

CANARESE
POETICAL ANTHOLOGY

F. KITTEL

ಕ ನಾ ಟ ಕ

ಕಾ ವ್ಯ ಮಾ ಲಿ

ಮೂರನೆಯ ಭಾಷೆ

CANARESE POETICAL ANTHOLOGY

THIRD, THOROUGHLY REVISED
AND ENLARGED EDITION OF THE
“MINOR CANARESE POETICAL ANTHOLOGY”

F. KITTEL

ಕ ನಾ ಟ ಕ

ಕಾ ವ್ಯ ಮಾ ಲೆ

ಮೂರನೆಯ ಛಾಪ

ಅಯುಕ್ತಂ ಯದಿಹ ಪ್ರೀಕ್ತಂ
ಪ್ರದಾದೇನ ಭ್ರಮೇಣ ವಾ |
ವಾಚಾ ಮಯಾ ದಯಾವಂತಃ
ಸಂಕಃ ಸಂಶೋಧಯಂತು ತತಃ ||

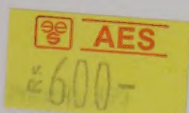
ASIAN EDUCATIONAL SERVICES
NEW DELHI ★ MADRAS ★ 1995

ASIAN EDUCATIONAL SERVICES

* 31, HAUZ KHAS VILLAGE, NEW DELHI-110016.

CABLE: ASIA BOOKS, PH.: 660187, 668594, FAX: 011-6852805

* 5 SRIPURAM FIRST STREET, MADRAS-600014, PH./FAX: 8265040

First Published: Mangalore, 1874

AES Reprint: New Delhi, 1995

ISBN: 81-206-0316-8

Published by J. Jetley

for ASIAN EDUCATIONAL SERVICES

C-2/15, SDA New Delhi-110 016

Printed at Nice Printing Press

Delhi-110051

CANARESE
POETICAL ANTHOLOGY

THIRD, THOROUGHLY REVISED AND ENLARGED
EDITION OF THE "MINOR CANARESE POETICAL ANTHOLOGY"

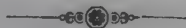
ಕ ನಾ ಟ ಕ
ಕಾ ವ್ಯ ಮಾ ಲೆ

ಮೂರನೆಯ ಭಾಸೆ

ಅಯುಕ್ತಂ ಯದಿಹ ಪ್ರೀತ್ಯಂ
ಪ್ರವಾದೇನ ಭ್ರಮೇಣ ವಾ |
ವಾಟಾ ಮಯಾ ದಯಾವಂತಃ
ಸಂತಃ ಸಂಶೋಧಯಂತು ತತ್ ||

MANGALORE
PUBLISHED BY C. STOLZ
BASEL MISSION BOOK & TRACT DEPOSITORY
1874

P R E F A C E

THE present volume of selections from Canarese poetry has been prepared not only with regard to the want of schools, but also with the aim to cultivate a taste for good poetry in the reader. It comprises a great many subjects that are dear to poets, some of which have been introduced twice or thrice with the object of showing the manner in which they have been treated by different authors.

Purity and freedom from sectarianism, to these characteristics of true poetry, regard has throughout been paid. Nothing that might give offence, has been adduced, and undue exaggerations have been pointed out as such. In some instances, from obvious reasons, a few words have been altered; but all these alterations appear in different type, and are to be looked upon as *mere expletives*. In some other instances it has been thought advisable simply to omit such portions of a verse¹⁾ as appeared to be inconsistent with a higher culture of the mind.

¹⁾ The omissions in the prose of the Râjaçêkhara Vilâsa chiefly occur for economizing space; the words in *square-brackets* which it contains, are different readings.

The Glossary contains all the words of the text. Although the exigencies of space have not admitted many explanations, it is expected that no serious difficulties will remain where the text is clear. Two or three verses offer some words the meaning of which (if there be no mistakes) is obscure¹⁾

The Standard Grammar, the rules of which have been referred to in the notes, is Kêçava's Çabdamanidarpaṇa²⁾. Not only to make the text to harmonize in a higher degree with the grammar, but also from philological reasons, the two ancient letters ṛ (ಠ), ḷ (ಱ) have been reproduced³⁾ as far as it has been possible. Both were still in use (at least among poets) at Kêçava's time: the first one, undoubtedly, still in the 15th century A. D., and in works of poetry (for instance, Jaimini's Bhârata) even much later. Regarding the ḷ the editor's only guide has been the Çabdamanidarpaṇa; for the ṛ he has consulted the Nâcirâji commen-

1) In some instances the present imperfection of our Canarese Lexicography (see, for instance, ಅಕ್ಕಲಿ, ಎಕ್ಕಲಿ and ಒಲ್ಲ in Reeve-Sanderson) will be obvious to the intelligent student; the preservation of old Canarese letters would often be of great help in coming to a decision as to the meaning of a word. To further the understanding of Canarese words, references, very often in full, have been added. ಅಡವಣಿವರೆ, p. 201, may mean "reaching down to the foot-print" (ಅಡವಣಿ = ಕೆಸಪಿಳಾದ ಪಟ್ಟಿ) or is ಪಪರಿ, a drum, one of the compound-members? After ಉಬ್ಬೇಯ್ read ಉಬ್ಬೇಯ್. ಜೋನೆಗವಳಿ probably is ಜೋನೆಗ-ಪಯಿ, Yavana (Muhammadan) cloth. 2) Mangalore, Basel Mission Press' edition. 3) They may be pronounced like ṛ (ಠ) and ḷ (ಱ). Dr. Gundert calls ಠ a cerebral r (German r), and ಱ a cerebropalatal l (Malayâlam and English Dictionary).

tary¹⁾ on the Amara Kôsha and the Çabdamañjari. Instead of “pushpa” and “bâshpa” there ought to have been printed “puṛpa” and bâṛpa”, forms still to be found in manuscripts of the 14th century.

Regarding the authors whose works have been quoted, the following remarks may be of service:

1. Sarvajña. This person, a Çaiva and at the time when he wrote, no doubt, a Lingûita, has composed a number of so-called Vacanas in the Tripadi metre. At the end of a MS. in my possession he states: “Formerly I was Çiva’s servant; my name was Pûdatta (*i.e.* Pushpadatta,-danta); they used to honour me in Kailâsa. The Pûdatta of that period came as Vararuci, at school was called Sarvajña, and that man am I. When sister Mallamma told Basava Arasa (a Brahman, her husband) about her misfortune of having no children, he went to Çiva of Kâçi. Basava Arasa of Mâsûru (in the Zillah of Dhâravâda) asked a child of Çiva, and obtained it from Kâçi’s Çiva It was born (by way of adultery) of a widow, a Mâlava woman at Ambalûru in the potters’ street I told (my parents): ‘My father is not a Brahman and my mother not a Mâlava woman! I am Çiva’s beloved son, noty our son!’” etc. Sarvajña’s Vacanas are arranged under various head-

¹⁾ Through the kindness of Dr. A. C. Burnell the editor has had two Jaina copies of this work. One of them concludes as follows: ಸೌಮ್ಯಸಂ ವತ್ಸರವ ಪೈಕಾಂಬುಕುಕಸಪ್ತ ಮಿಶುಕ್ರವಕರದಲ್ಲಿ ಪದುಮನು ಬರದ ನಾಚಿರಾಜಿನಮಾಪ್ತಂ. A Canarese commentary on the Amara Kôsha was printed at Bangalore first in 1845; another edition in 1872; and in 1873 Mr. L. Riee’s edition appeared with meanings also in English. It is to be regretted that none of the editions contains the words arranged in alphabetical order.

ings. They appear to have been published by him not as a whole, as such a circumstance alone can explain the differences at present existing between the manuscripts. The two native editions¹⁾ I have, vary to a great extent, as do also the two manuscripts in my possession; the riddles, for instance, occur only in one of *thèse*. It has, therefore, been impossible in the list of contents to refer the verses of the text to their proper places among the Vacanas²⁾.

Sarvajna's age is not exactly known; his prophetic sentences (*kâla jñâna*), however, throw some light on it (Ch. 20 in one of the MSS.). He mentions in them that the Turks, reigning over Vijayanagara, will cut off the head of Râma Râja (of Ānegundi, called also Vidyânagara and Kalyânapura), and that afterwards Vîra Basavanta Dêva will restore Vidyânagara's greatness. 1564 A.D. Râma Râja, the 7th prince of the house of Narasimha, was killed at Taḷa Kôṭe; and according to the similar prophesy of the Canna Basava Purâṇa (ch. 63, v. 64), Vîra Basavanta Râya was to be born Kali 4683 *i.e.* 1582 A.D., and to begin to rule after the fall of the Turks. The Purâṇa which was composed 1585 A.D. (ch. 63, v. 77), was still expecting the great Râya. Sarvajna's own words are: "The husband of the elder sister of Candra having come, having become a man, for one sixty years (there will be) sandhâna of

¹⁾ One lithographed at Dhâravâda, 1866; the other printed at Bengalûru, 1872. ²⁾ A good selection from the Vacanas is found in the Canarese Poetical Anthology (*prâkkâvya mâlikâ*) by the late Rev. G. Würth, published in 1867, the readings of which have not unfrequently been made use of in the present volume; also with regard to the Someçvara Çataka.

the kingdom. At the Madhurâ of the Kâvêri¹⁾ an assembly (sabhâ) of the dêva (king) will come into existence; the son of Çiva Basavanta Dêva, will come. The kings of the south will be ruined, the proud Turks will die; they whose authority has been ruined, having been slain, further on the royal power will belong to Çankara. People who have the name of a woman and the head of a monkey will rule over the kingdom of Sangama²⁾. . . . Monkeys with the face of a woman will come and ascend the fortress (durga) of Ranga³⁾. . . . People with the face of a monkey will come near, ascend Çrîranga, and go to the North. Vidyânagara will be built, and the great Vîra Vasavanta will come (to rule). The town of Ranga, of the form of a woman and the face of a monkey, they will take in (their) virtue (punya), and blow away (?) the lion (singa; Tippû=tiger). People with trowsers and hats, men with faces of maidens will rule over Çrîranga" etc. If it were not for the, to me, very confused statements that follow afterwards (the MS. also breaking off abruptly), it might be guessed Sarvajña had brought in the English as taking Çrîranga from Tippû (1799 A. D.). I think it pro-

¹⁾ Râma Râja's second successor, Timma Râya, 1570 A. D. settled at Candragiri, eleven miles from Tirupati, from which place the family held a nominal sway over a part of the South. 1640 Çrî Raṅga, the son of Canna, made a grant to the English of the site of the city of Madras (Cannapaṭṇa), and six years afterwards had to fly before the Sultan of Gôlakoṇḍe who had invaded the Karnâṭaka. ²⁾ Perhaps Kappaḍi Sangama on the Kriṣṇa (belonging to Kalyâṇa), where Basava of Kalyâṇapura died. ³⁾ After Râma Râja's fall his family, for a time, took up its abode at Çrîraṅgapaṭṇa; 1610 the place became the seat of government of Râya Oḍeyar of Maisûru.

bable that Sarvajña's so-called prophesy is based on that of the C. B. Purâṇa; many of his similes remind one of those of the Dâsa Padas.

2. The translator of Jaimini Bhârata (that seems to have been in existence before the 7th century) was Lakshmiṇa of the Bharadvâja family, a son of Anṇama, of Dêvapura (Amarapura, Surapura, ch. 1, v. 11; 34, v. 40. 41. 47). This place, called also Dêvaṇâpura, is in the Bânâvâra Tâlûk of Maisûru, where he executed his work about 180 years ago (about 1693 A. D.)¹⁾.

3. The author of the Canarese Râmâyana quoted in this volume, calls himself Kumâra Vâlmîki and has dedicated his work to the Narasimha (Narakêsari) of Torave (Ch. 1, v. 10) in the district of Sôlâpura. He praises Kumâra Vyâsa, the author of a Canarese Bhârata, and himself (Ch. 1, v. 18; 113, v. 70), and then adds: "The author of the beautiful Bhârata work is indeed the excellent Kumâra Vyâsa, the author of the everlasting (Canarese)

¹⁾ This date is assigned to him by H. Narasimmiah, proprietor of the Vichara Durpana Press, Bangalore, in his prospectus regarding a new edition of Lakshmiṇa's work, 1873. Mr. Narasimmiah has no doubt made proper inquiries before printing the statement. Some of the most recent Canarese forms of Lakshmiṇa are: v. 198 ಎಹಗುತಿವೆ, ಕಪಿವುತದೆ, ಇಟ್ಟಣಿಸಿವೆ (cf. v. 596); v. 260 originally ಮದನನೃಪ (instead of -ನೃಪಂ); v. 262 ವಾರಿಯನ್ನೀಂಟಿ (*i. e.* ವಾರಿಯನೀಂಟಿ); v. 508 ಸರನ (*i. e.* ಸರನಂ); v. 331 ಬಿತ್ತುಗಲಿ (*i. e.* -ಳಲಿ); v. 332 ತೋಪುತಿವೆ; v. 334 ತಿರುಗುತಿವೆ, ಕೂಗುತಿವೆ; etc. He at least partly belongs still to the H. Period, in which forms like ಇಹ, ಬಹ, ಅಹ, ಬೇಹ, etc. had taken the place of ಇರ್ಹ, ಬರ್ಹ, ಅಪ್ಪ, ಬೇಪ್ಪ, etc. To this period, for instance, decidedly belongs the Jaina commentator (not Nishṭhûra Saṅjaya) on the Çabdamaṇi-darpaṇa MS. mentioned in note 2 ad No. 10. The form ಅಂಥ (such) *e. g.* is always properly written by him ಅಂತಹ (*i. e.* ಅಂತೆ ಅಹ).

Râmâyana is Kumâra Vâlmîki" (v. 19; 113, v. 71). The work has 113 chapters (no Uttara Kânda). Verses 66 and 67 of ch. 113 are: "The young prince (Râma) tied the brilliant royal insignia to Bharata (his brother), the military insignia he put to Çatrughna (another brother), and having bestowed the administration of the land on his other brother (Lakshmana), the niçâtagharatṭa Torave's king Narahari nourished the earth. Welfare came to the world, the tree of welfare bore fruits for the gods, and victorious welfare is obtained by those who read, write or hear (the story); for all devotees joy is contained in the poetry regarding. . . . Narakêsari, the king of Torave".

4. The author of the Canarese Bhârata of this volume says (Ch. 1, v. 6): "The Vîranârâyana (an idol at Gadagu) is the poet, the writer is Kumâra Vyâsa, the learned men who hear, are Sanaka and the others" . . . In verse 7 he invokes Gadagu's Vîranârâyana, and in verse 9 calls himself his slave. His verse 11 is: "Under the burden of the poets of the Râmâyana the king of serpents was pressed down; in the mass of Râma-ales there was no interstice to place one's feet. Will he (Kumâra Vyâsa) take into account the inferior poets? Do not think: 'it is enough'! Is he not like (Vyâsa's son) Çuka? Does not the poet Kumâra Vyâsa make dance the others, and laugh (at them)?"

I think the authors of Nos. 3 and 4 may have been nearly contemporaneous with Lakshmiçâ of Dêvapura. Their language is of an inferior character.

5. Regarding the Canarese Dâsa Padas, composed by extreme Vaishṇavas, it is not missing the truth to assume that none of those existing are older than 288 years, *i. e.*

older than the Canna Basava Purâṇa (of 1585 A. D.). Their language, however, does not appear to put one of them even so far back. Purandara Dâsa has been said to have visited Ānegundi before its downfall, about the middle of the 16th century, at the time of Kṛishṇa Râya¹⁾, the father-in-law of the unfortunate Râma Râya. But it is more than questionable whether, for instance, his "Jack-fruit of the Franks" and his "Mango of Goa"²⁾ allow the truth of that tradition: French expeditions to India commenced A. D. 1604; Goa was seized by the Portuguese A. D. 1510, but a good many years were required to make Goa mangoes a common article of commerce.

6. The pantheistic treatise, called *Anubhavâmṛita*, was composed by Ranganâtha (Çrîranga), a son of Mâlinga of the Sahavâsi family, a pupil of guru Sahajânanda, and an ardent follower of the Mallikârijunalinga of the lovely Çrîgiri or Çrîçaila (Ch. 1, v. 2. 3; 13, v. 34. 35). The tradition or rather guess that he wrote about 200 years ago (about 1670 A. D.) does not seem to meet with any serious objection.

7. At the time of Agastya and Vibhîshana (Râvana's brother), the legend says, Rêṇukêça (Rêvana Prabhu, Rêṇukâcârya, cf. v. 17)³⁾ was born in the Kollipâkîça, who among

¹⁾ See "Lieder Kanaresischer Sânger" von Dr. H. Mögling, Zeitschrift der Morgenländischen Gesellschaft, 1860. ²⁾ *Indian Antiquary*, Vol. II., p. 308. ³⁾ Cf. the Can. Bas. P. ch. 59, v. 21 seq., where Rêvana Siddha appears as one of the four first âcâryas, and the words at the end of the chapters in the Râghavânka Kâvya. The Pañcâcârya Vamçâvali states that the said personage was Rêṇuka in the dvâpâra age and Rêvanârya in the kali age, and that his throne-seat (pîṭha) is Kadaṣipuri (I., 1. 18) or, in Canarese, Bâlehalli (note ad v. 18). According to the said Purâṇa (ch. 55, v. 23) the king-Râjendra Coḷa gives his daughter in marriage to Rêvana Siddha.

other feats broke the power of Bijjala (Râya of Kalyânapura), obtained the son Rudramuniça (Rudramunîndra),¹⁾ and when 1400 (îrêlnûru) years were completed, re-entered the Kollipâkiça (Râja Çêkh. V. I., v. 53-56). In guru Rudramunîndra's race (vamça), in his hand-lotus (*i. e.* as his spiritual son), the renowned Annadânîça²⁾ was born (v. 57-60). His disciple was the dêçika Rêvaṇa Siddha who lived in the maṭha of Anugûru (the village of that name near Maisûru? v. 60-63). His disciple was the dêçika Cikavîra Dêva (cf. v. 6) whose disciple was Shaḍakshari Dêva, the composer of the Canarese Râjaçêkhara Vilâsa, a Tamiḷa one having been done before by Mallaṇârya (Malhaṇa, v. 64-76). Shaḍakshari completed his work A. D. 1657 (XIV., v. 184), 17 years after Madras had been founded by the English.

8. The Lingâita Virûpâksha Paṇḍita ârâdhya, a pupil of Siddha Vîrêça of the Hiri Maṭha (chief or old convent) at Vidyânagara (ch. 1, v. 21 seq.), finished his Canna Basava Purâṇa, as has been stated above, 1585 A. D. (ch. 63, v. 77), about 20 years after Vidyânagara's (Ānegundi's) capture by the Muhammadans. [Of Siddha Vîrêça's teacher it is stated that he became the guru of 700 vara khalindharas (fakîrs?), went to Makhya (Mekka?), caused rain (maḷe) to fall at the time of a drought, was revered by the Sultân

¹⁾ At Canna Basava's time and immediately after his death again there is a guru Rudramuni introduced in the Can. Bas. P.; his famous disciple was Muktimuni (ch. 62, v. 35; v. 37 seq.); Muktimuni's disciple was Digambarasu Mukti Muni who founded Bâlehaḷli near Honnûru in the Male dêça (Bâle Honnûru on the Bhadra?) (v. 40 seq.) ²⁾ Invoked in the Râghavânka Kāvya, ch. 19, v. 96.

(Suritâla), and hence was called Maḷeya Mallêça *i. e.* the Mallêça of the rain. Can. Bas. P. 1, v. 18. 19.]

9. Sômêçvara (Sôma, Sômanâtha), an ârâdhya Brâhmaṇa (Lingâita), was an inhabitant of Pâlkurike (in the Gôdâvari district) and died at Kaḷḷeya (Bas. P. ch. 1, v. 14. 16; Can. Bas. P. ch. 62, v. 59). His Çiva-idol was at Puligiri Nagari (Som. Çataka, v. 1, or Hulikal Paṭṇa)¹⁾. He lived before the Canarese Basava Purâṇa was finished (this work being very probably founded on a composition of his, Bas. P. ch. I., 14 seq.), *i. e.* before 1369 A. D.²⁾ (see No. 10), at the time of one of the nine Hoysaḷa Ballâḷas whose capital was Hale Bîdu (Can. Bas. P. 62, v. 59, *i. e.* Dvârâvatîpura, Dvârâsamudra)³⁾.

10. Kêçava Râja or Kêçi Râja the author of the Çabda-manidarpaṇa, certainly belongs to a comparatively early time. The author of the Basava Purâṇa, (Bhîma, a son of Çiva Kavi, ch. 1, v. 17), who finished his composition A. D. 1369 (ch. 61, v. 92), says (ch. 1, v. 10.): "By the grace of Keçi of Koṇḍagûli, of Siri Paṇḍita, of Çivalenka Mancana Paṇḍita and of guru Mallikârjuna Paṇḍita, by the exalted understanding which they have presented in beautiful language (ukti) I will utter the work" . . . In the next verse he states he was going to do so also by the grace of the poet Hari, and this Hari's (spiritual) son Râghava. Fur-

1) Cf. Huligere's Sômêçvara's idol in Bas. P. ch. 51, v. 76; ch. 53, v. 21; C. Bas. P. ch. 57, v. 35 seq. 2) 1336 A. D. the kingdom of Ânegundi (Vidyânagara, Hampe) was founded; cf. No. 1. 3) *Indian Antiquary*, vol. II., p. 302. A. D. 1310 Dvârâsamudra was destroyed by the Muhammadans. Sômêçvara is mentioned also by the author of the Râjaçêkhara Vilâsa (I., 18) and by that of the Râghavâṅka Kâvya (I., 13).

ther in the Basava Purâṇa (9, v.42; cf. 58, v.4; cf. also Can. Bas. P.57, v.34) a Kêçi Râja appears as one of the chief devotees of Çiva at Kalyâṇapura in Basava's time¹⁾, and is called Çiva's clerk (sênabôva); he is further introduced as partaking, with many others, of a wonderful çiva prasâda (59, v.5); and at last, Kêçi Râja, the great one (mahânta), goes with Basava to Sangamêçvarapura (Kappadi Sangama, 61, v.9). Is this personage the Kêçi of Koṇdagûli, and the author of the grammar? (Kêçirâja ayya is mentioned among the poets of Çiva also in Çaraṇalîlâmṛita, p.3, Bēṅgaḷûru, 1871.)

Regarding the Bhîma of the Çabdamaṇidarpaṇa, p.302, I remark that the above-mentioned Râghava²⁾ mentions "the

1) Among the devotees enumerated in ch. 9 appear also "the spotless Leṅka Mañci Dêva, Çiva's collector of customs (sunḱiga, v.39)" and "Siripati Paṇḍita, surnamed Çiva, Çiva's poet" (v.43). See also Kêçi Râja in Can. Bas. P. 1, v.17. 2) Râghava was born at Hampe where, at the time of his youth, he went to the court of king Dêvarâjêndra (Râgh. Kâvya, ch.3, v.1-18). — These remarks have been presented with the intention of inciting further inquiries. With the same view I refer to a publication of 124 pages in Canarese, called viçva kṛiti parîkshaṇa, by Hiranyagarbha kavi çirômaṇi, lithographed at Dhâravâḍa, 1873. He says (p.5) that after the Jaina Nêmicandra, the author of the Canarese Lîlâvati Prabandha (p.8), the 10 poets flourished who are mentioned by Kêçava (Kêçi) Râja (Çabdamaṇidarpaṇa, p.4). P.10 (cf. p.46) he introduces the Jaina Argala Dêva as the author of the Canarese Candraprabha Prabandha. Pages 47-65 contain the 3rd chapter of the mentioned Lîlâvati (that concludes, however, with stating only that the work has been composed by Kavi Râja Kuṇjara); in pages 65-90 follows an extract from the Candraprabha Purâṇa, at the end of which Argala Dêva appears as its author. P.121 Hiranyagarbha adduces two verses from the Lîlâvati Prabandha (I., 11; III., 86) that are quoted in the

unrivalled Bhîma, Bâṇa, Mayûra and Kâlidâsa" (Râghavânka's Kâvya, ch.17, v. 25). At the time when Râghava did so, he was at Orungal where king Rudra Pratâpa or Pratâpa Rudra reigned, and composed a tale of Viçvêçvara in the Shaṭpadi metre at which he remarked: "Before (me) none has ever praised with these Shaṭpadis, by me they have also been invented (nirmita); therefore, oh! the name of virgin-poetry (mîsal kavitva) will be an ornament to this composition." "Such was his resolution, and he gave it that name" (ch.18, v. 3). Hari, Râghava's guru who was at the same time his *uncle*, lived at Halebîḍu (see No. 9), and, as it would appear according to the Canna Basava Purâṇa (ch.62, v. 51 seq.), under the Hoysala Ballâḷa Vishṇuvardhana (!*i.e.* Biṭṭa Ballâḷa?), and died at Pampâkshetra (Hampe, Ānegundi). Râghava died at Bêlûru (Vêlâpura) at the time of the peerless teacher (anupamâcârya) Padma arasa who constructed a tank there at the command of the king Biṭṭa Ballâḷa (Râgh. Kâvya, ch.19, v.6. 26 seq.; Can.

Çabdamanîdarpana (with regard to ಅಂಕ and ಅಂಕ under rule 217), his recension of the grammar, in this case at least, coinciding with MS. No. III. of the Mangalore edition and with a Jaina MS. that, about a year ago, I received, through the kindness of Dr. A. C. Burnell, for collation. He further states there that the author of the Lîlâvati bears also the name of Sujanôttamsa, but in p.5 makes two different persons of this Sujanôttamsa (*i.e.* Nêmicandra) and the Sujanôttamsa of the grammar. He thinks the Lîlâvati to be older than a thousand years. The work of Argala Dêva, he says, was composed 648 years ago (*i.e.* 1225 A. D.), and cites its last verse to prove his statement. The Kanda verse runs as follows: êkâdaçâçatamum ma | ttêkâdaçamâge çakanṣipâbdam saumya || prâkaṭavarshada caitrasi | taikâdaçiyandu negaḷdudî kṛitiratnam ||

Bas. Pur. ch. 62, v. 56 seq.). Pratâpa Rudra Dêva was king of Orangal when the Mahammadans conquered it in the beginning of the 14th century (A. D. 1323); after its fall fugitives founded the Ānegundi samsthâna; cf. No. 9.

11. Nâgavarma, the author of a prosody in Canarese, was an open Jaina, as two of his other works—a Nighaṇṭu and a Kāvyaâvalôkana—fully prove. The prosody, at present current under his name and frequently met with in various fragmentary forms, according to my view, is not his, for firstly, though in full and older copies the concluding words at the end of each chapter (. . . ṣrîmad bhagavad Arha paramêçvara etc.) still point to the author having been a Jaina, the text undoubtedly is of a Çaiṇva tendency¹⁾; 2, the formation of Shaṭpadi verses too is taught in them (vide under No. 10), and in some copies in such a manner as to create the impression of literary smuggling; 3, through the kindness of Mr. L. Rice I have received four more or less fragmentary manuscripts of Nâgavarma's prosody, one of which has a wording of its own, and is not Çaiṇva, but decidedly *Jaina*. This MS. (Mr. Rice's No. B.) introduces only the Sanscrit metres.

Complete (Çaiṇva) copies declare Nâgavarma to be a native of Vengi Vishaya, and to belong to the Kaundînya gôtra.

¹⁾ But Nâgavarma may have found it advisable to accommodate his work to circumstances. With Kêçava's Çabdamanidarpana, however, the Çaiṇvas (Lîngâitas) certainly have meddled; see, for instance, the ತೋರಿದ ಸ್ವಾಮಿ, in p. 125 of the Mangalore edition, who (tôṭa svâmi) was a Lîngâita guru at Kaggere after the death of Praudha Râya of Vidyânagara, perhaps at the time of king Narasiṅga (A. D. 1490; Can. Bas. P. ch. 63, v. 44 seq.). The said instance, of course, is not in the Jaina MS. mentioned under No. 10, note 2.

In his *Kâvyâvalôkana* many quotations (also original verses?) occur that are also found more or less in each of the recensions of the *Çabdamanîdarpaṇa* known to me. The question, therefore, arises: Which is prior, *Nâgavarma* or *Kêçi Râja*? This is not the proper place to discuss that question; but we recommend it to the consideration of all the friends of Canarese literature.

*Nâgavarma's Nighaṇṭu*¹⁾ (according to I., v. 2) is based on *Vararuci*, *Halâyudha*, *Bhâguri* and the *Amara Kôsha*. *Halâyudha* wrote before *Hêmacandra*. *Hêmacandra* composed his *Kôsha* about 1190 A. D.²⁾

Finally the editor advises the student to pay regard to the list of additions and emendations and to make the necessary alterations at once, and expresses the hope that the present Anthology will indeed prove to be "a collection of flowers"

Mercara, 23rd January, 1874.

F. Kittel.

¹⁾ Of this work too I have had a copy through the kindness of Dr. A. C. Burnell. ²⁾ See Prof. A. Weber's *Indische Streifen*, p. 227, and *Indische Metrik*, pp. 193-202. Dr. Dâji makes the year of *Hêmacandra's* death to be 1172. (*Bombay J.* ix., p. 224.)

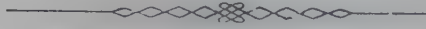
CONTENTS

No.	Page
1. A Eulogy on the Canarese Language. Anubhavâmṛita, ch. 1, v. 4. 5.	1
2. Hints as to writing good Canarese. Basava Purâṇa, ch. 1, v. 18. 19. 20. 21.	2
3. Some characteristic Features of Canarese Poetry. Sabdamani-darpana, p. 408.	4
4. The Metres of the Anthology. Nâgavarma's ċhandas	5
5. There is one Omniscient God, etc. Sarvajña	15
6. On Sin. Sarvajña	17
7. Love of Truth. Sarvajña	18
8. A pure Heart. Someśvara, v. 64.	19
9. God is the Preserver of all. Som. v. 42.	20
10. Think of your Salvation. Sarva.	21
11. Death knows no regard. Dâsa Pada (Mangalore), No. 4, v. 1. 2. 3. 4. 5.	21
12. Wise Men, etc. Sarva.	23
13. Comparisons. Dâsa P. No. 54, v. 1. 2. 3. 4. 5.	25
14. Improbabilities and Impossibilities. Dâsa P. No. 76, v. 1. 2. 3; No. 87. v. 1. 2.	26
15. King Nala. Râmâyana, ch. 26, vs. 13-25.	27
16. Bhîma and Baka. Bhârata, Parva 1, ch. 10, vs. 23-27. 29-34. 37-39.	33
17. Sun-rise. Râmâ., ch. 14, v. 1. 2.	39
18. A Declension. Sabdam., p. 115.	40
19. By God's grace a poor man can become great. Som., v. 44. . .	41
20. A Poet's proper place. Som., v. 27.	41
21. A Forest on Fire. Bhârata, P. 1, ch. 20. v. 26. 27. 48. 51-57. 59. .	42
22. Riddles. Sarva.	47
23. Bhîma's Hunt. Bhâ., P. 3, ch. 13, vs. 15-24.	47
24. On the Sea-beach. Canna Basava Purâṇa, ch. 2, v. 3. 4. . . .	51
25. A Procession. Can. Bas. P., ch. 5, v. 2. 3. 4. 5. 7. 8. . . .	52
26. A good Poet never despairs. Som., v. 8.	54

No.		Page
27.	The Lion does not mind the Dog's barking. Som. v. 103.	55
28.	Signs of a bad Clerk. Som., v. 94.	55
29.	Bhîma's Hunt. Bhâ., P. 3, ch. 13, vs. 25-30.	56
30.	Night-fall. Bhâ., P. 1, ch. 16, v. 15.	58
31.	A beautiful River and Forest. Jaimini, ch. 19, vs. 5-8.	58
32.	Bhîma's Hunt. Bhâ., P. 3, ch. 13, vs. 31-35.	60
33.	Riddles. Sarva.	62
34.	Unprofitable things. Dâsa P. No. 167, vs. 1-5.	63
35.	Do not associate with the bad! Dâsa P. No. 172, vs. 1-5.	64
36.	A Tank. Râmâ., ch. 24, v. 3. 4.	65
37.	A Palace. Can. Bas. P., ch. 5, vs. 48-52.	66
38.	Unparalleled Things. Som., v. 62.	68
39.	Fire in an Army. Jaim., ch. 8, vs. 38-40.	69
40.	A Battle. Jaim., ch. 22, vs. 2-7	70
41.	Bhîma's tour of spoliation. Bhâ., P. 2, ch. 4, vs. 5-13	73
42.	The Instability of the present Life. Dâsa P. No. 1, vs. 1-5.	77
43.	Spring-time. Bhâ., P. 1, ch. 5, v. 5. 7. 8. 9. 10.	78
44.	A thunder storm. Jaim., ch. 4, v. 10.	80
45.	Sun-rise. Can. Bas. P., ch. 4, v. 7.	81
46.	Riddles. Sarva.	82
47.	Unprofitable and other things. Dâsa P. No. 148, vs. 1-7.	83
48.	A Town at the time of a Marriage. Râmâ., ch. 13, vs. 1-12.	85
49.	Some Signs of a good Government. Som., v. 96.	89
50.	A bad Beadle. Som., v. 97.	89
51.	The Character of the bad is not easily changed. Som., v. 85.	90
52.	The Pândavas at Hastinâpura. Bhâ., P. 2, ch. 13, vs. 6-15.	90
53.	A beautiful Country. Can. Bas. P., ch. 11, v. 4. 5. 6. 9. 10. 11.	94
54.	Spring-time. Sabdam., p. 81.	96
55.	The rainy Season. Bhâ., P. 1, ch. 19, vs. 18-21.	97
56.	Riddles. Sarva.	99
57.	The Pândavas at Hastinâpura. Bhâ., P. 2, ch. 13, v. 16. 17. 23-29. 31. 32.	99
58.	Spring-time. Jaim., ch. 8, vs. 2-6	103
59.	Sun-rise. Jaim., ch. 2, v. 65.	106
60.	Who are caste people? Sarva	106
61.	Vain Things. Som., v. 74.	107
62.	Evening-time. Jaim., ch. 17, v. 20. 21.	107
63.	The Pândavas at Hastinâpura. Bhâ., P. 2, ch. 13, vs. 33-39. 41-44.	108
64.	Great People. Sarva.	112

No.		Page
65.	Great Things are effected by small Means. Som., v. 11.	114
66.	Sun-rise. Jaim., ch. 26, v. 26.	114
67.	Sun-set and Moon-rise. Jaim., ch. 26, v. 4. 5. 13. 14. 17.	115
68.	An Encampment. Can. Bas. P., ch. 42, vs. 13-15.	116
69.	The blessings of good Company. Sarva	117
70.	A fine country. Jaim., ch. 3, vs. 1-6. 8.	118
71.	The Pândavas at Hastinâpura. Bhâ., P. 2, ch. 13, vs. 45-50.	121
72.	The hot Season. Jaim., ch. 15, vs. 2-4.	124
73.	A fine Tank and sheltered Spot. Jaim., ch. 15, vs. 8-10. 14. 17. 18.	125
74.	Candrahâsa's Childhood. Jaim., ch. 28, vs. 14-20. 22.	128
75.	A Town and its Garden. Jaim., ch. 3, v. 17. 21. 23. 24. 25. 28. 31.	131
76.	The rainy Season. Jaim., ch. 17, vs. 1-4.	137
77.	Râjaśekhara's Garden. Râjaśekhara Vilâsa, ch. 2, v. 2. 32. 35-39.	139
78.	Candrahâsa noticed by Dushtabuddhi. Jaim., ch. 28, vs. 25-28.	145
79.	Near the Sea-shore. Jaim., ch. 6, v. 1. 3. 5-9.	147
80.	Autumn. Jaim., ch. 25, v. 3. 5.	150
81.	Candrahâsa is exposed in the Forest. Jaim., ch. 28, v. 29. 30.	151
	33. 35. 36. 38.	151
82.	Winter. Râj. Vil., ch. 9, v. 4. 7. 9. 11. 12. 18. 22-30.	154
83.	The Kulindas' hunt in the Forest where Candrahâsa is exposed.	
	Jaim., ch. 28, v. 40. 41. 43-48.	159
84.	The Youth of Râjaśekhara and Mitavaçana. Râj. Vil., ch. 4, v.	
	76. 78. 78. 105. 117. 118.	163
85.	The wintry and cold Seasons. Jaim., ch. 28, v. 1. 2. 4. 5.	165
86.	Candrahâsa is found and adopted. Jaim., ch. 28, vs. 52-55. 57. 58.	167
87.	Râjaśekhara receives the Kirâta messenger by whom the hot season is described. Râj. Vil., ch. 5, v. 21. 22. 24. 25. 26.	169
	28. 29. 32-46. 51. 52.	169
88.	Candrahâsa in Candranâvati. Jaim., ch. 28, v. 59. 60. 63; ch.	
	29, v. 7. 9. 12.	179
89.	Râjaśekhara determines to humble Simhala. Râj. Vil., ch. 5, vs.	
	116-133.	181
90.	Candrahâsa sends his tribute to Dushtabuddhi. Jaim., ch. 29,	
	v. 16. 17. 19. 22. 23. 24. 26.	189
91.	In autumn Râjaśekhara starts for the War. Râj. Vil., ch. 6, vs.	
	2-7. 9-12. 24. 25.	192
92.	Dushtabuddhi proceeds to Candranâvati. Jaim., ch. 29, vs. 27.	
	30. 32-36.	205
93.	Râjaśekhara defeats Simhala, and marries his daughter. Râj.	
	Vil., ch. 6, vs. 32-36. 54. 116. 132. 133; ch. 7. v. 98.	208

No.		Page
94.	Candrahâsa is sent to Kuntala by Dushtabuddhi. Jaim., ch. 29, vs. 37-40. 44-46.	213
95.	The rainy Season is spent by Râjašekhara in Simhala's Palace. Râj. Vil., ch. 8, v. 97. 69. 99. 102. 105. 109. 110. 112. 113. 116-120. 122. 124.	216
96.	Candrahâsa and Vishaye. Jaim., ch. 29, v. 48. 49; ch. 30, v. 1. 19. 24-29.	223
97.	In spring Râjašekhara and his Wife go to the royal Garden. Râj. Vil., ch. 10, v. 2. 32.	227
98.	Candrahâsa's Marriage and Dushtabuddhi's Return. Jaim., ch. 30, v. 42. 48-51; ch. 31, vs. 26-29.	230
99.	Sun-set and Moon-rise. Râj. Vil., ch. 11, v. 2. 7. 10. 19. 23. 67. 68.	234
100.	At Sun-rise Râjašekharag oes to his Court as a second Luminary. Râj. Vil., ch. 12, v. 12. 13. 22-24. 39. 42.	237
101.	The Wrath of Dushtabuddhi. Jaim., ch. 31, v. 30. 31. 33-37.	240
102.	Good Company is to be sought for. Sarva.	243
103.	Râjašekhara's horse-show. Râj. Vil., ch. 13, vs. 2-6. 8-16. 18-24. 26. 27. 45. 60-65. 67. 69. 70-73. 75-79. 82-93. 96. 98-104.	244

Canarese Poetical ANTHOLOGY

ಕನಾಟಕ ಕಾವ್ಯಮಾಲೆ

1. A EULOGY ON THE CANARESE LANGUAGE

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಸ್ತುತಿ

ಭಾಮಿನಿಪುಟ್ಟರಿ

ಪದ್ಯ ಕನ್ನಡದ ನುಡಿಯೆಂದು ಪೇಳಿಸಿ
ಚಿತ್ರ ಲಿನ್ನು ಹಿರಿಯರಿಗು ಚಿತವಲ್ಲಿದು.

ಕನ್ನಡಿಯೆ ದರ್ಶನವದಲ್ಲದೆ? ಭೇದವೇನಿದಕೇ? || 1 ||

ಪದಚ್ಛೇದಂ. ಕನ್ನಡದ ನುಡಿ ಎಂದು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ ಇನ್ನು ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಉಚಿತ
ಅಲ್ಲ ಇದು. ಕನ್ನಡಿಯೆ ದರ್ಶನ ಅಲ್ಲದೆ? ಭೇದ ಏನು ಇದಕೆ?

ಅನ್ವಯಂ. ಕನ್ನಡದ ನುಡಿ ಎಂದು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ ಇದು ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಇನ್ನು ಉ
ಚಿತ ಅಲ್ಲ. ಉಪಾದದು ಯಥಾನ್ವಯಂ.

ಟೀಕು. ಉಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ ಇದು ಅಂದರೆ ಉಪೇಕ್ಷಿಸುವದು ಇದು. ಹಿರಿಯರಿಗೆ
ಇನ್ನು ಅಂದರೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದಂಥವರಿಗೆ ಇನ್ನು (ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನು). ಕಡೆ
ಯ ಕೇ ಎಂಬ ದೀರ್ಘಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಭಂದಸ್ತುಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಬೇಕು.

ಸುಲಿದ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಿನಂದದಿ

ಕಳೆದ ಸಿಬರಿಸ ಕಬ್ಬಿನಂದದಿ (ಸಿಸುರಿನ)

ಯಜ್ಞದ ಉಪ್ಪದ ಹಾಲಿನಂದದಿ ಸುಲಭವಾಗಿದಾರ್ |

ಲಳಿತವಹ ಕನ್ನಡದ ನುಡಿಯಲಿ

ತಿಳಿದು ತನ್ನೊಳು ತನ್ನ ಮೋಕ್ಷವೆ,

ಘುಮಿಸಿ ಕೊಂಡರೆ ಸಾಲದೇ? ಸಂಸ್ಕೃತದಲಿನ್ನೇನೂ? || 2 ||

ಪ. ಹಣ್ಣಿನ ಅಂದದಿ, ಕಬ್ಬಿನ ಅಂದದಿ, ಹಾಲಿನ ಅಂದದಿ. ಲಳಿತ ಅಹ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲಿ ಇನ್ನು ಏನು. ಅ. ತನ್ನೊಳು ತನ್ನ ಮೋಕ್ಷವೆ ತಿಳಿದು. ಟೀ. ಅಂದದಿ ಅಂದರೆ ಅಂದದಿಂ, ಸೂತ್ರ 107; ಕೆಲವರು ಅಂದದಲ್ಲಿ ಎಂತ ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೋಕ್ಷವೆ ಅಂದರೆ ಮೋಕ್ಷವಂ, ಸೂ. 104. 106. ಇಂ ಎಂಬುದು ಇ ಎಂದು ಆದದ್ದರಿಂದಲೂ ವಂ ಎಂಬುದು ವ ಎಂದು ಆದದ್ದರಿಂದಲೂ ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಿಂದುವೋಪವು ಕೆಲವೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವದು. ಇರಿ (ಇರಿಂ), ಅವ (ಅವಂ), ಅದ (ಅದಂ), ಬಂದ (ಬಂದಂ), ಅಕ್ಕ (ಅಕ್ಕಂ), ಕೊಂಡೆ (ಕೊಂಡೆಂ) ಎಂಬಿವೂ ಅಂತೆ. ಸುಲಭವಾಗಿದ್ದ ಅಂದರೆ ಸುಲಭವಾಗಿದ್ದ; ರೇಫೆ ಅರ್ಥದಕಾರವಾಯಿತು. ಅಹ=ಅಗುವ. ಮೂವನೆಯ ಆಪನೆಯ ಚರಣದ ಕಡೆಯ ಅಕ್ಕರ ಭಂಡಸ್ಸಿಗೋಸ್ಕರ ದೀರ್ಘ; ಇದು ಎಲ್ಲಾ ಪಟ್ಟದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮ.

2. WHAT IS TO BE AVOIDED IN, AND WHAT IS REQUIRED FOR, WRITING GOOD CANARESE POETRY

ಒಳ್ಳೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸುವದಕ್ಕೆ ಬೇಡಾದದೂ ಬೇಕಾದದೂ

ವೈರಿಪದಮಪಶಬ್ದಮಚಮ

ತ್ವಾರಮಧಮೋಪಮೆ ವಿಯತಿ ಪದ

ಪೂರಕಂ ದುಸ್ಸಂಧಿಯನಿಬದ್ಧಂ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಂ ।

ನೀರಸಂ ಶೈಥಿಲ್ಯವರ್ಣಂ

ಕಾರಕವಿರಹಿತಂ ಕ್ರಿಯಾಳಂ

ಕಾರಹೀನಮಸಿಸ್ವ ಪೊಳ್ಳಂ ತೂಟಿ, ಕಳೆದಿಂತೂ || 3 ||

ಪ. ವೈರಿಪದ ಅಪಶಬ್ದಂ ಅಚಮತ್ಕಾರಂ ಅಫಮ-ಲಿಪಮೆ ವಿಯತಿ ಪದಪೂರಕಂ ದುಸ್ಸಂಧಿ ಅನಿಬದ್ಧಂ ವಿರುದ್ಧ-ಅರ್ಥಂ ನೀರಸಂ ಶೈಥಿಲ್ಯ-ವರ್ಣಂ ಕಾರಕ-ವಿರಹಿತಂ ಕ್ರಿಯಾ-ಅಳಂಕಾರ-ಹೀನಂ ಎಸಿಪ್ಪ....ಕಳೆದು ಇಂತು. ಅ. ಯಥಾನ್ವಯಂ. ಟೀ. ತೂಟಿ ಕಳೆದು ಎಂಬ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಮುಖಶ್ಲೋಕದ ರಚಿಸುವೆಂ ಎಂಬದಕ್ಕಿಂತ ಇರುವ (ಕವಿಯಾದ) ನಾನು ಎಂಬುದು

ಕರ್ತೃ. ಪೊಳ್ಳಂ ಎಂಬುದು ಕರ್ಮ, ಸೂ. 93. ಎನಿಪ್ಪ ಎಂತಲೂ ಎನಿಪ ಎಂತಲೂ = ಎನಿಸುವ, ಸೂ. 232. ಹದಿಮೂರು ಪೊಳ್ಳೆನಿಸುವ ವಿಷಯಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿಭುಂಟುವಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಸರಸ-ಮೃದುತರ-ಯಮಕ-ಗಮಕ-ವಿ

ಸರ-ಸಮಾಸ-ಪ್ರಾಸ-ದೇಶೀ-

ಸರಣಿ-ಶಬ್ದಾರ್ಥೋಪಮಾ-ಚಾತುರ್ಯ-ಮಾಧುರ್ಯಾ - |

ಸರಳ-ಪದಶಯ್ಯಾ-ದೃಢ-ವ್ಯಾ

ಕರಣ-ಯುತ-ಲಾಲಿತ್ಯ-ನಿಯಮಾ

ಕ್ಷರ-ಸಲಕ್ಷಣ-ಭಾವಮಾಗಿರೆ ರಚಿಸುವೆಂ ಕೃತಿಯಾ. || 4 ||

ಟೀ. ಸರಸ-ಮೃದುತರ-ಯಮಕವೂ ಗಮಕ-ವಿಸರ-ಸಮಾಸವೂ ಪ್ರಾಸವೂ ದೇಶೀ-ಸರಣಿ-ಶಬ್ದಾರ್ಥ-ಉಪಮೆಯೂ ಚಾತುರ್ಯ-ಮಾಧುರ್ಯ-ಸರಳ-ಪದಶಯ್ಯೆಯೂ ದೃಢ-ವ್ಯಾಕರಣವೂ ಯುತವಾದಂಥ (ಮತ್ತೆ) ಲಾಲಿತ್ಯ-ನಿಯಮ-ಅಕ್ಷರ-ಸಲಕ್ಷಣವಾದಂಥ ಭಾವಂ ಆಗಿ ಇರೆ ಕೃತಿಯ ರಚಿಸುವೆಂ. ಇರೆ = ಇರುವಂತೆ; 3ನೆಯ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಗೆವಗೆ ಎಂತಲೂ ಅದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮನಂಬುಗುವಂತೆ ಎಂತಲೂ ನೋಡು; ಸೂ. 246. 249. ಕೃತಿಯು = ಕೃತಿಯಂ.

ಪಾಲೊಳಪ್ಪಿನ ವಿನರವಲಿವ ಮ

ರಾಲವಂ ಕಂಡುಬ್ಬಿ, ಲೋಕಂ

ಲಾಲಿಸುವ ಪೋಲೆ, ಶುನಕ ಮೊಗೆವಾಲಂ ಕುಡಿದು, ಪೋಗೇ, |

ಆಲಿಗೊಳುತಂ ಬಡಿವರಲ್ಲದೆ

ಲಾಲಿಸುವರೇ? ಸುಕವಿಯೆಂದೊಡೆ

ಮೇಲಕುದು ಕೃತಿ; ಕುಕವಿಯೆಂದೊಡೆದೇನ್ ಅಹುದು ತನಗೇ? | 5 |

ಪ. ಪಾಲೊಳೆ ಅಪ್ಪಿನ ವಿನರವ ಅಲಿವ. .ಕಂಡು, ಉಬ್ಬಿ, ಲೋಕಂ. . . .ಬಡಿನರ್ ಅಲ್ಲದೆ. . .ಸುಕವಿ ಎಂದೊಡೆ ಮೇಲ್ ಅಹುದು ಕೃತಿ; ಕುಕವಿ ಎಂದೊಡೆ ಅದು ಎನ್ಅ. ಮರಾಲವಂ ಲೋಕಂ ಕಂಡು ಉಬ್ಬಿ ಲಾಲಿಸುವ ಪೋಲ್ . . .ಕೃತಿ ಮೇಲ್ ಅಹುದು. . .ತನಗೆ ಅದು ಎನ್ ಅಹುದು. ಟೀ. ಆಲಿಗೊಳುತಂ ಎಂದಾದಿಯಾಗಿ ಲಾಲಿಸುವರೇ ಎಂದಂತ ವಾದ ಇದಕ್ಕೆ ಲೋಕರೆಂಬ ಶಬ್ದ ಕರ್ತೃವಾಗಿದಂತ ಉಂಟು ಬೇಕು. ಶುನಕ. . . .ಪೋಗೆ = ಶುನಕಂ. . . .ಪೋಗಲಾಗಿ; ಪೋಗೆ ಎಂದು ಪೋಗಲ್ ಎಂತ ಹೇಳಿದರೆ ಹುಡುಗನನ್ನೆಂದಲ್ಲಿ ಬಾರದು, ಸೂ. 249. ಆಲಿಗೊಳುತಂ = ಆಲಿಗೊಳುತುಂ, ಸೂ. 236. ಎಂದೊಡೆ (ಎಂದದೆ) = ಎಂ

ದರೆ, ಸೂ. 250. ಅಹುದು=ಅಗುವದು. ಮೊಗೆವಾಲ್=ಮೊಗೆ-ವಾಲ್, ಸೂ. 67. ಮರಾಳದ ಗುಣ ಸುಕವಿಯ್ಲರ ಬೇಕು, ಶುನಕನದು ಇರ ಬಾರದು. ಮರಾಳಕೆ ಹಾಲಿನೊಳಗಿನ ನೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಹಾಲನ್ನೇ ಮಾತ್ರ ತೆಕ್ಕೊಳ್ಳುವ ಅಪಿವು ಇರುತ್ತದಂತೆ, ಹ್ಯಾಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕವಿಯ ಕೃತಿ ಬಹುದು ಹಾಲಾಗಿರ ಬೇಕು; ಆದರೆ ಹಾಲನ್ನು ಕದ್ದು ಕೊಂಡು ಹೋದಲ್ಲದೆ ಹಾಲನ್ನು ಕದ್ದು ತರುವದು ಸಹ ಅಯೋಗ್ಯ.

ಪ್ರಾಸ-ಯತಿ-ಗಣ-ಗದ್ಯ-ಪದ್ಯ-ಸ

ಮಾಸ-ಯುತ-ವಸ್ತುಕದ ಮುಂದೆ ವಿ

ಳಾಸಮೇ ಸಾಮಾನ್ಯ-ವರ್ಣ-ಕವಿಯ ಕವಿತೆಯೆಂದೂ, |

ಓಸರಿಸದಿರಿ! ಬಹುಯ ಕನ್ನಡ

ಬಾಸೆಯೆಂದೆನಲಾಗದಿಳಗಿದು

ಲೇಸೆನಿಪ ವೇದ-ಪ್ರಮಾಣಮೆನಿಪ್ಪುದಂತಹುದೂ.

|| 6 ||

ಪ. ಓಸರಿಸದೆ ಇರಿ....ಬಾಸೆ ಎಂದು ಎನಲ್ ಆಗದು, ಇಳಿಗೆ ಇದು ಲೇಸು ಎನಿಪ ವೇದ-ಪ್ರಮಾಣಂ ಎನಿಪ್ಪದು, ಅಂತೆ ಅಹುದು. ಅ. ಮುಂದೆ ಸಾಮಾನ್ಯ-ವರ್ಣ-ಕವಿಯ ಕವಿತೆ ಲಿಲಾಸಮೇ? ಟಿ? ಹೇಳಿದ ಅಪಿ ವಿಸಯಗಳು ಯುತವಾದ ವಸ್ತುಕದ. ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಣವೆಂತ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕುಲವೆಂತಾಗಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಣನೆಯ ಶಕ್ತಿ ಎಂತಾಗಲಿ ಟೀಕಿಸ ಬಹುದು; ಹ್ಯಾಗೂ ಇದು ಒಂದು ತಿಳುವುತೆ ಮೂಡು. ಇರಿ=ಇರಿಂ, ಸೂ. 230. ಎನಿಪ್ಪದು (ಎನಿಪ್ಪದು)=ಎನಿಸುವದು, ಸೂ. 232. ಕವಿ ತನ್ನ ಕೃತಿ ವೇದಪ್ರಮಾಣವಾದದು ಎನ್ನುವದು ಅನರ್ಥ; ವೇದಕ್ಕಾಗಲಿ ಬೇಕೆಂದೂ ಕೃತಿಗಾಗಲಿ ಯಾವದಾನೊಂದು ಪ್ರಮಾಣ ಬರ ಬೇಕಾದರೆ ಅದಹದಹ್ಲಿಯ ಅರ್ಥದಿಂದಲೇ ಬರ ಬೇಕಲ್ಲದೆ ಬೇಕು ರೀತಿಯಾಗಿ ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

3. SOME CHARACTERISTIC FEATURES OF CANARESE POETRY

ಒಳ್ಳೆ ಕನ್ನಡಕಾವ್ಯದ ಹಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಗಮಕಸಮಾಸದಿಂ, ಪು-ಪು-ಕುಳ-ಕ್ಷಳದಿಂ, ಪೃತಿಸಹ್ಯ-ಸಂಧಿಯಿಂ,
ಸಮುಚಿತವಾಗಿ ಬರ್ಪ ಸತಿಸಪ್ತಮಿಯಿಂ, ಸಮಸಂಸ್ಕೃತೋಕ್ತಿ

[ಯಿಂ, |

ವ-ಮ-ಹ-ಪ-ಭೇದದಿಂ, ವಿರಹಿತಾವ್ಯಯ-ಸಂಸ್ಕೃತಲಿಂಗದಿಂ,
[ಪದೋ
ತ್ತಮ-ಶಿಥಿಲತ್ವದಿಂ, ಯತಿಯಲಂಘನದಿಂದಲಾದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಂ?

|| 7 || (ಯತಿವಿಲ—)

ಅ. ಯತಿಯ ಅಲಂಘನದಿಂವೆ ಕನ್ನಡಂ ಅಪ್ಪಿಡು ಅತ್ತೆ? ಟೀ. ಹೇಟಾದ ಬಂಬತ್ತು
ವಿಸಯಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡಂ ತಿಳಿದು ಬಂದು ಉಂಟಲ್ಲವೇ? ಸಮಾನದಿಂ=ಸಮಾನದಿಂದೆ, ಸೂ. 107.
ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವ ವ ಮ ಹ ಪ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರಗಳ ಭೇದವನ್ನು ಕುರಿತು ಸೂ. 65; 67; 170;
293 ನೋಡು; ಇದರಿಂದ ಅಪ್ಪಿವಿಲ್ಲದೆ ಕಾವ್ಯವೋದಲಾಗದು.

4. THE METRES OCCURRING IN THIS ANTHOLOGY

ಈ ಕಾವ್ಯಮಾಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಚಂದಸ್ಸಿನ ವಿವರವು

1. Sanscrit Vṛitta Metres

ಸಂಸ್ಕೃತವೃತ್ತಫಂದಸ್ಸು ಅಂದರೆ ನಾಲ್ಕು ಪದಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ಪ್ರಕಾರ ತಪ್ಪದೆ
ಬರುವ ಅಕ್ಷರಗಣರೂಪನೇಮಕವುಳ್ಳ ಫಂದಸ್ಸು.
ಮೂಲಿ ಮೂಲಿ ಅಕ್ಷರಗಳು ಒಂದು ಗಣವೆನಿಸುತ್ತವೆ.

a. ದ್ರುತಪೂರ್ವವಿಲಂಬಿತಂ., ಇದು ಪದಪದದಲ್ಲಿ 12 ಅಕ್ಷರದ್ದು.

ದ್ರುತಪೂರ್ವವಿಲಂಬಿತಂ

ನ-ಭ-ಭ-ರಂಗಳುಮೊಂದಿರೆ ಪಾದದೊಳ್,
ಶುಭಕರಂ ಯತಿ ನಿಲ್ಲಿರೆ ರಂಧ್ರದೊಳ್, |
ಪ್ರಭು-ಕವೀಂದ್ರ-ಸಹಾಯದಿನಾದುದುಂ,
ಭಗವತೀ, ದ್ರುತಪೂರ್ವವಿಲಂಬಿತಂ.

|| 8 ||

ಟೀ. ನ ಭ ಭ ರ ಎಂಬವು ಗಣಗಳ ಹೆಸರು; ನ=ಲಘು ಲಘು ಲಘು (ಉಉಉ);
ಭ=ಗುರು ಲಘು ಲಘು (—ಉಉ); ರ=ಗುರು ಲಘು ಗುರು (—ಉ—). ಇಂತು
ಉಉಉ | —ಉಉ | —ಉಉ | —ಉ— | ಎಂಬ ಈ ಗಣಗಳು ಒಂದೊಂದು ಪಾದದಲ್ಲಿ (ಪದ

ದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಇದ್ದರೆ ಮತ್ತೆ ಯತಿ (ಅಂದರೆ ಉಸುರಿನ ಸ್ಥಾನ) ರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ೧ನೆಯ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲು (=ನಿಂತು) ಇದ್ದರೆ (ಸಿಂಗಳನೆಂಬ) ದೊನ್ನೆ ಕವಿಯವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹೀಗೆ ಅದು ದು ಸಹಿತವಾಗಿ, ಶೋಭೆಯುಳ್ಳವಳೇ, ದ್ರುತಪೂರ್ವ ವಿಲಂಬಿತಂ ಎನಿಸುತ್ತಾಂತ, ನಾಗವರ್ಮನೆಂಬ ಕವಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

b. ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೀಡಿತಂ. ಇದು ಪದಪದದಲ್ಲಿ 20 ಅಕ್ಷರದ್ದು.

ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೀಡಿತಂ

ಶ್ವಸನೇಂದು-ಜ್ವಲನಂ ದಿವಂ ಧರೆ ಜಲಂ ದೈತ್ಯಾರಿ-ಕಾಮಾಂತಕ-
ಪ್ರಸರೋದ್ಯದ-ಗಣಮುಂ ತ್ರಯೋದಶ-ಯತಿ-ಪ್ರಸ್ತಾರಮಾಗಿ

[ದೊಡ್ಡೀ |

ವಸುಧಾ-ಚಕ್ರದೊಳೆಯ್ದೆ ಸಂದುದು, ಕರಂ ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೀಡಿತಂ
ಪೆಸರಾಯ್ತಂತಿದು, ಪಿಂಗಳಾಹಿ-ವರನಿಂ, ವ್ಯಾಲೋಲ-ನೀಲಾಲಕೀ!

[|| 9 ||

ಟೀ. ಶ್ವಸನಗಣ=ಲಘು ಲಘು ಗುರು (— —): ಇಂದುಗಣ=ಗುರು ಲಘು ಲಘು (— — —): ಜ್ವಲನಗಣ=ಗುರು ಲಘು ಗುರು (— — —): ದಿವಗಣ=ಲಘು ಲಘು ಲಘು (— — —): ಧರೆಗಣ=ಗುರು ಗುರು ಗುರು (— — —): ಜಲಗಣ=ಲಘು ಗುರು ಗುರು (— — —): ದೈತ್ಯಾರಿ=ಲಘು (—): ಕಾಮಾಂತಕ=ಗುರು (—). ಹೇಳಿದ — — | — — — | — — — | — — — | — — — | — — — ಎಂಬ ಈ ಪ್ರಸರ-ಉದ್ಯದ-ಗಣವು ಸಹ, 12 ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಯತಿಯು ಎಣಿಕೆ ಅದರೆ, ಈ ಭೂಮಿಯು ಪಿಂಗಳನಾಗನೆಂಬ ವರಕವಿಯಿಂದ ಬನ್ನಾಗಿ ಸಂದಿತು, ನೆಟ್ಟನೆ ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೀಡಿತಂ ಎಂತ ವಸರಾಯಿತು, ಇಂತು ಇದು, ವ್ಯಾಲೋಲ-ನೀಲ-ಅಲಕವುಳ್ಳ ಹೆಂಡತಿಯೇ!

c. ಉತ್ಪಲಮಾಲೆ. ಇದು ಸಹ ಪದಪದದಲ್ಲಿ 20 ಅಕ್ಷರದ್ದು.

ಉತ್ಪಲಮಾಲೆ

ಶೀತಕರಾನಿಲೇಂದ್ರಪುರ-ಚಂದ್ರ-ಶಶಾಂಕ-ಮತಾಶನಂ ಲ-ಗೋ
ಪೇತಮೋಡಂಬಡುತ್ತಮಿರೆ, ರಂಧ್ರದೊಳೊಪ್ಪಿರೆ ಕೂಡೆ ವಿಶ್ರಮಂ, |

ಸಾತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಿಂದಿದು ವಿರಾಜಿಸುಗುಂ ಕವಿ-ರಾಜಹಂಸನಿಂ
ಭೂತಳದೊಳ್ ನೆಗಚ್ಚಿವಡೆದುತ್ಪಲಮಾಲೆ, ವಿಲೋಲ-ಲೋಚನೇ!

[|| 10 ||

ಟೀ. ಶೀತಕರಗಣ=ಗುರು ಲಘು ಲಘು (—೦೦); ಅನಿಲಗಣ=ಗುರು ಲಘು ಗುರು (—೦—); ಇಂದ್ರಪುರಗಣ=ಲಘು ಲಘು ಲಘು (೦೦೦); ಚಂದ್ರಗಣ=ಗುರು ಲಘು ಲಘು (—೦೦); ಕಶಾಂಕಗಣ=ಗುರು ಲಘು ಲಘು (—೦೦); ಹುತಾಶನಗಣ=ಗುರು ಲಘು ಗುರು (—೦—); ಲ=ಲಘು (೦); ಗ=ಗುರು (—). ಇಂತು —೦೦ | —೦— | ೦೦೦ | —೦೦ | —೦೦ | —೦— | ೦— ಎಂಬವುಗಳ ಉಪೇತಂ ಬಹು ಬಹುತಂ ಇರೆ, ಕೂಡೆ ರಂಭವೆಂಬ ೧ನೆಯ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಯತಿಯೆಂಬ ವಿಶ್ರಮ ಬಿಟ್ಟಿ ಇರೆ, ಸಾತಿಶಯ-ಉಕ್ತಿಯಿಂದ ಇದು ಉತ್ಪಲಮಾಲೆ ಕವಿ-ರಾಜಹಂಸನಿಂದ ಭೂತಳದೊಳ್ ನೆಗಚ್ಚಿ-ವಡೆದು ವಿರಾಜಿಸುಗುಂ, ವಿಲೋಲ-ಲೋಚನೆಯಾದ ಹೆಂಡತಿಯೇ!

d. ಚಂಪಕಮಾಲೆ. ಇದು ಪದಪದದಲ್ಲಿ 21 ಅಕ್ಷರದ್ದು.

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಶ್ರೀದಶ-ರವೀಂದು ಭಾಸ್ಕರ-ಗಣ-ಶ್ರಿತಯಾಗ್ರದೊಳಾಗೆ ಚಲ್ವುವೆ
ತ್ತುದನಲದಿಂ, ತ್ರಯೋದಶದೊಳಾಗಿರೆ ವಿಶ್ರಮಣಂ, ನಿರಂತರಾ |
ಭೃದಯತರಂ ಕರಂ ನಿನಗಶೋಕ-ಮಹೀರುಹ-ಪಲ್ಲವೋಲ್ಲಸತ್-
ಪದ-ಯುಗೇ, ನಿಜ್ಜಮೋದು, ಗಡ, ಚಂಪಕಮಾಲೆಯನೊಲ್ಲ, ಲೀ
, [ಲೆಯಿಂ! || 11 ||

ಟೀ. ಶ್ರೀದಶಗಣ=೦೦೦; ರವಿಗಣ=೦—೦; ಇಂದುಗಣ=—೦೦ (ಭಾಸ್ಕರಗಣ=೦—೦; ಇದಕಿ ಶ್ರಿತಯ=೦—೦ | ೦—೦ | ೦—೦) ಮೂರನೆಯ ಇವು ಅನುಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಆಗಿ, (ಆ ಶ್ರೀದಶ-ರವಿ-ಇಂದು ಎಂಬ ಗಣಗಳು) ಅನಲದಿಂದ ಚಲ್ವು-ಪೆತ್ತುದು ಅಂದರೆ ಚಲ್ವು ಹುಟ್ಟಿದವಾಗಿನೆ; ಅನಲಗಣ=—೦— ಇಂತು ೦೦೦ | ೦—೦ | —೦೦ | ೦—೦ | ೦—೦ | ೦—೦ | —೦— ಎಂಬ ಗಣಗಳಿರುವಲ್ಲಿ 13ನೆಯ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಯತಿಯೆಂಬ ವಿಶ್ರಮವು ಆಗಿ, ಚಂದ್ರಗಣ-ಶ್ರೀದಶ-ಭೃದಯತರವಾದದು ನಿನಗೆ ಆಯಿತು, ಅಶೋಕ-ನೈಶ್ವ-ಗಣವಾದಂತೆ ಉಲ್ಲಾಸ-ಪದ-ಯುಗವು ಹೆಂಡತಿಯೇ! ನಿಜ್ಜಂ ಬಿಡು, ಗಡ, ಚಂಪಕಮಾಲೆಯನ್ನು, ಬಿಟ್ಟು, ಲೀಲೆಯಿಂ!

e. ಸ್ರಗ್ಧರೆ. ಇದು ಪದಪದದಲ್ಲಿ 21 ಅಕ್ಷರದ್ದು.

ಭೂಮಿ-ಜ್ವಾಲೇಂದು-ದೇವಾಧಿಪಪುರ-ಗಣದಿಂ ಮುಂತೆ ತೋಯ-

[ತ್ರಯಂಗಳ್

ತಾಮೆತ್ತಲ್ ಬಂದು ಚಲ್ವಾಗಿರೆ, ಹಯ-ನಿಕರ-ಸ್ಥಾನದೊಳ್ ನಿಲ್ವಿನಂ ವಿ
ಶ್ರಾಮಂ, ಛಂದಕ್ಕೆಲಂಕಾರಮಿದನೆ ಜನಕಾನಂದಮಂ ಮಾಡುಗುಂ,

[ಸ್ರಗ್-

ಧಾಮ-ಪ್ರೋದ್ಧಾಮ-ಕೇಶಾಸ್ವಿತೆ, ಬಗೆ, ಪೆಸರಿಂ ಸ್ರಗ್ಧರಾ-ನಾಮ-

ವೃತ್ತಂ! || 12 |

ಟೀ. ಭೂಮಿಗಣ=— — —; ಜವ್ವಲಗಣ=— ೧ —: ಇಂದುಗಣ=— ೧ ೧ —:
ದೇವಾಧಿಪಪುರಗಣ=೧ ೧ ೧; (ಇವಳಿಂದೆ ಮುಂತೆ ಮೂಕು ತೋಯಗಣಂಗಳು ತಾವು ಎತ್ತಲ್
ಬಂದು ಚಲ್ವಾಗಿ ಇರೆ) ತೋಯಗಣ=೧ — —. ಇಂತು — — — | — ೧ — | — ೧ ೧ |
೧ ೧ ೧ | ೧ — — | ೧ — — | ೧ — — ಎಂಬ ಗಣಗಳ ಹಯ-ನಿಕರವೆಂಬ 7ನೆಯ 7ನೆಯ
ಯ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಮವೆಂಬ ಯತಿ ನಿಲ್ವಿನಂ (=ನಿಲೆ), ಛಂದಕ್ಕೆ ಆಲಂಕಾರಂ ಇದು ಎನೆ
ಜನಕೆ ಆನಂದಮಂ ಮಾಡುಗುಂ, ಪೆಸರಿ (ಅದು) ಸ್ರಗ್ಧರಾ-ನಾಮ-ವೃತ್ತಂ, ಬಗೆ, ಪ್ರಜ್ಞೆ ನ
ಧಾಮವಾದಂಥ ದೊಡ್ಡ ಕೂಡಲುಳ್ಳ ಹೆಂಡತಿಯೇ!

f. ಮಹಾಸ್ರಗ್ಧರೆ. ಇದು ಪದಪದದಲ್ಲಿ 22 ಅಕ್ಷರದ್ದು.

ಮಹಾಸ್ರಗ್ಧರೆ

ಮರುದಾಕಾಶ-ಧ್ವಯೇಂದ್ರಾನಿಲ-ಹುತವಹ-

[ಯುಗ್ಮಾಂಗಜನ್ಮಾಂತಕರ್ಗಳ್

ಬರೆ, ಪಕ್ಷ-ಸ್ಥಾನದೊಳ್ ನಿಲ್ಲಿರೆ ವಿರತಿ, ಮಹಾಸ್ರಗ್ಧರಾ-

[ನಾಮ-ವೃತ್ತಂ. |

ಗುರು-ವಿದ್ಯಾ-ಪ್ರೇಮಿ, ಅಭ್ಯಾಸದೆ ವಿಲಸಿತೆ, ಚಾರ್ವಾಕನನೇ,

[ಕಾವ್ಯ-ಮೋದಾ

ಸ್ಫುರಿತ-ಪ್ರೋದ್ಧಾಸಿ, ಕಾಂಚೇ-ಖಚಿತ-ರಶನಿ-ಯುಕ್ತಾಂಗನೇ, ಕೇಳ್,

ಪ್ರಿಯಾಖ್ಯೇ! || 13 |

ಟೀ. ಮರುದ್ಗಣ=೦೦—; ಆಕಾಶಗಣ=—೦೦ (ಇದಕು ಧ್ವಯ ಅಂದರೆ ಎರಡು ಗಣ); ಇಂದ್ರಗಣ=೦೦೦; ಅನಿಲಗಣ=೦೦—; ಹುತವಹಗಣ=—೦— (ಇದಕು ಯುಗ್ಮ ಅಂದರೆ ಎರಡು ಗಣ); ಅಂಗಜನ್ಮಾಂತಕಗಣ=—. ಇಂತು ೦೦— | —೦೦ | —೦೦ | ೦೦೦ | ೦೦— | —೦— | —೦— | — ಎಂಬ ಗಣಗಳು ಬರೆ, ಪಕ್ಷ (ಅಂದರೆ ಎರಡು; ಪದದ ಅರ್ಧ ಅರ್ಧ ಎಂತಲೂ ಪದದ ಅಂತ ಅಂತವೆಂತಲೂ ಆಗ ಬಹುದು; ಇದಕು ಉಪನಮನವೆ) ಎಂಬ ಸ್ಥಾನದೊಳ್ ವಿರತಿ ನಿಲ್ಲು ಇರೆ, ಮಹಾಪ್ರಗ್ಧಾ-ನಾಮ-ವೃತ್ತವಾಯಿತು. ಆ ಮೇಲೆ ಕವಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಮಾತು ಬರುತ್ತವೆ. ಚಾರು-ಅನನೇ. ಮೋದ-ಆಸ್ಪರಿತ. ಯುಕ್ತ-ಅಂಗನೇ. ಪ್ರಿಯಾ-ಆಪ್ತೇ.

g. ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷ.

ಸಂಸ್ಕೃತವೃತ್ತವಾದರೆ ಅದಲು ಉದಾಹರಣೆ ನಾಗವರ್ಮನ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ರಘುಲೆ ಎಂಬ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸ ತಕ್ಕದು; ಆದರೀ ಗ್ರಂಥದ್ದು ವೃತ್ತಜಾತಿಯ ರಘುಲೆ; ಒಂದೊಂದು ಪದದಲ್ಲಿ —೦ | —೦ | —೦ | —೦ | —೦ | —೦ | —೦ | — ಎಂಬ ಗಣಗಳು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರ ಬೇಕು. ಒಂದೊಂದು ಗಣದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮೂರು ಮಾತ್ರ; ಅಂದರೆ ಗುರುವಿರುವಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾತ್ರ, ಲಘುವಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತ್ರ. ಇಂತದು ಮಾತ್ರಾಗಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರುತ್ತದೆ. 14 ||

2. Sanscrit Mātrā Metres.

ಸಂಸ್ಕೃತಮಾತ್ರಾಛಂದಸ್ಸೆಂದರೆ ಅರ್ಧ ಅರ್ಧ ಪದಕ್ಕೂ ಅದೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಗಣಗಳೂ ಗಣಗಳ ಅದೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮಾತ್ರಗಳೂ ಬರ ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಗಣಗಳ ರೂಪಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಬೀರುವ ಛಂದಸ್ಸು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಂದಪದವೆಂಬದು ಉದಾಹರಣೆ. ಇದು ಆರ್ಯಾ-ಛಂದಸ್ಸಿನ ಒಂದು ಭೇದ.

ಕಂದಂ

ಪನ್ನೇರಡು ಮಾತ್ರ ಮೊದಲೊಳ್,

ಸನ್ನತವಿಪ್ಪತ್ತು ಮಾತ್ರೆಯೆರಡನೆಯಡಿಯೊಳ್,

ಇನ್ನಿಪ್ಪವುನಾ ತೆರದಿಂ;

ಬಿನ್ನಣಮೇಂ? ಕಂದ-ಲಕ್ಷಣಂ. ಕಮಲ-ಮುಖೀ! 15 ||

ಕಂದಂ

ಇಂತಾದ ಗಣದ ಮಾತ್ರಾ-

ಸಂತತಿ ನಾಲ್ಕಕ್ಕುಮಂತವರ್ಕೊಂದೊಂದ |

ಕುಂತ್ಯೆದು ಗಣಂಗಳೆ ಬ

ಕುಂ, ತೊದಳೇಂ, ಕಂದ-ಜಾತಿಯೊಳ್, ಕಮಳ-ಮುಖೀ. || 17 ||

ಟೀ. ಇಂತಾದ ಒಂದೊಂದು ಗಣದಲ್ಲಿರುವ ಮಾತ್ರೆಗಳ ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಗಳದು ಅಕ್ಕುಂ (=ಆಗುವದು); ಅಂತೆ ಅವರ್ಕೆ (ಅಂದರೆ ಅವರ್ಷಿಗಳಿಗೆ) ಒಂದೊಂದರ್ಕೆ ಆಗುವದು; ಅಂತು (ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಿದ) ಐದು ಗಣಂಗಳೆ ಬರ್ಕುಂ ಕಂದ-ಜಾತಿಯೊಳ್; ತೊದಳೇಂ, ಕಮಳ-ಮುಖೀ? ಅದಲ್ಲದೆ

ಕಂದಂ

ಜ-ಗಣಂ ವಿಷಮದೊಳಾಗದು;

ಜ-ಗಣಂ ಮೇಲ್ ನ-ಗಣಮಕ್ಕೆಯಾಲಿನೆಯೆಡೆಯೊಳ್; |

ತ್ರಿಗುಣದೊಳವಿಷಮ-ಸಾಧ್ಯಂ;

ಬಗೆಯೆ, ಚತುಃಷ್ಠಿ-ಮಾತ್ರೆ ಕಂದದ ಲೆಕ್ಕಂ. || 18 ||

ಟೀ. ಜ-ಗಣ ಅಂದರೆ ೧—೧ ವಿಷಮ ಅಂದರೆ 1, 3, 5, 7 ಎಂಬ ಓಜಿಯಾದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬರಬಾರದು; ಆಜಿನೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಜ-ಗಣ ಅಂದರೆ ೧—೧ ಆಗಲಿ, ನ-ಗಣ ಅಂದರೆ ೧೧೧೧ ಆಗಲಿ ಬರಬೇಕು; (ಆಜಿನೆಯದನ್ನು ಕಳೆದು ಬಿಟ್ಟು) ಅವಿಷಮ ಸ್ಥಾನಗಳಂ ಮೂರು ಬಾರಿ (=2, 4, 8) ತೆಗೆಯಬಹುದು; ಬಗೆಯುವಲ್ಲಿ ಕಂದದ ಲೆಕ್ಕವು 64 ಮಾತ್ರೆಗಳದಾಗಿವೆ. ಎಂತೆಂದರೆ

1 2 3
೧— | ೧—೧ | ೧— =12 ಮಾತ್ರೆ

4 5 6 7 8
೧—೧ | ೧— | ೧—೧ | ೧— | ೧— | =20 ಮಾತ್ರೆ

1 2 3
೧— | ೧—೧ | ೧— =12 ಮಾತ್ರೆ

4 5 6 7 8
೧—೧ | ೧— | ೧೧೧೧ | ೧— | — | =20 ಮಾತ್ರೆ.

ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ ಹೇಳಿ ಬೇಕು; ಏನಂದರೆ ಅರ್ಧ ಅರ್ಧ ಪದದ ಕಡೆಯ ಎರಡು ಮಾತೃಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಗುರುರೂಪವಾಗಿ (ಅಂದರೆ—) ಇರ ಬೇಕೇ ಬೇಕು. ಹೀಗಾಗುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅವಿಷಮ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಎಂಟನೆಯದಕ್ಕೆ ೧೧—ಅಥವಾ — — ಎಂತ ಬೀಯುತ್ತದೆ.

3. Canarese Mātrā Metres.

ಕನ್ನಡದ ಮಾತ್ರಾಚಂಧಸ್ಸೆಂದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತವಾದದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ ಬಿದ್ದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟು.

A. ಪಟ್ಟದಿಗಳು. ಇವುಳ್ಳ ಮುರಾರಿ (೧—೧) ಎಂತ ಆರಂಭಿಸುವ ಒಂದು ಗಣ ಎಂದೂ ಬರ ಬಾರದು.

a. ಸಾಧಾರಣರೂಪ

ಕಂದಂ

ತೋಜುವ ಮಾತ್ರೆಯ ಪಟ್ಟದಿ

ಗಾಜಿಜಿಡಿಯಿರಡಜಿಲ್ಲಿಯೊಂದೇ ನಿಯಮಂ; |

ಮೂಜಿಕ್ಕೊಂದು ತದರ್ಥಂ,

ಬೇಜಿರಶಂ ಕಡೆಯೊಳರ್ಪನಿಂತಿದು ಸಿದ್ಧಂ! || 19 ||

ಟೀ. ತೋಜುವ (= ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದ) ಮಾತ್ರೆಯ ಪಟ್ಟದಿಗೆ ಆಜು ಆಜು ಅಡಿ (= ಚರಣ) ಅವೆ; (ಒಂದೊಂದು ಅರ್ಧಭಾಗದ ಆರಂಭದ) ಎರಡು ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ನಿಯಮ: ಆದರೆ ಮೂಜನೆಯ ಅಡಿಯೊಂದಕ್ಕೆ ಅವಳಿ ಒಂದರ ಅರ್ಧವೂ ಬೇಕು (= ಅದ್ದುವೆ) ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಈಶನೆಂಬ ಒಂದು ಗುರುವೂ ಬರುವದು.

b. ಚಾಮಿನಿಪಟ್ಟದಿ. ಇದು ಮೂಜಿ ನಾಲ್ಕು ಎಂಬ

ಗತಿಯ ಮಾತ್ರಾಗಳದು.

ಚಾಮಿನಿಪಟ್ಟದಿ

ಮೊದಲೆರಡು ನಾಲ್ಕೈದೆನಿಪ ಸ

ತ್ವದದೆ ಮನು-ಸಂಖ್ಯಾತ-ಮಾತ್ರೆಯು;

ತುದಿಯ ಮೂಜಿಜಿಡಿಯೊಳರ್ಪತ್ತೂಜಿ ಮಾತ್ರಗಳೂ; |

ಬದವಿದೀ ಪರಿಯಾಲು ಪಾದಕೆ

ಪುದಿದ ಮಾತ್ರೆಯು ನೂಲಿರಡು; ಕೇಳ್,

ಇದುವೆ ಭಾಮಿನಿಯೆಂದೆನಿಸ ಪಟ್ಟದಿಯ ಲಕ್ಷಣವೊ! || 20 ||

ಟೀ. ಮೊದಲು ಎರಡು ನಾಲ್ಕು ಐದು ಎಂಬ ಈ ಪದಗಳ ಬಂದೊಂದಕ್ಕೂ ಕೂಡಿ ಮನುವಿ ನಿಂದ ಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ಅಂದರೆ 14 ಮಾತ್ರೆಯಿವೆ; ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೂವನೆಯದಕ್ಕೂ ಆಹನೆಯದ ಕ್ಕೂ ಬಂದೊಂದಕ್ಕೂ 23 ಮಾತ್ರೆಗಳು ಅವೆ; ಈ ಸರಿ ಬದವಿದ ಆಹು ಪಾದಕ್ಕೆ ಪುದಿದ ಮಾತ್ರೆ ಗಳು ನೂಲಿರಡು. — ಇದು ಸರಿ; ಆದರೆ ಸಾಕಲ್ಲ! ಹ್ಯಾಗಂದರೆ ಆಯಾ 14 ಮಾತ್ರೆಗಳೂ 23 ಮಾ ತ್ರೆಗಳೂ ಗಣಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬರ ಬೇಕು; ಎಂತೆಂದರೆ

೦೦೦ | ೦೦೦೦ | ೦೦೦ | ೦೦೦೦ 4 ಗಣಗಳಲ್ಲಿಯ 14 ಮಾತ್ರೆ

೦೦೦ | ೦೦೦೦ | ೦೦೦ | ೦೦೦೦

೦೦೦ | ೦೦೦೦ | ೦೦೦ | ೦೦೦೦ | ೦೦೦ | ೦೦೦೦ | -- | 6 ಗಣಗಳಲ್ಲಿಯ

21 ಮಾತ್ರೆಯೂ ಬಂದು ಗುರುವೂ.

ಬಂದು ಗಣದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಲಘುವಿಗೆ ಬಂದು ಗುರು ಬೀದಿ ಬಹುದು; ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಆಗು ವ ಬಂದು ಗಣ ೧— ಎಂತ ಆರಂಭಿಸಲೇ ಬಾರದು.

೮. ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟಿ. ಇದು ಐದೈದು ಎಂಬ ಗತಿಯ ಮಾತ್ರಾಗಳಿದ್ದು

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟಿ

ಲೀಲೆಯಿಂ ವಾರ್ಧಕದ ಪಟ್ಟದಿಯ ಮೊದಲ ಪದ

ದೇವಿಗೆಯುಮಿರ್ಪತ್ತು ಮಾತ್ರೆಯಿಂದೆನೆದಿರ್ಕು

ಮಾಲಲಿತಮೆನಿಸ ಮೂಲಾಯಿನೆಯ ಪಾದಗಳ್ ಮೂವತ್ತೆರಡು

[ಮಾತ್ರೆಯಿಂ |

ಮೇಲೆನೆ ವಿರಾಜಿಸುಗುಮಿಂತಾಲು ಪಾದಂಗ

ಳಾಲಿಸಲ್ ಮಾತ್ರೆಗಳ್ ನೂಲಿ ನಾಲ್ವತ್ತೆಲಿಂ

ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕೆನೆದಪುವು ಛಂದೋಂಬುರಾಶಿಯೊಳ್. ನೀಂ ಕೇಳ್ವುದಿಂ

[ದು-ವದನೇ! || 21 ||

ಟೀ. ವಾರ್ಧಕದ ಪಟ್ಟದಿಯ ಮೊದಲ ಎರಡು ಚರಣಗಳ ಏಜಿಗೆಯುಂ ಇಷ್ಟತ್ತು ಇಷ್ಟ ತ್ತು ಮಾತ್ರೆಯಿಂದೆ ಎನೆದು ಇರ್ಕುಂ (ಇರುವದು). ಆಲಲಿತವು ಎನಿಸುವ ಮೂವನೆಯ ಆ

ಜನೆಯ ಪಾದಗಳು ಮೂವತ್ತೆರಡು ಮೂವತ್ತೆರಡು ಮಾತ್ರೆಯಿಂ, ಹೆಚ್ಚಾಯಿತೆಂಬಂತೆ, ವಿರಾಜಿಸುವದು. ಇಂತು ಆಪು ಪಾದಗಳು ಅವೆ. ಆಲಿಸಿದರೆ ನೂಪ ನಾಲ್ವತ್ತು ಮಾತ್ರಗಳಿಂದ ಮೇಲೆ ಆಗಿ ಆ ಎರಡು ಗುರುವಿನಲ್ಲಿಯ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರಗಳು ಎಸೆಯುತ್ತವೆ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಅಂಬುರಾಶಿಯೊಳ್. ಎಂತೆಂದರೆ /

— — — — — | — — — — — | — — — — — | — — — — — 4 ಗಣಗಳಲ್ಲಿಯ 20 ಮಾತ್ರ

— — — — — | — — — — — | — — — — — | — — — — —

— — — — — | — — — — — | — — — — — | — — — — — | — — — — — | — — — — — | — | 6 ಗಣ

ಗಳಲ್ಲಿಯ 30 ಮಾತ್ರೆಯೂ ಒಂದು ಗುರುವೂ.

ಒಂದು ಗಣದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಲಘುವಿಗೆ ಒಂದು ಗುರು ಬೀಳಿ ಬಹುದು; ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಆಗುವ ಒಂದು ಗಣ ೨— ಎಂತ ಆರಂಭಿಸಲೇ ಬಾರದು.

B. ತ್ರಿಪದಿ. ಇದು 3 ಚರಣದ್ದು; ಆದರೆ ಮೊದಲಿನ ಚರಣದ ಎರಡನೆಯ ಅರ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಸಿನ ಅಕ್ಷರ ಬರಬೇಕು.

ತ್ರಿಪದಿ

ಬಿಸರುಹೋದ್ಭವ-ಗಣಂ* ರಸ-ದಶ-ಸ್ಥಾನದೊಳ್;

ಬಿಸರುಹ-ನೇತ್ರೇ, ಗಣಮೆ ಬರ್ಕುಡಿದವು,

ಬಿಸರುಹ-ನೇತ್ರೇ, ತ್ರಿಪದಿಗೇ!

|| 22 ||

ಟೀ. ಬಿಸರುಹೋದ್ಭವಗಣವೆಂಬದು 4 ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದೆ, ಎಂತೆಂದರೆ

— — | — — — — — | — — — — — | — — — — — ಎಂಬವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಣ ಯಾವಾಗಲೂ

ರಸವೆಂಬ 6ನೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ ದಶವೆಂಬ 10ನೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಬರಬೇಕು. ಬೇಟಿಕೆ ದೆಯಲ್ಲಿ ತಿಪ್ರಸಿಗೆ ಉಪಾದವು ಗಣಗಳೇ ಬರ್ಕು (ಬರುವದು) ಅಂದರೆ ವಾರ್ಧಕ ಸ್ವರದಿಯ ಏದ್ದೆದು ಮಾತ್ರೆಯ 4 ಗಣಗಳು ಮೊದಲಿನ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಬರಬೇಕು; ಆ ಮೇಲೆ ಆ 6ನೆಯ 10ನೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಂಥ ಗಣಗಳು ಕೂಡಿದರೆ ತಿರಿಗಿ ಬರತಕ್ಕದು, ಆದರೆ 2ನೆಯ ಚರಣದ 17 ಮಾತ್ರೆಯೂ 3ನೆಯ ಚರಣದ 13 ಮಾತ್ರೆಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಆಗಬಾರದು; ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಎರಡು ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ 5 ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳವಿರದಲ್ಲಿ — — — — — | — — — — — | — — — — — ಎಂಬವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೀಳಿ ಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಛಾಪಿಸಿದ ತ್ರಿಪದಿಯ ರೂಪ ಎಂತೆಂದರೆ

1	2	3	4	
ಉಉಉಉ ಉಉಉಉ * ಉಉಉಉ ಉಉಉಉ	4 ಗಣಗಳಲ್ಲಿಯು	20 ಮಾತೃ		
5	6	7	8	
ಉಉಉಉ ಉಉಉಉ ಉಉಉಉ ಉಉಉಉ	4 ಗಣಗಳಲ್ಲಿಯು	17 ಮಾತೃ		
9	10	11		
ಉಉಉಉ ಉಉಉಉ ಉಉಉಉ	3 ಗಣಗಳಲ್ಲಿಯು	13 ಮಾತೃ.		

ತ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸುಭಗತಿ ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ; ಅದರ ಸರ್ವಜ್ಞನೆಂಬ ಕವಿ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ತನ್ನ ಅಲೋಚನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬರಹರೂಪಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ.

C. ರಗಳೆ. ಐದೈದು ಮಾತೃಗಳ ಗಣಗಳಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಚರಣವಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಧವು ಈ ಗ್ರಂಥದ ದಾಸರ ಘಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಮೊದಲಿನ ಮತ್ತೆ ಮೂರನೆಯ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಅಂಥವಾದ 4 ಗಣಗಳಿರುವಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತೆ ನಾಲ್ಕನೆಯದರಲ್ಲಿ 3 ಪೂರ್ಣಗಣಗಳೂ ಒಂದಾಗಲಿ ಮೂರನೆಯಾಗಲಿ ಮಾತೃಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಏನಂದರೆ

- 1 ಉಉಉಉ | ಉಉಉಉ | ಉಉಉಉ | ಉಉಉಉ
- 2 ಉಉಉಉ | ಉಉಉಉ | ಉಉಉಉ | ಉಉಉಉ
- 3 ಉಉಉಉ | ಉಉಉಉ | ಉಉಉಉ | ಉಉಉಉ
- 4 ಉಉಉಉ | ಉಉಉಉ | ಉಉಉಉ | ಉಉಉಉ ||

ಈ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಸಹ ೮ - ಎಂತ ಆರಂಭಿಸುವ ಒಂದು ಗಣ ಬರಲೇ ಬಾರದು.

5. THERE IS ONE OMNISCIENT GOD, ETC.

ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ದೇವರು ಒಬ್ಬನೇ ಇತ್ಯಾದಿ

ತ್ರಿಪದಿ

ಒಬ್ಬನಲ್ಲದೆ ಜಗಕ್ಕೆಯಿಬ್ಬರುಂಟೇ? ಮತ್ತೆ
ಯೊಬ್ಬ ಸರ್ವಜ್ಞ-ಕರ್ತ ಜಗಕ್ಕಲ್ಲ
ಮೊಬ್ಬನೇ ದೇವ. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 23 ||

ಟೀ. ಕರ್ತ=ಕರ್ತಂ, ದೇವ=ದೇವಂ, ಸೂ. 105. ಸರ್ವಜ್ಞನೆಂತ ಈ ತ್ರಿಪದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವನ ಹೆಸರು.

ಗುಡಿಯ ಬೋದಿಗೆ ಕಲ್ಲು, ನಡುರಂಗ ತಾ ಕಲ್ಲು,
ಕಡೆಮೂಲೆಸೆವುಗು ತಾ ಕಲ್ಲು; ವರವನು
ಕೊಡುವಾತ ಬೇರಿಸಿ, ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 24 ||

ಟೀ. ನಡುರಂಗ=ನಡುರಂಗಂ, ಕೊಡುವಾತ=ಕೊಡುವಾತಂ, ಸೂ. 105. ಕವಿಯ ಮೂಲಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತಾ ಎಂತಿತ್ತೋ? ತಾಂ ಎಂತಿತ್ತೋ? ತಿಳಿಯದು; ಎರಡೂ ಛಂದಸ್ಸಿಗೆ ತಕ್ಕದು. ಸೂ. 224.

ಭ್ರಷ್ಟ-ದೈವಕೆ ಬಾಯ ಬಿಟ್ಟಲ್ಲಿ ಫಲವಿಲ್ಲ;
ಸೃಷ್ಟಿಗೀಶ್ವರನ ಭಜಿಸಿದರೆ ಮುಂದಕೆ
ಯಿಷ್ಟಾರ್ಥವೀನ, ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 25 ||

ಟೀ. ಬಾಯ=ಬಾಯಂ, ಸೂ. 93. ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಈಶ್ವರನ=ಸೃಷ್ಟಿಯ ಈಶ್ವರನಂ, ಸೂ. 136: 93. ಇಷ್ಟ-ಅರ್ಥವ ಈವ=ಇಷ್ಟ-ಅರ್ಥವಂ ಈವಂ, ಸೂ. 106: 104: 217.

ಆದಿಯಾ ದೇವರಂ ಭೇದಿಸಲಿಕಪ್ಪಿಯದೇ,
ಹಾದಿಯಾ ಕಲ್ಲಿಗೆಡೆ ಮಾಡಿ, ನಮಿಸುವ
ಮಾದಿಗರ ನೋಡು! ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 26 ||

ಟೀ. ಕಲ್ಲಿಗೆ ಎಡೆ. ಮಾಡಿಗರ=ಮಾದಿಗರಂ.

ಇಂದುವಿನೊಳುರಿಯುಂಟೆ? ಸಿಂಧುವಿನೊಳುಬುಂಟೆ?
ಸಂದ ವೀರನೊಳು ಭಯವುಂಟೆ? ಭಕ್ತಗೆ
ಸಂದೇಹವುಂಟೆ? ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 27 ||

ಟೀ. ಇಂದುವಿನೊಳ್ ಉರಿ ಉಂಟೆ? ಸಿಂಧುವಿನೊಳ್ ಅಪಬು ಉಂಟೆ? ಸಂದ ಎಂಬ ದಕ್ಕೆ ಸಲ್ ಎಂಬದು ಥಾತು, ಸೂ. 237.

ಮೂಲಕ್ಕೆ ಆಟಕ್ಕು, ಆಟು ಹನ್ನೆರಡಕ್ಕು,
ಹೇಳುವಾ ಗೊಡ್ಡು ಹೈನಕ್ಕು, ಪಾಪಂ
ಪಾಲೊ ಕಾಲಕೆ. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 28 ||

ಟೀ. ಆಟು ಅಕ್ಕು=ಆಟು ಅಕ್ಕುಂ, ಸೂ. 227; 243. ಪಾಪಂ=ಪಾಪುನ; ಈ ರೂಪ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಬಾರಿ ಉಂಟು; ಬೇಕೆ ಎಡೆಯಲ್ಲಿ ವಾಹಿನಿ ಎಂಬಂತೆ ಬರೆಯುವ ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ; 30ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕರಗೊದೆ ಎಂತುಂಟು.

6. SIN IS NOT REMOVED BY OUTWARD MEANS

ಬಹಿರುಪಾಯಗಳಿಂದ ಪಾಪ ಹೋಗದು

ಶ್ರೀಮದ್

ಮಾಪರೇ ಪೋಪರೇ? ಪಾಪವೇನ್? ಅದು ಕೆಸಜಿ?

ಮಾಪರೆ ಮೆಯ್ಯ ಮಲ ಪೋಪುದೇಂ? ಪಾಪ

ಲೇಪಿಸಲಕ್ಕುಂ. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 29 ||

ಟೀ. ಮಾಪರೇ ಎಂಬಲ್ಲಿ ರೇ ಎಂಬುದು ಭಂದಸ್ತಿ(ಗಾ: ದೀರ್ಘ; ಮಾಪರೆ=ಮಾಯುವರೆ, ಮಾಯಲಿಕೆ, ಮಿಂದರೆ; ಮಾಪ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕೂಡಿದ ಅರೆ ಎಂಬುದು ಹಜಿಗನ್ನಡದ ಬನಂ (ಅ ಲೋಕಂ) ಎಂಬುದಕ್ಕೂ, ಸೂ. 246, ಬದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೂ, ಸೂ. 250, ಸರಿ. ಹಜಿಗನ್ನಡದ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಪ ಎಂತಲ್ಲ ಮಾಪ ಎನ ತಕ್ಕದು, ಸೂ. 221; ಬಿ ಎಂಬ ಸ್ವರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ವಕಾರ ಪ ಕಾರವಾಗುವದು, ಸೂ. 232. ಮಲ=ಮಲಂ. ಪೋಪುದು ಸೂ. 232.

ಹಿರಿದು ಪಾಪವೆ ಮಾಡಿ, ಹರಿವ ನೀರೊಳು ಮುಯಿಗೆ,

ಕರಗೊದೇ ಪಾಪ? ತಾ ಮುನ್ನ ಮಾಡಿದ

ದೇರೆಯ ಕಟ್ಟಿಂಟೆ, ಸರ್ವಜ್ಞ?

|| 30 ||

ಟೀ. ತಾ ಮುನ್ನ ಮಾಡಿದದು (ನೀರಿಗೆ ಕರಗುವ) ಎರೆಯ ಕಟ್ಟಿಂಟೆ?

ಮುನ್ನ ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ಹೊಸ್ತಿಲೇ ಪೋಪುದೇ?

ಹೊಸ್ತಿನ ಪುಣ್ಯವದು ಬೇಜಿ. ಪಾಪ ತಾ

ಮುನ್ನಿನಂತಿಹುದು. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 31 ||

ಟೀ. ಹೊನ್ನಿಲೇ=ಹೊನ್ನಿನಲ್ಲೇ. ಮುನ್ನಿನ ಅಂತೆ ಇರುವುದು=.....ಇರುವುದು; ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಕರಣಾಧಾರವಿಲ್ಲ.

7. LOVE OF TRUTH PURIFIES

ಸತ್ಯದ ಪ್ರೀತಿ ಶುದ್ಧೀಕರಿಸುತ್ತದೆ

ಶ್ರೀಮದ್

ಕಪ್ಪೆಗಳು ಮೀನುಗಳು ಇಷ್ಟಾದುದು ತೀರ್ಥವೇ?

ತುಪ್ಪವೋಗರಕೆ ಸಲುವದು; ಸತ್ಪುರುಷ

ನಿಪ್ಪುದೇ ತೀರ್ಥ, ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 32 ||

ಟೀ. ಇಷ್ಟದು ಅದು=ಇಷ್ಟದು ಅದು (ಸೂ. 232)=ಇರುವುದು ಅದು. ಸತ್ಪುರುಷಂ ಇಷ್ಟದೇ ತೀರ್ಥ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟದು ಎಂಬುದು ಪುಲ್ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸೆ ಪಟ್ಟಿತು, ಸೂ. 225; 227. ತುಪ್ಪ ಬಿಗರಕೆ ಸಲುವದು (ಅಂದರೆ ತುಪ್ಪವಿಲ್ಲದೆ ಬಿಗರವೂ ಬಿಗರವಲ್ಲ) ಹ್ಯಾಗೋ ಹಾಗೆ ಯೇ ಕಪ್ಪೆ ಮೀನುಗಳ ನೀರಲ್ಲ, ಸತ್ಯ ಕೂಡಿದ ಪುರುಷನೇ ತೀರ್ಥ; ಅಂಥವನ ಸತ್ಯದಿಂದ ಮೆ ತ್ತೊಬ್ಬನ ಮಲ ಸಹ ತೊಳೆದು ಹೋಗ ಬಹುದು, ಅವನು ತಾನು ಸತ್ಯದಿಂದ ನಿರ್ಮಲನಾದದ ಉಂಟಲ್ಲ.

ಸತ್ಯ-ಸದ್ಗುಣ ತೀರ್ಥವುತ್ತುಮರ ನಡೆ ತೀರ್ಥ,

ಸತ್ಯರ ಸಂಗವದು ತೀರ್ಥ; ಹರಿವ ನೀರ್

ಎತ್ತಣದು ತೀರ್ಥ, ಸರ್ವಜ್ಞ?

|| 33 ||

ಟೀ. ಸತ್ಯ-ಸದ್ಗುಣಂ ತೀರ್ಥಂ, ಉತ್ತಮರ. ಎತ್ತಣ, ಸೂ. 110; 111; ಇದು ಪಶ್ಚಿ ಯ ರೂಪ.

ಓದಿ, ಬೂದಿಯ ಪೂಸಿ, ತೇದು, ಕಾವಿಯ ಹೊದೆದು,

ಹೋದಾತ ಯೋಗಿಯನ ಬೇಡವಿಂದ್ರಿಯವ

ಕಾದಾತ ಯೋಗಿ. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 34 ||

ಟೀ. ಹೋದಾತಂ ಯೋಗಿ ಎನ ಬೇಡ! ಇಂದ್ರಿಯವಂ ಅಂದರೆ ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳಂ; ಬಹುವಚನಕ್ಕೆ ಏಕವಚನ ಬಂತು. ಕಾದಾತ=ಕಾದಾತಂ.

ಮನವ ಘನದಲಿ ಕಟ್ಟಿ, ಘನವ ಮನದಲಿ ಕಟ್ಟಿ,
ಮನವದುವೆ ಪಾಪಕೆಳಸದಾ ಯೋಗಿಗೆ
ವನವಾಸ ಯಾಕೆ, ಸರ್ವಜ್ಞ ? || 35 ||

ಟೀ. ಮನವ=ಮನವಂ. ಘನದಲಿ=ಘನದಲ್ಲಿ (ಅಂದರೆ ಬಿಗುತೆಡದಲ್ಲಿ; ಆ ಮೇಲಿನ ಘನವ ಅಂದರೆ ಘನವಂ ಎಂಬಿದನ್ನು ಮಾನಭಾವವಂ ಎಂತ ಹೇಳ ಬೇಕು), ಸೂ. 119. ಮನಂ ಅದುವೆ (ಅಂದರೆ ಅದೇ, ಸೂತ್ರ 55) ಪಾಪಕೆ ಎಳಸದ ಆ ಯೋಗಿಗೆ. ವನವಾಸ=ವನವಾಸಂ.

8. A PURE HEART IS REQUIRED

ನಿರ್ಮಲಹೃದಯನೇ ಬೇಕು

ಮತ್ತೇಭವಕ್ರೇಡಿತಂ

ಪಿಡಿಯೊಳ್ ತುಂಬಿರೆ ಪಂಕ, ಮೇಲೆ ತೊಳೆಯಲ್, ತಾಂ ಶುದ್ಧನೇ?
[ಮಾಡುತಂ

ಕಡುಪಾಪಂಗಳ, ಮಿಯಾಲಾತ ಶುಚಿಯೇ? ಕಾಕಾಳಿಗಳ
[ಮಿಯವೇ? |

ಗುಡಪಾನಂಗಳೊಳದ್ದೆ, ಕೆಯ್ಪಿಸೊರೆ ತಾಂ ಸ್ವಾದಪ್ಪುದೇ?

[ಬಾಹ್ಯದೊಳ್

ಮಡಿಯೇ? ನಿರ್ಮಲ-ಚಿತ್ತವಯ್! ನರನಲಾ, ಕೇಳ್ತೊಳುದೇ

[ಬುದ್ಧಿಯಾ! || 36 ||

ಟೀ. ಪಿಡಿಯೊಳ್ ಪಂಕಂ ತುಂಬಿ ಇರೆ (=ಇರಲಾಗಿ, ಒಬ್ಬನು) ಮೇಲೆ (=ಮೇಲ್ಭಾಗವೆ ನ್ನು) ತೊಳೆಯಲ್ (ಸೂ. 249), ತಾಂ (ಆ ಮನುಷ್ಯನು ತಾನು) ಶುದ್ಧನೇ? (ಶುದ್ಧಮೇ ಎಂತ ಪಾಪಾಂತರ, ಹೀಗಾದರೆ ಪಿಡಿ ಎಂತ ಕರ್ತೃ ಆಗುತ್ತದೆ, ಇದು 249ನೆಯ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ). ಕಡುಪಾಪಂಗಳ (=ಕಡುಪಾಪಂಗಳಂ) ಮಾಡುತಂ (=ಮಾಡುತುಂ) ಮಿಯಲ್ ಆತ (=ಆ ತಂ). ಅದ್ವೈ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ನೋರೆ (=ನೋರೆ) ಎಂಬುದು ಕರ್ತೃ, ಹಾಗಾದರೆ 249ನೆಯ ಸೂತ್ರ ದ ಪ್ರಕಾರ ಅದ್ವೈ ಎಂತ ಸರಿಗುತ್ತಿತ್ತು, ಯಾಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕರ್ತೃಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹೊ ಸಗನ್ನಡ ಬೇಕೆಯಾದ ಕಾವ್ಯದೊಳಗೆ ಆ ಸೂತ್ರವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವದುಂಟು. ಸ್ವಾದ ಅಷ್ಟದೇ ಎಂ ಬಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟದು ಎಂಬುದು ಒಂದು ತೆರಿನ ರೂಪ; ಅದು ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸ ಪ

ಟ್ಟವೆ; 249ನೆಯ ಸೂತ್ರ ನೋಡು. ಅದಕ್ಕೂ ರೂಪವನ್ನು ಉಂಟಾಗಿರುವದಕ್ಕೆ 243ನೆಯ ಸೂತ್ರವನ್ನೂ 232ನೆಯದನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಟೀಕಿಸ ಬೇಕು. ಚಿತ್ತಂ ಅಯಾ (ಐ). ಕೇಳ್ವು=ಕೇಳಿ, ಸೂ. 236; 221. ಹಿಪ್ಪದು ಎಂಬುದು ವಿಧಿರೂಪಕ್ಕೆ ಸರಿ, ಸೂ. 225; 227.

9. GOD IS THE PRESERVER OF ALL

ದೇವರು ಜಗತ್ತೀರಕನು

ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೀಡಿತಂ

ಗಿಡ ವೃಕ್ಷಂಗಳಿಗಾರು ನೀರನೆವೆವರ್? ನಿತ್ಯಂ ಮಹಾ-ಜಿಟ್ಟಿಗಳ್
ಕಡುಕಾರ್ಪಣ್ಯದಿ ಕೇಳ್ವವೇ? ನೆಲ-ಜಲಾಗ್ನಿರ್-ವಾಯುಸಾಕಾಶಮಂ. |
ಪಡೆದಂಡಂಗಳನಾವ ಸಾಕುವ? ಜಗತ್ತು-ಪ್ರೇರಕಂ ನೀನ್ ಇರಲ್,
ಕೊಡುವರ್ ಕೊಂಬರು ಮರ್ತ್ಯರೇ? ಸರನೆಲಾ, ಕೇಳ್ವೋಪದೀ

[ಬುದ್ಧಿಯಾ! || 37 ||

ಪ. ವೃಕ್ಷಂಗಳಿಗೆ ಆರು (ಆರ್, ಸೂ. 151) ನೀರಂ ಎವೆವರ್? ನೆಲ-ಜಲ-ಅಗ್ನಿ-ವಾಯು-ಆಕಾಶಮಂ ಪಡೆದ ಅಂಶಂಗಳಂ ಆವ (=ಆವಂ). ಟೀ. ಕೇಳ್ವವೇ=ಕೇಳುವವೇ; ಮಜಿಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೇಳು ಎಂದಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಎಂತಲೇ ಧಾತು. ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಜಿಟ್ಟಿಗಳ್ ಕೊಡು ಕೊಡೆಂತ ಕೂಗಿ ದೇವರಿಂದ ನೀರನ್ನು ಕೇಳುವವೇ? ಕೇಳದಿದ್ದರೂ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಅಂಶಂಗಳ್=ಅಂಡಾಂಶಂ ಅಂದರೆ ಭೂಮಿಸಂಬಂಧವಾದವೆಲ್ಲ; ಇದು ನೆಲ ಮೊದಲಾದ ಪಂಚಭೂತಂಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆಂತ ಹೇಳುವದುಂಟು. ನೆಲ... ಆಕಾಶಮಂ=ನೆಲ... ಆಕಾಶವನ್ನು, ಸೂ. 106. ಸಾಕುವ=ಸಾಕುವಂ, ಸೂ. 217; 221. ಇರಲ್=ಇರೆ. ಕೊಡುವರ್=ಕೊಡುವವರ್ (ಕೊಡುವವರು), ಸೂ. 73; ಕೊಂಬರು=ಕೊಂಬವರ್; ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆರ್ ಎಂಬ ಹಜಿ ರೂಪಾ (ಸೂ. 97) ಅರು ಎಂಬ ಹೊಸತೂ ಹಿಂದೆ ಶ್ಲೋಕಪಾದದಲ್ಲಿ ಬಿರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಇಂಥಾ ಬಿರಿಕೆ ಎಂತೂ ಚೆಲೋದಲ್ಲ. ಕೊಂಬದು ಎಂಬುದೂ ವ್ಯಾಕರಣದ ನೆಲೆಯಲ್ಲವ ರೂಪ; ಅದು 245ನೆಯ ಸೂತ್ರದ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಲಾಯಿತು. ಕೇಳ್ವುದೆಂತ ಅಚ್ಚ.

10. THINK OF YOUR SALVATION BEFORE YOU DIE!

ಸಾಯುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಕೊಳಿರಿ!

ಶ್ರೀಮದ್

ಎಂಣೆಬೆಂಣೆಯ ರಿಣವು, ಅಂನವಸ್ತ್ರದ ರಿಣವು,

ಹೊಂನುಹಂಣ ರಿಣವು ತೀರಿದಾ ಕ್ಷಣದಿ

ಮಂಣುಪಾಲೆಂದ ಸರ್ವಜ್ಞ.

|| 38 ||

ಟೀ. ರಿಣವು=ರಿಣಂ; ಅದಲ್ಲದೆ ರಿಣವುಂ (ರಿಣವೂ) ಎಂತಾಗ ಬಹುದು, ಸೂ. 122 b. ಕ್ಷಣದಿ ಎಂತ ಕವಿಯ ಮೂಲಕೃತಿಯಲ್ಲಿದ್ದದಾದರೆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎಂತ ಟೀಕಿಸ ಬೇಕು; 2ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ಸರಿ ನೋಡು. ಎಂದ=ಎಂದಂ. ಸರ್ವಜ್ಞ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಸಹ ಸಂಬೋಧನೆಯಾದರೆ ಎಂದ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಸತ್ಪುರುಷನು ಕರ್ತೃವಾಗರ ಬೇಕು; ಅದರೆ ಸರ್ವಜ್ಞಂ ಎಂದಂ ಎಂತ ಟೀಕಿಸುವದು ಉಚಿತ.

ಸತ್ತು ಹೋದರೆ ನಿನಗದೆತ್ತಣದು ಮೋಕ್ಷವಯ್?

ಸತ್ತು ಹೋಗದತಿಜೀವಿರಲು, ಮೋಕ್ಷದ

ಗೊತ್ತು ತಿಳಿಯೆಂದ ಸರ್ವಜ್ಞ.

|| 39 ||

ಪ. ನಿನಗೆ ಅದು ಎತ್ತಣ ಅದು ಮೋಕ್ಷಂ ಅಯ್? ಸತ್ತು ಹೋಗದೆ ಅತಿಜೀವಂ ಇರಲು ಇರಲಿ. ಗೊತ್ತು ತಿಳಿ! ಎಂದ. (ಗೊತ್ತು ಎಂತ ನಮ್ಮ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತು ಎಂತಿರ ಬಹುದು; ಇದು-134ನೆಯ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಸರಿ.)

11. DEATH KNOWS NO REGARD

ಜನರು ಬೇಕು ಬೇಡೆಂಬದನ್ನು ಮೃತ್ಯು ಬಗೆಯದು

ರಗಳೆ

ಅಂತಕನ ದೂತರಿಗೆ ಕಿಂಚಿತ್ತು ದಯವಿಲ್ಲ.

ಚಿಂತೆಯನು ಬಿಟ್ಟು ಸಿರಿದನನು ನೆನೆ, ಮನವೆ! || ಸಲ್ಲವ ||

ದಿವ-ರಾತ್ರಿಯೆಂದದೇ, ವಿಷಯ-ಲಂಪಟನಾಗಿ,

ಸವಿಯೂಟಗಳನುಂಡು, ಬೆಮಿಸ ಬೇಡ! |

ಅವನ ಕೊಂದಿವನ ಕೊಂದರ್ಥವನು ಘಟಿಸುವಡೆ

ಜವನ ದೂತರು ಬರುವ ಹೊತ್ತು ನೀನ್ ಅಪ್ಪಿಯೆ? || 40 ||

ಟೀ. ಘಟಿಸುವಡೆ=ಘಟಿಸುವೊಡೆ, ಘಟಿಸಲೊಡಂ, ಘಟಿಸಲೊಡನೆ, ಸೂ. 246.

ಮೊನೆ ಮದಿವಾದೆನಯ್, ಕಪ್ಪಿವದೊಂದೆರಡೆಂಮೆ,

ನಿನೆ ಕೊಂಡೆ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಫಲವು ಬಹುದು, |

ಹೊಂನು ಹಣವುಂಟೆನಗೆ, ಸಾಯಲಾಪ್ಪಿನು ಎನಲು,

ಬೆಂನ ಬಿಡುವಳೆ ಮೃತ್ಯು? ವರ್ಧ-ಜೀವಾತ್ಮ! || 41 ||

ಪ. ಮದನೆ ಅಪಿನು ಅಯ್; ಕಪ್ಪಿವದು. ಟೀ. ಕೊಂಡೆ=ಕೊಂಡೆಂ (ಕೊಂಡೆನು), ಸೂ. 217. ಕ್ಷೇತ್ರ=ಕ್ಷೇತ್ರವಂ. ಫಲವು=ಫಲಂ. ಬಹುದು=ಬಹುಳದು. ಎನಲು=ಎನೆ. ಮೃತ್ಯು ಎಂಬದು ಬರುವದೊಂದು ಇರವು; ಆದರೆ ಕವಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಅದು ಬಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀ ಎಂತ ಹೇಳುವದು ಉಂಟು. ಅಂತಕನೆಂತಲೂ ಮರಣ; ಈ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮರಣವು ಬಬ್ಬ ರಾಜಪುರುಷನೆಂತ ಕಳಿ ಭಾವಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಹೊಸ ಮನೆಯ ಕಟ್ಟಿದನು, ಗೃಹಶಾಂತಿ ಮನೆಯೊಳಗೆ,

ಬಸುಲು ಹೆಂಡತಿ, ಮಗನ ಮದುವೆ ನಾಳೆ, |

ಹಸನಾಗಿಯದೆ ಬದುಕು, ಸಾಯಲಾಪ್ಪಿನು ಎನಲು,

ಕುಸುರಿದಪ್ಪಿಯದೆ ಬಿಡರು ಯಮನವರು ಬೇಗ! || 42 ||

ಟೀ. ಹೆಂಡತಿ ಬಸುಳಾಗಿದೆ. ಕುಸುರಿದಪ್ಪಿಯದೆ=ಕುಸುರಿ ತಪ್ಪಿಯದೆ, ಸೂ. 167. ಯಮನೆಂಬಲ್ಲಿ 41ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಟೀಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಕವಿತ್ವದ ರೀತಿ ತಿರಿಗೆ ಬಂತು. ಯಮನ ಅವರು (ಅಳುಗಳು) ಬೇಗ ಕುಸುರಿ - .

ಪುತ್ರ ಹುಟ್ಟಿದ ದಿವಸ, ಹಾಲಿನೂಟದ ಹಬ್ಬ,

ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗನ ಉಪನಯನ ನಾಳೆ, |

ಅಪ್ಪಿಯಾಗಿದೆ ಬದುಕು, ಸಾಯಲಾಪ್ಪಿನು ಎನಲು,

ಮೃತ್ಯು ಹೆಡತಲೆಯಲ್ಲಿ ನಗುತಿರ್ಪಳಯ್ಯ! || 43 ||

ಅಟ್ಟಡಿಗೆಯುಣಲಿಲ್ಲ, ಇಷ್ಟ-ದರುಸನವಿಲ್ಲ,

ಕೊಟ್ಟ ಸಾಲವ ಕೇಳ ಹೊತ್ತನಟಿಯೆ. |

ಕಟ್ಟೆ ತುಂಬಿದ ಮೇಲೆ ಚಣಮಾತ್ರವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಪ್ಪಟರೊಳು ಸಿದ್ಧನಂ ಸ್ಮರಿಸುತಿರು, ಮನವೆ!

|| 44 ||

ಟೀ. ಸಾವು ಫಕ್ಕನೆ ಬರುವದರಿಂದ ನೀ ಅಟ್ಟ ಅಡಿಗೆಯ ಉಣ್ಣದೆ, ಇಷ್ಟ-ದರುಸನ ಇಲ್ಲದೆ, ಕೊಟ್ಟ ಸಾಲವ ಕೇಳಲಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತು ಅಪ್ಪಟರೊಳು ಹೋಗ ಬೇಕು.

12. WISE MEN, WISDOM, AND WISE WORDS

ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಜ್ಞಾನವೂ ಜ್ಞಾನವಾಕ್ಯಗಳೂ

ತ್ರಿಪದಿ

ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನೊಡಲು ಭಾನುವಿನ ತೆಪ್ಪಿನಿಹುದು;

ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದನ ಕಾಯವು ಹಾಟೂರ

ಸ್ಥಾನದಿಂ ಕಡೆಯೆ, ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 45 ||

ಟೀ. ತೆಪ್ಪಿನಿಹುದು=ತೆಪ್ಪಿನ ಇಹುದು (ತೆಪ್ಪಿನಿಹುವುದು); ನ=ಮ, ವ, ಸೂ. 93 (ಮರನಿರ್ದುಮ): 106. ಇಲ್ಲದನ=ಇಲ್ಲದವನ. ಕಾಯವು=ಕಾಯಂ. ಸ್ಥಾನದಿಂ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಆರಂಭದ ಒತ್ತಕ್ಕರದಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಚರಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಾತು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ; ತಾನದಿಂ ಎಂತಾಗಲಿ ತಾನದಿಂ ಎಂತಾಗಲಿ ಮೂಲಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರ ಬಹುದು. ಹಾಟೂರ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಕಡೆಯಾಗಿರುವವೆಂದರೆ ಅದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಟ್ಟವಾಗಿರುವುದು.

ಕುರು ಕಬ್ಬಿನೊಳು ಹೊಕ್ಕು, ಅಪ್ಪಿನದೇ ತನಿರಸವ,

ಹೊಕ್ಕಗಣ ಸೋಗಿಯಗಿವಂತೆ? ಜಾಣಿನಾ

ಕುರುದು ಬೇರೆಯಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞ.

|| 46 ||

ಟಿ. ಕುರು ಕಬ್ಬಿನೊಳು (ಕಬ್ಬಿನೊಳೆ) ಹೊಕ್ಕು, ಹೊಕ್ಕಗಣ ಸೋಗಿಯ ಅಗಿವಂತೆ (ಅಪ್ಪಿನದೇ) ತನಿರಸವ ಅಪ್ಪಿನದೇ? (ಅಪ್ಪಿನದೇ!) ಟೀ. ಜಾಣಿನಾ (ಜ್ಞಾನ) ಮೇಲ್ಮಗದಲ್ಲಿದ್ದು, ಒಂದು ಕಡೆಯೊಳಗೆ ಅಪ್ಪಿನದೇ ಅಗಿ ಯಗದಂತೆ ಅದನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು ಎಂತಲೂ ಹೇಳಿ ಬಹುದು.

ಮಾತಿನಾ ಜ್ಞಾನವೇ ತೂತಾದ ಮಡಿಕೆಯೇ.

ಪಾತಕನ ಹೆಸರೆ ಮೂರು ಲೋಕದೊಳಗೆ

ಯಾತಕ್ಕು ಬೇಡ. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 47 ||

ಟೀ. ಯಾತಕ್ಕೆ = ಎತಕ್ಕೆ, ಸೂ. 112; ಯಾತಕ್ಕು (ಯಾತಕ್ಕೂ) = ಎತಕ್ಕೂ.

ಮಾತ ಬಲ್ಲಾತಂಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾಣಿಕವು;

ಮಾತುಗಳ್ಳಿಯದಧಮರಿಗೆ ಮಾಣಿಕವು

ತೂತು ಬಿದ್ದಂತೆ. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 48 ||

ಟೀ. ಮತ್ತೊಂದು ಮಾಣಿಕಂ (ನಿಷ್ಕಿದಂತುಂಟು); ಅಧಮರಿಗೆ (ಇದ್ದ) ಮಾಣಿಕಂ.

ಹೊಲಬನಳ್ಳಿಯದ ಮಾತು ತಲೆ ಬಾಗಿಯೆದ್ದಂತೆ;

ಹೊಲಬಳ್ಳಿತು ಬಂದ ಸುಡಿದರೆಯಾ ಮಾತು

ಫಲಪಕ್ಕದಂತೆ. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 49 ||

ಟೀ. ಹೊಲಬಂ ಅಳ್ಳಿಯದ ಮಾತು (ಕೇಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಕೇಳುವವನ) ತಲೆ (ಅಲ್ಪಿಸುವದ ಕ್ಷೋಷರ ಬಂದು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರ) ಬಾಗಿ (ಮತ್ತೆ, ಹರಟೆ ಬಡೆಯುವದಕ್ಕೆ ಇನ್ನಾಲ್ಪಿಸುವದು ಯಾತಕ್ಕೆ? ಎಂತ, ಬೇಗ ತಿರಿಗಿ) ಎದ್ದಂತೆ ಆಗುವದು; ಅಥವಾ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಕಾಣುವದು ಪಕ್ಕವದ ಹಣ್ಣೋ? ಕಾಯೋ? ನೋಡೋಣಂತ, ತಲೆ ಬಾಗಿ, ಬಹುದು ಕಾಯಂತ, ಬೇಗ ತಿರಿಗಿ ಎದ್ದಂತೆ ಆಗುವದು.

ಉದ್ಧರುಟು ಮಾತಾಡಿಯಿದ್ದವನು ಹೋಗಾಡಿ

ಯುದ್ಧ ಮರದ ತುದಿಯನೇಳಿ ಕೆಯ್ ತಪ್ಪಿ

ಬಿದ್ದು ಸತ್ತಂತೆ. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 50 ||

ಟೀ. ಉದ್ಧವಾ ಉರುಟೂ ಆದಂಥ ಮಾತು.

ತಪ್ಪ ಸಾಧಿಸುವನಲ್ಲಿ ಪ್ಪವನೆ ಕಡುಹೆಡ್ಡ;

ಸರ್ಪನುಳಿಹೆಡೆಯ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ

ಕಪ್ಪೆಯಂತಕ್ಕು. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 51 ||

ಟೀ. ಇಪ್ಪವನೆ = ಇರ್ಪವನೆ. ಕಪ್ಪೆಯ ಅಂತೆ ಅಕ್ಕು (ಅಕ್ಕುಂ).

13. COMPARISONS

ಸಾಮತೆಗಳು

ರಗಳೆ

ಅಹುದಾದರಹುದೆನ್ನಿಯಲ್ಲಾ ದರಲೆನ್ನಿ!

ಬಹು ಜನರು ನೆತ್ತಿ ತಿಳಿಯೆ ಪೇಳಿ ಮತ್ತಿದನು! || ಸಲ್ಲವ || ೪

ಟೀ. ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಇದನು ಮತ್ತೆ ಪೇಳಿ (ಪೇಳಿ-ಸೂ. 229)! ಎನ್ನಿ=ಎನಿಸಿ; ಹೊತ್ತಿ
ತಪ್ಪಿತ್ತರ ಹೊಸಗನ್ನಡದು, ಸೂ. 70.

ದೇವರಿಲ್ಲದ ದೇಶ ಭೂತ-ಗಣದ ನಿವೇಶ;

ಭಾವವಿಲ್ಲದ ಭಕುತಿಯದು ಕುಹಕ-ಯುಕುತಿ; |

ಹೇವವಿಲ್ಲದ ಹೆಣ್ಣು ಗಜುಗ ಬೆಳೆದಾ ಕಣ್ಣು;

ನೇನೆಯಪ್ಪಿಯದ ದಣಿಯು ಕಲ್ಲಿನಾ ಕಣಿಯು. || 52 ||

ಧರ್ಮವಿಲ್ಲದ ಅರಸು ಮುಪ್ಪಿದ ಕಾಲಿನ ಗೊರಸು;

ನಿರ್ಮಳಿಲ್ಲದ ಮನಸು ತಾ ಕೊಪ್ಪಿಚೆಪೊಲಸು; |

ಶರ್ಮವಿಲ್ಲದ ಗಂಡು ಕರಿಯ ಬನಕೆಯ ತುಂಡು;

ಮರ್ಮವಿಲ್ಲದ ಮಾತು ಬಡನೊಗೆಯ ತೂತು. || 53 ||

ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಸಿರಿಯು ಕೊಪ್ಪಿತ ತೆಂಗಿನ ಕಾಯು;

ಸೌಕ್ಯವಿಲ್ಲದ ಊಟವದು ಕಾಳಕೂಟ; |

ಬಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಊರು ಕೊಪ್ಪಿತು ನಾರುವ ನೀರು;

ಸೊಕ್ಕಿ ನಡೆಯುವ ಭೃತ್ಯನವ ಕೂರಕೃತ್ಯ. || 54 ||

~~ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ (ಜವ) ಕೂರಕೃತ್ಯ (ಕೃತ್ಯ)~~

ಕಂಡು ಕರೆಯದ ನೆಂಟೆ ಮೊನೆಯ ಕಟ್ಟಿವ ಕಾಟ;

ಉಂಡು ನಗದಿದ ಮೋಹಿತನಾದುವೆ ಕುರಿ ಮೋರೆ; |

ದಂಡಿಗಂಜುವ ಬಂಟನೊಡಕುಪರವಿಯ ಕಂಟ;

ಗಂಡಗಂಜದ ನಾರಿಯವಳೆ ಹೆಮ್ಮಾರಿ.

|| 55 ||

ಪ. ಬಂಟಂ ಬಡಕು-ಪರವಿಯು. ಟೀ. ನಗೇಷ=ನಗೆದು ಇರುವ. ಅದುವೆ=ಅದೇ.

ಬಿಟ್ಟು ಆಡುವ ಗೆಣಿಯು ಹರಿಕುತೊಗಲಿನ ಮಿಣಿಯು;

ಕೊಟ್ಟು ಪೇಯುವ ದಾತನವ ಹೀನ-ಜಾತ.

|| 56 ||

14. IMPROBABILITIES AND IMPOSSIBILITIES

ಆಗುವಂತೆ ಕಾಣದದೂ ಆಗ ಕೂಡದದೂ

ರಗಳೆ

ಪಾಪಿ ಬಲ್ಲನೆ ಪರರ ಸುಖ-ದುಃಖದಿಂಗಿತವ?

ಕೋಪಿ ಬಲ್ಲನೆ ದಾನ-ಧರ್ಮಗಳ ಗುಣವ? || ಪಲ್ಲವ ||

ಕತ್ತೆ ಬಲ್ಲದೆ ಹೊತ್ತು ಕಸ್ತೂರಿಯ ಪರಿಮಳವ?

ಮೃತ್ಯು ಬಲ್ಲಳೆ ವೇಳೆ ಹೊತ್ತೆಂಬುದ? |

ತೊತ್ತು ಬಲ್ಲಳೆ ಮಾನವಭಿಮಾನವೆಂಬುದನು?

ಕೂತ್ತಿ ಬಲ್ಲದೆ ಹಾಲು ಮೀಸಲೆಂಬುದನು? || 57 ||

ಟೀ. ತಾನು ಹೊತ್ತು (ತಾನು ಹೊತ್ತು ಕೊಂಡು ಹೋಗುವ). ಬಲ್ಲನು, ಬಲ್ಲಳು, ಬಲ್ಲದು, ಬಲ್ಲದು ಎಂಬ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆ ಎಂಬ ಗುಣವಚನಕ್ಕೆ ಆಖ್ಯಾತವಿಭಕ್ತಿಗಳು ಕೂಡಿದಂತಾಯಿತು, ಸೂ. 219.

ಹೀನು ಬಲ್ಲದೆ ಮುಡಿದ ಹೂವಿನಾ ಪರಿಮಳವ?

ಪ್ವಾನ ಬಲ್ಲದೆ ರಾಗ-ಭೇದಂಗಳ?

ಮೀನು ಬಲ್ಲದೆ ನೀರು ಚವುಳು ಸೋದೆಂಬುದನು?

ಹೀನ ಬಲ್ಲನೆ ದಾನ-ಧರ್ಮಗಳ ಗುಣವ? || 58 ||

ಹೇಡಿ ಬಲ್ಲನೆ ರಣದ ಸಾಹಸದ ಕೌರ್ಯವನು?

ಕೋಡಗವು ಬಲ್ಲದೇ ರತ್ನಬೆಲೆಯ? |

ಮೂಢ ಬಲ್ಲನೆ ಜ್ಞಾನ-ದೃಢಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದನು?

ಕಾಡ ಕಪಿ ಬಲ್ಲದೇ ಮಾಣಿಕದ ಬೆಲೆಯ? || 59 ||

ಕೋಣ ಬಲ್ಲದೆ ವೇದವನ್ನೋದಿ ಪಠಿಸಲಿಕೆ?

ಗೋಣಿ ಬಲ್ಲದೆಯೆತ್ತಿನಾ ದಾಖವೆ? |

ಪ್ರಾಣ ತೊಲಗಿದ ಹೆಣನು ಕಿಚ್ಚಿಗಂಜಲು ಬಲುದೆ?

ಕ್ವೋಣಿಯೊಳು ಕುರುಡ ಬಲ್ಲನೆ ಹಗಲನಿರುಳ? || 60 ||

ಟೀ. ವೇದವನ್ನು ಬಿಡಿ; ಹಠಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವೇದವನ್ನೋದಿ ಎಂತ ಧ್ವಿತ್ವವಿಲ್ಲವೆ ಉಂಟು.

ಬದಿರ ಕೇಳುವನೆ, ಸಂಗೀತವನು ಪಾಡಿದರೆ?

ಚದುರಮಾತುಗಳಾಡುವನೆ ಮೂಕನು? |

ಆಧಾರವಿಲ್ಲದವನಮ್ಮತಾನ ಸವಿದಾನೆ?

ಮಧುರ-ವಚನವ ನುಡಿವನೇ ದುಷ್ಪ-ಮನುಜ? || 61 ||

15. THE ADVENTURES OF KING NALA

ನಳರಾಯನ ಕಥೆ

ಭಾಮಿನಿಪಟ್ಟರಿ

ಯಾತನಿರಾಯನವಿದು? ಜಗದ್-ವಿ

ಖ್ಯಾತನೆಲ್ಲಾ ರಾಯರಲಿ ನಳ

ನಾತಗಾದ ವಿಪತ್ತೆ ಬಲ್ಲಯ? ಕೇಳಿ! ಪೂರ್ವದಲಿ |

ಆತ ದಾಯಾದ್ಯರಿಗೆ ಕಪಟ-

ದ್ಯೂತದಲಿ ಸಾವೌಜ್ಯ-ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ

ಸೋತು, ಸತಿ-ಸಹಿತಡವಿಗುಲಿಯಾದನು, ಕಣಾ! ಎಂದಾ. || 62 ||

ಪ. ಯಾತಕ (ಪಿತೃ) ಆಯಸ ಇದು? ಜಗದ್-ವಿಖ್ಯಾತಂ ಎಲ್ಲಾ ರಾಯರಲಿ ನ
ಳಂ; ಆತಗೆ ಆದ ವಿಸತ್ತ. ಸತಿ-ಸಹಿತ ಅಡವಿ-ಗುಲಿ. ಟೀ. ಯಾತಕ ಎಂದೂ ರಾ
ಯರಲಿ ಎಂದೂ ಆತಗೆ ಎಂದೂ ಆತ ಎಂದೂ ಡಾಯಾದ್ಯರಿಗೆ ಎಂದೂ ದ್ಯೂತದಲಿ ಎಂದೂ ಆ
ದನು (ಆದಂ ಎಂಬುದು ಭಂದಸ್ತಿಗೆ ವಿರೋಧ) ಎಂದೂ ಎಂದ ಎಂದೂ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಹಬ್ಬಿಗನ್ನಡ
ವಲ್ಲ. ಈ ಮೊದಲಾದ ರೂಪಗಳಿಂದ ಈ ಕನ್ನಡದ ರಾಮಾಯಣ ರಚಿಸಲಾಗಿ ಬಹಳ ವರ್ಷ
ಹೋಗಲಿಲ್ಲಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ನಳನ ಕಥೆಯನ್ನು ಜಾಬಾಲಿಮುನಿ ಎಂಬವನು
ಅಡವಿಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಮನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ರಾಯ, ನಿನ್ನದು ಇದು ಯಾತಕ ಆಯಾಸ?
ಎಂತ ಅವನ ಮೊದಲಿನ ಮಾತು. ಬಲ್ಲಯ, ಸೂ. 219 (57ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ಟೀಕು ನೋಡು).
ಎಂದ = ಜಾಬಾಲಿ ಎಂದ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ (ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂ) ಸೋತು (ಸೋಲ್ಪು, ಸೂ. 221) ಎಂಬ
ಇಂಥ ಕರ್ಮ 74ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಉಂಟು, ಫರೆಯಂ ಗೆಲ್ಲಂ ಎಂದು.

ಬಿಸುಟನಯ ಬಹಿಷ್ಕರಣೆಯೊಳಗಾ

ಯಸವ ಸೈರಿಸಲಾಪಿದಾದನು

ರಿಸಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದವನು ದಮಯಂತಿಯನು; ವಿಪಿನದಲೀ |

ನುಸುಳಿದನು; ಬಹಿಷ್ಕರಣೆಯೇ ಸಂ

ದಿಸಿದ ಕರ್ಕೋಟಕನ ದೆಸೆಯಿಂದ

ದಸುವ ನೀಗದೆ, ಸಾರಿದನು ಋತುಪರ್ನ-ಭೂಪತಿಯಾ. || 63 ||

ಅ. ಬಹಿಷ್ಕರಣೆಯನ್ನು (ನಳಂ) ಅಡವಿಯೊಳಗೆ ಆಯಸವ ಸೈರಿಸಲಾಪಿದೆ, ಆದನು ರಿಸಿಯ
ದೆಸೆಯಿಂದ (ಅಂದರೆ ರಿಸಿಗಳಿಲ್ಲದಿಂದ) ದಮಯಂತಿಯನು ಬಿಸುಟಂ, ಅಯ. ಒಂದು ಪಾ
ಠಾಂತರವಿರುವದೊಂದರೆ—ಸೈರಿಸಲಾಪಿಯದಾ ಮಹಾ ಎಂತ; ಇದಕ್ಕಲ್ಲಿ ದಾ ಮಹಾ ಎಂತ
ಭಂದೋಬುದಂ, ಪಿ ಮಹಾ ಎಂತ ಲಿಪಿಗಳು; ಸ್ವಲ್ಪ ಗಲಿಬಿಲಿ ಬಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದ
ಅನು = ಆದ ವೇಳೆ. ಋತುಪರ್ನನೆಂತ ಬರೆಯುವದು ಕುದ್ಧ; ಅವನು ಅಯೋಧ್ಯೆಯ
ರಾಜನು.

ನಳನ ಮನೆಯವನೆಂದರಾತನ

ಸಲಹಿ ಕೊಂಡಿದನು, ಕಣಾ ನೃಪ-

ತಿಳಕ, ನಿಮ್ಮನ್ನಯದ ಋತುಪರ್ನ-ಕ್ಷಿ ತೀರಲಾ. |

ಬಲಿಷ್ಠಕಲಾ ದಮಯಂತಿ ಭಾರಿಯ

ಬಲಿಲಿಕೆಯನನುಭವಿಸಿ, ತಂದೆಯ

ನಿಲಯವನು ಸಾರಿದಳು. ಸೀತಾ-ರಮಣ, ಕೇಳು! ಎಂದಾ. || 64 ||

ಪ. (ಜನರು ಆತಂ) ನಳನ ಮನೆಯವನು ಎಂದರೆ (ಎಂದ ಮೇಲೆ) ಆತನ (= ಆತನಂ). ಟೀ. ಕೊಂಡು ಇರ್ದನೆಂಬದಕ್ಕೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಲ ಎಂಬದು ಕರ್ತೃ; ಹೀಗೆ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ಕರ್ತೃವನ್ನು ಮುಂದೆ ಇಡುವದು ಕವಿತ್ವದಲ್ಲಿ ದೋಷವಲ್ಲ; ಬೇಜಿ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಗದ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅನ್ವಯವನ್ನು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಸುವದುಂಟು; 63ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವು ಕ್ರಿಯೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದದು ಕಾಣುತ್ತದಲ್ಲವೇ? ದಮಯಂತಿಯ ತಂದೆ ವಿದರ್ಭದ ಭೀಮರಾಜನೆನ್ನುತ್ತಾರೆ; ಭೀಷ್ಮಕನೆಂತಲೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅಳಿಯನನು ಕಾಣದೆ ವಿದರ್ಭನು,

ತೊಲಿಲಿಚಿದನನುಚರರ ನಾನಾ

ಹಯವದಲಿ, ಹಳ್ಳಿಯಲಿ, ನಗರಂಗಳಲಿ ನಗ-ಕುಲದಾ |

ಬಲಿಗಲಿ. ಬಲಿಷ್ಠವರು ಕಾಣದೆ,

ಹೊಲಿಲ ಸಾರ್ದರು. ಭೀಷ್ಮಕನು ಮಗ

ಳುಲಿವ ಕಾಣದೆ ಕಂಡನೊಂದನುಮಾನ-ಸಾಧನವಾ. || 65 ||

ಟೀ. ವಿದರ್ಭನು = ಭೀಮರಾಜನು. ಬಂದು ಅನುಮಾನ-ಸಾಧನವ ಕಂಡನು. ಬಲಿಷ್ಠ ಕ ಅವರು ಎಂದಲ್ಲಿ ಅವರು ಎಂಬ ರೂಪ ಭಂದಸ್ವಿಗೆ ಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಕವಿ ತಾನು ಹೊಸಗನ್ನಡದವನೆಂತ ತಿರಿಗಿ ತೋಪುತ್ತದೆ; ಅವರಿ ಎಂತ ಹಬ್ಬಿರೂಪ, ಸೂ. 97. ಸಾರ್ದರಿ ಎಂತಲೂ ಸಾರ್ದರು ಎಂತಲೂ ಭಂದಸ್ವಿಗೆ ಸರಿ.

ಸೃಜಿಸಿದನು ಸುದ್ದಿಯನು ನೃಪ ಭೂ

ಭುಜರ ನಗರಂಗಳಲಿ, ನಿಷಧನ

ನಿಜದ ವಸಿತೆಗೆ ಪುನಃಸೊಯಂವರವೆಂದು, ಚರರಿದಾ. |

ನಿಜವಾಯದಯಾಶೆಯಲಿ ಭೂ

ಭುಜರು ಬರುತಿರ್ದರು, ಕಣಾ ಕೇಳು

ಅಜ-ಕುಮಾರ-ಕುಮಾರ, ಬಲಿಷ್ಠ ಕುಂಡಿನೀಪುರಕೇ. || 66 ||

ಪ. ನಿಜವೆ ಅಜಿಯದೆ ಅಜಿಯಾಶೆಯಲಿ. ಅ. ನೃಪ (ನೃಪಂ) ಭೂಭುಜರ ನಗ
ರಂಗಗಳಲಿ, ನಿವೃದ್ಧನ ಎಂದು, ಸುದ್ದಿಯನು (ಸುದ್ದಿಯಂ ಎಂತ ಭಂದೋದೋಷ) ಚರರಿಂ
ದ ಸೃಜಿಸಿದನು. ಬಹಿಷ್ಕ ಭೂಭುಜರು (ಈ ರೂಪ ಭಂದಸ್ವಿಗೆ ಬೇಕು) ನಿಜ ಆ ಕುಂ
ಡಿನೀಪರಕೆ (ಇದು ವಿವರ್ಧದ ರಾಜಧಾನಿ) ಬರುತ ಇರ್ದರು. ಅಜ ಅಂದರೆ ರಘುವನ ಕು
ಮಾರನೂ ದಶರಥನ ಪಿತನೂ; ದಶರಥನ ಕುಮಾರನು ರಾಮನು.

ಸೋಕಿತೇ ಕಡುನಿಂದೈ ಪುಣ್ಯ

ಶ್ಲೋಕರಿಗೆ? ನಳ-ಭೂಪನೀ ನರ-

ಲೋಕದೊಳಗುತ್ತಮನೆಲಾ, ತತ್-ಪತ್ನಿ ಕೀರ್ತ್ಯರಗೂ |

ನಾಕು ಮಡಿ ಮಿಗಿಲೆಂಬ ನಾಣ್ನಡಿ

ಕಾಕ ಬಳಸಿತೆ? ಎಂದು, ನಿಮ್ಮ

ಕ್ವಾಕು-ಕುಲದವನಿಪನು ಸುಯ್ದನು, ಚಿಂತೆಯೊಳ್ ಮುಯಿಗ್ಗ. || 67 ||

ಟೀ. ಇಕ್ವಾಕು-ಕುಲದ ಅವನಿಪನು ಅಂದರೆ ಋತುಪರ್ಣನು; ಅವನು ರಾಮನ
ವಂಶದವನಂತೆ. ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕರಿಗೆ ಕಡುನಿಂದೈ ಸೋಕಿತೇ? ಅಂದರೆ ಅವರು ನಳನನ್ನೂ ಅವ
ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನೂ ಹೊಗಳಿದ್ದು ಸುಳ್ಳಾಯಿತೇ? ಬಳಸಿತೆಯೆಂದು ಎಂತ ಸಂಧಿ ಮಾಡ ಬಾರದು,
ನೂ. 56. ತತ್-ಪತ್ನಿ = ಅವನ ಪತ್ನಿ.

ಅಜಿದನಿದನಾಂ ನೋಡ ಬೇಕೆಂ

ದರಸನುತ್ತಮ-ವಾಜಿ ಹೂಡಲಿ

ವರ-ವರೂಢಕ್ಕೆನಲು, ತಂದನು ಸೂತನುರು-ಹಯವಾ. |

ಅರಸ, ಕೇಳ್ ಅಯ್ಯ! ನಳ-ಮಹೀಪತಿ

ತುರಗವಿದು ನಾಳನಲಿ ಕುಂಡಿನಿ

ಪುರಿಗೆ ಪರಿಗತವಾಗದೆನೆ, ಋತುಪರ್ಣನಿಂತೆಂದಾ—

|| 68 ||

ಪ. ಅಜಿದಂ ಇದಂ ಅಂ. ಟೀ. (ಋತುಪರ್ಣನೆಂಬ) ಅರಸಂ, ಅಜಿದಂ ಇದಂ
(ಅಂದರೆ ಪುನಃಸ್ವಯಂವರ ಆಗುವದೆಂತ ಸುದ್ದಿಯ ಮೇಲೆ ತಿಳಿದ ಇದನ್ನು) ಅಂ (ನಾನು)
ನೋಡ ಬೇಕೆಂದು, ಉತ್ತಮ.

ನಳನು ಬಲ್ಲವನಶ್ವ-ಹೃದಯವ
 ನಿಳೆಯೊಳೆಂದು, ಸಮಸ್ತರಾ ನೃಪ-
 ತಿಳಕನನು ಕೊಂಡಾಡುವರು; ನೀನ್ ಅಶ್ವ-ಲಕ್ಷಣದಾ |
 ಹೊಲಬ ಬಲ್ಲಯ್? ಬಲ್ಲನೆನೆ, ಕ
 ಣ್ಣಗಳಿಗೆ ಸೊಗಸುಪಕರಿಸುವಶ್ವಾ
 ವಳಿಯ ತಂದನು; ಹೂಡಿದನು ಹೊಂದೇರಿನಲಿ ಹಯವಾ. || 69 ||

ಪ. ಬಲ್ಲವಂ ಅಶ್ವ-ಹೃದಯವಂ ಇಳೆಯೊಳೆ ಎಂದು, ಸಮಸ್ತರ್ ಅ. ಸೊಗಸು ಉ
 ಪಕರಿಸುವ ಅಶ್ವ-ಲಕ್ಷಣಯ. ಟೀ. ಬಲ್ಲಯ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಋತುಪರ್ಣನೆಂದದು ತೀರಿತು;
 ಬದಿಕ ನಳನು ಕರ್ತೃ.

ಏಷಾದನು ನೃಪನಾ ರಥವನು
 ಬೈಷಿ ನಳನಬ್ಬರಿಸೆ, ಕಣ್ಣೆವೆ
 ಜಾಷಿ ಜಾಷಿದವಶ್ವ-ಚಯ ಪವಮಾನ-ವೇಗದಲೀ. |
 ತೂಷಿ ಬಿದ್ದುದು ಮಕುಟ, ತಡೆ, ಹಯ
 ವೇಷಿದಂತಿರೆ ಪಥವನೆನೆ; ನಳ
 ನೂಷಿ ಯೋಜನ ಮುಂಚಿತನಲಬ್ಬರಿಸಿದನು ಹಯವಾ. || 70 ||

ಅ. ನೃಪಂ ಆ ರಥವಂ ಏಷಾದನು; ಉಬೈಷಿ. (ಋತುಪರ್ಣನು) ತಡೆ! (ಯಾಕಂ
 ದರೆ) ಹಯಂ ಪಥವಂ ಏಷಿದಂತೆ ಇರೆ ಮಕುಟ ತೂಷಿ ಬಿದ್ದುದು ಎನೆ. ಟೀ. ಕಣ್ಣ ಎನೆ
 ಜಾಷಿ (ಜಾಷುವಂತೆ) ಅಶ್ವ-ಚಯ (-ಚಯಂ) ಜಾಷಿದವು (ಸೂ. 137). ನಳನು, (ರಥವು ಮ
 ಕುಟ ಬಿದ್ದಲ್ಲಿಂದ) ಮುಂಚಿತು ಎನಲ್ (ಮತ್ತೂ) ಅಬ್ಬರಿಸಿದನು.

ಇವನು ತಾ ನಳನಲ್ಲೆಲೇ? ಎಂ
 ದವನಿಪತಿಯನುಮಾನ-ಮುಖದಿಂ
 ದಿನನಾಯಲು ಬೇಕೆನುತ, ಧುಮ್ನಿಕ್ತಿದನು ಧರೆಗೇ. |
 ಹವಣನದನಾಯಿದೀತ, ಕಡಿಯಾ

ಣವನು ಸೆಳೆದಿಳೆಗಿಲಿದುದೇನ್, ಐ?

ಅವನಿಗವತರಿಸಿದ ಕಥಾಂತರವೇನು? ಹೇಳಿ! ಎಂದಾ. || 71 ||

ಪ. ಎಂದು ಅವನಿಪತಿ ಅನುಮಾನ-ಮುಖದಿಂದ, ಅವನಂ ಅಪಿಯಲು ಬೇಕು ಎನು ತ, ಧರೆಗೆ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿದನು. (ಬಯಕ) ಈತ (ಈತಂ ಅಂದರೆ ನಳಂ ಋತುಪರ್ಣಾನ್) ಹವಣಂ ಅದಂ ಅಪಿದು, ಕಡಿಯಾಣವನು ಸೆಳೆದು, (ಅವನಿಗೆ ನೀನು) ಇಳಿಗೆ ಎಂದ (ಎಂದಂ). ಎಲೇ ಎಂಬದಕು ಮೇಲೆಯೂ ಐ ಎಂಬದಕು ಮೇಲೆಯೂ ಯಕಾರ ಹುಟ್ಟು ತಕ್ಕದಲ್ಲ, ಸೂ. 56.

ನಲನು ನೀನ್, ಅಹುದೆನಲು, ಕಣ್ಣಳ

ಜಲದ ರ್ಪಾಡಿಯಲಪ್ಪಿ, ತುರಗಾ

ವಲಿಯ ಹೃದಯವನಪಾದನಾತನಿನಕ್ಷ-ಹೃದಯವನೂ |

ನಲ ತದೀಯ-ನೃಪಾಲನಿಂದಲಿ

ದೊಲವು ಮಿಗೆ, ರಥವೇಲಿ, ಭೂಮಿಪ-

ತಿಲಕರಿಬ್ಬರು ಸಾರಿದರು ಭೀಷ್ಮಕನ ಪಟ್ಟಣವಾ.

|| 72 ||

ಪ. ರ್ಪಾಡಿಯಲಿ ಅಪ್ಪಿ, ತುರಗ-ಅವಲಿಯ ಹೃದಯವಂ ಅಪಿದಂ ಅತನಿಂ. ಅಕ್ಷ-ಹೃದಯವನು (ಹೃದಯವಂ; ಅದರೆ ಈ ರಾಘ ಛಂದಸ್ಸಿಗೆ ಅಗದು) ನಲ (ನಲಂ) ತದೀಯ-ನೃಪಾಲನಿಂದ ಅಪಿದು, (ಬಯಕ) ಬಲವು. ಟೀ. ನಲನು (ನಳಂ ಎಂಬದು ಪ್ರಾಸಗೂ, ಸೂ. 5; 16; ಛಂದಸ್ಸಿಗೂ ವಿರುದ್ಧ) ಎಂಬದನು ಹಿಡಿದು ಅತನಿಂ ಎಂಬದಕು ವರೆಗೆ ಋತುಪರ್ಣಾನೇ ಕರ್ತೃ. ಆ ಮೇಲೆ ಅಪಿದು ಎಂಬದಕು ವರೆಗೆ ನಲ (ನಲಂ) ಕರ್ತೃ. ಛಂದಸ್ಸು ಗೋಸ್ವರ ಬಂದ ಎನಲು=ಎನಲ್.

ಬಂದ ನೃಪರೊಳಗೀತನೇ ನಳ

ನೆಂದಲಿದು, ಭೀಷ್ಮಕನು ತನ್ನಯ

ನೆಂದನೆಯನೊಲಿದಿತ್ತನಯ್ ಬಲಿಕಾ ಮಹೀಪತಿಗೇ. !

ಬಂದ ಭೂಪರು ಹರಿದರೀತನ

ತಂದು ನಿಲಿಸಿದನಖಿಳ-ಸಂಪದ

ದಿಂದ ನೈಷಧ-ನಗರಿಯಲಿ. ನರನಾಥ, ಕೇಳೆ! ಎಂದಾ.

|| 73 ||

ಟೀ. ತನ್ವಯ=ತನ್ವಯೆ, ಸೂ. 53. ಬಲಿದು=ಬಲ್ಲು. ಹರಿದರ್. (ಭೀಷ್ಮಕಂ) ಈ ತನ (ಈತನಂ) ಅವಿಳ-ಸಂಪದದಿಂದ ನೈವ್ಯಧ-ನಗರಿಯಲಿ ನಿಲಿಸಿದಂ.

ಜನಪನಾ ದಾಯಿಗನ ಮಲಿಜೂ

ಜಿನಲಿ ಗೆಲ್ಲನು ಧರೆಯನಾಳ್ವನು,

ಜನಪರಲಿ ಮಿಗಿಲೆನಿಸಿ, ರಾಜ್ಯವ, ಕೇಳು, ಪೂರ್ವದಲೀ. || 74 ||

ಅ. ಧರೆಯಂ ಗೆಲ್ಲನು; ಜನಪರಲಿ ಮಿಗಿಲೆನಿಸಿ, ರಾಜ್ಯವ ಅಳ್ವನು ಪೂರ್ವದಲಿ, ಕೇಳ್. ಟೀ. ಧರೆಯಂ ಗೆಲ್ಲನು ಎಂಬದಕ್ಕೆ 62ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಅಕ್ಷಿಯ ನೋತು ಎಂಬದನ್ನು ಸರಿ ನೋಡು.

16. BHIMA OF THE WOLF-BELLY AND THE GLUTTONOUS GIANT BAKA

ವೃಕೋದರನಾದ ಭೀಮನೂ ತಿನಾಳಿಯಾದ ಬಕನೂ

ಭಾಮಿನಿಷಟ್ಪದಿ

ಪರಿಪರಿಯ ಬದು-ಭಕ್ಷ್ಯ-ಪಾಕದ,

ಪರಿಮಳದ ಶಾಕಾದಿಗಳ ಬ

ಗ್ಗರಣೆಗಳ ಸೌರಭಕೆ ತಿಳಿದುದು ನಿನ್ನ ಪವನಜನಾ. |

ತರಣಿ ಸುಖಿದನು ಪೂರ್ವ-ಶೈಲದ

ಶಿರದ ಬಲಿಯಲಿ. ಭೀಮ ಕುಂತಿಯ

ಕರೆದು, ಕಳುಹಿದನಾ ಖಿರನ ಗೃಹಕ್ಕೆ ವಹಿಲದಲೀ. || 75 ||

[ಕುಂತಿಯೂ ಭೀಮ (ವೃಕೋದರ) ಮೊದಲಾದ ಅವಳ ಮಕ್ಕಳೂ ದುರ್ಯೋಧನನ ಹಗೆಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಡಿ, ತಿರುಕರ ತೆರೆ ಬಾಕಿ ಕೊಂಡು, ಏಕಚಕ್ರೆ ಎಂಬ ಪಟ್ಟದಲ್ಲಿರು ವಾಗ ಅವನ ಬಲಿಯಲಿ ಬಕ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸನಿದ್ದ. ಆ ಪಟ್ಟದವರು ತನಗೆ ದಿನಾಲು ತೆವತೆವನ ಬಹಳ ತನಗಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊನೆ ಬೇಕೆಂತ ಬಲಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ಅನ್ನವನ್ನುಂಟೆ ಮಾಡಿ ಕಿತ್ತಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟವನನ್ನು ಸಹ ತಿಂದು ಬಿಡುತ್ತಿರು. ಬಮ್ಮ ಅನ್ನವನ್ನು ತೆಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ (ನಗದ ಗೆಸರಿನಲ್ಲಿ) ಬ್ಯಾ ಬನ ಬ್ಯಾಡ್ಡೂನ ಸರ್ತಿ ಬಂತು. ಇವನಿಗೆ ಬಹು

ದುಃಖವಿರಲಾಗಿ ಭೀಮನು, ಅನ್ಯವನ್ನು ನಾನು ತೆಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆಂತ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಾದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿದನು; ಅಂದಾದದ್ದು ಈ ಕಡೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಅದ್ಭುತ. ಆ ಪವನಜನ ನಿಶ್ಚಿತವಾದುದು. ಆ ವಿಸಿರನ ಗೃಹಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿದಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿದಂ. ಟೀ. ಶಾಕಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗರಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಧಿಗೋಸ್ತರ ಬಿಂದು ಹಾಕುವದು ಸಹಜವಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಹಾಕಲಿಲ್ಲ; ಶಾಕಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗರಗಳೆಂದರೆ ಚಿಲೋಡು. ತರಣಿ ಬಿಬ್ಬ ಪುರುಷನೆಂತ ಭಾವಿಸುವದು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರೂಢಿ.

ಎನಿ? ಬಂದಿರಿ, ತಾಯೆ? ಚಾಪಳ

ವೇನೆನಲು; ತೆಗೆ! ಹೂಡು ಬಂಡಿಯ

ನೇನು ಜಂಜಡ ಬೇಡ! ಭಕ್ತ್ಯವ ಹಿಡಿಸು ಕುನಿಕಿಲಲೀ! |

ಭಾನುವುದಿಸಿದನೆನಲು; ಘನ-ಸುಂ

ಮಾನದಲಿ ಸಾಧನ-ಸಮಗ್ರವ

ಸೂನು-ಸಹಿತಡಕಿದನು, ಭಾರಿಯ ಬಂಡಿ ಜವ ಜಡಿಯೇ. || 76 ||

ಟೀ. ಎನಿ = ಎನಿರಿ; ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಈ ರೂಪ ಮಾನಭಿಪ್ರಾಯದ್ದು. ಚಾಪಳವೇನ್? (ಅಂದರೆ ಹೊತ್ಲೆ ಬಂದಿರಿ; ನಿಮ್ಮ ಮತ್ತು ಭೀಮನ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಚಾಪಳವಾಯಿತೋ? ಎನು? ಎಂತ ಆ ವಿಷಯ) ಎನಲು (ಎನೆ); (ಕುಂತಿ) ತೆಗೆ! ಏನು = ಎನು, ಎನು. ಸೂನು-ಸಹಿತ = ಸೂನು ಸಹಿತನಾಗಿ. ಜವ = ಜವವಾಗಿ. ಜಡಿಯೇ = ಜಡಿಯುವಂತೆ.

ನಳನಳಪ ಬಹು-ವಿಧದ ಭಕ್ತ್ಯಾ

ವಳಯ ಹೆಡೆಗೆಗಳೋರಣಿಸಿ ಮಂ

ಡಳಿಸಿ ಹೂಡಿದ ಹಾಲುತುಪ್ಪದ ಹಲವು ಹರವಿಗಳಾ, |

ಬಳಸಿ ಮುಚ್ಚಿದ ವಿವಿಧ-ಶಾಕಾ

ವಳಯ, ಬೋನದ ಬಿಗಿದ ಕುನಿಕಿಲ,

ಕಳವೆಯಕ್ಕಿಯ ಕೂಟ ರಾಸಿಯ ಬಂಡಿ ಜೋಡಿಸಿತು. || 77 ||

ಟೀ. ಹೆಡೆಗೆಗಳ, ಬಿರಣಿಸಿ. ಹೆಡೆಗೆಗಳ ಎಂದೂ ಹರವಿಗಳ ಎಂದೂ ಶಾಕಾವಳಿಯ ಎಂದೂ ರಾಸಿಯ ಎಂದೂ ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳು ಬಂಡಿ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ.

ಮರಳ ಬಂದಳು ಕುಂತಿ. ಭೀಮನ
 ಕರೆದಳೇೞಿ, ಅಯ್, ಪಾರಣೆಗೆ! ಕಾ
 ತರಿಸದಿರು! ಖಳನೊಡನೆ ಸದೆವುದು, ಸತ್ವದನುವಹಿದೂ! |
 ಬಲವ ಬಲಿದೇ ಬೀಯ ಮಾಡದಿ
 ರುರವಣೆಯನಹಿದಾನುವದು! ಸಂ
 ಹರಿಸು ದೈತ್ಯನನೆಂದು, ತಾಯ್ ಹರಸಿದಳು ನಂದನನಾ. || 78 ||

ಟೀ. ಕರೆದಳೆ. ಎೞಿ. (ನೀನು ನಿನ್ನ) ಸತ್ವದ ಅನುವೆ ಅಹಿದು, ಖಳನೊಡನೆ (ಇದ್ದು
 ಅವನಂ) ಸದೆವುದು (ಅಥವಾ ಖಳನ=ಖಳನಂ, ಅಂದರೆ ಬಲವೆ ಖಳನಂ ಸದೆವುದು). ಬಲಿ
 ದೇ ಬೀಯ ಬಲವ ಮಾಡಿದರು! ಉರವಣೆಯಂ ಅಹಿದು ಅನುವದು! ಸದೆವುದು ಎಂದೂ ಅ
 ನುವದೆಂದೂ ವಿಧಿರೂಪಂಗಳು.

ಹರುಷ ಮಿಗೆ, ಹರಿತಂದು, ಬಂಡಿಯ
 ಶಿರದ ಹಲಿಗೆಯನಡರಿದನು; ಬಲು
 ಹುರಿಯ ಹಗ್ಗವ ಹಿಡಿದು, ಜಡಿದನು ಹೂಡಿದೆತ್ತುಗಳಾ. || 79 ||

ಪಾರಜನವೆಯ್ತರಲು, ಬಂಡಿಯ
 ನೂರ ಹೊಲವಂಡಿಸಿದನೆಲ್ಲರು
 ದೂರದಲ್ಲರಿ! ಸಾಯುವನೆ ತಾ? ಸಾಕು ದೈತ್ಯನಲೀ! |
 ಸಾರಿ ನೀವೆಂದೆನುತ, ಹೂಡಿದ
 ಹೋರಿಗಳ ಹೊಯ್ದಬ್ಬರಿಸಿ, ರಣ
 ಧೀರ-ಮಾರುತಿ ಮಿಕ್ಕು, ಹರಿಸಿದನಸುರನಿದ್ದೆಡೆಗೇ. || 80 ||

ಪ. ಹೊಲವಂಡಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲರು. ಸಾರಿ ನೀವು! ಹೊಯ್ದು, ಅಬ್ಬರಿಸಿ. ಟೀ. ಇರಿ=
 ಇರಿಂ. ಸಾಯುವನೆ ತಾ=(ಭೀಮನಾದ) ತಾನು ಸಾಯುವವನೇ? (ತಾನು ಸಾಯುವವನಲ್ಲ!)

ಎಡೆಯಲೇ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಲಿ
 ಹೆಡೆಗೆಯ್ದುದವು; ಕೂಟಿಗಳರ್ಥವ

ಹೊಡೆದು ಸುರಿದನು ಹಾಲುತುಪ್ಪದ ಹರವಿಯೋಜೆಯಲೀ; |
 ಕುಡಿದು ಪಕ್ಕಲಿನೀರನೊಯ್ಯನೆ
 ನಡಿಸಿ ತಂದನು. ಕಂಡು ದನುಜನ,
 ನುಡಿದನಲವೋ, ಕುನ್ನಿ! ಕೂಯಿದೆ ತಿನ್ನು! ಬಾರೆನುತಾ. || 81 ||

(ಭೀಮಸೇಂಬ ವೃಕ್ಕೋದನನು, ಅಂದರೆ ನುಂಗುವ ತೋಳದ ಹೊಟ್ಟೆಯವನು, ತನ್ನ ಪಾಠ
 ನಿಯಂತ, ತಾ ತೆಕ್ಕೊಂನು ಹೊಂಗುವ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಿಡು ಪಾಲನ್ನು ಹಾರಿಯಲ್ಲಿ ನುಂಗಿ ಬಿಟ್ಟ
 ನು). ಪ. ಪಕ್ಕಲಿನೀರನು ಕುಳಿದು, ಒಯ್ಯನೆ (ಬಂಸಿಯನ್ನು). ಬಾರೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ 238ನೆ
 ಯ ಸೂತ್ರದ ಪ್ರಯೋಗದ ಅಂತ ನೋಡು.

ಕಂಡು ಖಳ, ಬೆಲಿಗಾದನಿವನು
 ದೃಂಡತನವಚ್ಚರಿಯೆಲಾ! . . .

. |

ಬಂಡಿ ತುಂಬಿದ ಕೂಯಿನಿವನಿಂ
 ದುಂಡು, ಬದುಕಲಿಯೂರ ಪಾರ್ವರ
 ಹಿಂಡುವೆನುವಿನಸಹಿತನುತ, ಹಲು ಮೊಳಿದನಮರಾರೀ. || 82 ||

ಪ. ಬೆಲಿಗಾದನು. ಇವನ ಉದ್ದಂಶತನ ಅಚ್ಚರಿ (ಅಚ್ಚರಿಯಾಗಿದೆ), ಎಲಾ! ಕೂಯಿಂ
 ಇವಂ ಇಂದು ಉಂಡು, ಬದುಕಲಿ! ಉರ ಪಾರ್ವರ ಹಿಂಡುವೆನು, ಇವ-ಸಹಿತ ಎನುತ.
 ಟೀ. ಹಿಂಡುವೆನುವಿನಸಹಿತ ಎಂಬುದು ಬಳ್ಳೆ ತೆಪ್ಪನಲ್ಲದ ಹೊಸಗನ್ನಡ. ಹಿಂಡುವೆನುವಿನಸಹಿತ
 ಎಂತ ಹಾಗೂ ಇರ ತಕ್ಕದು; ಎಂ ಎಂತಾಗಲಿ ಎನು ಎಂತಾಗಲಿ ಇರುವಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಗೆ ವಕಾರ
 ಹುಟ್ಟುವದು ಚಿಲೋದ್ದ; ಅದಲ್ಲದೆ ಇವಸಹಿತ (ಅಂದರೆ ಇವನು ಸಹಿತವಾಗಿ) ಎಂಬುದು ಬಿಂ
 ದು ತೆಪ್ಪದ ಅರಿಸಮಾಸ.

ಮತ್ತೆ ಶೇಷಾಂನದಲಿ ತೋಯಿತ,
 ತುತ್ತುಗಳ ತೂಗುತ್ತ, ಮಾರುತಿ
 ಮೆತ್ತಿ ಕೊಂಡನು ಬಾಯೊಳವನನು ಬೆರಲಲೇಡಿಸುತಾ. |
 ಇತ್ತಲೆನ್ನಯ ಹಸಿವು ಹೆಚ್ಚಿದೆ;

ತುತ್ತು ಹೊಗದೊಳಗಿವನ ತೊಡಗಲ

ದೆತ್ತಲಕಟಾ, ವಿಧಿಯೆನುತ, ಮುಝಿದೆದ್ದನಮರಾರೀ. || 83 ||

ಪ. ಕ್ಷೇಪ-ಅನ್ಯದಲಿ. ಬಾಯೊಳ್, ಅವನನು (ಅವನಂ) ಬೆಡಲಲಿ. ಹೆಚ್ಚಿ ಇದೆ (ಇದೆ ಎಂಬುದು ಹೊಗಗನ್ನಡ). ಹೊಗದು ಒಳಗೆ; ಇವನ (ಇವನಂ) ತೊಡಗಲ್ ಅದು ಎತ್ತಲ್? ಅಕಟಾ, ಏ! ಟೀ. ತುತ್ತು (ನನ್ನ ಬಾಯೊಳಗೆ) ಹೊಗದು (ಎಲ್ಲಾ ಅವನದಕ್ಕೊಳಗೆ ಹೊಗುತ್ತದೆ). ಏನ್ನಯ=ಎನ್ನಯ. ತೊಡಗಲ್=ತೊಡಗಿದದು. ಮುಝಿದು ಎದ್ದಂ ಅವು ರಾರಿ ಎಂಬುದು ಅನುಮಾನದ್ದು; ಮುರಿದು ಎಂತಲೂ ಆಗ ಬಹುದು. ಜನರು ಅವನು ಬಂದು ಮರವನ್ನು ಮುಝಿದು ಎದ್ದು ಭೀಮನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನೆಂತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕವಿ ಈ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಬರುವ ಶ್ಲೋಕ ಮೇಲೆ ಗ್ರಹಿಸ ಬೇಕೆಂತ ನೆನಸಿ ಬರೆದಿದ್ದರೆ ಮರವನ್ನು ಮುಝಿದು ಕೊಂಡು ಭೀಮನ ಮೇಲೆ ಎಳೆದನೆಂತ ತಿಳುಕೊಳ ಬಹುದು; ಇಂತಾದರೆ ಎರಡು ಕೆಯ್ಯನು ಬಲಿದು ಇತ್ತಾದ್ದಿ ಯಾಕೆ?

ಎರಡು ಕೆಯ್ಯನು ಬಲಿದು ಮುಝಿಯೊ

ಳೆದಿದನು ಖಳ ಬೆನ್ನನೇನ್? ಎಂ

ದಜೆಯನಿತ್ತಲು ಭೀಮ ಬಲುದುತ್ತುಗಳ ತೋಟೆಯಲೀ, |

ಮರನ ಮುರಿದೆದ್ದಿದರೆ ಪುನರಪಿ

ಮುರಿದು ನೋಡಿದು! ಬಹೆನು; ನಿಲ್ಲಿನು

ತರೆಗೆಲಸ ಪೂರಯಿಸಲೆಂದನು, ನಗುತ, ಕಲಿ-ಭೀಮಾ. || 84 ||

ಪ. ಮುಝಿದೊಳ್, ಎಳಿದನು ಖಳ ಬೆನ್ನಂ; ಎನ್? ಎಂದು ಅಪೂರ್ಣ. ಇತ್ತಲು. ನಿಲ್ಲ (ನಿಲ್)! ಏನುತ, ಅರೆಗೆಲಸ. ಟೀ. ಖಳ (ಖಳಂ) ಎರಡು ಕೆಯ್ಯನು ಮುಝಿಯೊಳ್ ಬಲಿದು, (ಭೀಮನ) ಬೆನ್ನಂ (ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ) ಎಳಿದನು. ಬಲುದುತ್ತು=ಬಲಿತು ತುತ್ತು, ಸೂ. 170; 65. ಮರನ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಭೀಮನ ಮಾತಿನ ಆರಂಭ. (ನೀನು) ಮರನ (ಮರವ, ಮರವಂ) ಮುರಿದು (ಅಂದಣಿ ಬಾಳಿಸಿ, ಅದಕ್ಕಿ) ಎಳಿದರೆ. ಭೀಮನು, ತಾನೊಂದು ಮರದ ಸು ಮೃದವನೆಂತ, ಹೇಳುತ್ತಾನೆ; ಅದು ಖಳನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೊಗ್ಗು ಮತ್ತೆ ಕೂಡಲೇ ನೆಟ್ಟಗಾದ ಹಾ ಗಾಯಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದು ನಿನ್ನಿಂದಾಗದು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. (ಮೂಲಕಥೆ ಎಂತಾದರೇನು? ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಅರ್ಥ ನಾವು ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ). ಬಹೆನು=ಬರ್ಹಂ, ಬರುವನು. ಅರೆ/ಲಸ=(ಭೀಮನು ತಾನು ಉಣ್ಣುವ ಆ) ಅರೆಗೆಲಸ ಪೂರಯಿಸಲೆ!

ಅರಸ, ಕೇಳ್, ಅಯ್, ನಿಮ್ಮ ಭೀಮನ

ಪರಿಯನಾ ಪರಿ ಬಂಡಿ ತುಂಬಿದ

ಸರಕನೆಲ್ಲವ ಸಂತವಿಟ್ಟನು ತನ್ನ ಜಠರದಲೀ; |

ವರ-ಸಮಾಧಾನದಲಿ ಕೆಯ್ದೊಳೆ

ದುರವಣಿಪ ತೇಗಿನ ತರಂಗದ

ಪರಬಲಾಂತಕನೆದ್ದು, ನಿಂದನು ಸಿಂಹ-ನಾದದಲೀ.

|| 85 ||

ಪ. ಪರಿಯಂ! ಆ ಪರಿ. ಸರಕಂ ಎಲ್ಲವ. ಕೆಯ್-ಮೊಳೆದು (ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸ). ಟೀ. ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಜೈಮಿನಿ ಜನಮೇಜಯರಾಯಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು. ಉರವಣಿಪ = ಉರವಣಿಸುವ, ಸೂ. 232. ನಿಂದನು = ನಿಶ್ಚಿಂ, ಸೂ. 237; 241. ತೇಗಿನ ತರಂಗದ = ಅವನ ತೇಗು ಬಂದು ತರಂಗದಂತೆ ಉಕ್ಕೇಣಿ ಬಂತು.

ಖಾತಿಗೊಳ್ಳದ ಮುನ್ನ ಪವನಜ

ನೋತು ಕೊಟ್ಟನು ತನ್ನ ಹೊಯ್ಗಳ

ನಾತನೀತನು ಮುಳದ ಬಹುಕವನೇನಿನ ಮಾಡುವನೋ?

|| 86 ||

ಹಿಡಿದರೊಬ್ಬರನೊಬ್ಬರುರದಲಿ

ಹೊಡೆದು, ಹಿಂಗಿದರುಲಿದು; ಹೆಮ್ಮರ

ನುಡಿಯೆ ಹೊಯ್ದಾಡಿದರು; ತಿವಿದರು ತೋಳ ಬಲುಹಿನಲೀ; |

ಕೊಡಹಿದನು ಕಲಿ-ಭೀಮನವನು

ಗ್ಗಡದ ಸತ್ವದಿಯುಂಡ ಕೂಪಿನ

ಕಡುಹ ತೋಪಿಂದೊಲಿಲಿ, ತುಡುಕಿದನನಿಲನಂದನನಾ.

|| 87 ||

ಪ. ಪವನಜಂ ಬಿತ್ತು. ಹೊಯ್ಗಳಂ; ಆತಂ ಈತನು (ಈತಂ). ಬಬ್ಬರು ಉರದಲಿ. ಕಲಿಭೀಮಂ; ಅವಂ (ಆ ಬಕಂ) ಉಗ್ಗಡದ. ತೋಪು! ಎಂದು ಬಿಟ್ಟಲಿ ತುಡುಕಿದಂ ಅನಿಲ ನಂದನನ (-ನಂ). ಟೀ. ಖಾತಿಗೊಳ್ಳದ ಎಂತ ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸದ್ದು. ಬಿತ್ತು ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಬಿ ಛಾತು, ಸೂ. 241. ನುಡಿಯೆ = ನುಡಿಯುವಂತೆ. ಸತ್ವದಿ ಎಂತ ಸತ್ವದಿಂ; ಕೆಲವರು ಸತ್ವದಿಲ್ಲ ಎಂತು ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಕಂ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ-(ನೀನು) ಉಗ್ಗಡದ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸಿಕ್ಕಿದನು ಕಲಿ-ಭೀಮನೆನೆ, ಕೆ

ಯ್ಯಿಕ್ಕಿ, ಕೊಟ್ಟನು ಮೆಯ್ಯನಸುರನ

ಹೊಕ್ಕು ತಿವಿದನು ತಿರುಗಿ, ಬದಿಯೆಲು ನುಗ್ಗು ನುಸಿಯಾಗೇ; |

ಬಿಕ್ಕುಳಿಯ ತಾಳಗೆಯ ಮೂಗಿನೊ

ಳೊಕ್ಕು ರುಧಿರದ ಧಾರೆ ಬಿಗಿದುಜಿ

ಡೊಕ್ಕುರಿಸಲಸು ನೀಗಿತಸುರನ ತನುವ ನಿಮಿಪದಲೀ. || 88 ||

ಪ. ಮೆಯ್ಯಂ; ಅಸುರನ (-ನಂ). ಬದಿಯ ಎಲು. ಬಿಗಿದು, ಉಪಿ ಡೊಕ್ಕುರಿಸಲ್, ಅ ಸು ನೀಗಿತು. ಟೀ. (ಯಾರಾದರೂ) ಕಲಿ-ಭೀಮಂ ಸಿಕ್ಕಿದನು ಎನೆ (ಎನುವಂತೆ ಅವನು) ಕೆಯ್ ಇಕ್ಕಿ, ಮೆಯ್ಯಂ ಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ = ಆಗುವಂತೆ. ಮೂಗಿನೊಳ್ ಬಿಕ್ಕು ರುಧಿರದ ಧಾರೆ ಬಿಕ್ಕುಳಿಯ ತಾಳಗೆಯ (ತಾಳಗೆಯಂ) ಬಿಗಿದು, ಉಪಿ. ಬಿಕ್ಕು ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಉಗುಧಾತು, ಸೂ. 239.

ಕೊಂದು, ದನುಜನ ಪೆಣನ ಬಂಡಿಯ

ಹಿಂದೆ ಬಂಧಿಸಿ, ಪುರದ ಬಾಹೆಗೆ

ತಂದು, ಬಿಟ್ಟನು. ತನತನಗೆ ಜನ-ಜಾಲ ಜೋಡಿನಲೀ |

ಬಂದು, ಕಂಡುದು ಪೆಣನ. ವಿಪ್ರವಿ

ರಿಂದು ಧನ್ಯರು, ವಿಪ್ರ-ಜಾತಿಗೆ

ಸಂದುದಿನ್ನಗ್ಗು ಕೆಯೆಂದುದು ನೆರೆದ ಪೌರ-ಜನಾ. || 89 ||

ಟೀ. ಬಿಟ್ಟನೆಂಬದಕ್ಕೆ ಭೀಮನು ಕರ್ತೃ. ಕಂಡುದು ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಜನ-ಜಾಲ (-ಜಾಲಂ) ಕರ್ತೃ. ಕಂಡುದು, ಸಂದುದು ಎಂಬಿವಕ್ಕೆ ಸೂ. 240; 237. ಎಂದುದು ಎಂಬುದು ಯಥಾರ್ಥ ಮಂ, ಸೂ. 221; 225. (ವಿಪ್ರವಿರ್, ಸೂ. 97.)

17. SUN-RISE

ಸೂರ್ಯೋದಯ

ಭಾಮಿನಿಪಟ್ಟದಿ

..... ತೀರಿದುದು ತಮದೊ

ಬ್ಬಳಿ; ತಮಿಸ್ರಿಯ ತಾರಕೆಯ ಮೆ

ಯ್ವೆಳಗು ಮಸುಳಿದುದುಲು ನಿಂದುದು ಜಕ್ಕವಕ್ಕಿಗಳಾ; || 90 ||

ರಜನಿಯೆಂಬ ಮದೋತ್ಕಟದ ದಿಗ್-

ಗಜದ ಕುಂಭಸ್ಥಳಕೆ ಮೋಹಿದ

ವಿಜಿತ-ಬಲನಂಕುಶದ ತಲೆಮಾಣಿಕವಿದೆಂಬಂತೇ |

ಗಜಗಲಿಸಿತಿನ-ಬಿಂಬ ಮೂಡಲು;

ಗಜರಿದವು ಬಲಿಕವಿಳ-ವಾದ್ಯ-

ವ್ರಜ; ವಿದೇಹ-ನೃಪಾಲನುಪ್ಪವಡಿಸಿದನೊಲವಿನಲೀ. || 91 ||

ಪ. ಮಸುಳಿದುದು: (ಜಕ್ಕವಕ್ಕಿಗಳ) ಅಬಿಲ. ವಿಜಿತ-ಬಲನ ಅಂಕುಶದ. ಗಜಗಲಿಸಿ
ತು ಇನ-ಬಿಂಬ (-ಬಿಂಬಂ). ಟೀ. ಜಕ್ಕವಕ್ಕಿಗಳು ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚುತ್ತವೆ. ಕವಿ
ಭಾವಿಸುವದೇನಂದರೆ—ರಜನಿಯೆಂಬುದು ಒಂದು ದಿಗ್ಗಜ; ಅದನ್ನು ಗೆದ್ದವನ (ವಿಜಿತಬಲನ)
ಅಂಕುಶದ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾಣಿಕವುಂಟೆಂಬಂತೆ ಇನ-ಬಿಂಬ ಎಸೆಯಿತು. ಮೂಡಲ್ =
ಮೂಡಲ್ಪಟ್ಟಿ, ಸೂ. 121. ವ್ರಜ=ವ್ರಜಂ. ಗಜರಿದವು, ಸೂ. 137.

18. DECLENSION OF A NEUTER IN THE SINGULAR

ನಪುಂಸಕನಾಮಪದದ ಏಕವಚನವಿಭಕ್ತಿಕರಣ

ಕಂದಂ

ಮರನಿದುರ್ದು. ಮರನಂ ಕಡಿ!

ಮರದಿಂ ಮಾಡಾನೆಯಂ! ಮರಕ್ಕೆಜ್ಜಿ ನೀರಂ! |

ಮರದತ್ತಣಿನೆಲೆಯುದಿದುರ್ದು.

ಮರದದು ಪಣ್ಣ್. ಮರದೊಳರು! ತಳರ್ತಿರು ಮರನೇ! || 92 ||

ಪ. ತಳರ್ತಿರು ಇರು! (ತಳರ್ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನದು). ಉದಿದುರ್ದು ಎಂಬದರಿ ರೇಫೆ ಶಿ
ಫಲವೈದ್ದು, ಸೂ. 44.

19. BY GOD'S GRACE A POOR MAN CAN BECOME GREAT

ದೇವರೊಲೈಯಿಂ ಬಡವನು ಬಲ್ಲಿದನಾಗುವನು

ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೇಡಿತಂ

ಉಡು-ರಾಜಂ ಕಳೆಗುಂದಿ, ಪೆರ್ಚದಿಹನೇ? ನೈಗ್ರೋಧ-ಬೀಜಂ ಕೆಲಂ
ಸಿಡಿದುಂ ಪೆರ್ಮರನಾಗದೇ? ಎಳೆಗಯಿಂ ತಾಂ ದೊಡ್ಡಿತತ್ತಾಗದೇ? |
ಮಿಡಿ ಪಣ್ಣಾಗದೆ? ದೇವರೊಲೈಯಿರಲುಂ ಕಾಲಾನುಕಾಲಕ್ಕೆ ತಾಂ
ಬಡವಂ ಬಲ್ಲಿದನಾಗನೇ? ~~ನಡನೆಲಾ, ಕೇಳ್ವೋಳುದೀ ಬುದಿಯಾ!~~ || 93 ||

೪೪೫೫ ಶ್ರೀ ಚೆನ್ನಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ

ಟೀ. ಇಹನೇ=ಇರ್ಪನೇ, ಇರುವನೇ. ಸಿಡಿದುಂ=ಸಿಡಿದರೂ. ದೊಡ್ಡಿತು ಎತ್ತು. ಇ
ರಲುಂ ಎಂಬುದು ಉಮುವಿಧ ವಚನದಾದಿಯಲ್ಲಿ ಇರ ತಕ್ಕದು, ಮತ್ತೆ ದೇವರ ಬಲೈ ಇರಲಿ
(ಇರೆ) ಎಂಬಂತೆ.

20. A POET'S PROPER PLACE

ಕವಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸ್ಥಾನ

ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೇಡಿತಂ

ರವಿಯಾಕಾಶಕೆ ಭೂಪಣಂ; ರಜನಿಗಾ ಚಂದ್ರಂ ಮಹಾಭೂಪಣಂ;
ಕುವರರ್ ವಂಶಕೆ ಭೂಪಣಂ; ಸರಸಿಗಂಭೋಜಾತಗಳ್ ಭೂಪಣಂ;
ಹವಿಯಜ್ಜಾಳಿಗೆ ಭೂಪಣಂ; ಸತಿಗೆ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವೇ ಭೂಪಣಂ;
ಕವಿಯಾಸ್ಥಾನಕೆ ಭೂಪಣಂ. ~~ನಡನೆಲಾ, ಕೇಳ್ವೋಳುದೀ ಬುದಿಯಾ!~~

೪೪೫೫ ಶ್ರೀ ಚೆನ್ನಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ || 94 ||

ಟೀ. ಅಂಭೋಜಾತಂಗಳೆ ಎಂತ ಶುದ್ಧಂ, ಸೂ. 103. ಕವಿ ಅಸ್ಥಾನಕೆ.

21. A FOREST (THE KHANDAVA FOREST) ON FIRE

ಕಾಡಿಗೆ ಕಿಚ್ಚು ಹತ್ತಿದ್ದು

ಭಾಮಿನಿಪಟ್ಟದ

ತನುಗಿಡಿಯ ಧಳ್ಳುಟಿಯ ನಾಲಿಗೆ

ಕೊನೆಗಳಲ್ಲಾಡಿದವು; ಕಡುಲಾ

ಗಿನಲಿ ಲಂಬಿಸಿ ಚುಂಬಿಸಿದುದುರಿ ಲಲಿತ-ನಂದನವಾ.

|| 95 ||

ಹೊದಟಿನಲಿ ಭುಗುಭುಗಿಲು ಭುಗಿಲೆಂ

ದೊದೆದುದುರಿಯಂಬರವನೊಣಗಿದ

ಬಿದಿರ ಮೆಳೆಯಲಿ ಧಗಧಗಿಸಿ, ಛಟಛಟಛಟನೆ ಛಟಿಸೀ. |

ಕದಳಿ-ಖರ್ಜೂರಾದಿ-ತರು-ಜಾ

ಲಧಲಿ ಸಿಮಿಸಿಮಿ ಸಿಮಿಸಿ, ಮಾರುತ

ನೊದಗೆ, ಗಹನೋದರದೊಳಗೆ ಝಾಡಿಸಿತು ಘನ-ವಹ್ನೀ. || 96 ||

ಪ. ಒಪೆದುದು ಉರಿ ಅಂಬರವಂ, ಬಣಗಿದ. ಸಿಮಿಸಿ ಮೊದಲಾದದಕ್ಕೆ ವಹ್ನಿ ಎಂಬದು ಕರ್ತೃ.

ಜಂಬು-ಚೂತ-ಪಲಾಶ-ವಟ-ದಾ

ಳಂಬ-ಬಿಲ್ವ-ತಮಾಲ-ಚಂಪಕ-

ನಿಂಬ-ಬಕುಳ-ಕಪಿತ್ಥ-ಕುಟಜವರೋಕ-ಪುನ್ನಾಗಾ- |

ತುಂಬುರರಳಿ-ಲವಂಗ-ಪೂಗ-ಕ

ದಂಬ-ಗುಗ್ಗುಳ-ಸಾಲ-ತಿಲಕೌ

ತುಂಬರಾದಿ-ದ್ರುಮ-ಕುಲವನಾಲಿಂಗಿಸಿತು ವಹ್ನೀ.

|| 97 ||

ಪ. ಕುಟಜವ, ಅರೋಕ. ತುಂಬುರು-ಅರಳಿ. ಟೀ. ಕುಟಜವ (ಕುಟಜವಂ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬಂದನೆಯ ಸಮಾಸದ ಕರ್ಮ ಬಂತೆಂತ ನೆನಸ ಬೇಕು; ಎರಡನೆಯದರಿ ಕರ್ಮರೂಪ ಕುಲವಂ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ವಹ್ನಿ ಕರ್ತೃವಾಗಿದೆ.

ಧರಣಿಪತಿ, ಕೇಳೆ! ಶರಭ-ಮೃಗಪತಿ-

ಕರಿ-ಕಲಭ-ಶಾರ್ದೂಲ-ಶೂಕರ-

ಕರಡಿ-ಕಾಸರ-ಶಲ-ಮೃಗಾದನ-ಖಡ್ಗ-ಗೋಮಾಯೂ. |

ಎರಲೆ-ಮೊಲ-ಸಾರಂಗ-ವಾನರ

ನುರುಕುರಂಗ-ಪ್ರಮುಖ-ಮೃಗ-ಕುಲ

ವೃಷುಬಿ ಬಿದ್ದುದು ಧಳ್ಳುಟಿಯ ಬೆಳ್ಳಾರವಲೆಗಳಲೀ. || 98 ||

ಪ. ವಾನರಂ, ಉರು-ಕುರಂಗ...ಕುಲಂ. ಟೀ. ವಾನರಂ ಎಂತಿದ್ದ ಕಾರಣ ಈ ಮೃಗಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಬಂದೇ ಸಮಾಸವಾಗಿವೆಂತ ಹೇಳಲಾಗದು. ಗೋಮಾಯು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಯೂ ವಾನರಂ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಯೂ ಭೇದ ಇರ ತಕ್ಕದ್ದು. ಪ್ರಮುಖ=ಪ್ರಮುಖವಾದ. ಎಲ್ಲಾ ಮೃಗಗಳಿಗೂ ಉಷುಬಿ ಬಿದ್ದು ಬಂದು ಕ್ರಿಯೆ. ಬಿದ್ದುದು=ಬಿಟ್ಟುದು, ಸೂ. 240.

ಶುಕ-ಮರಾಳ-ಮಯೂರ-ಟಿಟ್ಟಭ-

ಪಿಕ-ಚಕೋರ-ಕಪೋತ-ವಾಯಸ-

ಬಕ-ಪದಾಯುಧ-ಚಕ್ರವಾಕ-ಕಳಿಂಗ-ಕಲವಿಂಕಾ- |

ಕುಕಿಲ-ಸಾರಸ-ಕಾಕರಿಪು-ಚಾ

ತಕ-ಭರದ್ವಾಜಾದಿ-ಪಕ್ಷಿ-

ಪ್ರಕರ ಬಿದ್ದುದು ಬಿಗಿದ ಕೇಸುರಿಕಣ್ಣಿವಲೆಗಳಲೀ. || 99 ||

ಹರಡೆ ಗೀಜಗ ಮರಗೊಡಲೆ ಕಾ

ಬುರುಲೆ ಲಾವುಗೆ ಗೌಜು ಪಾರಿವ

ನಿರಿಲೆ ಸಾಳು ವಚಿಲಿ ಮಿಲಿಗ ಚೆಂಬೋತ ಮಿಂಬುಲಿಗಾ |

ಮರಕುಟಗ ಕಬ್ಬಕ್ಕಿ ಕೊಟ್ಟುಗ

ವರಲೆ ಕೊಂಚೆ ಕಪಿಂಜ ಗಿಂಚಲು

ಗರಿಗ ಮೊದಲಾದವಿಳ-ಖಗ-ಕುಳ ಬಿದ್ದುದುರಿಯೊಳಗೇ. || 100 ||

ಇಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿದೆ.

ಯುಳಕೆ ತಿಳಿಗೊಳದುದಕ ಕಾದು

ಜ್ಞಳಿಸಿದವು; ತನಿಗುದಿದು ಮತ್ಸ್ಯ

ವಳಿಗಳಂಬುಜದೇಸಳು ಸೀದವು; ತುಂಬಿಗಳು ಸಹಿತಾ |

ಹಿಳಿದು, ಸಿಡಿದವು; ಚಾರು-ಚಂದ್ರೋ

ತ್ವಳ-ರಚಿತ-ಸೋಪಾನ-ರತುನಾ

ವಳಿಯ ರಾಶಿಗಳದ್ದಲಾದವು ಬಿದ್ದ ಕಿಡಿಗಳಲೀ.

|| 101 ||

ಪ. ತಿಳಿಗೊಳದ ಉದಕ ಕಾದು ಉತ್ಪಳಿಸಿದವು; ಮತ್ಸ್ಯ-ಅವಳಿಗಳೆ ತನಿಗುದಿದು, ಅಂ
ಬುಜದ ಎಸಳು ಸೀದವು. ಟೀ. ಉತ್ಪಳಿಸಿದವು, ಸೀದವು ಎಂಬವಕ್ಕೆ 197ನೆಯ ಸೂತ್ರ ನೋಡು.

ಇಟ್ಟಣಿಸಿ, ಛಿಟಿಛಿಟಿಸಿ, ಶಿಖಿ ಪುಟ

ವಿಟ್ಟುದೊಣಗಿಲುಹೊದಪ್ಪಿನಲಿ; ಮಿಗೆ

ತೊಟ್ಟ ಕಬ್ಬೊಗೆಯ್ಕುಗೆಯ ಹೊರಳಯ ಕಿಡಿಯ ಗಡಣದಲೀ |

ಹುಟ್ಟಿದುರಿ ಹೆಮ್ಮರನ ಸುತ್ತಲು

ಕಟ್ಟಿತಲ್ಲಿಯ ತೊಡಕಿನಲಿ ಭುಗಿ

ಲಿಟ್ಟು, ಕವಿದುದು ತುದಿಗೆ ಬಹು-ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಗಳಾ. || 102 ||

ಪ. ಪುಟವಿಟ್ಟುದು ಬೂಗಿಲು. ಹುಟ್ಟಿದ ಉರಿ. ಕಟ್ಟಿತು; ಅಲ್ಲಿಯ. ಬಹು-ಶಾಖೆ-ಉಪ
ಶಾಖೆಗಳ ತುದಿಗೆ.

ಹೊಗೆಯ ಹಬ್ಬುಗೆ ಸೊರ್ಗ-ಲೋಕವ

ನುಗಿದುದುರಿನಾಲಿಗೆಯ ಗರವೊ

ಟ್ಟಿಗೆಯ ತೊಂಬಿಲಿಕೆ ತೆರಳಜಿತು ತೆತ್ತೀಸುಕೋಟೆಗಳಾ. |

ಹಗಲ ತಡಿತಕೆ ಹೊಕ್ಕುದೋ ಕಡೆ

ಮುಗಿಲ? ಕಾಣೆನು ದಿವವನೆತ್ತಣ

ಗಗನಮಣಿ ನಕ್ಷತ್ರ ಚಂದ್ರಮರರಸ, ಕೇಳ್! ಎಂದಾ.

|| 103 ||

ಪ. ಲೋಕವಂ ಉಗಿದುದು; ಉರಿನಾಲಿಗೆಯ. ಕಾಣೆನು ದಿವವಂ; ಎತ್ತಣ ಗಗನಮು
ಣಿ. ಚಂದ್ರಮರ್? ಅರಸ. ಟೀ. ಕವಿಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾತು ಹೇಳುವರು;
ಯಾಕಂದರೆ ನೋರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಏನು ಹೋಗುವದುಂಟೇ? ಹೊಕ್ಕುಡೋ ಎಂಬದಕ್ಕೆ
ಹೊಗೆಯಿಂತ ಕರ್ತೃ. ತೆತ್ತೀಸುಕೊಟಿಗಳ ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ಅನುಮಾನದ್ದು. ಅದು, ಗೆತ್ತು
(ಗಿಟು ಎಂಬ ಧಾತುವಿನದು) ಈಸು ಕೊಟಿಗಳ (ಕೊಟಿಗಳಂ) ಎಂತ, ಅಂದರೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ
(ಮಹಾ) ಕೊಟಿಗಳನ್ನು ಗೆತ್ತು ಎಂತ, ಆಗುವದೋ? ತೆತ್ತು ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಟಿಟು ಎಂಬ ಧಾತು.
ಒಂದು ವೇಳೆ ಬತ್ತೀಸು ಎಂತಿರ ಬಹುದು.

ಛಿಳಿಛಿಳಿಲುಛಿಳಿ-ರವದಿ, ಘುಝುಘುಝು

ಘುಝುಘುಝು-ಧ್ವನಿ-ಮಯದಿ, ಕಪಿಗಳ

ಕಿಳಕಿಳಾಯತ-ರವದಿ, ಮೃಗ-ಸಂಕುಳದ ಕಲಿಕಲಿದಿ, |

ಹಿಳಿದುರಿವ ಹೆಬ್ಬಿದಿರ ಗಂಟಿನ

ರಳರಳತ್ತಾರದಿ ದಿಶಾ-ಮಂ

ಡಳದ ಮೂಲೆಗಳೊಡೆದುದ್ದುತವಾಯ್ತು ವನ-ದಹನಾ. || 104 ||

ಪ. ಕಿಳಕಿಳ-ಆಯತ-ರವದಿ. ಮೂಲೆಗಳೆ ಒಡೆದುದು; ಅದ್ಭುತ. ಟೀ. ಒಡೆದುದು
ಎಂಬದಕ್ಕೆ 225ನೆಯ ಸೂತ್ರವನ್ನೂ 227ನೆಯದನ್ನೂ ನೋಡು.

ಆ ಮಹಾ-ವನ-ವಹ್ನಿ ಭೂತ-

ಸ್ತೋಮ-ಸಂಹೃತಿ-ಕರ್ಮ-ಶೌರ್ಯೋ

ದ್ವಾಮವವಗಾಹಿಸುತ ಬರುತಿರೆ, ಮುಂದೆ ಚೂಣಿಯಲಿ |

ಧೂಮವಿಝಿದುದು; ಹುತ್ತಿನಲಿ ನಿ

ಸ್ವೀಮ-ಜನಿತ-ಜ್ವಾಲೆಗಳ ಝಳ

ವಾ ಮಹೋರಗ-ಚಯವ ಚುಂಬಿಸಿತರಸ, ಕೇಳೆ! ಎಂದಾ.

|| 105 ||

ಪ. ಕೌರ್ಯ-ಉಝಾಮವ (ಮಂ) ಆವಗಾಹಿಸುತ. ಮಹಾ-ಉರಗ.

ಹೂಸಿ, ಹುತ್ತಿನ ಮಣ್ಣು ರಂಧ್ರಿಸಿ,
 ಕಾಸಿದವು ಫಣಿ-ಕುಲವ; ಮೇಣ್ ಡೊ
 ಳ್ಳಾಸದಲಿ ಡಾವರಿಸಿದವು ಕಿಡಿ ಧೂತ-ಧೂಮದಲೀ; |
 ಆಸುರದ ಕಬ್ಬೊಗೆಯ ಕವಚದ
 ಕೇಸುರಿಗಳೊಳ ಬಿದ್ದುದುರಿ ಹೊಲಿ
 ಸೂಸಿ, ಹಿಡಿದವು ಹಾವುಗಳ, ಬಲು ಹೊದಲಿ ಹೊರಳ

[ಗಳಾ. || 106 ||

ಪ. ಕೇಸುರಿಗಳ್ ಬಳ (ಬಳಗೆ) ಬಿದ್ದುದು; ಉರಿ. ಟೀ. ಕುಲವ ಎಂಬದಕು ವರೆಗೆ
 ಜವ್ವಲೆಗಳು ಕರ್ತೃ. ಕಿಡಿ ಡಾವರಿಸಿದವು, ಉರಿ ಹಿಡಿದವು ಎಂಬವಕ್ಕೆ ಸೂ. 137. ಬಿದ್ದುದು=
 ಬೀಳ್ಕೊಂಡು, ಸೂ. 227. ಹಾವುಗಳ (-ಳಂ) ಮತ್ತೆ ಅವು ಹೊಕ್ಕೊಂಡ ... ಹೊರಳಗಳ (-ಳಂ)
 ಹಿಡಿದವು.

ಹೆಡೆಯ ಮಣಿಗಳ ಕಂಡು, ಸೂಸಿದ
 ಕಿಡಿಗಳಹಹಾ! ಎನಲು, ಶಿರಗಳ
 ಕೊಡಹಿ, ಮುಗಿದರುರಗಿಯರು, ಮುಗಿಗಳಿಗೆ ಮೆಯ್ ಚಾಚೀ; |
 ಕಡುಹೊಗೆಯ ಕೇಸುರಿಯ ಕಿಡಿಗಳ
 ಗಡಣದಲಿ ಕೌರೆದ್ದು, ಮೆಯ್ಗಳ
 ಕೊಡಹಿ, ಬಿಸುಸುಯ್ಯುತ್ತ ಮುಗಿದವಹಿಗಳುರಿಯೊ

[ಳಗೇ. || 107 ||

ಪ. ಮುಗಿದವ ಉರಗಿಯರು. ಮುಗಿದವು ಅಹಿಗಳ್.

22. THREE RIDDLES (LIGHTNING AND THUNDER,
SUN-RAYS, RUNNING WATER)

ಮೂರು ಒಗಟೆ

ಶ್ರೀಮದ್

ಮರನೊತ್ತಿ ಬೇಯುವದು, ಉರಿ ತಾಗಿ ಬೇಯದದು,
ಪುರಗಳ ನುಂಗಿ ಬೊಗಳುವದು. ಲೋಕದಲಿ,
ನರ, ಇದೇನು? ಎಂಬೆ, ಸರ್ವಜ್ಞ. || 108 ||

ಟೀ. ಎಂಟೆ=ಎಂಟೆಂ, ಎನುವೆಂ; ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನಾನೆಂಟೆಂ.

ಉರಿ ಬಂದು ಬೇಲಿಯನು ಹರಿದು ಹೊಕ್ಕದ ಕಂಡೆ;
ಬಹಿಯದು, ಬೇಗೆಯಹಿಯದದು. ಕವಿ-ಕುಲವೆ
ಅಹಿದಿದಂ ಪೇಯ್ಗು, ಸರ್ವಜ್ಞ! || 109 ||

ಟೀ. ಹೊಕ್ಕದ=ಹೊಕ್ಕದಂ. ಕಂಡೆ=ಕಂಡೆಂ. ಪೇಯ್ಗು=ಪೇಯ್ಗುಂ.

ಕಾಲಿಲ್ಲದೇ ಹರಿಗು, ತೋಳಿಲ್ಲದೇ ಹೊಯ್ಗು,
ನಾಲಿಗೆಯಿಲ್ಲದುವದದು. ಕವಿ-ಕುಲದ
ಮೇಲುಗಳೆ, ಪೇಯ್ಗು! || 110 ||

23. BHIMA STARTS FOR A HUNT IN COMPANY
WITH THE PULINDAS

ಪುಳಿಂದರ ಸಂಗಡ ಭೀಮನು ಬೇಟೆಗೆ ಹೊರಟದ್ದು

ಭಾಮಿನಿಪಟ್ಟದಿ

ಬಂದನೊಬ್ಬನು ಪವನಸುತನ ಪು
ಳಂದನಟವೀ-ತಟದ ಖಗ-ಮೃಗ-

ವೃಂದದಿಕ್ಕೆಯ ಹಕ್ಕೆಯಾಡುಂಬೊಲದ ಸೋಹೆಗಳಾ |

ನಿಂದ ನೆಲೆ ನೀರ್ದಾಣ ಹೆಜ್ಜೆಗ

ಳಂದ ಭೇದಿಸಿ, ಜೇಯ! ಚಿತ್ತವಿ

ಸೆಂದು, ಬಿನ್ನಹ ಮಾಡಿದನು ಕಲಿ-ಭೀಮಸೇನಂಗೇ.

|| 111 ||

ಟೀ. ಅರವೀತಟದ (ಮತ್ತೆ) ಖಗ-ಮೃಗ-ವೃಂದದ ಇಕ್ಕೆಯ ಹಕ್ಕೆಯ (ಮತ್ತೆ ಖಗ ಮೃಗಗಳ) ಆಡುಂಬೊಲದ ಸೋಹೆಗಳ ನೆಲೆ. ನಿಂದ ನೆಲೆ=ಆ ಪುಳಿಂದ ತಾ ಬಂದು ನಿಂದಾ ನೆಲೆ. ನೆಲೆ ನೀರ್ದಾಣ ಎಂಬದನ್ನು ಆ ಪುಳಿಂದನು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಂದ ನೆಲೆ ನೀರ್ದಾಣವಾ ಗಿತ್ತಂತ ಟೀಕಿಸ ಬಹುದು; ಅಥವಾ (ಹೇಬಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳ) ನೆಲೆಯಾದ ನೀರ್ದಾಣ ಎಂತ ಟೀ ಕಿಸ ಬಹುದು. ಕಡೆಯ ಟೀಕನ್ನು ತೆಕ್ಕೊಳುವಲ್ಲಿ ನೀರ್ದಾಣ ಧ್ವತೀಯೆಯಂತ ಅಪ್ಪಿಯ ಬೇಕು.

ಇದೆ ಮಹಾ-ಕಾಂತಾರವತಿ-ದೂ

ರದಲಿ; ವೃಕ ಶಾರ್ದೂಲ ಕೇಸರಿ

ಕರಡಿ ಕಳಭ ಕ್ರೋಡ ಖಿಳಿ ಲಾಲಾಯ ಸಾರಂಗಾ |

ಮದದ ರಹಿಯಲಿ, ಮಾನಿಸರು ಸೊಂ

ಕಿದರೆ, ಸೆಡೆಯವು, ಹೊಲನ ಹೊದಲಿ

ಕ್ಕಿದವುದೀಹದ ಹಿಂಡಿನಂತಿರೆ. ಜೇಯ! ಚಿತ್ತವಿಸೂ!

|| 112 ||

ಟೀ. ಕರಡಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ರಕಾರ ಪ್ರಾಸಕ್ತರವಾಗಿರುವುದು ಅಬದ್ಧ. ಮಾನಿಸರು ಸೊಂಕಿದರೆ ವೃಕ ಮುಂತಾದ ವೃಗಂಗಗಳು (ತಮ್ಮ) ಮದದ ರಹಿಯಲಿ ಸೆಡೆಯವು, ಯಾತಪಿ ಅಂತಿರೆ ಅಂ ದರೆ ಹೊಲನ ಇತ್ಯಾದಿ. ಹೊಲನ (=ಹೊಲದ) ಹೊದಲಿ ಇಕ್ಕಿದ (ಅಂದರೆ ಹೇರಳವಾಗಿರುವ) ವುಡೀಹದ ಹಿಂಡಿನ ಅಂತಿರೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿರ ಬಹುದು; ಹೊದಲಿ ಇಕ್ಕಿದ ಅವುಡುತ್ತಿಹ (ಬೆ ಣ್ಣುತ್ತಿಹ) ಎಂಬಂತೆ ಸರಿ ಆಗ ಬಹುದು; ಅಥವಾ ಅವಮೋಹದ ಹಿಂಡಿನ ಎಂತಲೂ ತಕ್ಕದು. ಅವಮೋಹದ ಹಿಂಡು=ಹಾಲು ಕಪಿಯುನ ಆಕಳ ಹಿಂಡು. ಅಂತಿರೆ, ಸೂ. 316.

ಮೇಹುಗಾಡಿನೊಳವಲಿ ಮೆಯ್ ಮಿಗೆ

ಸೋಹಿದರೆಸುವ್ಯಲಿಯ ಸುಬ್ಬಲಿ

ಯಾಹವದಲೇ ತೋಳ ತೆಕ್ಕೆಯ ತೋಟ ತೇಗುವರೇ |

ತೋಹಿನಲಿ ತೊಡಳಾಗಿ ಗೋರಿಯ

ಗಾಹಿನಲಿ ಗುಪ್ತಿಗಡಬಡಿಸೆ ಬಲು

ಸಾಹಸಕ್ಕಂಜುವೆವು; ನೀನೇಲಿ! ಎಂದನಾ ಶಬರಾ. || 113 ||

ಇದವಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಾತು ತಿಳಿಯದವರಿಂದೆ ಟೀಕಿಸೆವು. ತೆಗೆಯುವರೆ ಎಂದಿದ್ದೀತೇ?

ಕಂಡ ಮೃಗ ಮೆಯ್ದೆಗೆಯದಿಕ್ಕೆಯ

ಹಿಂಡುಹೊಬ್ಬಹಿನ ಹುಲಿಯ, ಮೇಕೆಯ,

ಮಿಂಡವಂದಿಯ, ಲಾವಣಿಗೆಯ ಲುಲಾಯ-ಲಾಲನೆಯಾ, |

ತೊಂಡುಮೊಲನ, ತೊಡಂಕುನವಿಲಿನ,

ಖಂಡೆಯದ ಮೊಳೆ ನೆಡೆದ ಖಡ್ಗದ

ಹಿಂಡುಗಳ ತೋಲಿಸುವೆನೇಲಿ! ಎಂದನಿಲಜಗೆ ನುಡಿದಾ. || 114 ||

ಟೀ. ಹುಲಿಯ, ಮೇಕೆಯ ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿರೂಪಂಗಳು ಹಿಂಡುಗಳ (-ಳಂ) ಎಂಬುದು ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವೆ. ಹಿಂಡುಹೊಬ್ಬಹಿನ ಹುಲಿಯ ಎಂದರೆ ಹಿಂಡಾಗಿ (ರಾಸಿಯಾಗಿ) ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಹುಲಿಯ. ಮಿಂಡವಂದಿ=ಮಿಂಡ ಪಂದಿ.

ಅಂಗಚೆತ್ತವನಿತ್ತನಾ ಶಬ

ರಂಗೇ; ಬಲೆಗಳ ತೆಗಿಸಿದನು; ಹಸು

ರಂಗಿಯನು ತೊಟ್ಟನು, ಚಡಾಳಿಸಿ ಪದದೊಳೆಕ್ಕಡವಾ. || 115 ||

ಸಿಡಿಲುಗಳ ಗರ್ಜನೆಯ, ಗಗನವ

ತುಡುಕುವಾಗುಳಿಕೆಗಳ ಮೊಬ್ಬಹಿನ,

ಮಿಡುಕುಗಳ ನಾಯ ನೂಕಿದವು ಹಾಸದ ವಿಳಾಸದಲೀ. || 116 ||

ಹೆಸರ ನಾಯ್ಕಳು ಹಾಸ ಹಾಸಿದು

ಬ್ರಸದಲೂಳಿದವದರಿ, ಹಿಡಿಮೃಗ

ಮಸಗಿದವು; ಹದವಿಲುಗಳೊಡವವು ಹೆಜೆಯ ಹಾಸವಿನಲೀ; |

ನುಸುಳಿದವು ಮೊಲನುರಿಯ, ಹೊಗೆಗಳ

ದೆಸೆವಿಡಿದು; ಕೆದಕಿದವು ಹೊಲದಲಿ

ಹಸು ಬಹರಡಿಗಳೇನನೆಂಬೆನು ಶಕುನ-ಸೂಚನವಾ?

|| 117 ||

ಪ. ಹಸಿರು ಉಬ್ಬಸದಲಿ ಉಳಿದವು; ಅದರಿ. ಮೊಲಂ ಉರಿಯು. ಬಹರ ಅಡೆಗಳ. ಏನಂ. ಬಹರ=ಬರ್ಬರ, ಬರುವವರ.

ಪೊಗರೊಗುವ ಹೊಂಗಳೆಯ ಬಿಲುಸರ

ಳುಗಳ ಹೊದೆಗಳ ನಡೆದುದಡವಿಯ

ಬೆಗಡುಗೊಳಿಸುತ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಪುಳಂದ-ಸಂದೋಹಾ.

|| 118 ||

ಬಂಡಿಗಳ ಬೆಳ್ಳಾರವಲೆಗಳ,

ಖಂಡವಲೆಗಳ, ತಡಿಕೆವಲೆಗಳ,

ಗುಂಡುವಲೆಗಳ, ಬೀಸುವಲೆಗಳ, ಕಾಲುಗಣ್ಣಿಗಳಾ, |

ದಂಡಿವಲೆಗಳ, ತೊಡಕುವಲೆಗಳ,

ಹಿಂಡುವಲೆಗಳ, ಮಯಣದಂಟಿನ,

ಮಂಡವಿಗಿಬಲೆಗಳ ಕಿರಾತರು ಕೆದಕಿತಗಲದಲಿ.

|| 119 ||

ಪ. ನೆಡೆದುದು, ಅಡವಿಯ ಬೆಗಡುಗೊಳಿಸುತ, ಮುಂದೆ. ಕೆದಕಿತು ಅಗಲದಲಿ. ಬೇ. ಹೊದೆಗಳ ಎಂಬ ಪಟ್ಟಿ ಪುಳಂದ-ಸಂದೋಹ ಎಂಬ ಕರ್ತೃವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ: ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪಟ್ಟಿಯ ಸಂಬಂಧಪಡವನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ನೆಡೆದುದು ಎಂತ ಕ್ರಿಯೆ. ಸಂದೋಹ ಅಡವಿಯ ಬೆಗಡುಗೊಳಿಸುತ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದುದು. ಕಿರಾತರು ಕೆದಕಿತು=ಕಿರಾತರು ಕೆದಕುಗುಂ. ಸೂ. 227.

ಏನನೆಂಬೆನು? ಜೀಯ! ಹೊಕ್ಕನು

ಕಾನನವನನಿಲಜನು. ಶಬರ-ವಿ

ತಾನವಿಕ್ಕಿದ ವೇಡೆಗಳ ಬೆಳ್ಳಾರಸುತ್ತಗಳಾ |

ಕಾನನವನಲೆದಿನ-ಶಿಲೋಚ್ಚಯ-

ಸಾನುವಿನ ಗಹ್ವರದ ಗಂಡ-

ಸ್ಥಾನ-ದೀರ್ಘ-ದ್ರೋಣಿಗಳಲಲಿಸಿದರು ಮೃಗ-ಕುಲವಾ. || 120 ||

ಪ. ಕಾನನವಂ ಅಲೆದು, ಇನ-ಶಿಲ-ಉಚ್ಚಯ-ಸಾನುವಿನ. ದ್ರೋಣಿಗಳಲಿ ಲಲಿಸಿದರು.

24. ON THE SEA-BEACH

ಸಮುದ್ರವರ್ಣನೆ

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟಿ

ಮಕರ-ಕರ್ಕಟ-ಕಮರ-ಶಾಲೂರ-ಕಿಂಚುಲಕ-

ನಿಕರದಿಂ, ತಿಮಿ-ತಿಮಿಂಗಳ-ಮುಖ್ಯ-ಜಲಚರ-

ಪ್ರಕರದಿಂ, ಮೊಸಳೆ ನೀರಾನೆ ನೀರ್ವಾವು ನೀರುಡುಗಳ ಸಮೂಹ

[ದಿಂದಾ, |

ಅಕಳಂಕ-ರತ್ನಂಗಳೆಲ್ಲಿಯಿಂದೆಯ್ತುಪ್ಪ

ಸಕಲ-ಭಂಗದ ಸುಲಿಯ ಸವ್ಯಳಗಳಿಂದೊಳಗೆ

ತಕಪಕನೆ ಕುದಿವ ಬಡಬಾಗ್ನಿಯ ಕಳಾಪದಿಂದಾ ಕಡಲ್ ಕಣ್ಣೆಸೆದು

ದೂ. || 121 ||

ಪ. ಎಣ್ಣಿಯಿಂದೆ, ಎತ್ತುಪ್ಪ ಸವ್ಯಳಗಳಿಂದೆ, ಬಳಗೆ . . . ಕಳಾಪದಿಂದೆ ಲಿ.

ಅಡಿಗಡಿಗೆ ನಡೆವ ಪರ್ವತಗುಗಳ ಬೆಡಗುಗಳ,

ಘುಡುಘುಡಿಸುತೆಲ್ಲ ಮತ್ಸ್ಯಗಳ ಕೇಳಿಗಳ,

ಬಿಡಬಿಡದೆ ನಡೆತಪ್ಪ ವೀಚಿಗಳ, ರೋಚಿಗಳುಗುಟ್ಟಿ ನವ-ರತ್ನಂ

[ಗಳಾ, |

ಎಡೆಯೆಡೆಯೊಳಿಡಿಕೆಯಿಂದ ದೋಣಿಗಳ ಸೇಣಿಗಳ,
 ಸಿಡಿಸಿಡಿದುರುಳ್ಳ ಜಲ-ಬಿಂದುಗಳ ಪೊಂದುಗಳ,
 ತಡಿತಡಿಗಡವ್ವ ಜಲದೊತ್ತುಗಳ ಮುತ್ತುಗಳ ಪದಪಿಸಿಂ ಕಡಲೆಸೆ
 ದುದೂ. || 122 ||

ಟೀ. ಜನರುಗಳ, ಕೇಳಿಗಳ ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಪದ್ಯಗಳು ಪದಪಿಸಿಂ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ. ನೀರಿನ ದೋಣಿಗಳು ನವ-ರತ್ನಗಳನ್ನು ಉಗುಟ್ಟುತ್ತಾಂಯಿತು, ಅಂಥಾ ನವರತ್ನಗಳ. ಜಲದೊತ್ತುಗಳು ಮುತ್ತುಗಳಂತೆ ಎನೆದವು, ಅಂಥಾ ಮುತ್ತುಗಳ. ಘುಡುಘುಡಿಸುತ, ಬಿಡಬಿಡದೆ, ಸಿಡಿಸಿಡಿದು ಎಂಬ ರೂಪಗಳ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಅಡಿಗಡಿಗೆ, ಎಡೆಯೆಡೆಯೊಳೆ, ತಡಿ ತಡಿಗೆ ಎಂಬವುಗಳದನ್ನೂ 195ನೆಯ ಸೂತ್ರದ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಯ ಬೇಕು.

25. A PROCESSION IN A DECORATED TOWN

ಒಂದು ಮೆಲಿವಣಿಗೆ

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟಿ

. ನೆಗಟ್ಟಿವಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಾನಾ-ಪಟ್ಟಿ-ಜಲ್ಲಿ-ಕನ್ನಡಿ-ಕಳಸದಿಂ |

ಸಿಳಯಸಿಳಯದ ಮುಂದೆ ಬಲ್ಲುರುಜುಗಳ್; ನಡುವೆ

ತೊಳೆಪ ಮಣಿ-ಗುಡಿ-ತೋರಣಂಗಳಿಂ, ಪನ್ನೀರ

ಚಳೆಯದಿಂದಗರು-ಧೂಪದ ಪೊಗೆಗಳಿಂ ಬೀದಿಬೀದಿಗಳು ಚಲುವಾ

[ದವೂ. || 123 ||

ಪಚ್ಚೆಗಳ ಕಂಬಂಗಳಿಂ, ಪವಳವಲಗೆಗಳ

ಮುಚ್ಚೆಗಳಿಂ, ಸೀಲ-ಮಣಿಯ ಲೋವೆಗಳಿಂ, ವಿ

ಯಚ್-ಚರಾಂಗಣಕಾರ್ವ ವಜ್ರ-ಪೈಡೂರ್ಯ-ಮಾಣಿಕ್ಯದೊಳ್ ನೆಲೆ

[ನೆಲೆಗಳಿಂ, |

ಅಚ್ಚೆ ಮುತ್ತಿನ ಗುಡಿಗಳಿಂ, ಜಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಗಳ

ಕುಚ್ಚುಗಳ ಸಂದಣಿಗಳಂ ಕೇರಿಕೇರಿಯೊಳ್

ಪೆರ್ಚಿದವು ಗೃಹಗೃಹ-ದ್ವಾರಂಗಳೊಳ್ ಮಹಾ-ಮೇರುನೆಗಳೇನ್

[ಎಂಬೆನು? || 124 ||

ಪ. ನೆಗಬ್ಬವು (ಕಲ್ಯಾಣಪುರದೊಳ್) ಅಬ್ಬ. ಬಲ್-ಕುರುಜುಗಳ್. ಚಳಿಯದಿಂದೆ, ಅಗರು. ಪವಳ-ಪಲಗೆ. ವಿಯಚ್-ಚರ-ಅಂಗಣಕ್ಕೆ ಆದರ್. ಟೀ. ಆದ ಪದಯುಗಳೊಚ್ಚರಣಕ್ಕೆ ಸೂ. 195. ಪಟ್ಟಿಗಳ ಎಂದಾದಿಯಾದಕ್ಕೆ ಮೇರುನೆಗಳ್ ಎಂಬದು ಕರ್ತೃ, ಪೆರ್ಚಿದವು ಎಂಬದು ಕ್ರಿಯೆ. (ತನುತಮ್ಮ) ವಜ್ರ-ವೈಕುಂಠ-ಮಾಣಿಕ್ಯದೊಳ್ (ಉಪ್ಪವಾಗಿದ್ದು) ವಿಯಚ್-ಚರಗಳ ಅಂಗಣಕ್ಕೆ (ಅಂಗಣದೊಳ್) ಆದರ್ (ಮುರುಗಿದ). ಕವಿ ನೆನಸುವದೇನು-ವಿಯತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಗಳು ಆಡುವ ವಿಶಾಲವಾದ ಜೈಲೆಂಬ ಅಂಗಣದೊಳಗೆ ಕಲ್ಯಾಣದ ನೆಲೆನೆಲೆಗಳು ಎಷ್ಟು ಆದರ್ಶತಾಯಿತು (ಹೋಗಿ ಕಾಣದಂತಾಯಿತು).

ತನಕದಿಂದೊಯ್ಯಲೆಂದೆಯ್ತಂದ ಪುಷ್ಪಕದ

ನಿವಹವೋ? ಪೇರಿತು! ಎನಲ್, ಪುರದೊಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ

ನನ-ಕುರುಜುಗಳ್-ಮಹಾ ಮೇರುನೆಯೋ?-ಮೆತ್ತಿದವೇನ್ ಎಂಬೆ

[ನಾನ್ ಅಚ್ಚರಿಯನೂ? || 125 ||

ಪ. ತನಕದಿಂದೆ ಒಯ್ಯಲೆ ಎಂದು ಎಯ್ದಂದ.

ನಿರಚಿಸಿದ ಸಾರಣೆಯ ಕಾರಣಿಯ ಧಾರುಣಿಯ,

ಪರಿವಿಡಿಯೊಳೊರಣದ ತೋರಣದ ಪೂರಣದ,

ಸರದ ಪೂಗಂಪುಗಳ ಸೊಂಪುಗಳ ಪೆಂಪುಗಳ, ಸಿರಿಗಂಧ ಪನ್ನೀ

[ರೊಳೂ |

ಜೆರಸಿರ್ಪ ಚಳೆಯದ, ಸುನಿಳೆಯದ, ಸಕಳವೆಡೆಯೊ

ಳರದೆ ಬರ್ಪಾರತಿಯ ಮೂರುತಿಯರಾರತಿಯ

ತರತರದ ಕೇರಿಗಳ, ಭೂರಿಗಳ ಭೇರಿಗಳ ರಭಸದಿಂ ಪುರಮೆಸೆ

[ದುಡೂ. || 126 ||

ಪ. ಪುರದೊಳೆ ಬಿರಣದ. ಬರ್ಪ ಅರತಿಯ ಮೂರುತಿಯರ, ಅರತಿಯು. ಅ. (ಅಂ

126 || ಪುರದೊಳೆ ಬಿರಣದ. ಬರ್ಪ ಅರತಿಯ ಮೂರುತಿಯರ, ಅರತಿಯು.

ಪಟಹ ನಿಸ್ಸಾಳ ಗಿಡಿಬಿಡಿ ಭೇರಿ ಡೌಡೆ ಜೇ
 ಗಟೆ ಕರಡೆ ಕಂಸಾಳ ದೋಳ್ ಮೌರಿ ಟುಮುಕು ತಂ
 ಬಟಮೆಸೆವ ವೀರಣ ಡಮಾನ ಚಂಬಕ ಬುರುಗುಗಾಳೆ ಹೆಗ್ಗಾಳೆ
 [ಗಜವಾ |

ಪಟು-ಕಹಳೆಯುಂ ಕೊಂಬುಗಾಳೆ ಪೊಂಗಾಳೆಯು
 ತ್ತಟ-ತಾಳ ಮದ್ದಳೆಗಳೆಂಬ ಬಹು-ವಾದ್ಯದು
 ಬೃಟೆಯಖಿಳ-ದೆಸೆಯೊಳಾವರಿಸಲಾ ಕುವರನ ಸು-ಪುಷ್ಪಕಂ ಪೊಪ್ಪಿ
 [ಮಟ್ಟುದೂ. || 127 ||

ಟೀ. ಆ ಕುವರನೆಂದರೆ ಕಲ್ಯಾಣವ ಬಿಜ್ಜಳರಾಯನ ಪ್ರಧಾನಿಯಾದ ಬಸವನೆಂಬವನ
 ನಾಗಲಾಂಬಿಕೆಯೆಂಬ ಸಹೋದರಿಯ ಚನ್ನಬಸವನೆಂಬ ಮಗನು; ನಾಗಲಾಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಬಿ
 ಜ್ಜಳರಾಯನು ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂದು ಜೈನರ ಮಾತು.

ಪೇಲಿಲೇಂ? ಪುರ-ಮುಖ್ಯ-ಸತಿಯರೆಡ ಬಲದೊಳಂ
 ಥಾಳಸಲ್ ಧವಳ-ಚಮರಂಗಳಂ, ಬಿಜ್ಜಳ-ನೃ [ದಿಂದಂ |
 ಪಾಳಕಂ ಕಾಲ್ಪಡೆಯೊಳಖಿಳ-ಮಂತ್ರಿ-ಪ್ರಮುಖ-ಪರಿಜನದ ಗಡಣ
 ಓಳ್ಳೆಸಿ ಬಂದಂ. || 128 ||

26. A GOOD POET NEVER DESPAIRS

ಸುಕವಿ ಎಂದೂ ನಿರಾಶೆಯವನಾಗನು

ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೀಡಿತಂ

ಚರಿಪಾರಣ್ಯದ ಪಕ್ಷಿಗೊಂದು ತರು ಗೊಡ್ಡಾಗಲ್, ಫಲಂ ತೀವಿದಾ
 ಮರಗಳ್ ಪುಟ್ಟವೆ? ಪುಷ್ಪಮೊಂದು ಬಬಿಲಲ್, ಭೃಂಗಕ್ಕೆ ಪೂವಿಲ್ಲ
 [ವೇ? |

ನಿರುತಂ ಸತ್ಕವಿಗೌರ್ವ ಗರ್ವ-ವಿಭು ತಾನುಂ ಲೋಭಿಯಾಗಲ್,

[ನಿಜಂ

ಧರೆಯೊಳ್ ದಾತರು ಪುಟ್ಟರೇ? ನನಲಾ, ಕೇಳ್ವೊಪುದೀ ಬುದ್ಧಿಯಾ!

|| 129 ||

27. THE LION DOES NOT MIND THE BARKING OF THE DOG

ಸಿಂಹಕ್ಕೆ ನಾಯಿಯ ಬೊಗಳಾಟದ ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲ

ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೇಷಿತಂ

ಕುರುಡಂ ಕನ್ನಡಿಯಂ, ಕವೀಂದ್ರರ ಮಹಾ-ದುರ್ಮಾರ್ಗಿಗಳ್, ತ್ಯಾಗಿ

[ಯಂ

ಬಜಡಂ, ಬಾಲರ ಮುಗ್ಧ-ಬಂಜೆ, ಬಕ ತಾಂ ಪೂರ್ಣೇಂದುವಂ, ಕಾ

[ವ್ಯದ |

ಚರಿಯಂ ಪಾಮರ, ಪಾಪಿಗಳ್ ಸುಜನರುಂ, ಮಾಣಿಕ್ಯ ಮಂಡಕ್ಕೆ ತಾಂ

ಜಪಿಯಲ್, ಸಿಂಹಕೆ ಗಾವಸಿಂಗವೆಣೆಯೇ? ಕೇಳ್ವೊಪುದೀ ಬುದ್ಧಿಯಾ!

|| 130 ||

ಟೀ. ಕುರುಡಂ ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಕರ್ತೃಗಳಿಗೆ ಜಪಿಯಲ್ ಎಂದು ಕ್ರಿಯೆ. ಮಂಡಕ್ಕೆ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಎಂತ ಮೂಲಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿದೆ; ಈ ರೂಪ ಭಂದಸ್ಸಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ್ದವೆಂದು ಬೋಧಿಸಲಾಯಿತು. ಮಂಡವೆಂದರೆ ಶೃಂಗಾರ; ಮಾಣಿಕ್ಯ ಉಪದ ಶೃಂಗಾರಕ್ಕೆ ಜಪಿಯ ಬಾರದೆಂಬಂತೆ.

28. SIGNS OF A BAD CLERK

ದುರ್ಗಣಿಕನ ಲಕ್ಷಣ

ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೇಷಿತಂ

ಅಣು-ಮಾತ್ರಂ ನದರಿಲ್ಲದಾಣ್ಣನೆಡೆಗಂ ಲಂಚಕ್ಕೊಡಂಬಟ್ಟು, ಬ

ಪ್ಪಣಮಂ ಕೊಂಡತಿ-ಪ್ರವೃತ್ತಮಂ ಕಟಿಸಿ, ಚಾಡಿ ಕೇಳಿ, ಗೋಹಂ

[ಗಳಂ |

ಎಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲರ ಬಾಚ್ಚಿಗೆ ನಿರನೆಯದಾರುಂ ಕಾಣದೇ ಭಕ್ತಿಪಾ
ಗಣಿಕಂ ಹೆಗ್ಗಣಿಕಂ ಸಮಂ! ಸರನಿಲಾ, ಕೇಶ್ವೇಶ್ವರೇ ಬುದ್ಧಿಯಾ!

|| 131 ||

ಪ. ಸವರು (ನಜರು) ಇಲ್ಲವೆ ಆಯ್ದನ ಎದೆಗಂ (ಎದೆಗಾದರೂ). ಕೊಂಡು, (ರಾಜ್ಯದ)
ಅತಿ-ಪ್ರವೃತ್ತಂ. ಎಳೆದು, ಆರುಂ. ಟೀ. ಹೆಗ್ಗಣಿಕಂ = ಹೆಗ್ಗಣಿಕಾದರೂ; ಸೂ. 122^b; 314.

29. BHIMA HUNTS IN COMPANY WITH THE PULINDAS (see No. 23)

ಭೀಮನು ಪುಳಿಂದರ ಸಂಗಡ ಬೇಟೆಯಾಡಿದುದು

ಭಾಮಿನಿಪಟ್ಟದಿ

ಬೊಬ್ಬೆಗಳ ಪಟಹದ ಮೃದಂಗದ

ಸಬ್ಬಲಗೈಯ ಸೋಹಿನಲಿ ಸುಪ್ತಿ

ವಬ್ಬರಕೆ ಹಿಂದೊಡೆದು, ಹಾಯ್ದವು; ಸೂಸಿದವು ದೆಸೆಗೇ; |

ತೆಬ್ಬಿದವು ಬೆಳ್ಳಾರವಲಿ; ಹಪ್ಪಿ

ದುಬ್ಬಿ ಹಾಯ್ದರೆ ವೇಡೆಯವರಿಗೆ

ಹಬ್ಬವಾಯ್ತೇನ್ ಎಂಬೆನಗಣಿತ-ಮೃಗ-ನಿಪಾತನವಾ? || 132 ||

ಟೀ. ಬೆಳ್ಳಾರವಲಿ ತೆಬ್ಬಿದವು; (ಹಿಂಡು ಇದನ್ನು) ಹಪ್ಪಿ, ಉಬ್ಬಿ.

ಹೊಕ್ಕು, ತಿವಿದರು ಸಬಳದಲಿ ಜಡಿ

ವೆಕ್ಕಲನನಳವಿಯಲಿ ಹರಿಣನ

ನಿಕ್ಕಿದರು ನಾರಾಚದಲಿ; ಸೈವರಿನು, ಸೈರಿಭನಾ |

ಸೊಕ್ಕಿದರು ಸುರಗಿಯಲಿ; ಹೊದಲಿಲಿ

ಹೊಕ್ಕು, ಹುಲಿಗಳ ಕೆಣಕಿ, ಖಡ್ಗದ

ಲಿಕ್ಕಡಿಯ ತೋಪುದರು; ತೋಪುದರಲಿಗಳ-ಮೃಗ-ಕುಲವಾ. 133 |

ಪ. ಜಡಿನ ಎಕ್ಕಲನಂ; ಅಳವಿಯಲಿ. ಸೊಕ್ಕಿದರು = ಸೊಂಕಿದರು.

ಕಳಚಿ ಹಾಸವನುಬ್ಬರಿಸಲ
 ವ್ಯಳಿಸಿ, ಕಂಠೀರವನ ಮೋಲಿಗೆಗೆ
 ನಿಲುಕಿದವು; ಕದುಬಿದವು; ಹಾಯ್ದವು; ಹಣುಗಿ ತುಡುಕಿದವೂ; |
 ಸೆಳೆದವುಡಿದಕ್ಕುಳಿಸಿಯೆಡ ಬಲ
 ಬಳಸಿದವು ಮೆಲುವಾಯಿದವು; ನೆ
 ಗ್ಗಳಿಸಿದವು; ಕುಸುಬಿದವು ಕುಸ್ನಿಗಳಬಿಲ ಮೃಗ-ಕುಲವಾ. 134 ||

ಪ. ಕಳಚಿ ಹಾಸವಂ, ಉಬ್ಬರಿಸಲ್, ಅವ್ಯಳಿಸಿ ಸೆಳೆದವು; ಉಡಿದು, ಅಕ್ಕುಳಿಸಿ, ಎ. ಹೆ. ಕುಸ್ನಿಗಳ್ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲಾ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಕರ್ತೃ

ಘಾಯವಡೆದಕ್ಕಲನ ರಭಸದ.
 ಜಾಯಿಲನಗಳ ಗರ್ಜನೆಯ, ಪೂ
 ರಾಯದೇವನ ಕರಡಿ ಕಾಡಾನೆಗಳ ಕಳೆಕಳದಾ, |
 ನೋಯಲೊಲಿಲುನ ಶರಭ ಸಿಂಹ ಲು
 ಲಾಯ ವೃಕ ಶಾರ್ದೂಲ ಶಶ ಗೋ
 ಮಾಯು ಮೊದಲಾದಖಿಳ-ಮೃಗ-ರವ ತುಂಬಿತಂಬರವಾ. || 135 ||

ಟೀ. ಜಾಯಿಲನ (ಜಾಯಿಲವ) ಅಗಳ (ಅಗಳವಾದ) ಗರ್ಜನೆಯ. ರಭಸದ, ಗರ್ಜನೆಯ, ಕಳಕಳದ ಈ ಪಕ್ಷಿಗಳು ರವ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ; ಇಂಥದು ವ್ಯಾಕರಣಕ್ಕೆ ಸರಿ ಅಲ್ಲ; ರವ ಎಂಬುದು ಸಹ ಪಕ್ಷಿ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಬೇಟೆ ಕರ್ತೃಪದವೊಂದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಪದ ಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲ?

ಮುಳುದೊಡಕಿನೊಳು ಕೂದಲೊಂದೇ
 ನಿಲುಕಿ ನಿಂದವು ಚಮರಿ-ಮೃಗ; ಮಲಿ
 ಗಳಿಗೆ ಮೊಲೆಗೊಡುತ್ತಿರುತ್ತಿರಲಿ ಮದುವಿದವು ಮಲ್ಲೆಗಳೂ. || 136 ||

ಪಡೆ ಬೆದಲಿ, ಪಡಿತಳಿಸಿ ಪವನಜ,
 ಹಿಡಿದು, ಬೀಸಿದನಾನೆಗಳನವ

ಗಡಿಸಿ, ಸಿಂಹವ ಸೀಳಿದನು; ಹಾಯ್ದೆತ್ತುವೆಕ್ಕಲನಾ |
 ಮಡದಲುಹಿ ಗಟ್ಟಿಸಿದ; ಮುಷ್ಟಿಯೊ
 ಳಡಸಿ ತಿವಿದನು ಹುಲಿಯ; ಕರಡಿಯ
 ಕೊಡಹಿದನು; ಕೊಂದನು ವನಾಂತದೊಳಖಿಳ-ಮೃಗ-

[ಕುಲನಾ. || 137 ||

ಪ. ಮುಳು-ಸೊಡಕಿನೊಳು (-ತೊಡಕಿನೊಳು). ಗುರುಕಿನಲಿ. ಅನೆಗಳಂ ಅವಗಡಿಸಿ.
 ಹಾಯ್ದು ಎತ್ತುವ. ಘಡದಲಿ ಉಹಿ. ಟೀ. ಗಟ್ಟಿಸಿದ=ಗಟ್ಟಿಸಿದಂ.

30. NIGHT-FALL

ರಾತ್ರಾ ಗಮ

ಭಾಮಿನಿಪಟ್ಟದ

ಸಿಲುಕಿದುದು ಜನ-ದೃಷ್ಟಿ ಬಲುಗ

ತ್ತಲೆಯ ಬಂಧದೊಳಂಧಕಾರದ

ಜಲಧಿಯಲಿ ಜಗವದ್ದುದೇನ್ ಎಂಬೆನು ಮಹಾಧ್ವತವಾ? |

ನಲಿನಮಿತ್ರನ ಬೀಹುಕಾಪರ

ಸುಖವೊ ತಿಮಿರದ ಪಾಳೆಯದೊಳೆನೆ,

ನಿಲಯನಿಲಯದ ಸೊಡರು ತಳತುಮ ಕೂಡೆ ನಗರಿಯಲಿ. || 138 ||

ಪ. ಬಂಧದೊಳ್; ಅಂಧಕಾರದ. ಅದ್ದುದು. ಏನ್. ಪಾಳೆಯದೊಳ್? ಎನೆ.

31. A BEAUTIFUL RIVER (GANGES) AND FOREST

ಚೆಲೊವಾದ ಕೊಪ್ಪಿಯೊ ಹುಲಿವೊ

ವಾಹನಪಟ್ಟದ

ತೆಪ್ಪಿತೆಪ್ಪಿದ ಕಲ್ಲೊಲ-ಮಾಣಿಗಳ ಶೀಲೆಗಳ,

ಬೆಪ್ಪಿಬೆಪ್ಪಿವ ರಾಜದಂಸಾಳಗಳ ಕೇಳಗಳ,

ಪರಿಪರಿಯ ನೀರ್ವನಿಗಳಾಕರದ ಸೀಕರದ, ನೋರೆಯ ಬೊಬ್ಬಳು
[ಯ ಸುಖಿಯಾ, |

ಮೊಲಿಮೊಲಿದು ಫೂರಿಸುವ ಪರಿವುಗಳ ಮುರಿವುಗಳ,
ತಿರಿತಿರಿಗಿ ಸುಲುವ ಜಲ-ಜಂತುಗಳ ಗಂತುಗಳ,
ನೆರೆನೆರೆದು ಮುನಿ-ಜನಂ ಸೇವಿಸುವ ಭಾವಿಸುವ ಗಂಗೆಗವನಿಜೆ ಬಂ
[ದಳೂ. || 139 ||

ಟೀ. ಗಂಗೆಗೆ ಬಂದ ಆ ಅವನಿಜೆ (ಭೂಜಾತೆ) ಸೀತೆ ಎಂಬವಳು. ಯುಗಲೋಚ್ಚರಣಕ್ಕೆ 195ನೆಯ ಸೂ. ನೋಡು. ಸೇವಿಸುವ=ಅದರ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವ; ಭಾವಿಸುವ=ಅದನ್ನು ವಾಯುವದೂ ಅದರ ದಂದೆಯ ಮರನೆಲೆಗಳಿಗೆ ಕುಂಠುವದೂ ಕರೀರಸಾಖ್ಯಾಕರವಾದದೆಂದು ನೆನಸುವ. ನಿಜ ಮುನಿ ಜನರಿಗೆ ಅಂದರೆ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿಬಿಟ್ಟಿಗಂತ ಮುಂದೆ ಇರುವವರಿಗೆ ಹೊಲಿಯ ಇತರವಾದ ಸೇವನೆಯೂ ಭಾವನೆಯೂ ಇರ ಕೂಡದು.

ತೆಂಗೆಳೆ ಕವುಂಗು, ಪನಸ, ದ್ರಾಕ್ಷೆ, ಜಂಬು, ನಾ
ರಂಗ, ಜಂಬೀರ, ಏರ್ಜೂರ, ಕಿತ್ತಳೆ, ಮಾತು
ಳಂಗ, ತಿಂತ್ರಿಣಿ. ಚೂತ, ನೆಲ್ಲಿ, ಬಿಲ್ವ, ಕಪಿತ್ತಮೆಂಬ ನಾನಾ-ತರು
[ಗಳೂ, |

ತೊಂಗುವ ಫಲಾವಳಿಯ ಭಾರಂಗಳಾವಗಂ
ಪಿಂಗದಿನಿಳಿಗಿಲಿಪ ಬೇಕೆಂದು, ಬಾಗಿ, ಬಂ
ದಂಗನೆಯ ಕಣ್ಣೆಸೆದವಿಕ್ಕಲದೊಳಾ ಜಾಹ್ನವೀ-ನದಿಯ ತಟ-ಬನ
[ದೊಳೂ. || 140 ||

ಪ. ತೆಂಗು, ಎಳೆ. ಭಾರಂಗಳೆ ಅವಗಂ ಪಿಂಗದೆ (ಪಿಂಗದಂಥವಾಗಿದ್ದು), ಇವಂ ಇಳಿಗೆ ಇಣಿಪ. ಬಂದು, ಅಂಗನೆಯ (ನೀತಿಯ) ಕಣ್ಣೆ ಎಸೆದವು ಇಕ್ಕಲದೊಳೆ. ಟೀ. ತರುಗಳು ಎಂಬುದು ಕರ್ತೃ.

ಇಲಿದು ರಥದಿಂದ ಮಂದಾಕಿನಿಯ ವರ-ತಟಕೆ,
ಬಲಿಕ ನಾವಿಕರೊಡನೆ ನಾವದೊಳ್ ಗಂಗೆಯಂ

ಕಳೆದು, ನಿರ್ಮಲ-ತೀರ್ಥದೊಳ್ ಮಿಂದು, ಸೌಮಿತ್ರಿ ಮತ್ತೆ ಭೂ
 [ಜಾತೆ ಸಹಿತಾ |
 ಬಳಗೊಳಗೆ ಮಲಗಿ, ಬಿಸುಸುಯ್ದು, ಚಿಂತಿಸುತ ಮುಂ
 ದಳೆದುಗ್ರ-ಮೃಗ-ಪಕ್ಷಿ-ಗಡಣದಿಂ ಘೂರ್ಮಿಸುವ
 ಹಲುವಮಂ ಪೊಕ್ಕನಡಿಯಿಡುವಡಸದಳಮೆಂಬ ಕರ್ಕಶದ ಮಾರ್ಗ
 ದಿಂದಾ. || 141 ||

ಪ. ಮುಂದಳೆದು, ಉಗ್ರ. ಪೊಕ್ಕಂ ಅಡಿ ಇರುವಡೆ ಅಸದಳ. ಟೀ. ಸೌಮಿತ್ರಿ ಎಂ
 ಬ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಕರ್ತೃ. ಮಿಂದು, ಸೂ. 237. ಭೂಜಾತೆ ಸಹಿತ=ಭೂಜಾತೆ ಸಹಿತವಾಗಿ.
 (ರಾಮನಿಶ್ಚೆಂದು) ಮಲಗಿ. ಇರುವಡೆ=ಇರುವರೆ, ಇರುವದಕ್ಕೆ.

ಶಕುನಿ-ಚಿತ್ತಾರ-ಘೋರಪಣ-ಮಯಂ ತೃಣ-ಮಯಂ
 ವಿಕಿರದುಪಲಾಳ-ಕರ್ಕಶ-ಮಯಂ ಶಶ-ಮಯಂ
 ಪ್ರಕಟ-ಕಂಟಕ-ಶೀರ್ಣ-ತರು-ಮಯಂ ರುರು-ಮಯಂ ವಿವಿಧೋಗ್ರ-
 [ಜಂತು-ಮಯವೂ |
 ನಕುಲ-ಮೂಷಕ-ಸರೀಸೃಪ-ಮಯಂ ದ್ವಿಪ-ಮಯಂ
 ಸಕಲ-ಭೂ-ವಿಷಮ-ಸಂಕುಲ-ಮಯಂ ಬಿಲ-ಮಯಂ
 ವೃಕ-ಶೂಕರ-ವ್ಯಾಘ್ರ-ಚಯ-ಮಯಂ ಭಯ-ಮಯಂ ತಾನೆನಿಸಿ,
 [ಕಾಡಿದುರ್ದೂ. || 142 ||

ಪ. ವಿಕಿರದ ಉಪಲ-ಆಳ. ವಿವಿಧ-ಉಗ್ರ. ಟೀ. ಕಾಡು ಎಂಬುದು ಕರ್ತೃ.

32. BHIMA ON HIS HUNT IS ATTACKED BY A SERPENT (see No. 29)

ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಭೀಮನಿಗೆ ಹಾವಿನಿಂದ ಕಷ್ಟ ಬಂದದು

ಭಾಮಿನಿಪಟ್ಟವಿ

ಈತನುಯಿಬೆಗೆ ಬೆದರಿತುರು-ಸಂ

ಘಾತದಲಿ ಹೆಬ್ಬಂದಿಯೊಂದು; ವಿ

ಘಾತದಲಿ ಹಾಯ್ದುದು; ಕಿರಾತ-ವ್ರಜವನೊಡೆದುರಿದೊ |
 ಈತನಪ್ರಿಯಟ್ಟಿದನು; ಶಬರ-
 ವ್ರಾತವ್ರಾತಿದು ಹಿಂದೆ; ಭೀಮನ
 ಭೀತಿಯಲಿ ಹೊಕ್ಕುದು ಮಹಾ-ಗಿರಿ-ಗಹನ-ಗಹ್ವರವಾ. || 143 ||

ಪ. ಆತನ ಉಪಚಿಗ್ಗಿ. ವ್ರಜವಂ ಬಡೆದು, ಉಪಿಪು, ಈತಂ (= ಭೀಮಂ). ಭೀಮಂ
 ಅಭೀತಿಯಲಿ.

ಮುಡುಹು ಸೊಂಕಿದೊಡುಲಿದು, ಹೆಮ್ಮರ
 ನುಡಿದು, ಬಿದ್ದುದು; ಪಾದ-ಘಾತದೊ
 ಳಡಿಗಡಿಗೆ ನೆಗ್ಗಿದುದು ನೆಲನುಬ್ಬರದ ಬೊಬ್ಬೆಯಲಿ |
 ಜಡಿದುದಬ್ಬಭವಾಂಡವೆನಲವ
 ಗಡೆಯ ಭೀಮನ ಕಳಕಳಕೆ ಕಿವಿ
 ಯೊಡೆದು, ತಿಳಿದುದು ನಿಂದ್ರೆ ಮುರಿದಿಕ್ಕೆಯ ಮಹೋರಗನಾ. || 144 ||

ಪ. ಸೊಂಕಿದೊಡೆ ಉಲಿದು. ನೆಲಂ; ಉಬ್ಬರವ. ಜಡಿದುದು ಅಬ್ಬಭವಾಂಡಂ ಎನಲ್,
 ಅವಗಡೆಯ. ಮುರಿದ ಇಕ್ಕೆಯ ಮಹಾ-ಉರಗನ. ಟೆರೆ. ಮುರಿದ ಇಕ್ಕೆಯವನಾದ ಮ
 ಹೋರಗನ ನಿಂದ್ರೆ ತಿಳಿದುದು. ಉರಗನೆಂದು ಕವಿತ್ವದ ಪುಲ್ಲಂಗ.

ತೆಕ್ಕೆ ಸಿಡಿಲಿತು ತಪಿಗಲೆಯ ಹೊದ
 ಟುಕ್ಕರಿಸೆ ಮೆಯ್ ಮುರಿಯಲನಿಲಜ
 ನೆಕ್ಕತುಳದಲಿ ಮೇಲೆ ಹಾಯ್ದನು, ಕಾಣದಹಿ-ಪತಿಯಾ; |
 ಸಿಕ್ಕಿದವು ಹೆದ್ದೊಡೆಗಳುರಗನ
 ತೆಕ್ಕೆಯಲಿ; ಥೆಂಥಣಿಸಿ ಫಣಿ-ಪತಿ,
 ಡೊಕ್ಕರಕೆ ಹಬ್ಬಿದನು; ಬಿಗಿದನು ಭಟನ ಪೇರುರವಾ. || 145 ||

ಪ. ತಪಿಗಲೆಯ ಹೊದ : ಡುಕ್ಕರಿಸೆ ಮೆಯ್ ಮುರಿಯಲ್ (ಮುರಿಯೆ), ಅನಿಲ
 ಜಂ. ಕಾಣದೆ ಅಹಿ.

ಭಟ ಮರುಳೆ ಸಂತೈಸಿ ಕೊಂಡಟ
 ಮಟಸಿ, ಗದೆಯಲಿ ಹೊಯ್ದು, ಬಿಗುಹಿನ
 ಕಟಕವನು ಬಿಚ್ಚಿದನು; ಹೆಚ್ಚಿದನಾಕಿ, ಬೊಬ್ಬಿಡುತಾ. |
 ಪುಟದ ಕಂತುಕದಂತೆ ಫಣಿ ಲಟ
 ಲಟಸಲಾಕಿತು; ಗಿಡಿಗನೆಲಿಕೆಯ
 ಪುಟದ ಗಿರಿಯಂದದಲಿ ಗಿರಿಗಿರಿಗುಟ್ಟಿದನು ಭೀಮಾ. || 146 ||

ಝಾಡಿಸಲು ಝಾಡಿಸಲು, ಬಿಗುಹತಿ
 ಘಾಡಿಸಿತು; ಕೊಡಹಿದೊಡೆ ಮಿಗೆ ಮೆ
 ಯ್ಗಾಡಿ ಬಿಗಿದುದು. ಭುಜಗ-ವಳಯದ ಮಂದರಾದ್ರಿಯನೇ |
 ರೂಢಿಸಿದ ಭುಜ-ಬಲದ ಸಿರಿಯ
 ಕ್ಕಾಡಿತೇ ತನಗೆನುತ, ಖಾಡಾ
 ಖಾಡಿಯಲಿ ಕಾತರಿಸಿ, ಕಳವಳಿಸಿದನು ಕಲಿ-ಭೀಮಾ. || 147 ||

ಟೀ. ಮಂದರಾದ್ರಿಗೆ ಭುಜಗವೊಂದನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಶ್ರೀ ಬರಲಿ ಎಂತ, ಸಮುಪ್ರವನ್ನು ಹಾಲ
 ನ್ನು ಕಡಿವಂತೆ ಕಡಿದರೆಂಬ ಕಾವ್ಯವುಂಟು; ಆ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಈ ಕವಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥಾ
 ದು ಒಳ್ಳೆ ಉಪಮೆಯಲ್ಲ, ವಾಸ್ತವವಾದದೇ ಉಚಿತ. ಕವಿಕೀರ್ತಿ ವಾಸ್ತವವಾದ ಉಪಮೆಗಳ
 ಳ್ಲೆಯೇ ಉಂಟು.—ಭೀಮನು ಕಾದಿದ ಸರ್ಪ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ದಯೆಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿತಂತೆ.

33. THREE RIDDLES (FIRE, GUITAR-STRING, PEPPER)

ಮೂಲಿ ಒಗಟೆ

ತ್ರಿಪದಿ

ಇಲಿಂದರೆಯು ಏಲಿಲ್ಲ, ಹಲಿಂದರೆಯು ಶೀಲಿಲ್ಲ,
 ತಿರಿಗೂಲಿ ಕೊಂಡ ರಿಣವಿಲ್ಲ. ಕವಿಗಳ
 ಲಲಿಂದರೇ, ಪೇಲಿ! ಸರ್ವಜ್ಞ! || 148 ||

ಟೀ. (ಯಾಗದಲ್ಲಿ) ತಿರಿಯಾದ ಕೂಟಂ ತೆಕ್ಕೊಂಡರೂ ಅದರ ಮೇಲೆ ರಿಣ ಬಾರದು.

ಆಡೆಂದರಾಡದದು, ಆಡೆ ಮರನೇಟುವದು,
ಕೂಡದೆ ಕೊಂಕಿ ನಡೆಯುವದು, ಕಡಿದರದು
ಬಾಡದದ ಪೇಲ್ವಿ! ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 149 ||

ಟೀ. ಮರನೇಟು ಕೂಡದಿದ್ದರೆ ಕೊಂಕಿ. (ಕೋಡದೆ ಎಂತ ಪಾಠಾಂತರ)

ಕಚ್ಚಿದರೆ ಕಚ್ಚುವದು, ಕಿಚ್ಚಲ್ಲ, ಚೇಲ್ವಿಲ್ಲ.
ಅಚ್ಚರಿಯಲ್ಲ! ಅರಿದಲ್ಲ ಈ ಮಾತು!
ನಿಚ್ಚಯಂ ಬಲ್ಲಿ. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 150 ||

34. UNPROFITABLE THINGS

ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದ್ದು

ರಗಳೆ

ಪಿತನೊಳಗೆ ಸೇರದಿಹ ಸುತನಿಂದ ಫಲವೇನು?
ಪತಿ-ಸೇವೆಗೊದಗದಿಹ ಸತಿಯಿದ್ದರೇನು?

|| 151 ||

ಸಾಯವಿಲ್ಲದ ನಾಯ ಸತ್ಯವಾದರೆಯೇನು?
ಬಾಯ ಸವಿಯಿಲ್ಲದ ರಸಾಯನದಲೇನು? |
ಕಾಯ ಕುಂದಿದ ಮೇಲೆ ಜೀವದಾಶೆಯದೇನು?
ಮಾಯವಾದಿಯ ಮಾತು ಮತ್ತೆ ವೃಥಾವೇನು?

|| 152 ||

ಟೀ. ಮತ್ತೆ ವೃಥಾವೇನು=ಮತ್ತೆ (ಒಂದು ಬಾರಿ) ವೃಥಾವಾದೇನು?

ಖುಣವ ಮಾಡಿದ ತಾತ ಗುಣವಂತನದರೇನು?
ಭಣಿತಿ ತಪ್ಪಿದ ತಾಯಿ ರಕ್ಷಣಿಯಾದ್ದೇನು? |
ಎಣಿಕೆ ಬಾರದ ಮನುಷ್ಯ ಕರಣೀಕನದರೇನು?
ಘಣಿ-ರಾಜನೊತ್ತಿ ನೊಳು ರಣವಿದ್ದರೇನು?

|| 153 ||

ಸಿರಿಯು ನಿಲ್ಲದ ಗೃಹದ ಪರಿಯ ಸಾಖ್ಯವದೇನು?
ಮಹಿಯಾದ ಮನುಜನೊಳು ವೆವಹಾರವೇನು? || 154 ||

ವಾರಿಯಿಲ್ಲದ ಊರ ಸೇರಿದುರ್ ಫಲವೇನು?
ಚೋರನೊಡನೇ ದಾರಿ ನಡೆಯುವದದೇನು? |
ಬೇರು ಇಲ್ಲದ ವೃಕ್ಷವೇನು ನೋಡುವದೇನು?
ಮಾರಿ ಮನೆಯೊಳಗಿರಲು, ಸಾಕಾರವೇನು? || 155 ||

35. DO NOT ASSOCIATE WITH THE BAD

ದುರ್ಜನರ ಸಂಗ ಬಿಡಬೇಕು

ರಗಳಿ

ದುರ್ಜನರ ಸಂಗವಂ ತ್ಯಜಿಸು, ಮನವೇ! ಸಾಧು-
ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗವನು ಭಜಿಸಿ, ಸುಖಿಸೆಲವೊ! || ಪಲ್ಲ ||

ದುಷ್ಟ-ಬಗ್ಗದ ಕೈಯ್ಯ ಮುಟ್ಟಿ ಹಿಡಿತರ ಬಹುದು;
ಅಟ್ಟಿ ಬಹ ಮದ-ಕರಿಯ ಕಟ್ಟಿ ಬಹುದು; |
ಕೃಷ್ಣ-ಸರ್ಪನ ದುತ್ತ ಕಲಕಿ ಜೀವಿಸ ಬಹುದು;
ದುಷ್ಟಾತ್ಮರಾದವರ ಬಿಟ್ಟು ಕಳೆ, ಮನವೆ! || 156 ||

ಚೇಲಿ ಬಾಲದ ಉರಿಯ ಜಾಲೆ ತಾಳಲು ಬಹುದು;
ಕಾಳುಮೂಳರ ಸಂಗ ಮಹಿದು ಕಳೆ, ಮನವೆ! || 157 ||

ಪರವ ಗರಗಸಿನಲ್ಲಿ ಶಿರವನೊಡ್ಡಲು ಬಹುದು;
ಬೆರಸಿ ಬಹ ಕಾಡಿಚ್ಚ ಧರಿಸ ಬಹುದು; |
ಸರಿಸದಲಿ ಸಿಂತು ಕೇಸರಿಯ ಕಣಕಲು ಬಹುದು;
ಮಹಿಸಿ ಕೂರಲನು ಕೊಯ್ಯ ನರರ ಮಹಿಸಿ, ಮನವೆ! || 158 ||

ಬಂದು ಜಾತಿಗೆ ವಿಷವು ಪುಚ್ಛದೊಳಗಿಹುದು; ಮ
ತ್ತೊಂದು ಜಾತಿಗೆ ದಂತದೊಳಗೆ ವಿಷವು; |

ಬಂದು ಜಾತಿಗೆ ಮೆಯ್ಯ ಅಂದವೆಲ್ಲವು ವಿಷವು;

ಹಿಂದೆಯಾಡುವ ನುಡಿಯು ಫೋರ-ವಿಷ, ಮನವೆ! || 159 ||

ತೇರ ಕಂಡರೆ ತೊಲಗು ಮಾರೆಯ್ದನಾ ಕ್ಷಣದಿ!

ವಾರುವಗೆ ಕಡೆ ಸಾರು ಈರೆಯ್ದನು!

ದಾರಿಯನು ಬಿಡು ಗಜಕೆ ಮಾರುಸಾವಿರವನ್ನು!

ಊರ ಬಿಡು! ದುರ್ಜನರ ಸೇರದಿರು, ಮನವೆ! || 160 ||

ಟೀ. ಕ್ಷಣದ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎಂತ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮಾರೆಯ್ದನು=ಎಯ್ದು
ಮಾರನ್ನು. ಅದ್ವೈತ ದ್ವಿತೀಯ ಈ ಪದದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬಾರಿ ಉಂಟು, ಸೂ. 128. ದುರ್ಜನರ
ಸೇರುವದಕ್ಕಿಂತ ಊರ ಬಿಡುವದೇ ವಾಸಿ.

36. A TANK

ಬಂದು ಕೆಳಗೆ

ಭಾಮಿನಿಪಟ್ಟದ

ಬಲಿಹ ಬಲಿಲಿದು, ಸಾರಿದರು ಪೂ

ಗೊಳನನಾ ಚಂಡಾಂಶುವಿನ ಮೆ

ಯ್ಯಳದ ರುಗಡಿಯ ಜೋಡಿಯಧ್ವ-ಪ್ರಮದ ಭಾರದಲೀ. |

ತಿಳಿಗೊಳನ ತಂಪಗಿನ ತೆಕ್ಕೆಯ

ತೊಬಿಲಿಕೆಯ, ತಾನರೆಯ ತನಿ ಪರಿ

ಮಳದ ವಿಸರದ ಹಸರದಲಿ ತೀಡಿದುದು ತಂಗಾಳೀ. || 161 ||

ಮೊಟ್ಟಿವ ಮುಂಡುಂಬಿಗಳ ಸೊಗಸಿನ

ಸರಸಿಗಿಲ್ಲದರು. ತಮ್ಮೊಳೊಬ್ಬ

ಬ್ಬರ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ, ವಾರಿ-ಕೇಳಿಗೆ ಮಾಡಿದರು ಮನವಾ. || 162 ||

ಪ. ಪೂಗೊಳನಂ, ಅ. ಜೋಡಿಯ ಅಧ್ಯ. ತಂಪು ಅಗವ. ಬೇ. ಬಟಿಕ (ದಾರಿಗರು) ... ಚಂಪಾಂಕುವಿನ ಮೆಯ್ಯ-ಝಳದ ಝಾಡಿಯ (ಭಾರದ್ವಾಜಿ, ಮತ್ತೆ) ಜೋಡಿಯ (ಅದಲಿ ಜೋಡಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ) ಅಧ್ಯ-ಶ್ರಮದ ಭಾರದ್ವಾಜಿ. ಹಸರದಲಿ ತಿಣುಕ ತಂಗಾಳಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅದು ಯಾತನದ ಅಂದರೆ ತಿಳಿಗೊಳನ ... ಶೋಕಲಿಕೆಯದೂ ತಾವೆಯ ... ವಿಸರದದೂ. (ವಾಸೋಣಿ? ಎಂತ) ತಮ್ಮೊಳೆ ಬಜ್ಜಿಬ್ಬರ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ. ಬಡಲಿದು ಎಂದಬದ್ಧಂ, ಬಡಲ್ವ ಎಂದು ಕುದ್ಧಂ; ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಡಲಿ ಎನ ತಕ್ಕದು.

37. A PALACE

ಒಂದು ಅರಮನೆ

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟದಿ

ನೀಲ-ರನ್ನಂಗಳಂ ನೆಲೆಗಟ್ಟು, ಪಳಕುಗಳ

ಸಾಲೆಸೆವ ಭಿತ್ತಿಗಳ, ವಜ್ರದೊಳ ಕಂಬಂ

ಳಾಲಲಿತ-ಪಚ್ಚೆಗಳ ತೊಲೆ, ರನ್ನಬೋದುಗೆಗಳು, ಪ್ರವಾಳಂ

[ಳಂದಾ]

ಮೇಲೆಸೆವ ಜಂತೆಗಳ, ತೋರ್ಪ ನವ-ಪ್ರಪ್ಪರಾ

ಗಾಲಿಯಿಂ ಸವೆದ ಬಾಗಿಲ್ ಪೊಂಗದಂಗಳಂ;

ಪೇಲಲಜ್ಜೆಯಾದುದರಮನೆಯು. ಒಂದು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತಮಾ

[ಗಿರೇ. || 163 ||

ಪ. ಕಂಬಂಗಳೆ, ಅಲಲಿತ. ನವ-ಪ್ರಪ್ಪರಾಗ-ಅಲಿಯಂ. ಬೇ. ನೆಲೆಗಟ್ಟು ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಕರ್ತೃಗಳಿಗೆ (ಅಲ್ಲಿ) ಇದ್ದವು ಎಂಬ ಕ್ರಿಯೆ ಉಂಟು ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. ನೀಲ-ರನ್ನಂಗಳಂ (ನಿರ್ಮಿತಮಾದ). ಸವೆದ (ಮತ್ತೆ) ಪೊಂಗದಂಗಳಂ (ಕೂಡಿದ್ದದ) ಬಾಗಿಲ್.

ಎಸೆದವಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತು-ಕ್ರಮಂಬಿಡಿದು ರಂ
 ಜಿಸುವ ಮಜ್ಜನ-ಶಾಲೆಯುಂ, ಸೂಪ-ಶಾಲೆ, ಶೋ
 ಭಿಸುವ ಭೋಜನ-ಶಾಲೆಯಾಮಂತ್ರ-ಶಾಲೆ, ನರ್ತನ-ಶಾಲೆ, ವಸ್ತ್ರ-
 [ಶಾಲೆ, |
 ಮಿಸುಪ ಹಯ-ಶಾಲೆ, ಗಜ-ಶಾಲೆಯೋಲಗ-ಶಾಲೆ,
 ಪೊಸ ಗೀತ-ಶಾಲೆಯೊಪ್ಪುವ ಶಯನ-ಶಾಲೆ; ಭಾ
 ವಿಸಲರಸುರೀವಿಗುಳ್ಳನಿತು ಶಾಲೆಗಳೊಪ್ಪಿದವು ರಂನ-ರಂಜನದೊಳೊ.

|| 164 ||

ಪ. ಭಾವಿಸಲ್ ಅರಸು-ರೀವಿಗೆ ಉಳ್ಳ ಅನಿತು. ಟೀ. ಕ್ರಮಂ-ಸಿಡಿದು.

ಸಕಲ ಕೋಶದ ಗೃಹಂಗಳ್, ತೈಲ-ಫೃತ-ಗುಡ-
 ಪ್ರಕರ-ರಸಭಾಂಡದುಗ್ರಾಣದೊಳ್ಳನೆಗಳುಂ,
 ಸುಕರ-ಧಾನ್ಯದ ಕಣಜಗಳ್, ಸರ್ವ-ವಿನಿಯೋಗದವರಿಪ್ಪ ಚಾವಡಿ
 [ಗಳೊ; |

ಪ್ರಕಟತರ-ತರು ಲತೆಗಳಂ ರಂನಜಗಲಿ-ರ
 ಮೃಕ-ಸರಸಿ-ಕೃತಕಾದ್ರಿಗಳು ತರತರದೊಳರ
 ಲ್ಕಗಳಂಕ, ಕೇಳ್, ಈ ವನಂ ಮೆಚ್ಚಿದುದನಿತು ಲೋಕದ ವನಮ
 [ನುಚ್ಚಿ ಜುಚ್ಚಿಯುತಾ. || 165 ||

ಪ. ರಸಭಾಂಡದ ಉಗ್ರಾಣದ ಒಳ್ಳನೆಗಳುಂ. ಶರಪೊಳ್ ಇರಲೆ, ಅಕಳಂಕ (ಅಕ
 ಳಂಕನಾದ ಶಿಷ್ಯನೇ), ಕೇಳ್! ಟೀ. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಚಾವಡಿಗಳೊಳಗೆ ಬರೆದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ವ
 ಣಿಸುತ್ತಾನೆ; ಅವು ಒಂದ ವನದ ರೂಪವಾಗಿವೆ; ಹಬ್ಬಗಂದರೆ ರನ್ನಜಗಲಿಗಳೊ ರಮ್ಯಕವಾ
 ದ ಸರಸಿಗಳೊ (ಕೂಡ ಬರೆದಿರುವ) ಕೃತಕ-ಅದ್ರಿಗಳು ಪ್ರಕಟತರ-ತರು ಲತೆಗಳಿಂದ ತರತರ
 ದೊಳ್ ಇದ್ದವು.

ತರತರದೊಳೆಸೆವ ಬಾಗಿಲ ಗೋಪುರಂಗಳೊಳ್
 ಕರುವಿಟ್ಟು ಪ್ರತ್ಯುಗಳಂ, ಭಿತ್ತಿಭಿತ್ತಿಯೊಳ್
 ಬರೆದ ನಾನಾ-ತೆರದೊಳೆಸೆವ ಬೊಂಬೆಗಳಿಂದ, ಕಸ್ತೂರಿ-ಕುಂಕುಮ
 [ದೊಳೊ |

ಪೊರೆದ ಸಾರಣೆಗಳಿಂ, ಕಾರಣೆಗಳಿಂ, ಚಿತ್ರ
ತರ-ಪಟ್ಟಿ ಜಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿ ಕಲಸ ಮುತ್ತುಗಳ
ಪರಿಪರಿಯ ರನ್ನಗಳ ಕುಚ್ಚುಗಳ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟಿನಿಂ ಕರಂ ಚೆಲ್ವಾದುದೂ.

|| 166 ||

ಟೀ. ಮುತ್ತುಗಳ (ಮತ್ತೆ) ಪರಿಪರಿಯ ರನ್ನಗಳ ಕುಚ್ಚುಗಳ (ಕೊಚ್ಚುಗಳ ಎಂತಲೂ ಸರಿ). ಅದುದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅರಮನೆ ಎಂಬುದು ಕರ್ತೃ; ಅದುದು ಎಂತ ಅಚ್ಚ ಹದಿನೆನ್ನ ಡವಲ್ಲ, ಸೂ. 242.

ಬಾಗಿಲ್ಲಳಾಹಿಸಿದವರಮನೆಗೆ, ಹೇಮ-ಮಯ
ಮಾಗಿ ತೋರ್ಪವು; ವಿಶಾಲಂಗಳಿಂದವಲವಲ
ಮೇಗೆ ಮುಗಿಲಂ ಮುಟ್ಟುವುಪ್ಪರಿಗೆಗಳ್ ಮೆರೆದವಾಯಿ, ಮಣಿ-ಖ
[ಚಿತಮಾಗಿ; |

ಭೂ-ಗಗನ-ಪಾತಾಳದರಮನೆಗಳದಲಿಹೊಡನೆ
ತೋಗೆ, ಸರಿ ಬಾರವೆಂದೆಲ್ಲರುಂ ಪೊಗಬಿದರ್.

|| 167 ||

ಪ. ಬಾಗಿಲ್ಲಳೆ ಅಲು ಎಸೆದವು. ಮನೆಗಳೆ, ಇದಲಿಹೊಡನೆ ತೋಗೆ, ಸರಿ. ಟೀ. ಗಗನ ದಲ್ಲಿ ವಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಗಳನೆಂತ ನೆನಸುವದು ಕವಿಗಳ ಅತಿಮನೋರಥ; ಈ ವಿಷ ಯದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಂತರು ನಕ್ಕರೂ, ಕುಪ್ಪೆವೆಂತ, ತಪ್ಪೆ ಹೊಪಿಸಲಾಗದು. ಅದರೂ ವಾಸ್ತವ ವಾದ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಇದಲಿ ಅವಲಿ ಅವಲಿ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸೂ. 96; 110.

38. THERE ARE THINGS THAT HAVE NO PARALLELS

ಎನೂ ಈಡಾಗದದು

ಮತ್ತೇಭವಿರೀಡಿತಂ

ಸರಿಯೇ ಸೂರ್ಯಗೆ ಕೋಟೆ ಮಿಂಚುಬುಬುಗಳ್? ನಕ್ಷತ್ರಮೆಷ್ಟಾ
[ದಡಂ

ದೊರೆಯೇ ಚಂದ್ರಗೆ? ಜೀವ-ರತ್ನಕಣೆಯೇ ಮಿಕ್ಕಾದ ಪಾಪಾಣವಾ

ಉರಗೇಂದ್ರಂಗೆ ಸಮಾನವೊಳ್ಳೆಯೆ? ಸುಪರ್ಣಂಗೀಡೆ ಕಾಕಾಳ? ಸ
ಕ್ಕರೆಗುಪ್ಪಂ ಸರಿ ಮಾಪ್ಪಿರೇ? ನರನಲಾ, ಕೇಳ್ವೊಳುದೀ ಬುದ್ಧಿಯಾ!

|| 168 ||

ಪ. ಪಾಪಾಣಂ? ಅ. ಟೀ. ನಕ್ಷತ್ರಂ ಎಷ್ಟು ಅದಡಂ=... ಅಡೊಡಂ (ಬಡೆ=ಅಡೆ=ಅರೆ).

39. FIRE IN AN ARMY

ಒಂದು ಪಡೆಗೆ ಕಿಚ್ಚು ಬಿದ್ದದು

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟಿ

ಛತ್ರ ಚಾಮರ ಹರಿಗೆ ಹಕ್ಕರಿಕೆ ಹಲ್ಲಣ, ವಿ
ಚಿತ್ರದ ಪತಾಕೆ ಸೀಗುರಿ ಸಿಂಧ ಸೀಸಕ ತ
ನುತ್ರ ರಂಜಿಕೆ ಪಾಶ ವಸ್ತ್ರ ವಾಹನ ವಾದ್ಯ ಕೆಯ್ದು ಬತ್ತಳಿಕೆ ಬಂಡೀ |
ಪತ್ರ ಬಂಧುರ ಬಾಣ ಕೋದಂಡ ರಥ ರಥಾಂ
ಗ ತ್ರಿವೇಣುಕ ಯುಗಾಕ್ಷಂಗಳುರಿಗೊಳೆ, ಪಾಂಡು
ಪುತ್ರ-ಸೇನೆಯೊಳ್ಳೆಲ್ಲರುಂ ಬೆದರುದರ, ಕೆಟ್ಟು ಕೆದರುದರ ಕಿಡಿಯು
[ಐಬೆಗೇ. || 169 ||

ಟೀ. ಉರಿಗೊಳೆ (ಉರಿಗೊಳಲಾಗಿ) ಎಂಬುದು ಛತ್ರ ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಕರ್ತೃಗಳಿಗೆ ಕ್ರಿಯೆ.

ಮೊಗೆಮೊಗೆದು ಮೊಗೆ, ಸುತ್ತಿ ಮೊಗಲು,-ದೆನೆದೆನೆಗಳುಂ
ಮೊಗೆಮೊಗೆದು, ಮೊಗಸಿ, ಪಲ ಮೊಗದೊಳವ್ಯಳಸಿ, ಪುಟ
ನೆಗೆನೆಗೆದು, ನೆಗಟ್ಟಿ ಸೋನೆಗಳಾಗಿ ಸುರಿವ ಗಿರುಗಿಡಿಗಳ ತುಪಾರ
[ದಿಂದಾ |

ಧಗಧಗದ್ದಗನೆ ಹೊಗುವ ಜ್ವಾಲ-ಮಾಲೆಗಳ
 ಭುಗಿಭುಗಿಲ್ಲುಗಿಲೆಂದು ಡಾವರಿಸಿ, ಸೀವರಿಸಿ,
 ತಗುತಗುಟ್ಟು, ತಗುಟ್ಟಿಲ್ಲರಂ ದಹಿಸ ತೊಡಗಿದುದು ದಳ್ಳುಕಿ ನರನ
 [ಬಲದೊಳೂ. || 170 ||

ಟೀ. ದಸೆದಸೆಗಳು ಎಂದು ಮುಂತಾದ ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕೆ ದಳ್ಳುಕಿ ಎಂಬುದು ಕರ್ತೃ. ನರಂ= ಅರ್ಜುನಂ. ನೆಗಟ್ಟು, ತಗುಟ್ಟು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಫಿಲತ್ವ ಅದೆ.

ಕಟ್ಟುಗ್ರ-ಕೋಪದಿಂ ಮುಳುಟೆಂದು ರಾಘವಂ
 ತೊಟ್ಟ ಬಾಣದ ಮೊನೆಯ ದಳ್ಳುಕಿಯ ಝಳಕ್ಕೆ ಕ
 ಣ್ಣಟ್ಟು ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಂಬ ಸಾಗರದ ಜೀವಾಳಯಂತೆ, ಪಾಂಡವನ
 ಸೇನೇ |

ಅಟ್ಟ ಸುಡುವನಲ-ಧೂಮ-ಜ್ವಾಲೆಗೊಡನೆ ಗೋ
 ಲಿಟ್ಟು, ಹೊದಕುಳಗೊಂಡು, ಹೊರಳುತ್ತಿರಲುಬೈಗಂ
 ಬಟ್ಟು ಪಾರ್ಥಂ, ಚಿಂತಿಸಿದನೆತ್ತೊಡ್ಡುತಮಿದೆಂದು, ಪಾವಕನುಕುಬಿ
 [ಗೇ. || 171 ||

ಪ. ಸುಡುವ ಅನಲ. ಜ್ವಾಲೆಗೆ ಬಡನೆ. ಇರಲೆ, ಉಚ್ಚಿಗಂಬಟ್ಟು. ಜೀವ-ಅವಳಿ.
 ಟೀ. ರಾಘವಂ=ರಾಮಂ; ಇವನು ಲಂಕಾಧೀಪದ ಈತನು ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟುವದಕ್ಕಿಂತ
 ಮುಂಚೆ ತಡೆವ ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಮುಳಿದು, ಅದರೊಳಗೆ ಬಂದು ಉರುರಾಣಿ ಎಸೆದಾಗ ಸಾಗರಕ್ಕೂ
 ಅದರೊಳಗೂ ಜೀವಾಳಿಗೂ ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ಬಂತಂತೆ; ಹ್ಯಾಗೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಸೇನೆ.

40. A BATTLE

ಬಂದು ಕಾಳಗ

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟಿ

ಧರಣಿ-ಮಂಡಲಮಂ ಚತುರ್ಬಲಂ, ಪಿತ್ವಂತ-
 ಸರಣಿ-ಮಂಡಲಮಂ ಧ್ವಜ-ಚೈತ್ರ-ಚಾಮರಂ,
 ತರಣಿ-ಮಂಡಲಮಂ ಚಮೂ-ಪದ-ಹತೋದ್ಧೂತ-ರೇಣು-ವ್ರಜಂ
 [ಮುಸುಕಲೂ; || 172 ||

ಅರ್ಬುದ-ಗಜಂ ಪತ್ತು ಕೋಟೆ ಸು-ವರೂಢಮೆರ
 ಡರ್ಬುದ-ತುರಂಗಮಂ ಕೂಡಿದ ಪದಾತಿ ಮೂ
 ಟರ್ಬುದಂ ಜೋಡಿಸಿದುದಾವನ-ಪ್ರೌಢರ ಸುಬುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದ ಭ
 [ಟರೂ. || 173 ||

ಪ. ಲೋಡಿಸಿದುದು; ಅಪನ-ಪ್ರೌಢರ ಟೀ. ತುರಂಗಮಂ ಎಂಬುದು ಪ್ರಥಮ.

ಚಿತ್ರ-ಕೋಟಿತಮಾದ ಮಣಿ-ಮಯ-ಪರೂಢಮಂ
 ಚಿತ್ರಾಂಗದೆಯ ತನೂಭವನಡರ್ಪಂ; ಕೂಡೆ
 ಚಿತ್ರನಾದುದು ಸಮರಮೆರಡು ಧೈರ್ಯ ಚೂಣಿ ಸಂದಣಿಸಿತುರವಣಿ
 [ಯೋಳೂ; |

ಮಿತ್ರ-ಮಂಡಲವನೊಡೆದೆಯ್ದು ವತಿ-ಭರದಿಂದ
 ಮಿತ್ರ-ಭಟರಂ ತಾಗಿದರ್ ಕಡುಗಲಿಗಳಾಗ
 ಮಿತ್ರ-ಭಾವದ ನೇಪದಿಂದ ಮುಗುಗದೆ ಮಾಣವಂಭೋರುಹಂಗಳೆ
 [ನಲೂ. || 174 ||

ಪ. ಸಮರಂ; ಎರಡು. ಮಂಡಲವಂ ಬೆಡೆದು ಎಯ್ಯುವ. ಕಡುಗಲಿಗಳೆ: ಆಗ. ಮಾ
 ಣವ ಅಂಭೋ— ಟೀ. ಚಿತ್ರಾಂಗದೆಯ ತನೂಭವಂ=ಅರ್ಜುನನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಚಿ
 ತ್ರಾಂಗದ ಎಂಬವಳ ಮಗನಾದ ಬಭ್ರುವಾಹನಂ. ಅಂಭೋರುಹಂಗಳೆ ಮಿತ್ರನ (ಸೂರ್ಯನ)
 ಕಷ್ಟವ ನೋಡಿ ಇವನ ಮೇಲೆ ತಾವು ಪಡುವ ಮಿತ-ಭಾವದ ನೇಪದಿಂದ.

ತೇರ ವಂಗಡದ ಜರ್ಜಾ-ರವಂ, ಗಜದ ಘಂ
 ಟಾ-ರವಂ, ಹಯದ ಹೇಷಾ-ರವಂ, ನಡೆವ ಸೇ
 ನಾ-ರವಂ, ವಾದ್ಯದ ಮಹಾ-ರವಂ, ಬಹಳ-ಕಹಳಾ-ರವಂ, ಸಂಗಡಿ
 [ಸಿದಾ |

ಜ್ಯಾ-ರವಂ, ಭಟರ ಬಾದಾ-ರವಂ, ದೊಡ ಬಂ

ಭಾ-ರವಂ, ರಣ-ಕಿಲಕಿಲಾ-ರವಂ, ಪಟಹ-ಥ
 ಕ್ಕಾ-ರವಂ, ಪುದಿದ ನಾನಾ-ರವಂ ಕಿವಿಗತಿ-ಕಲೋರಮಂ ತೀವಿತಂ
 [ದೂ. || 175 ||

ಟೀ. ಕಲೋರಮಂ ಎಂದು ಕಲೋರಮಾಗಿ ಎಂದಿನ ಬೇಕು. ಸೂ. 128.

ಸಿಂಧ ನೀಗುರಿ ಭತ್ರ ಚಾಮರ ಪತಾಕೆಗಳ್
 ಸಂದಣಿಸಿ, ಗಗನಮಂ ಮುಸುಕಲ್ಪಿ, ತವೆ ಮೂಡಿ
 ದಂಧಕಾರಂಗಳಂ ಕೆಡಿಸಿದವು ರತ್ನಾಭರಣ-ಕಾಂತಿಗಳ್ ಭೂಪರಾ; |
 ಕೆಂಧೂಳ್ ಅಡರ್ದು, ನಭಮಂ ಮುಸುಕಿತಾಗ ಸುರ
 ಸಿಂಧು-ಪ್ರವಾಹಮುತ್ತುಂಗ-ಶೋಣಾಚಲದ
 ಬಂಧುರ-ತಟ-ಪ್ರದೇಶದೊಳೊಪ್ಪುವಜ್ಜರದ ನಿಧಿಯೆಂಬ ತೆಪಿನಾ
 [ಗಲಾ. || 176 ||

ಪ. ಮುಸುಕಿತು; ಆಗ. ಪ್ರವಾಹಂ ಉತ್ತುಂಗ . . . ಪ್ರದೇಶದೊಳ್ ಬಪ್ಪ-ವಜ್ಜರದ.
 ಟೀ. ಕೆಂಧೂಳ್ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಉತ್ತುಂಗ-ಶೋಣ-ಅಚಲವಂತಾಯಿತು; ಇದರಿಗೆ ತಟ-ಪ್ರದೇಶ
 ದೊಳ್ ಸುರಸಿಂಧುಪ್ರವಾಹಂ ಬಪ್ಪವಜ್ಜರದ ನಿಧಿಯೆಂಬಂತೆ ಹರಿದಂತಾಯಿತು. ಸುರಸಿಂಧು
 ವೆಂಬ ಆಕಾಶದ ಗಂಗೆಯೆಂಬದು ಕವಿತ್ವದ ವಾಸ್ತವವಲ್ಲದುದೂ ಅನುಚಿತವೂ ಅದ ಉಪಮೆ.
 ಇಂಥಾದನ್ನು ಸತ್ಯವಿಗಳು ತ್ಯಜಿಸುವವು.

ಚೂಣಿಯೊಳ್ ಬೆರಸಿ, ಪೊಯ್ದಾಡಿದರ್ ತಮತಮಗೆ
 ಬಾಣ ತೋಮರ ಪರಶು ಚಕ್ರಾಸಿ ಮುದ್ದರ ಕೈ
 ಪಾಣ ಡೊಂಕಣಿ ಕುಂತ ಸುರಗಿ ಶಲ್ಯಹ ಶಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಕೆಯ್ದುಗ
 [ಳೊಳೊ; |
 ಕೇಣಮಿಲ್ಲದೆ, ಚಾರಿ-ಚಳಕ-ಚಾಳೆಯ ಚದುರ್-
 ಪಾಣಿ-ಲಾಘವ ಪಂಥ ಪಾಡುಗಳನಪ್ಪಿದು, ಬಿಂ
 ನಾಣದಿಂ ಘಾಯಗಾಣಿಸಿದರತಿ-ಬಲರಲ್ಲಿ ನಾನಾ-ಪ್ರಹಾರದಿಂದಾ.

|| 177 ||

ಪ. ಘಾಯ-ಗಾಣಿಸಿದರ್ ಅತಿ-ಬಲರ್ ಅಲ್ಲಿ. ಬೇ. ಹೇಜಿವಕ್ಕೆದುಗೊಳು (ಕೈದುಗ
ಳಿಂದ, ಸೂ. 135) ತಮತಮಗೆ ಪೊಯ್ದು ಅಡಿದರ್. ಲಾಘವ (ಮತ್ತೆ) ಪಂಥ ಪಾಡುಗಳಂ
ಅಪ್ಪಿದು.

ತೊಳಿಸಿದರಾನೆಯಂ ಜೋದರುರವಣಿಸಿ ದು
ವ್ಯಾಳಿಸಿದರುಬೈದ್ದು ರಾವುತರ್ ತೇಜಿಯಂ;
ಕೇಳಿಸಿದರಾಹವದ ನಾಟ್ಯಮಂ ರಂಗದೊಳ್ ಚಟುಳ-ಪಟು-ಭಟ-ರ
[ಧಿಕರೂ; |

ವಿಲಿಸಿದರಾಕ್ಷನದ ಪಂಥಮಂ ಕಾಲವರ್;
ಬೀಲಿಸಿದರಹಿತರಂ ಪೊಯ್ದಾಡಿ; ತಲೆಯಂ ನಿ
ವಾಳಿಸಿದರಾಳ್ಗೆ, ಕೆಯ್ದುಗಳ ಹೋರಟೆಯ ಖಣಿ-ಕಟಿಲ-ರಭಸದಿಂ
[ದಾ. || 178 ||

ಪ. ಜೋದರ್; ಉರವಣಿಸಿ.

41. BHIMA ON A TOUR OF SPOLIATION (DIGVIJAYA) FOR THE INTENDED KING-SACRIFICE (RAJASUYA) OF YUDHISHTHIRA

ಭೀಮನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ ರಾಜಸೂಯಕ್ಕಾಗಿ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿದ್ದು

ಭಾಮಿನಿಪಟ್ಟದಿ

ಆಳು ನಡೆದುದು ಚೂಣಿಯಲಿ; ಗೋ
ಪಾಳನೆಂಬನ ಮುಱಿಯೆ, ತೆತ್ತುದ
ಹೇಲಿಲಿಯನು ಸಂಜ್ಞೆಯನು. ಮುಂದತ್ತಪಾಳಕನಾ |
ಜಾಳಿಸಿದನಾ ಕಾಶಿರಾಜನ
ಧಾಳಿಯಲಿ ಕೊಂದನು; ಸುಪಾರ್ಶ್ವನ
ಮೇಲೆ ನಡೆದನು; ಗಯನ, ಮತ್ತೆ ನ ಗೆಲಿದನಾ ಭೀಮಾ. || 179 ||

ಟೀ. ಭೀಮನು ಗೋಪಾಲ ಮುಂತಾದ ರಾಜರನ್ನು ಅಧೀನ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದನು. ಮುಂದೆ ಅತ್ತಪಾಲಕನ ಎಂತ ಭೇದಿಸ ಬೇಕೆಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ (ಈ ಹೆಸರಿನೊಬ್ಬ ರಾಜನಿದ್ದನೋ? ನಾವುಜ್ಞಾನವು).

ನಡೆದು ಮುಂದೆ, ವಿದೇಹನನು ಸದೆ

ಬಡಿದು, ಮತ್ತೆ ಕಿರಾತ-ಬಲವನ

ಗಡಿಸಿ, ಕಾದಿತನಂತವದಿಹಿಗಳೆಲ್ಲ ಮನಿಸರೂ |

ಬಡೆಯರವದಿರ ವಂಗಡವ ಹುಡಿ

ಹುಡಿಯ ಮಾಡಿ, ನಿಪಾಧ-ವರ್ಗವ

ಕೆಡಹಿ, ನಿಪಧನ ಹೊಯ್ದು, ಸೆಳೆದನು ಸಕಲ-ವಸ್ತುಗಳಾ. || 180 ||

ಪ. ಕಾದಿತು (ಭೀಮನ ಆಳುಗಳ ಬಲವೆಂತ ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃ); ಅನಂತಂ ಅದಕ್ಕೊಳಗೆ (ಕಿರಾತ-ಬಲವೊಳಗೆ) . . . ಬಡೆಯರ್, ಅವಧರ. ಟೀ. ಅವಧರ ಎಂಬುದು ಅಶುದ್ಧ. ಅವಂದಿರ ಎಂದು ಶುದ್ಧ, ಸೂ. 97.

ಮಲೆತು ಕಾದಿದ ದಂಡಧಾರನ

ಗೆಲಿದು, ಮಗಧೇಶನ ಗಿರಿವ್ರಜ

ದೊಳಗೆ ಪಾಳೆಯ ಬಿಟ್ಟುದವನಿದಿರಾಗಿ ನಡೆತಂದೂ, |

ದಬ್ಬನ ಹೇಳಿದನಾತನಲ್ಲಿಂ

ದಿಬ್ಬಿದು, ಕರ್ಣನ ಗೆಲಿದು, ಕಪ್ಪನ

ಸೆಳೆದು ಕೊಂಡದ್ರಿಯಲಿ ಸದೆದನು ಬಹಳ-ವನಚರರಾ. || 181 ||

ಪ. ಬಿಟ್ಟುದು; ಅವಂ (=ಮಗಧೇಶಂ) ಇದಿರಾಗಿ . . . ಹೇಳಿದನು; ಆತಂ (=ಭೀಮಂ) ಅಲ್ಲಂದೆ (ಗಿರಿವ್ರಜದಿಂದ) . . . ಕೊಂಡು, ಅದ್ರಿಯಲ್ಲಿ. ಟೀ. ದಬ್ಬನ ಹೇಳಿದಂ ಎಂಬುದನ್ನು (ಗಿರಿವ್ರಜದಲ್ಲಿ) ದಬ್ಬಿವರಲಿ! ಎಂತ ಹೇಳಿದಂ ಎಂಬಂತೆ ಟೀಕಿಸ ತಕ್ಕದು: ಹ್ಯಾಗೆಂದರೆ ಆಗಿನ ಮಗಧೇಶನು (ಜರಾಸಂಧನೆಂಬವನು ಸತ್ತಿದ್ದನು) ಶಾಂತನಾಗಿ ಕರ ಕೊಡಲಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟನಂತೆ.

ಸೂಚಿಸಿಕೊಂಡಲ್ಲಿಂದ ನಡೆದನು,

ಮಿಲಿಸಿ ಗಂಗಾ-ಸಂಗಮವ; ಕೆ

ಯ್ರಾಜಲಪಿಯದೆ, ಸಂಧಿಗವನೀಶ್ವರರು ವಶವಾಯ್ತು. |

ಹೇಲಿಸಿದನನುಪಮದ ವಸ್ತುವ

ನಾಯಿಸಾವಿರ ಬಂಡಿಯಲಿ; ನಡೆ

ದೇಲಿ, ಹೊಯ್ದು ನು ವಾಸುದೇವನ, ಪೌಂತ್ರಕಾಪ್ಪಯನು. || 182 ||

ಪ. ಸಂಧಿಗೆ (=ಸಂಗಮಕ್ಕೆ) ಅವನೀಶ್ವರರು, ಸೂ. 136. ಪೌಂತ್ರಕ-ಅಪ್ಪಯನ. ಟೀ. ಈ ವಾಸುದೇವನೆಂಬ ರಾಜನು ಪುಂತ್ರದೊಡ ಅರಸನಾದದ್ದರಿಂದ ಪೌಂತ್ರಕನೆನಿಸಿದನು.

ಪುರವರವನಲ್ಲಿಂದಮೌಲ್ಯದ

ತೆರಳಿಕೆಯ ಮಾಡಿದನು; ಮೂಡಲು

ಹರಿದು, ಮುಪ್ಪಿದು ಸಮುದ್ರಸೇನನ ಸರ್ವಗವತೆಯಲೀ, |

ತೆರಳಿಯಲ್ಲಿಂದಿದ್ರಸೇನನ

ನೊರಸಿ, ಭಂಡಾರವನು ಹೇಲಿಸಿ,

ಮರಳಿ, ವಂಗನನಪ್ಪಳಿಸಿದನು, ಲುಬ್ಧಿಕರು ಸಹಿತಾ. || 183 ||

ಪ. ಪುರವರವಂ ಅಲ್ಲಿಂದಿ ಲಮೌಲ್ಯದ. ಪುರವರವಂ=ಪುರವರ+ಅವಂ (ಭೀಮಂ) ಎಂದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸರ್ವ-ಕವತೆ.

ಸಾರಲೋಹಿತನೆಂಬ ಸಾಗರ-

ತೀರ-ವಾಸಿಗಳೊಳ ಕುರುವದ ವಿ

ಕಾರ-ಚೋಜಿಗ-ಚೀನ-ಭೋಟಕರನು, ಸಿವಾಸಿಗಳಾ |

ಟರೆ ಬಾಗಿನ ಕುರುವ ಕೊಳ್ಳದ

ಗಾರಿಕರನಪ್ಪಳಿಸಿ, ಮಲೆಯ ವಿ

ಹಾರಿಗಳ ಬಲಿಗೆಯ್ದು, ತುಂಬಿಸಿದನು ಸುವಸ್ತುಗಳಾ. || 184 ||

ಈ ಕೃಷ್ಣರ ಬೀಳೆ ನೂರಕ್ಕೆ ಆನಾ. ಬಾಹುಬಲ ಭಾವಿಸಿದ್ದೇವೆ; ಆದದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ತಪ್ಪು ಇರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಸುಸ್ಥಳದ ಭಾರತದೊಡ್ಡ ವೀರನಾದ, ಭೀಮನು ವಂಗರಾಜನ ನೊಡ್ಡ ಸಮುದ್ರಸೇನನೊಡ್ಡ, ಅಂದ್ರಸೇನನೊಡ್ಡ, ತಾಮ್ರಲಪ್ತನೊಡ್ಡ, ಕರ್ವೆಬಾಧಕತಿಯನ್ನೂ ಸು

ಹೃದ ರಾಜನನ್ನೂ ಸುಗರಪಾಸಿಗಳಾದ ಸರ್ವ ಪ್ಲೇಷ್ಠರನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ, ಲೌಹಿತೃವೆಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಜ್ಜಿಯವರಿಂದಲೂ ಕಪ್ಪ ತೆಕ್ಕೊಂಡು, ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರಿಗಿದನೆಂತ, ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದಷ್ಟೆ? (II, 29, v. 1095 seq.). ಹಾಗಾದರೆ ಕನ್ನಡಕವಿ ತನ್ನ ಕಲ್ಪದ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕುರುವ, ಕುರುವು=ಕುಲುಂಬು?

ಧಾಳಿ ಹರಿದುದು; ಪಂಚಗೌಳವ

ರಾಳವೊಡ್ಡಿಯ, ರಂಧ್ರಜಾಳಾಂ

ದ್ರಾಳಗಳನಪ್ಪಳಿಸಿ, ಹೂಡಿಸಿದನು ಮಹಾ-ಧನವಾ. |

ಮೇಲು ದುರ್ಗದ ಪಾರ್ವತೇಯರಿ

ಗಾಳು ಹರಿದುದು; ಸಂದಿಗೊಂದಿಯ

ಶೈಲ-ಗುಹೆಗಳೊಳಗಿಹಿಸಿ, ಹಿಡಿದನು ಬಹಳ-ಧನ-ಯುತರಾ. || 185 ||

ಇದು ಮೊದಲಾದ ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳು ಸಹ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾರತದಲ್ಲಿವು. ಪ. ರಂಧ್ರ-ಜಾಳ-ಅಂದ್ರ (ಅಂಧ್ರ?)=ಲಿಳಿಗಳಂ. ಪಾರ್ವತೇಯರು=ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜನರು. ಸಂದಿಗೊಂದಿ=ಸಂದಿಗೊಂದಿ, ಅಂದರೆ ಬಹಳ ಸಂದಿಗಳ.

ಅಹಿಸಿದನು ನಾವೆಗಳಲಬ್ಧಿಯ;

ಕುಲುುವದಲಿ ಕೊಬ್ಬಿದ ಧನಾಢ್ಯರ

ಮುಱಿದು, ಮರಳಿದು, ಕೆಲ ಬಲದಲಾ ದ್ವೀಪ-ಪಾಲಕರಾ |

ಸೆಱಿಸಿವಿಡಿದು, ತನಿ ಸೂಱಿಯಲಿ ಪಡೆ

ನೆಱಿ ದಣಿಯಲಾ ಮೈಲಂಛ-ವರ್ಗವ

ತಱಿದು, ಶೋಧಿಸಿ, ತೆಗೆದನಲ್ಲಿಯ ಸಾರ-ವಸ್ತುಗಳಾ. || 186 ||

ಪ. ನಾವೆಗಳಲಿ ಅಬ್ಧಿಯ. ಟೀ. ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷ್ಯ ರಕ್ತಗುಗುಣವಾಗಿ ಕುಲುುವದಲಿ ಎಂತಿ ರ ಬೇಕು; ನಮಗೆ ಈ ಮಾತಿನ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲದದ್ದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸ ಕೂಡದು. ಇದೇ ಮಾತು 184ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಾರಿ ಅದೆ. ಮರಳಿದು=ಮರಳ್ಳು. ಮುಱಿದು ದಣಿಯಲಿ (ದಣಿಯಿ) ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಪಡೆ ಕರ್ತೃ.

ಆ ಮಹಾಭೋಟಕ-ಮಹಾಪ್ವಯ-

ಧಾಮದಲಿ ದಸ್ಯುಗಳನತಿ-ನಿ

ಸ್ವೀಮಯ-ವನ-ಕರೂಪರನು ತಾಗಿದನು ವಹಿಲದಲೀ; |

ಹೇಮ-ಮುಕ್ತಾ-ರಜತ-ಚಂದನ-

ರಾಮಣೀಯಕ-ವಸ್ತು-ನಿಚಯದ

ಸ್ವೀಮಿಗಳನಾನಾಂಜನಗಳವಡಿಸಿದನು ಕಲಿ-ಭೀಮಾ.

|| 187 ||

ಪ. ಸ್ವೀಮಿಗಳಂ, ಅಂ (ಅವನಿಲ್ಲ) ಅಣ್ವಿಂ, ಅಳವಡಿಸಿದನು. (ಕರೂಪರು) ಕರೂಪರೆಂಬವರು ಪೂರ್ವ ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜನಾಂಗ (Bh. II, 51. v. 1864 seq.).

42. THE INSTABILITY OF THE PRESENT LIFE

ಇಹದೇವದ ಅಸ್ಥಿರತ್ವ

ರಗಳೆ

ಆರು ಹಿತವರು ಸಿನಗೆ ಮೂರು ಮಂದಿಗಳೊಳಗೆ?

ನಾರಿಯೋ? ಧಾರುಣಿಯೋ? ಬಲು ಧನದ ಸಿರಿಯೋ? || ಪಲ್ಲವ ||

ಅನ್ಯರಲಿ ಜನಿಸಿದ ಅಂಗನೆಯ ಕರೆತಂದು,

ತನ್ನ ಮನೆಗವಳ ಯಜಮಾನಿಯೆಸಿಸೆ, |

ಭಿನ್ನವಿಲ್ಲದೈಯರ್ಥ-ದೇಹವೆಸಿಸುವ ಸತಿಯು

ಕಣ್ಣಿನಲಿ ನೋಡಲಮ್ಮಳು ಕಾಲ-ವಕದಿ.

|| 188 ||

ಟೀ. ಎನಿಸಿ ಎಂಬವಳು ವರೆಗೆ ಯಾರೊಬ್ಬ ಪುರುಷನು ಕರ್ತೃ. (ಅಂಫ) ಸತಿಯು (ಅವನನ್ನಾ) ... ನೋಡಲೆ ಅಮ್ಮಳು.

ಮುನ್ನ ಕತ-ಕೋಟಿ ರಾಯರು ಆಳದಾ ನೆಲನೆ

ತನ್ನದೆಂದೆನುತ, ಶಾಸನವ ಬರೆಸಿ, |

ಬಿನ್ನೂದ ಮನೆಗಟ್ಟ, ಕೋಟಿ ಕೂತ್ತಳವಿಕ್ಕಿ,

ಚನ್ನಿಗನು ಅಸುವಾಯಿ, ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಾಕುವರು.

|| 189 ||

ಉದ್ಯೋಗ ವೇವಹಾರ ನೈಪ-ಸೇವೆ ಕುಶಲ-ಗತಿ

ಚುದ್ರತನ ಕಳವು ಪರ-ತಾಪದಿಂದ

ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲಿ ಘುಝಿಸಿ ಸಿಕ್ಕಿದರ್ ಅರ್ಥವನು

ಸದ್ಯದಲಿಯಾರ್ ಉಂಬುವರು? ಹೇಳು, ಮನುಜ! || 190 ||

ಟೀ. (ಯಾರೊಬ್ಬನು) ಉದ್ಯೋಗ ನೋಡಲಾಗಿ ಪರತಾಪ ಕಡೆಯಾದವುಗಳಿಂದ ಬುದ್ಧಿ
ಯೋಸೆಯೋ.

ಶೋಕವನು ಗೆಯ್ಯುವರು ಸತಿ ಸುತರು ಬಾಂಧವರು;

ಜೋಕೆ ತಪ್ಪಿದ ಬಹುಕ ಅರ್ಥ ವರ್ಧ. |

ಲೋಕದೊಳು ಘುಝಿಸಿದರ್ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಗಳೆರಡು

ಸಾಕಾರವಾಗಿ ಸಂಗಡ ಬಪ್ಪುದಲ್ಲದೆ

|| 191 ||

ಟೀ. ಬಪ್ಪದು, ಅಲ್ಲವೆ. ಈ ಅಲ್ಲವೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮಾತು 192ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ
ಅವೆ ಎನ ಬಹುದು; ಅಥವಾ ಅಲ್ಲವೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯರ್ಥ ಕೊಡ ಬಹುದು (=ಅಲ್ಲೆ?
ಸೂ. 47).

ಅಸ್ಥಿರದ ದೇಹವನು ನಚ್ಚಿ, ನಂಬಿರ ಬೇಡ!

ಸೊಸ್ತದಲಿ ನೆನೆ, ಕಂಡ್ಯ, ಪರಮಾತ್ಮನ!

|| 192 ||

ಟೀ. ಕಂಡ್ಯ=(ನೀ) ಕಂಡಿಯಾ?

43. SPRING-TIME

ವಸಂತಕಾಲ

ಭಾಮಿನಿಪಟ್ಟದಿ

ತೆಗೆದುದಗ್ಗದ ತಂಪು; ನದಿ ಸರ

ಸಿಗಳ ತಡಿಯಲಿ ಹಜ್ಜೆಯಾದುದು;

ಹಗಲು ಹಾವನೆ ಹರಿದುದೊಕ್ಕರಿಸಿಮದು ಹಿಮ ಜಲವಾ; |

ಸೊಗಸಿದವು ನೆಬಿಲುಗಳು; ದೂರಕೆ

ಸೆಗಳಕೆಗಳೆಲಿದವು; ತಂಗಾ

ಳಿಗೆ ವಿಹಾರಿಸಿ, ಮೆಯ್ಯ ತೆತ್ತುದು ಕೂಡೆ ಜನ-ನಿಕರಾ. || 193 ||

ಪ. ಹರಿದುದು; ಬಕ್ಕರಿಸಿದುದು. ಟೀ. (ತಂಪೆಂದು) ನದಿ ಸರರಿಗಳ. ಹಿಮಂ ಜಲ
ವಂ. ತೆತ್ತುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸೂ. 238.

ಮೊಹಿವ ತುಂಬಿಯ ಗಾಯಕರ, ನಯ-

ಸರದ ಕೋಕಿಲ-ಪಾರಕರ, ಬಂ

ಧುರದ ಗಿಳಿಗಳ ಪಂಡಿತರ, ಮಾಮರದ ಕರಿ-ಘಟಿಯಾ, |

ಅರಲಿದಂಬುಜ-ಸತ್ತಿಗೆಯ, ಮಂ

ಜರಿಯ ಕುಸುಮದ ಚಾಮರದ ಚಾ

ತುರ-ವಸಂತ-ನೃಪಾಲ ನಡೆವನು ಪಾಂಡುವಿನ ಮೇಲೆ. || 194 ||

ಟೀ. ವಸಂತ(ವೆಂಬ) ನೃಪಾಲ ಕರ್ತೃ. ಅವನು ಯಾತನ ಯಾತನವನು ಎಂತ ಅಪು
ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಘಟ-ಚೂತದ ಬಿಣ್ಣುಗಳ, ನೆಹಿ

ತಳಿತೋಕೆಯ ಕೆಂಪುಗಳ, ಪರಿ

ದಳಿತ-ಕಮಲದ ಕೆಂಪುಗಳ, ಬಸಬನದ ಗುಂಪುಗಳಾ, |

ಎಳೆ ಲತೆಯ ನುಣ್ಣುಗಳ, ನವ-ಪರಿ

ಮಳದ ಪವನನ ಸೊಂಪುಗಳ ವೆ

ಗ್ಗಳಕೆ ಝಳಪಿಸಿ, ಹೂಯ್ದು, ಸೆಳೆದುದು ಜನದ ಕಣ್-ಮನವಾ.

|| 195 ||

ಟೀ. (ಅಂಥಂಥವುಗಳ) ನೆಗ್ಗಳಕೆ ಎಂತ ಕರ್ತೃ.

ಪಸರಿಸಿತು ಮಧುಮಾಸ; ತಾವರೆ
 ಯೆಸಳ ದೋಣಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಯ್ದವು
 ಕುಸುಮ-ರಸದುಬ್ಬರದ ತೊಪ್ಪಿಯನು, ಕೂಡಿ, ತುಂಬಿಗಳೂ; |
 ಬಸರೊ ಮಕರಂದದ ತುಪಾರದ
 ಕೆಸಪ್ಪಿಗಳದ್ದವು ಕೊಂಚೆಗಳು, ಹಗ
 ಲೆಸೆನ ದಂಪತಿವಕ್ಕಿ, ಸಾರಸ, ರಾಜಹಂಸೆಗಳೂ. || 196 ||

ಲಿ. ತುಂಬಿಗಳು ಕೂಡಿ, ತಾವರೆಯೆಸಳ (ತಾವರೆಯೆಸಳೆಂಬ) ದೋಣಿಯ ಮೇಲೆ (ಇದ್ದು) ... ತೊಪ್ಪಿಯನು ಹಾಯ್ದವು. ಟೀ. ಬಸರೊ=ಬಸರುವ.

ಜಗನ ಹೊರೆದುದು ಬಹಳ-ಪರಿಮಳ
 ದೊಗುಮಿಗೆಯ ತಂಗಾಳಿ, ವನ-ವೀ
 ಥಿಗಳ ವಳಯನ ಹೊಕ್ಕು ಮರಳಿದುದಿಲ್ಲ || 197 ||

ಟೀ. ಮರಳಿದುದು ಇಲ್ಲ (=ಮರಳಿಲ್ಲ) ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಸಹ ತಂಗಾಳಿ ಕರ್ತೃ.

44. A THUNDER STORM

ಸಿಡಿಲೂ ಗಾಳಿಯೂ

ವಾರ್ಧಕಸ್ವಟ್ಟಿ

ತುಪ್ಪಿಗಿತೆತ್ತೆತ್ತಲುಂ ಪ್ರಳಯ-ಕಾಲದ ಮೇಘ
 ಮೆಪ್ಪಿಗುತಿವೆ ಬಪ್ಪಿಯ ಬಪ್ಪಿಸಿಡಿಲ್ಲೆತ್ತೆತ್ತಲುಂ
 ಕಪ್ಪಿವುತದೆ ಬಿಪ್ಪಿಗಾಳಿ ಧೂಳೆತ್ತೆತ್ತಲುಂ ಕತ್ತಲೆಗಳಟ್ಟಣಿಸಿವೇ; |
 ತೆಪ್ಪಿಯ ಬಾರದು ಕಣ್ಣ; ಮಪ್ಪಿದು, ಕಣ್ಣೆಪ್ಪಿಯೆ, ದಿ
 ಕ್ಕೆಪ್ಪಿಯ ಬಾರದು. ಮಹಾದ್ಭುತಮಿದೆತ್ತಣಿದೊ? ಜಗ
 ದೆಪ್ಪಿಯನೇ ಬಲ್ಲನೆನುತಿದುದಾ ಸೈನಿಕಂ ಬಂದಾ ನಭೋತ್ಪತ್ತಕೇ.

|| 198 ||

ಪ. ಮೇಘಂ; ಎಪಗುತಿವೆ ನಿಡಲ್ಗಳೆ; ಎತ್ತೆತ್ತಲುಂ ಧೂಳೆಗಳೆ;
ಎತ್ತೆತ್ತಲುಂ . . ಇಟ್ಟಣಿಸಿ ಇವೆ; . . ದಿಕ್ಕು ಅಪ್ಪಿಯ. ಜಗದ ಎಪ್ಪಿಯನೇ. ನಭಸ್ಸು-
ಅದ್ಭುತಕೆ.

45. SUN-RISE

ಸೂರ್ಯೋದಯ

ಪಾರ್ಥಸಪ್ತದಿ

..... ಬೆಳಗುಜಾವಗೋಚರಗಳುಲಿದವೇನ್ ಎಂಬೆನೂ? |
ಇಂದಿರನ ದೆಸೆ ಕಂಪು ಮೂಡೆ, ಕತ್ತಲೆಯೋಡೆ,
ಮಂದಾನಿಲಂ ತಂಪು ತೀಡೆ, ಭ್ರಮರಂ ಪಾಡೆ,
ಬಂದು ಚಕ್ರಂ ಕೂಡೆ, ಕೈರವಂ ಬಾಡೆ, ಕಮಲಂ ಬಿರದು ನಗೆಯೊ
[ಳಾಡೇ, |

ಮುಂದೋರ್ವ ಸದ್ಭಾವ-ಯುಕ್ತಾತ್ಮನೀ ಧರೆಗೆ
ಬಂದಿದಕೆ ನೂಪು ಮೆಚಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗಂ ತೋರ್ಪ
ನೆಂದು ಸೂಚಿಸುವಂದದಿಂದುದಯ-ಶೈಲಾಗ್ರದೊಳ್ ದಿನಸನುದಯಿಸಿ
[ದನೂ. || 199 ||

ಪ. ಬೆಳಗು-ಜಾವ-ಗೋಚರಗಳು (ಕೋ-) ಉಪದ್ರ. ಈ ಧರೆಗೆ ಬಂದು, ಇದಕೆ (ಈ
ಬೆಳಗು) . . . ಸೂಚಿಸುವ ಅಂದದಿಂದೆ ಉದಯ. ಚಕ್ರಸಪ್ತಗಳು ಹೊತ್ಥಟನಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ
ಹೊಡೆಗಳೆಡೆ ಕೂಡಿ ಬಂದು ಅಡುತ್ತವೆ. (ವರ್ತಮಾನದ ಮೇಲೆ ಕೀರ್ತಿ ಯುಳ್ಳವನಾಗಿ) ಮು-
ಂದೋರ್ವ (ಬರಲಿಕ್ಕಿರುವ).

46. THREE RIDDLES (SPOON, PEACOCK, NET)

ಮೂರು ಒಗಟೆ

ಶ್ರೀಮ

ಅತ್ತಲಂಬಲಿಯೊಳಗೆಯಿತ್ತೊಬ್ಬನೈದಾನೆ;

ಅತ್ತವನೋಡ ಜವನಲ್ಲ; ಅಂಬಲಿಯ

ನೆತ್ತುಂಬನೈಯ, ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 200 ||

ಟೀ. ಒಂದು ಮೂಲಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಒಗಟೆ ಛಾಪಿಸಿವೆ; ತಪ್ಪಿರಬಹುದು. ನಾವು ಟೀಕಿಸುವದಂತೆಂದರೆ—(ಅವನನ್ನು) ಅತ್ತಲ್ ಅಂಬಲಿಯೊಳಗೆ ಇತ್ತ (=ಕೊಟ್ಟ, ಇಟ್ಟ, ಯಾವನಾನೊಬ್ಬನು ಐದಾನೆ (=ಇದ್ದಾನೆ; cf. ಐತೆ=ಇರುತ್ತದೆ). (ಆದರೆ ಅವನು ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ಆ ಅಂಬಲಿಯೊಳಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅತ್ತ ಅವನು ಅಂದರೆ ಅತ್ತಲ್ ಅಂಬಲಿಯೊಳಗಿನವನು ಹೀಗೆ (ತಿರಿಗಿ ಹೀಗಲಿಕ್ಕೂ) ಜವನಲ್ಲ (ಸಮರ್ಥನಲ್ಲ); ಅಂಬಲಿಯು ಎತ್ತಿ ಇತ್ತಾದ್ದು. ಇದು ಹಾವೋ? ಅಲ್ಲವೋ? ನಾವು ಹೇಳುವೆ. ಆದರೆ ಸರ್ವಜ್ಞನು ನೆನಸುವದು ಸಾಟೀ ಸರಿ.

ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣು, ನೆತ್ತಿಲಾದರು ಬಾಲ,

ತುತ್ತನೆ ಹಿಡಿದು ತರುತಿದುದು. ಕವಿ-ಜನರ

ಮೊತ್ತವಿದ ಪೇಟೆ! ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 201 ||

ಟೀ. ನೆತ್ತಿಲಿ (=ನೆತ್ತಿ ಯಲ್ಲಿ) ಆದರು (-ರೂ). ಮೊತ್ತವೆ, ಇವ ಪೇಟೆ ಅಂದರೆ ಪೇಟೆ+ಅ, ಸೂ. 125; 230 (ವಿಚಾರ).

ಹಲ್ಲು ನಾಲಿಗೆಯಿಲ್ಲ, ಸೊಲ್ಲು ಸೋಜಿಗವಲ್ಲ,

ಕೊಲ್ಲದೆ ಮೃಗವ ಹಿಡಿಯುವುದು ಲೋಕದೊಳ

ಗೆಲ್ಲ ತಾವಿನೊಳು. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 202 ||

ಟೀ. (ಅದೇ) ಸೊಲ್ಲು ಸೋಜಿಗವಾದದ್ದು.

47. UNPROFITABLE, IMPOSSIBLE, AND POSSIBLE THINGS

ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದದೂ ಆಗ ಕೂಡದದೂ ಆಗ ಬರುವದೂ

ರಗಳೆ

ನಾಳವಿಲ್ಲದ ಘಂಟೆ ಬಾಳವಾಗಿರಲೇನು?

ತೋಳ ಬಲುಹಿಲ್ಲದವ ದೊರೆಯಾದರೇನು? |

ಹಾಲುಭೂಮಿಯು ತನ್ನ ಮೂಲವಾದರೆಯೇನು?

ಬಾಬಿಲೀಸದ ಮನೆಯ ಬಲವಂತವೇನು?

|| 203 ||

ಟೀ. ಬಾಬಿಲ್ ಈಸವ.

ತಿದ್ದ ಬಾರದ ತೇಜಿಯುದ್ದವಾಗಿರಲೇನು?

.....

ಕದ್ದ ಕಳ್ಳನ ಮಾತು ಬದ್ಧವಾದರೆಯೇನು?

ಮದ್ದನಾಳಿಯದೆ ಧಾತು ತಿಳಿದಿದ್ದರೇನು?

|| 204 ||

ಗೊಡ್ಡದನನಿನ ಕಿರಯವಡ್ಡವಾದರೆಯೇನು?

ಬಡ್ಡುಅರಸಿನ ಬಂಟನೊಡ್ಡೊಕ್ಕರೇನು? |

ಹೆಡ್ಡನಾದವ ಬಹಳ ಗಡ್ಡವಿರಿಸಿದರೇನು?

ಕಡ್ಡಾಯದಂಗಡಿಯಲಿದ್ದು ಫಲವೇನು?

|| 205 ||

ಟೀ. ಬಡ್ಡುಅರಸಿನ ಬಂಟನೊ ಬಡ್ಡು ಬಕ್ಕರೆ ಏನು? ಎಂಬುದು ಸಂಕಯವ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಉಗು (ಬಗು). ಎಂಬ ಧಾತು ಬಕ್ಕು ಎಂತ ಆಗುತ್ತದೆ, ಸೂ. 238.

ಬಕ್ಕುಲಿಲ್ಲದ ಊರು, ಮಕ್ಕುಲಿಲ್ಲದ ಮನೆಯು,

ಅಕ್ಕುಲಿಲ್ಲದ ತವರು ಇದ್ದು, ಫಲವೇನು? |

ಚೊಕ್ಕು ಹೊಡತಿಯವಳ್ಳೆ ತಕ್ಕ ವರಸಿಲ್ಲದರೆ,

ಕುಕ್ಕು ತುಂಬಿದ ರೊಕ್ಕುವಿದ್ದು ಫಲವೇನು?

|| 206 ||

ಟೀ. ಅನಳ್ಳಿ ಎಂಬದಕ್ಕೂ ಶಿಫಾತ್ಯ.

ಬಡಿಗೆಯಿಲ್ಲದ ಚಿನ್ನ ಕಡಗವಾಗುವದೇನೋ?
 ಪೊಡವಿ ಕಡಿಯದೆ ಬೆಳೆಯ ನೆಡುವದೇನೋ? |
 ಕಡೆಗೋಲು ಹೊಲಿತಾಗಿ ಬೆಣ್ಣೆ ತೋರುವದೇನೋ?
 ತುಡುಬು ಬಡಿಯದೆ ದನಿಯ ಕೊಡುವದೇನೋ? || 207 ||

ಟೀ. ಇದರ ಮತ್ತೆ 209ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ 2ನೆಯ 4ನೆಯ ಚರಣಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡೆರಡು ಮಾತ್ರೆಗಳು ಕಡಿಮೆ.

ಅಡವಿಯೊಳಗಿಹ ವೇಣು ತಿದ್ದಿದರೆ ಮೆಯ್ಯೊಟ್ಟು
 ಕಡುಹುಳ್ಳ ದೊರೆಗಳನು ಹೊಲಿಸಿವುತಿಹುದು; |
 ಬಿಡದೆ ಶುಕ-ಪಕ್ಷಿಯನು ಅಡಗಿಸಿಯೆ ಹಾಲೆಪ್ಪಿದು,
 ಬಡನೆ ಹೇಲಿದ ನುಡಿಯ ತಾ ನುಡಿವುದು. || 208 ||

ಅ. ಹಾಲೆಪ್ಪಿದು ಅಡಗಿಸಿಯೆ, (ಅದು ತನ್ನ).

ಬಡವೆಯಿದ್ದರೆ ಬಂಟ ಬಿಡದೆ ಸೇವೆಯ ಮಾಪ್ಪಿ;
 ಮಡದಿ ತಾ ಚಲುವಾಗಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವಳು; |
 ಕಡೆಯ ಕಾಲಕೆ ತನ್ನ ದೃಢ-ಬುದ್ಧಿ ಹಿಂಗುವವ
 ನೊಡೆಯನನು ಭಜಿಸಲಿಕೆ ಮನವಿಲ್ಲದವನು. || 209 ||

ಟೀ. ಆದರೆ ಕಡೆಯ ಕಾಲದ ವರೆಗೂ ದೇವರ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೃಢಬುದ್ಧಿ ಹಿಂಗುವವನು (ಬಬ್ಬನು ದೇವರಾದ) ಬಡೆಯನನು.

48. A TOWN (MITHILA) AT THE TIME OF THE
MARRIAGE OF A PRINCESS (SITA)

ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಮಿಥಿಲಾಪಟ್ಟಣ ಸಿಂಗರಿಸಿ ಪಟ್ಟದು
ಭಾಮಿನಿಪಟ್ಟರಿ

ಕೇಳಿದಯ್, ಕುಶ! ನೆರೆದ ಪೃಥ್ವೀ-

ಪಾಳರಿಗೆ ವಿಪ್ರರಿಗೆ ಮಣಿ-ಮಯ

ದಾಳಯಂಗಳು ಸವೆದನಯ್ ಗಾವುದದವಳತೆಯಲೀ. |

ಕೇಳು, ಲವ! ತದ್-ವಳಯದಲಿ ಪರಿ

ಪಾಳಯಾಯ್ತು ದಿವಿಳ-ಭೂಮಿ-

ಪಾಳರವರವರುತ್ತ ಮಾಧಮ-ಮಧ್ಯಮಂಗಳಲೀ.

|| 210 ||

ಪ. ಕೇಳು ಇವ, ಲವ, ಕುಶ! (ಎಂತ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ). ಸವೆದವು, ಲವ, ಗಾವುದ ಅದರಿ. ಆಯ್ತು ಉಜಿದ ಆವಿಳ. ಉತ್ತಮ-ಅಧಮ.

ಬಲಿದುದನಿತಕೆ ಕೋಟಿ ಪರಿಘಾ

ವಲಿಯ ರಚನೆಯಲಾಳುವೇಪಿಯ

ಮುಲಿಮುಖದ ಮುಗಿಲಟ್ಟಳೆಯ ಸಾಲುಗಳ ಸೊಗಸಿನಲೀ. || 211 ||

ಪ. ಬಲಿದುದು ಅನಿತಕೆ (ಅನಿತಕೆ, ಸೂ. 114). ಪರಿಘ-ಅವಲಿಯ ರಚನೆಯಲಿ (ಮತ್ತೆ) ಆಳುವೇಪಿಯ. ಟೀ. ಕೋಟಿ ಕರ್ತೃ.

ರಚಿಸಿದರು ಬಲಿಕೆಡೆಗೆಡೆಗೆ ಮಣಿ-

ಪಚಿತ-ದರ್ಪಣ-ಕಲಶ-ಕುಶಲೋ

ಪಚಿತ-ವಿದ್ಯಮ-ವಿಳಸಿತಾಲಂಕಾರ-ತೋರಣದಾ |

ಪ್ರಚುರತರದುಪ್ಪರಿಗೆಗಳ ಹಿಮ-

ರುಚಿಯ ವೀಧಿಯ, ಸೂರ್ಯ-ವೀಧಿಯ

ಲಚಳ-ಸಂಪದದಿಕ್ಕೆಯನೆ, ಮಿಥಿಲಾ-ಮಹಾಪುರದಾ.

|| 212 ||

ಪ. ಕುಲ-ಉಪಚಿತ. ವಿಳಸಿತ-ಅಲಂಕಾರ. ಪ್ರಚುರತರದ ಉಪರಿಗಳ. ಸೂರ್ಯ-
ವಿಧಿಯುಲಿ ಅಚಳ-ಸಂಪದದ ಇಕ್ಕೆ. ಅ. ಬಜ್ಜಿಕ . . . ಮಿಥಿಲಾ-ಮಹಾಪುರದ ವಿಧಿಯು
ರಚಿಸಿದರು. ಈ ವಿಧಿ ಯಾತಪಿ ಯಾತಪಮ ಎಂತ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಎನೆ=
ಎಂಬಂತೆ.

ಗುಡಿಯ ಪಲ್ಲವ-ಝಲ್ಲರಿಯ, ಬೆಳು

ಗೊಡೆಯ, ಮಿಳರ್ವ ಪತಾಕೆಗಳ, ಪರಿ

ವಿಡಿಯ ಮುತ್ತಿನ ಸೂಸಕದ ಸಡಕುಗಳ, ನೀಗುರಿಯಾ |

ಇಡಿದ ಮಣಿ-ಮಯ-ಕಲಶದಿಂದೆನೆ

ವೆಡ ಬಲದ ಸೌಧಗಳಲವನಿಯ

ತೊಡಿಗೆಯೆನೆ ರಂಜಿಸಿತು ಪುರವಾ ಜನಕ-ಭೂಪತಿಯಾ. || 213 ||

ಪ. ಸೌಧಗಳಲಿ, ಅವನಿಯ ತೊಡಿಗೆ ಎನೆ, ರಂಜಿಸಿತು. ಟೀ. ಝಲ್ಲರಿಯ ಎಂದು
ಪೊದಲುವ ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಿಗಳು ಸೌಧಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ. ನೀಗುರಿಯ ಎಂ
ಬವೂ ಹಾಗೆಯೆ, ನೀಗುರಿಯ ಸೌಧಗಳಲಿ ಎಂಬಂತೆ; ನೀಗುರಿಯ ಎಂಬದಕ್ಕೂ ಸೌಧಗಳಲಿ
ಎಂಬದಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಇದ್ದು ಅದುವಳು ಸೌಧಗಳಲಿ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ.

ಹೊರದ ಕಸ್ತೂರಿ-ಸಾರಣಿಯ, ನವ-

ಪರಿಮಳದ ಪನ್ನೀರ ಛಳೆಯದ,

ಪರಿಸರದ ಕುಂಕುಮದ ನಿಡುಗಾರಣೆಯ, ಕರ್ಪುರದಾ | (ಕೆಳಗಾರಣೆಯ)

ಪರಿಪರಿಯ ಕಡೆಸಾಲ, ಪರಿವಿ

ಸ್ತರದ ಧೂಪದ ಧೂಮ-ಗಂಧೋ

ತ್ಕರ-ಸಮುದ್ರದೊಳದ್ದನೊಲ್ಲದೆ ಪಥದ ಪವಮಾನಾ. || 214 ||

(-ನಲ್ಲವೆ)

ಪ. ಸಮುದ್ರದೊಳೆ ಅದ್ದನು (ಪವಮಾನ). ಟೀ. ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಿಗಳು ಧೂಮ-ಗಂ
ಧ-ಉತ್ಕರ-ಸಮುದ್ರದೊಳೆ ಎಂಬದಾಗಿ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿವೆ.

ಹೊಯ್ಯಿನ ಹೇಮ-ಸ್ತಂಭ-ರಚಿತಾ

ಕಳಿತ-ರತ್ನ-ಪ್ರಭೆಯ ಚಂದ್ರೋ

ಪಳದ ಭಿತ್ತಿಯಲೆಸೆದುದಭಿನವ-ಭದ್ರ-ಮಣಿ-ಭವನಾ. || 215 ||

ಪ. ರಚಿತ-ಅಕಳಿತ. ಚಂದ್ರ-ಉಪಕವ. ಟೀ. ಅ ಭವನ ಸೀತೆಯ ವಿವಾಹದ್ದು.

ಹೇಯಿಲೇನ್ ಅದ? ಮಂಟಪದ ಚೌ

ಮೂಲೆಯಗಲದ ಲಾಮಚದ ಬ

ಲ್ಲಾಳದಡ್ಡಿಯ, ಬವಳ-ರತ್ನ-ವಿತಾನದುಪ್ಪರದಾ !

ಮೇಲುಕಟ್ಟಿನ, ಮಲಯಜ-ಸ್ತಂ

ಭಾಳಗಳ ಮಣಿ-ಪುತ್ರಿಕೆಯ ಸಂ

ಭಾಳಯಲಿ ಸೊಗಸಿದುದು ಚಪ್ಪರವೆರಡು ಯೋಜನದಾ. || 216 ||

ಟೀ. ಮುಖ್ಯವಸ್ಥಿಗಳು ಸಂಭಾಳಿ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ. ಎರಡು ಯೋಜನದ ಚಪ್ಪರಂ.

ಬಿಗಿದ ಬಿಂಗಾರಿಗಳ ಮಿಸುನಿಯ

ಜಗಲಿಗಳ, ಮರಕತದ ಸೋಪಾ

ನಗಳ, ಸುತ್ತಣ ಸಾಲಭಂಜಿಕೆಗಳ ವಿಳಾಸದಲೀ !

ಸೊಗಸಿತಾ ಮಂಟಪ.

|| 217 ||

ಮಘಮಘಪ ಮಲಯಜದ ಸಾರದ

ಸೊಗಯಿಸುವ ಸರಸಿಗಳ, ಪನ್ನೀ

ರುಗಳ ಹೊಕ್ಕುರಣೆಗಳ, ಸಾದು-ಜವಾದಿ-ಕಸ್ತೂರಿಯಾ !

ಜಗಜಗಿಪ ಹೊಂಬೆಸವರಂಜಣಿ

ಗೆಗಳ, ನವ-ಕಪ್ಪುಗದ ತವಲಾ

ಯಿಗಳ ತಿಂಥಣಿ ಮೆಚ್ಚಿದುದಲ್ಲಿಯ ಸುತ್ತುವಳಯದಲೀ. || 218 ||

ಟೀ. ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳನ್ನು ತಿಂಥಿಣಿ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಜೋಡಿಸ ಬೇಕು. ಸುತ್ತುವಳಯ=ಸುತ್ತುವಳವ ವಳಯ.

ತುಡುಕಿ ತೂಳುವ ಸೂತ್ರ-ಯಂತ್ರದ

ಗಡಣದಲಿ ಗತಿಗೊಂಡು ಬೇಡಿದ

ಕೊಡುವ ಮಣಿ-ಪುತ್ರಿಕೆಗಳೆಸೆದವು ವಿವಿಧ-ರಚನೆಯಲಿ; |

ಅಡಕಿ ತುಂಬುವ ಹೇಮ-ಘಟದು

ಗ್ಗಡದ ಹೊಂದೋಣಿಗಳ ಹಂತಿಯ

ಸಡಗರದ ಸೌರಂಭವೆಸೆದುದು ಸುತ್ತುವಳಯದಲಿ.

|| 219 ||

ಅ. ಸೂತ್ರಯಂತ್ರದ ಗಡಣದಲ್ಲಿ ಗತಿಗೊಂಡು ತುಡುಕಿ ತೂಳುವ (ಮತ್ತು) ಬೇಡಿದ (=ಬೇಡಿದದಂ) ಕೊಡುವ ಮಣಿ-ಪುತ್ರಿಕೆಗಳ. ಟೀ. ಹೇಮ-ಘಟದ (ಮತ್ತು) ಉಗ್ಗಡದ ಹೊಂದೋಣಿಗಳ (ಎಂಬಿವೆರಡು) ಹಂತಿಯ.

ಎಸೆದುದನುಪಮ-ರಚನೆಯಲಿ ಮಣಿ-

ವಿಸರ-ಖಚಿತ-ವಿವಾಹ-ಕಾಂಚನ-

ವಸತಿ.

|| 220 ||

ಹೊಯ್ಸಿದನು ತಂಗುರವ ಜನಕ-ಮ

ಹೀಶನಾ ನೆರೆದಖಿಳ-ವಸುಧಾ

ಧೀಶರರಮನೆಗಳಲಿ, ವೈದೇಹಿಯನು ವರಿಸುವಡೇ.

|| 221 ||

ಟೀ. ವರಿಸುವದೆ (ವರಿಸುವೊಡೆ)=ವರಿಸುವಲ್ಲಿ,-ದಕ್ಕೆ.

49. SOME SIGNS OF A GOOD GOVERNMENT

ಒಳ್ಳೆ ಆಡಳಿತೆಯ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೇದಿತಂ

ಬಡೆಯಂಗುತ್ತಪವನಾಗೆ, ಸರ್ವ-ಜನವಾನಂದಂಬಡಲ್, ರಾಜ್ಯ ಜೇಂ
ಕೂಡನೋಲ್ ತುಂಬಿ ತುಳುಂಕೆ, ನಿಜ್ಜೆ ಫಲಪೈರಿದುವರ್ವಿಯಂ ಬ
[ಲೈನಲ್, |

ಗಡಿ ದುರ್ಗಂಗಳು ಭವ್ರವನಾಗೆ, ಧನ-ಧಾನ್ಯಂ ತೀವೆ ಭಂಡಾರದೊಳ್,
ನಡಿಪಂ ಭಾಗ್ಯದ ಕರ್ತನಯ! ನರನೊ, ಕೇಳ್ವೊಪುದೀ ಬುದ್ಧಿಯಾ!

|| 222 ||

ಟೀ. ನಡಿಪಂ = ನಡಿಸುವಂ, ಸೂ. 232.

50. A BAD BEADLE

ನಿಷ್ಠಯೋಜಕನಾದ ತಳವಾರ

ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೇದಿತಂ

ಕಳವಿಂ ಪೋದುದ, ಪೋಗಿ ಪಜ್ಜೆವಿಡಿದಾ ಮಾರ್ಗಂಗಳಂ ಕಾಣದೇ,
ಪೊಬಿಲೊಳ್ ಪೊಕ್ಕರ, ಪೋದರಂ, ಸುಡಿದ ಮಾತಂ ಕಾಣದೇ, ಪೋ
[ದರಂ |

ಅಬ್ಬಿಪನ್ಯಾಯನ ನೋಡದನ್ನ ಬದುದೇ ದೂರೈಲ್ಲರಂ ಬಾಧಿಪಾ
ತಳವಾರಂ ದೆಳೆವಾರನಯ! ನರನೊ, ಕೇಳ್ವೊಪುದೀ ಬುದ್ಧಿಯಾ! || 223 ||
(ಬೆಳವಾರಂ)

ಟೀ. ಕಳವಿಂ ಪೋದುದನ್ನ (ಅಕ್ಕಳ್) ಪೋ ... ಮಾರ್ಗಂಗಳನ್ನ, ಪೊಬಿಲೊಳ್
ಪೊಕ್ಕರನ್ನ, ಪೋದರನ್ನ, ಸುಡಿದ ಮಾತನ್ನ, ಕಾಣದೇ. (ನಾಟಕವಾದಿಂ) ಪೋದರನ್ನ ಅ
ಬ್ಬಿಸುವಂಥ ಅನ್ಯಾಯನ ನೋಡದೆ, ಅನ್ನ ಬದುದು (ಎನ ಬರಲಿಕ್ಕಿರುವಂಥವೆಲ್ಲಾ ಅನಾಥಿ
ಬಾಯ್ ಬಂದಂತೆ) ದೂರೈ, ಎಲ್ಲರಂ.

51. IT IS VERY DIFFICULT FOR A BAD MAN TO CHANGE
HIS CHARACTER

ನೀಚನು ಒಳ್ಳೆಯವನಾಗುವದು ಬಹು ದುರ್ಲಭ
ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೇಡಿತಂ

ಹಿಡಿಯಲ್, ಪಿಂಗದೆ ವತ್ಸರಂ ನಡೆಯದೇ? ದುರ್ಗಂಧಮಂ ಗಾಳಯೊಳ್
ತಡೆಯಲ್, ನಾಡಿದೆ? ನಾಯ ಬಾಲ ಸೆಡೆಯಂ ಕಟ್ಟಲ್ಕೆ, ಚನ್ನಪ್ಪ
[ದೇ? |

ಸುಡು! ಚೇಲಿಂ ತೆಗೆಯಲ್ಕೆ, ಸುಮ್ಮನಿಡುದೇ? ಏನ್ ಎಂವಡೆಪ್ಪಾ
[ದಡಂ

ಬಿಡ ತನ್ನಂದವ ನೀಚ ತಾಂ. ಸರಸಲಾ, ಕೇಳ್ವೊಡುದೀ ಬುದ್ಧಿಯಾ!
|| 224 ||

ಟೀ. ಕಟ್ಟಲ್ಕೆ, ಸೂ. 235. ಎಂದದೆ = ಎಂದೊದೆ, ಎಂದರೆ. ಎಪ್ಪಾದಡಂ = ಎಪ್ಪಾದೊಡಂ.

52. THE PANDAVAS ARE FRIENDLY RECEIVED BY
DHIRITARASHTRA IN HASTINAPURA

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಪಾಂಡವರನ್ನು ಹಸ್ತಿನಾಪುರದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಆಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದು
ಭಾಮಿನಿಪಟ್ಟಿಂ

ಸೇನೆ ಬಿಟ್ಟುದು ಪುರದ ಬಹಿರೋ

ದ್ಯಾನ-ವೀಥಿಗಳೊಳಗೆ; ಕುಂತೀ-

ಸೂನುಗಳು, ಸುಮ್ಮಾನ ಮಿಗೆ, ನಡೆತಂದರಿಭಪುರಿಗೆ. || 225 ||

ಪೌರ-ನಾರೀ-ಜನದ ತಳಗೆಗ

ಳಾರತಿಯ, ಸೇನೆಗಳ ಲಾಜಿಯ,

ತೋರಮುತ್ತಿನ ಮಹಿಯ, ಮಂಗಳ-ರವದ ಕಳಕಳವಾ, |

ಬರಣದ ತೋರಣದ ಗುಡಿಗಳ

ಚಾರು-ಬೀದಿಗಳೊಳಗೆ ಬಂದರು

ಭೂರಮಣರುತ್ಸಾಹದಲಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನರಮನೆಗೆ. || 226 ||

ಪ. ಬಹಿರ-ಉದ್ಯಾನ. ನಡೆತಂದರೆ ಇಭಸ್ವರಿಗೆ. ಭೂರಮಣ. ಟೀ. ಮುಖ್ಯಸ್ಥ
ಪ್ತಿಗಳು ಚಾರು-ಬೀದಿಗಳೊಳಗೆ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸು.

ಇಂದ್ರಾದಿರಾಜನೆಯನಮಳ-ರತ್ನ

ವಳಯ ಕಾಣಿಕೆಗಳನು ಸುರಿದರು;

ಕುಳ-ಶಿರೋಮಣಿಗೆಹರಿದರು, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ-ಭೂಪತಿಗೆ; |

ಕುಳ-ತಿಳಕ! ಬಾ, ಕಂದ! ಭರತಾ

ವಳ-ವನದ ಮಾಕಂದ! ಧರ್ಮ-

ಸ್ಥಳ-ಲತಾವಳ-ಕಂದ! ಬಾ! ಎಂದಪ್ಪಿದನು ನೃಪನಾ. || 227 ||

ಪ. ಇಂದ್ರಾದಿ ಅನೆಯಂ; ಅಮಳ. ಟೀ. ನೃಪನ (ನೃಪನಂ) = ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ. ಅ
ಪ್ಪಿದವನು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು.

ಬಾ, ಮಗನೇ, ರಿಪು-ರಾಯ-ಮನ್ಮಥ-

ಭೀಮ! ಬಾರೈ, ಭೀಮ-ರಣ-ನಿ

ಸ್ಥೀಮ-ಫಲುಗುಣ! ಬಾ, ನಕುಲ! ಸಹದೇವ, ಬಾ! ಎನುತಾ, |

ಪ್ರೇಮ-ರಸದಲಿ ಬೇಜಿಬೇಜಿ,

ದ್ವಾಮ-ಭುಜನಪ್ಪಿದನು; ಚಿತ್ತದ

ತಾಮಸದ ತನಿ ಬೀಜ ಮುಸುಕಿತು ಹರ್ಷ-ರಚನೆಯಲೀ. || 228 ||

ಪ. ಬೇಜಿ ಬೇಜಿ (ಅಂದರೆ ಅವರನ್ನು ಬೇಜಿ ಬೇಜಿಯಾಗಿ) ಉದ್ವಾಮ-ಭುಜಂ (-ಭು
ಜವುಳ್ಳವನು). ಟೀ. ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಲ್ಲಿ ಆಗಿಂದಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಮಸಗುಣವಿತ್ತು; ಅದಂದು
ಮುಸುಕಿ ಹೋಯಿತು.

ಹರಸಿದನು, ಕಾಣಿಕೆಯ ಕೊಂಡೈ
 ವರ ಮಹಾ-ಸತಿಯನು; ಕುಮಾರರ
 ನರಸಿಯರನನಿಬರ ವಚೋ-ರಚನೆಯಲಿ ಮನ್ನಿಸಿದಾ; |
 ಅರಸ, ಗಾಂಧಾರಿಯನು ವಂದಿಸಿ,
 ದರುಸನವ ಕೊಡು! ಹೋಗಿನಲು, ಕಡು
 ಹರುಸ ಮಿಗಲೆಯ್ದಂದರಾ ಗಾಂಧಾರಿಯರಮನೆಗೆ. || 229 ||

ಪ. ಕಾಣಿಕೆಯ ಕೊಂಡು, ಐವರ. (ಪಾಂಡವರ) ಕುಮಾರರಂ ಅರಸಿಯರಂ ಅನಿಬರ (ಅನಿಬರಂ). ಮಗಲ್. ಟೀ. ಆ ಪಾಂಡವರ ಸತಿ ದ್ರೌಪದಿ ಎಂಬವಳು. ಗಾಂಧಾರಿ ಎಂಬವಳು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ಹೆಂಡತಿ.

ಬಂದು, ಕಾಣಿಕೆಗೊಟ್ಟು, ವಂದಿಸಿ,
 ನಿಂದರೆಯ್ವರು; ತನ್ನ ಕೆಳದಿಯ
 ರಿಂದ ತರಿಸಿದಳಾರತಿಯನುಸ್ವಾರತಿಯನೊಲಿದೂ; |
 ಚಂದ ಮಿಗೆ, ಸಾವಿರದ ಸಂಖ್ಯೆಯ
 ರಂದುಮುಖಿಯರ ತಳಗೆಯಾರತಿ
 ಸಂದಣಿಸಿದವು; ಜಯ-ಸಖುದ ರೋಂಪಿಸಿದುದಂಬರವಾ. || 230 ||

ಪ. ತರಿಸಿದಳೆ (ಗಾಂಧಾರಿ) ಆರತಿಯಂ. ಸಂಖ್ಯೆಯರ್ (ಸಂಖ್ಯೆಯವರಾದ). ಟೀ. ಒಲಿದು = ಬಿಟ್ಟು.

ಅರಸಿ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡಳೀ ನೃಪ
 ರರಸಿಯನು ಸುಕುಮಾರಕರನವ
 ರರಸಿಯರ ಸಖಿಯರ ವಿಳಾಸಿನಿಯರ ಪಸಾಯ್ತಿಯರಾ; |
 ತರಿಸಿ, ಕೊಟ್ಟಳು ಬೇಲಿಬೇಲಿನಿ
 ಬರಿಗೆಯುಡುಗೊಳಿ ಗಂಧ-ಮಾಲ್ಯಾ
 ಭರಣವನು ರಾಜೋಪಚಾರ-ವಿಳಾಸ-ವಿಭವದಲೀ || 231 ||

ಪ. ಅರಸಿ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡಳು ಈ ನೃಪರ (ಪಾಂಡವರ) ಅರಸಿಯನು (-ನೂ) ಸುಕು
ಮಾರಕರನು (-ನೂ) ಅವರ ಅರಸಿಯರ (ನೂ) ಸಖಿಯರ (ನೂ) ಇತ್ಯಾದಿ. ಗಂಧ-ಮಾಲ್ಯ-
ಅಭರಣ. ರಾಜ-ಉಪಚಾರ.

ಬೀಳುಗೊಟ್ಟಳು ಬಲಿಕ, ಕುರು-ನೃಪ

ನಾಳಯಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದು; ಕುಂತಿಯ

ಕಾಲಿಗೇರಿಗಿದನಿವರನುಚಿತೋಕ್ತಿಯಲಿ ಮನ್ನಿಸಿದಾ. |

ಬಾಲಮೃಗವೊಳಗಾಯ್ತೆಲಾ! ತೊಡು

ಕೋಲನೆಂದರು, ನಗುತ ಮನದಲಿ

ಕೌಳಿಕದ ಕುಹಕಿಗಳು, ಕೌರವ-ರಾಯ ಶಕುನಿಗಳೂ. || 232 ||

ಪ. ಇವರಂ ಉಚಿತ-ಉಕ್ತಿಯಲಿ ಮನ್ನಿಸಿದ (-ಂ). ಟೀ. ಕುರು-ನೃಪನೆಂಬ ಹೆ
ಸರು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೂ ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೂ ಆಗುವದರಿಂದ ಮೊದಲಿನ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂ
ಕಯವುಂಟು; ಆದರೆ (ಗಾಂಧಾರಿ) ಕುರುನೃಪನ (-ನಂ ಅಂದರೆ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಂ ಕುಂತಿಭೀಷ
ಜನ) ಆಳಯಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದು, ಬಲಿಕ ಬೀಳುಗೊಟ್ಟಳು; (ಆ ಮೇಲೆ ಅವನು) ಎಂಬಂತೆ
ಟೀಕಿಸ ತಕ್ಕದು. ಕೋಲಂ ತೊಡು!—ಈ ಕನ್ನಡದ ಪದಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿವರವು ಸಂಸ್ಕೃತಭಾರ
ತದಲ್ಲಿ; ಇದಲ್ಲದೆ ಹತ್ತು ಮಾತಿನ ಸಂಕ್ಷೇಪ ಮಾತ್ರ ಉಂಟು (II, 57, 2014 seq.). ಕುಂತಿ
ಎಂಬವನು ಕುಂತಿಯೆಂಬವಳ ಸಾಕುತಂದೆ. ಕೌರವರಾಜ=ದುರ್ಯೋಧನ; ಶಕುನಿ ಗಾಂಧಾ
ರಿಯ ಸಹೋದರನು. ಇವರಿಬ್ಬರು ಪುರುಷರು ಪಾಂಡವರ ವೈರಿಗಳು. ಆದ ಕಾರಣ ಈ ಶ್ಲೋ
ಕದಲ್ಲಿ ಅವರ ವೈಮನಸ್ಸು ಸೂಚಿಸಿ ಅದೆ.

ಖಳರ ಹೃದಯದ ಕಾಳಕೂಟದ

ಪುಷ್ಪಿಕ ಬಲ್ಲರೆ ಮಾನ್ಯರವದಿರ

ಲಳಿತ-ಮಧುರ-ವಚೋ-ವಿಳಾಸಕೆ ಮರುಳುಗೊಂಡರೆಲೈ. |

ಅಯಿಪಿದರೆ ಮಧುಕರನ ಮಲಿ ಬೊ

ಬ್ಬಳಿಯ ವನದೊಳಗೇನ್ ಅಹುದು? ನೃಪ-

ತಿಳಕರಿದ್ದರು ಬೇಲಿ ರಚಿಸಿದ ರಾಜ-ಭವನದಲೀ. || 233 ||

ಪ. ಬಲ್ಲರೆ ಮಾನ್ಯರ? ಅವರು (=ಅವರಿರ, ಅವರ). ಬೊಬ್ಬಲಿ ಎಂತ ಇತ್ತು.
ಬೊಬ್ಬಳಿ (=ಬೊಂಬಳ) ಎಂತ ಉಚಿತ ತಿದ್ದಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಬಂದು ಕಂಡುದು ನಿಖಿಳ-ಪುರಜನ

ವೊಂದು ಕಾಣಿಕೆಯಿತ್ತು ಕೌರವ-

ನಂದನರು; ಸಚಿವರು ಪಸಾಯ್ತು-ನಿಯೋಗಿ-ಮಂತ್ರಿಗಳೂ |

ಸಂದಣಿಸಿದುದು; ಕವಿ-ಗಮಕಿ-ನಟ-

ವಂದಿ-ಮಾಗಧ-ಮಲ್ಲ-ಗಾಯಕ-

ವೃಂದ ನಾನಾತೆಜದಿನೋಲಗಿಸಿದರು ಧರ್ಮಜನಾ.

|| 234 ||

ಅ. ಕೌರವರು ಬಂದು, ಬಂದು ಕಾಣಿಕೆಯಿತ್ತು, ನಿಖಿಳ-ಪುರಜನವ ಕಂಡುದು ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಟೀ. ಧರ್ಮಜ=ಯುಧಿಷ್ಠಿರ.

53. A BEAUTIFUL COUNTRY

ಚಲ್ವಾದ ಶೀಮೆ

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟಿ

ಅಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೆ ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆಗಳಂ, ಮುಚ್ಚಿಗಳಂ

ದಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೆ ನೆಚ್ಚಿದ ತಳಗಳಂ, ಕೊಳಗಳಂ

ದಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೆ ರನ್ನದಪ್ಪಿಗಳಂ, ಕೆಚ್ಚಿಗಳಂ, ಪರಿವ ಕಾವಲೆಗಳಿಂದಂ, |

ಅಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೆ ತೋರ್ಪ ಗಿರಿಗಳಂ, ಕರಿಗಳಂ

ದಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೆ ನೆರೆದ ಶುಕಗಳಂ, ಪಿಕ್ಕಗಳಂ

ದಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೆ ಗವಾಸ್ಪದಗಳಂ, ನದಗಳಿಂದಾ ದೇಶಮೊಪ್ಪಿದುದೂ.

|| 235 ||

ಕಂಜ-ಕುಮುದಂಗಳಲ್ಲದ ಸರಂ, ಸರದಿಂದೆ

ರಂಜಿಸದ ಶುಕ-ಪಿಕ್ಕಂ, ಶುಕ ಪಿಕ್ಕಂಗಳಿಗೆ ಫಲ-

ಮಂಜರಿಯನೀಯದಿಹ ಮಾವು, ಮಾವುಗಳನಪ್ಪದ ಬಳ್ಳಿ, ಬಳ್ಳಿಗ
[ಊಳೂ |

ಮಂಜುಳ-ಧ್ವನಿಗೊಡವ ಪರಮೆ, ಪರಮೆಗೆ ಸಂತ
 ಸಂ ಜನಿಸದರಲರಲ ನವ-ಪರಿಮಳಂಗಳಂ
 ದಂ ಜಡಿಯದೆಳೆಗಾಳಯೆಳೆಗಾಳಯಿಲ್ಲದಿಹ ಬನಮಿಲ್ಲ ಮಾ ನಾಡೊಳೂ.

|| 236 ||

ಪ. ಅರಳ, ಅರಳ.

ಬಹುಿಯದ ರಸಂಗಳಂ, ಚಂದ್ರಕಾಂತಂಗಳಂ
 ಮೆಹುಿಯದ ಧರಂಗಳಂ, ಕಿವಿಗಮೃತ-ಸಾರಮಂ
 ಕಹುಿಯದ ಸೊರಂಗಳಂ, ದುರ್ನೀತಿ-ದುರ್ಮಾರ್ಗ-ದುಷ್ಟೀತಿ-ಸಂತ
 [ತಿಯನೂ |
 ತೊಹುಿಯದ ಜನಂಗಳಂ, ಸುರ-ಪುರೋದ್ಯಾನಮಂ
 ಜಹುಿಯದ ಬನಂಗಳಂ, ಜಾತಿ-ವೈರಂಗಳಂ
 ಮಹುಿಯದ ಮೃಗಂಗಳಂ ಕಾಣೆನಾ ದೇಶದೊಳಗೆನ್ ಎಂಬೆನಚ್ಚ
 [ರಿಯನೂ? || 237 ||

ಟೀ. ಸುರ-ಪುರ-ಉದ್ಯಾನಮೆಂಬುದು ಕವಿತ್ವದ ಮಾತು; ಕವಿಗಳು, ಸುರರೆಂಬ ಜೀವಿ
 ಗಳು ಅವೆ, ಅವರಿಗೆ ಪುರಗಳೂ ಉದ್ಯಾನಗಳೂ ಉಂಟು ಎಂತ, ಕವಿತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದರ
 ನಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಒಂದು ಮೊದಲ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸುರಪುರೋದ್ಯಾನಮಂ ಜಹುಿಯಂಥ ಬನಂ
 ಗಳೆಂದು ಮುಂತಾದ ಉಪಮೆ ಹೇಳುವರು. ಇಂಥಾದು ವಾಸ್ತವವಲ್ಲದದ್ದರಿಂದ ಉಚಿತವಲ್ಲ.

ಶಾಲಿಗೆಹಿದ ಗಿಳಿಗಳಂ ಸೋವ ಪಾಮರೀ-
 ಜಾಲದೊಂದುಲಿಪುಮಂ ಕೋಕಿಲ-ನಿನಾದಮೆಂ
 ದೇಳಿದಂ ಗೆಯ್ದು, ತೊಲಗದೆ ನಿಂದ ಕೀರಾಳ ಕಣ್ಣೊಳೆಸಿತೇನ್
 [ಎಂಬೆನೂ? || 238 ||

ಸಲಹಿದೀ ಭೂಮಾತೆಗಂ ನಮಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂ,

ನಲಿದು, ಬಾಗಿದವೊ? ಪೇಚಿ! ಎಂಬಿನಂ ಕಿಕ್ಕಿರಿದ
ಫಲ-ಭಾರದಿಂ ಕೊರಲ್ವಾಗಿ, ಕಣ್ಣೊಳಿಸಿದ ಪಾಲಿಗಳ್ ಕರಮೆನೆ
[ದವೂ. || 239 ||

ಟೀ. ಉಲಿಪುಮಂ=ಉಲಿಪನ್ನಾ, ಸೂ. 122b. ಕೀರಾಳಿ=ಕೀರ-ಅಳಿ. ಎಂಬಿನಂ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಸೂ. 246.

ತುಂಡುತುಂಡಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ, ಗಾಣದೊಳರೆದು,
ಹಿಂಡಿ, ರಸಮಂ ತೆಗೆದು, ಕಾಸಿ, ಕಾಲ್ಪುತದಂ
ಖಂಡ-ಶರ್ಕರೆಯಾಗೆಯೇಗೆಯ್ದೊಡಂ, ಸುಗುಣಮಂ ಬಿಡದ ಸುಜನ
[ರಂತೇ, |

ದಿಂಡುರುಳ್ಳದೆವಾಳ್ಗದಿರಾದರಂ ಸುಕ್ಕೋ
ದಂಡ-ರೂಪಿಂ, ಸ್ವಾಮಿ-ಹಿತರೆನ್ನುತಮ್ಮೊಳು
ದ್ದಂಡತೆಯ ಬಿರಿದೆತ್ತಿ, ತೆನೆಸೋಗವಸುರ ಕಬ್ಬಿನ ಕೊಬ್ಬು ಕಣ್ಣೆನೆ
[ದುದೂ. || 240 ||

ಪ. ಕಾಲ್ಪುಳಿತು, ಅದಂ, ಖಂಡ-ಶರ್ಕರೆಯಾಗಿ, ಎಗೆಯ್ದೊಡಂ. ದಿಂಡುರುಳ್ಳದೆವು ಅಷ್ಟಗೆ (ಅಷ್ಟಂಗೆ) ಇದಿರಾದರಂ ಸುಕ್ಕೋದಂಡ-ರೂಪಿಂ, (ನಾವು ಹ್ಯಾಗಾದರೂ) ಸ್ವಾಮಿ-ಹಿತರೆನ್ನುತ, ಅಮ್ಮೋಳ್ (ಅಮ್ಮನೋಳ್) ಉದ್ದಂಡತೆಯ ಬಿರಿದು ಎತ್ತಿ. ಟೀ. ತೆನೆಸೋಗವಸುರ=ವಸುರಾದ ತೆನೆಸೋಗಿಯ. ಕಬ್ಬಿನ ಕೊಬ್ಬು=ಕೊಬ್ಬಿದ ಕಬ್ಬು.

54. SPRING-TIME

ವಸಂತಕಾಲ

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಎಳವೆತ್ತಿ ದಾಡೆ ಕೆಂದಳರ ನಾಲಗೆ ಮಾಮರದಳ್ಳಗೊಂಬಿನೊಳ್
ಮಿಳವೆಳವಳ್ಳ ಬಾಲಮಲದೊಂಗಲೆ ಕೇಸರಮೆಂಬಿನಂ ಮನಂ |

ಗೊಳಿ, ಮಧುಮಾಸ-ಕೇಸರಿ ವಿಯೋಗಿಗಳೆಂಬ ಮೃಗಂಗಳಂ ಭ
[ಯಂ

ಗೊಳಿಸಿದುದುಧ್ವ-ಕೀರ-ಮದ-ಕೋಕಿಲ-ಗರ್ಜಿತ-ತರ್ಜಿತಂಗಳಂ.

|| 241 ||

ಟೀ. ಕನಿ ಮಧುಮಾಸವನ್ನು ಬಂದು ಕೇಸರಿಗೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತಾನೆ, ಇದು ವಿಯೋಗಿಗಳೆಂಬ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ವಿಯೋಗಿಗಳೆಂಬವರು ತಮ್ಮ ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೆತ್ತವರೂ ಹೆಂಡಿಯರೂ ಮಕ್ಕಳೂ ಮುಂತಾದ ಲಿಪ್ತರು ಸಹ ಇಲ್ಲದೆ ಪರಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವಂಥವರು; ಅಂಥವರು ಮಧುಮಾಸದ ಸೊಗಸನ್ನು ಕಂಡು, ಕೇಳಿ, ಅಯ್ಯಬೋ, ನಾವು ಇಷ್ಟನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಂಟಿಗರಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವದು ಯಾತಕವು? ನಾವು ನಮ್ಮವರ ಸಂಗಡಲಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಸುಖವಾಡುತ್ತೆಂತ, ನಿರಾಶೆಯಾಗಿ, ದುಃಖಿಸಿ, ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂತ, ಮಧುಮಾಸಕ್ಕೆ ಬರುವ ಬಿಡುವವರನ್ನು ಬಿಡರು. ಹೀಗೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರಿ. 67ನೆಯ ಸೂತ್ರ ನೋಡು. ಮಾ-ಮದ ಅಳ್ಳೆಯಂಬ.

55. THE RAINY SEASON

ವರ್ಷಕಾಲ

ಭಾಮಿನಿಸತ್ಪದಿ

ಬಡ್ಡು ಮೆಹಿದುದು ಮೇಘ-ಘಟಿ; ಬಿಸಿ

ಲೊಡ್ಡು ಮುಹಿದುದು; ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರ

ನಡೆವಿಸಿ, ಹಿಡಿಯಾಳ ಹಿಡಿದವು ಮುಗಿಲ ಚೂಣಿಗಳೂ; |

ಕಡ್ಡಿ ತಡೆವುದೆ ಕಡಲನುಡು-ಗಣ

ದೊಡ್ಡು ಕಾಣಿಸು; ಮುಗಿಲ ಬಾಯಿಗೆ

ಲಡ್ಡು ಗೆಗಳಾದವು ಸಮಸ್ತ-ಗ್ರಹ-ಸು-ತಾರೆಗಳೂ.

|| 242 ||

ಟೀ. ಕಡಿ ಮೋಡಗಳು ಅರಿಬಲವೆಂತಲೂ ಮುಗಿಲು ಕೂವ್ವುಗಳೆಂತಲೂ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕಡ್ಡಿ ತಡೆವುದೆ ಕಡಲಂ? ಹ್ಯಾಗೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಬಲ್ಮುಗಲಂ ತಡೆಯ ಕೂಡದು. ಮುಗಿಲ ಚೂಣಿಗಳು ಹಿಡಿಯಾಳ ಹಿಡಿದವು ಅಂದರೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದ (ಕಿರಣಗಳೆಂಬ) ಆಳ (ಅಳುಗಳನ್ನು) ಹಿಡಿದವು.

ಆಳ ಕರೆ! ಕಟಕವನು ಸೂರ್ಯನ
 ಮೇಲೆ ಬರ ಹೇಳು! ಎಂಬ ಮೇಘ-ನೃ
 ಪಾಳಕನ ಡಂಗುರವೋ? ಮೊದಲನೆಯ ಬಿಡುಬಿಡು
 ಆಲಿಕಲ್ಲೋ? ಮುಗಿಲ ಮುಂಗುಡಿ
 ಯಾಳ ಹೊಯ್ದು ಬಿಟ್ಟು ತಾರಾ-
 ಮಾಳಗಳೋ? ಜೀವಮೂತ-ಲತೆ ಲಂಬಿಸಿದುದಂಬರವಾ. || 243 ||

ಮಿಂಚಿದವು ದೆಸೆಗಳಲಿ; ಗಮನಕೆ
 ಮುಂಚಿದವು ಹಂಸಗಳು; ನಭದಲಿ
 ಹೊಂಚಿದುದು ಜೀವನಕೆ ಜೀವನ-ವಿರಹ-ಸಿಕ್ಕುರುಂಬಾ. || 244 ||

ಟೀ. (ಜೀವಮೂತ-ಲತೆಗಳು) ಮಿಂಚಿದವು (ಎಂಟು) ದೆಸೆಗಳಲಿ. ಹಂಸ ನೀರಿಗೂ ಮುಚ್ಚಿ
 ಗೂ ಮೆಚ್ಚಿದು; ಚಾತಕಗಳ ಸಿಕ್ಕುರುಂಬು ಬೀಸಿಗೈಯಲ್ಲಿ ಜೀವನ-ವಿರಹಗಳಂತೆ ಇದ್ದು, ಈಗ
 ಮುಚ್ಚಿ ಬಂದಿರಂತೆ ಹೊಂಚುತ್ತದೆ; ಚಾತಕ ಮುಚ್ಚಿಯು ಹಸಿರುಬೀಜದಂತೆ ಜೀವಿಸುತ್ತದೆ.

ಜನಪ, ಕೇಳು, ಅಯ್ಯಾ! ಕಾಮುಗಿಲ ಮುಂ
 ಬನಿಗಳೊಳು, ವಹಿಲದಲಿ, ಕೇರಳ-
 ಜನಪದದ ತೌಳವದ ಕೊಂಕಣ ವಿಷಮ-ವೀಧಿಯಲಿ, |
 ಜಿನುಗಿನಲಿ, ಬಹು ಮುಚ್ಚಿಗಳಲಿ ನನೆ
 ನನೆದು, ಸಾಗರ-ತೀರದಲಿ ಬಂ
 ದನು ಕಿರೀಟ, ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಲಾ ದ್ವಾರಕೀಪುರವಾ. || 245 ||

ಟೀ. ಕಿರೀಟ = ಅರ್ಜುನ. ವಹಿಲದಲಿ ವೀಧಿಯಲಿ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಬಂದನು ಎಂಬ
 ದು ಪ್ರಯಾಸವು.

56. TWO RIDDLES (SYRINGE OR FOUNTAIN, COCK)

ಎರಡು ಒಗಟೆ

ತ್ರಿಪದ

ಆಸನದಲುಂಬುವದು, ಸೂಸುವದು ಬಾಯಲ್ಲಿ,
ಬೇಸವಿದ ಹೊತ್ತು ಕೊಲುತಿದುದು. ಕವಿಗಳ
ಸಾಸಿಗಳೆ, ಪೇಲಿ! ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 246 ||

ಹಲವು ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟವಗೆ;
ಸಲೆ ಗಟ್ಟಿಗೆ ಜಾವವವನ ಹೆಂಡತಿಗೆ

ಮೊಲೆಯಿಲ್ಲ. ನೋಡು! ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 247 ||

ಪ. ಕೊಟ್ಟ (ಕೊಟ್ಟು) ಅವಗೆ (ಅವನಿಗೆ).

57. THE PANDAVAS IN THE ROYAL COURT
AT HASTINAPURA (see No. 52)

ಪಾಂಡವರು ಹಸ್ತಿನಾಪುರದ ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು

ಛಾಂದಸ್ಸಿಟ್ಟಿ

ಆ ದಿವಸವನು ಮಧುರ-ಗೇಯ-ವಿ

ನಾದದಲಿ, ಕವಿ-ವಾದಿ-ವಾಗ್ಗಿ-ವಿ

ನೋಡದಲಿ ನೂಕಿದರು, ಮಜ್ಜನ-ಭೋಜನಾದಿಯಲಿ; |

ಆದುದುತ್ಸವವಂದಿನಿರುಳು. ದಿ

ನಾದಿಯಲಿ ಕಂಡನು ಕನಸು, ಪಾ

ಸಾದ-ಶಿಖರವು ಮುಳಿದು ಬಿದ್ದುದನಡವಿ-ಮಧ್ಯದಲಿ. || 248 ||

ಪ. ಅದುಮ ಉಳವಂ ಅಂದಿನ ಇರುಳು. ಬಿದ್ದುದಂ ಅಡವಿ. ಕನಸು ಕಂಡವನು ರಾಜನೆಂತಲೂ ಅರಸನೆಂತಲೂ ಹೆಸರಿರುವ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು.

ಅರಸನುಪ್ಪವಡಿಸಿದನವನೀ

ಶ್ವರ-ವಿಹಿತ-ಸತ್ತ್ವಯೆಗಳನು ವಿ

ಸ್ತರಿಸಿದನು ದುಃಸ್ವಪ್ನ-ಕುಂತ-ವಿಭಿನ್ನ-ಚೇತನನೂ.

|| 249 ||

ಬಂಕ ಪಾಂಡವರು ಮುಂತಾದವರು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ನರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಮೇಲೆ "ಕಾರವೇ ಶ್ವರ (=ದುರ್ಯೋಧನ, v. 218) ಬಂದನರಮನೆಗೆ". ತರುವಾಯ

ಇತ್ತಣಿಮ್ಮಡಿ ಮಾಡಿಸಿದ ಸಭೆ

ಯೆತ್ತ ಬಿಜಯಂಗೆಯ್ದು ನೋಡಿದ

ಸುತ್ತಮವೆಲಾ! ಎಂದನಾ ದುರ್ಯೋಧನನು, ನಗುತಾ. || 250 ||

ಪ. ಇತ್ತಣಿ ಇಮ್ಮಡಿ. ನೋಡಿದೆ (-ಮಾಡೆ) ಉತ್ತಮ. ಟೀ. ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಬಹು ಚಂದನಾದ ಬಂದು ಸಭೆ ಇತ್ತು, ಅದಂತೆ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ದುರ್ಯೋಧನನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯ ಮೇಲೆ ಹಸ್ತಿನಾಪುರದಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದು ಮಾಡಿಸಿದ್ದನು. ಈ ನಮ್ಮ ಸಭೆ ನಿಮ್ಮದಕ್ಕಿಂತ ಇಮ್ಮಡಿ ಚಂದ ಪಂಡ, ದುರ್ಯೋಧನನು ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇಮ್ಮಡಿ=ಇಮ್ಮಡಿ, ಸೂ. 187.

ದೇಸಿಗಾಠರ ಕೈಮೆಗಳು ಶೇ

ಸೈಸಶೇ, ಬೇರೇನು? ಮಾನುಷ-ದೈವ-ಕೃತಿ! ಎಂತೂ |

ಈಸು ಸಂಖ್ಯೆಯ ನಮ್ಮಲುಂಟೇ?

ಲೇಸೆನುತ, ನೃಪನೆದ್ದು, ಕೆಯೊಡ

ಶಾ ಸಭೆಗೆ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಬಂದನು ರಾಜ-ಗಣ-ಸಹಿತಾ. || 251 ||

ಪ. ಈಸು! ಏನು. ಟೀ. ನೃಪಂ=ಯುಧಿಷ್ಠಿರ.

ಬಿಗಿದ ನೀಲದ ಸರಿಯ ನೆಲಗ

ಟ್ಟುಗಳ, ಮೈಡೂರಿಯದ ಮಣಿ-ಭಿ

ತ್ತಿಗಳ, ವಜ್ರದ ವೇದಿಗಳ, ವಿದ್ರುಮದ ಲೋಕೆಗಳಾ, |

ಜಗೆಯ ಲಹರಿಯ ಜಾಳಿಗೆಯ ಪ

ಜ್ಜೆಗಳ ಪಾಗಾರದ ಸು-ರತ್ನಾ

ಳಗಳಲೆನೆದುದು ರಾಜ-ಸಭೆ ತತ್-ಕ್ರೋಶ-ಮಾತ್ರದಲೀ. || 252 ||

ಕವಿನವರುಣಾಂಶುಗಳ ಲಹರಿಯ,

ಲವಣಿ-ಲಾವಣಿಗೆಯಲಿ ನೀಲ-

ಜ್ಞವಿಯ ದೀಧಿತಿ; ಝಳಪಿಸಿತು ದನೆದನೆಯ ಭಿತ್ತಿಗಳಾ |

ತಿವಿದವೆಳೆಮುತ್ತುಗಳ ಚಂದ್ರಿಕೆ;

ಜವಳಿಸಿದವೊಂದೊಂದನೊಕಿದ

ವವಿರಳತ-ಮಣಿ-ಕಿರಣ ವೇಣೀ-ಬಂಧ-ಬಂಧುರದೀ. || 253 ||

ಪ. ಕವಿವ ಅರುಣ-ಅಂಶುಗಳ. ಹೀಗೆ ಛೇದಿಸಿದರೆ ವ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರ ಸಂಧಿಗೊಪ್ಪರ ಬಂ
ದರು ಒಳ್ಳೊಬ್ಬ: ಬಂದು ಮೇಳೆ ಕವಿದವು ಅರುಣಾಂಶುಗಳ ಎಂತ ಸವಿಸಿದರೆ ಉಚಿತ: ಇಂತಾ
ದರೆ ಕವಿದವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ದೀಧಿತಿ ಎಂಬುದು ಕೃತ್ಯ; ಇಂತಲ್ಲವಾದರೆ ದೀಧಿತಿ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇತ್ತು
ಎಂಬ ಕ್ರಿಯೆಯು ಕಲ್ಪಿಸಿತು ಲೇಕು. ತಿವಿದ ಎಳೆಮುತ್ತುಗಳ ಎಂಬಲ್ಲಿ ವಕಾರದ ಸಂಧಿ ಸ್ಪಷ್ಟವು.
ಪೇ. ಆವಿರಳತ-ಮಣಿ-ಕಿರಣ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಜವಳಿಸಿದವು ಎಂದೂ ಲೇಕಿದವು ಎಂದೂ ಎರಡು ಕ್ರಿ
ಯೆ ಉಂಟು.

ಅಲ್ಲಿ ವಿಸುಳೋದ್ಧಾನ-ವೀಧಿಗ

ಅಲ್ಲಿ ತಾವರೆಗೊಳದ ರಚನೆಗ

ಅಲ್ಲಿ ಸಿಂಹ-ಮಯೂರ-ಮಧುಕರ-ಶುಕ-ಪಿಕಾನೀಕಾ; |

ಅಲ್ಲಿ ಕೇಳಲ-ಶೈಲ-ಹಿಮ-ಗೃಹ

ವಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ-ವಿಳಾಸ-ರಚನೆಗ

ಅಲ್ಲಿ ಮೊದ್ವುಂಟು ಸಿಸಿ ಮೆರೆದುದು ಪಾಂಡವರ ಸಭೆಯೂ. || 254 ||

ಪ. ವಿಸುಳೋದ್ಧಾನ-ವೀಧಿಗಳ; ಅಲ್ಲಿ ... ರಚನೆಗಳ; ಸಿಂಹ. ಶುಕ-ಅಂಕ
ಪೇ. ಮೊದ್ವುಂಟು ಸಿಸಿ ಮೆರೆದುದು ಪಾಂಡವರ ಸಭೆ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎಂತವಾಗ ರಚಿಸಿದಂತಾಯಿತು.

ಸ್ಥಳವನೇ ಜಳವೆಂದು, ನಿರ್ಮಳ-

ಜಳವನೇ ಸ್ಥಳವೆಂದು, ಬಾಗಿಲ

ನೆಲಿಲ ಭಿತ್ತಿಯ ಹಾಯ್ದು, ಬಾಗಿಲ ಭಿತ್ತಿಯಿಂದಿಳಿದೂ, |

ಕಳವಳಿಸುವನೆ ಧರ್ಮಸುತನಾ

ಕೊಳನನೇ ಕೊಳನೆಂದು, ಬಾಗಿಲ

ನೆಲಿಲ ಹೊಗುತ ಬಂದು, ಹೊಕ್ಕನು ಬಹಳ ಚೌಕಿಗೆಯಾ. || 255 ||

ವಿಳಸದಾಯವ್ಯಯದ, ವಿಶ್ರುತ-

ವಳಯದುನ್ನತ-ವಾಸ್ತು-ಲಕ್ಷಣ

ದೊಳಗೆ ಸೇರಿದುದೆಂದು ನೃಪ ಕೊಂಡಾಡಿದನು ಸಭೆಯಾ. || 256 ||

ಪ. ಧರ್ಮಸುತಂ (=ಯುಧಿಷ್ಠಿರಂ)? ಆ. ಟೀ. ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಚಿತ್ರವುಳ್ಳ ಚೌಕಿಗೆಯ ಹುಗುವಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಕಳವಳವಾದಂತಾಯಿತು; ಇದು ಜಳ, ಇದು ಸ್ಥಳ, ಇದು ಗೋಡೆ, ಇದು ನೆಲಿಲ ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಯವಜ್ಞಿಯದೆ ಇದ್ದನು. ವಿಲಸದಾಯವ್ಯಯದ ಎಂಬುದು ಸಂತಯದ್ದು; ವಿಲಸದ್ ಆ ಅವ್ಯಯದ (=ಸಂತೋಷಕರವಾದ ಆ ಅವ್ಯಯದ) ಎಂತಲೂ ವಿಲಸದ್-ಆಯ-ವ್ಯಯದ ಎಂತಲೂ ಛೇದಿಸ ಬಹುದು. ವಿಲಸದಾಯವ್ಯಯದ (ಮತ್ತೆ) ವಿಶ್ರುತ-ವಳಯದ ಎಂಬೀ ಪದ್ಧಿಗಳು ಲಕ್ಷಣ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ.

ಗುರು, ನದೀಸುತ, ಕರ್ನ, ಸೈಂಧವ,

ಗುರು-ತನುಜ, ಭಗದತ್ತ, ಬಾಹ್ಯಕ

ನುರು-ಯವನ, ಸೌವೀರ, ಕೌಸಲ, ಚೈದ್ಯ, ಮಾಗಧರೂ |

ಅರಸುಗಳು, ನಾನಾ-ದಿಗಂತದ

ಧರಣಿಪರು, ಸಚಿವರು, ಪಸಾಯ್ತರು

ನೆರೆದುದಂದಿನ ದಿನಸದೋಲಗದೊಡ್ಡು ಚಲುವಾಯ್ತು. || 257 ||

ಪ. ಒಗಂತ=ಏಕ-ಅಂತ. ನೆರೆದುರು. ಅಂದಿನ. ಟೀ. ಗುರು=ದ್ರೋಣ; ನದೀಸುತ=ಭೀಷ್ಮ; ಕರ್ನ=ಕರ್ಣ; ಸೈಂಧವ=ಸಿಂಧುವಿನ ರಾಜನಾದ ಜಯದ್ರಥ; ಗುರುತನುಜ=ದ್ರೋಣನ ಮಗನಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ್; ಭಗದತ್ತ=ಪಂಜಾಬಿನ ಯವನರ (ಗ್ರೀಕರ) ರಾ

ಜ; ಬಾಡ್ಲಿಕಂ=ಬಾಡ್ಲಿಕರ ರಾಜನಾದ ಸೋಮಪತ್ತಂ: ಉರು-ಯವನ ಎಂಬವನು ಯವ
ನರ ರಾಜರಾದ ವಿತುಲನೆಂತಾಗಲಿ ಪತ್ತಮಿತ್ರನೆಂತಾಗಲಿ ಇರ ಬಹುದು; ಇತ್ಯಾದಿ ಅರಸುಗಳು.
ಇವೆರಬಿಟ್ಟರೆಂತ ಕನ್ನಡ ಕವಿ ಹೇಳಿದರೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟರ ಮಾತು ಕಾಣದು
(II, 57, 2011 seq.).

ಧರಣಿಪತಿ, ಕೇಳೆ! ಬಂದು ಹರಿಯಂ

ತರ-ವಿಶಾಲ-ಮಹಾ-ಸಭಾ-ವಿ

ಸ್ತರಣವದಾಲಿ ತೆಪ್ಪದ ಕಾಣೆನು; ತೀವಿತವನಿಪರೂ; |

ಹೊಜಿಗೆ ರಾವ್ತರು ರಥದವರು ಜೋ

ದರು ಪದಾತಿಗಳಿದ್ದುದಂದಿನ

ಸಿರಿ ಸುರೇಂದ್ರನ ಪಾಡಿಗೆಯ್ಯಡಿ ಪತ್ತು ಮಡಿಯೆಂದಾ. || 258 ||

ಪ. ಪದಾತಿಗಳೆ ಇದ್ದುದು; ಅಂದಿನ. ಟೀ. ಕವಿ ಇಲ್ಲಿ, ಬಂದು ಬೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣ
ಹೇಬುತ್ತೇನೆಂತ, ಬಬ್ಬ ಸುರೇಂದ್ರನಿದ್ದಾನೆಂತ ಕವ್ವಿಸಿ ವದಿಸುತ್ತಾನೆ; ಇಂಥ ವಾಸ್ತವವಲ್ಲದ
ಉಪಮೆ ಉಚಿತವಲ್ಲೆಂತ ಮುಂತೆ ಹೇಬತೋಣವಾಯಿತು, ಸ್ಲೋಕ 237. ಎಯ್ಯಡಿ=ಎಯ್ಯಡಿ,
ಸೂ. 189.

58. SPRING-TIME

ವಸಂತಕಾಲ

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟು

ಬಂದೆಡೆಯೊಳುಂ ತನಗೆ ನಿಲವಿಲ್ಲದತಿ-ವೇಗ

ದಿಂದೆ ನಿರುತಂ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿ

ಚಂದನ-ದ್ರುಮಂಗಳಂ ತೊಡರ್ವಹಿಗಳಾಹಾರಮಂ ಕೊಂಡು ಕೊಂ
[ಡು, ಮಿಕ್ಕೂ, |

ಮಂದತ್ವಮಂ ತಳೆದು, ಮಲಯಾಚಲದ ನೀಮೆ

ಯಿಂದೆ ಸರಸಿಜದೊಳ್ ಭ್ರಮಿಸುವ ಮಹಿದುಂಬಿಗಳ

ವೈಂದಮಂ ಕೂಡಿ ಕೊಂಡೆಳೆವೆಲರ್ ಬಂದುದು, ವಿರಹಿಗಳೆದೆಯಾಪು
[ವಂತೇ. || 259 ||

ಪ. ತೊಡರ್ದು, ಅಹಿಗಳ ಆಹಾರಮಂ (ಚಂದನವೆಂಬುದಂ). ಟೀ. ಗಾಳಿ ಎಂಬ
ದು ಕರ್ತೃ; ನಿರುತಂ ಪ್ರಬಲಮಾಗಿ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿ . . . ತೊಡರ್ದು, . . . ಕೊಂಡು ಕೊಂಡು,
ಮಿಕ್ಕು (ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಿಕ್ಕು), . . . ತಳೆದು, . . . ಕೂಡಿ ಕೊಂಡು, ಎಳೆವೆಲರ್ (ಅಗಿ) ಬಂ
ದುದು. ಇಂಥ ಸೌಖ್ಯಕರವಾದ ಗಾಳಿಯನ್ನು ನಾವು ಬಿಂಬಿಗರಾಗಿಯೇ ತಿನ್ನ ಬೇಕು, ಅಯ್ಯ
ಯ್ಯೋ! ಎಂತ, ವಿರಹಿಗಳು ದುಃಖ ಪಡುವವರಾದರು; 241ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡು.

ಮಿಡುಗುವ ತಳಿದೋರಣಂಗಳಂ ಕಟ್ಟಿಸುತ,
ಮೆಜಿಗೋಗಿಲೆಗಳ ಬಾಯ್ಗಳ ಬಲಿದ ಬಂಧನದ
ನೆಜಿಗಳಂ ಬಿಡಿಸುತ್ತ, ತುಂಬಿಗಳ ಬಳಗಕ್ಕೆ ಕಮಲಗಳ ಸೂಜಿವಿ
[ಡುತಾ, |

ಕಿಡುವೆಲರೊಳ್ತಲುಂ ಸಾಜಿಸುತ, ವಿರಹಿಗಳ
ನೆಜಿಸುತ ಜೊನ್ನದ ರಸಂ ಪೇರ್ಚಿದ ವಸಂತ
ಪೊಜಿಮಟ್ಟು, ಮಾಗಿಯನ್ನುಡುಗಿಸಿ, ಸಮಸ್ತ-ವಸ-ರಾಷ್ಟ್ರಮಂ ಕೆ
[ಯ್ಯೊಂಡನೂ. || 260 ||

ಟೀ. ವಸಂತ ಎಂಬ ರಾಜನು ಜಯವಂತನಾಗಿ ವಸರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡು
ತ್ತಾನೆ ಎಂತ, ವರ್ಣನೆ. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಆ ವಿರಹಿಗಳು ದುಃಖವೊಳಗೆ ಅವನ ಪಾದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ
ಹಾಗಾಯಿತು.

ಪೊಸ ಮಾವಶೋಕೆಯೊಳ್, ಮೆಜಿದುಂಬಿ ಕೋಗಿಲೆಯೊ
ಳೆಸೆವ ಸಂಪಗೆ ಪೊಚ್ಚ ಪೊಂದಾವರೆಯೊಳು, ಪವ
ಡಿಸಿದ ಮಲ್ಲಿಗೆಯಲರ್ ಬೆಳೆತ ಬೆಳದಿಂಗಳೊಳ್, ಗಿಳಿವಿಂಡು ಬನಸಿ
[ರಿಯೊಳೂ |

ಮನೆದವೊಂದೊಂದಜಿಗೊಳ್ ಮಧುಮಾಸಕುದಯಾದ್ರಿ-
ದಿಸೆಯಂತೆ ಖತಿಯಂತೆ ಧನದಂತೆ ಜನದಂತೆ
ಪಸುವೆಳಗಿನಂತೆ ಕೆಂಪಸಿತಂ ಪಳದಿ ಪಳುಕು ಪಚ್ಚೆಗಳ ಬಣ್ಣದಿಂ
[ದಾ. || 261 ||

ಪ. ಕೋಗಿಲೆಯೋಳ್, ಎಸೆವ. ಮಸೆವು ಬಂದು ಬಂದಪೊಳ್ ಮಧುಮಾಸಕೆ; ಉದಯ-ಅಧ್ವ. ಕೆಂಪು ಅಸಿತಂ. ಉಜೆಯಾದ್ವ ಕೆಂಪು, ಖತಿ ಕಪ್ಪು, ಧನ ಹಳದಿ, ಜನ ಬಿಳಿದು, ಪ ಸುರ್ವೆಳಗು (ಮದವೆಯಲ್ಲಿ ಸುಡುವ ಚಂದ್ರಜ್ಯೋತಿ) ಹಸರು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ವಸಂತಲಕ್ಷಣದ ಬಣ್ಣ.

ತಳಿತೆಸೆವ ತರುಗಳ ನೆಲಿಲ್ಲಳಂ ಸಾರ್ದು, ಶೀ
ತಳದ ನಿರ್ಮಲ-ವಾರಿಯಂ ನೀಂಟೆ, ನವ್ಯ-ಪರಿ

[ಶ್ರಮವನೂ |

ಮಳದಿಂದ ಸೊಗಸು ತೀಡುವ ತೆಳುವೆಲರ್ಗೆ ಮೆಯ್ಯೊಡ್ಡಿ, ಮಾರ್ಗ-
ಕಳೆದರಧ್ವಗರ್.

|| 262 ||

ಆ ಚೈತ್ರಮಾಸಮೆಸೆದುದು ಧರ್ಮ-ಜನ-ಕೀರ್ತಿ

ಭೂಚಕ್ರಮಂ ಮುಸುಕಿದಂತೆ, ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳರೆ;

ಯಾಚಕರನೆತ್ತಲುಂ ಕೂಗಿ ಕರೆವಂತುಲಿಯೆ ಕೋಗಿಲೆಗಳಳೆಯ

[ಜನದಾ |

ಲೋಚನಕುದಯಿಪ ಪೊಸತಂತೆ, ಚೂತಾಂಕುರಂ

ಗೋಚರಿಸೆ; ಪಾತಕ-ಕ್ಷಯದಂತೆ, ಮಾಗಿಯ ವಿ

ಮೋಚನಂ ಕಾಣಿಸಲ್; ಪುಣ್ಯ-ವಾಸನೆಯಂತೆ, ದಕ್ಷಿಣದ ವಾಯು

[ಸುಖಿಯೇ. || 263 ||

ಪ. ಕರೆವಂತ, ಉಲಿಯ ಕೋಗಿಲೆಗಳೆ: ಇಳಿಯ. ಬೇ. ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳರೆ, ಚೈತ್ರಮಾಸಂ ಧರ್ಮ-ಜನ-ಕೀರ್ತಿ ಭೂಚಕ್ರಮಂ ಮುಸುಕಿದಂತೆ ಎಸೆದುದು: ಈ ಪ್ರಕಾರ ಬಂದೊಂದು ಉಪಮೆಗೆ ಆ ಚೈತ್ರಮಾಸಂ ಎಂತ ತಿಳಿಸಲಿಗಿ ಹಾಕ ಬೇಕು. ಮಾಗ ಎಂಬ ಶಿಶಿರದ ಮೇಲೆ ವಸಂತ ಬರುತ್ತದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಎಂದರೆ ದಕ್ಷಿಣವೆಂಬ ದಿಕ್ಕು ದಾನವೂ ಎಂತ ಆಗುತ್ತದೆ; ಆ ದಕ್ಷಿಣವಾಯು ಚಂದನವಾಸನೆಯುಳ್ಳದು.

59. SUN-RISE

ಸೂರ್ಯೋದಯ

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟದ

ಮೂಡ ದಸೆಯೊಳ್ ಕಂಪು ದೂರೆಯೆ, ತಾರಕಿ ಪರಿಯೆ,
 ಕೂಡೆ ತಂಗಾಳ ಮುಂಬರಿಯೆ, ಕಮಲಂ ಬಿರಿಯೆ,
 ಪಾಡುವೆಳದುಂಬಿಗಳ್ ಮೊದಲಿಯೆ, ಚಕ್ರಂ ನೆರೆಯೆ, ನೆಯ್ದಲೆಯೆ
 [ಸೂಂಪು ಮುಪ್ಪಿಯೇ, |
 ಬೀಡುಗೊಂಡಿದರ್ ಕತ್ತಲೆಯ ಪೊಳೆಯಮೆತ್ತ
 ಲೋಡಿದುದೊ? ನೋಡಿದಪೆನೆಂದು, ಪೂರ್ವಾಚಲದ
 ಕೂಡುಗಲ್ಲಂ ಪತ್ತುವ ವೊಲಿದರ್ನಾ ಪ್ರಭೆಯೊಳಾಚಿತ್ತನಾಧಿತ್ಯ
 [ನೂ. || 264 ||

ಪ. ಪುಷ್ಕರೋತ್ಥಿತಂ. (ಅದು) ಅಧಿತ್ಯನು. ಶೇ. ಉದಯದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಪಕ್ಷಿಗಳು
 ಹೊರಗೆ ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ನೆರೆದು ಬಂದು ಆಸುವವು, ಅದು ಅದು ಆಗಿ, ಆ ಸೂರ್ಯನು, ಬೀಡು
 ಗೊಂಡು ಇದರ್ ಫೊಲ್ ಇದರ್. ನೋಡಿದಪೆಂ, ಸೂ. 221.

60. WHO ARE CASTE PEOPLE?

ಜಾತರು ಯಾರು?

ಶ್ರೀಪದ

ಜಾತಿ-ಹೀನರ ಮನೆಯ ಜೋತಿ ತಾಂ ಹೀನವೇ?
 ಜಾತಿ ವಿಜಾತಿಯೆನ ಬೇಡ! ದೇವನೊಲಿ
 ದಾತನೇ ಜಾತ! ಸರ್ವಜ್ಞ! || 265 ||
 ಯಾತನಿದು ಹೂವೇನು? ನಾತರದು ಸಾಲದೇ?
 ಜಾತಿ ವಿಜಾತಿಯೆನ ಬೇಡ! ದೇವನೊಲಿ
 ದಾತನೇ ಜಾತ! ಸರ್ವಜ್ಞ! || 266 ||

61. VAIN THINGS

ಬಹಿಷ್ಕಾರದಂದು

ಮತ್ತೇಭವಿಶ್ರೇಷ್ಠತೆ

ಸುರಚಾಸಾಯತಮಿಂ ಪ್ರಜಾಲನ ಬಲಂ, ಮೇಘಾಂಗಲಾಕಾರ, ಬಾ
ಲರು ಕಟ್ಟಾಡುವ ಕಟ್ಟೆ, ಸೊಪ್ಪದ ಧನಂ, ನೀರ್ಗುಳ್ಳ, ಗಾಳೀ ಸೊ
[ಡರ್, |
ಪರಿಯುತ್ತಿಪ್ಪ ಮರೀಚಿಕಾ-ಜಲ, ಜಲಾವರ್ತಾಕ್ಷರಂ ಇಂತುವಂ
ಸಿರಿ ಪುಲ್ಲಗ್ರದ ತುಂತುಪಿಯಾ! ಸರನಿಲಾ, ಕೇಳೊಲ್ಲದೀ ಬುದ್ಧಿಯಾ!

|| 267 ||

ಪ. ಸುರಚಾಸ-ಅಯತಂ, ಇಂದ್ರಜಾಲಂ. ಜಲ-ಅವರ್ತ-ಅಕ್ಷರಂ. ಇಂತುವಂ ಸಿರಿ==
ಇಂತಾದ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಸಿರಿ (=ಅದೆಲ್ಲ ಸಿರಿಯೂ).

62. EVENING-TIME

ಸಾಯಂಕಾಲ

ವಾರ್ಧಕಸಟ್ಟಿ

ಅರಸ, ಕೇಳೆ! ಆದುದನಿತ್ತಪ್ಪಿಗಳ್ಳೆ ಸಮಯ-ಸಮಯ
ಮರವಿಂದಲರ್ಗಳೊಳ್ಳೆ ಸೆಜೆಯಾದವಾರ್ಧಕ
ಳರದೆ, ಪರಿದವು ಬಿಸಿಲ ಬೀಡುಗಳ್ಳೆ; ಗೂಡುಗೊಂಡವು ಕೂಡೆ ಪ
[ಕ್ಷಿ-ಜಾತಿಲೆ; |
ಪರಿದೆಸಿಪ ಕತ್ತಲೆಯ ರಾಶಿಯಂ ಪೊತ್ತು ಕೊಂ
ಡುರಿವ ಬೆಂಕಿಯ ಕಡೆಯಬುದ್ಧಿದ ಕಂಗಡಮೆನೆ,
ತರಣಿ-ಮಂಡಲಮೆಸೆದುದಪರ-ದಿಗ-ಭಾಗದೊಳ್ಳೆ ಕೂರಗಿದವು ಕೂ
[ಕಂಗಳೂ. || 268 ||

ಪ. ಅದುದು ಅನಿಶ್ಚಿತವಿಲ್ಲೆ .. ಸಮಯಂ; ಅರವಿಂದ-ಅರ್ಗಳೊಳ್ಳೆ. ಅಪರಿ
ಗಳ್ಳೆ; ಇರದೆ. ಸಮಯಂ: ಅರಸ. ಪ. ಕಂ-ಕಂಚುಕುಳ್ಳೆ; ಇದು ಸಮಯದ ವಿಷಯ.

ಸುಳಲಿತಾಂಬರಮಣಿ-ವಿಭೂಷಣವನುಬಿಡು, ಮಂ
 ಗಳ-ರಾಗಮಂ ತಾಳ್ದು, ತಾರಾಭರಣವನಾಂ
 ತಳೊ ಸಂಜೆವೆಣ್ಣೆನಲ್ ಕೆಂಪಿಡಿದುಡು-ಗಣಂಗಳೆಸೆದವಾಗಸದೊಳಾ
 [೧೦ |

ನಳಿನಾಳ, ನಾಳನಳ-ಕುಳ-ಕೀರ ವಿಸರ-ಪರಿ
 ಮಳ-ಸಾರ-ಮಧುವೆಂದು, ಬಾಗಿಲ್ಲಳಂ ಪೂಡಿ
 ಕೊಳುತಿರ್ಪವೆಂಬಂತೆ ಮುಗಯುತಿರ್ವವು; ಕೂಡೆ ತೀವಿದವು ಕತ್ತೆ
 [ಲೆಗಳೊ. || 269 ||

ಪ. ಸುಳಲಿತ-ಅಂಬರಮಣಿ-ವಿಭೂಷಣವಂ ಉಜಿಡು . . . ತಾರಾ-ಅಭರಣವಂ . .
 ಸಂಜೆವೆಣ್ಣೆ? ಎಸಲ್, ಕೆಂಪು ಇಡಿದು, ಉಡು. ನಳಿನ-ಅಳಿ, ನಾಳಿನ ಅಳಿ. ಟೀ. ಮಂಗಳ-
 ವೆಂಬ ಗ್ರಹದ ರಾಗಮಂ. ಕವಿ ಸಂಜೆ ಬಿಬ್ಬಿ ಸ್ತ್ರೀ ಎಂತ ಭಾವಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ನಾಳಿನಳಿ
 ಎಂತ ಮೊದಲೂ ಮಧು ಎಂತ ಕಡೆಯೂ ಅದ ಮಾತನ್ನು ನಳಿನಾಳಿ ನುಡಿಯಿತು; ಎಂತೆಂದ
 ರೆ—ನಾಳಿನ (ನಾಳೆ ಬರುವ) ಅಳಿಕುಳಕ್ಕೆ ಕೀರವೆಂಬ ವಿಸರವಾದ ಪರಿಮಳದ ಸಾರವಾದಂಥ
 ಮಧು (ಇದು ಚನ್ನಾಗಿ ಕಾಪಾಡಲ್ಪಡಲಿ!) ಎಂತ.

63. YUDHISTHIRA IN THE ROYAL COURT IS PREVAILED
 UPON TO PLAY AT DICE (see No. 57)

ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಜೂಜಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಡಿಸೆ ಪಟ್ಟದು
 ಭಾಮಿನಿಪಟ್ಟದಿ

ಬಂದು ಕಡೆಯಲಿ ಕವಡಿಕೆಯ ಜೂ
 ಜೊಂದು ಕಡೆಯಲಿ ಗದ್ಯ-ಪದ್ಯವ
 ದೊಂದು ಕಡೆಯಲಿ ವಾರವಧುಗಳ ಸಾರ-ಸಂಗೀತಾ; |
 ಬಂದು ಕಡೆಯಲಿ ತರ್ಕ-ಗೋಷ್ಠಿಯ
 ದೊಂದು ಕಡೆಯಲಿ ಕೌರವೇಂದ್ರನ
 ಮುಂದೆ ಜಡಿದುದು ರಭಸ ಹಾಸಂಗಿಗಳ ಸಾರಿಗಳಾ. || 270 ||

ಪ. ಜೂಜು; ಒಂದು. ಪದ್ಯಂ ಅದು; ಒಂದು. ಟೀ. ಅಂಥ ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಾರವ
ಧುಗಳು ಸಹ ಇದ್ದದು ನೀಚತನವೇ ಸರಿ. ಜಯವೆಂಬದಕ್ಕೆ ರಭಸ ಎಂಬದು ಕರ್ತೃ. ಕೌರ
ವೇಂದ್ರ=ದುರ್ಯೋಧನ.

ಆಡಲಪ್ಪಿಯನು, ಗಡ, ಯುಧಿಷ್ಠಿರ

ನಾಡುವರೆ ಬರ ಹೇಳು! ಮೇಣ್ ತಾ

ನೋಡುತಿರಲಾವಾಡುವೆವು; ಸಭೆಯಲಿ ವಿನೋದದಲೀ |

ಖೋಡಿಯಿಲ್ಲದ ಸರಸ-ನೆತ್ತವ

ನಾಡಲಪ್ಪಿಯದ ನೃಪತಿ ಮೃಗವೆಂ

ದಾಡುತಿಹರಪ್ಪಿವನರು ತಾವಲ್ಲೆಂದನಾ ಶಕುನೀ.

|| 271 ||

ಪ. ಯುಧಿಷ್ಠಿರಂ; ಆಡುವರೆ (ಆಡುವೊಡೆ). ನೋಡುತ ಇರಲೆ, ಅಂ ಆಡುವೆವು. (ಜ
ನರು) ಆಡುತ ಇಹರ್ (=ಹೇಬುತಿಹರ್); ಅಪ್ಪಿವನರು.

ಅಮದು, ಹೊಲ್ಲೆಹವಾವುದಾಡಲು

ಬಹುದು ಸು-ಜನರ ಕೂಡೆ; ನೀವೇ

ಕುಹಕ-ವಿದ್ಯಾ-ಸಾರ್ವಭೌಮರು ಶಕುನಿ ಕೌರವರೂ! |

ಸುಹೃದಯರಿಗತಿ-ಕುಟಲರಲಿ, ನಿ

ಸ್ಥ ಹರಿಗತಿ-ರಾಗಿಗಳೊಡನೆ ದು

ಸ್ಸಹ, ಕಣಾ, ಸಮ್ಮೇಳವೆಂದನು ಧರ್ಮಸುತ, ನಗುತಾ. || 272 ||

ಪ. ಹೊಲ್ಲೆಹ ಆವುದು. ಟೀ. (ನೀವು) ಸುಜನರ (=ಕಪಟವಿಲ್ಲದವರ) ಕೂಡೆ ಹೊ
ಲ್ಲೆಹ ಆವುದೂ ಆಡಲು ಬಹುದು (ಎಂತ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆಂಬ ಧರ್ಮಸುತಂ ದುರ್ಯೋಧನ ಶಕು
ನಿಗಳಿಗೆ ಎಂತಾನೆ). ಸಮ್ಮೇಳಂ ದುಸ್ಸಹ (ಆಗದೆ).

ನೀವು ಸುಹೃದಯರಿಂದು ದುರ್ಜನ

ರಾವು; ನೀಂ ನೀರಾಗಿಗಳ. ಗಾ

ಗಾವಲಂಬರು ನಾವೆಲೇ, ನೀವಪ್ಪಿಯಿರೇ ಸಿಜವಾ! |

ನೀವು ನಾವೆಂಬೀ ವೃಥಗ್-ಭಾ

ವಾವಲಂಬನವೇಕೆ? ನಿಮ್ಮಲಿ

ನಾವು, ನಮ್ಮಲಿ ನೀವೆ! ಎಂದನು, ನಗುತ, ಕುರುರಾಯಾ. || 273 ||

ಪ. ಪಾತ್ರ: ಎತ್ತಿ. ಭಾವ-ಅವಲಂಬನಂ. ಟೀ. ಕುರು-ರಾಯ=ದುರ್ಯೋಧನ.

ಇರಲಿ ಬಾಂಧವರಿದುಪಿಳೆರಡಿ

ಟ್ಟರದೆ ನಿಲಲದು ಲೇಸೆಲಾ, ವಿ

ಸ್ತುರಿಸಲೇಕಯ್ಯ ದ್ಯೂತ-ದುರ್ವ್ಯಸನ-ಪ್ರಪಂಚವಿದೂ? |

ತರುಣ, ವಿಟ-ಚಾರಣ-ಕುಶೀಲಕ-

ಭರತ-ಗಣಿಕಾಯೋಗ್ಯ-ವಿಷಯಕೆ

ಗರುವರೊಲಿವರೆ? ಎಂದನಾ ಕುರುಪತಿಗೆ ಯಮಸೂನೂ. || 274 ||

ಪ. ಇರಲಿ ಬಾಂಧವರ! ಇದಪಿಳೆ . . ನಿಲಲ್, ಅದು ಲೇಸು! ಎಲಾ. ಗಣಿಕಾ-ಅ
ಯೋಗ್ಯ. ಟೀ. ಕುರು-ಪತಿ=ದುರ್ಯೋಧನ; ಯಮ-ಸೂನು=ಯುಧಿಷ್ಠಿರ.

ದ್ಯೂತವಿದು ದುರ್ವ್ಯಸನವೆಂಬವ

ನೀತಿವಿದನೇ? ಶ್ರೋತ್ರಿಯರಿಗ

ಖ್ಯಾತಿಯದು, ಯತಿಗಳಿಗೆ, ಮೇಣ್ ರಣ-ಭೀತ-ಭೂಪರಿಗೇ; |

ದ್ಯೂತ-ಮೃಗಯಾ-ಸ್ತ್ರೀವ್ಯಸನ ನೃಪ-

ಜಾತಿಗೋಸುಗವಾದವಿದಲಿ ರ

ಸಾತಿಶಯವಾಯಿದವ ನರ-ಮೃಗವೆಂದನಾ ಶಕುನೀ. || 275 ||

ಪ. ಶ್ರೋತ್ರಿಯರಿಗೆ ಅಖ್ಯಾತಿ. ರಸ-ಅತಿಶಯವ.

ಅರಸ, ಕೇಳೆ! ಕಾಳಗಕೆ ಜೂಜಿಗೆ

ಕರೆದಡೋಸರಿಸಿದಡೆ, ಬಹಿಷಕವ

ಗರುವನೇ? ಕ್ಷತ್ರಿಯರೊಳಗೆ ನೃಪ-ಧರ್ಮ ನೀನಲಿಯಾ? |

ಕರೆದೇವಾಂ ಜೂಜಿಂಗೇ; ಬೀಕೇ?

ಧರಣಿ-ಪತಿ, ಬಾ! ರಾಜ-ಧರ್ಮವ

ನೊರಸುವರೆ ನಿಲ್ಲಿಂದುಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ನುಡಿದನಾ ಶಕುನೀ. || 276 ||

ಪ. ಕರೆದಡೆ (-ಮಡೆ), ಬಿಸರಿಸಿದಡೆ (-ಮಡೆ).

ಭೂರಮಣ, ಕೇಳೆ! ಅವಿಳ-ನೃಪ-ಸಂ

ಹಾರ-ಬೀಜದ ಕರ್ಮ-ಫಲ-ಸಂ

ಸ್ಥಾರವಳ್ಳಿಯನಿಹಿದು ನೂಕಿತು ಧರ್ಮನಂದನನಾ. |

ಧೀರನಲ್ಲಾ? ಧರ್ಮ-ಶಾಸ್ತ್ರ-ವಿ

ಚಾರ-ಸಾರ-ಜ್ಞಾನ-ನಿಷ್ಠೆಯೊ

ಳೋರೆಯುಂಟೇ? ದ್ವ್ಯಾತ-ಕೇಳಿಗೆ ಮಾಡಿದನು ಮನವಾ. || 277 ||

ಪ. ಸಂಸ್ಕಾರಂ (ಧರ್ಮನಂದನನ) ಆಳ್ವೆಯಂ ಇಹಿದು. ಬೀ. ಕರ್ಮ-ಫಲ-ಸಂಸ್ಕಾರವೆಂದರೆ, ಪಾಪಗಳ ಫಲವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವದು (ಇದು ದ್ವ್ಯಾತವೆಂಬದು). ಹಾಗಾದರೆ ತಾನು ಧೀರನಲ್ಲವೋ? ಅದಲ್ಲದೆ ರಾಜಧರ್ಮದ ಮೇಲೆ ಜೂಜಿಗೆ ಅಣ್ಣಿ ಇಲ್ಲ! ಎಂತ, ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ತನ್ನೊಳಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ಕೊಂಡದು.

ಇಂದು-ವದನೆಗೆ ದಕ್ಷಿಣಾಕ್ಷಿ

ಸ್ವಂದವಾಯಿತು; ಭೀಮ ಪಾರ್ಥರಿ

ಗಂದು ಕೆತ್ತಿತು ಪೃಥಯ, ವಾಮ-ಭುಜಾಕ್ಷಿಗಳು ಸಹಿತಾ; |

ಕಂದಿದವು ಮೋಟಿಗಳು ಗಂಗಾ

ನಂದನ-ದ್ರೋಣಾದಿ-ಸುಜನರಿ

ಗಂದವೇತ್ತಿತು ಮುಸುತು ಶಕುನಿ ಸುಯೋಧನಾದಿಗಳು. || 278 ||

ಪ. ದಕ್ಷಿಣ-ಅಕ್ಷಿ. ಪಾರ್ಥರಿಗೆ (=ಅರ್ಜುನರಿಗೆ) ಅಂದು. ಭುಜ-ಅಕ್ಷಿಗಳು. ಸುಜನರಿಗೆ; ಅಂದೂ. ಬೀ. ಗಂಗಾನಂದನ=ಭೀಮ. ಸುಯೋಧನ=ದುರಯೋಧನ. ಆ ಸುಜನರಿಗೆ ಮೋಟಿಗಳು ಕಂಡವು. ಸುಯೋಧನಾದಿಗಳ ಮುಸುತು. ಆ ಇಂದುವದನೆ ಕಂಡಿ ಯೆಂಬವಳೆಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಅರಸ, ಕೇಳೆ! ಕುಂತೀ-ಕುಮಾರರ

ಸಿರಿಯ ದುಗುಡದ ಹೊತ್ತು ಮಿಗೆ ಗ

ಬ್ಬರಿಸಿತಯ್ ಧರ್ಮಜನ ಗಾಢದ ಬುದ್ಧಿ-ಪರ್ವತವಾ. || 279 ||

ಟೀ. ಹೇಬಿದ ದುಗುಡದ ಹೊತ್ತು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ (ಧರ್ಮಜನ) ಬುದ್ಧಿ ಎಂಬ ಗಾಢದ ಪರ್ವತವ ಮಿಗೆ ಗಬ್ಬರಿಸಿತು.

ವ್ಯಸನ-ತೃಷ್ಣೆಯು ಕೀಳುಚಿತ್ತದ

ಮಿಸುನಿಯೊಳು ಬೆರೆಸಿತು, ಸುಬುದ್ಧಿಯ

ರಸವು ಹಾಪಿತು, ಹುದಿದ ರಾಗದ್ವೇಷ ವಹ್ನಿಯಲೀ |

ಮುಸುಡ ತಿರುಹಿತು, ತಿಳಿವು ಲಜ್ಜೆಯ.

ದೇಸಿಗೆ ದುರ್ಘಟವಾಯ್ತು, ಪರಿಭವ

ದೊಸಗೆಯನು ಸೂಚಿಸಿತು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಧರ್ಮಜನ ಹೃದಯಾ. || 280 ||

ಟೀ. ಧರ್ಮಜನ ಹೃದಯವು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಪರಿಭವದ ಒಸಗೆಯನು ಸೂಚಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿತು ಅಂದರೆ (ವೋಸವುಳ್ಳ ಜೊತಿನ) ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಒಂದು ಹಬ್ಬ ಬರುವ ಹಾಗಾಯಿತು, ಯಾತಕ ಹಬ್ಬ ಎಂದರೆ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ ಪರಿಭವದದು (ಅವನು ನೀತಿಯನ್ನು ಪರಿಭವಿಸಿದದರಿಂದ ಹುಟ್ಟುವಂಥದು). ಪರಿಭವದ (ಅಂದರೆ ಜನರ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಿಸದಂಥ) ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಒಸಗೆಯನು ಸೂಚಿತೆಂತಲೂ ಹೇಳಿ ಬಹುದು.

64. GREAT PEOPLE AND THEIR MANNERS

ಹಿರಿಯರನ್ನು ಕುಲಿತದು

ತ್ರಿಪದ

ಅಟ್ಟಡಿಗೆಯ ರುಚಿಯನು ಹುಟ್ಟು ತಾ ಬಲ್ಲದೇ?

ಶ್ರೀಪ್ರರೆಂದೆನಲು ಬೇಡಾ! ಅಹಿಹಿನಾ

ಬಟ್ಟೆ ಬೇರಿಸಿಂದ. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 281 ||

ಟೀ. ಶ್ರೀಪ್ರರೆಂದು ಲಘುಮನಸಿನಿಂದ ಎನ ಬೇಡಾ! ಅಹಿಹಿರುವವರೇ ಶ್ರೀಪ್ರರು.

ಬಲ್ಲೆನೆಂದೆಂಬುವರು ಎಲ್ಲವರು ಹಿರಿಯರೇ?
 ಸೊಲ್ಲಿಸಿ ಭೇದವನಪಿದೊಡೆ ಕಿಪಿಯ ತಾ
 ನೆಲ್ಲರಿಗೆ ಹಿರಿಯ. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 282 ||

ಟೀ. ಮಾತುಗಳ ಭೇದವನಪಿದರ ಜೀಕು.

ಈಶತ್ವವಿಲ್ಲದೇ ನೀನೀಶನೆಂತಾದಿ?
 ಈಶನೀಶನೆನ ಬೇಡ! ಲೋಕಕೆ ಮಾ
 ನೇಶನೇ ಈಶ! ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 283 ||

ಟೀ. ಮಾನಸಂಪಾದನೆ ಇರ ಜೀಕು.

ಆನೆ ಬೀದಿಯಲಿ ಬರೆ, ಸೋನ ತಾ ಬೊಗಳುವದು;
 ಸೋನನಂತಾನೆ ಬೊಗಳೆಯಾನೆಯ ಅಭಿ
 ಮಾನವೇ ಹಾನಿ. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 284 ||

ಆನೆ ನೀರಾಟದಲಿ ವಿನಾನ ಕಂಡಂಜುವದೆ?
 ಹೀನ-ಮಾನವರ ಬಿಜುನುಡಿಗೆ ಸತ್ಯದ
 ಜ್ಞಾನಿಯಂಜುವನೆ? ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 285 ||

ಚಂದನವ ಕರಗಿಸಲು, ಬೆಂದು ಪರಿಮಳವಕ್ಕು;
 ಸಂದಪ್ಪಿವನಪಿದ ಸತ್-ಪುರುಷರೆನಿಪರು
 ನೊಂದು ಸೈರಿಪರು. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 286 ||

ಪ. ಸಂದ (ಅಂದರೆ ಲೋಕದೊಳಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೆಂದು ಸಂದ) ಅಪವಂ.

65. GREAT THINGS ARE EFFECTED BY SMALL MEANS

ಸಣ್ಣದಿಂದ ದೊಡ್ಡದಾಗುವದು

ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೇದಿತಂ

ಅಲ್ಪಿಯಂ ಸೀಲುವಡಾನೆ ಮೆಟ್ಟಲಮುದೇ? ಚಾನಂಗಳಂದಲ್ಲದೇ?
ಕಿತ್ತಿದಾಗಿದರಡದೇನ್? ಉಪಾಯಪರನೊರ್ವಂ ಕೋಟಗೀಡಕ್ಕು;
[ಹೆಂ |
ಮರನಿದೇನ್? ಅದಿಂದಲೆತ್ತಲಮುದೇ ಬಲ್ಬಾರಮಂ? ಸನ್ನೆ ಸಾ
ವಿರ ಕಾಲಾಳನ ಸತ್ವವಯ್! ನರನೇಲಾ, ಕೇಳ್ವೊಪ್ಪದೀ ಬುದ್ಧಿಯಾ! || 287 ||
ಪೇ. ಸೀಲುವಡೆ=ಸೀಲುವೊಡೆ, ಸೀಲುವರೆ, ಸೀಲಿಲಕ್ಕೆ.

66. SUN-RISE

ಸೂರ್ಯೋದಯ

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟಿ

ಗಾಲಿಯೊಂದೇ ರಥಕ್ಕೆ; ಜೋಡಾಗಿ ಪೂಡುವರೆ
ಸಾಲದೇಲಿರೇ ಹಯಂ; ನಡಿಸುವರೆ ಸಾರಥಿಗೆ
ಕಾಲಿಲ್ಲ; ಲೋಕ-ಯಾತ್ರೆಯನೊಲ್ಲೆನೆಂದೊಡಾಗದೆ ತನಗೆ ತಿರುಗ
ಲಿಕ್ಕೇ? |

ಕಾಲ-ಗತಿಯಂ ವೀಟಿ ಬಾರದಿಂತೆಂಬುದಂ

ಮೂಲೋಕಕೆಚ್ಚಟಿಸುವಂತೆ ಪೂರ್ವಾಚಲದ

ಮೇಲೆ ಮೂಡಿದನೆಂದಿನ ಮೊಲಬ್ಬ-ಬಾಂಧವಂ, ನಯನಾಂಧಮಂದಡ
[ಗಲಾ. || 288 ||

ಪ. ಯಾತ್ರೆಯಂ ಬಿಟ್ಟೆಂ ಎಂದೊಡೆ ಆಗದೆ. ಮೂಲೋಕಕೆ ಎಚ್ಚಟಿಸುವಂತೆ. ನಯನ-
ಅಂಧಂ ಅಂದು ಅಡಗಲು. ಪೇ. ಪೂರ್ವಾಚಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಉದಯಿಸಿ
ದ್ದನ್ನು ಕವಿ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ; ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನೆಂಬಂತೆ ಮಾಡಿ,
ಅವನ ರಥ ಏಡೀ ಹಯಗಳನ್ನು ಪೂಡುವರೆ ಸಾಲದು ಎಂತ ಮೊದಲಾದ್ದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸೂ-
ರ್ಯನಿಗೆ ಎಲಿ ಕುದುರೆಗಳಿವೆ ಎಂಬ ಈ ಭಾವನೆ ಅವನ ಕಿರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿತು.

67. SUN-SET AND MOON-RISE

ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಯವೂ ಚಂದ್ರೋದಯವೂ

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟದಿ

ಬಟ್ಟೆವಿಡಿದವರಿವರೂ; ಮಯೂರಧ್ವಜನ
ಪಟ್ಟಣಕೆ ನಡೆತಂದರನ್ನೆಗಂ ದೆಸೆದೆಸೆಯೊ
ಳಿಟ್ಟಣಿಸಿ ಲೋಕಮಂ ಕಣ್ಣಿಡಿಸುವಂಧಕಾರಂಗಳಂ ನಿಲಿರಿಯದೇ,
ಅಟ್ಟ, ಹರಿಹರಿದುಪ್ಪಿ ಬಲಿಬ್ಬ, ಕಾಹುರದಿ ಕ
ಣ್ಣಿಟ್ಟು, ಕಳೆಗುಂದಿ, ಮೆಲ್ಲನೆ ನಭೋ-ಮಾರ್ಗಮಂ
ಬಿಟ್ಟು, ಪಶ್ಚಿಮ-ಗಿರಿಯ ತಪ್ಪಲಂ ಸಾರ್ಧನೆನೆ, ರವಿ ಪಡುಗಡಲೊಳೆ
[ಸೆದನು. || 289 ||

ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ತರಣಿ ಮುಲುಗಿದಂ; ಪಡುಗಡಲೊ
ಳ್ಳಿಗಲ್ಲಿಗೆ ಮೂಡಿದವು ಸಂಜೆ-ದಾರಕೆಗ
ಳ್ಳೆಲ್ಲಿಯುಂ ತಮಂ ತುಂಬಿದುದು; ತುಂಬಿಗಳೊಡನೆ ಮುಗಿದವಂಬು
[ಜಾಳೀ. || 290 ||

ಪ. ನಡೆತಂದರೆ; ಅನ್ನೆಗಂ. ಅಂಬುಜ-ಅಳಿ. ಟೇ. ಅಂಧರಾರಂಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸು
ತ್ತೊಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸೂರ್ಯ ತಾನು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಆಯಾಸ ಪಟ್ಟನೆಂತ ಕವಿಯ ಮಾತು. ಮಯೂ
ರಧ್ವಜ ರತ್ನಪುರದ ರಾಜನು (25, v. 7.)

ಸುತ್ತಸುತ್ತಲುಮಂಧಕಾರಮಾಗಿರುತಿರಲ್,
ಚಿತ್ತವಿಸು! ತಂಬೆಲರ್ ಬೀಸಿದೊಡೆ, ಪಜ್ಜಳಿಸಿ,
ಮತ್ತರಿವ ಕಿಚ್ಚಿ ನೇಪಿಗೆಯಂತೆ ಮೂಡಿದಂ ಚಂದ್ರನಿಂದ್ರನ ದೆಸೆಯೊ
[ಳೊ. || 291 ||

ಮುಗಿದವು ಕೋಕ ಕೋಕನವಂಗಳಾಗ ಬಾ

ಯ್ವಿಜಿತವು ಚಕೋರ-ಕೋರಕ-ಕುಮುದ-ರಾಜಿಗಳ್;
 ತುಲುಗಿದ ತಮಿಸ್ರಮಾಲೋಕ-ಲೋಕ-ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತೊಲಗಿದವು ದೆಸೆದೆ
 [ಸೆಯೊಳೂ; |
 ಮೊಜಿತಿದುದು ಸಮುದ್ರಮುದ್ರವದ ಪೆಚುಗೆಯಿಂದ
 ಲೊಜಿತುಡುಕಾಂತ-ಕಾಂತ-ಪ್ರತಿತಿ
 ಚಂದ್ರೋದಯದೊಳೂ. || 292 ||

ಚಂದ್ರನುದಯಂಗೈಯೈ, ದೆಸೆದೆಸೆಗಳೆಲ್ಲಮುಂ
 ಚಂದ್ರಕೆಗಳಿಂದ ಬೆಳಬೆಳಗಿ, ಬೆಳ್ಳಿಯೊಳಾಯ್ತು. || 293 ||

ಪ. ತಮಿಸ್ರಂ ಆಲೋಕ. ಸಮುದ್ರಂ . . . ಪೆಚುಗೆಯಿಂದಲೆ; ಬಹಿತುಡು. ಟೀ. ತ
 ಮಿಸ್ರಂ ಆಲೋಕ-ಲೋಕ-ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತೊಲಗಿದವು=ತಮಿಸ್ರಂ ಚಂದ್ರೋದಯದೊಳಗೆ ಆಲೋಕವಾ
 ದ (ಪ್ರಕಾಶವಾದ) ಲೋಕದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತೊಲಗಿ ಬಿಟ್ಟವು. ಉಸುಕಾಂತನ ಕಾಂತ=ಚಂದ್ರ
 ಕಾಂತನೆಂಬ ಕಲ್ಲು; ಈ ಕಲ್ಲು ಚಂದ್ರನಿರಣ ತಾಗಿ ನೀರ ಬಿಡುತ್ತದೆಂಬ ಕಥೆ ಅದೆ.

68. AN ENCAMPMENT

ಒಂದು ಪಾಳೆಯ

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟಿ

ಮೇಲೆಮೇಲಯ್ದು ಕೋಟೆಯಂ ಪತ್ತಿ ಹೊಜಿ
 ಪಾಳೆಯವನೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರ್ಪರ್ಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು,
 ಪೇಟಲೇನ್ ಅಚ್ಚರಿಯನಿಡಿಕೆಜಿದ ಬಣ್ಣಗೂಡಾರಗಳ ಸಾಲ್ಗಳಿಂದಾ.
 || 294 ||

ಪೊಜಿತವ ಗೂಡಾರಗಳ ಬುದ್ಬದದ, ಪೋಪ ಬ
 ಪ್ಪ ಲಘು-ವಾಜಿಗಳ ತೆರೆಗಳ, ಕರಿಯ ಗಿರಿಯ, ಜನ-
 ಜಳಚರದ, ಮಿನಗುವಾಯುಧದ ನೊರೆಗಳ, ವಾದ್ಯದಾರ್ಭಟೆಯ ಪೆ
 [ಮೋರಹಿನಾ, |

ಚಳಪ ಕೇತನ-ತತಿಯ ಸುಖಿಯ, ಸಬಳದ ಸಾಲ
ತೊಳೆತೊಳೆಪ ಪವಳ-ವಳ್ಳಿಗಳಭಯ-ರಸ-ಸಮು
ನ್ಮಿಳಿತ-ವರ-ರಾಜ-ಸೇನಾ-ಸಮುದ್ರವನಾಗ ಪುರ-ಜನಂ ನಿಟ್ಟಿಸಿದುದೂ.

|| 295 ||

ಪ. ಪೇಟಲ್ ಏನ್ ಅಚ್ಚರಿಯಂ? ಇಡಿಕಿಪಿಡ. ವಳ್ಳಿಗಳ (ಅಭಯ-ರಸವಳ್ಳಿ ಅಂ
ದರೆ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಅಂಜಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸದ). ಟೀ. (ಆ ರಾಜನ ಸೇನೆಯ ಪಾಳೆಯ) ಕಾಣಿ
ಸಿತು. ಅದಪ್ಪೊಳಗಿನ ಸೇನೆ ಬಂದು ಸಮುದ್ರದ ಉಪಮೆಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸಲಾಯಿತು.

ಎರಡು ತರದೊಳಗೊಪ್ಪುವಂಗಡಿಯ ಮುಂಗಡಿಯ,
ಸುರಿದ ಧಾನ್ಯದ ರಾಸಿಯೊತ್ತುಗಳ ಜೊತ್ತುಗಳ,
ಕರಿ-ತುರಗ-ಸಿಚಯದೆಡೆಯಾಟಗಳ ಘಾಟಗಳ, ಪೊಂದೇರ ಸಂದಣಿ
[ಗಳಾ, |

ಅರಮನೆಗೆ ಪೊರಪ ನೃಪರಂದಳದ ಗೊಂದಳದ,
ತರುಣಿಯರ ಮಣಿ-ಭೂಷಣಾವಳಿಯ ಗಾವಳಿಯ,
ಪರಮ-ಭೀಷಣ-ಪಟು-ಭಟಾಳಿಗಳ ಕೇಳಿಗಳ ಪಾಳೆಯಂ ಕಣ್ಣಿಸೆ
[ದುದೂ. || 296 ||

ಟೀ. ಪಾಳೆಯಂ ಎಂಬುದು ಕರ್ತೃ.

69. THE BLESSINGS OF GOOD COMPANY

ಸತ್ಸಂಗದ ಸುಫಲ

ತ್ರಿಪದಿ

ಮಾಸ-ಹೀನರ ಸಂಗವೇನು ಕೊಟ್ಟರು ಬೇಡ;
ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರ ಸಂಗ ತಾ ಸಕ್ಕರೆ
ಜೀನು ಸವಿದಂತೆ. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 297 ||

ಬಲ್ಲವರ ಬಡನಾಟ ಬೆಲ್ಲವನು ಮೆದ್ದಂತೆ;
 ಅಲ್ಲದುದೆಂಬ ಅಜಾಣನೊಡನಾಟ
 ಕಲ್ಲು ಹಾದಂತೆ. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 298 ||

ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗವದು ಹೆಜ್ಜೆನು ಸವಿದಂತೆ;
 ದುರ್ಜನರ ಕೂಡವೊಡನಾಟ ಬಚ್ಚಲ
 ರೊಜ್ಜಿನಂತಿಹುದು ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 299 ||

ಸಜ್ಜನರು ಸಾಯಲೊಡೆ ನಿರ್ಜರರು ಮುಗುವರು;
 ದೌರ್ಜನ್ಯಕಾರಿ ಸತ್ತರೇನ್? ದೇಹದ
 ಕಜ್ಜಿ ಹರಿದಂತೆ. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 300 ||

70. A FINE COUNTRY (BHADRAVATI)

ಸೌಂದರ್ಯಶೀಮೆ

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟದಿ

ಭೂವಧೂರಮಣ, ಕೇಳ್, ಅಯ್! ಮುಂದೆ ನಡಿಸುವ ಕ
 ಥಾ-ವಿಸ್ತರಮನಿನ್ನು ಪಯಣಗತಿಯಿಂದ ಭ
 ದ್ರಾವತಿ-ದೇಶಮಂ ಪೊಕ್ಕರನಿಲಜ ವೃಷಧ್ವಜ ಘಟೋತ್ಕಟ-ತನು
 [ಜರೂ. || 301 ||

ಟೀ. ಅನಿಲಜ (=ಭೀಮ) ವೃಷಧ್ವಜ (=ಕರ್ಣನ ಮಗ, 2, v. 67) ಘಟೋತ್ಕಟ
 (=ಭೀಮನ ಮಗನಾದ ಹೈದಿಂಬಿ) ಎಂಬೀ ಮೂವರು ಆ ದೇಶಮಂ ಪೊಕ್ಕರು.

ಎಲ್ಲಿಯುಂ ಪರಿವ ಪೆದೊಳಿತ್ತಿಯಿಂದ, ಕೆಳಿತ್ತಿಯಿಂದ
 ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ ಕುಸುಮದಾಗರದಿಂದ, ಸರದಿಂದ
 ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ ರತ್ನ-ಮಯದಿಳಿಯಿಂದ, ಬೆಳಿಯಿಂದ, ಮಣಿ-ಕೃತಕ-ಶೈ
 [ಲದಿಂದಾ, |

ಎಲ್ಲಿಯುಂ ಸುಲಿವ ಗೋ-ವ್ರಜದಿಂದ, ಗಜದಿಂದ
 ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ ಕತ್ತುರಿಯ ಮೃಗದಿಂದ, ಖಗದಿಂದ
 ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ ವಿರಚಿತ-ಭವನದಿಂದ, ಜನದಿಂದಲಾ ನಾಡೆ ಸಿರಿ ಮೆಲಿ
 [ದುದೂ. || 302 ||

ಅಂಚೆವಿಂಡಾಡದ ಕೊಳಂ, ಕೊಳಗಳೊಳ್ ಸಲೆ ಪ
 ಳಂಚೆ ಸುಲಿಯದ ಗಾಳಿ, ಗಾಳಿಗಳ ಬಲಿವಿಡಿದು
 ಸಂಚರಿಸದೆಳೆದುಂಬಿ, ದುಂಬಿಗಳ ಬಿಡಯಕಿಂಪೆನಿಸದಜ್ವಲರಲ
 [ರ್ಗಳಾ |

ಗೊಂಚಲೆಲಿಗಿಸದ ಲತೆ, ಲತೆಗಳಡರದ ತಪ್ಪಿ
 ನಿಂ ಚಿಗುರದಾ ಮಾವು, ಮಾವುಗಳ ಚೆಂದಳರ್
 ಮಿಂಚದ ಬನಂ, ಬನಗಳಂ ಬಳಸದೂರ್ಗಲ್ಲದೆಡೆಯಿಲ್ಲಾವಿಳೆ
 [ಯೊಳೊ. || 303 ||

ಪ. ಬಿಡಯಕೆ ಇಂಪು ಎನಿಸದ ಅಚ್ಚ ಅಲರ್, ಅಲರ್ಗಳ. ಉರ್ಗಲ್ ಇಲ್ಲದೆ. ಟೀ. ಈ
 ಇಲ್ಲದೆ ಎಂಬ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಕೊಳಂ ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಕರ್ತೃಗಳು ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ.

ಬೆಳೆಯದ ಪೊಲಂಗಳಂ, ಬೆಳ್ಳಾ ವರೆಗಳಲ
 ದಳೆಯದ ಕೊಳಂಗಳಂ, ಮಣಿ-ಶಿಲಾ-ರೋಚಿಯಿಂ
 ಪ್ರೊಪ್ಪಿಯದಚಲಂಗಳಂ, ತರುಣಾರುಣ-ಪ್ರಭಾ-ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂ ನಗುವಂ
 [ತಿರೇ |

ತಳೆಯದ ಬನಂಗಳಂ, ಕಿವಿಯೊಳಿಡಿದಾಸಲಿಂ
 ಕಳೆಯದ ಸೊಸಂಗಳಂ, ಮನಕನವರತ-ಸುಖಂ
 ಮೊಳೆಯದ ಜನಂಗಳಂ ಮುಳಿದಾಸಲಾಂ ಕಾಣಿನಾ ಮಹೀ-ಮಂಡ
 [ಲದೊಳೊ. || 304 ||

ಪ. ಬೆಳ್ಳಾವರೆಗಳ ಅಲರ್. ತರುಣ-ಅರುಣ-ಪ್ರಭಾ. ಮನಕೆ ಅನವರತ. ಮುಳಿದು, ಅಜಸಲ್. ಟೇ. ಟೆಳೆಯವ ಪೊಲಂಗಳಂ ಎಂದು ಮೊದಲಾದದ್ದು (ದ್ರವ್ಯಗಾದರೂ ಕಾಣ ಬೇಕೆಂದು) ಮುಳಿದು, ಅಜಸಲ್.

ಉರ್ವರೆಯ ಶಾಲಿಗಳ ಪಾಲ್ದೆನೆಗೆ ನಭದಿಂ ಮು
ಗುರ್ವ ಗಿಳಿವಿಂಡುಗಳನುಲಿಯಿಂದ ಪಾಮರಿಯ
ರೆರ್ವಿಸಿದೊಡರದೆ ಬಾಂದಳಕೆ ಮಗುಳ್ಳೆವ್ವು ವೋಲ್, ಕಲಮಂಗ
[ಳಕ್ಕೆಲದೊಳೊ |
ಕೊರ್ವಿ ನಳನಳಸಿ ನಿಲ್ಲುಪ್ಪಿ ಬೆಳೆದ ರಸದಾಳ
ಗರ್ವುಗಳ ಸೋಗೆಗಳ ಪಸುರುವೊಗರಾಗಸಕೆ
ಪರ್ವತಿಪ್ಪ ನಾಡೊಳ್ಳಿಲಿಯುಂ ದಾರಿಗರ ಕಣ್ಣೆ ಕೌತುಕಮಾದುದೂ.

|| 305 ||

ಟೇ. ಕೊರ್ವಿ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಪಸುರುವೊಗರ್ (ಪಸುರು-ಪೋಗರ್) ಎಂಬುದು ಕರ್ತೃ; ಅಂಥ ಪೋಗರ್ ಪರ್ವತಿಪ್ಪ ಆ ನಾಡೊಳ್. ಪೋಲ್ ಎಂಬುದು ವರೆಗೆ ಇರುವ ಉಪಮೆ ರಸದಾಳ-ಕರ್ವುಗಳ ಸೋಗೆಗಳ ಪಸುರುವೊಗರಾಗಸಕೆ ಏಬಿತ್ತಿದ್ದದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಗಿಳಿಯ ಬಣ್ಣ ಪಸುರು.

ತಂಬೆಲರ ಸೊಗಸಿಗೆ ತಲೆದೂಗುವಂತೆ, ತಳೆ
ದಂಬುಜದ ಪರಿಮಳಕೆ ಶಿರವನೊಲೆವಂತೆ, ಮುಪ್ಪಿ
ದುಂಬಿಗಳ ಗಾನಕ್ಕೆ ಕೊರಲನೊಲೆದಾಡುವಂತೆಯ್ಯೊಯ್ಯನೊಲೆದಾ
[ಡುವಾ, |

ಪೊಂಬಣ್ಣಮೆಸೆವ ಕಳಮ-ಸ್ತ್ರೀಯ ಪರಿಚರ್ಯ
ಮಂ ಬಿಡದೆ ಮಾಪ್ಪಿ ಕೆಳದಿಯರೆನಲ್, ಕೀರ್-ನಿಕು
ರುಂಬಮಂ ಸೋವಲೆಂದಲ್ಲಿ ದರ್ ಪಾಮರಿಯರಧ್ವಗರ ನಡೆಗೆಡಿಸರೂ.

|| 306 ||

ಪ. ಕೊರಲಂ ಬಲೆಡಾಗುವಂತೆ ಬಯ್ಯೊಯ್ಯನೆ. ಪಾಮರಿಯರ್ ಅಧ್ವಗರ. ಕಳಮವೆಂಬ ಸ್ತ್ರೀ ಪೊಂಬಣ್ಣಮೆಸೆಯುವಂಥದೂ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬಯ್ಯೊಯ್ಯನೆ ಬಲೆಡಾಗುವಂಥದೂ ಆಗಿತ್ತು; ಅಂಥ ಸ್ತ್ರೀಯ ಪರಿಚರ್ಯಮಂ ಇತ್ಯಾದಿ. ಪಾಮರಿಯರ್ ಮುಖ್ಯಕರ್ತೃ. ಸೋವಲ್ = ಸೋವ ಬೇಕು.

ಶಾಳಿಗಳ ಕೆಯಿಗಂಪ, ಪೊಲಗಾವ ಪಾಮರಿಯ
 ರೋಳಿಗಳ ಮುಡಿಗಂಪ, ಸತತ-ಕುಸುಮಿತ-ತರು-ಲ
 ತಾಳಿಗಳ ಪೂಗಂಪ, ತಿಳಿಗೊಳದೊಳಲರಿದ್ ಪೊಚ್ಚ ಪೊಂದಾವರೆ
 [ಗಳಾ |

ಧೂಳಿಗಳ ತನಿಗಂಪನುಂಡು ಮತ್ತಿದ್ದ ಭೃಂ
 ಗಾಳಿಗಳ ಬಳಗಂ ಪರಿಯಲೊಡನೆ ಸುಪ್ಪಿವ ತಂ
 ಗಾಳಿಗಳ ಕಡುಗಂಪ ಸೇವಿಸುತ, ಪಥಿಕರಾಸರ್ಗಗಳೆವರಾ ನಾಡೊಳೂ.
 || 307 ||

ಪ. ತಿಳಿ-ಕೊಳದೊಳೆ ಆಲರ್ ಇರ್ದ. ತನಿಗಂಪಂ ಉಂಡು. ಪಥಿಕರ್ ಅಸಹ್ಯ ಕಳಿ
 ವರ್ ಟೀ. ಹೇಜಿದ ಗಂಪಂ ಉಂಡು ಮತ್ತು (=ಮದ) ಎದ್ದ ಭೃಂಗ-ಅಳಿಗಳ ಬಳ
 ಗಂ ಪರಿಯುವಲ್ಲಿ.

71. THE PLAY AT DICE BEGINS (see No. 63)

ಜೂಜು ಆರಂಭಿಸಿದದು

ಭಾಮಿನಿಪಟ್ಟದಿ

ಹಲವು ಮಾತಿನಲೇನು? ಭೂಪ-ತಿ
 ತಿಲಕ ಸಿಲುಕಿದನವದಿರೊಡ್ಡಿದ
 ಬಲೆಗೆ; ಬಂದನು ನೆತ್ತಸಾರಿಯ ಗುಪ್ತಿಯ ಗದ್ದುಗೆಗೇ; |
 ಕೆಲದಲನುಜರು, ವಾಮದಲಿ ಮಣಿ-
 ವಲಯ-ಮಂಚದಲಂಧನೈಪನಿದಿ
 ರಲಿ ಸುಯೋಧನ ಕರ್ನ ಶಕುನಿ ಜಯದ್ರಥಾದಿಗಳೂ. || 308 ||

ಟೀ. ಅನರ=ಅನಂದರ, ಅನರ. ಅಂಧನೈಪಂ.

ಹಲಗೆಯಿಕ್ಕಿತು, ಹೊನ್ನ ಸಾರಿಗ
 ಳುಹಿದವು, ಹೇಲಿ ಬಡವನು! ಕಳ
 ಕಳವ ನಿಲ ಹೇಲಿ! ಎನುತ, ಮಿಗೆ ಗರ್ಜಿಸಿದನಾ ಶಕುನೀ; |
 ನೆಲಕೆ ಹಾಯ್ಕಿದನಡಿಗಡಿಗೆ ಮಂ
 ಡಳಿಸಿ ಸಾರಿಯ, ಹೂಡಿ ಕುರುಪತಿ,
 ಗೆಲಿದ, ಹೋಗಿಂದೊದ್ದುತಿದ್ದನು, ತೊಡೆಯನಪ್ಪಳಿಸೀ. || 309 ||

ಟೀ. ಕುರುಪತಿ=ದುರ್ಯೋಧನನಂತ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ಹಾಗಾದರೆ ಅವನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ
 ಮನಸೆಳಸುವದಕ್ಕೆ ಕಪಟದಿಂದ ಶಕುನಿ-(ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು) ಗೆದ್ದ ಹಾಗಾಯಿತು, (ನೀನು)
 ಹೋಗು! ಎಂದು ಬದಲಾದನು. ಹಲಗೆ ಇಕ್ಕಿತು=ಹಲಗೆ ಇಕ್ಕಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಅದು ಜನರ ರೂಢಿ
 ಯ ಕ್ರಿಯಾರೂಪ. (ಸಾರಿಗಳನ್ನು) ನೆಲಕೆ ಹಾಯ್ಕಿದನೆಂಬದಕ್ಕೆ ಶಕುನಿ ಕರ್ತೃವೆಂಬಂತೆ ಕಾ
 ಣುತ್ತದೆ.

ಆಟವಾರಂಭಿಸದು, ಬಲಿಬೊ
 ಬ್ಬಾಟವೇತಕೆ? ವಿಜಯ-ನಿರಿ ವಾ
 ಚಾಟರಿಗೆ ಮೆಚ್ಚುವಳೆ? ತೋಲಿ ದ್ಯೂತ-ಕೌಶಲವಾ! |
 ತೋಟ ಬೇಕೇ? ಕೆಯ್ಯ ಹೊಯ್! ಬೂ
 ತಾಟವೇತಕೆ? ಧರ್ಮನಂದನ
 ನಾಟವೊಳ್ಳಿತು! ಬಲ್ಲಿನೆಂದನು ಶಕುನಿ, ನಸು ನಗುತಾ. || 310 ||

ಎನ್ನ ಲೆಕ್ಕಕೆ ಶಕುನಿ, ಭೂಪತಿ,
 ನಿನ್ನೊಡನೆ ಕೆಯ್ ಹೊಯ್ದೊಡ್ಡವ
 ನಿನ್ನೊಡನೆ ಹೇಲಿ! ಎಂದು, ನುಡಿದನು ಕೌರವರ ರಾಯಾ; |
 ನಿನ್ನೊಳಾಗಲಿ! ನಿನ್ನ ಮಾವನೆ
 ಮುನ್ನ ಬರಲಿದಕೇನ್? ಎನುತ, ಸಂ
 ಪನ್ನ-ಶತರೂಢನಳವಿಗೊಟ್ಟವನೀಶನಿಂತೆಂದಾ— || 311 ||

ಪ. ಕಶರೋಡನೆ ಅಳವಿಗೊಟ್ಟು, ಅವನೀಶಂ (=ಯುಧಿಷ್ಠಿರಂ). ಟೀ. ಭೂವತಿ=ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೆ! ಕುನಿ ಗಾಂಧಾರಿಯ ಸಹೋದರನಾಗಿ, ದುರ್ಯೋಧನನ ಮಾವನಾಗಿದ್ದನು.

ಹೇಮ-ಭಾರದ ವಿಮಲ-ರತುನ-

ಸ್ತೋಮವಿದೆ ಪಣವೆನಲು, ಕೌರವ-

ಭೂಮಿಪತಿಯೊಡ್ಡಿದನು ಧರ್ಮಜ ಹೆಸರಿಸಿದ ಧನವಾ. |

ಆ ಮಹಿಪ ಶಕುನಿಗಳು ಸಾರಿ-

ಗ್ರಾಮವನು ಕೆದಲಿದರು; ತಿವಿದುದು

ತಾಮಸಗಳುಬ್ಬೆದ್ದು ದಿಬ್ಬರ ಕರಣ-ವೃತ್ತಿಗಳೊ.

|| 312 ||

ಪ. ತಿವಿದುದು ತಾಮಸಗಳ್; ಉಬ್ಬಿದ್ದುದು. (ಇಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಮೂಲಪ್ರತಿಯು 52ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾರಿಯ ಕೆದಕು ಎಂತ ಉಂಟು).

ದುಗನ ಹಾಯಿಕು! ತನಗೆ ಹಾಯ್ಕತು

ತಿಗನದೆಂಬಬ್ಬರದ, ಹಾಸಂ

ಗಿಗಳ ಬೊಬ್ಬೆಯ, ಸಾರಿಗಳ ಮಣಿ-ಖಟಲ-ನಿಃಸ್ವನವಾ |

ಉಗಿವ ಸೆಲಿತಿಗಳ, ಬಳಿದು ಹಾಲಿದ

ಬಿಗುಹುಗಳ, ಬೀದಿಗಳ ತಳಿಸಾ

ರಿಗಳ ಧಾಳಾಧೂಳಿ ಮಸಗಿತು. ಭೂಪ, ಕೇಳೆ! ಎಂದಾ. || 313 ||

ಟೀ. ದ್ಯೂತವು ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆರಂಭಿಸಿದ ಮೇಲೆ ದ್ಯೂತಪ್ರಿಯನಾದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಸೋತುಸೋತು ಹೋದನು. ಧಾಳಾಧೂಳಿ ಕರ್ತೃವಾಗಿದೆ.

72. THE HOT SEASON

ಗ್ರೀಷ್ಮಕಾಲ

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟಿ

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ನಡೆದುದು ಗ್ರೀಷ್ಮ-ಕಾಲದೊಳ್

ಸಲ್ಲಲಿತ-ವಾಜಿ ಪಾರಿಪ್ಲವಕೆ. ಭೂತಳದೊ

ಳ್ಳೆಲ್ಲಿಯುಂ ಕೆಪ್ಪಿ ತೊಪ್ಪಿಗಳೊಪ್ಪಿ ಬಪ್ಪಿತುದು, ನೀರ್ ನೆಪ್ಪಿಗಳನ

[ಐಸೆ ಪಾಂಥರೂ; |

ಘಲ್ಲಿಸುವ ಬೇಸಿಗೆಯ ಬಿಸಿಲಿಂದ ಮೂಜಗಂ

ತಲ್ಲಣಿಸಿತಿಳೆಯ ಕಾಹಿಪ್ಪಿದು, ಪಾತಾಳದಹಿ-

ವಲ್ಲಭನ ಪೆಡೆವಣಿಯ ರುಚಿಗಳಾತಪದಂತೆ ಕಾಣಿಸದೆ ಮಾಣವೆನ

[ಲೂ. || 314 ||

ಪ. ನೆಪ್ಪಿಳಂ ಲಿಪನೆ. ಪ್ಲಾಪಿಸಿತು; ಇಳೆಯ. ರುಚಿಗಳ ಆತಪ. ಬೇ. ಆ ವಾಜಿ
ಛರ್ಮರಾಯನ ರಾಜಸೂಯಾಗಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತಿರುಗುವಂಥದು.

ಬಂದು ಕಡೆಯೊಳ್ ಸೋವಲೊಂದು ಕಡೆಯೊಳ್ ತಮಕೆ

ನಿಂದು ಮುಪ್ಪಿಯಾಗಿಪ್ಪುದಿನ್ನಿದಂ ಕರಗಿಸುವೆ

ನೆಂದು, ಕನಕಾಚಲವನುರುಪುವನೊ ತರಣಿ ಕಿರಣದೊಳೆನೆ, ಬಿಸಿಲ್ಲ

[ಐತಿಯಲೂ; |

ಬೆಂದು ಬೆಂಡಾಗಿ ಕುಲ-ಶೈಲಂಗಳಾಸಪ್ಪಿಂ

ಕಂದರದ ಮೊಗದಿಂದ ಬಿಡುವ ಬಿಸುಸುಯ್ಯೆಲರ್

ಬಂದಪುದೆನಲ್ತೆ, ಜಳದಿಂ ಬಿಡದೆ ಬೀಸುತಿರ್ದು ಗಾಳ ಬೇಸಿಗೆ

[ಯೊಳೂ. || 315 ||

ಪ. (ನಾನ್ದು) ಸೋವರೆ (ಮತ್ತೆ) ಬಂದು ಕಡೆಯೊಳ್ ... ಮುಪ್ಪಿಯಾಗಿ ಇಪ್ಪದು
(ಈ ಮೇರುವರ್ತವೆಂಬದು); ಇಪ್ಪು ಎಂದಂ ... ಕನಕಾಚಲವಂ ತರಣಿ (ತನ್ನ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ)
ಉರುಪುವನೊ? ಕುಲ-ಶೈಲಂಗಳೆ ಬೆಂದು ಬೆಂಡಾಗಿ ಆಸಪ್ಪಿಂ ... ಬಿಡುವ.

ಅವನಿಯೊಳ್ ಸಕಲ-ಭೂಭೃತ್-ಕುಲದ ಸೀಮೆಗಳ
 ನವಗಡಿಸಿ ಪೊಕ್ಕು, ನಿಖಿಳ-ಪ್ರಾಣಿಗಳ್ಗೆ ತಾ
 ಪವನೊದಗಿಸುವ ದುರ್ಧರ-ಗ್ರೀಷ್ಮ-ರಾಜಂ ನೆಗಟ್ಟಿ ಚತುರಂಗಮೆನ
 [ಲೂ, |
 ರವಿಯ ಕಡುಗಾಯ್ವುಗಳ್ತೇರ್ ಎಯ್ಸಲೊತ್ತರಿಸಿ
 ಕವಿದವು; ಬಿಸಿಲ್ಲದುದರೆಗಳ್, ಕಾದುರಿಯ ಕರಿಗ
 ಳವಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮುಸುಕಿದವು; ಬಹಳ-ತರು-ಗಳತ-ದಳ-ದಪ್ಪಿಗಳ
 [ಪ್ರಿದವೂ. || 316 ||

ಟೀ. ಕವಿ ಗ್ರೀಷ್ಮ ಕಾಲವು ಕಾಯ್ವುಗಳಾದ ತೇರ್, ಬಿಸಿಲ್ಲದುದರೆ, ಉರಿಯಾದ ಕರಿ ಎಂಬ
 ಬಲಗೂಡಿ ಸೀಮೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನೆಂತ ಡೇವಿತ್ತಾನೆ; ಅದರಿಂದ ಬಹಳ ತರುಗಳಿಂದ ಗಳ
 ತವಾದ ದಳಗಳೆಂಬ ದಪ್ಪಿಗಳಿಗು ಅಡಿದುದು ಸಹ ಆಯಿತು.

73. A FINE TANK AND SHELTERED SPOT

ಚಲ್ವಾದ ಕೊಳವೂ ಮರೆಯೆಡೆಯೂ
 ಪರಿಶೋಭಿಸಿತು ಮುಂದೆ ಹಂಸ-ಕಾರಂಡ-ಮಧು
 ಕರ-ಕೋಕ-ಮಧುರ-ಮೃದುತರ-ಕಲಸ್ಪನ-ಮದೋ
 ತ್ತರ-ಕಮಲ-ಕುವಲಯ-ವಿರಾಜಿತ-ಶ್ರೀಕರಂ, ಪದ್ಮಾಕರಂ, ಚೆಲ್ವಿನೇ.
 || 317 ||

ಟೀ. ಹಂಸ ಕಾರಂಡ ಮಧುಕರ ಕೋಕ ಎಂಬವುಗಳ ಮಧುರವೂ ಮೃದುತರವೂ ಅದ
 ಕಲಸ್ಪನದ ಮದದ ಉತ್ಕರದಿಂದಲೂ ಕಮಲ ಕುವಲಯ ಎಂಬವುಗಳಿಂದಲೂ ವಿರಾಜಿತವಾದಂಥ.

ಲಸದಮಲ-ರತ್ನ-ಸೋಪಾನದಿಂ, ವಿನಾನದಿಂ,
 ಬಿಸವನಾಸ್ವಾದಿಸುವ ಚಕ್ರದಿಂ, ನಕ್ರದಿಂ,
 ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ಬೀರ್ವ ತನಿಗುಪಿಸಿಂ, ತಂಪಿಸಿಂ, ತೊಳೆಪ ಹಿಮಕರ-
 [ಕಾಂತದಾ |

ಪೊಸ ಸಣ್ಣಗೆಯೊಳಡಿದ ಪುಳನದಿಂ, ನಳನದಿಂ
 ದೊಸೆದು ಬಿನದಿಸ ಹಂಸ-ಕೇಳಯಿಂದೊಳಯಿಂ
 ದೆಸೆವ ನೀರ್ವಕ್ಕಿಗಳ ಸಂಗದಿಂ, ಭೃಂಗದಿಂದಾ ಕೊಳಂ ಕಣ್ಣೆಸೆದು
 [ದೂ. || 318 ||

ಟೀ. ಕೊಳಂ ಎಂಬದು ಕರ್ತೃ.

ತಳದೊಳೊಪ್ಪುವ ಪಸುರೆಸಳ ರೋಚಿಯಿಂ, ನಡುವೆ
 ತೊಳೆಪ ಕೆಂದಳದ ದೀಧಿತಿಯಿಂದ, ಮೇಲೆ ಕ
 ಣ್ಣೊಳಪ ಹೊಂಗೇಸರದ ಕಾಂತಿಯಿಂದೆಜಿಗುವಸಿತಾಳಯ ಮರೀಚಿ
 [ಯಿಂದಾ |

ಹೊಬಿಹೊಬಿವ ಕೋಕನದ-ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಬಣ್ಣಮು
 ಜ್ವಳದಿಂದ್ರಚಾಪದಾಕಾರಮಂ ಸಂತತಂ
 ಪಯಿವಂತೆ ಕೊಳದೊಳಾರಾಜಿಸಿತು || 319 ||

ಪ. ಕಾಂತಿಯಿಂದೆ, ಎಜಿಗುವ ಅಸಿತ-ಅಳಯ. ಟೀ. ಬಣ್ಣಂ ಎಂಬದು ಕರ್ತೃ.

ಕಳ-ಹಂಸನಾಕೀರ್ಣಮಾಗಿದುರ್ ಕಾಳಗದ
 ಕಳಮಲ್ಲ, ವಿಷ-ಭರಿತಮಾಗಿದುರ್ ಸರ್ಪ-ಸಂ
 ಕುಳಮಲ್ಲ, ಕುಮುದ-ಯುತಮಾಗಿದುರ್ ಖಳರಂತರಂಗದಾಳಾಪಮ
 [ಲ್ಲಾ, |
 ಅಲಿದುಲಿದ ಭಂಗ-ಮಯಮಾಗಿದುರ್ ಮುಲಿದ ನೃಪ-
 ದಲಿಮಲ್ಲ, ಬಹು-ವಿಚಾರ-ಸ್ಥಾನಮಾಗಿದುರ್
 ತಿಳಿಯಲ್ಕುಪದ್ರವ-ಸ್ಥಳಮಲ್ಲ ಮೆನಿಸಿದುದಾ ವಿಮಲ-ಸರಸಿ ಕಣ್ಣೀ.
 || 320 ||

ಪ. ಹಂಸಂ ಆಕೀರ್ಣಂ ಆಗಿ ಇದರ್. ಖಳರ ಅಂತರಂಗದ ಆಳಾಪಂ. ತಿಳಿಯಲ್ಕೆ,
 ಉಪದ್ರವ-ಸ್ಥಳಂ. ಟೀ. ಕ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರವು ಅಂದರೆ ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅರ್ಥವ

ತೋಟಿಸುವದು ಇಲ್ಲಿ ಉಂಟು. ಕಳ=ಮೃದುವಾದ ಧ್ವನಿಯೂ, ಕಣವೂ. ವಿಷ=ನೀರೂ ಹಾ
ವಿನ ವಿಷವೂ. ಕುಮುದ=ಸ್ಫೆದಲೆಯೂ ಮಧ್ಯ ಮುದವೂ. ಭಂಗ=ನೀರ ತೆರೆಯೂ ಮುಪ್ಪಿದ
ಭಾವವೂ. ವಿಚಾರ=ವಿಚಿತ್ರವೂ ನ್ಯಾಯವಿಚಾರವೂ.

ಬೀಸದದು ಬಿಜುಗಳಿ, ಬಿಸಿಯ ಬಿಸಿಲವನಿಯಂ

ಕಾಸದು, ದವಾಗ್ನಿ ಪುಲ್ಲಳೊಳೊಂದನಾದೊಡಂ

ಬೀಸದು, ಮುಗಿಲ್ಲಳತಿ-ಭರದಿಂ ಸಿಟಲಾ ಮಿಂಚುಗಳ ಕೂಡಿ ಪೇರ್ಮ
[ಬಿಜಿಯನೂ |

ಸೂಸದು, ದಳದ ಪೂದಳಿಗಳೊಂಪಿನ ಸೊಂಪು

ಮಾಸದು, ತರುಗಳಲ್ಲಿ ಪಣ್ಣಾಯ್ಗಳಂ ಬೀಯ

ಲೀಸದು ಸಮಸ್ತ-ಮತು-ಸಮಯಂಗಳೈಕಾಂತ-ಕಾಂತಿಯಿಹ ಚಲು ಬನ
[ದೊಳೂ. || 321 ||

ಪ. ಪೂದಳಿಗಳ ಇಂಪಿನ. ತರುಗಳೆ ಅಲ್ಲಿ. ಬೀ. ಸಮಸ್ತ ಮತುಸಮಯಂಗಳೆ
ಎಂಬ ಕಾಲವನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಹಚ್ಚ ಬೇಕು.

ಅಂಚೆಗಳ್ ತೊಲಗವಾ ಮುಚ್ಚಿಗಾಲದೊಳ್, ಕೋರಿ

ಲಿಂಚರವನುಬಿದಿರವು ಮಾಗಿಯೊಳ್, ಬೀಸಗೆಯೊ

ಳುಂ ಚಿಗುರಿದೆಳ ಪುಲಾ ಮೃಗಂಗಳಿಗೆ ಬೀಯದಗಲದು ಚಕ್ರವಾಕ
[ಮಿರುಳೂ, |

ಹೊಂಚದು ಪಗಲ್ ಗೂಗೆ, ಸಂಪಗೆಯಲರ್ಗಳಂ

ಚಂಚರೀಕಂಗಳಡರದೆ ಮಾಣದೆಸೆವ ಕಮ

ಲಂ ಚಂದ್ರನುದಯಕುತ್ಪಲಮಿಸ-ಕಿರಣಕೆ ಬಾಡದು ಬನದೊಕ್ಕೇವೇ
[ಬಿಜಿಯನೂ? || 322 ||

ಪ. ಕೋಗಿಲೆ. ಇಂಚರವಂ ಉಪ್ಪಿದು ಇರವು. ಬೀಯದು, ಅಗಲದು. ಮಾಣದು, ಎಸೆವ
ಕಮಲಂ ಚಂದ್ರನ ಉದಯಕೆ (ಮತ್ತೆ) ಉತ್ಪಲಂ ಇನ-ಕಿರಣಕೆ. ಬನದೊಳ್. ಏವೇಬಿಜಿಯನು
(ಏನು ಹೇಳುವನು).

74. CHANDRAHASA'S CHILDHOOD SPENT IN KUNTALA

ಬಾಲನಾದ ಚಂದ್ರಹಾಸನು ಕುಂತಳದಲ್ಲಿದ್ದುದು

ಪಾರ್ಥಕಪಟ್ಟದಿ

ಇನ್ನೊರೆವೆನಾಲಿಸಾದೊಡೆ, ಪಾರ್ಥ! ಧಾರ್ಮಿಕಂ
ಮುನ್ನೊರ್ವನುಂಟು, ಕೇರಳ-ದೇಶದವನಿಪಂ,
ಸನ್ನತ-ಗುಣೋದಯಂ, ಮೇಧಾವಿಯೆಂಬವಂ, ಬಲ-ಯುತಂ. ಬ
[ಛಿಕವಂಗೇ |

ತನ್ನ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಯೊಳ್ ಬಹಳ-ಭಾಗ್ಯ-ಸಂ
ಪನ್ನನೆಡದಂಭಿಗಜುವೆರಲಾಗಿ ದಿವದೊಳು
ತ್ವನ್ನನಾದಂ, ಮೂಲ-ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದರಿಪ್ಪಾಂಶದೊಳ್, ಸು-ಕುಮಾ
[ರನೂ. || 323 ||

ಪ. ಇನ್ನು ಬರೆವೆಂ, ಅಲಿಸು! ಅದೊಡೆ, ಪಾರ್ಥ (ಇದು ನಾರದನೆಂಬವನು ಪಾರ್ಥ
ಅಂದರೆ ಅರ್ಜುನನ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ ಕಥೆ). ಸಂಪನ್ನಂ ಎಡದ ಅಂಭಿಗೇ ಅಜು-ಬೆರಲಾ
ಗ ದಿವದೊಳ್ ಉತ್ಪನ್ನಂ ಆದಂ. ಮೂಲ-ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದೆ ಅರಿಪ್ಪ-ಅಂಶದೊಳ್.

ಪುತ್ರೋತ್ಪನ್ನಂ ಮಾಡಿ, ಕೆಲವು ದಿನಮರೆ ನೃಪಂ,
ಶತ್ರುಗಳ್ ಬಂದು ನಿಜ-ನಗರಮಂ ಮುತ್ತಿದೊಡೆ,
ಕ್ಷತ್ರ-ಧರ್ಮದೊಳವರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ-ರಂಗದೊಳ್ ಪೊಯ್ದಾಡಿ, ಮ
[ಡಿಯೆ; ಕೇಳ್ವೊ, |

ಚಿತ್ರಭಾನು-ಪ್ರವೇಶಂಗೆದಳಂದು ಶತ
ಪತ್ರ-ಲೋಚನೆ, ಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿ. ಬಹಿ-ಕಾ ಧ
ರಿತ್ರೀಶ್ವರನ ರಾಜ್ಯಮಂ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡಹಿತರಾಳ್ವರದನೇವೇಬಿಪ್ಪಿ
[ನೂ? || 324 ||

ಪ. ತೆಗೆದು ಕೊಂಡ ಅಹಿತರ್ ಆಳ್ವರ್ ಅದಂ. ಟೀ. ಶತಪತ್ರಲೋಚನೆಯೆಂಬವಳು
ಆ ಮೇಧಾವಿಯೆಂಬ ಅರಸನ ಹೆಂಡತಿ. ಏವೇಬಿಪ್ಪಿ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಸೂ. 177.

ಬಬ್ಬಿಕೊರ್ವ ಧಾತ್ರಿ ಶಿಶುವಂ ಕೊಂಡು, ಪೊಲಿಮಟ್ಟು,
 ತೊಬಿಲಿ ಬಬ್ಬಿಲುತ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆಯ್ತಂದು, ಕುಂ
 ತಳ-ನಗರಮಂ ಪೊಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಿದಳರ್ಭಕನನತಿ-ಸ್ನೇಹದಿಂದಾ. |
 ಎಳೆಯಂಗೆ ಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲದಿರೆ, ಮುಗುವಳ್;
 ಪೊಬಿಲೊಳಗೆ ತಿರಿದು, ಹರಿದಬಿಲುವಳ್; ಮುದ್ದಿಸಿ, ಪ
 ಸುಳೆಯಭಿನಯಂಗಳ್ಗೆ ಹಿಗ್ಗಿ, ಬಿಸುಸುಯ್ಯಳವಳನುದಿನದೊಳಾತೆ
 [ಯಾಗೀ. || 325 ||

ಪ. ಪೊಕ್ಕಳೆ; ಅಲ್ಲಿ ಸಾಕಿದಳೆ ಅರ್ಭಕನಂ ಅತಿ. ಹರಿದು ಅಬಿಲುವಳೆ. ಪಸುಳೆಯ ಅ
 ಭಿನಯಂಗಳ್ಗೆ. ಬಿಸುಸುಯ್ಯಳೆ ಅವಳೆ.

ಇಡೆ ತೊಟ್ಟಲಿಲ್ಲಾಡಿಸುವರಿಲ್ಲ, ನಿನಗೆ ಪೊಂ
 ದೊಡಿಗೆಯಿಲ್ಲರೆ ನಿಳಯಮಿಲ್ಲ, ಬಿಡದೆಹಿವ ನೀ
 ಗುಡಿವಾಲ್ಗಳೆಣ್ಣೆ ಬೆಣ್ಣೆಗಳಲ್ಲ, ಲಾಲಿಸಿ ನಲಿವ ತಂದೆ ತಾಯ್ಗಳಲ್ಲಾ; |
 ಪೊಡವಿ-ಪತಿ-ಕೇರಳಾಧೀಶ್ವರಂ ತನಯನಂ
 ಪಡೆದನಿದಕೀಗ ನಿನ್ನಂ ನೋಡುವೆನ್ನ ಕಂ
 ಣೊಡೆಯದಿರದಕಟೆಂದು, ಬಿಸುಸುಯ್ದಿಲ್ಲ, ಮುಗುವಳಾಕೆ ದಿನ
 [ದಿನದೊಳಾ. || 326 ||

ಪ. ಇಡೆ (=ನಿನ್ನನ್ನು ಇಡಲಿಕ್ಕೆ) ತೊಟ್ಟಲಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಾಡಿಸುವರೆ ಇಲ್ಲ, ನಿನಗೆ ಪೊಂದೊಡಿಗೆ
 ಇಲ್ಲ, ಇರೆ (=ಇರಲಿಕ್ಕೆ). ನೀರ ಕುಡಿ-ವಾಲ್ಗಳೆ ಎಣ್ಣೆ. ಪಡೆದಂ, ಇದಕೆ ಈಗ ನಿನ್ನಂ ನೋ
 ಡುವ ಎನ್ನ ಕಣ್ ಒಡೆಯದೆ ಇರದು.

ಮೊಳೆವಲ್ಲೊಗುವ ಜೊಲ್ಲು, ದಟ್ಟಡಿ, ತೊದಳ್ಳುಡಿಯು,
 ತೊಳತೊಳಗುತಿದ ಸೊಬಗು ಮೆಲಿವ ನಗೆ, ಮೊಗೆದ ಬಗೆ
 ಪೊಲಿವ ಕಣ್, ಮಿಸುಪ ನುಣ್ಗದಪಿನೆಣೆ, ಜೆಲ್ವ ಪಣೆ, ಕುರುಳು,
 [ಜೋಲ್ವಂಬೆಗಾಲಾ, |

ಸುಖಿನಾಭಿ, ಮಿಗೆ ಶೋಭಿಪಧರದೆಡೆ, ಬಟ್ಟುದೊಡೆ,
 ನಳತೋಳ್, ಇಡಿದ ಧೂಳ ಸೊಗಯಿಸುವ ವರ-ಶಿಶುವ
 ನಲಿದಾಡಿಸುವ ರೂಢಿಯಿಲ್ಲೆಂದು, ನೆಪ್ಪಿ ನೊಂದು, ಮುಗುವಳಜ
 [ಸ್ರಮವಳೂ. || 327 ||

ಪ. ಮೊಳೆ-ಸತ್, ಬಗುವ. ಸುಖ-ಕವನ ಎನೆ. ಶೋಭಿಪ ಅಧರವ ಎಜೆ. ಮುಗು
 ವಳೆ ಅಜಸ್ರಂ. ಸೊಗಯಿಸುವ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಜಿಲ್ಲು ಮೊದಲಾದ ಕರ್ತೃಗಳವೆ.

ಬಾಲಕನ ಲೀಲೆಯಂ ಕಂಡು, ಹಿಗ್ಗುವಳೊಮ್ಮೆ;
 ಲಾಲನೆಗಳಿಲ್ಲೆಂದಿಲ್ಲು, ಮುಗುವಳೊಮ್ಮೆ;
 ಪಾಲಿಸಿದಳಂತು ನಡೆ ನುಡಿಗಳಂ ಕಲಿಸಲ್ಪಿಪರಿಯಂತಮಾ ಶಿಶು
 [ವನೂ. |

ಮೇಲೆ ರುಜೆ ಬಂದಡಸೆ, ವಿಧಿ-ವಶದೊಳಾ ಧಾತ್ರಿ
 ಕಾಲನರಮನೆಗೆಯ್ದಿಡಳ್. ಬಹಿ-ಕ ಪಸುಳೆಗೆ ಸಿ
 ರಾಲಂಬನಾಗಲಾ ಪಟ್ಟಣದೊಳ್ಳೆಲ್ಲಗೆ ಕಾರುಣ್ಯಕೀಡಾವನೂ.

|| 328 ||

ಪ. ಕಾಲನ (ಮರಣವೆಂಬ ಪರುಷನ) ಅರಮನೆಗೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದಳೆ. ಕಾರುಣ್ಯಕೆ ಈಡು.

ಚೆಲ್ವ ಶಿಶು ಬೀದಿಯೊಳ್ ಬಂದು, ದೇಶಿಗನಾಗಿ
 ನಿಲ್ವಿನಂ, ಕಂಡ ಕಂಡಬಲೆಯರ್ ಕರೆಕರೆದು,
 ಮೆಲ್ಲ ತಸಿವಣ್ಣಳಂ ಕಜ್ಜಾಯ ಸಕ್ಕರೆಗಳಂ ಕುಡುವರೆತ್ತಿ ಕೊಂ
 [ಡೂ, |

ಸೊಲ್ವ ಪೂತುಗಳನಾಲಿಸಿ, ಮುದ್ದುಗೆಯ್ವರವ
 ರುಲ್ಪದಕ-ಮಜ್ಜನಂಗಯ್ಸಿ, ಮಡಿಯಂ ಪೊದಿಸಿ,

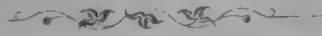
ಮೆಲ್ವಾಸಿನೊಳ್ ಮಲಗಿಸುವರಲ್ಪಿಯಿಂದೊಸೆದು, ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು
[ಗಳೊಡನೇ. || 329 ||

ಪ. ನಿಲ್ವಿ ಇನಂ, ಸೂ. 246. ಕಂಡ ಅಬಲೆಯರ್. ಕುಡುವರ್; ಎತ್ತಿ. ಮುದ್ದುಗೆಯ್ವಿ
ರ್ ಅವರ್; ಉಲ್ವ ಉಪಕ. ಟೇ. ಮಕ್ಕಳುಗಳು ಎಂಬ ರೂಪ ಬಂದು ಪ್ರಕಾರದ್ದು; 101ನೇ
ಯ ಸೂತ್ರ ಸರಿ ನೋಡು.

ಆಡುವೆಳೆಮಕ್ಕಳೊಡನಾಡುವಂ, ಶೀಲೆ ಮಿಗೆ
ನೋಡುವಜ್ಜರಿಗಳಂ ನೋಡುವಂ, ಬಾಲಕರ
ಕೂಡೆ ಮನೆಮನೆಗಳೊಳಗಾಡುತಿಹನೆಲ್ಲರ್ಗೆ ಮುದ್ದುಮೋಹಿಸುತಿ
[ಪರ್ನೂ; |

ಪಾಡುವರ ನೋಡುವರ ನಾಡ ಸಾಧನೆಗಳಂ
ಮಾಡುವರನರ್ಥದಿಂ ಬೇಡುವರ ನೆರವಿಯೊಳ್
ಶ್ರೀಡಿಸುವನಾ ಪುರದ ರಾಢಿಸಿದ ಬೀದಿಯೊಳ್ ಪಸುಳೆ, ಪರಪುಟ್ಟ
[ನಾಗೀ. || 330 ||

ಪ. ಅಡುವ ಎಳೆ. (ಉರವರು) ನೋಡುವ (ಡೊಂಬರಾಟ ಮುಂತಾದ) ಅಜ್ಜರಿಗಳಂ.
ಆಡುತಿಹಂ, ಎಲ್ಲರ್ಗೆ. ಮಾಡುವರ ಅನರ್ಥದಿಂ. ಟೇ. ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪಾಡುವವರ ನೋ
ಡುವವರ ಮಾಡುವವರ ಬೇಡುವವರ ಎಂತ ಹೇಳುವರು.

75. A TOWN (BHADRAVATI) AND ITS GARDEN

ಬಂದು ಪಟ್ಟಣವೂ ಅದರ ಉಪವನವೂ

ನಾರ್ಥಕಪಟ್ಟದ

ನಳನಳಪ ತರುಣತೆಯ ಸೊಂಪುವೆತ್ತರುಣತೆಯ
ತಳಿರಿಡಿದ ತೋರಣದ ಚೆಲ್ವನಾಂತೋರಣದ,
ತೊಳೆಪ ಕಲಶದ ಗುಡಿಯ, ಸಾಲ್ಪಳದ ಕನ್ನಡಿಯ, ಸಾಲ ನೀಗುರಿ-
[ಚಮರಿಯಾ |

ಚಳಿತ-ಲೀಲಾಸ್ಥದ, ಪತಾಕೆಗಳ ಲಾಸ್ಥದ, ಪ
ವಳ ಮುತ್ತುಗಳ ಗೊಂಚಲಗಳೊತ್ತುಗಳಲಿ ಗೊಂ
ದಳದ ಬಗೆ ಕಣ್ಣಳಂಬಿಗೆ ಕೌತುಕಂಗಳಂ ಬೀದಿಗಳೊಳೆಸೆದಿರ್ಪವೊ.

|| 331 ||

ಪ. ಸೊಂಪು-ಪೆತ್ತು (ಪೆತ್ತು ಎಂಬ ಧಾತುವಿನದು) ಅರುಣತೆಯ ತಳಿರ್ ಇಡಿದ . . ಚಿಲ್ವಿಂ
ಲಿಂತ ಬಿರಣದ. ಸಾಲ್-ತಳಿದ. ಲೀಲಾ-ಲಾಸ್ಥದ. ಗೊಂಚಲಗಳ ಬತ್ತುಗಳಲಿ. ಕಣ್ಣಳ ಇಂ
ಬಿಗೆ. ಬೀದಿಗಳೊಳ್. ಬೇ. ಬಿರಣದ ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳು ಬತ್ತುಗಳಲಿ ಎಂಬ
ದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ. ಬಗೆ (=ಬಗೆಗಳೆ) ಎಂಬುದು ಕರ್ತೃ.

ಮೇಲೆ ನಿಜ್ಜಂ ಪರಿವ ದಿನ-ಮಣಿಯ ಮಣಿ-ರಥದ
ಗಾಲಿಗಳ ನೇಮಿಗಳ ಪೊಯ್ಲಿಂದಲೊಡೆಯೆದ್ದ
ಸಾಲ ಹೊಂಗೋಟೆದನೆಗೊನೆಗಳಂದೇವ್ವು ಧೂಳಿ ಅಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೆ ನಭ
[ದೊಳೂ |

ಸ್ಥೂಲ-ದಂಡಾಕೃತಿಯನಾಂತ ಪೋಲ್, ಪ್ರಾಕಾರ-
ಜಾಲಮಂ ಮಾರ್ದ ಹೇಮದ ಡೆಂಕಣಿಯ ಕೆಯ್
ಳಾಲಿಗಚ್ಚರಿಯಾಗಿ ತೋರುತಿವೆ; ತನಯ, ನೋಡೀ ನಗರದೆಣ್ಣೆಸೆ
[ಯೊಳೂ. || 332 ||

ಪ. ಪೊಯ್ಲಿಂದಲೆ ಬಡೆ (=ಸಂಗಡ) ಎಣ್ಣೆ. ಹೊಂ-ಕೊಟಿ-ತನೆ-ಕೊನೆಗಳೆನೆ. ದಂಡ-
ಲಾಕೃತಿಯಂ ಲಿಂತ. ಕೆಯ್ಲೆ ಲಲಿಗೆ. ಬೇ. ಕೆಯ್ಲೆ ಎಂಬುದು ಕರ್ತೃ; ಅವು ಯಾತನ
ಪೋಲ್ ಇದ್ದವೆಂತ ಹೇಳಿ. ಆ ಉಪಮೆ ಸೂರ್ಯನೆಂಬ ಪುರುಷನ ರಥದ ದೆಣ್ಣೆಯಿಂದ ಎರುವ
ಧೂಳಿನಮ; 288ನೆಯ, 289ನೆಯ, 315ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ಸರಿ ನೋಡು. ತನಯ=ಮಾತನುವ
ಭೀಮನ ಸಂಗಡ ಇರುವ ಕರ್ಣನ ಮಗ.

ಅವೆಡೆಯೊಳುಂ ಛಿವ್ರಮಿಲ್ಲೆಸಿಸಿ ವಿವಿಧ-ದ್ರು
ಮಾವಳೆಯ ಸಿಬಿಡ-ಪತ್ರದ ಛಾಯೆಗಳ ಸೊಂಪು
ದೀವಿದಾರಾಮಂಗಳೆಂದುಮಾ ಪುರಜನಗೇರ್ಲಂ ವಿಲಾಸವನೀವವೋ?

|| 333 ||

ನಿಜ್ಜಳದೊಳೆಸೆವ ತಿಳಿಗೊಳನ ಕಲಕಾಡಿ, ಬಂ

ದಜ್ಜಲರ ಧೂಳಿಗಳ ಚೆಲ್ಲಾಡಿ, ಸಲೆ ಮದಂ

ಪೆರ್ಚಿ, ತರು-ಲತೆಯನಣೆದಾಡಿ, ಮುರಿದುಂಬಿಗಳ ಕೂಡಿ ಕೊಂಡೀ
[ಬನದೊಳೂ |

ನಿಜ್ಜಲೆಳೆವೆಲರೆಂಬ ಸೊಕ್ಕಾನೆ ತಾನೆ ತಂ

ನಿಜ್ಜೆಯಿಂ ತಿರುಗುತಿದೆ; ತೊಲತೊಲಗಿ ವಿರಹಿಗಳ್

ಬೆಜ್ಜರದೊಳೆಂದೆತ್ತಲುಂ ಪೂಯಲಿಡುವಂತೆ ಕೂಗುತಿನೆ ಕೋಗಿಲೆ
[ಗಳೂ. || 334

ಪ. ದ್ರುಮ-ಲಿವಳಿಯ. ಸೊಂಪ-ತಿವಿವ ಆರಾಮಂಗಲ್ (ಇದು ಕರ್ತೃ). ವಿಲಾಸನಂ ಈವಪೋ? ಬಂದು, ಒಬ್ಬ ಅಲರ. ನಿಜ್ಜಲ-ಎಳೆ-ಎಲರ್ ಎಂಬ. ಬೆಜ್ಜರದೊಳೆ ಎಂದು (ಎಂದು) ಎತ್ತಲುಂ. ಟೀ. ಎಲರನ್ನು ಬಂದು ಸೊಕ್ಕಾನೆ ಎಂತ ಹೇಳಿದೆ; ಆ ಎಲರ್ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕಲಕಾಡಿ ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ದುಃಖ ಪಡುವ ವಿರಹಿಗಳನ್ನು ಕೂಗುವ 259ನೆಯ ಕ್ಲೋಕ ನೋಡು.

ಮಿಗೆ ಮುತ್ತಿ ಮೊದಲಿವ ತುಂಬಿಗಳ ತಿಂಥಿನಿಯನೇ

ಮುಗಿಲೆಂದು, ಮುರಿದ ಗಾಳಿಗೆ ಬಿಡದೆ ನರ್ತಿಪ ಲ

ತೆಗಳ ಕುರಿಗೊಸರ ನುಣ್ಣುಗರನೇ ಮಿಂಚೆಂದು, ಸೊಗಯಿಸುವ
[ಪೂಗಳಿಂದಾ |

ಪೊಗುವ ಮಕರಂದ-ಬಿಂದುಗಳನೇ ಮುರಿದಿಗಳೆ

ಮೊದಲ ಸಂತಸದೊಳಾವಗಮಿದು ಕುಣುವ ಸೋ

ಗಗಳ ಲಿಳಗಂಗಳಂ, ಮಗನೆ, ಕಂಡಯ, ತಳಿತ-ನಗರೋಪವನವೆತೆ
[ಯೊಳೂ. || 335

ಪ. ಮೂ-ಕುಣುವ. ಮುರಿದಿಗಳೆ ಎಂದು, ಬಿವ ಸಂತಸದೊಳೆ ಅವಗಂ ಇದು. ನಗರ-ಮದನ. ಟೀ. ಮುರಿದಿಗಳೆ ಮುರಿದ ಸೊಗದೊಳೆ ಮುರಿದಿಗಲವಂಚಿಮಂ ಕುಣುವುದು. ಕಂಡಯ = ಕಂಪಿ, ಪಾ. 217.

ತರುಣ-ಪಲ್ಲವದ ವಿಸ್ತಾರದಿಂ, ನೇರದಿಂ

ಸ್ವರಗೆಯ್ವ ಕಲ-ಪಿಕ್ಕೋಚ್ಚಾರದಿಂ, ಸಾರದಿಂ

ಸುರಿವ ಪೂದೊಂಗಲ ತುಷಾರದಿಂ, ಸ್ವೈರದಿಂ ಸಲ್ಲಾಪಕೆಳಸಿ ಬಳಸೀ
ಮೊಜ್ಜಿವ ತುಂಬಿಗಳ ಯುಂಕಾರದಿಂ, ತೋರದಿಂ

ಪರಿಪಕ್ವನಾದ ಫಲ-ಭಾರದಿಂ, ಕೀರದಿಂ

ಕರಮೆಸೆಯುತಿರ್ಪ ಸಹಕಾರದಿಂ ತೀರದಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ ನಂದನದೊ

[ಳೂ. || 336 ||

ಪ. ಪಿಕ್ಕ-ಉಚ್ಚಾರದಿಂ. ಸಲ್ಲಾಪಕೆ ಎಳಸಿ. ತೀರದು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ. ಟೀ. ತೀರದು (=ತೀರುವದಿಲ್ಲ) ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಚಿಲು ಎಂಬಂತೆ ಒಂದು ಕರ್ತೃ ಉಪಿಸ ಬೇಕು.

ಕುದ್ದಾಲ-ಹತಿಯನುಜಿ ತಾಳೆಮ್ಮನಿನ್ನೆಗಂ

ಮುದ್ದುಗೆಯ್ದಿ ವಸುಧೆ ಬೆಳೆಯಿಸಿದಳೆಂದು, ತುಲು

ಗಿರ್ದ ತನಿವಣ್ಣಳಂದೆಸೆವ ಪೆರ್ಗೊನೆಗಳಂ ಸಲೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲೊಡ

[ರ್ಚೀ, |

ಎದ್ದಿರದೆ, ಬಾಗಿರವೊ ಕದಳಿಗಳ್ ಧರಣಿಗೆನ

ಲಿರ್ದಪರೆ ಮಜಿದು ಮಮತಾರ್ಥಮಂ ಮಾಡಿದರ

ನುದ್ದಾಮ-ಗುಣ-ಜೀವಿಗಳ್? ತನುಜ, ನೋಡೆಂದನಾ ಭೀಮಸೇನ

[ನಂದೂ. || 337 ||

ಪ. ತಾಳು ಎಮ್ಮಂ ಇನ್ನೆಗಂ. ತನಿ-ಪಣ. ಸಮಾಸಿಸಲ್ ಬಡರ್ಚಿ. ಧರಣಿಗೆ ಎನಲ್.
ಲಿ. ಉದ್ದಾಮ-ಗುಣ-ಜೀವಿಗಳ್ (ತಮಗೆ) ಮಮತಾ-ಅರ್ಥಮಂ ಮಾಡಿದರಂ (—ದವರಂ)
ಮಜಿದು ಇರ್ದಪರೆ? ಟೀ. ಧರಣಿಗೆ ಎಂಬದಿವರೆಗೆ ಕದಳಿಗಳ್ ಎಂಬದು ಕರ್ತೃ. ಇರ್ದ
ಪರ್, ಸೂ. 221.

ಕಡುಗೆಂಪೆಸೆವ ತಳರ ತನಿಗಿಂಡಮಂ ಕಲಕಿ,

ನಡೆದು, ಮೊನೆಮುಗುಳ ಶಸ್ತ್ರಂಗಳಂ ಪಾಯ್ದು, ಮಾ

ಮಿಡಿಯ ರಾಜಿಪ ವಜ್ರ-ಮುಷ್ಟಿಯಂ ಪಿಡಿದು, ಲತೆಗಳ ಕೊನರ ಚಾ
[ಟೆಯಿಂದಾ |

ಬಡಿದು, ಕೋಗಿಲೆಯ ನಿಡುಸರದ ಬೊಬ್ಬೆಯೊಳಾಲ್ದು,
ಬಿಡದೆ, ಬನದರಸಿಯೊಲಗದೊಳುತ್ತವದಿಂದ

ಲಡಿಗಡಿಗೆ ತೂಣಗೊಂಡವನಂತೆಸೆವ ಮಂದ-ಮಾರುತವ ನೋಡೆಂದ
[ನೂ. || 338 ||

ಪ. ಬನದ ಅರಸಿಯ ಬಿಲಗವೊಳ್ ಉತ್ಸವದಿಂದಲೆ. ಟೀ. ಇದು ಮಾರುತದ ಆಟದ
ವರ್ಣನೆ. ಅದು ಕಲಕಿ ... ನಡೆದು ಬಿಡದೆ ... ಎಸೆವಂಥದು; ಯಾ
ವನಂತೆ ಅಂದರೆ ಬನದ ಇತ್ಯಾದಿ. ಬನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅರಸಿ ಎಂತ, ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಮುಡಿವಾಳ ಲಾಮಂಚಗಳ ಬೇರ್ಗಗಳಂ ಬೇರ್ಗ

ಳಡಿದಗರು-ಚಂದನಂಗಳ ಕೊಂಬಿನಿಂ ಕೊಂಬು,

ತೊಡರಿದಚ್ಚೆ ಸಳ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಜಾಜಿಗಳ ಪೂಗಳಂ ಪೂಗಳೊಂದುಗೂಡೀ, |

ಕಡುಗಂಪುವಡೆದುದಾಮೂಲಾಗ್ರಮುಂ; ಬನದ

ನಡುವೆ ಪುಟ್ಟೆದಹ ಮರಂಗಳೆಲ್ಲಾ ಸೊಂಕಿ

ದೊಡೆ, ತಂಬೆಲರ್ಗೆ ಪರಿಮಳವನೀಯ್ಯದ ಕುಜಂ ನಂದನದೊಳೊಂ

[ದಿಲ್ಲಿನೇ. || 339 ||

ಪ. ಬೇರ್ಗಗಳಂ ಬೇರ್ಗಳ್, ಇಡಿದ ಅಗರು. ತೊಡರಿದ ಅಚ್ಚ ಎನಕ. ಪೂಗಳಂ ಪೂಗ
ಳ್. ಕಡು-ಕಂಪು-ಪಡೆದುದು ಆಮೂಲ-ಅಗ್ರಮುಂ. ಪುಟ್ಟಿ, ಇದು ಅಹ (ಅದ). ಟೀ. ಇ
ದು ಮಾರುತದ ಪರಿಮಳದ ವರ್ಣನೆ. ಆಯಾ ಬೇರ್ಗಗಳಂ (-ಳೊಡನೆ) ಬೇರ್ಗಳ್, ಆಯಾ
ಕೊಂಬಿನಿಂ ಕೊಂಬು, ಆಯಾ ಪೂಗಳಂ ಪೂಗಳ್ ಬಿಂದುಗೂಡಿ (ಇರುವಲ್ಲಿ) ಮೂಲ ಮುಂತಾ
ದದು ಸಹ ಕಡುಗಂಪುನಡೆದುದು. (ಇದಕಿ ಕಂಪು ಮತ್ತೆ) ... ಮರಂಗಳೆಲ್ಲ (ತಮತಮಗೆ)
ಸೊಂಕಿದೊಡೆ. ಮರಂಗಳೆಲ್ಲ ದ್ವಿತೀಯ ಎಂದರೆ ಸೊಂಕು ಎಂಬ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ತಂಬೆಲರ್ ಎಂಬ ಕ
ರ್ತೃ ಉಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ತಂಬೆಲರ್ ಎಂಬದು ಅಪರೂಪ; ತಂ(ಪು)+ ಎಲರ್ = ತಂಬೆಲರ್,
ಸೂ. 176.

ಈ ವನದ ನಡುನಡುವೆ ತೊಳತೊಳಗುತಿರುತಿವ ಸ

ರೋವರ-ವರದೊಳೇ ದಳೆದಳೆದು ಬೆಳೆಬೆಳೆದ ರಾ

ಜೀವದಲರಲರ ತುಝಿತುಝಿದುವಿಡಿಡಿಡಿದ ಬಂಡನೊಡನೊಡೆ ಸವಿದು,
ಸವಿದೂ, |

ಆವಗಮಗಲದೆ, ಯುಗಯುಗವಾಗಿ ನೆರೆನೆರೆದು,
ತೀವೆ ಸೊಗಸೊಗಸಿ, ನಲಿನಲಿದು, ಮೊಹಿತಿಮೊಹಿತಿವ ಭೃಂ
ಗಾವಳಿಯ ಗಾವಳಿಯ ಕಳಕಳಂಗಳ ನೋಡು! ನೋಡು! ರವಿತ
[ನಯ-ತನಯ! || 340 ||

ಪ. ರಾಜೀವದ ಅಲರಲರ. ತುಝಿದು, ಇಡಿದು ಇಡಿದು. ಭೃಂಗ-ಅವಳಿಯು. ಟೀ. ಇ
ದು ಭೃಂಗಗಳ ವರ್ಣನೆ. ಅವು ಆ ರಾಜೀವದ ಅಲರ್ಗಳನ್ನು ತುಝಿದು ... ಸವಿದು ...
ಅಗಲದೆ. ಮೊಹಿತಿಮೊಹಿತಿವಂಥವು. ರವಿತನಯ=ಕರ್ಣ.

ಬೇಹಿಬೇಹಿನಿತ್ಯಮಂ ಕರ್ಣ-ತನಯಂಗೆ
ತೋರುತಿರ್ದಂ ಭೀಮನನ್ನೆಗಂ ಬಿಸಿಯ ಬಿಸಿ
ಲೇಹಿದುಮ; ಭದ್ರಾವತಿಯೊಳುಳ್ಳ ತೇಜಿಗಳ ಜಪಲತೆಯ ಸೌರಂ
[ಭದ್ರಾ |

ಮಿಹಿದ ಜವಂಗಳಂ ಕಂಡು ಕಾಳ್ಗಿಟ್ಟುಹಿಯ
ಲಾಹಿದೊಯ್ಯನೆ ನಡೆವ ತೇರ್ಗುದುರೆಯಂ ಕಂಡು,
ನೂಹಿಲೆಗೆಳೆಯನುಗ್ರ-ಕೋಪದಿಂದುರಿಯನುಗುರುವೆ ಮಾಣನೆಂಬಂ
[ತಿರೇ. || 341 ||

ಪ. ಇನಿತು ಎಲ್ಲಮಂ. ಭೀಮಂ; ಅನ್ನೆಗಂ. ಕಾಳ್ಗಿಟ್ಟು ಎಹಿಯಲ್. (ನೂಹಿಲೆ=ಕ
ಮಲಪ್ಪ). ಗೆಳೆಯಂ ಉಗ್ರ. ಟೀ. ಕವಿ ಸೂರ್ಯನು ಬಿಟ್ಟು ರಥದ ಪುರುಷನೆಂದು ಭಾ
ವಿಸಿ, ಇವನು ತನ್ನ ತೇರಿನ ಕುದುರೆಯ ಅಲಪ್ಪವನ್ನು ಕಂಡು ಕೋಪ ಪಟ್ಟನೆಂತ, ಹೇಳುತ್ತಾ
ನೆ; 288ನೆಯ, 289ನೆಯ, 315ನೆಯ, 332ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ಸರಿ.ನೋಡು.

76. THE RAINY SEASON

ವರ್ಷಕಾಲ

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟಿ

ಭೂಭುಜ-ಲಲಾಮ, ಕೇಳ್! ಇಂದ್ರತನಯನ ತುರಗ
ಮಾ ಭೀಷಣನ ನೀಮೆಯಂ ಕಳೆದು, ಬರೆ, ಮುಂದೆ
ಶೋಭಿಸಿತು ವರುಷಾಗಮಂ, ಧರೆಯ ಬೇಸಿಗೆಯ ಬೇಸಟಿಂ ತವೆ
[ತವಿಸುತಾ. |

ಲಾಭಿಸುವ ಚಾತಕ-ಪ್ರೀತಿಯಂ ಕಂಡಸೂ
ಯಾ-ಭರವನಂಚಿಗಳ್ ತಾಳಲಾಯಿದೆ, ಘನ-
ಕೈರಭದಿಂದೋಡಿದವು, ಪರರ ಸಿರಿಯಂ ಸೈರಿಸದ ವಿಜಾತಿಯ ಜನ
[ಮೆನೇ. || 342 ||

ಪ. ವರುಷ-ಆಗಮಂ. ಕಂಡು, ಅಸೂಯಾ-ಭರವಂ ಅಂಚಿಗಳ್. ಟೀ. ಇಂದ್ರತನಯ=ಅರ್ಜುನ. ಭೀಷಣನೆಂಬವನು ಬಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸ. ಚಾತಕಗಳ ಮತ್ತೆ ಹಂಸಗಳ (ಅಂಚಿಗಳ) ಭಾವವನ್ನು ಕುಪಿತು 244ನೆಯ ಕ್ಲೋಕ ನೋಡು. ಘನ=ಮೋಡವೂ ಅಥವಾ; ಇದಕ್ಕಿಲ್ಲ ಕ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರ.

ಎದ್ದವು ಮುಗಿಲ್ಲಳೆಣಿಸಿಗಳೊಳ್, ಧರಧರದೊ
ಳದ್ದವು ಗಿರಿಗಳಂತೆ, ಮಿಂಚಿದವು ದಿಗ್-ವಧುಗ
ಳುದ್ದಂಡದಿಂದ ಪರ್ಜನ್ಯನಂ ಸೆಣಿಸಿ ನೋಡುವ ಚಲಾಪಾಂಗದಂತೇ,
ಸದ್ಧಾತೃವಾಗಿ ತನ್ನ ವೊಲಿರದ ಲೋಭಿಯಂ
ಗದ್ದಿಸುವ ತಂದಿಂದ ಮೊಯ್ಗಿದವು; ಹಂಸಾಳ
ಸಾರ್ದವಾಗಸಕೆ; ಚಾತಕ ಶುಕ ದ್ವಿಪ ಕೃಷಿಕ ಶಿಖಿಗಳ್ ಮುದಮೊ
[ದವಿತು. || 343 ||

ಪ. ಮುಗಿಲ್ಲಳೆ ಎಣಿಸಿಗಳೊಳ್. ಚಲ-ಅನಾಂಗ. ಸದ್-ದಾತೃ. ಟೀ. ಮುಗಿಲ್ಲಳ ಮಿಂಚನ್ನು ದಿಗ್-ವಧುಗಳ ಚಲವುಳ್ಳ ಅನಾಂಗಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದಂತೆ ಆಯಿತು; ಈ ವಧುಗಳು ಪರ್ಜನ್ಯನನ್ನು ಸೆಣಿಸಿ ನೋಡಿದರು; ಯಾಕೆ ಸೆಣಿಸಿ ನೋಡಿದರು? ಪರ್ಜನ್ಯನು ಮೋಡಗ

ಳಿಂದ ಜನರು ತಮ್ಮನ್ನು ಇನ್ನು ಕಾಣದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕವಿ ಮಂತ್ರಿಗಾಲವನ್ನು ಪರ್ಜಸ್ಸು ನೆಂದು ಲಿಖ್ವಿ ಪುರುಷನನ್ನು ಭಾವಿಸಿದಂತಾಯಿತು; ದಿಕ್ಕುಗಳೆಂಬ ಪುರುಷರಿಗೆ ಪಥಗಳಿದ್ದಾ ರೆಂತಲೂ ಭಾವಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಇಂಥ ಉಪಮೆಗಳು ವಾಸ್ತವಪ್ರಿಯರಿಗೆ ಬಹಳ ಸೊಗಸವು.

ವರ-ನೀಲಕಂಠ-ನೃತ್ಯದಿನವನಿಪ-ವನದ

ಚ್ಚರಿಯಮಂ, ಕುವಲಯಾನಂದಕರಮಾದ ಘನ-

ಪರಿಶೋಭೆಯಿಂದ ಚಂದ್ರೋದಯವನಾಲೋಕ-ಚಂಚಲೋದ್ಭಾಸ
[ದಿಂದಾ |

ತರುಣಿಯ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ರಾಜಹಂಸ-ಪ್ರಭಾ-

ಹರಣದಿಂದ ಪರಶುರಾಮ-ಪ್ರತಾಪವನಧಿಕ

ತರ-ವಾಹಿನೀ-ಘೋಷದಿಂದ ನೃಪನ ಯಾತ್ರೆಯಂ ಪೋಲ್ವು, ಕಾರೆನೆದಿ
[ದುಢ್ಡೂ. || 344 ||

ಪ. ನೃತ್ಯದಿಂದ ಅವನಿಪ-ವನದ ಅಚ್ಚರಿಯಮಂ, ಕುವಲಯ-ಅನಂದಕರ. ಚಂದ್ರ-ಲಿ ದಯವಂ, ಆಲೋಕ-ಚಂಚಲ-ಉದ್ಭಾಸದಿಂದ. ಪ್ರತಾಪವಂ, ಅಧಿಕತರ. ಟೀ. ಕಾರ್ ಎಂಬ ದು ಕರ್ತೃ; ಇದು ಹಲವನ್ನು ಘೋಲ್ವು ಎನೆದು ಇದರ್ಥವು; ಯಾವಯಾವವಂ ಎಂದರೆ ಹಿಂದಿ ನ ದ್ವಿತೀಯಗಳ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ನೀಲಕಂಠನೆಂಬ ನವಿಲ ವಿಸಯವು 335ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ದಲ್ಲಿ ಅದೆ. ಆಲೋಕ-ಚಂಚಲ-ಉದ್ಭಾಸದಿಂದ (ಮತ್ತೆ) ತರುಣಿಯ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ (ಮತ್ತೆ) ರಾ ಜಹಂಸ-ಪ್ರಭಾ-ಹರಣದಿಂದ ಆ ಕಾರ್ ಪರಶುರಾಮನ ಪ್ರತಾಪವಂ ಘೋಲ್ವಿತು ಎಂತ ಉಂಟು. ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಉಪಮೆಯಲ್ಲ, ಹ್ಯಾಗೆಂದರೆ ಪರಶುರಾಮನ ರಮ್ಯವಾದ ಪ್ರತಾಪವೆಂದರೆ ಮಹಿಮೆ ಏನು? ಆ ಕಾರ್ ಆಲೋಕದ (ಅಂದರೆ ಚಿಳಕಿನ) ಚಂಚಲವಾದ (ಅಂದರೆ ಮೋಡಗ ಳಿಂದ ಬಿಮ್ಮಿ ತೋಪಿ ಬಿಮ್ಮಿ ಅಡಗುವ) ಉದ್ಭಾಸದಿಂದ ಎನೆದುಮು (ಚಂಚಲವೆಂತ ಮಿಂ ಬೆಂತಲೂ ಆಗುತ್ತದೆ, ಇಂತಾದರೂ ಸರಿ); ಪರಶುರಾಮನು ಆಲೋಕ (ಅಂದರೆ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ) ಚಂಚಲದ (ಅಂದರೆ ಸಿರಿಯ) ಉದ್ಭಾಸದಿಂದ ಎನೆದನು. ಆ ಕಾರ್ ತರುಣಿ ಎಂಬ ಪುಷ್ಪಗಳ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಎನೆದುಮು, ಪರಶುರಾಮನು ಅಂಗೆ ಎಂಬ ತರುಣಿ ಆದವಳಿಗೆ ತೋಪಿಸಿದ ಕಟಾ ಕ್ಷದಿಂದಲೋ (Mhbh. VI, 6047 seq.)? ಯಾತಪ್ಪಿಂದಲೋ? ಎನೆದನು. ಕಾರ್ ರಾಜಹಂ ಸಗಳ (ಅಂದರೆ ಅಂಚೆಗಳ) ಪ್ರಭೆಯ ಹರಣದಿಂದ ಎನೆದುಮು; ಪರಶುರಾಮನು ರಾಜಹಂಸ ಗಳೆಂಬ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಹರಣದಿಂದ ಎನೆದನು. (ತರುಣಿ ಎಂಬುದು ಪರಶುರಾಮನು ಕೊಂಡ ತಾಯಿಗೂ ಗಂಡನು ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ ಅವಳೇ ತಾಯಿಗೂ ಹೋಗ ಬಹುದು ಏನು?). ಇಂಥ ಕವಿತ್ವ ರುಚಿಕರವಲ್ಲ, ಅದರಿಂದ ಆ ಚಂವನಾದ ಮಂತ್ರಿಗಾಲದ ಸಹಜವಾದ ಮಹಿಮೆ ಕೆನು ತ್ತು.

ಜಾತ-ನವ-ಶಾಡ್ವಲದ ಸೊಂಪಿಡಿದೆಸೆವ ನೆಲದ,
 ಪೂತೆಸೆವ ಜಾಜಿಗಳ, ವರ-ಕುಟಜ-ರಾಜಿಗಳ,
 ಕೇತಕಿಯ ಧೂಳಿಗಳ ಕೆದಲುತಿಹ ಗಾಳಿಗಳ, ಲಸದಿಂದುಗೋಪ-ಚ
 [ಯದಾ, |
 ಕಾತೆಳೆಯ ಮಾವುಗಳ ಬನಬನದ ತಾವುಗಳ,
 ನೂತನ-ಸುವಾರಿಗಳನೆಡೆಗೊಂಡ ದಾರಿಗಳ
 ಭೂತಳದ ಸಿರಿ ಮೆಲೆಯೆ, ಮುಗಿಲಯ್ದೆ ಮಲಿಗಲಿಯೆ, ವರುಷ
 [ತು ಚೆಲ್ವಾದುದೂ. || 345 ||

ಪ. ಸೊಂಪು ಇಡಿದು ಎಸೆವ. ಪೂತು ಎಸೆವ. ಲಸದಿ-ಇಂದ್ರ. ಕಾತು (ಕಾಯ್ತು) ಎಳೆ
 ಯ. ವರುಷ-ಮುತ್ತು. ನೆಲದ ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಮುಖ್ಯ ಪದ್ಯಗಳು ಭೂತಳ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಸಂ
 ಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ.

77. THE GARDEN OF RAJASEKHARA, KING OF COROMANDEL

ರಾಜಶೇಖರನೆಂಬ ಚೋಲಮಂಡಲದ ರಾಜನ ತೋಟ

ಕಂದಂ

ಅಂತೆಸೆವ ಮೇರು-ಗಿರಿಗೆ ಸ
 ಮಂತೊಪ್ಪುವ ದಕ್ಷಿಣಾಶೆಯೊಳ್, ಘನ-ಧರಣೀ- |
 ಕಾಂತೆಯ ಸೀಮಂತದ ರ
 ತ್ನಂ ತಾನೆನೆ, ಚೋಲಮಂಡಲರ ಸೊಗಯಿಸುಗುಂ. || 346 ||

ಟೀ. ಕವಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಎಸೆವ. ದಕ್ಷಿಣಾಶೆಯೊಳ್ (ದಕ್ಷಿಣಾಶೆ). ಭೂಮಿ ಬಬ್ಬ
 ಸ್ತ್ರೀ ಎಂತ ಕವಿಯ ಉಪಮೆಯಲ್ಲುಂಟು.

ವಚನಂ || (ಮತ್ತೆ ಮಲ್ಲಿ ತರು-ಸುಶಾನ ಮೊದಲಾದುದುಂ) ಕಾವೇರಿ ಕಣ್ಣೊ
 [ಪ್ಪುಗುಂ. |

ವಚನಂ || ಇಂತಃಪರ್ವ (ಇಂತು ಅಪರ್ವ) ವಿಭವಾಸ್ಪದಮಾದ (ವಿಭವ-
ಆಸ್ಪದಂ ಆದ) ಚೋಲ-ದೇಶದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಕ್ಷಿತಿ-ವಧು ತಾಳ್ಲಲಂಕೃತಿಯೆ ಎಂದೆನಿಸಿರ್ಪುದು ಸಾರ-ವಸ್ತು-ಸಂ-
ಗತಿ-ಮಣಿ-ಹರ್ಮ್ಯ-ಸಂಪತಿ-ಸುರೇಂದ್ರಪುರಾಕೃತಿ-ಲೋಕ-ನೇ

[ತ್ರ-ನಿ |

ವೃತಿಕರ-ರಾಜಪದ್ಧತಿ-ಸದಾಶ್ರಿತ-ಸಂತತಿ-ದತ್ತ-ನಿರ್ಜರ-
ಸ್ಥಿತಿ-ನುತಿವೆತ್ತ ಧರ್ಮವತಿಯೆಂಬ ಪುರಂ ವಿತತ-ಪ್ರಭಾವದಿಂ.

|| 347 ||

ಪ. ತಾಳ್ಲ ಅಲಂಕೃತಿಯೆ ಎಂದು ಎನಿಸಿ ಇರ್ಪುದು. ನುತಿ-ವೆತ್ತ. ಬೇ. ಧರ್ಮವತಿ
ಎಂಬ ಪುರಂ ಕರ್ತೃ. ಸಾರವಸ್ತುಸಂಗತಿಯಿಂದಲೂ ... ಸಂಪತಿಯಿಂದಲೂ ... ಆಕೃ-
ತಿಯಿಂದಲೂ ರಾಜಪದ್ಧತಿ ಸದಾ ಆಶ್ರಿತವಾದಂಥ ಸಂತತಿಯಿಂದಲೂ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ
ನಿರ್ಜರರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ನುತಿಯನ್ನೂ ವೆತ್ತ ಧರ್ಮವತಿ. ಕವಿ ಬಂದು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿ
ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಬಂದು ಸುರರ ರಾಜನ ಪರವುಂಟು ಎಂದೂ ಈ ಸುರರೆಂಬ ನಿರ್ಜರರ
ಸ್ಥಿತಿ ನುತಿಗಳುಂಟೆಂತಲೂ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ವಾಸ್ತವವಲ್ಲದದ್ದರಿಂದ ಬಪ್ಪದು.

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಕಳ-ರವಮಿಲ್ಲದಿರ್ಪ ಖಕನಂಚೆಗಳಾಡದ ಪೂಗೊಳಂ, ಫಳಾ
ವಳ ಬಳಸಿಲ್ಲದಿರ್ಪ ಪೊಸ ಮಾವಿನಿವಾತುಗಳಾಡದಿರ್ಪ ಪೆ |

ಣಿಳಯಳ-ರಾಜಿ ರಾಜಿಸದ ತಾವರೆ, ಪೂಗುಡಿ ಮೂಡಿ ತೋಲಿದಿ
ವೆಳೆಲತೆ, ಮೆಲ್ಲಿತಲ್ಲದೆಲಿಲ್ಲನೆ, ತದ-ವನಮೇಂ ಮನೋಜ್ಞ ಮೋ!

|| 348 ||

ಪ. ಪಿಕಂ, ಅಂಚೆಗಳೆ. ಪೊಸ ಮಾವು, ಇನಿ-ಮಾತುಗಳ. ಪೆಣ್-ಗಳಿ, ಅಳಿ-ರಾಜಿ. ಮೆ-
ಲಿತು ಅಲ್ಲದ ಎಲರ್ ಇಲ್ಲ ಎನೆ.

ವ. || ಮತ್ತಮಲ್ಲಿ

ಮಹಾಸ್ವಗ್ಧರೆ

ಅರನೇಲಿ ನಿಂಬೆ ಕಂಕೆಲ್ಲಿ ಪಲಸು ಬಕುಳಂ ಬಾಳೆ ಪೇರೀಳೆ ತಾಳಲ-

ತರು ತೆಂಗುಂ ಗೌಂಗು ಸಪ್ತಚ್ಚದ-ಕದಳ ತಮಾಲಂ ಲಸಚ್ಚ-ಚಂಪ
[ಕಂ ಪಾ |

ದರಿ ಪುನ್ನಾಗಂ ರಸಾಲಂ ತಿಲಕ-ಕುರುವಕಂ ಕರ್ನಿಕಾರಂ ಕದಂಬಂ
ಶಿರಿಸಂ ಶ್ರೀಪರ್ಣಿ ದಾಳಂಬ-ಮರಮಮದರ್ಪ, ಸಾಲ್ಮೊಂಡು, ಕಣ್ಣೊ
[ಪೃತಿರ್ಕುಂ. || 349 ||

ಪ. ಮರಂ ಅಮರ್ಪ. ಟೀ. ಅರನೇಪಿಲ್, ಸೂ. 177. ಅಮರ್ಪ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತ್ವ.

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಎಳೆನನೆ ತೀವಿ ತೋರ್ಪ ಮೊನೆಮಲ್ಲಿಗೆ, ತಾವರೆ ತೀವಿ ತೋರ್ಪ
[ತಂ
ಗೊಳಮಳ ತೀವಿ ತೋರ್ಪ ಮಧುದೂತಿಯಲರ್ ತವೆ ತೀವಿ ತೋ
[ರ್ಪ ಪಾ |

ಟಳಿ, ಗಿಳಿ ತೀವಿ ತೋರ್ಪ ಪೊಸಮಾವು, ತಳಿರ್ ಬಿಡೆ ತೀವಿ ತೋ
[ರ್ಪ ಮಂ
ಜುಳತರಮಾದಶೋಕೆ ಮೆಜ್ಜಿದಿರ್ಪುದು ತದ್-ವನ-ಮಧ್ಯ-ದೇಶದೊ
[ಳ್. || 350 ||

ಪ. ತಂಗೊಳಂ, ಅಳಿ. ಮಧುದೂತಿ, ಅಲರ್. ಮಂಜುಳತರಂ ಅವ ಅಶೋಕೆ.

ವ. || ಮತ್ತಮಲ್ಲಿ

ಕಂದಂ

ಬಲವರ್ಪಾಡಿ, ಬಗ್ಗಿಪ

ಕಲಕಂಡಂ, ತೊಂಡುಗಡೆವ ಗಿಳಿ, ಪೂತೆಸೆದಿ |

ಪರ್ಲರ್ಪೊಂಪಂ, ಕಾತೊಲಿಗುವ

ಫಲಾಳಿ ತತ್ತಿರೆ, ರಸಾಲ-ಭೂರುಮೆನೆಗುಂ.

|| 351 ||

ಪ. ಬಲ-ಬರ್ಪ ಅಡಿ. ಎನೆದು ಇರ್ಪ ಅಂಶೋಂಪಂ. ಟೀ. ಅಂಶೋಂಪಂ ಎಂ
ಬ್ಬ ಶಿಥಿಲತ್ವ.

ಮತ್ತೈಭವೀತಿರಂ

ಅಲರ್ಗಂಪಿಂಗೇತ್ತಿಗಿರ್ಡ ತುಂಬಿಗಳ ಬಂಬಲ್ ಕಾಮುಗಿಲ್, ಪಲ್ಲವಾ
ವಲಿ ವಿನ್ಯುತ್-ಪ್ರಚಯಂ, ಪಿಕ-ಪ್ರಕರ-ನಾದಂ ಮೇಘ-ನಾದಂ, ನಿ
[ರಾ |

ಕುಲವೊಂದಿರ್ಪ ಶುಕಾಳಿ ಶಕ್ರಧನುನೆಂಬಂತಾಗೆ, ಮೇಘಾಗಮಂ
ಬೊಲದೇಂ ಸೂಸಿದುದೋ ಮರಂದ-ರಸ-ವೃಷ್ಟಿ-ವ್ರಾತಮಂ ಮಾಮ
[ರಂ? || 352 ||

ಪ. ಅಲರ್-ಕಂಪಿಂಗೇ ಎತ್ತಿ ಇರ್ಡ. ಎಂಬಂತೆ ಆಗಿ. ಮೇಘ-ಆಗಮಂ-ವೊಲ್ ಅಪು
(ಮಾಮರಂ). ಟೀ. ಹೇಟಾದಂತೆ ಆಗಿ ಮಾಮರದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಗಾಲ ಬಂದ ಹಾಗಾಯಿತು.
ಅಲರ್ಗಂಪಿಂಗೇ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತ್ವ.

ಕಂದಂ

ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮಾಮರದೇಳೆಗಳ

ರಲ್ಲಿ ಮುಗುಳ್ಳಡರೆ, ಮುಗುಳ್ಳೆಸೆದವು ಸಂಧ್ಯಾ- |

ಸಲ್ಲಲಿತ-ತಾರಕಾಳವೊ

ಲಲ್ಲಿಯಿವಾಡಿಗಳಿವ ತಮಮೆನಿಸಿಕುಂ.

|| 353 ||

ಪ. ಮಾಮರದ ಎಳೆ-ತಳಿರಲ್ಲಿ ಮುಗುಳ್ಳು ಅಡರೆ, ಮುಗುಳ್ಳೆ. ತಾರಕಾ-ಆಳಿ (-ಯ)
ವೊಲ್; ಅಲ್ಲಿ ಇಟಿವ. ತಮಂ ಎನಿಸಿ ಇರ್ಕುಂ. ಟೀ. ಮುಗುಳ್ಳಡರೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತ್ವ.

ವ. || ಮತ್ತಮಲ್ಲಿ

ಚಂದಳರದು ಮಾಂದಳರೆನೆ,

ಸಂದಣಿಸಿದ ಪಣ್ಣುಗಳೆನೆ, ತಾನುಂ ಮಾ |

ಕಂದಮೆನಿಸಲ್ ನೆಗಟ್ಟಿದ

ಚಂದಮನಾಂತಂತೆ ನೇರಿಯಲಲ್ಲಿ ಸೆದಿರ್ಕುಂ.

|| 354 ||

ಪ. (ನೇರಿಯ) ಚಿಂ-ತಳಿರ್ ಅದು ಮಾ-ತಳಿರ್ ಎನೆ. ಪಣ್ಣುಳ್ ಅಳಿಗಲ್ ಎನೆ. ಚಂದ
ಮಂ ಲಂತ ಅಂತೆ ನೇರಿಯಲಲ್ಲಿ. ಟೀ. ನೇರಿಯಲ್ ಎಂಬದು ಮಾಮರದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಿಡಿ ಪಚ್ಚೆಯ ಪರಲೆನೆ, ಕಂ

ಪಿಡಿದರೆವಣ್ ಪದ್ಮರಾಗಮೆನೆ, ತನಿವಣ್ ಕ |

ಪಿಡಿದಿಂದ್ರನೀಲಮೆನೆ, ಮಣಿ-

ಗಡಣಮನಾಂತಂತೆ ನೇರಪ್ಪಿಲೆಸೆಮದು ಬನದೊಳ್.

|| 355 ||

ಪ. ಕೆಂಪು ಇಡಿದ ಅರೆ-ಪಣ್. ತನಿ-ಪಣ್. ಕಪ್ಪು ಇಡಿದ ಇಂದ್ರ. ಟೀ. ನೇಪಾಲ್ ಎಂಬದು ಇಡಹಿ ಮೇಲೆ ಮಣಿಯುಳ್ಳದೆಂತ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಮರದಿನಿದನಿದಪ್ಪಿಸಿದನೆಲೆ,

ಅಮರರೆ, ಸರಿ ನೋಡ್ಪುದೆಂದು, ನಿಜ-ರಸಮನಿಳಾ- |

ರಮೆ ಮರಕತ-ಕಳಶದೆ ತುಂ

ಬಿ, ಮೇಲೆ ಸೀಡಿದಪಳೆಂಬ ಮೋರ್ ತೆಂಗೆಸೆಗುಂ.

|| 356 ||

ಪ. ಅಮರ್ದ (ಅಮರ್ದನ) ಇನಿವಂ ಇಡಹಿ ಇನಿವಂ, ಎಲೆ, ಅಮರರೆ, (ನೀವು) ಸರಿ ನೋಡ್ಪುದು! ಎಂದು ನಿಜ-ರಸಮಂ ಇಳಾ-ರಮೆ. ಟೀ. ಇದು ತೆಂಗುಮರದ ಪರ್ಣಿಸೆ. ಅದನ್ನು ಕವಿ ಭೂಮಿ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಸರಿ ಮಾಡಿ, ಅವಳನ್ನು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕವಿ ಅಮರ್ದ ತಿನ್ನುವ ಅಮರರನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಇಡುವುದು ಮೊದಲ ಮಾತಾನುವದಕ್ಕೆ ಸ್ವರವಪ್ಪ, 347ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡು. ಮರಕತ=ಪಚ್ಚೆ. ನೋಡ್ಪುದು=ನೋಡುವುದು, ಸೂ. 18:19:198.

ಬಿಡದಾಲವಾಲ-ಜಲದೊಳ್

ಕಡುಗೆಂಪಿಡಿಡಿಡಿದ ಬೀಜ-ರದನದ ಚಲ್ವಂ |

ನಡೆ ನೋಡ್ಪಂತಿರೆ ತೋರ್ಕುಂ,

ಪಡಿಸಿಲಿಂಬಾಗಿ ಬಾಗಿ, ರಸ-ದಾಳಂಬಂ.

|| 357 ||

ಪ. ಬಿಡತಿ ಅಲವಾಲ. ಪಡಿಸುಂ (ಪಡಿಸಲಿ) ಇಂಬು ಅಗೆ. ಟೀ. ರಸದಾಳಂಬಂ ಬಿಡತಿ. ಪಡಿಸುಂ ಇಂಬಾಗಿ (ಇಂದ್ರನು) ಬಾಗಿ, ಕಡು-ಕೆಂಪು ಇಡಿಡಿಡಿದ (ತನ್ನ) ಬೀಜ-ರದನದ (ಬಿಡಿಸುವ) ಮಾತು. ಚಲ್ವಂ ಅಲವಾಲ-ಜಲದೊಳ್ ನಡೆ ನೋಡ್ಪು ಅಂತಿರೆ ತೋರ್ಕುಂ.

ಜಲದ ಜಲದಕ್ಕೆ ಜಲವತ್-

ಭಲವಿಸುವುದು ತೆಂಗಿನಕೆ ಕುಡದಾಯ್ತೆನ್ನಂ |

ಸಲಪಿಡಿಗಳೆಂದೆಲಿಗಿ, ನವ-

ಫಲಂಗಳೇವಂತೆ ಬಾಗಿ, ಬಾಳೆಗಳೆಸೆಗುಂ.

|| 358 ||

ಪ. ಕುಡವಿಲಿಯು ಎನ್ನಂ ಸಲಪಿಡ ಇಳಿಗೆ ಎಂದು. ಬೇರಿ. ಬಾಳೆಗಡಗಳೆನುವವೇನು-
(ಉಪ್ಪವವು) ತೆಂಗು ಜಲದಕ್ಕೆ ಫಲವ ಕೊಡ ಬೇಕಾದವವೆಂದ ಎನ್ನಂ ಸಲಪಿಡ (ಈ ಪ್ರಿಯ)
ಇಳಿಗೆ ಕೊಡಲ್ಪಿ (ಅವರೆ ತೆಂಗು ಇಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗದ ಈ ಹಂಗನ್ನು ನಾನು ಸಲ್ಲಿಸು
ವೆನು) ಎಂದು.

ಬನಗತ್ತಿಲೆಯುಂ ಕಮಳಾ

ಪ್ರಸ ಕದಿರುಂ ಕಾದಿ, ಮಡಿವೃತಳಯುಂ ಚಾಂಪೇ |

ಯ-ನಿಕಾಯಮಾದುದಲ್ಲದೊ

ಡೆ ನಸುಂ ತದ-ದ್ವಯಕೆ ಪಗೆತನಂ ಸಮಸಿಪುದೇ?

|| 359 ||

ಪ. ಬನ-ಕತ್ತಿಲೆಯುಂ ಕಮಳ-ಅಪ್ಪನ. ಮಡಿವೃತ ಇಳಿಯುಂ ನಿಕಾಯಂ (ನಿಕಾ
ಯಮುಂ) ಅದುಮ; ಅಲ್ಲವೆಂದೆ. ಚಾಂಪೆಯಕ್ಕಾ (ಪಂಪಗದಾ) ಅಳಗೂ ಪಗೆತನ ಉಂಟು,
ಅಳಿ ಸಂಪಗಿಯುಳ್ಳ ಕೂತರೆ ಸಾಯುವಂತೆ, ಜವರ ನೂತು. ಈ ಪಗೆತನದ ಕಾರಣವು ಕಾವ್ಯ
ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ; ಪರಸ್ಪರಯುದ್ಧವು ಸತ್ತ ಕತ್ತಲೆ ಅಳಿಯಾಯಿತು, ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣ
ಸಂಪಗಿಯಾಯಿತು.

ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೇಡಿತಂ

ಕೊಳಸೊಂದಿದುರ್ದದು ಕಣ್ಗೆ ಕೌತುಕಮನೀವುತ್ತುಲ್ಲಿಯತ್ಯುಧ್ವ-ನಿ

ಪುಳ-ಪಾನೀಯದಿನುವಿ ಬರ್ಪ ತೆರೆಯಿಂ, ಕನ್ನೆಯ್ದಿಲಿಂ, ನೆಯ್ದಿ
[ಲಿಂ |

ದಳಿಯಿಂದಂ, ಕಳ-ಪಂಸೆಯಿಂ, ಕಮಳದಿಂ, ಕೋಕಂಗಳಿಂ, ವಿಯಂ
[ಗಳಿಂ,

ಚಳ-ಶೈವಾಲದಿಸಿತ್ತರಂಬಿಡಿದ ಭೂಜಾತಾಳಯಿಂ, ಪಾಳಯಿಂ.

|| 360 ||

ಪ. ಕೊಳಂ ಬಂದು. ಅಲ್ಲಿ, ಅತಿ-ಉದ್ದ. ಪಾನೀಯದಿಂ, ಉರ್ವಿ. ಶೈವಾಲದಿಂ ಇತ್ತ
ಕೂಡಿದ ಭೂಜಾತ-ಅಳಿಯುಂ

78. CHANDRAHASA IS BROUGHT TO THE NOTICE OF DUSHTA-
BUDDHI, MINISTER AT KUNTALA (see No. 74)

ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ ಎಂಬ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಗೆ ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಗೊತ್ತಾದದು
ಪಾರ್ಥಕಷ್ಠದಿ

ಕುಂತೀಕುಮಾರ, ಕೇಳು! ಆ ಮಹಾ-ಪಟ್ಟಣದೊ
ಳಂತರ್ಭಕರೊಳಾಡುತಿದ ಪಸುಳಿಗೆಯ್ದು ವರು
ವಂ ತುಂಬಿತಾ ಸಮಯದೊಳ್ ಪ್ರಬಲದಿಂ ಪ್ರವರ್ತಿಪ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ
[ಯೆಂಬಾ |

ಕುಂತಳೇಂದ್ರನ ಮಂತ್ರಿ ತನ್ನ ಮನೆಯೊಳ್ ವಿಪ್ರ-
ಸಂತರ್ಪಣಂಗೆಯ್ದೊಡಾ ದ್ವಿಜರ್ ಭೋಜನಾ
ನಂತರದೊಳೆಯ್ದು ಸತ್ಯ ತರಾಗಿ, ಕುಳ್ಳಿದುರ್, ಪರಸುತಲ್ಲಿರುತ್ತಿದರೂ.

|| 361 ||

ಪ. ಇಂತು ಅರ್ಭಕರೊಳ್. ಪಸುಳಿಗೆಯ್ದು. ತುಂಬಿತು; ಆ. ಭೋಜನ-ಅನಂತರದೊಳ್.

ಅಲ್ಲಿ ಕೆಳೆಯರೊಳಾಡುತ್ತಿದ ಶಿಶುವಂ ಕಂಡ
ರುಲ್ಲಾಸದಿಂದೆಸೆವ ವಿಪ್ರವಿರ್ ಬಾಲಕನ
ಸ್ವಲ್ಪ ಶಿತ-ರಾಜ-ಲಕ್ಷಣಕ ಬೆಜ್ಜಗಾದರವನಂಗಮಂ ನೋಡಿ ನೋಡಿ, |
ನಿಲ್ಲದನುರಾಗದಿಂದಾರ ಸುತನೀ ತರುಣ
ನೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂದನೆಂದಾ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯಂ
ಮೆಲ್ಲನೆ ವಿಚಾರದಿಂ ಕೇಳೊಡಾ ವಿಪ್ರರ್ಗೆ ನಗುತಾತಸಿಂತೆಂದನೂ—

|| 362 ||

ಪ. ಕಂಡ; ಉಲ್ಲಾಸದಿಂ. ಚಿಕ್ಕಸಾದರ್; ಅವನ. ನಿಲ್ಲದೆ, ಅನುರಾಗದಿಂದೆ.

ಈ ಪದಿಯೊಳು ನಿಲ್ಲನಾಥರಾಗ ಬಾಲ
ರೀ ಪದಿಯೊಳು ನಿಲ್ಲನಾಥರಾಗ ಬಾಲ

ವೀ ಪಸುಳೆಯಂ, ರಾಜ-ಕಾರ್ಯದೊಳಗವೆವಿದಲಿ ಚಿಂತೆ ನಮಗೇ
[ತಕೆನಲೂ; |

ಆ ಪಾರ್ವರೆಂದಿದೊಡಂ ಚಾರು-ಲಕ್ಷ್ಮಣದೊ

ಳೀ ಪೊಯಿಲೀ ಕುಂತಳಾಧೀಶನಾಳ್ಯನ್ನ

ಮೀ ಪೊಡವಿಗೊಡೆಯನದನೀತನಂ ನೀನ ಇರಿಸಿ ಕೊಂಡು, ರಕ್ಷಿ

[ಪುದೆಂದರೂ. || 363 ||

ಪ. ಈ ಪರಿಯಾಳೆ ಎನಿತು ಇಲ್ಲಿ ಅನಾಥರ ಆಗ ಇದ ಬಾಲರ, ಈ ಪರಿಯಾಳೆ! ಎತ್ತ
ಣವಂ? [ಹೇಳಿದಂತೆ ಭೇದವಾದರೆ, ಈ ಪರಿಯಾಳೆ ಇಲ್ಲಿ, ಈ ಪರಿಯಾಳೆ, ಎನಿತು ಅನಾಥರಾ
ಗದ ಬಾಲರ! ಎಂತ ಅನ್ವಯಿಸ ಬೇಕು. ಬೇಸವಾಂಗ ಭೇದಿಸಿದರೆ ಇಂತಾಗುತ್ತದೆ-ಈ ಪರಿ
ಯಾಳೆ ಎನಿತು (ಎನಿತು) ಇಲ್ಲಿ! ಈ ಪರಿಯಾಳೆ ಅನಾಥರಾಗ ಬಾಲರ (ಬಾಲರಲ್ಲಿ) ಎತ್ತಣ
ವಂ? ಇದೆವು; ಇದವು; ಅಹಂ (ಅಗುವಂ): ಈತನಂ. ಪೀ. ಅಳ್ವ ಅನ್ವಂ, ಸೂ. 246.

ಕ್ರೂರ-ನಕ್ರ-ಕುಲದೊಳದಿದರ್ ಪೆರ್ಮತು ಗ

ಭೀರ-ಸಿರ್ಮಲ-ಜಲದೊಳೆಸೆವಂತೆ, ಮನದೊಳೆ ಕ

ತೋರತರ-ಭಾವಮಂ ತಳೆದು, ಬಹಿರಂಗದೊಳೆ ವಿನಯಮುಳ್ಳಾತ

[ನಾಗೀ, |

ಚಾರು-ಲಕ್ಷ್ಮಣದ ತಿಶುವಂ ನೋಡಿ, ಧರೆಯ ವೃಂ

ದಾರಕರ ಸುತಗೊಪ್ಪಿದೊಲಾ ಇರ್ಮ, ಬಹುಕ ಸ

ತ್ಯಾರದಿಂದಾ ವಿಪ್ರರಂ ಕಳುಹಿದಂ ದುಷ್ಪಬುದ್ಧಿ ನಿಜ-ಭವನದಿಂದಾ.

|| 364 ||

ಪೀ. ದುಷ್ಪಬುದ್ಧಿಯ ಭಾವವನ್ನು ಆ ನಕ್ರೆ (ನಿಗಲಿ) ಅಡಗುವ ಅಜವಾದ ಮನದೊಳೆ
ಸಮ ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು: ಬಹುಕ ಬೇಸವ. ಮೇಲೆ ಬೇಸವ. ಬಿಟ್ಟಿದೋಲೆ=ಬಿಟ್ಟಿದ ಬಿಲ್ ಎಂ
ತುಂಟು; ಬಿಟ್ಟಿದ ಪೋಲ್ ಎಂತ ಕುದ್ಧಂ, ಸೂ. 214.

79. NEAR THE SEA-SHORE

సముద్రవర్ణనే

వార్ధకశబ్దం

ఎలీ, మహిర్వర! నాగనగరమం పోయి మట్ట
 నిలసుతం పయణ-గతియోళ బరుత, కండనగ-
 కులద పరిభాత-జయ-శమనౌపధియనతుల-కల్లెల-నిరవధి
 [యనూ, |
 జల-జంతు-జారణ-విధియనిళా-మండలవ
 బళనీద పరిధియనపద్యతగణిత-సుధీయనవి
 రళ-భోజనమదధియననేక-రత్న-ప్రతతిగళ నిధియనంబుధియ
 [నూ. || 365 ||

ప. పోయి మట్ట అనిలసుతం (భీమం) ... కండం అగ-కులద పరిభాత-
 భయ-శమన-తేవధియం, అతుల విధియం, ఇళా. పరిధియం, అపద్యత-అగణిత-సుధీ
 యం, అవిరళ-భావమ. పీడి. ఇల్లియ శ్లోకాలంకారవ ఎరదనీయ ఆధగవన్య కం
 తు ఎన శక్యమేనందరీ-అగ-కులద పరిభాత-జయద శమనవు అద తేవధి ఎంబు నేన
 రన్య సముద్రస్థిమనమ అబద్ధమే సరి; వావన సమూహవన్య మురరినలక్ష్మే సముద్రద
 ల్లింసు కర్తి? అగ ఎంబుదక్ష్మే ప్రతియాగ ప్రాదమోగవేందరీ అదాతు. అదల్లద అపద్య
 త-అగణిత-సుధీ ఎందరీ అదీను? వేదలు అపల్లింప అపద్యతవావదంత రేళ బాకం;
 రి మోలీ అదు సుధీమో? సముద్రద నిరన్య కుగియిం! బదా ఓకరికీయూ దోడ్డి
 నోడూ బరువదు. బందనీయ అధగ నిఘంటువిన మోలీ నూనుత్తరే.

భూమి భూమి సుతేర్నియోబ్బుకగళం, సుమీగళం
 నేళనీళదు నడవ పేతేరగళం, నోరేగళం
 పోయివ తుత్తున నిర్వసిగళం, ధ్వసిగళం, వివిధ-రత్నంగ
 [ళందా, |
 అగ కేయ నూనా ప్రవాదవిం. ప్రదవిం

ದಳತೆಗಳವಡದೆಂಬ ಪೆಂಪಿನಿಂ, ಗುಂಪಿನಿಂ

ದಳದ ಪವಳದ ಮಾರ್ದ ಕುಡಿಗಳಿಂ, ತಡಿಗಳಿಂದಾ ಕಡಲ್ ಕಣ್ಣೆಸೆದು

[ದೂ. || 366 ||

ಪ. ಗ್ರಾಹದಿಂದೆ, ಅಳತೆಗೆ ಅಳವಡದು ಎಂಬ.

ದಿವಸಾಧಿಪತಿಯಂತನಂತ-ರತ್ನಂ, ರಾಜ-

ನಿವಹದಂತಪರಿಮಿತ-ವಾಹಿನೀ-ಸಂಗತನು

ಪವನಾಳಯಂತೆ ವಿದ್ರುಮ-ಲತಾ-ಶೋಭಿತಂ ತಾನ್ ಎಂದುದಧಿ ಮೆ

[ಓದಿದುದೂ. || 367 ||

ಪ. ಅಂತೆ ಅನಂತ-ರತ್ನಂ. ನಿವಹದಂತೆ ಅಪರಿಮಿತ. ಸಂಗತಂ, ಉಪವನ-ಅಳ. ಎಂ
ದು, ಉದಧಿ.

ಚಿನ್ನೋಡೆದು ಸಿಡುವ ಮುತ್ತುಗಳಲ್ಲದಿವು ಮಗು

ಉಪ್ಪರಿಸುವೆಳೆವೊನ್ ಬಿದಿರ್ವ ಶೀಕರಮಲ್ಲ

ಮೊಪ್ಪುವ ಸುಲಲಿತ-ಶಂಖದ ಸರಿಗಳಲ್ಲದಿವು ಬೆಳ್ಳೊರೆಗಳೊಟ್ಟಲಲ್ಲಾ;

ತಪ್ಪಲೊಳಗಣ ರನ್ನವೆಳಗಲ್ಲದಿವು ತೊಡ

ದಿಪ್ಪ ಕೆಂಬವಳಮಲ್ಲಿವು ಪಯೋನಿಧಿಯ ಕೆನೆ

ಯೊಪ್ಪಮಲ್ಲದೆ ನೀರ್ಮೋಗೈಯಲಿಬಿವ ಮೇಘಂಗಳಲ್ಲೆನಿಸಿತಾ ಕಡ

[ಲೊಳೂ. || 368 ||

ಟೀ. (ಇವ) ಬಿದಿರ್ವ ಶೀಕರಂ ಆಲ್ಲ, ಚಿನ್ನೋಡೆದು ಸಿಡುವ ಮುತ್ತುಗಳ್ ಆಲ್ಲವೆ (=ಮು
ತ್ತು) ಇವು ಮಗುನ್ನು ಉಪ್ಪರಿಸುವ ಎಳೆಯಾನ್: ಇವು ಬಿಪ್ಪುವ ಸುಲಲಿತ-ಶಂಖದ ಸರಿಗಳ್
ಆಲ್ಲವೆ, ಬಿಳ್-ಸೊರೆಗಳ ಬಟ್ಟಿಲ್ ಆಲ್ಲ: ಇವು ತಪ್ಪಲೊಳಗಣ (ತಪ್ಪಲೊಳಗಣ ಎಂತ ವಾಗಾಂ
ತರಂ) ರನ್ನ-ಬಳಗು ಆಲ್ಲವೆ, ತೊಡರ್ವು ಇಪ್ಪ ಕೆಂ-ಪವಳಂ ಆಲ್ಲ: ಇವು ಪಯೋನಿಧಿಯ
(ಪಯೋನಿಧಿ ವಾತ್ಸರ್ಯ) ಕೆನೆಯ ಬಿಪ್ಪಂ ಆಲ್ಲವೆ, ನೀರ್ಮೋಗೈಯಲ್ ಇತ್ಯರ್ಥ. ಶೀಕರವೂ ಬೆಳ್ಳೊ
ರೆಯೂ ಕೆಂಬವಳವೂ ಮೇಘಂಗಳೂ ಸಹ ಅವೆ ಎಂತ, ಕವಿ ತನ್ನ ಮಾರ್ಗವೆಂಬುದ ಸೂಚಿ
ಸುತ್ತಾನೆ.

ಕ್ರೂರ-ಕರ್ಕಟಕ-ಕಟಕಂ, ಕಮಠ-ಮಠಮಿಡಿದ
 ನೀರಾನೆಗಳ್ ನೆಗಪ್ಪಿಡೆ, ಮುದಮುದಯಿಪೆ ಶಾ
 ಲೂರ-ಕುಲ-ರಾಜಿ ರಾಜಿಪ ಗೃಹಂ, ನಿಬಿಡ-ಗಂಡೂಪದ-ಪದಂ, ಪೆ
 [ಚರ್ಚಿದಾ |

ಘೋರ-ಸಮುದಗ್ರದ ಗ್ರಾಹ-ಚಯ-ಭವನಮಂ,
 ಭೂರಿ-ಭೀಕರ-ಮಕರ-ಮಹಿ, ತಿಮಿ ತಿಮಿಂಗಿಲ-ಕ
 ಠೋರತರ-ರಾಜೀವ-ಜೀವ-ಪ್ರತತಿ-ವಾಸನಾ ಸಮುದ್ರದೊಳೆಸೆದು
 [ದೂ. || 369 ||

ಪ. ಕಮಠ-ಮಠಂ, ಇಡಿದ. ಟೀ. ಕಟಕಂ, ಮಠಂ ಎಂದು ಅದಿ ಅಗಿ ವಾಸಂ ಎಂ
 ದು ಅಂತವು ಅದ ಪ್ರಥಮೆಗಳ್ ಕರ್ತೃಗಳ್. ಭವನಮಂ=ಭವನವೂ, ಸೂ. 314.

ಸುಯಿದೊಂದು ಮೀನ ಮೀನ್ ನುಂಗಿತಾ ಮೀನನಾ
 ಗಳೆ ನುಂಗಿತೊಂದು ಮೀನ್; ಆ ಮೀನ ನುಂಗಿದುದು
 ಬಯಿಕ್ಕೊಂದು ಮೀನ್; ಅದಂ ಮತ್ತೊಂದು ಮೀನ್ ನುಂಗಿತಾ ಮೀ
 [ನ ನುಂಗಿತೊಂದೂ; |

ತೊಯಿಲುತೊಂದೊಂದನೊಂದಿಂತು ನುಂಗಲ್ ತಿಮಿಂ
 ಗಿಳಮೆಲ್ಲಮಂ ನುಂಗುತಿರ್ಪುದೆನೆ, ಬೆದಯಿ ಮೀ
 ನ್ಗಳೆ ತಿರುಗುತಿರ್ದವೆವಿಕ್ಕೆಗಳೊಡನೆ ಮುಂಪೊಕ್ಕ ಗಿರಿಗಳೆಡೆಯಾಡು
 [ವಂತೇ. || 370 ||

ಪ. ತಿರುಗುತ ಇರ್ದವು, ಎಣಕೆಗಳೊಡನೆ. ಟೀ. ಆ ಮೀನುಗಳಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಜಲ
 ಚಲನವಾದದಿಂದ ತಾವು ಸಮುದ್ರದೊಳಗೆ ಮುಂಪೊಕ್ಕ ಎಣಕೆಗಳೆಂಬ ಅಗಲವಾದ ಕೆಳಭಾ
 ಗಳಿಂದ ಗಿರಿಗಳೆ ಎಡೆಯಾದಿದಂತೆ ಆಯಿತು. ಹೀಗೆ ಟೀಕಿಸುವದು ಉತ್ತಮ; ಬೇರೆ ಕಥೆ
 ಬೇರೆ.

ಆ ಮಹಾಂಭೋಧಿಯಂ ನೋಡಿ, ಹರ್ಷಿತನಾಗಿ,
 ಭೀಮಸೇನಂ ಬಯಿಕ್ಕ ನಲವಿನಿಂ ದ್ವಾರಕೆಯ

ಸೀಮೆಗೆಯ್ದುಂಟು, ನಗರ-ದ್ವಾರಮಂ ಪೊಕ್ಕು, ಬರೆ, ರಾಜ-ಮಾರ್ಗ
[ದೊಳಗೇ |

ಸಾಮಜ-ಗಿರಿಯ ಹಯ-ತರಂಗದ ನೆರವಿದೊಡ್ಡಿಯ

ಚಾಮರ-ಶಫರಿಯ ಬೆಳ್ಳೊಡೆನೊರೆಯ ಭೂಪಣ-

ಸ್ತೋಮ-ಮಣಿ-ಗಣದ ಕಳಕಳರವದ ಜನದ ಸಂದಣಿಯ ಕಡಲಂ
[ಕಂಡನೊ. || 371 ||

ಟೀ. ನಿಜಸಮುದ್ರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ ಮೇಲೆ ದ್ವಾರಕೆಯೆಂಬ ಪಟ್ಟಣದೊಳಗಡೆಯ ಸಹ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ನೆರವಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು, ಬೆಳ್ಳೆ-ಕೊಡೆ ಎಂಬ ನೊರೆಯ.

80. AUTUMN.

ಶರತ್ಕಾಲ

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟಿ

ತುರಗಂ ನಡೆದುದು ಮಣಿಪುರದಿಂ ಶರದ್-ದಿನಮೊ

ಳರಸಂಚೆ ಸಂಚರಿಸ ತೊಡಗಿದವು; ನದಿಗಳು

ಬ್ಬರಮಡಗಿ, ತಿಳಿದು, ಪರಿದವು; ಬೆಳೆತುದಾಗಸಂ; ಮೆಚ್ಚಿದವುಡು-
[ರಾಜಿ ಕೂಡೇ. |

ತರಣಿ ಶಶಿಗಳ ಕಿರಣಮಯ್ಯೆ ನಿರ್ಮಲಮಾದು

ವರವಿಂದದಲರನಲಿಸಿದವಳಗಳೆನ್ನೆಯ

ತರುಣಿಯರ ಸವ-ಭೂಷಣವಾಸಮೆಂಬಂತೆ ಗಿರಿ-ನಿಕರಮೆನೆದಿದುದೂ.

|| 372 ||

ಪ. ಶರದ್ವರ್ಷಕ್ಕೆ; ಅರಸಂಚೆ. ನಿರ್ಮಲಂ ಅದುವು; ಅರವಿಂದದ ... ಅಪ್ಪಿಸಿದವು ಲಳಗಳೆ. ಭೂಷಣ-ಅವಾಸ. ಟೀ. ದಿನಿಯ ತರುಣಿಯರ ಕುಳಿತು 343ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡು. ತುರಗಂ ಎಂಬುದು ಧರ್ಮರಾಯನ ಅಧ್ಯರದ್ದು.

ಕೆಚ್ಚಿಕೆಚ್ಚಿದ ತಮ್ಮ ಮೆಚ್ಚಿವನಿಗಳಂ ಶಶಿಕಾಂತೆ

ದೊಡ್ಡತೆವೊನಲುಚ್ಚಿ ವೆಗಳಸ, ನಾಚಿ, ಬೆಳ್ಳಾದ

ತೆತ್ತದಿಂ ಮುಗಿಲ್ಗಳರೆ, ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳೊಪ್ಪಿದುದು; ಬೆಳಸುಗಳ ಪಣ್ಣೆನೆಗೆ
[೪೩ |

ಮಿಶುಪ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಹರಿದ್ರ-ಲೇಪನದಿಂದ
ಮೆಚ್ಚುವ ಮೆಯಸ-ಸಿರಿಯ ಮಾಂಗಲ್ಯದಿಂ ಭೂ-ವಾತೆ
ನೆಚ್ಚಿ ಶೋಭಿಸುವ ಶರತ್-ಕಾಲಮೊಳ ತಿರುಗಿತಧ್ವರ-ಹಯಂ ಧರೆ
[ಯ ಮೇಲೆ. || 373 ||

ಪೀ. ಕಶಿಕಾಂತದ ಒಪ್ಪಿತ-ಪೊಸಲ್ ಎಂಬವನ್ನು ಕುಪಿತು ೨೨ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡು.
ಮುಗಿಲ್ಗಳೆ ನಾಚೆ ಬೆಳ್ಳಾದ ತೆಪ್ಪದಿಂ ಇರೆ.

81. CHANDRAHASA, BY DUSHTABUDDHI'S ILL-WILL,

IS TAKEN TO THE FOREST TO BE MURDERED (see No. 78)

ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ ಚಂದ್ರಹಾಸನನ್ನು ಕಾಸನಕ್ಕೆ ಬಯ್ಯಲೂ ಕೊಲ್ಲಲೂ ಹೇಳಿದುದು
ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟಿ

ಈ ಕುಂತಳೇಂದ್ರಂಗೆ ಸುತರಿಲ್ಲ, ರಾಜ್ಯಮೆನ
ಗೇಕಾಧಿಪತ್ಯನಾಗಿದರ್ಪುದು, ಮುಂದಿವಂ
ಭೂಕಾಂತನಾವಸಂ, ಗಡ! ವಿಪ್ರರೆಂದ ನುಡಿ ತಪ್ಪದೆನ್ನಾತ್ಮಜರ್ಗೇ |
ಬೇಕಾದ ಸಂಪದಂ ಬಯಲಾಗಿ ಪೋಪುದೆಂ
ದಾ ಕುಮತಿ ಬೇರೊಂದುಕಾಯಮಂ ಚಿಂತಿಸಿ, ಭ
ಯಾಕಾರಮೊಡಲ ಚಂಡಾಲರಂ ಕರೆಸಿ, ಬಿಸಸಿದನಾರುಮಹಿಯದಂ
[ತೇ- || 374 ||

ಪ. ರಾಜ್ಯಂ ಎನಗೆ ಬಕ-ಅಧಿಪತ್ಯಂ ಆಗಿ ಇರ್ಪುದು. ತಪ್ಪದು; ಎನ್ನ ಭಯಂ-ಅ
ಕಾರದ ಬನಲ. ಆರುಂ=ಆರೂ.

ಕಾಸನಾಂತರಮೊಳ ತರಳನಂ ಕೊಂದು, ನೀ
ವೇನಾದೊಡಂ ಕುಮಿಪ ತಂದೆನೆಗೆ ತೋರ್ಪುದೆಂ

ದಾ ನರೇಂದ್ರನ ಮಂತ್ರಿ ಬೆಸಸಿದೊಡೆ, ಪಶು-ಘಾತಕಿಗಳಾಡುತಿದ ಶಿ
[ಶುವನೂ || 375 ||

ಟೀ. ಪಶುಘಾತಕಿಗಳ್ (ಅಂದರೆ ಆ ಚಂಡಾಲರು) ಆಡುತ ಇಹ.

ಬಯ್ಯ, ಪಸುಳೆಯನರಣ್ಯದೊಳರಿಸಿ, ಮುಚ್ಚಿ, ಬಿಸು
ಸುಯ್ಯ, ಪಶು-ಘಾತಕಿಗಳಾ ದುಪ್ಪಬುದ್ಧಿಯಂ
ಬಯ್ಯ, ಶಿಶು-ವಧೆಗುಚ್ಚಿ, ನಿಂದು, ನೋಡುತ, ಕಂಡರರ್ಭಕನೆಡದ
[ಕಾಲೊಳೂ |

ಎಯ್ದಲ್ಲದೊಂದು ಬೆರಲಿರ್ಪುದಂ. ಬಹುಕದಂ
ಕೊಯ್ಯ, ಕುಚ್ಚುಪಂ ಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ದಾತಾರನೆಡೆ
ಗೆಯ್ದಿ, ತೋಪಿದೊಡವನವರ್ಗಳಂ ಮನ್ನಿಸಿ, ಮಹೋತ್ಸವದೊಳ
ರುತಿದನೂ. || 376 ||

ಪ. ಶಿಶು-ವಧೆಗೆ ಅಡುಕಿ. ತೋಪಿದೊಡೆ, ಅವಂ ಅವರ್ಗಳಂ.

ಬಸಿವ ನೆತ್ತರ ಘಾಯದೆಡದಡಿಯ ವೇದನೆಗೆ
ಪಸುಳೆ ದೇವಾ! ಎಂದೊಲಿಲ್ಲುತಿರಲ್; ಕಣ್ಣೊ
ಳೊಸರ್ವ ಬಾಪ್ಪಂಗಳಂ ಕಂಡು, ಮಿಗೆ ಪಕ್ಕಿಗಳ್ ನೊಂದು, ಕಡು
[ಶೋಕದಿಂದಾ |

ಪಸಿವು ನೀರಡಿಕೆಯಂ ತೊಪ್ಪಿದಲ್ಲಿ ನಿಂದುಪಚ
ರಿಸುತಿದವಾ ಶಿಶುವನೆಂದೊಡೆಲೆ, ಪಾರ್ಥ, ಕೇಳ್!
ವಸು-ಮತಿಯೊಳಾರ್ತರಂ ನೋಡಿ, ಮಿಗೆ ಮುಚ್ಚಿದಿದ ಮೂನವಂ
[ಪಾಪಿಯಲ್ಲೈ? || 377 ||

ಪ. ಘಾಯದ ಎಡದ ಅಡಿಯ. ಬಿಜಲ್ಪ ಅಡುಕಿ. ತೊಪ್ಪಿದು, ಅಲ್ಲಿ ನಿಂದು ಉಪಚರಿಸು
ತ. ಎಂದೊಡೆ, ಎಲೆ. ಆರ್ತರಂ. ಟೀ. ಪಕ್ಷಿಜಾತಿ ಆ ಶಿಶುವಂ ಸಾಕಿತೆಂತ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಗಜ್ಜಿಗದಜ್ಜಿ ಕೊಡೆವಿಡಿದು ನಿಂದವು ಬಿಸಿಲೆ ನವಿ
 ಲೆಜ್ಜಿಕೆಯಂ ಬೀಸಿ, ಬಿಜ್ಜಣವಿಕ್ಕಿತಂಚೆ; ತುಂ
 ತುಜನುದರ್ಶಿತು ಸಾರಸಂ, ಸಲಿಲದೊಳ್ ನನೆದ ಪಕ್ಕಂಗಳಂ ಬಿಡಿ
 [ಚರ್ಚೆ; |

ಮಜ್ಜಿಗಿ, ಮೆಲ್ಲುಡಿಯಲುಪಚರಿಸಿದುವು ಗಿಳಿಗಳ
 ಕ್ಕಜ್ಜಿಗಳಿಗಳಭರ್ತನ ರೋದನದ ಕೂಡಲು
 ತೆಜ್ಜಿದೊಳ್ ಮೊಜ್ಜಿದವಲ್ಲಿ, ಕಜ್ಜಿಬರಿದೂರ್ಗಿಂದೆ ಕಾಡೊಳ್ಳತೆನಿ
 [ಸುವಂತೆ. || 378 ||

ಪ. ಗಜ್ಜಿ-ಕೆಡಜ್ಜಿ. ಬಿಸಿಲೆ ನವಿಲು; ಎಜ್ಜಿಕೆಯಂ. ಗಿಳಿಗಳೆ; ಅಕ್ಕಜ್ಜಿಗಳೆ ಅಳಿಗಳೆ.
 ಕೂಡೆ ಅಜ್ಜಿವ.

ಕೋಗಿಲೆಯ ನಿಡುಸರಂ, ಪಾರಿವದ ಕಲ್ಲುಣಿಸು,
 ಗೂಗೆಗಳ ಕಣ್ಣೊಳಸು, ಬಕನ ವನಾನದ ಬೆಜ್ಜಿಗು,
 ನಾಗದ ನಿರಾಹಾರಮಳಿಗಳ ಪರಿಭ್ರಮಣಮಿಭದ ಸೀತಾರಂಗಳೊ |
 ಪೋಗಲಡಿಯಿಡಲೆಯವಾರಯ್ಯ ಜನಮಿಲ್ಲ
 ದಾ ಗಜನ-ಗಂಹರದೊಳ್ಳುವ ಶಿಶುವಂ ನೋಡ
 ಲಾಗಿ, ಬಂದೆಡೆಗೊಂಡ ದುಃಖಾತಿರೇಕಮೆಂಬಂತೆ ಕಾಣಿಸುತಿದುರ್
 [ದೂ. || 379 ||

ಪ. ಪೋಗಲ್ ಅಡಿ ಇಡಲ್ ಅಜ್ಜಿಯವು; ಲಿರಯ್ಯ ಜನಂ ಇಲ್ಲದ ಆ. ಟೀ. ಆ ಪ
 ಕ್ಕಿ ಮೃಗಗಳ ಅಂತಃಕರಣ ಚಂದವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದೂ ಆ ಶಿಶು ಹೊರಟು ಹೋಗಲಕ್ಕೆ ಹೊಸ
 ಅಡಿಯನ್ನು ಇಡಲಾದಿತ್ತು. ಆ ಶಿಶುವೇ ದುಃಖದ ಅತಿರೇಕವೆಂಬಂತಾಯಿತು.

82. WINTER

ಹಿಮಕಾಲ

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ನೆಗೆದುಡು-ಜಾಲದಂತೆ ಪೊಸ ಮೊಲ್ಲೆಯ ಬಲ್ಲುಗುಳೊಪ್ಪೆ, ಪದ್ಮಮಂ
ಮಿಗೆ ತೊಪ್ಪಿದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿಲೆ, ನೆಯ್ದಿಲೊಳುರ್ಬಿದ ಮರ್ಬು ಪಿಂ
[ಗಿದಂ |

ತಗಲಿರೆ, ಕಾರ್ನುಗಿಲ್ ನೆಗಿಪ್ಪಿ, ಜೊನ್ನದ ಮೊಲ್ ಪೊಸ ಮಂಜು-
[ವಾರ್ಧಿ ಪೆ

ಚುರ್ಗಿಯನಮರ್ಚಿ, ತಾಳ್ವನುದಿತೋದಯಮಂ ಹಿಮ-ಕಾಲ-ಚಂದ್ರ
[ಮಂ. || 380 ||

ಪ: ಬಲ್-ಮುಗುಳ್ ಬಪ್ಪೆ. ಪಿಂಗಿದಂತೆ ಅಗಲಿ ಇರೆ. ಪರ್ಚುಗಿಯಂ ಅಮರ್ಚಿ.
ಟೀ. ಇದು ಹಿಮಕಾಲದ ಚಂದ್ರೋದಯದ ವರ್ಣನೆ. ಆ ಕಾಲದ ಮೊಲ್ಲೆಯ ಜೊಡ್ಡ ಮುಗು
ಳ್ ಉಕ್ಕುಗಳಂತೆ ಇದ್ದವು, ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರಳಿದ್ದ ಪದ್ಮ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಅ
ದಕು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಂಬ ಬಲ್ವಿ ರೂಪು ಪೊಪ್ಪಿ ಕಡೆಗೆ ಹೋಯಿತು, ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಅರಳಿದ ಸೃದಿಲ ಮ
ರ್ಬು ಅಗಲಿತು; ... ಮಂಜುವೆಂಬ ಸಮುದ್ರ ಉದ್ಭವಿತು.

ಮತ್ತೇಬವಿರ್ರೀಡಿತಂ

ಇಳೆಯಂ ಮುರ್ಚಿ, ಮುಸುಂಕಿ, ನಿಶ್ಚಲತೆಯಿತ್ತಾಕಾಧಿಪರ್ ಗೊಂ
[ಟುಗೊಂ

ಟೊಳೆ ಸಾರ್ವಂತಿರೆ ಮಾಡಿ, ವಹ್ನಿ-ಸಖನಾನೆಂಬೊಂದಪಂಕಾರಮಂ |
ತಳೆದಾ ಮಾರುತನಂ ಕರಂ ಪಿಡಿದು, ತನ್ನೆಯ್ಕಿಲ್ಲಳಂ ನಾಂದಿ, ಸಂ
ಚಳನಂ ಮಾಡಿ, ತದಾಪ್ತಸುರ್ಕ ಮುಪ್ಪಿದೇಂ ಪರ್ಬಿತ್ತೊ ಹೈವಾ
[ಗಮಂ? || 381 ||

ಪ. ನಿಶ್ಚಲತೆ ಇತ್ತು. ಅಕಾಧಿಪರ್ (ಅಂದರೆ ಐಕ್ಯ ದಿಕ್ಪತ್ನಿ ಇದ್ದಾರೆಂತ ಕವಿ ನೆನಪು
ಪುರುಷರು, 343ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡು). ವಹ್ನಿಸುಖಂ (ಅಂದರೆ ಬೆಂಕಿ ಮುಂಬ ಜೊಡ್ಡ ಪುರುಷ
ನ ಸುಖಮು) ಅಂ (ಆವನ ಹತ್ತಿರ ನಾನು ಭಳಿ ಕಾಣಿಕೊಳ್ಳುವೆನು) ಎಂಬ ಬಂಧು ಆಹಂಕಾರ
ಮಂ ತಳೆದ ಆ ಮಾರುತನಂ (ಅಂದರೆ ಗಾಳಿಯು). ತನ್ನೆ-ಅಪ್ಪನ (ಆ ಗಾಳಿಯ ಅಪ್ಪನ ಅಂ
ದರೆ ಬೆಂಕಿಯು). ಹೈಮ-ಅಗಮಂ. ಟೀ. ಪರ್ಬಿತ್ತೊ = ಪರ್ಬಿತೊ, ಸೂ. 226.

ಕಂದಂ

ಪಗೆಯ ಕಳೆಯುಡುಗಿದುದು, ಗಡ,

ಪಗೆಯಂ ಕೆಳೆಗೊಂಡ ನಳನಿ ಕೊರಗಿದಳೆಂದೇ |

ನಗುವುದೆನೆ, ನೆಯ್ದಿಲೆ ಪಗಲ್

ಮುಗಿಯದು, ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹಿಮಮಂ. || 382 ||

ಟೀ. ನೈದಿಲೆ ಹಿಮವನ್ನು ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳೆಂದು ಹಗಲಲ್ಲೂ ಮುಚ್ಚದು, ಇಂತಿಂತಾಯಿತೆಂತ
ಲೇ ನಗೆಯ (ಅರಳಿ) ಬೇಕಲ್ಲ? ಎಂಬಂತೆ. ನೈದಿಲೆಯ ಪಗೆ ಸೂರ್ಯನು.

ಮರದೊಳೆಸೆವೊಂದು ನೆವದಿಂ

ಮರನಡದಂ ಶಿಖಿ; ದಿವಾಕರಂ ನೀರ್ವೊಕ್ಕಂ |

ಪರಿಗತ-ಬಿಂಬ-ವ್ಯಾಜದಿ

ನರರೆ, ಹಿಮಾಗಮ-ಮಹೀಶನೇಂ ಕಡುಗಲಿಯೋ? || 383 ||

ಪ. ನೀರ್-ಫೊಕ್ಕಂ ಪರಿಗತ-ಬಿಂಬ-ವ್ಯಾಜದಿ; ಅರೆಅರೆ. ಕಡು-ಕಲಿ. ಟೀ. ಹಿಮ-
ಆಗಮ ಎಂಬ ರಾಜನು ಶಿಖಿಯನ್ನೂ ದಿವಾಕರನನ್ನೂ ಗೆದ್ದದು. ಮರ ಹತ್ತುವದೂ ನೀರ ಪಗುವ
ದೂ ಅಪಜಯದ ಕುಪುಪು. ಪರಿಗತ-ಬಿಂಬ-ವ್ಯಾಜದಿ=(ನನ್ನ) ಬಿಂಬ ಆಕಾಶವನ್ನು ಸುತ್ತಿ
ನಡೆದು ಬಂತೆಂಬ ನೆವದಿಂ.

ರಯದಿಂ ಮುಸುಂಕುತಿರ್ಪತಿ

ಶಯ-ಹಿಮಮಂ ಕಳೆಯಲೆಂದಿನಂ ಶಿಖಿಯ ಸಮಾ |

ಶ್ರಯಮೆಸಗಿ, ಕಳೆಯನೆನಲಾ

ಶ್ರಯಾಶನಾಶ್ರಯದಿಸಿಪ್ಪಮೇಂ ಸಮನಿಪುದೇ? || 384 ||

ಪ. ಇರ್ಪ ಅತಿಶಯ. ಕಳೆಯಲ್ ಎಂದು, ಇನಂ. ಕಳೆಯಂ ಎನಲ್, ಆಶ್ರಯ-ಆಶ
ನ. ಟೀ. ಸೂರ್ಯನು ತಾನು ಶಿಖಿ ಸಮಾಶ್ರಯವಿಡದೂ ಹಿಮಮಂ ಕಳೆಯನು (ಕಳೆಯ ಕೂ
ಡದು) ಎನಲ್ (ಎಂಬಾಗ). ಆಶ್ರಯಾಶನ (ಅಂದರೆ ಅಗ್ನಿ ಎಂಬ ದಿಕ್ಕಿನ) ಆಶ್ರಯದಿಂ. ಈ
ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಇನ ಹಿಮಗಾಲದೊಳು ಮೂಡುವನು.

ಪುದಿದ ಹಿಮನೊಡಲೊಳುತಿತಂ

ದುದರಾಗ್ನಿಯನೆಯ್ದಿ ಸಂದಿಪ್ಪೊಯ್ದುರು; ನಿಜಮ |

ಲ್ಲದೊಡೆಂತು ತೋರ್ಪುದೋ, ಪೇಯ್,

ಮೊದಲಿಲ್ಲದ ಪೊಗೆ ಪೊದಬ್ಬಿ ಜನದಾನನದೊಳ್?

|| 385 ||

ಪ. ಒಣಲೊಳ್ ಇಜಿತಂದು, ಉದರ-ಅಗ್ನಿಯಂ. (ಅದು) ನಿಜಂ ಆಲ್ಲದೊಡೆ, ಎಂತು. ಟೇ. ಜನರ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ಬೆಂಕಿ ಹಿಮದಿಂದ ನಂದದೊಂದ ಅದಕ ಕುಣುವಾಗಿ ಜನರ ಉಸುರು ಹೊಗೆಹೊಗೆಯಾಗಿ ಹೊಣುತುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆ.

ಮಹಾಪ್ರಗ್ಧರೆ

ನಡುಕಂ ಕೆಯ್ಯೊಪ್ಪಿ, ದಗತ-ಚ್ಚದಮೊಡೆದು ಹುರು-ಧ್ವಾನಮುಂ

[ಪೊಣ್ಣೆ, ಮೆಯ್ಯೊಳ್

ಬಿಡದೆತ್ತಂ ತೋಪ್ಪಿ ರೋಮೋದ್ಗಮಮುದಿರೆ ನೀತ್ಕಾರಮಂಗೆ

[ಯ್ವರಲ್ಕಾಲ್ |

ಕಡಿವೆತ್ತಂತಾಗೆ, ತಪ್ಪಿತ್ತಿಯ್ಕಲ ಭರದೆ ಪಡಲ್ಪಟ್ಟು ಗೇಣಾಗಿ ಪಾಂಥರ್-

ತೊಡೆ ತೋಳ್ಳಳ್ ಕೂಡೆ, ಜಾನು-ಪ್ರಹಿತ-ಶಿರರದೇನಿದರ್ಗೋ ಶೀತ-

[ಭೀತರ್? || 386 ||

ಪ. ರೋಮು-ಉದ್ಗಮಂ, ಅಮರ್ದ ಇರೆ ಸೀತ್ಕಾರಂ, ಅಂಗೆಯ್-ಬೆರಲ್ ಕಾಲ್ ಕಡಿವೆತ್ತಂತೆ ಆಗಿ. ಶಿರರು, ಅದು ಎನ್, ಇರ್ಪರೋ? ಟೇ. ದಾರಿಗರಿಗೆ ಹಿಮದಿಂದಾದದನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪಾಂಥರ್ತೊಡೆ ಎಂಬದು ಕವಿಯ ಆಲೋಚನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸವಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಯಾಕಂದರೆ ತೋಳ್ಳಳ್ ಎಂಬದು ದ್ವಿತೀಯೆ ಆಲ್ಲ, ಕೂಡೆ ಎಂಬದು ರೂಢಿಯಿಂದ ಸಕರ್ಮಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲ. ಗೇಣಾಗಿ = ಗೇಣಿವಾಗಿ. ಜಾನುವಿಗೆ ಪ್ರಹಿತವಾದ ಶಿರದವರು. ಅಮರ್ದರೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತ್ವ.

ಸ್ವಗತಂ

ಗೇರ ಪಣ್ಣನಿದು ಕೆಂಡಮೆನುತ್ತಂ,

ಸಾರಿ, ಮೇಲೆ ತೃಣಮಿಟ್ಟದನೂದಲ್, |

ನೇರಿ, ಬಾಯ ಪೊಗೆ ತಪ್ಪಿರೆ, ಕಂಡಾ

ದಾರಿಗಂ ಮುದದಿನೂದುತಮಿದಂ.

|| 387 ||

ಟೇ. ಬೆಂಕಿ ಬೇಕೆಂತ ಬಹಳ ಅನೆ ಪಡುವ ಒಬ್ಬ ದಾರಿಗನು ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿ ಕೆಂಪಾದ ಗೇರ ಹಣ್ಣು ಒಂದು ಕೆಂಡವೆಂದೂ ಉಗಿದ ತನ್ನ ಬಾಯ ಉಸುರು ಅದಕ ಹೊಗೆ ಎಂದೂ ನೆನಸುತ್ತಾನೆ.

ಕಂದಂ

ಚಳಗಾಪಿದೆ ಪೇರಾಲದ

ಕೆಳಗಿರ್ಪನಿತಲಿಕ್ಕೊಳೆ ಚಪಳ-ಕಪಿ ನಿಡುಗೋಡಂ |

ನೆಳೆದಲುಗೆ, ಸೂಸುವೆಲೆವನಿ

ಗಳನೊರ್ವಂ ನನೆದು, ನಡುಗಿ, ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಂಡಂ. || 388 ||

ಟೀ. ಚಳಗೆ ಅಪವಿ=ಚಳಿ ತಾಳಲಾಪವಿ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ದಾರಿಗನಿಗೆ ಒಂದು ಚಪಳ-ಕಪಿ ಯಿಂದ ಬಹಳ ಮೋಸ ಬಂತು.

ಇಡಿದಿಂಧನದೊಳೆ ಫಣಿಯೊಳೆ

ಗಡಂಗಿ, ಮಣಿಗಂಡು, ಕೆಂಡಮೆಂದೊರ್ವಂ ಕೆ |

ಯ್ದುಡುಕೆ, ಮೊಲಕಿದೇಲಿಕ್ಕಿ, ಭಯದಿಂ

ಕಡುಚಳಯಿಂದೊರ್ಮೆ ನೆಡೆದು, ನಡುಗುತ್ತಿರ್ವಂ. || 389 ||

ಟೀ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ದಾರಿಗನಿಗೆ ಇಂಧನದೊಳಗೆ (ಪಾಡಿಯೊಳಗೆ) ಅಡಂಗಿರುವ ಹಾವಿನಿಂದ ಮೋಸ ಬಂತು. ಒರ್ಮೆ=ಕೂಡಿ, ಒಂದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ. (ಅ ಹಾವು) ಮೊಲಕಿದು ಎಚ್ಚಿ.

ಹಾದಿಯೊಳೊದಿದನೊರ್ವಂ,

ಬೂದಿ ಕರಂ ಪಾಪಿ, ಕೆಂಡಮಂ; ಕಂಡಮಿದೆಂ |

ದಾದರಿಸಿ, ಕುಕ್ಕಿ ಕೊಕ್ಕಿಂ,

ಮೇದುದದಂ ಕಾಗೆ. ಮಾಗೆಯೇನ್ ಅತಿಶಯಮೋ? || 390 ||

ಪ. ಮೇದುದು ಅದಂ ಕಾಗೆ. ಟೀ. ಒಂದು ಕಾಗೆಗೆ ಸಹ ಮೋಸ ಬಂತು.

ಪುಲ್ಲಿಕ್ಕಿ, ಪೋಗೆ ಪಥಿಕರ್,

ಮೆಲ್ಲನೆ ಸುಡಲಾಪದಗ್ನಿ ಹಿಮ-ಸಮಯ-ಮಹೀ- |

ವಲ್ಲಭನತ್ತಣಿನಗಿದೇಂ

ಪುಲ್ಲಂ ಕರ್ಚಿದುದೋ? ಪೇಯ್! ಎನಲ್, ತಪ್ಪಿಸೆಗುಂ. || 391 ||

ಪ. ಸುಕಲ್ ಅಪದೆ, ಅಗ್ನಿ. ಅಗ್ನಿ, ಏಂ, ಪಲ್ಲಂ. ಟೀ. ಅಗ್ನಿ ಹಿಮಕ್ಕೆ ಬಲ ಸೋತು, ಅಗ್ನಿ, ಹುಲ್ಲು ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಆಯಿತು. ಹುಲ್ಲು ಕಟ್ಟುವದು ಅಪಜಯ ಪಟ್ಟವರ ಕುಸುಪ.

ಗಪ್ಪಿಗೆದಪ್ಪಿ, ಬಿದಿದುರ್, ಕೊಕ್ಕಿಂ

ದಿಪ್ಪಿದಿಪ್ಪಿದಿವಿಸಿಲನೆಳಸಿ, ಸೇಡುಂಗೊಂಡೇಂ |

ತುಪ್ಪುಗಿದುರ್ವೊ, ತುದಿಗೋಡೊಳ್

ಮಪ್ಪಿ ಬೆರತಿರೆ, ನೋಡಿ ಬಾಡುತಂ ವಿವಗಂಗಳ್?

|| 392 ||

ಪ. ಕೊಂಕೆಂದೆ ಇಹಿದು ಇಹಿದು, ಎಳೆ-ಬಿಸಿಲಂ ಎಳಸಿ, ಸೇಡುಂಗೊಂಡು, ಏಂ. ಟೀ. ವಿವಗಂಗಳ್ ಎಂಬುದು ಕರ್ತೃ. ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗಾದ ಕಷ್ಟ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವು ಸೇಡುಂಗೊಂಡು ತನ್ನ ಮನುಷ್ಯನೊಂದಿಗೆ ತುದಿಗೊಂಡಿನೊಳ್ ಇರುವಾಗ ಇವು ಬಡತನ ನೋಡಿ, ಬಾಡಿ, ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಕೂಡಿ ಕೊಂಡವು.

ಸುಗ್ಧರೆ

ಏಯಿತ್ತಂ ಮೆಲ್ಲನಲ್ಲಿಂ, ಮಪ್ಪಿಯಮದಿರೆ, ಕಿಚ್ಚಿಟ್ಟೆಯೊಳ್ ಸು
[ಕುರ್ವೆತ್ತಾ

ಬಾಳಂ ಮೇಣ್ ಬಳ್ಳೆ, ನೋಡುತ್ತಸವಸದೆ ಬಿಸಿಲೆತ್ತು, ಜೀರ್ಣ-
[ಜ್ಞದಂಗಳ್ |

ಮೇಳಂಗಳೊಂಡೊಪ್ಪಿ, ಶಾಖಾಗ್ರದೊಳಡರ್ದಲುಗಳ್, ಸೂಸೆ ಮೇಲ್
[ಎಯ್ಕಿಲೆತ್ತುಂ,

ನಾಳೀಜಂಘಂ ಕರಂ ಪಲ್ಲೆಪ್ಪಿದು, ನಡುಗಿ, ಪಪ್ಪಿಂದು, ಪುರ್ಬಿಕ್ಕಿ
[ತಾಗಳ್. || 393 ||

ಪ. (ನಾಳೀಜಂಘಂ=ಕಾಗೆ) ಮೆಲ್ಲನೆ ಅಲ್ಲಿಂ (ಅ ಪಕ್ಷಿಗಳಿದ್ದ ಮರದಂ), ಮಪ್ಪಿ ಅಮದುರ್ ಇರೆ, ... ಸುಕುರ್-ಪತ್ತು, ಅ (ಅಂದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಅದಕು ಅ) ಬಾಳಂ ಮೇಣ್ (ಮೇಲಕ್ಕೆ) ಬಳ್ಳೆ (ಬಾಗಿರಲಾಗಿ), (ಇತ್ತು ಅತ್ತು) ನೋಡುತ್ತ, ಅನವಸದೆ ಬಿಸಿಲ್-ಗೆತ್ತು (ಗಿಳಿ ಎಂಬ ಘಟನೆಯನ್ನು), ... ಅನದುರ್, ಅಲುಗಲ್, ಸೂಸೆ (ತನ್ನ) ಮೇಲ್ ಎಯ್ಕಿಲ್ ಎತ್ತುಂ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಟೀ. ಇದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕಾಗೆಯ ಕಷ್ಟ. ಅಮದುರ್ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಅನದುರ್ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಶಿಫಲಿಪ್ಪಿ.

ಮೂಡಣೆಲರೂದೆ, ಜವದಿಂ

ದೋಡುಗುಮಿಾ ಹಿಮ-ಸುಧಾಬ್ಧಿಯಗ್ರದೊಳೆನಿಪೊಂ |

ದಾಡಂಬರಮಂ ಜನದೊಳ್

ಮಾಡಿ, ಕರಂ ತರಣಿ ತಳದುರ್ದಂಬರ-ತಳದೊಳ್.

|| 394 ||

ಪ. ಮೂಡಣ ಎಲರ್. ಓಡುಗುಂ ಈ ಹಿಮ-ಸುಧಾ-ಅಬ್ಧಿಯ ಅಗ್ರದೊಳ್ ಎನಿಪ ಬಂ
ದು. ತಳದುರ್ದಮ ಅಂಬರ. ಟೀ. ತರಣಿ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯನಂತಲೂ ನಾನೆಯಂತಲೂ ಆ
ಗುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯನು ತಾನು ಬಂದು ನಾನೆಯೆಂಬ ಆಡಂಬರವನ್ನು ಮಾಡಿತು; ಮೂಡಲ
ಗಾಳಿ ಉದಲಾಗಿ, ಅದು ಹಿಮವೆಂಬ ಸುಧೆಯ ಸಮುದ್ರದ ಅಗ್ರದೊಳ್ (=ಮೇಲೆ) ಜವದಿದೆ
ಓಡಿದಂತೆ ಆಯಿತು.

83. KULINDAS HUNT IN THE FOREST IN WHICH CHANDRAHASA
HAS BEEN EXPOSED (see No. 81)

ಚಂದ್ರಹಾಸನನ್ನು ಇಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟ ಕಾಸನದಲ್ಲ ಕುಳಿಂದರು ಬೇಟೆಯಾಡಿದದು
ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟದಿ

ದಿನಪನು ಪಟಳದಿಂದ ನೆಲೆಗೆಟ್ಟು, ಪಲವು ರೂ

ಪನೆ ತಾಳ್ಳು, ವನ-ವಾಸದುರು-ತಪದ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂ

ಘನತೆಯಂ ಪಡೆದು, ಮಿಗೆ ಪಗೆಯಾದ ಪಗಲಂ ತೊಲಗಿಪಂಧಕಾರ
[ಮೆನಲೂ, |

ಅನುಪಮದ ಕಾರೊಡಲ ಬೇಡಪಡೆ ಬೇಟೆಗೆ ವಿ

ಹಿನದೊಳೆಯ್ದುರುತಿರ್ದುದಬ್ಬರದ ಬೊಬ್ಬೆಗಳ

ಸಿನದದಿಂ, ಜೀವಿಗಳ ಕೊಲೆಗೆಳಸಿದಂತಕನ ದೂತ-ಸಂಘಾತದಂತೇ.

|| 395 ||

ಪ. ದಿನಪನು ಪಟಳದಿಂದ ಎಂತ ಭೇದಿಸ ಬಹುದು [ಉಪಟಳ=ಹೆಚ್ಚುವಿಕೆ (ಸಂಕಟ)
ಎಂತಲೂ ಉಂಟು, 436 ಕ್ಷಣಿಕ ನೋಡು]. ತೊಲಗಿಪ ಅಂಧಕಾರಂ (ಆಯ್ತು). ಎಯ್ದುರುತ
ಇದ್ದುದು; ಅಬ್ಬರಪ. ಕೊಲೆಗೆ ಎಳಸಿತು. ಟೀ. ಆ ಬೇಟೆರ ಪಡೆ ಹಗಲಕ್ಕು ತೊಲಗಿಸುವ
ಆ ಅಂಧಕಾರದಂತೆ ಇತ್ತು; ಇದು (ಹಗಲಿಲ್ಲ) ವನವಾಸದ ಉರು-ತಪದ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂ ಘನತೆಯು

ಪಡೆದಿತ್ತೆಂಬ ಉಪಮೆ ಹಗಲುಹೊತ್ತು ಕಾಡಿನೊಳಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಉಂಟೆಂತ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯನು (ಅಂಧಕಾರದ) ಪಟಳದಿಂದ (ಅಂದರೆ ಮುಚ್ಚುವಿಕೆಯಿಂದ) ನೆಲೆಗೊಟ್ಟು ಇತ್ಯಾದಿ.

ತಪ್ಪತಪ್ಪಲೊಳಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿ ಮಂಜುಗಳೆಸೆವ

ಕಪ್ಪಕಪ್ಪನೆಯ ಗಿರಿಗಳ ಪರ್ಬುಗೆಗಳಂತೆ,

ಬಪ್ಪಬಪ್ಪಳನಾಯ್ಕಳಂ ಹಾಸೊಳಾಂತು, ಬಂದುದು ಶಬರಸೇನೆ; ಬ

[ಬ್ರಿಕಾ |

ಸೊಪ್ಪುಸೊಪ್ಪುಗಳ ಮೆಳಮೆಳೆಗಳಂ ಸೋವುತ್ತ,

ತಪ್ಪತಪ್ಪದೆ ಶರಶರಂಗಳಂ ತೆಗೆದೆಚ್ಚು,

ತೊಪ್ಪತೊಪ್ಪನೆ ಮೃಗಮೃಗಂಗಳಂ ಕೆಡಹಿದರ್ ಕಾನನದೊಳೇವೇ

[ಬ್ರಿಪ್ಪಿನೂ? || 396 ||

ಟೀ. ಎಚ್ಚು ಎಂಬದು ಇಸು ಎಂಬ ಛಾತುವಿನದು, ಸೂ. 238.

ಸೊಕ್ಕಾನೆಗಳ ಸೊಗಡನುರ್ವ-ಕತ್ತುರಿಯ ಮೃಗ

ದಿಕ್ಕೆಗಳನಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪುಣುಗಿನ ಜವಾದಿಗಳ

ಬೆಕ್ಕುಗಳ ಬಿಡಯದಾಡುಂಬೊಲನನವಿಸುವ ಕಿರಾತರಂಗ-ಚ್ಚವಿ

[ಗಳೂ, |

ಅಕ್ಕಪಿಂಡವರವರ ತನು-ಪರಿಮಳಂಗಳ್ಳೆ

ತುಕ್ಕುವೆಳೆದುಂಬಿಗಳ ಬಳಗಂಗಳೆಂಬಂತೆ,

ಪೊಕ್ಕುಪೊಕ್ಕಡವಿಯೊಳ್ ಕಣ್ಣ ಕಾಣಿಸುತಿರ್ದವೇನ್ ಎಂಬೆನಚ್ಚೆರಿ

[ಯನೂ? || 397 ||

ಪ. ಸೊಗಡಂ, ಉರ್ವ. ಇಕ್ಕೆಗಳಂ, ಅಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ. ಆಡುಂಬೊಲನಂ ಅಪಸುವ ಕಿರಾತರ ಅಂಗ-ಭವಗಳು, ಅಕ್ಕಪಿಂಡವೆ ಅವರ ಅವರ. ಟೀ. ಅದವಸ್ತು ಅಪಸುವ ಕಿರಾತರ ಅಂಗ-ಭವಗಳು ಯಾತದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತಿರ್ದವು ಎಂತ ಹೇಳಿ ಅದೆ.

ಇದೆ ಪಂದಿ ಕೆದಕಿದ ನೆಲಂ! ನೋಡಲಿದೆ ದಂತಿ

ಕೆದಕಿದ ಕೊಳಂ! ತೋಪಲಿದೆ ಪುಲಿಯುಗಿದ ಮೃಗದ

ಮೆದುಳತ್ತಲಿದೆ ಸಿಂಗಮೆಪಿಗಿದಾನೆಯ ತಲೆಯ ಮುತ್ತುದಿರಿ ನೆತ್ತ
[ರೊಡನೇ! |

ಇದೆ ವನ-ಮಹಿಷನುದ್ದಿ ಕೊಂಡ ಮರದಿಗುಡಿತ್ತ

ಲಿದಿಕೊ ಸಾರಂಗಮಿಕ್ಕಡಿ ಗೈದ ಪಾವಿತ್ತ

ಲಿದೆ ಪುಲ್ಲಿಗಳ ಪಕ್ಕವಪ್ಪಿಗಳಕ್ಕೆಗಳೆಂದು, ಪರಿದರ್ ಪುಳಂದರಂದೂ.

|| 398 ||

ಪ. ಮೆದುಳೆ! ಇತ್ತಲ್. ಮುತ್ತು, ಉದಿರಿ (=ಉದ್ದಿರು, ನೆತ್ತರೊಡನೆ ಉದ್ದಿರು ಎಂಬಂತೆ). ಮರ-ತಿಗುಡು! ಇತ್ತಲ್ ಇದು ಇಕ್ಕೊ.

ನಡೆ! ಪಜ್ಜೆವಿಡಿ! ಪೋಗು! ತಡೆ! ನಿಲ್ಲು! ಜಡಿ! ಬೊಬ್ಬೆ

ಗೊಡು! ಪೊದಪ್ಪಿಗಳಡಗು! ಕೆಯ್ಗಿಡದಿರೆಸೆ! ನಿಡುಸರಳ

ತೊಡು! ಕೆಲಕೆ ಸಿಡಿಯದಿರ್! ಪೊಡೆ! ಸಾರ್ಚು! ತುಡುಕು! ಮೊ

[ಗಸಡಗು! ಮರಕಡರೊಡಚೂ! |

ಅಡಗಿ ಪೋಯ್! ಜಡಿ! ಕೋಲನಿಡು! ಮುಂದುಗಡೆ ನಾಯಿ

ವಿಡು! ಕೂಡೆ ಪಡಿ ತಪ್ಪಿಸು! ಸೆಡೆಯದಿರ್! ಕೆಡಪೆಂಬ

ನುಡಿಗಳಡಿಗಡಿಗೆ ಕಿವಿಗಿಡಿದುದೆಲ್ಲೆಡೆಯೊಳಂದಡವಿಯೊಳ್ ಕಡುಪೊ

[ಸೆತೆನೇ. || 399 ||

ಉಬ್ಬಿದುರದೇಪ್ಪಿದೆಗೆದೊಡಲ, ಬಾಗಿದ ಬೆನ್ನ,

ಹಬ್ಬಗೆಯ ಪಜ್ಜಳದ, ಸೆಳೆದ ಬಾಲದ ಕೊನೆಯ,

ಕೊಬ್ಬಿದ ಕೊರಲ, ಸಣ್ಣ ಜಂಪುಗಳ, ಕೊಂಕುಗುರ, ಮಡಿಗಿವಿಯ,

[ಕಿಡಿಗಣ್ಣಳಾ, |

ಹೆಬ್ಬಲ್ಲ, ಬಿಡುವಾಯ್ತು, ಜೋಲ್ವ ಕೆನ್ನಾಲಿಗೆಯ

ಗಬ್ಬಿನಾಯ್ತುಳ ಹಾಸನುಗಿದು ಬಿಡೆ; ಪಂದಿಗಳ

ನಬ್ಬರಿಸಿ, ತುಡುಕಿದುವು; ಕೇಸರಿಗಡರ್ದು, ಮೇಲ್ವಾಯ್ತು, ಪುಲಿ

ಯಂ ಕೊಂದುವೊ. || 400 ||

1 ಟೀ. ಉಬ್ಬಿದ ಉರದ, ಎಣಿ-ತೆಗೆದ ಬಡಲ ಮೊಹಲಾದ ಪಪ್ಪಿಗಳು ಗಬ್ಬಿನಾಯ್ತುಗಳ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ. ಬಿಡೆ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಶಬರರೆಂಬದು ಕರ್ತೃ.

ಬಿಡದೆ ಕುತ್ತುರ್ಗಗಳಂ ಸೋವಿದರ್; ತೀವಿದರ್
ಗಿಡಗಳ; ಪೊದರ್ಗಳಂದೆಬ್ಬಿಸಿದರುಬ್ಬಿಸಿದ
ರೊಡನೊಡನೆ ಖಗ-ಮೃಗ-ವ್ರಾತಮಂ; ಪಾತಮಂ ಮಾಡಿದರ್ ಕೂ
[ಡೆ ಕೂಡೇ |

ಸಿಡಿಗುಂಡು ಬಡಿಗೋಲ್ಲಳುಬಿಬೆಯಿಂದಿಬಿಬೆಯಿಂದಿ
ದಿಡುವ ರಣೆ ನೇಣ್ ಉರುಲ್ಲೊಲೆಗಳಂ, ಬಲೆಗಳಂ,
ಜಡಿದಾರ್ಡು ಬೊಬ್ಬೆಯಬ್ಬರದಿಂದ, ಶರದಿಂದ ಕಾಡೊಳ್ ಕಿರಾತ
[ರಂದೂ. || 401 ||

ಪ. ಬಡಿ-ಕೋಲ್ಲಳ ಉಬಿಬಿಯಿಂದ, ಇಬಿಬಿಯಿಂದ ಇಡುವ.

ಕುತ್ತುಪಿರೋಳ್ ಪುದುಗಿದರ್ ಪುಲಿ ಪೊಲಿಮಡಲ್, ಕಂಡು,
ಕಿತ್ತು ಕೂರ್ಗಣೆಗಳಂ, ಪೂಡಿ, ಲುಬ್ಧಕರೀವ್
ರಿತ್ತತ್ತಲಿದುರ್, ಸರಿಸದೊಳೆಚ್ಚೊಡದಪಿರೊಡಲನುಚ್ಚಳಿಸಿದಂಬು
[ತಾಗೀ, |

ಇತ್ತಂಡಮುಂ ವ್ಯಾಪ್ತದೊಡನಿಳೆಗುರುಳ್ಳರು
ದ್ವೈತ್ತದಿಂದುಭಯ-ಜನಮೇಕಾರ್ಥಕೆಳೆಸಿದೊಡೆ,
ಮತ್ತೆ ಲೇಸಾದಪುದೆ? ಜಗದೊಳೆ ಮೂವರುಪಹತಿ ಚಿತ್ರಮಲ್ಲಿಂ
[ದನೂ. || 402 ||

ಪ. ಎಚ್ಚಿಡೆ, ಅದಕ. ಉರುಳ್ಳರ್: ಉದ್ವೈತ್ತದಿಂದೆ. ಟೀ. ತಾಗೆ=ತಾಗಿದವರಾಗಿ.

84. THE YOUTH OF RAJASEKHARA

AND HIS FRIEND MITAVACHANA (see No. 77)

ರಾಜಶೇಖರ ಮಿತ್ರವಚನ ಎಂಬಿವರ ಯೌವನಕಾಲ

(ಜೋಳಮಂಡಲದ ಧರ್ಮವತಿಯೆಂಬ ಪುರದೊಳ್ ಸತ್ಯೇಂದ್ರಚೋಟನೆಂಬ ನೃಪಸಿದ್ಧಂ; ಅವಂಗೆ ಅವೃತಮತಿಯೆಂಬ ಸತಿಯುಂ ಪತಿಮೋಹಿಯೆಂಬ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯುಂ ಇದ್ದರ್. ಪತಿಮೋಹಿಗೆ ಮತವಚನನೆಂಬ ಕುಮಾರಂ, ಸತ್ಯೇಂದ್ರಂಗೆ ರಾಜಶೇಖರನೆಂಬ ಕುಮಾರಂ).

ವ || ಇಂತು (ಆ ಕುಮಾರರ್) ಬಳೆವುತ್ತಮಿರೆಯಿರೆ,

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಜನಪತಿ-ಪುತ್ರನಂ ಶುಭ-ಮುಹೂರ್ತದೊಳೊರಗೆಗೊಂಡ ಮಂ

[ಶ್ರೀ-ಪು

ತ್ರನೊಳೊಡಗೂಡಿ, ಮಂಗಳ-ವಿಳಾಸಮೊಡಂಬಡೆ, ಸರ್ವ-ವಿದ್ಯೆ ಸಂ |
ಜನಿಪ ವೊಲೊಡಲಿಟ್ಟು, ಮುದಮೊಂದಿರೆ, ಕಲ್ಪರನೂನ-ವಿದ್ಯೆಯಂ,
ಘನತರ-ಶಸ್ತ್ರ-ಶಾಸ್ತ್ರ-ಹಯ-ಹಸ್ತಿ-ವಿಶೇಷಕ-ವಾಹಕತ್ವಮಂ.

|| 403 ||

ಟೀ. ಪುತ್ರನಂ=ಪುತ್ರನುಂ. ಕೂಡಿದ ಮೇಲೆ ಮಂಗಳ-ವಿಳಾಸಂ ಬಡಂಬಡಲಾಗಿ. ಬಿದ
ಲ್ ಇಟ್ಟು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ತಾವು ಬಿದಲ್ ಇಟ್ಟು ಅಂದರೆ ಬಿದ ಎಂತ ಟೀಕಿಸ ಬಹುದು, ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ
ಪರಕರ್ತೃವನ್ನಾಹಿಸ ಬೇಕು.

ವ || ಇಂತು ಪರಿಣತಾಖಿಳ-ರಾಜವಿದ್ಯಾ-ವಿಶಾರದರೆನಿಸಿ,

ಕಂದಂ

ಸಮ-ಚರಿತರ್, ಸಮ-ವಿನಯರ್,

ಸಮಾನ-ವಯಸರ್, ಸಮ-ಪ್ರಭರ್, ಸಮ-ವಿದ್ಯರ್, |

ಸಮ-ರೂಪರ್, ಸಮ-ಗುಣರು

ತ್ತಮ-ನೃಪಸುತ ಮಂತ್ರಿಪುತ್ರರಿವರ್ ಬಳೆದರ್.

|| 404 ||

ಅವರಿರ್ವರಿರವನುರ್ವರೆ

ಯವರಿಕ್ಷಿಸುತಂ, ಸಹೋದರರ್, ನಿಜಮೆಂಬರ್; |

ವಿವಿಧ-ವಿಳಾಸದಿನಾ ನೃಪ-

ಯುವತಿಯುನಾ ನೃಪನುಮುಚ್ಚಿಹಿಂ ಸರಿಗಾಣ್ಬರ್. || 405 ||

ಪ. ಅವರಿರ್ವರ ಇರವಂ ... ನಿಜಂ! ಎಂಬರ್; ವಿವಿಧ-ವಿಳಾಸದಿಂ ಆ ನೃಪ-ಯುವತಿಯುಂ ಆ ನೃಪನುಂ. ಟೀ. ಆ ನೃಪಯುವತಿ=ಅಮೃತಮತಿ ಎಂಬ ಹೆಂಡತಿ.

(ವ || ಬಹಿಷಂ)

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ವಿತತ-ಮಹೋತ್ಸವಂಜೆರಸು ಸತ್ಕುಲ-ಸದ್ಗುಣ-ಸದ್ವಯಸ್-ಸಮುಂ
ನತಮತಿ-ಯುಕ್ತೆಯಂ, ಕಮಲಲೋಚನೆಯೆಂಬ ಮನೋಜ್ಞ-ಕನ್ಯೆ
[ಯಂ |

ಮಿತವಚನಂಗೆ ಚೋಲ-ಧರಣೀಪತಿ ಮಾಡಿ, ವಿವಾಹಮಂ ಸಮ-
ಸ್ಥಿತಿ-ಪೃಥು-ಸಂಪದಂಗೆೊಳಿಸಿ, ರಂಜಿಸಿದಂ, ಬುಧ-ಕಲ್ಪಭೂರುಹಂ.

|| 406 ||

ಟೀ. ಮಹೋತ್ಸವಂಜೆರಸು (-ವಂಜೆರಸು ಎಂತಲೂ ಸರಿ) ಎಂಬುದು ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ (ಅವ್ಯಯದ) ರೂಪ; ಅದು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ರೂಢಿ; ಬೆರಸೆಂಬುದನ್ನು ಸಹಿತ ಎಂಬುದಪಂತೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ; ವಿತತ-ಮಹೋತ್ಸವಂ ಬೆರಸಲಾಗಿ ಎಂತ ಇಲ್ಲಿಯ ವಚನದ ಅರ್ಥ. ಬುಧರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಭೂರುಹನಾದವಂ.

(ವ || ಕಾಲಕ್ರಮದಿಂ)

ಕಂದಂ

ಧರಣೀತಳ-ಭಾರಮನೀ

ತರುಣಂ ತಳೆಯಲ್ತೆ ನೆಹಿದನೀತನ ಭುಜ-ಭೂ |

ಧರದೊಳದನಿಲುಪಿಯಾತನ

ಚರಣೈಕ-ಧ್ಯಾನಮಾಂತು, ಸುಖದಿಂದಿರ್ಪೆಂ

|| 407 ||

ಪ. ಭಾರಮಂ ಈ ತರುಣಂ ತಳೆಯುತ್ತೆ ನೆಪಿಪಂ; ಈತನ . . . ಇದಂ ಇಯಿಪಿ.
ಟೀ. ಇದನ್ನು ಸತ್ಯೇಂದ್ರಂ ಪತಿಮೋಹಿಗೊಂದದು.

ಎಂದೊಡಮಾತ್ಯನೊಡಂಬ

ಟ್ಟಿಂದನಿಳಾರಮಣ! ಕಜ್ಜಮಿದು ಲೇಸು! ಸದಾ |
ನಂದ-ನಿಧಿ-ನಂದನಂಗೊಲ

ವಿಂದಂ ಬಗೆದಂತೆ ಮಾಯ್ದಿದತುಳೋತ್ಸವಮಂ!

|| 408 ||

ಟೀ. ಇದು ಆ ಅಮಾತ್ಯನ ಉತ್ತರ.

ವ|| ಎಂಬ ಹಿತೋಕ್ತಿಯನವಧರಿಸಿ, ಅತುಳ-ಸಂಭ್ರಮಂ
ಬೆರಸು . . . ಸತ್ಯೇಂದ್ರ-ಕ್ಷಿತಿರನಾಥನಾದರದಿಂದಾತ್ಮಭವಂಗೆ ಪಟ್ಟ
ಮನಮಂದೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದಂ.

85. THE WINTRY AND COLD SEASONS

ಹೇಮಂತಶೈಶಿರಕಾಲ

ವಾರ್ಧಕಷಟ್ಟಿ

ಭೂಮಿ-ಪತಿ, ಕೇಳ್! ಬಹುಕ ಸಾರಾಸ್ವದಿಂದ ಸು

ತ್ರಾಮೃತಂ ಕೃಷ್ಣ-ಸಹಿತ ಕುದುರೆಗಳ ಕೂ

ಡಾ ಮಹಾನದವಸುತ್ತರಿಸಿ, ನಡೆತರುತಿರ್ದನಾ ಪಥದೊಳೆಯ್ಕಿಲಿಂದಾ|

ಹೇಮಂತ-ಶೈಶಿರದ ಮಾಗಿ ಮಡಲಿಡೆ, ತರಣಿ

ಸೋಮನಂತಿರೆ, ಬಿಸಿಲ್ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳೋಲ್ ಆಗೆ,

ತಾಮರಸ-ರಾಜಿ ನಸಿದವು; ಕುಗ್ಗಿದವು ಕೋಗಿಲೆಯ ಕಂಠ-ಕಲ-

[ರವಗಳೂ. || 409 ||

ಟೀ. ಸುತ್ರಾಮೃತಂ=ಅರ್ಜುನಂ. ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳೋಲ್ ಎಂಬುದು ಅರ್ಧ ಹೊಸಗನ್ನಡ,
ಬೆಳ್ಳಿ-ಗಳ ಮೇಲ್ ಎಂಬುದು ಕುಪ್ಪಂ.

ಬಾಲೆಯರ್ ಚಿತ್ರದಸುವಾಸನೆಯ ಪುಪ್ಪದಿಂ,

ರೋಲಂಬ-ರಾಜಿ ಸೊಕ್ಕಾನೆಗಳ ಸೊಗಡಿಂದ

ಕಾಲಮಂ ಕಳೆವೊಲಾದುದು, ಪೂಗಳಲ್ಲದೆ; ಮಸುಳ್ಳವಿನ-ಶಶಿ-ರುಚಿ
[ಗಳೂ; |

ಜ್ವಾಲೆ ಶೀತಳಮಾದುದು

ಮೂಲೋಕಮಂ ಮಾಗಿ ನಡುಗಿಸಿತು, ಮೇಣ್ ಉಡುಗಿಸಿತು ಪೆರ್ಚಿ
[ದೆಯ್ಯಿಲಿಂದಾ. || 410 ||

ಟೀ. (ಚಿತ್ರದ ಅಸುವಾಸನೆಯ). ಕಳೆವೊಲ್ = ಕಳೆವ ಪೊಲ್.

ನೆಲಿಲೋಳಿ ವಿತ್ತಮಂ ಸುಯಿದಾನಮಂ ಮಾಪ್ಪಿ
ತೆಪ್ಪದಿಂದ

. . . . ಇಡಿದಶೈರದ ಶೀತಳಕೆ ಪಗಲಿರುಳ್ ತಮ್ಮ ಗೂಡುಗಳನೂ |
ಪೊಲಿಮಟ್ಟು ಪಾಲಿಲೊಲ್ಲದೆ ವಾಯಸ-ಪ್ರತತಿ,
ಗಲಿಗಳಂ ಪೊದಿಸಿ, ಮಗ್ಗಲೊಳಟ್ಟು ಕೋಗಿಲೆಯ
ಮಲಿಗಳಂ, ಮೆಯ್ಯೊಳ್ ಪುದುಗಿ ಕೊಂಡು, ಮಲಿಕದಿಂದೆಯ್ ಪಾ
ಲಿಸುತಿದವೂ. || 411 ||

ಭವನಮಂ ತೀವಿದ್ ಹಿಮವನುಂ ತಮವನುಂ

ತವಿಸುವುತ್ಸವದಿಂದಲವಗಡಿಸಿ, ಜವಗೆಡಿಸಿ,

ಭವಣಿಗೊಂಡಭ್ರದೊಳ್ ತೊಲಿಲುತ್ತು ಬಲಿಲುತ್ತು ಬಂದೊಡಂ, ಮ
ತ್ತೆ ಬಿಡದೇ |

ಕವಿಯಲ್; ಪ್ರತಾಪದೇಲಿಗೆ ನಂದಿ, ಮಿಗೆ ಕುಂದಿ,

ರವಿ ತಣ್ಣಗಾದನೆನೆ ಕಾಣಿಸಿತು ಆ ಶೈಶಿರದೊಳೂ. || 412 ||

ಪ. ತವಿಸುವ ಉತ್ಸವದಿಂದಲೆ. ಟೀ. ಬಂದೊಡಂ ಎಂಬಡವಿ ವರೆಗೆ ಸೂರ್ಯ ಕರ್ತೃ.
ಕವಿಯಲ್ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಹಿಮ ತಮಗಳು ಕರ್ತೃ.

86. THE KULINDAS' CHIEF, KULINDAKA, DUSHTABUDDHI'S VASSAL, FINDS CHANDRAHASA, ADOPTS HIM, AND TAKES HIM TO HIS CAPITAL CHANDRANAVATI (see No. 83)

ಕುಳಿಂದಪತಿಯಾದ ಕುಳಿಂದಕನು ಚಂದ್ರಹಾಸನನ್ನು ಕಂಡು, ಸ್ವೀಕರಿಸಿ,
ಚಂದ್ರನಾವತಿಯೆಂಬ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ತೆಕ್ಕೊಂಡು ಹೋದನು
ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟದಿ

ಪುಲಿ ಕರಡಿ ಕರಿ ಸಿಂಗ-ಸಾರಂಗಮಹಿ ಪಂದಿ

ಮೊಲ ಪುಲ್ಲಿ ಕಾಡೆಮ್ಮೆ ಚಮರಿಗಳ ಮೊದಲಾದ

ಪಲವು ಮೃಗ-ಜಾತಿಯಂ, ಕ್ರೌಂಚ-ಶಿಖಿ-ತಿತ್ತಿರಿ-ಕಪೋತಾದಿ-ಪಕ್ಷಿಗ
[ಳನೊ |

ಕೊಲುತ ಬಹ ಬೇಡರ್ಗೆ ಸಿಕ್ಕದೋಡಿದುದೊಂದೆ

ರಲೆ; ಕುಳಿಂದಕನೆಂಬ ದೊರೆ ಕಂಡು, ತನ್ನ ಚಾ

ಪಲ-ಹಯದೊಳದಲಿ ಬಲಿಸಂದನತಿವೇಗದಿಂ, ಬಿಲ್ವಿಡಿದು, ಕೊಲ್ವೆ
[ನೆಂದೊ. || 413 ||

ಆ ಕುಳಿಂದಂ ದುಷ್ಪಬುದ್ಧಿಯ ನಿಯೋಗದಿಂ

ದಾ ಕಾನನದ ನಾಡ ವಳತಮಂ ಕೈಕೊಂಡು,

ಭೂಕಾಂತನಾಗಿಹಂ ಚಂದನಾವತಿಯೆಂಬ ಪುರದೊಳವನುತ್ತಿಯಿಂ
[ದಾ |

ಈ ಕಿರಾತ-ಪ್ರಕರದೊಡನೆ ಪೊಪಮಟ್ಟು, ಮೃಗ

ಯಾ-ಕಾಮನಾಗಿ, ಬಂದಿರ್ವವಂ ಸಿಪಿದೋಡು

ವಾ ಕುರಂಗದ ಜೆನ್ನಸೆಯ್ದಿದಂ, ತೇಜಿಯ ಜವಂ ಗಾಳಿಯಂ ಮುಂಚ
[ಲೊ. || 414 ||

ಹರಿಣನಂ ಜೆಂಬತ್ತಿ ಬರಲಾ ಕುಳಿಂದಕಂ

ಬಿಡುಗೊಡೆನು! ಎನುಕಮುಖಿತವ ಬಾಲನಂ ಕಂಡು,

|| 415 ||

ಪ. ಪುರೂಷೋ; ಅವಂ. ಬಂದು ಇದು, ಅವಂ. (ಪಿರಿಯೋಡೇಯ=ಪಿರಿಯ ಪೇವ).

ಇಲಿದು ನಿಜ-ವಾಜಿಯಂ, ಸಾರ್ದು, ಮೆಯ್ಯಡವಿ, ಬರ
ಸೆಪ್ಪಿದು, ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿ, ಕಂಬನಿದೊಡೆದು, ಕೂಡೆ ಸ
ಗ್ಗಳೆಯ ನೀರಿಂದ ಕಾಲ್ಪದಿಯೊಳ್ ಬಸಿವ ನೆತ್ತರಂ ತೊಳೆದು, ಮೋ
[ದದಿಂದಾ |

ಗಳದೊಳುಬ್ಬವ ಗದ್ದದಂಗಳಂ ಸೈಪಿಟ್ಟು,
ತಿಳುಪಿ, ಲಾಲಿಸಿದಂ ಕುಳಿಂದಕಂ ಸೌಭಾಗ್ಯ-
ನಿಳಯದಿಲಿಕೆಯ ವಸುವನೊದವಿದಗ್ಗದ ಪುಣ್ಯದೊಡಲೊಲಿಸೆವಾ ಶಿ
[ಶುವನೊ. || 416 ||

ಪ. ಮೆಯ್ಯ-ತಡವಿ. ಕಂಬಿನಿ-ತೊಡೆದು. ನಿಳಯದ ಎಱಕೆಯ ವಸುವಂ ಬದವಿದ ಅಗ್ಗದ
ಪುಣ್ಯದ ಬಡಲ ಬಲ್ ಎಸೆವ. ಟೀ. ಬಡಲೊಲ್=ಬಡಲ ಪೊಲ್. ಆ ಶಿಶು ಯಾತಪಂತೆ ಎ
ಸೆಯಿತು? ಅಗ್ಗದ ಪುಣ್ಯದ (=ಕೃಗಾರದ) ಕರೀರವಂತೆ. ಆ ಕರೀರ ಯಾವ ವಸುವಂ (=ಐ
ಶ್ವರ್ಯವಂ) ಬದವಿತ್ತು (=ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಿ ಕೊಂಡಿತ್ತು)? (ಬಂದು) ಸೌಭಾಗ್ಯವಳ್ಳ ನಿಳಯದ
ಎಱಕೆಯ (=ಮಾಡಿನ) ವಸುವಂ. ಬಡಲು ತನ್ನೊಳಗಣ ಅತ್ಯದ ಎಱಕೆ ಎನ ಬಡುದು.

ಪತ್ತು ವಿಧಮುಂಟು ಸುತರದಲಿಕ್ಕೊಳಾರಸ-ಪುತ್ರ
ನುತ್ತುಮಂ; ಮೇಣ್ ಆತನಿಲ್ಲದೊಡೆ ಮಿಕ್ಕವೊಂ
ಬತ್ತು ಬಗೆಯೊಳಗೊಂದು ತೆಲಿದ ಮಗನಾದೊಡಂ ಬೇಕೆಲಾ, ಮಾ
[ನವರ್ಗೇ! |

ತತ್ತನಯರೊಳ್ ತನ್ನ ತಾನೆ ದೊರೆಕೊಂಡವಂ
ದತ್ತ-ನಂದನನಿವಂ ತನಗೆಂದವಂ ಮುದದೊ
ಳೆತ್ತಿ ಕೊಂಡಪ್ಪಮನಡರ್ದು, ಪರಿಜನ-ಸಹಿತ ನಿಜ-ಪುರಕೆ ಬರುತಿ
[ದರ್ನೊ. || 417 ||

ಪ.. ಸುತರ್; ಅದಜಿಕ್ಕೊಳ್ ಪೆರಸ. ತತ್ತ-ತನಯರೊಳ್. ನಂದನಂ; ಇವಂ ತನಗೆ (ಇಂ
ಥವನು) ಎಂದು, ಅವಂ. (ಪೆರಸ ಮೊದಲಾದ ಪುತ್ರರನ್ನು ಕುಣಿತು ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಧರ್ಮದ 2ನೇ
ಯ ಅಧ್ಯಾಯದ 128ನೆಯದು ಮುಂತಾದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡು).

ಮೃಗಯಾ-ವ್ಯಸನದಿಂದ ಕಾನನಕೆ ತಾಂ ಕೃಷ್ಣ
 ಮೃಗದ ಕೂಡೆಯ್ದಿದೊಡೆ ದೊರೆಕೊಂಡನೀ ಕೃಷ್ಣ
 ಮೃಗ-ಭಾವದರ್ಭಕಂ, ಪಾಪಕೆಳಸಿದೊಡಾಯ್ತು ಪುಣ್ಯಮೆನುತಲ್ಲಿ
 [ಮಡಿದಾ |

ಮೃಗ-ಜಾತಿಗಳನವರವರ್ಗೆ ಪೆಚ್ಚಿಸಿ, ನೆರೆದ
 ಮೃಗದ ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲರಂ ಕಳುಹಿ, ನಿಜ-ಪುರಕೆ
 ಮೃಗಧರನೊಲೆಸೆವ ಶಿಶುವಂ ಕೊಂಡು ಪರಿಜನದೊಡನೆ ಬಂದನು
 [ತ್ಸವದೊಳೊ. || 418 ||

ಟೀ. ಮೃಗದ ಜೀವಿ=ಜೀಡನು. ಮೃಗಧರನೊಲ್=ಮೃಗಧರನ ಪೊಲ್.

87. A KIRATA MESSENGER FROM THE PULINDA

KING KALAMEGHA COMES TO RAJASEKHARA'S MAGNIFICENT COURT IN DHARMAVATI, AND IN CONNEXION WITH THE STORY OF A PRECIOUS GEM HE HAS BROUGHT, DESCRIBES THE HOT SEASON IN WHICH HIS MASTER WITH THE KIRATAS STARTED FOR A HUNT (see No. 84)

ರಾಜಶೇಖರನ ಬಯ್ಯಿಗೆ ಕಿರಾತದೂತನು ಬಂದದು

ವ|| ಮತ್ತಂ ಮಣಿ-ಮಕುಟಂಗಳೊಂದೊಂದನೊರಸೆ ಸಂದಣಿಗೊಂ
 ಡು, ಮಣಿಮಣಿದನರ್ಘ್ಯ-ಕರಿ-ತುರಗ-ರಥ-ರತ್ನಾದಿಗಳಂ ಕ
 ಪ್ಪಂಬಿಡಿದಂತಕರುಣಂಬಡೆಯಲೆಂದು, ನಿಂದಂಗ-ವಂಗ-ಕಳಂಗ-ತ್ರಿ
 ಲಿಂಗ-ಮಗಧ-ಮಾಳವ-ಗೌಳ-ಪಾಂಚಾಳ-ನೇಪಾಳ-ಹಿಂದೂಳ-ಕೇರ
 ಳ-ಕಾಶ್ಮೀರ-ಸಾವೀರ-ವಿದರ್ಭ-ಬರ್ಬರ-ಗುರ್ಜರಾದಿ-ದೇಶಾಧೀಶ್ವರ
 ರಿಂ | ರಂಜಿಸಿದುದಾ ರಾಜೇಂದ್ರನೊಡ್ಡೊಲಗಂ. |

ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೇದಿತಂ

ಪೆಪಿಸಾರ್, ಗುರ್ಜರ! ಕುಳ್ಳಿರಿಲ್ಲಿ, ಮಗಧ-ಕ್ಷಾಪಾಲ! ನೀಂ ಕಾಣ್ಕೆಯಂ
ನೆಯಿ ನೀಡಂಗ! ಕಳಂಗ, ಪಿಂಗು! ಕಡೆ ನಿಲ್, ಕರ್ಣಾಟಕಾಧೀಶ!

[ಬಂ |

ದೆಯಿಗೈ, ಕೇರಳ! ಪಾಂಡ್ಯ, ನೀಂ ಗಬಿಪದಿರ್! ಪಾಂಚಾಳ, ಲಾಬಿಂಗೈ

[ನೀಂ

ತೆಯಿಪಂ ಮಾಡೆನುತಲ್ಲಿ ಕಾಚುಕಿಗಳಾಗಳ್ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತೊಪ್ಪಿದರ್.

|| 419 ||

ಇದು ಕಾಶ್ಮೀರ-ಮಹೀಶನಿತ್ತು ಮದವನ್-ಮಾತಂಗ-ಸಂಘಾತಮಿಂ
ತಿದು ಕಾಂಭೋಜ-ನರೇಂದ್ರನಟ್ಟದಹಯ-ವ್ರಾತಂ! ಧರಾಧೀಶ, ನೋ
ಡಿದು ಪಾಂಚಾಳನಲಂಪಿನಿಂ ಕಳುಪಿದುದ್ಯದ್-ರತ್ನ-ಸಂತಾನಮಿಂ
ತಿದು ನೇಪಾಳ-ನೃಪಾಳ-ದತ್ತ-ವಿಳಸನ್-ಮುಕ್ತಾವಳೀ-ಭೂಷಣಂ!

|| 420 ||

ವ|| ಎಂದು, ದೂತರ್ ಬೇಲಿಬೇಲಿ ಚಪ್ಪನ್ನ-ದೇಶದರಸರ್ ಕಳು
ಪಿದ ಕಪ್ಪಂಗಳನೊಪ್ಪಿಸುತ್ತಮಿರ್ಪನೆಗಂ ಬಂದಂ ಪ್ರತೀಹಾ
ರಕಂ; ಅಂತು ಬಂದು, ನಿಂದು, ನಿಜ-ನಿಟಲ-ತಟ-ಘಟಿತ-ಕರ-ಪುಟ
ನಾಗಿ, ದೇವಾ! ಬಿನ್ನಪಮಾಗಳೊರ್ವನಪೂರ್ವಾಗತ-ಕಿರಾತ-ದೂತ
ನಭಿನವ-ಕಾರ್ಯ-ವಿಜ್ಞಾನೋತ್ಸುಕಂ ದ್ವಾರ-ದೇಶದೊಳ್ ಬಂದಿ
ರ್ದಪನೆಂಬುದುಮವನಿಪನಪಾಂಗ-ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂ ಬರವೇಲಿ! ಎಂ
ಬುದುಂ (ಬಂದು ಇರ್ದಪಂ ಎಂಬುದುಂ ಅವನಿಪಂ ಅವಾಂಗ-ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂ ಬ
ರವೇಲಿ ಎಂಬುದುಂ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಎಂಬುದುಂ ಎಂಬುದುಂ ಎಂಬುದು=ಎನೆಯೂ ಎನೆ
ಯೂ) ಅವಂ ಪೋಗಿ, ತಳ್ವದಾ ಕ್ರವ್ಯಾದ-ನಾಮ-ವ್ಯಾಧನಂ ಪೋಗಿಸಿ
ದಾಗಳ್

ಕಂದಂ

ತಳರ ತಲೆಗಟ್ಟು, ದಂತದ

ಬಳೆ, ಕತ್ತುರಿಬೊಟ್ಟು, ಮುತ್ತಿನೇಕಾವಳಿ, ಬಿಲ್, |

ಪೊಯಿವಂಬು, ಬೆನ್ನ ನಿಡುಬ

ತ್ತಳಕೆ ವಿರಾಜಿಸೆ, ಪುಳಂದನಂದೊಳಪೊಕ್ಕಂ.

|| 421 ||

ಟೀ. ಇದು ಆ ಪ್ರತೀಹಾರಕಂ ತಳ್ವದೆ ಮಹಾ-ಆಸ್ಥಾನದೊಳ್ ಪೊಗಿಸಿದ ಪುಳಂದನ ರೂಪಿನ ವರ್ಣನೆ.

ವ|| ಅಂತೊಳಪೊಕ್ಕು, ಮಹಾಸ್ಥಾನಮಂ ಕಂಡು, ಕೌತುಕಂಬಟ್ಟವನತ-ಶಿರಸ್ಕಂ ಮೆಲ್ಲನೈತಂದನತಿದೂರದೊಳ್ ಮೈಯಿಕ್ಕಿ, ಮಣಿದು,

ಕತ್ತುರಿವೀಣೆಯನಿಭದಲೆ

ಮುತ್ತಂ ಫಣಿಮಣಿಯನಮರ್ದ ಜೇಂಗೊಡಮಂ ಕಂ |

ಪೊತ್ತರಿಸುವ ಬಾವನ್ನಮ

ನಿತ್ತಂ ಕಾಣೈಯನಿಳಾಧಿಪಂಗೆ ಪುಳಂದಂ.

|| 422 ||

ಟೀ. ಇದು ಪುಳಂದನ ಕಾಣ್ಕೆಗಳ ವರ್ಣನೆ. ಅಮರ್ದ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತ್ವ.

ವ|| ಅಂತಿಂತು ತನ್ನ ಕಕ್ಷ-ತಳದೊಳಯಿಂಕಿದ ಪೊಂಬುಲಿಯ ಚರ್ಮದ ಕಕ್ಷ-ಪಾಳಕೆಯೊಳವಟ್ಟ ನಿಗ್ಗವದ ಕರಂಡಕದೊಳಗೆ ಮುದ್ರಿಸಿದನರ್ಘ್ಯ-ಮಣಿಯಂ, ಬಾಲ-ದಿನಮಣಿಯಂ ತುಡುಂಕುವ ರಾಹುವೆನಿಸಿ ನಿಜ-ಕರಮೆಸೆಯೆ, ತುಡುಂಕಿ, ತೆಗೆದು, ತತ್-ಪಾದ-ಪೀಠದೊಳಯಿಪಿದಾಗಳ

ಆ ಮಣಿ ಮೆತ್ತಿದುದು, ತರುಣ-ನ

ಭೋಮಣಿ-ನಿಜ-ಸು-ಪ್ರತಾಪ-ವಿಜಿತಂ ಪರಿತಂ |

ದಾ ಮಹಿತ-ರಾಜಶೇಖರ-

ಭೂಮಿಾತ್ವರನಂಘ್ರ-ಕಮಳಮಂ ಸೇವಿಪ ವೋಲ್. || 423 ||

ಟೀ. ಇದು ಪುಳಿಂದನು ಆ ಕರಂಕದೊಳಗಿಂದ ತೆಗೆದ ರಾಜಶೇಖರನ ಪಾದಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟ ಅ ನರ್ಘ್ಯವಾದ ಮಣಿಯ ವರ್ಣನೆ; ಅದು ಬಾಲ-ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶದ ಮೇಲೆ ವಿಜಿತವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾಗಿ ಬಂದು ಆ ಇತ್ಯಾದಿ ಮೆಚಿದುದು.

ವ|| ಇಂತೆಸೆವನರ್ಘ್ಯ-ಮಣಿಯಂ ನೃಪ-ಶಿರೋಮಣಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಕೌತುಕಮನಾಳ್ತೆ ಪ್ರಸನ್ನ-ಮಧುರ-ದೃಷ್ಟಿಯಿಂ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ ಕ ಟಾಕ್ಷಮಭಯಂಗುಡೆ, ಕೈಂಕರ್ಯಮನಪ್ಪುಕೈದವಂ ನಿಜಾಗಮನ- ವಿಜ್ಞಾ ಪನೋತ್ಕಂಠತೆಯಿಂದಿಂತೆಂದಂ—

ಚಂಪಕವಾಲೆ

ಸೊಗಯಿಪ ದಕ್ಷಿಣಾಂಬುಧಿಯ ತೀರದೊಳಪುರ್ದು ಬೇಡರೊರ್ಗಿನಿಂ ನಗರಮದೊಂದು; ಸಂದ ಪೆಸರಿದೆ ಪುಳಿಂದಪುರಂ; ಪೊಡರ್ಪಿನಿಂ | ದಗಣಿತ-ಭಾಗ್ಯದಿಂ ಮೆಚೆವನಾ ಪುರದೊಳ್ ಕಲಿ-ಕಾಲಮೇಘ-ನಾ ಮ-ಗತ-ಕಿರಾತ-ನಾಥನವನೀಶ್ವರ, ನಿನ್ನ ಪದಾಬ್ಜ-ಕಿಂಕರಂ. || 424 ||

ಟೀ. ರಾಜಶೇಖರನ ಕಟಾಕ್ಷಂ ಅವನಿಗೆ ಅಭಯಂ ಕುಡೆ (ಕೊಡಲಾಗಿ), ಆ ಪುಳಿಂದ ನು ತನ್ನ ಆಗಮನದ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯ ಉತ್ಕಂಠತೆಯಿಂದ ಎನುವದು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅ ವಂ, ಈಶ್ವರ, ನಿನ್ನ. ಇದು ಕಾಲಮೇಘನೆಂಬ ಪುಳಿಂದಪುರದ ರಾಜನ ವರ್ಣನೆ.

ಶೂರನನವರತ-ಘನ-ಕಾಂ

ತಾರಾಂತರ-ಚಾರಿ, ಕರ್ಕಶಾಂಗಂ, ಮೃಗಯಾ- |

ಧೀರಂ, ಧೀವರ-ವರನವ

ನೋರಂತೊಪ್ಪಿದರ್ಪಿನಿರ್ಪ ಸಮನಂತರದೊಳ್. || 425 ||

ಪ. ಶೂರಂ, ಅನವರತ-ಘನ-ಕಾಂತಾರ-ಅಂತರ-ಚಾರಿ, ಕರ್ಕಶ-ಅಂಗಂ. ಧೀವರ-ವರಂ ಅವಂ (ಅಂದರೆ ಆ ಪುಳಿಂದರಾಜಂ) ಪಿರಂತೆ. ಇದು ಆ ರಾಜನ ನಿತ್ಯಗುಣಕೃತ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆ.

ದೆಸೆವೆಣ್ಣಳ್ ಬಿಸಿವಿಸಿಲಿಂ

ಬಸವಯಿದುಃಪೆಂದು, ಸುಯ್ಯು, ಬಿಸುಸುಯ್ಯಲರೆಂ |

ಬೆಸಕಮನೊಡರ್ಚಿ, ಬೀಸಿದು

ದಸದೃಶ-ಸೋವ್ಣ-ಪ್ರಭಂಜನಂ ಬೇಸಗೆಯೊಳ್.

|| 426 ||

ಪ. ಬಿಸುಸುಯ್ಯ, (ಆ ಬಿಸುಸುಯ್ಯ) ಅಲರ್ (ಅಲರಾಗಿತ್ತು) ಎಂಬ ಎಸಕಮಂ. ಬೀಸಿದುದು ಅಸದೃಶ. ಟೀ. ಇದು ಪುಳಿಂದನು ಬೇಸಿಗೆಗಾಲದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದದರಿಂದ ಮೊದಲು; ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬಿಸಿಗಾಳಿ ಕಷ್ಟ ಪಟ್ಟ ದೆಸೆವೆಣ್ಣಳ್ ಬಿಸುಸುಯ್ಯಂಬಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಪೊಡವಿಯಿರತಖಿಳ-ಜಳಮಂ

ಕುಡಿದುಂ ತೃಪೆಯಡಗದಾ ಮರೀಚೀ-ಜಳಮಂ |

ತಡೆಯದೆ ಕುಡಿಯಲ್ ಮಿಗೆ ಬಾ

ಯ್ವಿಡುವಂತಿರೆ ಬಿರಿದ ಬೀಡೆಗಳ್ ಬಿಡದೆಸೆಗುಂ.

|| 427 ||

ಪ. ಪೊಡವಿ ಅದಿತ್ತು (ಸೂ. 240), ಅಖಿಳ. ಅಡಗದು; ಆ. ಟೀ. ಭೂಮಿಗೆ ಬಹಳ ನೀರಡಿಕೆ ಇರುವದರಿಂದ ಅದರಿಂದ ಬಿರುಕುಗಳು ಯಾವದರಿಂದ ಅನೇಕ ಎಂತ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕುಡಿಯಲ್ = ಕುಡಿಯುತ್ತೆ.

ಪುಡಿ ತನಿಗೊಂಡದ ಋದಿಯ

ಪಡಿ, ನೆಲಮಟ್ಟೊಲೆಯ ತೊಲೆಯೆಲರ್ ಬಿರಯಿಯ ಬಾ |

ಯೆಡೆಯಲರ್ಗಣೆಯುರಿಗಿದು ಸರಿ

ಕಡುವಿಸಿಲೆನಿಸಿರೆ ನಿದಾಘಮೇಂ ಪಸರಿಸಿತೋ?

|| 428 ||

ಪ. ನೆಲಂ ಅಟ್ಟ ಒಲೆಯ ತೊಲೆ (=ತುಲೆ=ಸಮ), ಎಲರ್ . . ಬಾಯ ಎಡೆಯ ಅಲರ್ಗೇ ಎಣೆ, ಉರಿಗೆ ಇದು (ಈ ಕಡುವಿಸಿಲ್) ಸರಿ. ಟೀ. ಪುಡಿ, ನೆಲಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಯಾವದಕ್ಕೆ ಸರಿ ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಬಿರಯಿಗಳ ಕಷ್ಟವೆಂಬ ತಾವದ ಮಾತು ಹಿಂದೆ ಉಂಟು, 259ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ.

ದಿನಮಣಿ-ಮಣಿ-ಶಾಣೋಪಲ-

ವಿನಿಹಿತ-ಘೃಪ್ಪಾರ್ಕ-ಕಿರಣ-ಖರ-ಖಡ್ಗ-ಲತಾ- |

ಜನಿತ-ಸ್ಫುಲಿಂಗ-ಸಂಘಮಿ

ದೇನೆ ತದ್-ವಿಸ್ಫುರಿತ-ವಹ್ನಿ-ಕಣ-ತತಿಯೆಸೆಗುಂ.

|| 429 ||

ಟೀ. ದನಮಣಿಯ ಮಣಿಯುಳ್ಳ ಕಾಣ-ಉಪಲದಲ್ಲಿ ವಿನಿಹಿತವಾಗಿ ಘೃಷ್ಟವಾದ ಅರ್ಕ-ಕಿರಣವೆಂಬ ಖರವಾದ ಖಡ್ಗದ ಲತೆಯಿಂದ (=ಅಲಗಿನಿಂದ) ಜನಿತವಾದ ಸ್ಫುಲಿಂಗಗಳ ಸಂಘಂ ಇದು ಎನೆ, ತದ್ (ಅಂದರೆ ಅದಜಿ=ಆ ಸೂರ್ಯನ)-ವಿಸ್ಫುರಿತವಾದ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೇಡಿತಂ

ಇಳೆ ಕಾಯ್ಪೇಜ್ಜಿದುದಬ್ಬಿ ನೀರ್ದೇಗೆದುದಾಶಾ-ದಂತಿ ಬಾಯ್ವಿಟ್ಟುದು
ಕಳೆದರ್ ದಿಗ್-ವರರಂಜಿದರ್ ದಿವಿಜರುವೀರ್ಧ್ರ-ವ್ರಜಂ ಸೀಯ್ದಿದು |
ಜ್ಜಿಗಳಮಾದತ್ತಿನ-ಬಿಂಬಮಂಬುಚರಮೆಲ್ಲಂ ಬೇಗೆಗೊಂಡತ್ತು, ಬಾಂ
ಬೊಯ್ತಿ ಬತ್ತಿತ್ತು, ಮರೀಚಿ ಪೊಣ್ಣಿದುದರಣ್ಯಂ ಬೆಂದುದಾ ಗ್ರೀಷ್ಮ
[ದೊಳ್. || 430 ||

ಪ. ಎಣ್ಣಿದುದು, ಅಬ್ಬಿ ನೀರ್-ತೆಗೆದುದು, . . ಬಾಯ್-ಬಿಟ್ಟುದು, ಉರ್ಕಳಿದರ್ ದಿಗ್-ವರ
ರ್ (ಅಂದರೆ ಕವಿ ಉಂಟಿಂತ ಕವಿಸುವ ದೆನೆವೆಣ್ಣಿಗಳ ಗಂಡರು), ಅಂಜಿದರ್ ದಿವಿಜರ್ (ಅಂದರೆ
ಕವಿ ಉಂಟಿಂತ ಕವಿಸುವ ಭೂತಮಯಜೀವಿಗಳು), ಉರ್ವೀಧ್ರ. ಉಜ್ಜ್ವಲಂ ಆದತ್ತು ಇ
ನ-ಬಿಂಬಂ, ಅಂಬುಚರಂ. ಆದತ್ತು ಎಂಬಾದಿಗೆ ಸೂ. 226.

ವ|| ಅಂತುಮಲ್ಲದೆ

ಕಂದಂ

ಅಗ-ಶಿಖರಂ ಛಿಲಿಛಿಟಲೆನೆ

ಮಿಗೆ ಸಿಡಿದುದು, ಧಗಧಗ-ಸ್ವನಂ ನಿಮಿರೆ ವನಂ | (-ಸ್ವನಮಿರೆ ವನಂ ಭುಗಿ)

ಭುಗಿಲನುರಿದುದು, ಖಗ-ವ್ರಜ-

ಮೃಗ-ತತಿ ಘರಿಘರಿಸೆಯ್ದೆ ಬೆಂದುದು ಬಿಸಿಲೊಳ್. || 431 ||

ಕೊಳದಂಬು ಬತ್ತೆ, ಚುಯ್ಯೆಂ

ದೊಳಗಣ ನಳಿನಾಳ ಕರಿಕುವರಿಗುಮೆನ್ನುತ್ತಂ, | (-ಕರಕುವರಿ)

ಜಳಜ-ಸಖಂ ಜಳ-ಕಿರಣಾ

ವಳಯಂ ಪಿಠಿದಂತೆವೋಲ್ ಮರೀಚಿಕೆ ಮೆಪ್ಪಿಗುಂ. || 432 ||

ಪ. ಕೊಳದ ಅಂಬು. ನಳಿನಾಳ-ಕರಿಕು-ಪರಿಗುಂ ಎನ್ನುತ್ತಂ. ಟೀ. ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ ಜಳ-ಕಿರಣಗಳ ಆವಳಿಯಿಂದ ನಳಿನಾವಳಿಗೆ ಕರಿಕು ಬರುತ್ತದೆಂತ, ನಳಿನ-ಸಖಂ (ಅಂದರೆ ಸೂರ್ಯಂ) ಹೇಳಿ, ಜಳ ಇತ್ಯಾದಿ. ಬಹಿಷ್ಕ ಕೊಳದ ಹೊಪಿಗೆ ಮರೀಚಿಕೆ ತೋಪಿ, ಸೂರ್ಯನು ಕೊಳದ ನಳಿನಾಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ವ|| ಮತ್ತಮಲ್ಲಿ

ಉತ್ಪಲಮಾಲಿಕೆ

ನೋಡಿ ಮರೀಚಿಕಾ-ಜಲಮನಂಬುವಿದೆಂದೆಳಸುತ್ತೆ, ಬಂದು, ಕೈ
ನೀಡಿ, ಕಲಂಕಿ, ಪೊಕ್ಕು, ತೆಗೆದಿಕ್ಕುತೆ ಪುಷ್ಕರಮಂ ನಿಜಾಸ್ಯದೊಳ್,
ಬಾಡಿ, ಬಬ್ಬಿಲ್ಲು, ಬಬ್ಬಿಲ್ಲು, ಫೀಲಿಪ್ಪಿಡುತಂಗದೊಳೆತ್ತಲುಂ ಪುಗುಳ್
ಮೂಡಿರೆ, ಬಿಬ್ಬಿದರ್ಕ್ಕ-ಕರ-ಕಲ್ಪಿತ-ಸಂಜ್ವರನೊಂದು ಕುಂಜರಂ.

|| 433 ||

ಟೀ. ಬಂದು ಕುಂಜರಂ ಎಂಬುದು ಕರ್ತೃ. ಅದು ಅಂಥ ಜಲಮಂ ನೋಡಿ ... (ಕಡೆ ಯಲ್ಲಿ) ಅರ್ಕ್ಕ-ಕರ-ಕಲ್ಪಿತ-ಸಂಜ್ವರನಾಗಿ ಬಿಬ್ಬಿದು (ಬೀಬಿ, ಸೂ. 241). ನಿಜ-ಅಸ್ಯದೊಳ್.

ಕಂದಂ

ಬಾಯ್ವಿಡುತೆಯ್ವಿದ ಮೆಪ್ಪಿಯಂ

ತಾಯ್ವಿಡಿ ನಡೆ ನೋಡಿ, ಬಾಡಿ, ತಾಪಂ ಮೊದಲಿಂ |

ದಯ್ವಿಡಿ ನೆಗಬ್ಬಿರೆ, ತೆಗೆದೇಂ

ಕಯ್ವಿಡಿದೂದಿದುದೊ ಸೋಪ್ಪ-ಜಳಮಂ ಬಸುಪ್ಪಿಂ? || 434 ||

ಪ. ತಾಯ್-ಪಿಡಿ (=ತಾಯಿಯಾದ ಅನೆ). ಮೊದಲಿಂದೆ ಅಯ್ವು-ಮಡಿ. ತೆಗೆದು, ಏಂ ಕಯ್-ಪಿಡಿದು, ಉಗಿದುದೊ. ಟೀ. ಆ ತಾಯ್ವಿಡಿ ತನ್ನ ಮಹಿಯಂ ತನ್ನ ಸಂತಾಪದಿಂದ ತಂಥ ಸದಿಸುವುದುಂಟೇ?

ನಡುನೆತ್ತಿ ಬಿರಿದು, ಮುತ್ತುಗ

ಳೊಡೆದುಚ್ಚಳಸುತ್ತ ಪಾಲ್ಕಿ, ಪನಿಗೆತ್ತು ನವಿಲ್, |

ತುಡುಕೆ, ನಿಜ-ಚಂಚುವಂ ಸುಡೆ,

ಮಿಡುಕಿದುದು, ನಿದಾಘ-ತಪ್ತ-ಕರಿ-ಸಂಕುಳದಾ.

|| 435 ||

ಅ. ನಿದಾಘ-ತಪ್ತ-ಕರಿ-ಸಂಕುಳದ ನಡುನೆತ್ತಿ ಬಿರಿದು, (ಬಣ್ಣಕ ಅನೆಯ ತಲೆಯ) ಮುತ್ತುಗಳೆ ಬಡೆದು. ಪ. ಪನಿ-ಗೆತ್ತು (ಗುರು). ಟೀ. ನವಿಲಿಗೆ ಮೋಸ ಬಂತು.

ತಳಮಂ ಸುಡೆ ನೆಲನಡಿಯಿಡ

ಲಳವಲ್ಲದೆ ನಿಂದ ಸಿಂಧುರಂಗಳ ನೆಲಿಲೊಳ್ |

ಬಿಟ್ಟಿಗೊಂಡು, ನಿಂದು, ಭಿಸಿಲುಪ

ಟಳಮಂ ಕಳಗುಂ ಕ್ಷಣಂ ಮೃಗೇಂದ್ರ-ಕದಂಬಂ.

|| 436 ||

ಅ. ನೆಲಂ (ಅಡಿಯ) ತಳಮಂ ಸುಡೆ, ಅಡಿ ಇನಲ್. ಟೀ. ಸಿಂಹಂಗಳು ಸಿಂಧುರಂಗಳೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲ ಉಪಟಳವನ್ನು ಕಳೆಯಕ್ಕೆ ನೋಡುತ್ತವೆ.

ಕಡುಗಾದ ಪೆಡೆವಣಿಗೆ ತಲೆ

ಗೊಡಪುತ್ತಂ, ಭಯಮನುಪ್ಪಿದು, ಪುಗೆ ಸೋಗೆಯ ಸೊಂ |

ಪಡರ್ದ ಪೊಸ ಪಿಲಿಯೊಳ್, ಫಣಿ

ಬಿಡದುರಿದುದದೆಂದೊಡದನದಾರ್ ಬಣ್ಣಿಸುವರ್?

|| 437 ||

ಪ. ಕಡು-ಕಾದ ಪೆಡೆ-ಮಣಿಗೆ ತಲೆ-ಕೊಡಪುತ್ತಂ. ಸೊಂಪು ಅಡರ್ದ. ಬಿಡದೆ ಉರಿದುದು ಅದು ಎಂದೊಡೆ. ಟೀ. ಪಿಲಿ (= ನವಿಲ್) ಫಣಿ ತಿನ್ನುವ ಜೀವಿ; ಹಾಗಾದರೆ ಅದರಿಂದ ಹತ್ತರವೂ ಫಣಿ ತನ್ನ ಉರಿಯೊಳಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಹೋದಿತು? ಸೋಗೆ ಎಂತ ನವಿಲ ಹೆಸರೂ ಅದೆ; ಇಲ್ಲಿ ಅದು ಕಬ್ಬು ಮೊದಲಾದವು ಸೋಗೆ ಎಂತ ತಿಳಿಯ ಬೇಕು.

ಪೆಡೆಯಂ, ಕೊಡೆಯೆಂತಿರೆ, ಪಿಡಿ

ದಡಿಯೊಳ್ ನೆಲೆ ನಿಂದ ಮುಪ್ಪಿಯನಾನನದೆಲರಿಂ |

ಬಿಡದಾಶ್ವಾಸಿಸಿ, ಮುಪ್ಪುಕಂ

ಬಡೆದೋವುತ್ತಿದುರಗಿ ಪರ್ಬಿದ ಬಿಸಿಲೊಳ್,

|| 438 ||

ಪ. ಪಿಡಿದು, (ಪಡೆಯ) ಅಡಿಯೊಳ್. ಮಹಿಯಂ ಆನನದ. ಮಹಿಕಂ-ಪಡೆದು. ಇ
ರ್ದುರು ಉರು. ಪೆ. ಉರು ತನ್ನ ಮಹಿಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದ ವರ್ಣನೆ.

ಅಳುವರ್ ಬಿಸಿವಿಸಿಲ ಬೇಗೆಯ

ನಿಳೆ ಸೈರಿಸಲಾಪಿದಭ್ರ-ಗಂಗಾ-ಜಳದೊಳ್ |

ಮುಯಿಗಲಿರದೆಬ್ಬಿ ಮೋಲ್ ಕ

ಣ್ಣೊಳಿಸಿತು ಸುಟ್ಟುಲಿ ಸು-ರೇಣು ಪಸರಿಸೆ ನಭದೊಳ್. || 439 ||

ಪ. ಬೇಗೆಯಂ ಇಳೆ ಸೈರಿಸಲ್ ಅಪವಿ. ಮುಯಿಗಲ್, ಇರವಿ (=ತಡೆಯವಿ). ಪೆ. ಇ
ಳೆ ತಾನು ಅಭ್ರಗಂಗೆಯ ಜಳದೊಳ್ ತಂಪೆಂದು ಮುಯಿಗುವದಕ್ಕೆ ಎದ್ದಿತು ಎಂಬಂತೆ ಸುರೇ
ಣು ಉಪಿ ಸುಟ್ಟು ನಭದೊಳ್ ಪಸರಿಸೆ ಕಣ್ಣೊಳಿಸಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ವಿಪರೀತವಾದ ಆಲೋಚನೆ
ಯೊಂದುಂಟು ಅಂದರೆ ಆಕಾಶಗಂಗೆಯದು.

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ನಿಡಿದುದು ದಂತಿ-ದಂತಮದು, ಸಂಗಡಮಾಗಿರೆ ಕುಂಭ-ಮೌಕ್ತಿಕಂ;

ಪೆಡೆವಣಿ ಪಾಪಿ, ನೆತ್ತಿ ಬಿರಿದತ್ತುಹಿ-ವೃಂದದ; ಸಿಂಹ-ಕೇಸರಂ |

ಬಿಡದುದಿರಿದತ್ತು; ಪಕ್ಕಿಗಳ ನುಣ್ಣುಲಿ ಸೀದುದರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂ

ಗಡಿಸಿದ ಋಕ್ಷ-ರೋಮ-ತತಿ ಬೆಂದುದು. ಬೇಸಗೆಯುಗ್ರಮೆಂತು

[ಟೋ! || 440 ||

ಪ. ಬಿರಿದತ್ತು ಅಹಿ-ವೃಂದದ. ಸೀದುದು; ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ. ಪೆ. ದಂತಿಯ ದಂತವೂ
ಲವಿ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕುಂಭ-ಮೌಕ್ತಿಕವೂ ನಿಡಿದುದು; ಅಹಿವೃಂದದ ಪೆಡೆವಣಿ ಪಾಪುವಂತೆ ನೆ
ತ್ತಿ ಇತಞ್ಣ.

ವ| ಇಂತಳವಿ-ಗಳದಳುರ್ದು ಘನ-ನಿದಾಘ-ಕಾಲದೊಳ್ . . . ಕಾ

ಲಮೇಘಂ ಕಾಲ-ಮೇಘಂಗಳೆ ಮನುಜ-ರೂಪವಡೆದಂತೆಸೆವತಿ-ಬ

ಳರೆಸಿ ಸ ಕಿರಾತವೇರಸು ಬೇಂಟೆವೋಗಲೆಂದು, ಸಮದ-ಸಮುತ್ತು

ಕ-ಚಿತ್ತನಾಗಿ,

ಮಹಾಸ್ಥಗೃಹೆ

ಸುಲಿಪಲ್, ಕೊಂಕಿದರ್ ಪುರ್ಬಂಬುದ-ನಿಭ-ತನು, ಕೆಂಗಣ್ಣೊಳ್
[ಮಿಸೆ ಚೆಲ್ವಾ

ಗೆ, ಲಸನ್-ಮತ್ತೇಭ-ಮುಕ್ತಾಭರಣಮೆಸೆಯೆ, ಕೂರ್ಪಾಸಮಂ ತೊ
[ಟ್ಟು, ಕಟ್ಟು |

ತ್ತೆ ಲತಾ-ಸಂದೋಪದಿಂ ಕೇಶಮನಮರೆ ಧನುರ್-ಬಾಣಮಂ ತಾಳ್ವು,
[ಕೆರ್ಪಂ

ನಲವಿಂ ಮೆಟ್ಟುತ್ತೆ, ಕೂರ್ನಾಯ್ವೆರಸಿ, ಶಬರರೊಂದಾಗಿ ಬಂದಂ ಪು
[ಳಂದಂ. || 441 ||

ಪ. ಪುರ್ಬು, ಅಂಬುದ. ಮತ್ತ-ಇಭ-ಮುಕ್ತಾ-ಅಭರಣಂ. ಕೇಶಮಂ, ಅಮರೆ.
ಟೀ. ಇದು ಕಾಲಮೇಘನೆಂಬ ಆ ಪುಳಿಂದರಾಯನು ಬೇಟೆಗೆ ಹೊಟು ವರ್ಣನೆ.

ವ || ಮತ್ತಮಾಗಳ್

ಚಂಪಕನಾಲೆ

ಬಿಡುವಲೆ, ಸೊರ್ಕುಮರ್ದು, ಪದವಿಲ್, ಮಿಡಿವಿಲ್ಲೆಲೆಯಂಬು, ಮಿ
[ಟ್ಟೆಪೇ

ರಡಿ, ಬಡಿಕೋಲ್, ತುಪಾಕಮಿಡುಗಲ್ಲೆರೆ, ಪೇರ್ಬಲೆ, ಕೂಳಿ, ಗಾಳ
[ಮಂ |

ಟಿಡುವಲೆ ದೀಪದೇಣನುಡಿಗಲ್ಲಿಯಪಾಯುಧಮಡ್ಡಣಂ ಸೊಡ
ಗಿಡಿಗಮೆನಿಪ್ಪಿವಂ ಪಿಡಿಮ ಬೇಂಟೆಗೆ ಸಂದ ಪುಳಿಂದರೆಯ್ದಿದರ್.

|| 442 ||

ಪ. ತುಪಾಕಂ, ಇಡುಗಲ್, ಎರೆ. ಗಾಳಂ, ಅಂಟು, ಇಡು-ಬಲೆ (ಆ ಮೇಲೆ ಬರುವ ಒಂ
ದೇನು ಶಬ್ದ ನಮಗೆ ಅನುಮಾನವು). ಅಪಾಯುಧಂ, ಅಡ್ಡಣಂ. ಎಣ್ಣು ಇವಂ. ಟೀ. ಇ
ವು ಪುಳಿಂದರ ಬೇಟೆಯ ಸಾಮಾನುಗಳು

ವ || ಇಂತೆಯ್ಯರೆ, ಪುಳಿಂದ-ಪತಿ ಪುಳಿಂದಪುರದುತ್ತರ-ದಿಶಾ-ಭಾಗದ
ಜೇಮೂತವಸನಮೆಂಬ ಗಿರಿಯ ಸಾರ್ಕೆಗೆಯ್ಯುರ್ಪಿನಮಾ ಗಿರಿಯ
ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ (ನಾನಾವಿಚಿತ್ರಂ) ಬಪ್ಪಿತ್ತು, ಅದೇಂ ಬಣ್ಣಿಪೆಂ?

88. CHANDRAHASA IN CHANDRANAVATI (see No. 8.)

ಚಂದ್ರಹಾಸನು ಚಂದ್ರನಾವತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಡು

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟದಿ

ಮುಂದೆ ಪರಿತಂದು, ಚರರಲುಪೆ, ಸಿಂಗರಿಸಿದರ್

ಚಂದನಾವತಿಯ; ಸಂಭ್ರಮದಿಂ ಕುಳಿಂದಕಂ

ಬಂದು, ನಿಜ-ಭವನಮಂ ಪೊಗಲಿದಿರ್ವಂದು, ನಲಿದವನ ಸತಿ-ಮೇಧಾ
[ವಿನೀ |

ಕಂದನಂ ತೆಗೆದತ್ತಿ ಕೊಳುತ, ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿ, ಸಾ

ನಂದದಿಂ ಪೊರೆಯೇಲುದಿಳ, ತನ್ನ ಬಂಜೆತನ

ಮಿಂದು ಪೊದುದು, ಪುತ್ರವತಿಯಾದೆನೆನ್ನ ಪುಣ್ಯ-ದ್ರುಮಂ ಫಲಿಸಿ
[ತೆಂದೂ. || 443 ||

ಪ. ಶೃಗಲ್, ಇದಿರ್ವಂದು, ನಲಿದು, ಅವನ.

ಬಯ್ಯಿಕ ನಗರದೊಳಾದುದುತ್ಸವಂ; ಪಾರ್ವರ್ಗಿ

ನಿಳಯದ ಸಮಸ್ತ-ವಸ್ತುಗಳನೊಲಿದಿತ್ತನೊಂ

ದುಬ್ಬಿಯದೆ; ವಿದಿತ-ಜಾತ-ಕರ್ಮಮಂ ಮಾಡಿಸಲ್, ಬುಧರುತ್ತರೋ
[ತ್ತರವನೂ |

ತಿಳಿದು, ನಿರ್ಮಲ-ಮುಖಾಂಬುಜದಿಂ ಶಶಾಂಕನಂ

ಕಬ್ಬಿಕಬ್ಬಿಸಿ ನಗುವನದಿಂಬಿಂ ಚಂದ್ರಹಾಸನೆಂ

ದಿಳೆಯೊಳತಂಗೆ ಪೆಸರಾಗಲೆಂದುಚ್ಚರಿಸಿ, ನಾಮ-ಕರಣಂಗೆದರೂ.
|| 444 ||

ಪ. ಮುಖ-ಅಂಬುಜ. ಟೀ. ಚಂದ್ರ-ಹಾಸಂ=ಚಂದ್ರನಂ (ಚಂದ್ರನಿಗೆ) ನಸುವಂ.

ಕತ್ತಲೆಯ ಮನೆಗೆ ಮಣಿ ದೀಪವಾದಂತೆ, ಸಲೆ
ಬತ್ತಿದ ಸರೋವರಕ್ಕೆ ನವ-ಜಲಮೊದವಿದಂತೆ,
ಬಿತ್ತರದ ಕಾವ್ಯ-ರಚನೆಗೆ ದೇವರ ಸ್ತುತಿ ನೆಗಬ್ಬಿಂತೆ, ಭೂತಳದೊ
[ಳೂ |

ಮತ್ತೆ ಸಂತಾನಮಿಲ್ಲದ ಕುಳಂದನ ಬಾಚ್ಚಿ
ಗುತ್ತಮ-ಕುಮಾರನಾದಂ ಚಂದ್ರಹಾಸಂ || 445 ||

ಮೆಲ್ಲನಿಂತಿರಲೆಂಟನೆಯ ವರುಷಮಾಗಲೈ,
ನಿಲ್ಲದುಪನಯನಮಂ ವಿರಚಿಸಿ, ಕುಳಂದಂ ಸ
ಮುಲ್ಲಾಸಮಂ ತಾಳ್ದನಂಗ-ಸಹಿತಖಿಳ-ವೇದಂಗಳಂ ನೀತಿಗಳನೂ |
ಸಲ್ಲಲಿತ-ಶಬ್ದಾದಿ-ಶಾಸ್ತ್ರ-ಸಿದ್ಧಾಂತಗ
ಳೆಲ್ಲಮಂ ಗುರು-ಮುಖದೊಳಧಿಕರಿಸಿ, ಬೇಕಾದ
ಬಿಲ್ಲ ವಿದ್ಯೆಯನಪ್ಪಿದು, ಗಜ-ತುರುಗದೇಲಿ ಟದೊಳ್ ಚತುರನಾದ
[ನವನೂ. || 446 ||

ಪ. ಮೆಲ್ಲನೆ ಇಂತು ಇರಲ್ (ಅಂದರೆ ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಶಿಕ್ಷೆ ಬಲಾತ್ಪ್ರಾರವಿಲ್ಲದೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಸಾ
ಗುತ್ತಿರಲ್). ತಾಳ್ದಂ; ಅಂಗ. ಟೀ. ಗಜ-ತುರುಗ-ತೇರು-ಅಟದೊಳ್ ಎಂತಲೂ ಅರ್ಥ
ವಾದೀತು.

ಪೋಡಶ-ಪ್ರಾಯದೊಳವಂ ಪ್ರಬಲ-ಬಲನಾಗಿ,
ಮೂಡಿದಗ್ಗುಲಿಕೆಯಿಂದೆಯ್ಗೆ ರಥಿಕರ್ಕಳಂ
ಕೂಡಿ ಕೊಂಡೆಯ್ಗೆ, ನಿಜ-ತಾತಂಗೆ ಮಲೆನ ಮನ್ನೆಯರೆಲ್ಲರಂ ಘಾ
[ತಿಸೀ. |

ಮೂಡಿದಂ ದಿಗ್ವಿಜಯಮಂ; ಕುಳಂದಕನಾಳ್ವೆ

ನಾಡಲ್ಲದೆಣ್ಣೆಸೆಯ ಸೀಮೆಗಳನೊತ್ತಿದಂ;
ಪೂಡಿಸಿದನವಲಿವಲಿ ಮನೆಗಳಸು-ವಸ್ತು-ಜಾಲಂಗಳಂ ತನ್ನ ಪುರಕೇ.
|| 447 ||

ಟೀ. ರಥಕರ್ಕಳೆ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಸೂ. 101.

ನಿಳಯಕೆಯ್ತಂದನುತ್ಸವದಿಂ; ಕುಳಿಂದಕಂ
ಬಹುಕ ತನ್ನಾಧಿಪತ್ಯಮನಾತ್ಮಜಂಗೆ ಮಂ
ಗಳ-ಮುಹೂರ್ತದೊಳತ್ತನಂದಿನಿಂ ಚಂದ್ರಹಾಸಂ ಪಾಲಿಸುವನಿಳಿಯ
[ನೂ. || 448 ||

89. THE KIRATA MESSENGER RELATES HOW

TOWARDS THE END OF THE CHASE THE GEM HAD BEEN
FOUND, AND HOW THE SERVANTS OF VISHNU SIMHALA, THE KING
OF SIMHALA, HAD BEGUN TO QUARREL WITH HIS MASTER AS TO
WHOM THE GEM BELONGED. RAJASEKHARA DETERMINES
TO HUMBLE SIMHALA (see No. 87)

ತಾನು ತಂದ ಮಣಿ ಹ್ಯಾಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತೆಂದೂ ಸಿಂಹಳರಾಯನ ಆಳುಗಳು
ತಮ್ಮ ಯಜಮಾನನದೆಂತ ಜಗಳಾಡಿದರೆಂದೂ, ಆ ದೂತನು ವರ್ಣಿಸಿದ ಮೇಲೆ
ರಾಜಶೇಖರನು, ಸಿಂಹಳನ ಗರ್ವ ಮುರಿಯ ಬೇಕೆಂತ, ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದದು
ವ | ಅಂತುಮಲ್ಲದೆ ಕಾಳಮೇಘಂ (ಶೋಷಿಪೀಂಟಿಯುಮನಾಡಿ) ತಡಿಗೆ
ಯ್ದಿ, ನಿಂದಿರ್ಪಿನಮಾಗಳೊಂದುದ್ದಂಡ-ಪ್ರಚಂಡ-ಕಂಠೀರವಂ ಗೆಂಟೆ
ನೊಳ ವಿಲಯಾಗ್ನಿ ಮೈವೆತ್ತದೆಂಬ ಗುರ್ವನೊಳಕೊಂಡು, ಗರ್ವಿಸಿ,
ನಿಂದು,

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಘನ-ಸಿನದಕ್ಕಿದರ್ಗಳಮೆನಿಪ್ಪ ವೊಲಿಂದ್ರ-ಗಜೇಂದ್ರಮುಖ್ಯ, ಗ
ರ್ಜನೆಗುಡುತೆಬ್ಬಿ, ಲಂಘಿಸಿ, ವಿಜೃಂಭಿಸಿ, ಕುಂಭಿ-ಶಿರಃ-ಪ್ರದೇಶಮಂ |

ಕೊನೆವುಗುರಿಂದೆ ಸೀಲ್ದು, ರುಧಿರೋನ್ಮದ-ಕೃನ್-ಮಧುವೀಂಟೆ, ಗೆಂ
[ಟನೊಳ್

ತೊನೆದು, ಕುನುಂಗಿ, ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ, ಕಣ್ಣಿಡಿ ಸಾಲಿಡೆ ನೋಡಿ ಬೇಡರಂ,
|| 449 ||

ಪ. ಘನ (=ಮೇಘ)-ನಿನದಕ್ಕೆ ಇದು ಅರ್ಗಲಂ ಎನಿಪ್ಪ ಪೊಲ್. ಗರ್ಜನೆ-ಕುರುತು-
ಎಬ್ಬು. (ತಾನು ಸೀಲ್ದ ಕುಂಭಿಯ) ರುಧಿರವೆಂಬ ಉನ್ಮದ-ಕೃತ್-ಮಧು. ಟೀ. ಇದು ಬೇ
ಟಿಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆನೆಯನ್ನು ಸೀಲ್ದ ಒಂದು ಸಿಂಹದ ವರ್ಣನೆ. ಮೇಘದ ನಿನದಕ್ಕೆ ಇದು
(ಈ ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆ) ಅರ್ಗಲಂ ಎಂಗು ಇಂದ್ರನೆಂಬ ಕವಿಕಲ್ಪಿತವಾದ ಭೂತದ ಅನೆ ನುಡಿದು
ಅಬ್ಬಿದದು ವಿಪರೀತವೇ ಸರಿ.

ನೆಗೆದುದು; ಪಾಯ್ರು, ಪೊಯ್ರು ದೊಡಲಿರ್ಕಡಿಯಾಗಿರೆ ಖಂಡ-ದಿಂಡೆ
[ಯಂ

ತೆಗೆತೆಗೆದಿಟ್ಟು ದೊಟ್ಟಜೆಯಿನ್ನೊಟ್ಟಿದುದಟ್ಟೆಯನಟ್ಟೆ, ಗಂಡುಗೊಂ |
ಡುಗಿಬಗಿ ಮಾಡಿ, ಮಾಮಲಿತ ವೀರ-ಕಿರಾತರನೊಕ್ಕಲಿಕ್ಕಿ, ಧಾ
ತ್ರಿಗೆ ಪೊಸ ರಕ್ತ-ಪೂರಮೆಸಗಿತ್ತದು ಕೇಸರಿ. ಕೇಳ್, ಧರಾಧಿಪಾ!
|| 450 ||

ಪ. ಪೊಯ್ರುದು; ಒಡಲ್. ತೆಗೆದಿಟ್ಟುದು; ಒಟ್ಟಜೆಯಿಂ ಇತ್ಯಾದಿ. ಟೀ. ಇದೊಳ್ಳಕ್ಕೆ
ಅದು ಕೇಸರಿ ಎಂಬ ಕರ್ತೃ. ಕೇಳ್, ಧರಾಧಿಪ ಎಂತ, ಆ ಕಿರಾತದೂತನು ತನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು
ಆಲಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾಜಕೇಖರನಿಗಿಂದದು.

ವ || ಆಗಲ್

ನಡುಗುವ ಕಾಲ್ಗಳುಬ್ಬರಿಸಿ ಸೂಸುವ ಸುಯ್ಯೆಮರೇಲಿದಾನನಂ,
ಪೊಡವೆರ್ದೆ, ಪೊಯ್ರು ಕಿರ್ಬರಿ, ಸಿಡುಂಬಿನ ಮುಳ್ಳಳ ಘಾಯಮಂ
[ಗದೊಳ್, |

ಬಿಡೆ ಬೆದರ್ವಕ್ಕಿ, ಬೆರ್ಚುವ ಮನಸ್-ಸ್ಥಿತಿ ತೋಲಿತಿ, ಪುಳಂದನೆ
[ಯ್ದುತೆಂ
ಮೊಡೆಯನ ಮುಂದೆ ಕೈ ಮುಗಿದು, ನಿಂದವನೆಂದನಿದಂ, ಧರಾಧಿಪಾ!
|| 451 ||

ಪ. ಕಾಲ್ಗಲೈ, ಉಬ್ಬರಿಸಿ ಸೂಸುವ ಸುಯ-ಜಿಮರ್ ಏಜಿದ ಆನನಂ, ಪೊಡರ್ವ ಎರ್ವೆ. ಘಾಯಂ ಅಂಗದೊಲೈ. ಟೇ. ಇದು ಆ ಸಿಂಹದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಬಡೆಯನಾದ ಕಾಲಮೇಘುನಿಗೆ ಬಂದು ತಿಳಿಸಿದ ಬಬ್ಬ ಪುಳಂದನ (ಕಿರಾತನ) ವರ್ಣನೆ. ಅವನೆಂದದು ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ. ಪೊಡರ್ವೆರ್ವೆ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಜಿಡರ್ವ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಶಿಥಿಲತ್ವ.

ಎಲೆ, ಶಬರೇಶ! ನೋಡಿದೆ ಇದೇಲ್ಲರುತಿರ್ದಪುದಿತ್ತು! ನಿನ್ನ ಪೆರ್ಬಲಮುಡಿದಸ್ಥಿಯಿಂ, ಸುರಿವ ರೋಹಿತದಿಂ, ಕಡಿವೋದ ಕಾಲ್ಗಳಂ, |
ತೊಲಗಿದ ತೋಳ್ಗಳಂ, ಪರಿದ ವೆರ್ಗರುಳಂ, ಪೊಲಿಮಟ್ಟೆ ಖಂಡದಿಂ,
ವಿಲಯದ ಮೃತ್ಯುವಂತೆ, ತವೆ ಕೊಂದುದು! ತಿಂದುದೊಂದಿಭಾಂ

[ತಕಂ! || 452 ||

ಪ. ನೋಡು! ಇದೆ ಇದೆ ಎದ್ದಿರುತ್ತೆ ಇರ್ದಪ್ಪದು ಇತ್ತು! ಪರ್ವಲಂ ಉಡಿದ ಅಸ್ಥಿಯಂ, ಕಡಿ-ಪೋದ. ತಿಂದುದು! ಅದು ಬಂದು ಇಭ-ಅಂತಕಂ! ಟೇ. ಆ ಕಿರಾತರು ಕಾಲಮೇಘುನ ಬಯ್ಯಿಗೆ ಕಳುಹಿದ ಆ ದೂತನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಸಿಂಹದ ಕೇಡು ಮೃಗಯೆಯನ್ನಾಡಿದ ಶಾಪದಿಂದ ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬಂತೆಂಬ ಭಾವವುಂಟು.

ವ || ಎಂದ ಕಿರಾತ-ದೂತೋಕ್ತಿಯಂ ಕೇಳ್ವು,

ಮಹಾಸುಗ್ಧರೆ

ಘನ-ಕೋಪಾಟೋಪಮಂ ತಾಳ್ವರುಣತರ-ತರತ್-ತಾರ-ನೇತ್ರಂ, ತ
[ತ-ಸ್ತಂ

ದನ-ಯುಕ್ತೋಪ್ಪಂ, ಪ್ರಬದ್ಧ-ಭುಕುಟ-ನಿಟಲನುತ್ಕೀರ್ಣ-ಘರ್ಮಾಂ
[ಬು-ಭೀಷ್ಮಾ |

ನನನುದ್ಯುತ್-ಖಡ್ಗಮೊಂದಂ ಪಿಡಿದು, ಜಡಿದದೇಂ ಧೀರನೊ? ಧೀವ
[ರಂ ಭೋಂ

ಕನೆ ಬಂದಂ-ದೇವ, ಕೇಳ್!-ಭೀಕರ-ಕರಿರಿಪುವಿರ್ಪಲ್ಲಿಗಾ ಕಾಳ
[ಮೇಘಂ. || 453 ||

ಪ. ಕೋಪ-ಅಟೋಪಮಂ ತಾಳ್ವು. ಯುಕ್ತ-ಬಿಸ್ತಂ, ಪ್ರಬದ್ಧ-ಭುಕುಟ-ನಿಟಲಂ, ಉತ್ಕೀರ್ಣ-ಘರ್ಮ-ಅಂಬು-ಭೀಷ್ಮ-ಆನನಂ, ಉದ್ಯುತ. ಜಡಿದು-ಅದು ಏಂ ಧೀರನೊ?-ಧೀವರಂ (ಇದು ಕರ್ತೃವಾ. ದೆ). ಕರಿ-ರಿಪು=ಸಿಂಹ. ಟೇ. ಇದು ಆ ಕಾಳಮೇಘುನ ವರ್ಣನೆ.

ವ || ಅಂತು ಪರಿತ್ರಾಸ-ನಿರ್ಯಾತ-ಕಿರಾತ-ಸಂಜಾತಮೊಡವರೆ (ಅವಂ)
 ಪನ್ನತಿಕೆಯಿಂ ಬರ್ಪಾಗಳ್ ಮುಂದೆ ಮಂದೈಸಿ ಮಡುಗಟ್ಟಿದ ನೆತ್ತರ
 ಪೆರ್ವೊನಲಿಂ, ಕುಪ್ಪಳಿಸಿಗುಪ್ಪೆಗೊಂಡದೊಂಡೆಗರುಳ್ಳಂ, ಪಿಂಡುಗೊಂ
 ಡು ಜೊಂಡೆಬ್ಬಿ ಕಾಳ್ಕುದುಳ ಕೊಬ್ಬಿಸ್ಸಂದರೆದೊಡೆದ ಕಣ್ಣಂ, ಕೆದ
 ದರ್ ತಲೆನವಿರಿಂದ, ಜಿಗಿಜಿಗಿಯಾದ ಪೊಡೆಯಿಂದರೆಗರ್ಚಿದ ನಾಲಗೆ
 ಯಿಂ, ಕೆಲದೊಳೊಕ್ಕ ಬಿಲ್ಲರಳ್ಳಂ, ಕಡಿವಡೆದ ತೋಳ್ಳಂಮಡಿದ
 ನಡುಗಳಂ, ಜರಿದ ಮುಡುಪಿಂ ಪಾಸಿ ಪರಪಿದಂತೆ ಬಿಬ್ಬಿ ಪೆರ್ವೆಣಂಗ
 ಳಿಂದತಿ-ಭಯಾನವಮಾದ ಬಟ್ಟೆಯಂ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರೆ, (ಆ ಸಿಂಹಂ) ತೊ
 ಟ್ಪನೆ ಕಟ್ಟದಿರೊಳತಿ-ಭೀಕರಾಕೃತಿವೆತ್ತು, ಮುರಿದೊಬ್ಬಿರಿಗೆದರ್ವ ಕ
 ಣ್ಣಂನುಂಗುವಂತೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಸಂಧ್ಯಾ-ರುಣಿತ-ಪ್ಚ್ಚಿ ಮಾಚಲ-ಗುಹಾ-
 ವಿವರದಂತಿರ್ಪ ಬಾಯಂ ತೆಪ್ಪಿದು, ಕಲ್ಪಾಂತ-ಕಲೋರ-ಘನ-ಘನ-
 ಧ್ವನಿಯನೆಲ್ಲೊಪಂತೆ ಗಜರಿ, ಗರ್ಜಿಸಿ, ನಿಂದವ್ವಳಸಲುಜ್ಜುಗಿಪಾಗಳ್

ಕಂದಂ

ನಡೆನಡೆಯಿದಿರ್ಚಿದಿರ್ಚೊ

ಗೊಡೆಯದಿರೊಗೊಡೆಯದಿರ್! ಕರಂ ಕರವಾಳಂ |

ಪೊಡೆಪೊಡೆಯನುತ್ತಿ, ನಾಲ್ಕುಂ

ಕಡೆಯೊಳ್ ಕವಿದರ್ ಕಿರಾತರವನೀ-ನಾಥಾ!

|| 454 ||

ಪ. ಕಿರಾತರ್; ಅವನೀ-ನಾಥಾ (ಅವನೀನಾಥನಾದ ರಾಜಕೇಖರನೇ)!

ವ || ಆಗಳ್ ವಿಲಯಾಗ್ನಿ ಮೈವೆತ್ತಂತೆ ಮಾಮಸಕಂ ಮಸಗಿ,

ಮತ್ತೇಭವಿರೀಡಿತಂ

ಜಲಮಂ ಪೊಕ್ಕ ಲುಲಾಯಮಂ, ಪರಿದು ಪುತ್ತೀಲಿರ್ದ ಭಲ್ಲೂಕಮಂ,
 ಸಲೆ ಪುಲ್ಲರ್ಚಿದ ಪುಲ್ಲೆಯಂ, ಕುಜದ ಕೊಂಬಂ ಸಾರ್ದ ಸತ್-ಪಕ್ಷಿ-ಸಂ |

ಕುಲಮಂ ಕುಂದದೆ ಕೊಂದಘುಕ್ಕಿದೆ ಫಲಂ! ನೋಡೆಂಬ ವೋಲ್,
[ಬೇಡರಂ
ಬಲಿಗೊಂಡತ್ತು ಬಲಾಹಕ-ಧ್ವನಿ-ಮಿಳತ್-ಕಂಠೋಗ್ರ-ಕಂಠೀರವಂ.
|| 455 ||

ಟೀ. ಬೇಡರು ಮೃಗಗಳನ್ನು ಕೊಂದ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಸ್ವರ. ಕಂಠೀರವ ಅವರನ್ನು ಬಲಿಗೊಂಡಿತು (ಬಲಿಯೆಂತ ಹಿಡಿಯಿತು) ಎಂಬಂತೆ ಆಯಿತು.

ವ || ಅಂತದಂ ಕಂಡು, ಕಾಲಮೇಘಂ ಪ್ರಲಯ-ಕಾಲ-ಮೇಘದಂತೆ
ಗಜರಿ, ಗರ್ಜಿಸಿ, ಕೆರಳ್ಳು, ಕಿಡಿಕಿಡಿಯೋಗಿ, ನೋಡಿ,

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಜಡಿದಸಿಯಂ ಝಳುಂಪಿಸಿ, ಕರಾಗ್ರದೊಳೆತ್ತಿ, ಕಡಂಗಿ, ಸಾರ್ದು, ಬೊ
ಬ್ಬಿಡುತೆ ಪಳಂಚಿ, ದಂಡೆಗೊಡುತಾರೆ, ಪುಳಂದರಮಂದ-ಸತ್ವದಿಂ, |
ಕೆಡೆಕೆಡೆಯೆಂದು, ಪೊಯ್ದು ನದನಿಕಡಿಯಾಗಿರೆ ನಿನ್ನ ಭೃತ್ಯನಾ
ಕಡುಗಲಿ-ಕಾಳಮೇಘನವನೀಶ್ವರ-ಶೇಖರ-ರಾಜಶೇಖರಾ! || 456 ||

ಪ. ಜಡಿದ ಅಸಿಯಂ. ಕರ-ಅಗ್ರದೊಳೆ. ದಂಡೆಗೊಡುತೆ ಆರಿ. ಪೊಯ್ದು ಅದಂ ಇರ್ಕ
ಡಿಯಾಗಿರೆ (ರಾಜಶೇಖರನೇ!) ನಿನ್ನ ಭೃತ್ಯನಾ, ಆ. ಟೀ. ಇದು ಕಾಳಮೇಘಂ ಆ ಸಿಂಹ
ವನ್ನು ಕೊಂದ ವರ್ಣನೆ.

ವ || ಅಂತು ಪೊಯ್ದು ನಂತರಂ

ಉತ್ಪಲಮಾಲಿಕೆ

ಸಿಲ್ಪಿ, ತದೀಯ-ಮಸ್ತಕದ ಮಾಣಿಕಮಂ ನಡೆ ನೋಡಿ, ಕೌತುಕಂ
ದಾಳಿದನರ್ಘ್ಯಮೆಂದು, ಬಗೆವೃತ್ತಿರೆ; ಬಂದುದಿವೆಮ್ಮ ದೇಶದಿಂ, |
ಕೇಳೆ! ಬಿಟಮೆಮ್ಮದೀ ಮಾಣಿಯೆನುತ್ತಿರದೆಯ್ವಿ, ತೊಡಂಕಿ, ಸಿಂಹಳ
ಕ್ಕಾಳ್ವನ ಭಂಟರುರ್ವ ಮಿಗೆ, ಕಾಳಗಮಂ ತೆಗೆದರ. ಧರಾಧಿಪಾ!
|| 457 ||

ಸ. ಕೌತುಕದಾಳ್ವ, ಇದು ಅನರ್ಘ್ಯಂ. ಔ. ಕಾಳಮೇಘಂ ಸಿಂಹದ ಮಸ್ತಕದ ಮಾಣಿಕಮಂ ನಡೆ ನೋಡಿ, ಸಂತೋಷಂಬಡಲಾಗಿ, ಸಿಂಹಳದೇಶದ ಅರಸನ ಬಂಟರು ಎಂದರು-ಇದು ಎಮ್ಮೆ ಬೇರೆಯೆಂಬುದು, ಕೇಳೆ! ಇದು ದಿಟ! ಈ ಮಣಿ ಎಮ್ಮೆದು! ಎಂತ. ಅದು ಕಾರಣ ಕಾಳಗ ಹುಟ್ಟಿತು.

ವ || ಆಗಳ್

ಮತ್ತೇಭವಿಶ್ರೇಷ್ಠಿತಂ

ಕರೆದೆನ್ನಂ. ಕಲಿ-ಕಾಲಮೇಘನೆಲೆ, ನೀಂ ಪೋಗಲ್ಲಿಗಾ ರಾಜಶೇಖರನೆಮ್ಮಾಳನವಂಗೆ ಕಾಣ್ಯಗೊಡು! ಕೊಳ್ಳಂದಿತ್ತು ತದ-ರತ್ನಮಂ, | ಭರದಿಂದಂ ಕಳುಪುತ್ತೆ, ಮತ್ತವರೊಳನ್ನಂ ಕಾದುತಿರ್ದಪ್ಪನೀ ಪರಿಯಂ ನಿಮ್ಮಡಿಗಿಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಲಾಂ ಬಂದೆಂ, ನೃಪಾಲೋತ್ತಮಾ!

|| 458 ||

ಪ. ಕರೆದು ಎನ್ನಂ ಕಲಿ-ಕಾಲಮೇಘಂ, ಎಲೆ, ನೀಂ ಪೋಗು ಅಲ್ಲಿಗೆ! ಆ ರಾಜಶೇಖರಂ ಎಮ್ಮೆ ಅಳ್ಳಂ: ಅವಂಗೆ . . . ಕೇಳೆ! ಎಂಪು, ಇತ್ತು (ಈ ಎಂಬ ಛಾತುವಿನದು). ಕಾದುತೆ ಇರ್ದಪ್ಪಂ; ಈ. ಔ. ಇರ್ದಪ್ಪಂ=ಇರ್ದಪಂ, ಸೂ. 233. ಕಾಳಗ ಹತ್ತಿದಾಗ ಕಾಲಮೇಘನು ಆ ಮಾಣಿಕವನ್ನು ನನ್ನ ಮುಖಾಂತರ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸೆಂದು, ಆ ದೂತನು ರಾಜಶೇಖರನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ವ || ಮತ್ತಮಾ ಸಿಂಹಳಂ

ಕಂದಂ

ಈ ಮಣಿಗೋರಗೆಯೆನಿಪ ಮ

ಹಾಮಣಿಯೊಳವೆಂಬ ಬಿಂಕದಿಂದಂಬುಧಿಯೊಳ್ |

ಶ್ರೀಮಹಿಮೆಯಾಂತೆನಾನ್ ಎಂ

ಬೀ ಮದದಿಂದೆನಗೆ ದೊರೆಯದಾರ್ ದೊರೆಯೆಂಬಂ.

|| 459 ||

ಪ. ಈ ಮಣಿಗೆ ಬಿರಗೆ (=ನಮ). ಮಹಾಮಣಿ (=ಮಣಿಗಳು ನನ್ನ ಬಯೆಯಲ್ಲಿ) ಬಳವು ಎಂಬ. ಅಂತೆಂ ಆನ್. ಎನಗೆ ದೊರೆ (ಶವನನು) ಅದು ಆರ್ ದೊರೆ (ಯಾವ ದೊರೆ)? ಇದು ಸಿಂಹಳ ದೇಶದ ಅರಸನ ಗವಾದ ಫಣಿಗನೆ ಬಳವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ, ಸೂ. 245.

ವ || ಎಂದುಸುರ್ದು, ಮತ್ತಮಿರದೆ

ದೇವರಡಿಗಂಡು, ಕಪ್ಪಮ

ನೀವರ್ ಚಪ್ಪನ್ನ-ದೇಶದರಸರ್; ವಸು-ರ |

ತ್ನಾವಳಿಯನತುಳ-ಸಿಂಹಳ

ನೇವೇಲಿಪ್ಪಿಂ? ಗಣಿಸದಾಗಳುಂ ಬೆಜಿತಿರ್ಪಂ.

|| 460 ||

ಪ. (ನೀವಾದ) ದೇವರ ಅಡಿ-ಕಂಡು. ರತ್ನ-ಅವಳಿಯಂ ಅತುಳ-ಸಿಂಹಳಂ, ಏವೇಲಿಪ್ಪಿಂ? ಬೆಜಿತಿರ್ಪಂ. ಟೀ. ಬೇಜಿ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜರು ದೈನ್ಯಂಬಟ್ಟರೂ ಸಿಂಹಳನು ಬೆಜಿತಿರುವನು. ಗಣಿಸದಾಗಳುಂ ಎಂಬದು ಗಣಿಸದಾಗಳ್ ಎಂತಲೇ ಆಗ ಬಹುದು; ಹ್ಯಾಗಂದರೆ ಕಬ್ಬಮಣಿ ದರ್ಶನದ ಬಂದು ಹಜಿ ಪ್ರತಿ 32ನೆಯ ಸೂತ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಕೂಡಿಸುವನೇನು-ವಿಕಲ್ಪದಿನವಹಿ ಬಿಂದುಗೆ | ಆಗಳುಂ, ಈಗಳುಂ, ಆಗಮಂ, ಈಗದುಂ. ಇಷ್ಟುಳ್ಳಿ ಆ ಕಿರಾತದೂತನ ಪರ್ತಮಾನ ತೀರಿತು.

ವ || ಎನೆ; ನಿರೀಕ್ಷಿಪರಸಂಗೆ, ದೇವಾ! ಸಿಂಹಳೇಂದ್ರನೆಂದುಂ ಕಪ್ಪ ಮಿತ್ತನೆತ್ತೆಂದು, ಗಣಕ-ಗಣಮಣಿಯರಂ ನಿಂದು, ಕೈ ಮುಗಿದು, ಪೇಲಿ; ಕೇಳ್ವು, ಕೆರಳ್ವು,

ಸೂರ್ಕೊಗೆದಬ್ಬಿಯ ಮಧ್ಯದೊ

ಳುರ್ಕಿದ ಸಿಂಹಳನ ಮದಕಿದಾಪಧಮೆನಿಕುಂ |

ತೋರ್ಕೆವಡೆದಿಸವ ಬಾಳು! ಪೊ

ಣರ್ಕೆಗೆ ಪೊಡಯಿಪುದು ಭೇರಿಯಂ ಭರದಿಂದಂ!

|| 461 ||

ಪ. ಸೂರ್ಕೊ ಬಗೆದ (ಮತ್ತಿ) ಅಬ್ಬಿಯ ಮಧ್ಯದೊಳ್. ಮದಕೆ ಇದು (ಬಾಳು) ಪೊಡ ಧಂ ಎನಿಕುಂ. ಟೀ. ಆ ಸೂರ್ಕದ ಸಹಂ ಜನಿಯರಂ ನಿಂದು ಹೇಳುವಕ್ಕೆ ಇದು ಗಾಳ ಕೇಳುವನ ಉತ್ತರ.

ವ || ಎಂದು, ನಿಜ-ಮಂತ್ರಿ-ವದನಮಂ ನೋಡಿ, ಮತ್ತಮಿಂತೆಂದಂ--

ಜಳನಿಧಿಯೊಳರ್ಪೆನೆಂಬ

ಗ್ಗುಬಿಕೆಯದಂತಿರ್ಕ! ಮಿಕ್ಕ ಬೋಕಾಂತರದೊಳ್ |

ಬಳವೆರಸಿ ನಿಂದೊಡಂ ತಂ

ನಳವಂ ಬಲಿಕ್ಕೈದು, ತೋರ್ಪೆನೆನ್ನಯೆ ಬಳವಂ! || 462 ||

ಪ. ಎಂಬ ಅಗ್ಗಲಿಕ್ಕೆ ಅದು ಅಂತೆ ಇರ್ಕೆ (ಸೂ. 229)! ಟೀ. ಎನ್ನಯೆ, ಸೂ. 53. ರಾಜಶೇಖರನ ಮಂತ್ರಿ ಆ ಮಿತವಚನನೆಂಬವನು.

ಉತ್ಪಲಮಾಲಿಕೆ

ಇಂತೆನೆ; ದೇವ! ದೇವ! ಪತಿ-ಮುಖ್ಯ! ದಿಶಾಧಿಪರಚ್ಚುತಿರ್ಪರೋ
ರಂತೆ ಭವತ್-ಪ್ರತಾಪ-ವಿಭವಕ್ಕೇನೆ, ಗಣ್ಯನೆ ಸಿಂಹಳಂ? ಮಹಾ- |
ದಂತಿಗಳಂ ಬೆಗಚ್ಚಿಗಳಪ ಸಿಂಹಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಮೆ ಪುಶ್ಚಿಗಂ? ಮಹೀ
ಕಾಂತ-ವರೇಣ್ಯ! ಮಾಚ್ಚುದಿನಗೀ ಬೆಸನಂ! ಸೆಲಿಗಟ್ಟ, ತಂದಪೆಂ!

|| 463 ||

ಪ. ಐತಾ-ಅಧಿಪರ್ ಅಚ್ಚುತೆ ಇರ್ಪರ್ ಪಿರಂತೆ. ಟೀ. ಇದು ಮಿತವಚನನು ಧೈರ್ಯ
ದಿಂದ ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರ.

ವ || ಎಂದು, ನುಡಿದ ಮಿತವಚನ-ಕುಮಾರನ (ಮಿತವಚನನೆಂಬ ಕುಮಾ
ರನ) ವದನಾರವಿಂದಮಂ (ರಾಜಂ) ನೋಡಿ,

ಕಂದಂ

ವಿತತ-ಚತುರಂಗ-ಬಳ-ಸಂ

ಯುತನತಿ-ಸಾಹಸಿ, ಸರೋಧಿ-ಮಧ್ಯ-ಸ್ಥಿತನು |

ದ್ವಿತನಾ ಸಿಂಹಳನಲ್ಲದೊ

ಡಿತರರ ಮೋಲ್ ಕಪ್ಪಮಿತ್ತದೇಂ ಸೇವಿಸನೇ? || 464 ||

ಪ. ಸಂಯುತಂ, ಅತಿ-ಸಾಹಸಿ, ... ಸ್ಥಿತಂ, ಉದ್ಧತಂ ಆ ಸಿಂಹಳಂ; ಅಲ್ಲದೊಡೆ ಇ
ತರ. ಟೀ. ರಾಜಶೇಖರನು ಸಿಂಹಳನು ದೊಡ್ಡವನಾಗಿರ ಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ವ || ಇಂತೌದ್ಧತ್ಯ-ಸಾಹಸ-ಸಮಗ್ರನಾಗಿರ್ಪನಾಡೊಡಂ

ನಿನ್ನಿಂ ತೀರದ ಕಜ್ಜಮ

ದಿನ್ನೆನಗೊಂದುಂಟೆ? ನಿಜದಿನಂತಾದೊಡಮೇನಾ? |

ಎನ್ನಯೆ ಭುಜ-ಕಂಡೂದೃತಿ

ಯಂ ನೆಗಬಿಟ್ಟಿಂ! ತೋರ್ಪೆನೆನ್ನ ಸಾವಸದಿರವಂ! || 465 ||

ಸುಗ್ಧರೆ

ಎಂದಲ್ಲಿಂದೆಚ್ಚಿದ ಮಾತ್ಸ್ಯಂಚಿರಸು ಭರದಿನೆಯ್ತುಂದು, ತದ್-ರತ್ನಮಂ ತಾಂ
ಮುಂದಿಟ್ಟಾದ್ಯಂತ-ಕಾರ್ಯ-ಸ್ಥಿತಿಯನೊಸೆದು ವಿಜ್ಞಾಪನಂಗೆಯ್ದಮಂ

[ದಾ |

ನಂದಂಬೆತ್ತಂಫಿ-ಕಂಜಕ್ಕೆಟಗಿ, ಪರಕೆಯಂ ಕೊಂಡು, ಚೋರಿಯಿರಂ

[ದ್ರನಿಂತಾ

ಳ್ಳಂದೊಲ್ಲಾ ದೇಶಮಂ ತದ್-ರಣಕೆ ತಳರಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದಂಕುಮಾರಂ.

|| 466 ||

ಪ. ಎಂದು, ಅಲ್ಲಿಂದೆ ಎಷ್ಟು. ಅದಿ-ಅಂತ. ಗೆಯ್ಯು, ಅಮಂಜ-ಅನಂದಂ-ಪತ್ತು,
ಚೋರಿಯಿರಂ ಇಂತು ಅಲ್ಲೆಂದು (ಅ ಮಿತವಚನನೆಂಬ ಮಂತ್ರಿಯ) ಕುಮಾರಂ ಬಲ್ಲು, ಅ.

90. CHANDRAHASA SENDS HIS TRIBUTE TO DUSHTABUDDHI

(see No. 88)

ಚಂದ್ರಹಾಸನು ದುಷ್ಕಬುದ್ಧಿಗೆ ಕಪ್ಪವನ್ನು ಕಳುಹಿದದು

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟಿ

ಈ ತೆಪದೊಳರೆ, ಕುಳಂದಂ ಚಂದ್ರಹಾಸನಂ

ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲಿ ಕರೆದು, ನುಡಿದನೆಲೆ, ಮಗನೆ! ವಿ

ಖ್ಯಾತವಾಗಿದ ರಾಜಧಾನಿ-ಕುಂತಳಮಿಲ್ಲಿಗಾಲು ಯೋಜನದೊಳಮೆ

[ದೂ; |

ಭೂತಳಮಿದಾ ನಗರದರಿಸಿದು; ನಮಗೊಡೆಯ

ನಾತನ ಶಿರಃಪ್ರಧಾನಂ ದುಷ್ಪಬುದ್ಧಿಃ ಸಂ
ಜಾತ-ವಸ್ತುಗಳ ಸಿದ್ಧಾಯಮಂ ಕೊಡವೇಟ್ಟುದರಸಂಗೆ ನಾವೆಂದನೂ.

|| 467 ||

ಟೀ. ಕೊಡವೇಟ್ಟುದು=ಕೊಡ ಬೇಟ್ಟುದು=ಕೊಡ ಬೇಕು.

ರಾಯಂಗಿ ವರುಷವರುಷಕೆ ನಾವು ಕೊಡುವ ಸಿ
ದ್ಧಾಯಮಂ, ದುಷ್ಪಬುದ್ಧಿಗೆ ಸಲಿಸಿ ಬಪ್ಪ ನಿ
ಷ್ಕಾಯುತ-ದ್ರವ್ಯಮಂ, ನೃಪನ ರಾಣಿಗೆ ಪುರೋಹಿತನಾದ ಗಾಲವಂಗೇ |
ಪ್ರಿಯದಿಂದುವಚರಿಸುವರ್ಥಮಂ ತತ್ಕಾಲ
ಕೀಯ ಬೇಕೆಲೆ, ಮಗನೆ! ಧನವನೊದವಿಸಿ ಕಳುಹ
ಸೂಯೆಗೀಡಾಗ ಬೇಡೆಂದು, ನಿಜ-ನಂದನಂಗಾ ಕುಳಂದಂ ಪೇಟ್ಟನೂ.

|| 468 ||

ಪ. ಕಳುಹೆ, ಅಸೂಯೆಗೆ.

ಹಸ್ತಿ-ಹಯ-ರತ್ನ-ವಸ್ತ್ರಾಭರಣ-ಕರ್ಪೂರ-
ಕಸ್ತೂರಿ-ಮಲಯಜ-ಸುವರ್ಣ-ರಜಿತಾದ್ಯಖಿಳ-
ವಸ್ತು-ಚಯಮಂ ಕೊಂಡು, ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಚರರ್ ಬಂದು ಕುಂತಳ-
[ನಗರಿಗೇ, || 469 ||

ಸುತ್ತಲಂ ದಿಗ್ವಿಜಯಮಂ ಮಾಡಿ, ಪಿತೃ-ರಿಪುಗ
ಳೊತ್ತಿ, ಭುಜ-ಬಲದಿಂದಂ ಕಪ್ಪಮಂ ಕೊಂಡು, ಬಂ
ದುತ್ತಮ-ಸು-ವಸ್ತುಗಳನೆಂದುಮಿವರ್ಥಮಂ ಚಂದ್ರಹಾಸಂ ಕಳುಹ
[ಲೂ, |

ಪೊತ್ತು ತಂದಿಹೆವನೇಕ-ದ್ರವ್ಯವರಮನೆಗೆ,

ಹತ್ತು ನಿನಗೊಂದರಿಣಿಕೆಯೊಳೆಂದು, ಲೇಖನಮ

ನಿತ್ತೊಡೆ, ಕುಳಿಂದಕನ ಸೇವಕರ್ಗಾ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ ನುಡಿದಿಂತೆಂದ

[ನೂ— || 470 ||

ಪ. ಎಂದು ಈವ ಅರ್ಥಮಂ. ತಂದು ಇಹವು ಅನೇಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅರಮನೆಗೆ.

ಏನಿದೆತ್ತೂ ಕೌತುಕದ ನುಡಿ? ಕುಳಿಂದಂಗೆ

ಸೂನು ಜನಿಸಿದರ್ಪನೆ? ಬಂಜೆಯಾಗಿಹಳವನ

ಮಾನಿನಿ! ವಿಚಿತ್ರಮೆನಲಾ ಚರರ್, ಜೀಯ! ಪುನಿಯಲ್ಲವಂ ಬೇಂಟೆ

[ಗೆಯ್ದೀ, |

ಕಾನನದ ಮಧ್ಯದೊಳನಾಥನಾಗಿಹ ಶಿಶು-ನಿ

ಧಾನಮಿರೆ, ಕಂಡೆತ್ತಿ ಕೊಂಡು, ಬಂದಾತ್ಮಜ-ವಿ

ಧಾನದಿಂದೋವಿದಂ, ಪ್ರೀತಿ ಮಿಗೆ, ಚಂದ್ರಹಾಸಾಭಿಧಾನದೊಳೆಂದ

[ರೂ. || 471 ||

ಪ. ಚಂದ್ರಹಾಸ (ಎಂಬ)-ಅಭಿಧಾನದೊಳೆ.

ಕೇಳಿ, ವಿಸ್ತೃತನಾದನಾ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ. ನಾಂ

ಪಾಟಿಟವಿಯೊಳ್ ಪಸುಳೆಯಂ ಕೊಂಡು ಬಹುದೆಂದು

ಪೇಟಿದರೆ ಚಂಡಾಲರಂದುಹಿ ಬಂದರಹುದೆಂದು, ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಬ

[ಟಿಕಾ |

ತಾಳದಂ ದ್ವೇಷಮಂ ಚಿತ್ತದೊಳ್; ಪ್ರೇಮಗೆ ಕರು

ಣಾಳುಗಳ ತಪದಿಂದವರ್ಗಲಂ ಮನ್ನಿಸಿ. ನಿ

ಜಾಲಯಕೆ ತೆಗಿಸಿದಂ ಚಂದ್ರಹಾಸಂ ಕಳುಹಿದಗಣಿತ-ಸು-ವಸ್ತುಗಳೆ

[ನೂ. || 472 ||

ಟೀ. ಕೊಂಡು ಬಹುದು=ಕೊಂಡು ಬರ ಬೇಕು.

ದುಸ್ವಬುದ್ಧಿಯ ಚಿತ್ತಮಂ ತಿಳುಪಿ, ಮಹುದಿನದೊ
 ಳಪ್ಪ-ಭೋಜನದಿಂದ ಸನ್ಮಾನಮಂ ತಳೆದು,
 ಹೃಪ್ಪ-ಮಾನಸರಾಗಿ, ಬಿಲಿಪ್ಪಿಕ್ಕೊಂಡು, ತಿರುಗಿದರ್ ಚಂದ್ರಹಾಸನ ದೂ
 [ತರೂ. || 473 ||

91. IN AUTUMN RAJASEKHARA STARTS

WITH HIS ARMY TO MAKE WAR UPON SIMHALA (see No. 89)

ರಾಜಶೇಖರನು ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಂಡೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಿಂಹಳರಾಯನ
 ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟದ್ದು
 ವ || ಆಗಲಾ ರಾಜಶೇಖರ-ನರೇಂದ್ರನ (ಸಿಂಹಳಭೂಪತಿಯ ಮೇಲಣ) ವಿ
 ಜಯ-ಯಾತ್ರೆಗೆ ಸಹಾಯಂ ಬರ್ಪಂತೆ ಶರದಂ ಬರಲೊಡನೆ

ಮಹಾಸುಗೃಹೆ

ಮೊಳೆವೋದತ್ತಬ್ಬ-ಕಂದಂ ಕೊಳದೊಳೆ; ಬೆಳೆದಾಳ್ಪತ್ತಿಳಾ-ಮಂಡ
 [ಳಂ; ಮಂ
 ಡಳಗೊಂಡಾಗಳ ಮರಳಾವಳ ನೆಗೆದ ಬಿಲ-ದ್ವಾರದಿಂದೆಪ್ಪಿದಾಶಾ-
 ವಳಯಂ ತೋರ್ಪಟ್ಟುದಬ್ಬಂ ಪಳಚನಲರ್ದುದಬ್ಬಾರಿ-ಬಿಂಬಂ ಕ
 [ಳಂಕಂ
 ಕಳೆದತ್ತೆಂಬಂತೆ ನೀಡುಂ ತೊಳಗಿತು; ತಿಳಿದತ್ತಾಪಗಾ-ವಾರಿ-ಪೂರಂ.
 || 474 ||

ಪ. ಮೊಳೆ-ವೋದತ್ತು (ನೋಯಿತು) ಅಬ್ಬ-ಕಂದಂ. ಬೆಳೆ-ತಾಳ್ಪತ್ತು ಇಳಾ-ಮಂ
 ಡಳಂ; ಮಂಡಳ-ಕೊಂಡು, ಅಗಲೆ ಮರಳ-ಅವಳ. . . ದ್ವಾರದಿಂದೆ ಎಪ್ಪಿದು; . . .
 ತೋರ್ಪು-ಪಟ್ಟು; ಅಬ್ಬಂ ಪಳಚನೆ ಅಲರ್ದುದು; ಅಬ್ಬಾರಿ . . . ಕಳೆದತ್ತು ಎಂಬಂತೆ.
 ತಿಳಿದತ್ತು. ಟೀ. ಇದು ಆ ಸಮಯದ ಶರತ್ಕಾಲ ಬಂದದ್ದು ವರ್ಣನೆ. ಅರ್ಥವು ಸ್ಪಷ್ಟ.
 ಅಲರ್ದುದು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತ್ವ.

ವ || ಅಂತುಮ್ಪಲ್ಲದೆಯುಂ

ಕಂದಂ

ಅತಿ-ನಿರ್ಮಲತೆಯನೀ ಮಲಿ

ನತೆಯಾಂತ ಪಯೋದ-ಮಾಲಿಗಾಗಿಪ ಶರದಂ |

ವಿತತ-ಸಿತ-ದ್ಯುತಿ-ತತಿ-ರಂ

ಜಿತ-ಚಂದ್ರಂಗೀವನಂಬುದೊಂದಚ್ಚ ರಿಯೇ?

|| 475 ||

ಅ. ಮಲಿನತೆ ಅಂತ ಈ ಪಯೋದ-ಮಾಲಿಗೆ (ಈಗ) ಅತಿ-ನಿರ್ಮಲತೆಯಂ ಆಗಿಪ (ಆಗುವ) ಶರದಂ (ಅಂಥ ನಿರ್ಮಲತೆಯಂ ಈಗ ಇಂತಿತಾಗಿರುವ) ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸಹ ಈವನು ಎಂಬುದು ಒಂದು ಅಚ್ಚ ರಿಯೇ?

ವ|| ಮತ್ತಂ

ಮಹಾಸ್ಥಗ್ಧರೆ

ಘನ-ನಾಮಂ ಲೋಕದೊಳ್ ಪೆರ್ನಗೆಗೆಡೆಯೆನಿಸಿತ್ತಕ್ಕಟಾ! ಕೆಮ್ಮೆ
[ನೀ ಮಿ

ತ್ರನ ತೇಜಕ್ಕಡ್ಡಲಾದೆಂ, ದ್ವಿಜ-ಗತಿಗೆಡಿಸಿದೆಂ, ಜಗತ್-ಪಂಕಮೆನ್ನಿಂ |
ಜನಿಸಿತ್ತಾ ರಾಜಹಂಸಾಹಿತನೆನಿಸಿದೆನೆಂದುಂ ಜಡ-ಗ್ರಾಹಿಯಾನ್ ಆ
ದನೆನುತ್ತಂ ಚಿಂತೆಯಿಂ ಬೆಳ್ಳಡರ್ದುದೆನೆ ತದಬ್ಬಂ ಶರನ್-ಮೇಘಮಿ
[ಕುಂ. || 476 ||

ಪ. ಘನ-ನಾಮಂ, ಲೋಕದೊಳ್ ಪೆರ್-ನಗೆ-ಕೆಡೆ, ಎನಿಸಿತ್ತು; ಅಕ್ಕಟಾ! ಕೆಮ್ಮೆನೆ ಈ ಮಿತ್ರನ ತೇಜಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಲ್ ಆದೆಂ, ದ್ವಿಜ-ಗತಿ-ಕೆಡಿಸಿ ಇದೆಂ, ಜಗತ್-ಪಂಕಂ ಎನ್ನಿಂ ಜನಿಸಿತ್ತು; ಆ ರಾಜಹಂಸ-ಅಹಿತಂ ಎನಿಸಿದಂ, ಎಂದು ಜಡ-ಗ್ರಾಹಿ ಆನ್ ಆದೆಂ ಎನುತ್ತಂ, ಚಿಂತೆಯಿಂ ಬೆಳ್ಳು-ಅಡರ್ದುದು ಎನೆ, ತಡ-ಅಬ್ಬಂ. ಟೀ. ಆ ಶರತ್ತಿನ ಮೇಘದ ಸ್ವರೂಪ ಇಲ್ಲಿ ಉಂಟು. ಅದು ಎಂದರು-ಮೊದಲಿ ಘನ-ನಾಮ ಎನಗಿತ್ತು (ಘನ=ಮೊದಲನೆಯ ಮೋಡವೂ); ಆದರೆ ನಾನು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಹಗೆ ಮಾಡಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳ (ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು) ಗತಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದುದರಿಂದ ಕೆಸರೂ (ಪಾಪವೂ) ಆಯಿತು; ನಾನು ಅರಸಂಚಿಗಳ (ಅಥವಾ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು) ಹಗೆ ಮಾಡಿ, ಜನ (=ಚಳಿಯೂ ಮೊದಲನೆಯ ನೀರೂ)-ಗ್ರಾಹಿ ಆದೆನು. ಅಡರ್ದುದು ಎಂಬುದು ಹಿಂಸೆ. ಶ್ಲೋಕಗಳಿಗೆ 244ನೆಯ, 342ನೆಯ ಕ್ಲೋಕ.

ಅಡ್ಡಮಿರೆ ಕಾರ ಕಾರ್ಮುಗಿ

ಲೊಡ್ಡಣಮಿಳೆಗಿಲಿಯದೊತ್ತರಿಸಿ ಮಂದೈಸು |

ತ್ತೊಡ್ಡಮೆನೆ ನಿಂದ ಚಂದ್ರಿಕೆ

ಯೊಡ್ಡೆನೆ, ಬೆಳ್ಳುಗಿಲದೇಂ ಮನಂಗೊಳಿಸಿದುದೋ? || 477 ||

ಟೀ. ಕಾರ ಕಾರ್ಮುಗಿಲ ಒಡ್ಡಣಂ ಮುಂಚೆ ಚಂದ್ರನ ಚಿಳಿಗೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡವಾಗುತ್ತ ಇತ್ತೋ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಿಕೆ ಭೂಮಿಗಿಡಿಯದೆ ಒತ್ತರಿಸಿ ಮಂದೈಸುತ್ತೆ ಎಡ್ಡವಾಗಿ ಈಗ ನಿಲ್ಲುವದು, ನಿಂದಂಥ ಆ ಚಂದ್ರಿಕೆಯ ಒಡ್ಡೆಂಬಂತೆ ಬೆಳ್ಳುಗಿಲ ಮನಂಗೊಳಿಸಿದುದು.

ಬಾಂಬೊಲಿಯೊಳಗಿದು ಮುಯಿಗಿ

ದಂಬುದಮದು ತೊಲಗೆ ನೆಗೆದು ನಿಂದಂಚೆಯ ಪಿಂ |

ಡೆಂಬಂತಿರೆ ಬೆಳ್ಳುಗಿಲದ

ಲಿಂ ಬಿಲ್ವಿ ತುಪಾರಮದಲಿ ಗಜಿವನಿಯಕ್ಕುಂ. || 478 ||

ಪ. ಮುಯಿಗಿ ಇರ್ದು, ಅಂಬುದಂ ಅದು ತೊಲಗೆ, ನೆಗೆದು . . . ಬೆಳ್ಳೆ-ಮುಗಿಲ್; ಅದಲಿಂ. ಟೀ. ಇದು ಒಂದು ವಿಸರೀತವಾದ ಉಪಮೆ. ಕವಿ ಒಂದು ಬಾನಿನ ಹೊಡೆ ಉಂಟು, ಅಂಚೆಗಳು ಮಡಿಯ ಮೋಡಕ್ಕಂಜಿ ಅದಪ್ಪಿಗಳಿಗೆ ಮುಯಿಗಿದ್ದು, ಆ ಮೋಡ ಹೋದಾಗ ತಿರಿಗಿ ಹೊಪಟು ನಿಂದವು ಎಂತ ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಅಂಥ ಬಾಂಬೊಲಿಯಿರಲು ನನೆದ ಅಂಚೆಗಳಿಗೆ ಬೆಳ್ಳೆ-ಮುಗಿಲ್ ಸರಿ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಉತ್ಸಾಹಂ

ನಾಕ-ಪುಂಡರೀಕಮಂಬರಾಪಗಾ-ಪಯಸ್-ಸ್ಥಿತ-

ಸ್ತೋಕ-ಪುಂಡರೀಕ-ರಾಜಿಯಂ ಕರಾಗ್ರದಿಂದೆ ಕಿ |

ಪ್ರೀತ-ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಿದಂತೆವೋಲ್, ಮೃಣಾಳ-ನಾ

ಪ್ರೀತ-ಕದಂಬ-ಶುಭ್ರಮುಭ್ರಮುಭ್ರದೊಳ್ ವಿರಾಜಿಕುಂ. || 479 ||

ಪ. ನಾಕ-ಪುಂಡರೀಕಂ (ಅಂದರೆ ಕವಿಗಳು ಒಂದು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟು ಎಂತ ಭಾವಿಸುವ ಒಂದು ಆನೆ) ಅಂಬರ-ಆಪಗಾ (ಅಂದರೆ 478ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಆ ಬಾಂಬೊಲಿ)-ಸ್ಥಿತ-ಸ್ತೋಕ-ಪುಂಡರೀಕ (=ಕಮಲ)-ರಾಜಿಯಂ ಕರ-ಅಗ್ರದಿಂದೆ ಕಿತ್ತು . . . ಮೃಣಾಳ (=ನಾಡು ಎಂಬ ಕಮಲಗಳ ಬಿಳಿ ನಾರಿನ)-ನಾಡೀ (=ಮತ್ತೆ ಕಮಲಗಳ)-ಕದಂಬ (=ಕದಂಬ

ದಂತೆ)-ಶುಭ್ರಂ (=ಬಿಳಿದಾದ) ಅಭ್ರಂ (=ಮೋಡಂ) ಅಭ್ರದೊಳ್ (=ಅಕಾಶದೊಳ್).
ಟೀ. ಇದು ಅಂದಿನ ಮೋಡಗಳ ರೂಪಿನ ವಿಪರೀತವಾದ್ದೊಂದು ವರ್ಣನೆ.

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ತಡಿವಿಡಿದೇಕ-ಪಾದದೊಳೆ ನಿಂದರೆಗಣ್ ಮುಗಿದಾತ್ಮ-ಚಂಚುವಂ
ನಿಡುಗೊರಲಿಂ ಮರಲ್ವಿ, ನಿಜ-ಪಕ್ಷದೊಳೊಯ್ಯನೆ ಸಾರ್ಚಿ, ಮೌನ

[ಮಂ |

ಪಿಡಿದೆಡೆಗೈದಿದಂಬು-ಚರಮಂ ಜನದಿಂ ತನೆ ನುಂಗಿ, ಸಾರ್ದು, ಸಾ
ಲ್ವಿಡಿದೆಡೆಗೊಂಡನೇಕ-ಬಕ-ಪಂಕ್ತಿಗಳುಂ ಕುಚಿ ತಪ್ಪಿ, ರಂಜಿಕುಂ.

|| 480 ||

ಪ. ತಡಿ-ಪಿಡಿದು, ಏಕ. ನಿಂದು, ಅರೆ-ಕಣ್ ಮುಗಿದು, ಆತ್ಮ (=ತನ್ನ). ಪಿಡಿದು, ಎದೆ
ಗೆ ಐದಿದ. ಸಾಲ್-ಪಿಡಿದು, ಎದೆಗೊಂಡ. ಟೀ. ಕೆಪಿಯ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಕಪಕ್ಷಿಗಳು ನಿಂತ
ವರ್ಣನೆ.

ಮತ್ತೇಭವಿಶ್ರೇಷ್ಠತಂ

ಪರಿದೆಯ್ತಂದರಸಂಚೆಯಂ ಕರೆದು ಭೃಂಗೀ-ನಾದದಿಂದಿತ್ತು ಗಂ
ಧ-ರಜಸ್-ಪೂರ್ಣ-ಮರಂದದರ್ಘ್ಯಮನಮರ್ಚುತ್ವಂಬು-ರುಟ್-

[ಪೀಠಮಂ |

ಮರುದಾನೀತ-ದಳಾಂಬರಂಬೊದಿಸುಣಲ್ಕಿತ್ತಬ್ಬ-ಬೀಜಂಗಳಂ,
ಶರದಂಭೋಜಿನಿ ಮಾಡಿದಳ್ ದ್ವಿಜ-ವರಂಗಾತಿಥ್ಯ-ಸತ್ಕಾರಮಂ.

|| 481 ||

ಪ. ಪರಿದು ಎಯ್ತಂದ ಅರಸು-ಅಂಚೆಯಂ. ನಾದದಿಂದೆ, ಇತ್ತು (=ಈಚೆ) ಮ
ರಂದದ ಅರ್ಘ್ಯಮಂ ಅನುರ್ಚುತ್ವ ಮರುತ್-ಅನೀತ-ದಳ-ಅಂಬರಂ-ಫೇದಿಸಿ, ಉ
ಣಲ್ಕಿ ಇತ್ತು . . ಶರತ್-ಅಂಭೋಜಿನಿ. ಟೀ. ಶರತ್ತಿನ ಅಂಭೋಜಿನಿ ಎಂಬದನ್ನು ಬಿಬ್ಬ
ಸ್ತ್ರೀ ಎಂದೂ ಇವಳು ಅರಸಂಚಿಗೆ ಆತಿಥ್ಯ ಮಾಡಿದಳೆಂದೂ ಕವಿಯು ಕಲ್ಪನೆ. ದ್ವಿಜ=ಪಕ್ಷಿ
ಯೂ ಹಾರುವನೂ.

ವ|| ಇಂತೂಗೆತಂದ ಶರದ-ಮತ್ತುವಿನೊಳಾ (ರಾಜಕೀವರನೆಂಬ ಅರಸ)
ಕುಮಾರಂ ವಿಜಯ-ಯಾತ್ರಗೆ ಪೋಗಲುಜ್ಜುಗಿಸಿ, ಪೋಮಟ್ಟು, ಪೋ

ಜಿಗಿಕ್ಕಿದ ಪಟ್ಟವಣಿಯನಳಂಕರಿಸಿ, ಕುಳ್ಳಿದ್ರಮಾತ್ಮ-ವದನಾರವಿಂ
ದಮಂ ನಡೆ ನೋಡಿ, ಸಮರ-ಪ್ರಸ್ಥಾನ-ಭೇರಿಯಂ ಪೊಡೆಯಿಸೆಂಬು
ದುಮವಂ ತಂತ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷನಪ್ಪ ಮೇಘನಾದನಂ ಬರಿಸಿ, ಬೆಸಸುವುದು
ಮವಂ ಬಂದು, ಕನತ್-ಕನಕ-ಕೋಣಮಂ ಪಿಡಿದಡಸಿ, ಪೊಡೆದಾಗಳ್

ಮತ್ತೇಭವಿಶ್ರೇಷ್ಠತಂ

ಕಡಲೇಯಿಂ ಕದಡೆಯ್ತು ತುಳ್ಳೆ, ಫಣಿ-ರಾಜಂ ಬಳ್ಳೆ, ದಿಕ್-ಪಾಲಕರ್
ಸೆಡೆಯಲ್, ದಿಕ್-ಕರಿ-ವೃಂದಮುಚ್ಚಿ, ಭಗಣಂ ಪಾಯ್ದುಳ್ಳೆ, ಭೂಭೃ
[ತ್-ಕುಳಂ |

ಕಡುಪಿಂ ಕಂಪಿಸೆ, ಭೂಮಿಯಂಡೆ-ಘಟಮಂ ತುಂಬಿತ್ತು, ಕಲ್ಪಾಂತದು
ಗ್ಗಡದಂಭೋದ-ರವಂಬೊಲಿಂಬುವಡೆದಾ ಗಂಭೀರ-ಭೇರೀರ-ರವಂ.

|| 482 ||

ಪ. ಕಲ್ಪಾಂತದ ಉಗ್ಗಡದ ಅಂಭೋದ-ರವಂ-ಫೊಲ್, ಇಂಬು-ಪಡೆದ ಆ. ಟೀ. ಇದು
ಆ ಭೇರಿಯ ರವದ ವಿಪರೀತವಾದ ವರ್ಣನೆ.

(ಮುಂದಿನ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಗಜಂಗಳನ್ನೂ ನೋಡುವ ಪುರಜನರನ್ನೂ ಆಫೀರಣರನ್ನೂ
ಗಜಭೂಷಣವಿಲಾಸವನ್ನೂ ಅಶ್ವಂಗಳನ್ನೂ ಘೋಟಾಯ್ತುರನ್ನೂ ಅಶ್ವಭೂಷಣವನ್ನೂ ರಥಾ
ದಿಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ವಾರ್ಧಿವರನ್ನೂ ಬಿರುದುಗಳ ಪದಾತಿಗಳನ್ನೂ ವಾದ್ಯಂಗಳನ್ನೂ ರಾಜಕೇ
ಖರನು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ.)

ವ|| ಅದಂ ಕೇಳು, ಕಡುಸಡಗರಂ ಮಿಕ್ಕು, ಮಾಲಿಂಕಮಾವುತಂಗಿ
ಕ್ಕಿದ ಬಿರುದಿನ ತೊಡರ್ ಝಣಝಣಿಸಲೆಯ್ತು, ಸಪ್ತ-ಮದಾವಸ್ಥೆ
ಯಿಂ ಮುಂದುಗಾಣದೆ, ಬಲ್ಲಂಬನುಂ ಮುಲಿದು, ನಿಗಳಮಂ ಪಟ್ಟಿ
ದು, ನಿಟ್ಟೋಟದಿಂ ಬೀದಿವರಿದಾರೆಕಾಪಿರನಲಿಯಟ್ಟು, ಕೆಂಗಣ್ ಮ
ಸಗಿ, ಕೇರ್ಗಲಂ ನುರ್ಗಿ, ಸಿಲ್ಕಿದರಂ ಸಿಲ್ಕಿದು, ಕಂಡರಂ ಕಾಲ್ಗಡಿಸಿ,
ಪೊಡೆದು, ಕಡಂಗಿ, ಕಾಯ್ಪೇಲಿ, ದಿಕ್-ಕುಂಭಿಗಳಿಚ್ಚಿ ಬೃಂಹಿತಂ
ಗೆಯ್ದಂಗಳಿಗಳನಣೆದು, ಪೊಯ್ದು, ಮಾಮಸಕಂ ಮಸಗಿ, ಕೋಲಾ

ಹಲಮನಸಗಿ, ಬಾಳೆಮಾನಂತೆ ಬರಿಕಯ್ಯ ನೆಲಿಲೊಳ್ ಪರಿವ, ಕು
 ಸಿದಿಟ್ಟ ಚಕ್ರದಂತೆ ಕುನುಂಗಿ ಪರಿವ, ಸುಂಟುರೆಗಳಾಯಂತೆ ಸುಲಿ
 ಸುಲಿದು ಪರಿವ, ತೋರಣದೊಳ್ ನುಸುಳ್ವಂತೆ ತಲೆದರ್ಗಿ ಪರಿವ,
 ಕಳಕಳಮನಾಲಿಸುತಡ್ಡವರಿಯೊಳಾಂತು ನಿಂದಿದಿರ್ಚಿ ಪರಿವೊಟ್ಟಜಿ
 ಯಿಂ ಸಿಲ್ಕಿದರಂ ಪಿಡಿನ, ಜಡಿನ, ಜಾಡಿಸುವ, ತುಡುಂಕಿ ತೆಗೆವ, ತೊ
 ಡಂಗಿ ಪಾಯ್ವ, ಕಡಂಗಿ ಪೊಯ್ದತ್ತಿಯಿಬ್ಬಿಪುವ, ಪೊತ್ತು ಪರಿವ, ಸು
 ತ್ತಿ ತೆಗೆವ, ಮೆಟ್ಟ ಸೀವ್ವ, ಕಟ್ಟುಬ್ಬಟೆಯ ದುಪ್ಪ-ಗಜಂಗಳಂ (ಇದು
 ಕರ್ಮಪಾದ ಮಾಡು) ಸರಿಸದೊಳ್ ನಿಂದು, ಸರಂದೋಲಿ, ಸಮ್ಮುಖಂ
 ಗೆಯ್ದು, ಗಜಾರಿ-ಗರ್ಜನೆಯಿಂ ಗಜರಿ, ಗರ್ಜಿಸಿ, ನೆರೆದು ನೋಚ್ಚಿ
 ಪುರಜನಮರಿದರಿದನೆ (ಪುರಜನಂ ಎಂಬದು ಕರ್ತೃ) — ಸರಸರನೆ ಪರಿದು,
 ಬರಿಕಯ್ಯಂ ಪಿಡಿದಡರ್ದು, ಬಿದುವನಪ್ಪಳಿಸಿ, ಚಪ್ಪರಿಸಿ, ಕೂಲಿಂಕುಶ
 ಮನಿಕ್ಕಿ, ಸೆಳೆದೆಳೆದಂಗುಟದ ತುದಿಯಿಂ ಕರ್ಣ-ಮೂಲಮನಣೆದಲೆ
 ದು, ನೂಂಕಿ, ಶಂಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪಿಂಡಾನೆಗಳೊಂದುಗೂಡಿ, ಶಿಕ್ಷೋಪಕರ
 ಣಂಜೆರಸು ಸುಲಿದೇವುವ, ಸುತ್ತಂ ಮೆಟ್ಟಸುವ, ವಿಸಟಂಬರಿಯಿಪ
 ಡ್ಡತರದೊಳಕ್ಕುವ, ತಟ್ಟುವರಿಯಿಪ, ತೇರೈಪ, ಬೋಳೈಪ, ಜೋಡ
 ರ[ಣ]ದೊಳ್ ಸೆಳೆಗೈವ, ಚಾವಟದೇರಾಟದೊಳ್ ಚದುರಂ ತೋ
 ಪ್ಪ, ಕೈಗೊಲೆ ಬಾಯ್ಗೊಲೆ ಮೈಗೊಲೆ ಕಾಲ್ಗೊಲೆ ಕೊರಲೊಲೆಯಂ
 [ಕೋಶ್ಚೊಲೆ] ಕಲಿಪ, ಕಡುಬಿನ್ನಣಂಬಡೆದು ಕಟ್ಟಾಳ್ತನಂಬೆತ್ತಿಂತು
 ಗಜಾರೋಪಣ-ಧುರೀಣರಾದಾಧೋರಣರ್ (ಧುರೀಣರ್ ಆದ ಆಧೋರ
 ಣರ್ ಎಂಬದು ಕರ್ತೃ) ನೆರೆನೆರೆದು, ಪರಿಪರಿದು, ಬೇಜಿಬೇಜಿ ನಿಜ-
 ಗಜಂಗಳಂ ಪಣ್ಣಿ, ಕೈಗೆಯ್ದು, ಪೂರ್ವಾಸನಮನವಪ್ಪಂಭಿಸಿ, ಸಂಭ್ರ
 ಮಂ ಮಿಗೆ ನೆಚ್ಚಿಪಿದಾಗಳ್ — ಕೋಡ ಮೊನೆಯೊಳ್ ತಗುಚ್ಚಿದ ಸೂ
 ನುಗಗತ್ತಿಯ, ಕೊನೆಗೊಡಂಕೆಯೊಳ್ ತೊನೆವ ಬಿಳಿಯ ಚಾಮರದ,

ಬಿದುವೊಳ್ ಬರೆದು ಬರ್ಚಿಸಿದ ಸಿಂಧೂರದ, ಬರ್ಚಣೆಯ ಪಣೆವಾ
ಸರೆ [-ನೆಲೆ] ಯೊಳಮರ್ಚಿ ರಚಿಸಿದ ತಮಾಲ-ರೇಖೆಯ, ತಲೆವಳಸಿ
ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದ ಮಾಣಿಕ್ಯದ ತಲೆಮಾಲೆಯ, ಪರಿಸರದೊಳೆಬಿಟ್ಟ
ಕನಕದರಳಲೆಮಾಲೆಯ, ಕಟ-ತಟದೊಳೆಬಿಡಾಣಿಮುತ್ತಿನಚ್ಚು
ಚ್ಚುಗಳ, ಕನಕ-ಘಂಟೆಗಳ [ಘಂಟೆಗಳ], ಮಿಳರ್ವ ಕೊರಲ ಮಿ
ಸುನಿಯ ತೊಂಗಲ್ವರಜೆಯ, ಚಿನ್ನ-ಮಣಿ ಪುದಿದ ಪಕ್ಕ-ಘಂಟೆಯ,
ಬೆನ್ನೊಳೆತ್ತಿದ ಕದಳ-ಕಂಭದ, ಮುಕ್ತ-ಚರ್ಮದ ಪಕ್ಕ-ರಕ್ಷಯ ಮೇ
ಲೆ ಪೊಡೆವ ಬೀರದಾಡೆಯ [-ದಾಡೆಯ], ಪಿಂಗಾಲೊಳೆಬಿಟ್ಟ ಭಾರಿ
ಸಂಕಲೆಯ, ಝಣಝಣಿಪ ಪೊನ್ನಂದುಗೆಯ ವಿಳಾಸಮಳವಡೆ, ಬಳ-
ವೈರಿಯೊಳ್ ಪಳಂಚಲೆಂದು ನೀಲಾಚಲಂಗಳ ಸಾಲಿಟ್ಟವೆಂಬ ಬಿಂಕ
ಮನಂಕಿಸಿ ಕಣ್ಣೆವಂದ ಗಂಧ-ಸಿಂಧುರ-ಸಂದೋಹದಿಂ— |

ಮತ್ತಂ ಕಿಳರ್ವ ಗೋಳಿಗೆಯ ದನಿ ಕಿವಿವೊಗದ ಮುನ್ನಂ,
ಮಂದುರದೊಳಂದಂಬಡೆದು, ನಿಂದ ಬಲ್ಲೆಜ್ಜಿನ ಮುಂಡಿಗೆಯಂ ಮು
ಪ್ಪಿದು, ಪಿಂಗಾಲ್ಗೆ ತೊಡರ್ಚಿದಗ್ಗದಗ್ಗರಣೆಯಂ ಛಟಛಟನೆ ಕಿಪ್ಪಿ,
ಕಿಳರ್ದು, ಪಿಡಿಯಲೊಡರ್ಚಿ, ತಡೆದು, ತೊಡಂಕಿ, ತುಡುಂಕಿದ ಗೋ
ವಳನಂ ಕೊಡಪಿ, ಕೆಡಪಿ, ಕಡೆವಾಯ್ದು, ನಡುವೀದಿಗೆ ಕಡುವೇಗದಿಂ
ಪರಿತಂದು, ನಿಂದು, ನೆರೆದ ಜನಂ ಕಲ್ಲೊಳಿಟ್ಟ ಕವಡಿಕೆಯ ರಾಶಿಯಂ
ತೆ ಝಲ್ಲನೆ ಕದಪ್ಪಿ, ಖರ-ಖುರಾಗ್ರ-ಘಾತ-ಜಾತ-ವಿತತ-ಧರಾತಳ-
ರಜಃ-ಪಟಲಂ ರವಿ-ಮಂಡಲಮನಂಡಲೆದು, ಮುಸುಂಕೆ-ವಿಸಟಂಬ
ರಿವ ಶೂಕಳಾಶ್ವಂಗಳನಂಕಣಿಯಂ [ಸೂಕಳಾ-] ಬಗೆಯದೆ, ಮುಂ
ಕೊಂಡು, ಶಂಕಿಸದೇಪ್ಪಿ, ವೀಪ್ಪಿ, ಬೀದಿಗೊಂಡು, ಪರಿಯಿಪಾಗಳ್—
ಮುಂಗಾಲ್ಗಳಂ ನೆಗಪಿ ನಿಲ್ಲು, ಪಿಂಗಾಲ್ಗಳಂ [ಇಂ] ಕಿಪ್ಪಿ ದಾಂಟುವ,
ಪೊಪ್ಪಿಕಾಲ್ಗಳ್ವ, ಮರಳ ಮೆಟ್ಟುವ, ಬವಪ್ಪಿವರಿವ [ಬರಿವರಿವ],

ಸರಳಿಸಿ ಪಾಯ್ವ, ಚಪ್ಪರಿಸುತುಪ್ಪರಿಸ [-ವ], ಮಿಡಿವ, ಕಡೆಗಣಿಸಿ
 ಪಾರ್ವ, ದುಂಡಿಪ, ದಿಂಡುವಾಯ್ವ, ಬವಲಿವರಿವ, ಚಮ್ಮಟೆಗೆಗೆ
 ಚಳಿಯದ, ಕಡಿಯಾಣಮಂ ಕೈಕೊಳ್ಳದ ಬಗೆಯಂ ಬಗೆದಂತೆ (ಘೋ
 ಲಿಯಾಲ್) ಕಂಡು, ಮನಮಲಿದು, ಮೈಯಲಿದು, ಪೊಲಂಬಲಿದು,
 ಪೊಲ್ತಲಿದು, ದನಿಯಲಿದು, ದೆಸೆಯಲಿದು [ದಕೆ-], ಬೋಳ್ಳಿಸಿ, ಹ
 ಜ್ಜೆಗೊಳಿಸಿ, ತೊಡೆ ಮಡ ದನಿ ಚಮ್ಮಟೆಗೆಗಳನೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ಮೈ
 ವಳಿಗೆ ತಂದೊಡಂಬಡಿಸಿ, ಕಡಂಗಿ, ನಡಯಿಪ, ಪೊಳಯಿಪ, ದುವಾ
 ಳಪ. ಪೊಲಿಮಡಿಪಿದಿರೇಲಿಪಡ್ಡಂಬರಿಯಿಪ, [ರಾಪು] ವಾಘೆಯೊಳ್
 ಸರಿಸಂಗೊಂಡೊಂದೆ ಮೈಯೊಳ್ ಸೂಲಿಲಿಧೇಲುವ, ಸುತ್ತೇಲುವ,
 ಬಿತ್ತರಂಬಡೆದ ವಾಹಳತನದೊಳ್ ನಳನನಿಲಿಕ್ಕೈವ (ನಳನೆಂಬ ರಾಯ
 ನಂ-), ಶಾಲಿಹೋತ್ರನನಾಳಗೊಳ್ಳವ (ಶಾಲಿಹೋತ್ರನೆಂಬ ಅಶ್ವವೈದ್ಯನಂ-)
 ಘೋಲಿಯಾಲ್ ನೆರೆದು, ಕನತ್-ಕನಕ-ಕವಚಮಂ ತೊಟ್ಟು, ಕಾ
 ಲ್ಗುಪ್ಪಸಮನಿಟ್ಟು, ನೀಸಕಮಂ ಸಿಂಗರಿಸಿ, ಬಾಹುರಕ್ಕೆಯನಾಂತು,
 ಸಾಂಬ್ರಾಣಿಯಂ ಬಿಗಿದುಡಿಯೊಳ್ ಪೊಂಜುರಿಗೆಯಂ ಕಟ್ಟಿ, ಗಲಿಗ
 ಣೆಗಳ್ ತುಲುಗಿದ ಪೊನ್ನ ಬತ್ತಳಿಕೆಯಂ ಬೆನ್ನೊಳ್ ತಳೆದು, ತರಕ
 ಸಮನೆಡವೆಗಲೊಳ್ ತೊಡರ್ಚಿ, ಪಂಚವಣ್ಣದ ಪಟ್ಟಿಯ ಬಿರಿದಿನ
 [ಬಿರಿದಿನ] ಬೀರಗಜ್ಜೆಗಟ್ಟ [-ಸಣ್ಣಸಟ್ಟದ-], ಪಿರಿಯ ನೇಜೆಯನೋ
 ಜೆಯಿಂದೆತ್ತಿ, ಪಿಡಿದು, ಸಮರ-ಸಮಯ-ಸಮುಚಿತ-ನೈಪಥ್ಯಂಬಡೆದ
 ಬ್ಬರಿಸಿ, ಬೊಬ್ಬೆಗೊಟ್ಟಲಿ, ಸರಭಸಂ ಪರಿಯಿಪಾಗಳ್-ಪೊನ್ನ ಕ
 ಟಿವಾಣದ, ರನ್ನದ ಮೊಗರಂಬದ. ಕಿವಿಯ ಚಾಮರದ, ಸುತ್ತು ಝ
 ಲ್ಲಲಿಯ ನೆತ್ತಿಯ ಬೆಳ್ಳಲಿಯ, ನೊಸಲ ಕನ್ನಡಿಯ, ರೇವಂತ-ಮಾ
 ಲಿಯ ಗರ್ಗರದ ತರಜೆಗತ್ತರಿಯ [ತರಜೆ-], ಪೊರ್ಕುಲಿ ಘಂಟೆಯ,
 ಪೊಂಬೆಸದ ಗುಬ್ಬಿಯ ಪಾರಿವದ ಸಂಧ್ಯಾ-ರಾಗದ, ದೇವಾಂಗದ (=ನೇ

ಯಿಕಾರಿರ ವಿದ್ಯೆಯ) ನವ-ರಂಗದ ಸುವರ್ಣ-ಪಟ್ಟಿಯ, ಪಳದಿಯ ಜೋನೆಗವಳಯ, ಪಲಬಗೆಯ ಪಲ್ಲಣದ ಪಕ್ಕರುಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಮರಾಗದ ಪಾವುಡದ ಪರುರವಣಿ ಪಸರಿಸೆ, ಶರಧಿ-ಮಂಥನ (=ತೆರೆ ಬಂದಕ್ಕೊಂದು ಬಡೆದಾಡುವ) ಸಮಯದೊಳ್ ಘುಝಿಘುಝಿಸಿ, ಘುಝಿಲನೆ ಪರಿವ ಪೆರ್ದೆರೆಯ ದೊರೆಗೆವಂದು, ರಯದಿಂ ಪರಿದು, ನೆಪ್ಪಿದು, ತರಂಗೊಂಡ ತುರಂಗ-ಸಂಘಾತದಿಂ—|

ಮತ್ತಂ ಪೂಡಿದ ಹಯಂಗಳ, ಜೋಡಿಸಿದ ಚಕ್ರಂಗಳ, ಮುಗಿಲೊಳ್ ಪಳಂಚುವ ಪಯಿಗಿಯ, ಸುವರ್ಣದೊಡ್ಡುವಲಗೆಯ, ನೆಗಪಿ ನೆಟ್ಟ ಘನ-ತ್ರಿಶೂಲದ, ಕೆಲದೊಳುಪಿದಂಬಿನ ಪೊದೆಯ [ಪೆದೆಯ], ಸಾರ್ಚೆ ನಿಲಿಸಿದ ಶರಾಸನದ, ಕಿಪ್ಪಿಕ್ಕೊಳೆಯೊಳುಪಿದ [ಕಿಪ್ಪಿಕ್ಕೊಳೆಯ] ಪಾಲುಂಬಳೆಯ, ಸಂಗಳಿಸಿದ ಮುಕುರ-ತೋರಣದ, ಮುಂಗಡೆಯೊಳಕ್ಕುವ ಧವಳ-ಚಾಮರದ, ಮೇಲೆ ಮೆಪ್ಪುವ ಮೇಘ-ಡಂಬರದ, ರಣ-ಕಬಳ-ರಕ್ಕ-ಮರ್ದುಗಳ್ ಪುದಿದ ಭರಣಿಗಳ, ಪೊಸ ಸವಗ ಸೀಸಕಂಗಳ ಪೆಟ್ಟಿಗಳ [ಪೆಟ್ಟಿಗಿ-], ಚಕ್ರ-ಚಿತ್ಯ ತಿಗೆ ಜತಿಗೊಡುವ ಮೂಲೆಘಂಟೆಯ [ಮಾಲಿ-], ಸಾರಿ ನಿಂದ ಧೀರ-ಸಾರಧಿಯ ಸಮ್ಮುಖದೊಳ್ ಬಿರಿದನುಘ್ನಡಿಪ ವಂದಿ-ವೃಂದದ ಸಂಭ್ರಮಂಜೆರಸು ನಿಂದ ನಿಜ-ರಥಂಗಳಂ (ಸಾರಥಿಗಳ್) ಬೀರಸಿರಿಯ [-ಸಿರಿಯು] ಮಣಿ-ಮಂಚ ಮನೇಲುವಂತೇಳ್, ಮಣಿ-ಮಕುಟ-ಕಿರಣಮಿನ-ರುಚಿಯನೊತ್ತರಿಸೆ, ಕಲಿತ-ಕರ್ಣಾಭರಣ-ಕಾಂತಿ ಕಪೋಲದೊಳ್ ನರ್ತಿಸೆ, ತೊಡೆದ ಯಕ್ಷಕರ್ದಮದ ಕಡುಗಂಪಿಗೆ ಮದಾಳಿ ಮೊಪ್ಪಿದೆಲಿಗೆ, ಕನಕ-ಕವಚ-ರುಚಿರ-ರುಚಿಯೊಳ್ ಹಾರ-ರುಚಿ ಮಲ್ಲಗಾಳಗಮನೊಡರ್ಚೆ, ಭುಜ-ವಲ್ಲರಿಯ ಮಂಜರಿಯ ಸಿರಿಯಂ ಭುಜಕೀರ್ತಿ ತಳೆದು, ತೆಪ್ಪಿಂ ಬೊಪ್ಪಿಯೆ, ಪೊಂದೊಡರ [ಪೊಂದರ] ನುಣ್ಗದಿರ್ ಚರಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ

ಪೊಸವಿಸಿಲಂ ಪಸರಿಸೆ, ಪಸದನಸಿರಿ ಮಿಸುಗೆ, ರಥಾರೋಹಣ-ನಿಪುಣತೆಯೊಳ್ ಪಾರ್ಥನಂ (ಅಂದರೆ ಅರ್ಜುನನಂ) ಪಟ್ಟಿವ ಪಾರ್ಥಿವ-ಸಮುದಯಂ ಮುದಂದಳೆದೇಲಿ, ಪನ್ನತಿಕೆಯಿಂ ಪರಿಯಿಪಾಗಳಂಬುಧಿಯ ತರಂಗದ ಬೆಂಬುಯೊಳ್ ಪರಿವ ವಹಿತ್ರಂಗಳಂತೆ ತುರಂಗದ ಬೆಂಬುಯೊಳ್ ಪರಿದು, ಪಾಟಿವೆತ್ತ ರಥಂಗಳಂ— |

ಮತ್ತಂ ರಣ-ರಂಗದೊಳದಿರ್ಚಿದ ವೀರನಂ ಸದೆದು ಬಿಸುಡುವ, ತೊಡಂಕಿದ ವೀರನನಡಂಗಿ ಪೊಯ್ಯ, ವಂಚಿಸಿ ಪಾಯ್ವ ವೀರನಂ ಸಂಚಲಿದೆಲಿಗುವ [ಸಂಚಮಪಿಸೆ-], ತೊಲಗದೆ ನಿಂದ ವೀರನಂ ತಲೆಗಡಿದುರುಳ್ಳುವ, ಮೂದಲಿಪ ವೀರನಂ ತಾದಲೆಗಾಣಿಪ, ಮಾಯದ ವೀರನಂ ನೊಯ್ಯಲಿಲಿದು ಕೆಡವುವ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾದಡವಣೆವರೆಯ, ಕಾಲ ಸರಪಳಯ, ಬಾವುಲಿಯ ಬೊಂಬೆಯ ಭುಜಕೀರ್ತಿ-ಮುಖದ, ಬೀರಜೀಗಟಿಯ, ಬೆನ್ನ ಚಾಮರದ, ಪಳದಿಯ ಸೀಗುರಿಯ, ಪಗಲ ಕೈದೀವಿಗೆಯ, ವಜ್ರದಂಕುಶದ, ವಿಜಯ-ಪತಾಕೆಯ, ಪುಲಿಯ ಚರ್ಮದ, ಪಲುಂಬಿಯ ಗಲಿಯ, ತೋಳ ಕಚ್ಚಲಿಯ, ತೊಂಗಲ್ಪಂಟಿಯ, ಜೋಡುಶಂಖದ, ಜಗಜಂಪಿನ ಸತ್ತಿಗೆಯ ಪಲಬಿರುದುಗಳ ನೆಗಲಿತ್ತಿವಡೆಯೆ—ಪುಡುಪುಡಿಸಿ ಜಡಿದು ಪಿಡಿದ ಕರವಾಳ, ಕಕ್ಕಡೆಯ, ಸಬಳದುಲ್ಬಣದ, ಕುಂತದ, ಕೌಕ್ಷೇಯಕದಡ್ಡಣದಡಾಯುಧದ, ಮುಸಲದ, ಮುದ್ದರದ, ಪರಶುವಿನ, ಪಟ್ಟಿಯದ [ಪಟ್ಟಿಯದ], ಪಾಶದಂಕುಶದ ವಂಕೆಯ [ವಂಕಿಯ], ಲೌಡಿಯ, ಜಮದಾಡೆಯ, ಚಾಪದ, ಚಕ್ರದ, ಶರದ, ಶೂಲದ, ಸಲ್ಲಿಹದ [ಸೆ-], ಬಲ್ಲಿಹದ ಪೊಡಪುರ [-ಪು] ಪಡಿತಳಸೆ, ನಿಡಲ ಪಡೆ ಕಟ್ಟಾಳ್ತನಂಬೆತ್ತಂತೆ ಮೆಲಿದು, ನೆಲಿದ ಪದಾತಿ-ವ್ಯೂಹದಿಂ— |

ಮತ್ತಂ ಮೊಲವ ಚಂಬಕವಲಿಯ, ಮೊಲಗುವ ಪಳವದ,

ಸೂಳೈಪ ನಿಸ್ಸಾಳದ, ಪೂರೈಪ ಶಂಖದ, ಡಮಡಮಮೆಂಬ [-ತಮಿಂಬ] ಡಿಂಡಿಮದ, ಭೋರೇಂಬ ಕಹಳೆಯ, ಬೊಬ್ಬಿಡುವ ಬೀರಮದ್ದಳೆಯ, ಜತಿಗುಡುವ ತಂಬಟದ, ಬೆಂಬಯಿವಿಡಿದ ಬೊಂಬುಳೆಯ, ಗಿರೈಂಬ ಗಿರುಗಟೆಯ ನಿಬಡತರ-ಪಟುರವಸದೊಡನೆ [-ರಟನದೊಡನೆ] ಘುಡುಘುಡಿಪ ಸು-ಭಟ-ಪಟಲ-ಕಳಕಳಂ ರಥ-ಚಕ್ರ-ಚಟುಲ-ಚಿತ್ತಾರಂ |

ಮತ್ತ-ಮಾತಂಗ-ಸಂಘಾತ-ಸಮುದಿತ-ಬೃಹದ್-ಬೃಂಹಿತಂ ತರಂಗ-ತರಳ-ತುರಂಗ-ಸಂಘ-ಹೇಷಾ-ಸಮುದ್ದೋಷಂ ಬೆರಸಿ, ನಭೋಮಂಡಲಮನಳ್ಳಿಡಿದಳುರ್ಕ್ಕಗೊಳೆ, ಸೇನಾ-ರಜಂ ಬಾನಂ ಬಾಸಣಿಸೆ, ಕರೆತಳದೊಳೊಲಿಗಿಳೆದು ಝಳುಂಪಿಸುವ ಕೈದುಗಳ ಬಳ್ಳವೆಳಗು ಬಳಸಿ ಬೆಳೆದು [ಬಳ್ಳೆದು] ಕವಲಿಲಿದು ಕವಿಯೆ, ನೀಳ್ ಪತಾಕೆಗಳ ಪಸರಿಸಿದ ಪಟಪಟಲಂ ಪದ್ಮಸಬ-ರುಚಿಯಂ ಪರಿಭವಿಸೆ, ಪೆರ್ಮೆವೆತ್ತು, ಕಲ್ಪಾಂತದೊಳ್ ಕವಿತರ್ಪ ಕಡಲಂತೆ ಘುಝುಘುಝಿಸಿ, ನೆನೆವ ಮನಕ್ಕಂ ನೋಪ್ಪಿ ಕಣ್ಣಂ ನುತಿಪ ರಸನೆಗಸದಳಮೆನಿಸಿ, ಜಗದಗಲಕ್ಕೆ ತೆಕ್ಕನೆ ತೀವಿದ ಚತುರಂಗ-ಬಲಮಂ ಚತುರ-ಚಮೂ-ಪತಿತೋಲಿದಾಗಳದಂ ಕಂಡು, ಕೌತುಕಂಗೊಂಡಾರ್ಪು ಮಿಗೆ, ರಾಜಶೇಖರ-ರಾಜೇಂದ್ರನೋಜೆಯಿಂದಾಜಿ-ಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ, ಯಥೋಚಿತ-ನೈಪರ್ಥ್ಯಂದಳೆದಮಾತ್ಮ-ಸಮೇತಂ ಪಣ್ಣಿ, ಬಂದಿಭೇಂದ್ರಮನೇಲಿ, ಸಮರ-ಸಮುಚಿತ-ಸಂಭ್ರಮಂ ಮಿಗೆ, ಶುಭ-ಮುಹೂರ್ತದೊಳ್ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ನಡೆತರ್ಪಾಗಳ್ |

ಮಹಾಸೃಗ್ಧರೆ

ಬಳವದ್-ದೋರ್ದಂಡ-ದಂಡಾಧಿಪ-ಮಿತವಚನಾಮಾತ್ಮರೊಂದೊಂ
[ದಿಭೇಂದ್ರಂ

ಗಳನಾರ್ಪಿದೇವಿ, ಪಿಂದೆಯರೆ, ರವಿ-ಶಶಿ-ವಂಶೋದ್ಭವರ್ ಸದ್-
[ವರೂಥಂ |

ಗಲೋಲೋಪ್ಪಂಬೆತ್ತು, ಸುತ್ತುತ್ತೊಡವರೆ, ಚತುರಂ ಚಾತುರಂಗಾನ್ವಿ
[ತಂ ಮಂ

ಜುಳ-ಬಡ್ಗ-ನೈಸ್ತ-ಹಸ್ತಂ ತಳದರ್ಶನಹಿತ-ನೇನಾಬ್ಜಿನೀ-ಕುಂಜರೇಂ
[ದ್ರಂ. || 483 ||

ಪ. ಮಿತವಚನ-ಅಮಾತ್ಯರ್. ಅರ್ಪಿದೆ ಎಣಿ. ಸುತ್ತುತ್ತೆ ಬಡ-ಬರೆ. ಚಾತುರಂಗ-
ಅನ್ವಿತಂ. ತಳದರ್ಶಂ ಅಹಿತ. ನೇನಾ-ಅಬ್ಜಿನೀ-ಕುಂಜರ-ಇಂದ್ರಂ. ಪೇ. ಬಳವದ್-ದೋ-
ದರ್ಶನಂ=ರಾಜಶೇಖರನು, ದಂಡಾಧಿಪನು=ಮಿತವಚನನು ಎಂಬಂತೆ ಅಮಾತ್ಯರ್ ಎಂಬ
ಬಹುವಚನದಿಂದ ತಿಳಿಯ ಬೇಕು; ರವಿ-ಶಶಿ-ವಂಶ-ಉದ್ಭವರ್ ಎಂಬವರು ಸಹ ಅವರಿಬ್ಬರೇ-
ಅಬ್ಜಿನೀಸಂಹಾರವ ಕುಣಿತು 479ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡಿರಿ.

ವ || ಮತ್ತಮಾ ಸೈನ್ಯಮುದ್ಯಾನದಂತೆ ಮಹಾಗಜಾತಶೋಭಿತಮುಂ
(ಮಹಾ-ಗಜ=ದೊಡ್ಡ ಅನೆ, ಮಹಾ-ಅಗಜ=ದೊಡ್ಡ ಮರ), ರಣಾಜಿರಂಗದಂತೆ
ಮನೋಗಮನವಾಜಿರಂಜಿತಮುಮಯೋಧ್ಯಾ-ನಗರದಂತೆ ಸಮಾಶ್ರಿ-
ತ-ಮಹಾ-ದಶರಥ-ಸಮಂಚಿತಮುಂ, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಮೂರ್ತಿಯಂತೆ(ಮೂ-
ರು ಪದವಿಂಬ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದೆ, ಉದಯ-ಮಧ್ಯಾಹ್ನ-ಸಾಯಂಕಾಲ ಎಂಬವುಗಳಿಂದ,
ನಡೆವವನು=ಸೂರ್ಯನು) ವಿಪುಳಪದಾತಿಮಂಡಿತಮುಂ, ಘನಾಗಮದಂತೆ
ಜಿಪ್ಪುಚಾಪಶರ-ಕರಕೋದಂಚಿತಮುಂ (ಘನ-ಆಗಮ=ಮೋಡದ ಅಥವಾ
ಮಹಿಮೆಯ ಆಗಮ; ಜಿಪ್ಪುಚಾಪ=ಮುರಿಬಿಲ್ಲ, ಜಿಪ್ಪು=ಜಯವುಳ್ಳ, ಚಾಪ=
ಬಿಲ್ಲ, ಶರ=ನೀರೂ ಬಾಣವೂ; ಕರಕ=ಆನೆಕಲ್ಲೂ ಕಪ್ಪವೂ; ಉದಂಚಿತಂ).
ನಭಸ್ತುಳದಂತೆ ಸಮುಚ್ಚಾಮರಸಮಂಚಿತಮುಂ, ಪೃಥುಳಪುರದಂ-
ತೆ ಮಿಳಿತಘಂಟಾಧ್ವನಿಕೇತನಾಲಂಬಿತಮುಂ,

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಂತೆ ಸಮುತ್ಕ್ರೇಣಧರಾಪರಾಗಮುಂ, ಶರ

ಧಿತಟದಂತೆ ಮಹಾಪ್ರಭಾವನೀಪಾಲಂಕೃತಮುಮೆನಿಸಿ*, ಸಡಗರಿಸಿ,
ನಡೆತರ್ಪಾಗಳು |

ಮಹಾಪ್ರಸಗ್ಧರೆ

ತಡಿಯೊಳ್ ನೀರ್ಗೊಂಬ ಕಾಡಾನೆಗಳನಳಗಳಿಂ ತಪ್ಪಿ ಕಂಜಾತದಿಂ,
[ಜಾ

ಣ್ಣಡೆದೆತ್ತಂ ಕೂಡಿ ಕೋಲಾಹಲಮನೆಸಪ ಚಕ್ರಾಳಯಿಂ, ಪಾಪಿ
[ಯಿಂ ಮೆ |

ಲ್ಪಡೆದೋರ್ಪುಧ್ಯನ್-ಮರಾಳಾವಳಿಯಿನೊಳಗೆ ಮೇಲ್ವಾಯ್ವ ಮತ್ಸ್ಯಂ
[ಗಳಿಂ, ಪೆಂ

ಪಿಡಿಮೊಪ್ಪಿತ್ತಲ್ಲಿ ಫೇನ-ಸ್ಥಿತೆಯೆನಿಸುವ ಪೊಚ್ಚಂ ಪೊದಟ್ಟೊಪ್ಪದಿಂ
[ದಂ. || 484 ||

ಪ. ಅನೆಗಳಂ. ಮೆಲ್-ನಡೆ-ತೋರ್ಪ ಉಪ್ಪನ್-ಮರಾಳ-ಅವಳಿಯಿಂ. ಟೀ. ಇ
ದೊಂದು ಫಿಚ್ಚದ (ಹೊಡೆಯ) ವರ್ಣನೆ.

ವ || ಮತ್ತಮಿತ್ತರಂಬಿಡಿಮೊತ್ತರಿಸಿ ಬಳೆದ ಮರದುಲುಗಲ್ಲಿರದೆಬರ
ಗಿ ಮುಲುವ ಕರಿ-ಕರಕಂಜಿ, ನೀರ್ವೊಕ್ಕು, ನಡುಗುವಂತೆ, ತೆರೆವೊ
ಯ್ಲಿಂ ಕಂಪಿಪದಲಿ ಪಡಿನೆಲಿ ಪರಿರಂಜಿಸೆಯುಂ—ನಡುವಗಲೊಳ್
ಕಡುನೀರನೊಳೊಡವೆರೆದು [-ದ] ಬುಲೈಗಳೆಯಲೆಳಸಿ, ಘುಲಿನೊ
ಳಪೊಕ್ಕು, ಮೆಯ್ದೊಳೆದು, ನಡುನೀರೊಳೊಗೆದ ನಳನಮಂ ಮುಲಿ
ಯಲೆಳಸಿ, ಮಗುಬ್ಬಿ, ತೆರೆವಿಡಿರಿಸುವೆಳೆವೇಡತಿಯ (ಬೇಡತಿ=ಬೇಡರ
ಹೆಣ್ಣು) . . . ಬಿಂಬಮಂ ಮುಲಿಯಿಂಗಿ ತೋರ್ಪ ಕರಿಣಿಯ ಶಿರಂಗೆ
ತ್ತು, ತುಡುಂಕಲೊಡರ್ಚಿ, ತಡಿಯೊಳ್ ನಿಂದು, ನಿಕ್ಕು, ನೀಡಿದ ಮ
ದ-ಗಜದ ಕರದ ಮಾರ್ಪೊಲಿಪು ನಿಜ-ಸ್ವಚ್ಛತೆಯಿಂ ರಸಾತಳದಹಿಕ

*ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರದ ಸಮಾಸಪದಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಚನಮಧ್ಯದ
ಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳಲಾಗದು; ನಿಘಂಟುವಿನಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ವಿವರವಿದೆ.

ಣಿ ಕಾಣಿಪಂತೆ ಕಮನೀಯಮಾಗೆಯುಂ—ಪುಳನ-ತಳದೊಳೆಣೆವಕ್ಕಿ
 ಗಳುಡಿದುಡಿದು ಸೂಸಿದ ಮೃದು-ಮೃಣಾಳ-ನಾಟ-ತಂತು-ಜಾಲಕದೊ
 ಳೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ರಯ್ಯಮೆನೆ ನಡೆವೆಡೆಯೊಳಡಿ ತೊಡಂಕಿ, ತಡೆಗೆಡೆ
 ವೆ ತರುಣ-ಮರಾಳಂಗಳಂ ಕಂಡು, ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುವಂತೆ ಘುಘುಘು
 ಲಿಸಿ ನೊರೆವಿಂಡು ಪಸರಿಸೆಯುಂ—ಆ ಪೆರ್ವೊಲಿ ಪರಿಯುಡುಗದ ಸಿ
 ರಿಯನೊಳಕೊಂಡು, ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಮಂಡನಮೆನಿಸಿ, ರಂಜಿಸಿಪು
 ದದಲಿ ತೀರದ ಮಣಿ-ಕಟಕ-ನಗೆಂದ್ರ-ಕಟದೊಳ್ ನರೆಂದ್ರ-ಕಟಕಂ
 (ಅಂದರೆ ರಾಜಶೇಖರಂ) ಪಾಪ್ಪಿಯಿಂ ಪಾಳೆಯಂಗೈಯ್ದು, (ಇದಂ). |

92. DUSHTABUDDHI HAVING APPOINTED HIS SON
 MADANA ACTING MINISTER AT KUNTALA, PROCEEDS
 TO CHANDRANAVATI (see No. 90)

ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ ಮದನನೆಂಬ ತನ್ನ ಮಗನ ಕೈಗೆ ಪ್ರಧಾನತ್ವವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ
 ಚಂದ್ರನಾವತಿಗೆ ಹೋದದು

ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟದಿ

ಮನ್ನಿಸಿ ಕುಳಿಂದಕನ ಜರರಂ, ಕಳುಹಿ, ಮಂತ್ರ-

ಭಿನ್ನವಾಗದ ಮೊಲರಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ತಾ

ಮನ್ನಿಸಿದ ಬಗೆಯನಾಳೋಚಿಸಿ, ನೃಪಾಲನಂ ಬೀಚುತ್ತೊಂಡು, ಮದ
 [ನನೆಂಬಾ |

ತನ್ನ ತನಯನ ಮೇಲೆ ರಾಜ-ಕಾರ್ಯದ ಭಾರ

ಮಂ ನಿಯೋಗಿಸಿ, ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ ಪೊಷಮಡುತಿರ್ದ

ನನ್ನೆಗಂ ವಿಷಯಾಭಿಧಾನದಿಂದೆಸೆವ ನಿಜ-ಸುತೆ ಭರದೊಳೆಯ್ದಂದಳೊ.

ಪ. ವಿಷಯಾ (ವಿಷಯ)-ಅಭಿಧಾನದಿಂದ. ಟೀ. ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಗೆ ವಿಷಯ (ವಿಷಯಾ) ಎಂಬ ಮಗಳಿದ್ದಳು.

ಕನ್ನೆವಣ್ಣಳ ಕೆಳದಿಯರ ಕೂಡೆ ಶೈಶವೋ
 ದ್ವಿನ್ನ-ಯೌವನೆಯಾದ ವಿಷಯೆ ಬರೆ, ಕಂಡಿವ
 ಳ್ಗನ್ನು ವರನಾಗ ಬೇಕೆಂದು, ಚಿಂತಿಸಿ ಮನದೊಳಾ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ,
 [ಬಲಿಕಾ || 486 ||

ಮನೆಗೆ ಮಗಳಂ ಕಳುಹಿ, ರಾಜ-ಕಾರಿಯಕೆ ಮದ
 ನನ ನಿಲಿಸಿ, ತನ್ನ ಪರಿಜನ-ಸಹಿತ ಪೋಷಮಟ್ಟು,
 ದಿನವೆರಡೆಕೆಯ್ದು, ಮುನ್ನಿದ್ ಕಾಡೆಲ್ಲಮೆಸೆವ ನಾಡಾಗಿರಲ್ತೇ,
 ಮನದೊಳ ಕಲುಬನಾಂತು, ಮೆಚ್ಚಿದವನಾಗಿ, ಲೇ
 ಸಿನೊಳಾ ಕುಳಂದಕನಿದಿವಂದು ಸತ್ಕರಿಸೆ,
 ಘನ-ವಿಭವದಿಂದ ರಾಜಿಪ ಚಂದನಾವತಿಗೆ ಬಂದನಾ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ.
 || 487 ||

ರಿಪು-ಮಥನ, ಕೇಳೆ! ಕುಳಂದಂ ಬಹಳ ವೈಭವದೊ
 ಳುಪಚರಿಸಿ, ತನ್ನ ನಂದನ-ಚಂದ್ರಹಾಸನಂ
 ವಿಪುಲ-ಪರಿತೋಷದಿಂದೊಡೆಯಂಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯ ನೀಡಿ, ಕಾಣಿಸಿದ
 [ಬಲಿಕಾ |

ವಿಪಿನದೊಳ ತನಗೀ ಕುಮಾರಕಂ ಮುಂಗೈಯ್ದ
 ತಪದ ಫಲದಿಂ ತಾನೆ ದೊರೆಕೊಂಡನೀತನಂ
 ಕೃಪೆಯಿಂದ ನೀವೆ ಪಾಲಿಸವೇಲ್ಪುದೆಂದು, ನಿಜ-ಪತಿಗೆ ಕೈಯ್ವರ್ತಿಸಿ
 [ದನೂ. || 488 ||

ಟೀ. ಪಾಲಿಸ-ಬೇಡ್ಪುದು=-ಬೇಡ್ಪುದು,=-ಬೇಕು (ಬೇಡ್ಪುಂ).

ಗಾಡಿಸಿದ ನೃಪ-ಲಕ್ಷ್ಮಣದ ಚಂದ್ರಹಾಸನಂ
 ನೋಡಿ, ವಿಸ್ತೃತನಾಗಿ, ತನ್ನ ಮನದೊಳ್ ಪಿಂತೆ
 ಮಾಡಿಸಿದ ಕೃತ್ಯಮಂ ನೆನೆದು, ವಂಚಿಸಿದರೇ ಚಂಡಾಲರೆಮ್ಮನೆಂದೂ,
 ಕೂಡೆ ಮಮ್ಮಲಮರುಗಿ, ಪುಸಿಗೆ ನಸು ನಗುತ, ಕೊಂ
 ಡಾಡಿ, ಮನ್ನಿಸಿ, ತನಗೆ ನಿನ್ನ ಸುತನಂ ಕಂಡು
 ಮೂಡಿತ್ತುತ್ಸಹಮೆಂದನಾ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ ವಿನಯದೊಳಾ ಕುಳಿಂದನೊ
 [ಡನೇ. || 489 ||

ಟೀ. ಮಮ್ಮಲಮರುಗಿ ಎಂಬದು ಅನುಮಾನದ್ದು; ಅರುಗು ಎಂಬ ಧಾತು = ಕಡಿಮೆ
 ಯಾಗು, ಸವಿದು ಹೋಗು; ಮಮ್ಮಲ ಎಂಬದು ಮಮ್ಮರೆಂಬದೋ? ಮಮ್ಮರೆಂದು ಕರಕರೆ.

ವ್ಯಾಳದಂಗದ ನಯವೊ? ಗರ್ತ-ಸಂಘಾದಿತ-ತ್ಯ
 ಣಾಳಗಳೊ? ಮಕರದಿಕ್ಕೆಯ ಮಡುವಿನಂಬುಜವೊ?
 ಬಾಳ ಧಾರೆಗೆ ಲೇಪಿಸಿದ ಮಧುವೊ? ಕಮಲಾಂಬಕಿಯರ ಕೃತಕದ
 [ಬೇಟವೋ? |

ಕಾಳಕೂಟಂ ಬೆರಸಿದಮೃತಾನ್ನ-ಭೋಜನವೊ?
 ಪೇಲಿಲಲಿಯದೆನೆ, ಸೊಗಸಿತು ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ ಘಾ
 ತಾಳಕೆಯನೊಳಗೊಂಡು ಹರುಷ-ಲಾಂಛನದಿಂದ ನಸು ನಗುತ ನು
 [ಡಿದ ಮಾತೂ. || 490 ||

ಟೀ. ಇದು ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ ನಗೆಯೊಡನೆ ನುಡಿದ ಕಪಟವುಳ್ಳ ಮಾತಿನ ವರ್ಣನೆ. ಒಂದು
 ಗರ್ತವು (=ಕೊಂಡ) ಸಂಘಾದಿತವಾದ (=ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ) ತೃಣ-ಆಳಗಳೋ? ಅಂಥ ತೃಣ
 ನಂಬಿ ಮೆಟ್ಟುವವರು ಕೊಂಡದೊಳಗೆ ಬೀಡುವರು. ಕಮಲಾಂಬಕಿಯರ (=ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ) ಕೃ
 ತಕದ (=ವಂಚನೆಯಿಂದ ತೋಪಿಸಿದ) ಬೇಟವೋ (=ನೀ ಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರೀತಿಪೃಷ್ಟಿಯೋ)?

ಎತ್ತು ಬಲ್ಲರ ಸುಜನರೆಲೆ, ಪಾರ್ಥ, ಕಪಟಿಗಳ
 ಚಿತ್ತದೊಳ್ ಪುದುಗಿದರ ಮಾಟಮಂ? ವಿಲಯವ

ನಿತ್ತು, ಮನ್ನಿಸಿ, ಮಂತ್ರಿ-ಪತಿ ಚಂದ್ರಹಾಸನಂ ಕರೆದು, ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ
[ಕೊಂಡು, |

ಮತ್ತೆ ವನದೊಳ್ ಮುನ್ನ ವಿಪ್ರವಿರ ತನಗೆಂದ
ವೃತ್ತಾಂತಮಂ ನೆನೆದು, ತನ್ನ ಸುತರಾಳ್ಳೆಗಾ
ಯಿತ್ತು ಕಂಟಕಮಕಟ! ಪಗೆಯಾದನಿವನೊರ್ವನೆಂದು, ಚಿಂತಿಸು
[ತಿದನೊ. || 491 ||

ಪ. ಸುತರ ಅಳ್ಳಿಗೆ ಆಯಿತ್ತು ಸಂಕಟಂ ಅಕಟ!

93. SIMHALA BEING DEFEATED RETREATS INTO
HIS FORT KAMALAVATI, FOLLOWING THE ADVICE OF HIS
MINISTER NITIBHUSHANA MAKES PEACE WITH RAJASEKHARA,
AND GIVES HIM HIS DAUGHTER SARVAMANGALA
IN MARRIAGE (see No. 91)

ಸಿಂಹಳರಾಯನು ಅಸಜಯ ಪಟ್ಟು, ಹಿಂದಿರುಗಿ, ಕಮಲಾವತಿ
ಎಂಬ ಕೋಟೆಯೊಳಗೆ ಆಶ್ರಯಗೊಂಡು, ನೀತಿಭೂಷಣನೆಂಬ ಮಂತ್ರಿಯ
ಮಾತು ಕೇಳಿ, ರಾಜಶೇಖರನ ಸಂಗಡ ಸಂಧಾನ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಂಡು,
ಅವನಿಗೆ ಸರ್ವಮಂಗಳೆ ಎಂಬ ಮಗಳನ್ನು
ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟುದು

ವ || ಮತ್ತಂ [ಒಗೆದ ಯಾಮಿನೀ-ಪ್ರಥಮ-ಯಾಮಂಗಳೆದ] ಆ ಸಮಯ
ದೊಳಾ ರಾಜಶೇಖರಂ ಯಥೋಚಿತ-ಪ್ರಾತರಾಚಾರಮಂ
ನಿವರ್ತಿಸಿ, ಮಿತವಚನನೊಡನೆಬ್ಬಿ, ನಡೆಗೊಂಡು, ದಂಡನಾಥ-ಮು
ಖ-ಮಂಡಲಮಂ ನಡೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುಂ (=ನೋಡಲಾಗಿಯುಂ) ತದ್-ಭ್ರೂ-
ವಿಕ್ಷೇಪಣ-ಪ್ರೇರಿತಂ ಮೇಘನಾದನಾದರದಿಂ ಬಂದು, ಸಮರ-ಸನ್ನಾ
ಹ-ಭೇರಿಯಂ ಪೊಂಗುಡುಪಂ ಪಿಡಿದಡಸಿ, ಪೊಡೆಯಲೊಡನೆ, |

ಕಂದಂ

ಆ ರವಮಂ, ಜಳಧರದ ಮ

ಹಾ-ರವಮಂ ಕೇಳ್ ಸಿಂಹದಂತಿರೆ, ಕೇಳ್ತಾ |

ಧೀರೋತ್ತಮ-ಸಿಂಹಳ-ಧರ

ಣೀ-ರಮಣಂ, ಕೆರಳ್ಳು, ನೋಡಿದಂ ನಾಲ್ಕೆಸೆಯಂ. || 492 ||

ಟೀ. ಸಿಂಹಳರಾಜನು ಗುರುಗನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬಂದು ಸಿಂಹದಂತೆ ಆ ರವನನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

ವ || ಅಂತು ನೋಟಸ್ಥಾಗಳ ನಿಜ-ಸಭಾ-ಸದರೆಲ್ಲರದ್ಭುತಾಕ್ರಾಂತ-
ಸ್ವಾಂತರಾಗರ್ಪಿನಮೋರ್ವ ಚರಂ ತ್ವರಿತ-ಗತಿಯಿಂ ಬಂದು,

ದಡದಡಿ ಪಡಿಪಡಿ ಮಾತಂ

ಪಡೆಯಲೊಡರ್ಚುವ ಮನಂತಡಂಬಡಿಸ ತಳ |

ನುಡಿಯಡಿಗಡಿಗೊಡನೊಡನಿ

ಟ್ಟೆಡೆಗೊಂಡಿರೆ ನುಡಿದನಾಗಳಾ ಚರ-ಮುಖ್ಯಂ— || 493 ||

ಪ. ಪಡೆಯಲ್ ಬಡರ್ಚುವ, ಮನಂ-ತಡಂ-ಪಡಿಪ ತಳರ್-ನುಡಿಯ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಬಡ
ನೊಡನೆ ಇಟ್ಟೆಡೆಗೊಂಡು ಇರೆ. ಟೀ. ಇದು ಸಿಂಹಳನ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದ ಆ ಚರಮುಖ್ಯನ
ಅನಸರದ ಭಾವದ ವರ್ಣನೆ.

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಎಲೆ, ಎಲೆ, ದೇವ! ದೇವ! ಪಿರಿದದ್ಭುತಮದ್ಭುತಮೇನನಂದವೆಂ?

ನೆಲಸಿರದೀದುದೋ? ದೆಸೆಯೆ ತಾಂ ಬೆಸಲಾದುದೋ? ಪೆತ್ತುದೋ
[ನಭಂ? |

ಬಲಮಿದೆ ಬಂದುದದ್ರಿ ಪುಡಿಯಪ್ಪಿನಮಗ್ಗದರಣ್ಯಮೆಲ್ಲಮುಂ

ನೆಲಸರಿಯಪ್ಪಿನಂ, ಘನ-ತರಂಗಿಣಿ ಪಂಕಿಳಮಾಗುತಿರ್ಪಿನಂ! || 494 ||

ಪ. ಬಂದುದು, ಆದ್ರಿ ಪಡಿ ಅಪ್ಪ ಇನಂ, ಅಗ್ಗದ ಅರಣ್ಯಂ. ಟೀ. ಇದು ಆ ಚರನ
ಅಶ್ವರ್ಯದ ಮಾತು.

ವ || ಅದಿತ್ತೊಡೆಂಬುದು ಮಾತಸಿಂತೆಂದಂ |

ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೇಣಿತಂ

ಚತುರಂಭೋಧಿ-ಪರೀತ-ಭೂತಳದ ಭೂಪರ್ ಕಪ್ಪಮಂ ತರ್ಪರು
ದ್ಧತ-ವೃತ್ತ-ಪ್ರಭ-ವಿಪ್ಲವಸಿಂಹಳನದೆಂದುಂ ತೆತ್ತನಲ್ಲೆಂದು, ಪೇ |

೮೩ ತದುದ್ಯದ್-ಗಣಕಾಳ; ಕೇಳ್ವು, ಕೆರಳ್ವು ಸತ್ಯೇಂದ್ರ-ಚೋರಿಯೇಂ
[ದ್ರ-ಚಂ

ದ್ರ-ತನು-ಪ್ರೋದ್ಭವ-ರಾಜಶೇಖರ-ನರೇಂದ್ರಂ ಬಂದಪಂ. ಭೂಮಿಪಾ!

|| 495 ||

ಪ. ವಿಪ್ಲವಸಿಂಹಳಂ ಅದು (ಅ ಕಪ್ಪವನ್ನು) ಎಂದಂ ತೆತ್ತಂ (=ತೆತ್ತವನು) ಅಲ್ಲು!
ಎಂದು. ತದ್-ಉದ್ಯತ-ಗಣಕ-ಅಳ ಪೇಜಿ. ಟೀ. ಇದು ಅ ಚರನು ಅದ್ಭುತದ ಕಾರಣವ
ನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದು.

ವ || ಎಂಬ ಮಾತಂ (ಸಿಂಹಳಂ) ಕೇಳ್ವತ್ಯಂತ-ಕೋಪಾರೂಢನಾಗಿ,

ಕಂಠಂ

ಕುಡಿ ನಿಮಿರ್ದ ಪುರ್ಬು ಕುಣಿವು

ತ್ತೊಡನಿರೆ ನೆಜಿ ಮುರಿದು ಮಿಸೆಯಂ, ಕಣ್ಣಳ ಕೆಂ |

ಗಿಡಿ ಸಾಲಿಡೆ ಕರವಾಳಂ

ಜಡಿದಂತೆಂತಲವೊ? ಮಗುಬ್ಬು ಪೇರ್ಯ! ಎನುತೆಬ್ಬಿಂ. || 496 ||

ಟೀ. ಸಿಂಹಳನು ಕುಡಿ ನಿಮಿರ್ದ (ಇದಕ್ಕಿಲ್ಲ ಶಿಫಲಿತ್ವ) ಪುರ್ಬು ಬಡನೆ ಕುಣಿವತ್ತೆ ಇರು
ವಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಿಸೆಯಂ ನೆಜಿ ಮುರಿದು ಇತ್ಯಾದಿ. (ಬಜಿಕಂ ಕಾಳಗಮಾಯ್ತು; ಮತ್ತಂ)

ಅಡ್ಡಣಮೊಡ್ಡಿದ ಕಾಮುಗಿ

ಲೊಡ್ಡಣಮಿರದಿದು ವಂಚಿಸಸಿ ಮಿಂಚುವ ಮಿಂ |

ಚೆಡ್ಡಮೆನಿಸಿರೆ, ಸಿಡಿಲ್ ಪಡೆ

ಯೊಡ್ಡೆನೆ, ಘುಡುಘುಡಿಸಿ ಕಾದಿದರ್ ಕಲಿ-ಸು-ಭಟರ್. || 497 ||

ಟೀ. ಇದು ಅ ಕಾಳಗವನ್ನು ಮುಚಿಗಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿ ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು (477ನೆಯ ಶ್ಲೋ
ಕ ನೋಡಿರಿ). ಬಡ್ಡಿದ ಕಾಮುಗಿಲ ಬಡ್ಡಣಂ = ಅಡ್ಡಣಂ, ಮಿಂಚ ಎಡ್ಡಂ = ಇರದೆ ಇಲ್ಲಿದು
ವಂಚಿಸ ಅನಿಯ ಮಿಂಚು, ಇತ್ಯಾದಿ.

ವ || (ಮತ್ತಂ ಕಡೆಯೊಳ್ ಸಿಂಹಳಂ ಪೆಡಮಿಟ್ಟು) ನಿಜ-ಬಳಂ ಮುದಂಬಡುತ್ತಿ
ರೆ, ಪಡಿಬಳಂ ಕಣ್ಣಿಡುತ್ತಮಿರೆ, ಕಡುವೇಗದಿಂ ಕಮಲಾವತಿಯೆಂಬ
ನಿಜ-ದುರ್ಗಮನವಂ ಪೋಗಿ ಪೊಕ್ಕಾಗಳ್ ಕುಪಿತ-ರಿಪು-ಪನ್ನಗ-ಸು
ಪರ್ಣಂ (ಆ ಕುಪಿತ-ರಿಪುವೆಂಬ ಪನ್ನಗಕ್ಕೆ ಸುಪರ್ಣದಂತಿರುವವಂ) ಬೆನ್ನನೆ ಪೋ
ಗಿ, ಪನ್ನತಿಕೆಯಿಂ ತನ್ನ ಬಳಂಬೆರಸು ಸುತ್ತಿ, ಪತ್ತಿ, ಮುತ್ತಿದಾಗಳ್

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಉರಿವರಿವೆಣ್ಣೆ [ಉರಿವು-] ಪಂದಿದಲೆ ಪೆದೊಲೆ ಬಲೊನೆಗಳ್ ಕೃ
[ಶಾನುವೊಳ್

ಬೆರಸಿದ ಪುಲ್ಲ ದೊಂದೆ ಪೆಟಲುಪ್ಪಿನ ಪೆದಿದಿಮದಿವೆಂಬೆವಂ |

ಸುರಿದಿಬ್ಬವಾಯ್ಕಿ, ನೂಂಕಿ, ಸೆಳೆದಿಟ್ಟೊಡನಲ್ಲಿಬ್ಬದಿಟ್ಟು, ಸೂಸಿ, ಪೊ
ಯ್ದರಿ-ಭಟರಿಂತು ಕಾದುತಿರೆ, ಮುತ್ತಿದರಕ್ಕಿದೆ ತನ್-ಮಹಾ-ಭಟರ್.

|| 498 ||

ಪ. ಎಂಬ ಇವಂ (ಅಂದರೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉರಿವೆಣ್ಣೆ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳಂ) ಸುರಿ
ದು, ಇಬ್ಬಿ-ಪಾಯ್ಕಿ (=ಹಾಕಿ). ಟೇ. ಕಾದುತಿರೆ ಎಂಬದಕು ವರೆಗೆ ಕೋಟಿಯೊಳಗೂ ಸಿಂ
ಹಳನ ಅರಿಭಟರ್ ಎಂಬದು ಕರ್ತೃ.

ವ || ಇಂತು ಮೊತ್ತಂಬೆತ್ತು, ಮುತ್ತಿ, ಲಗ್ಗೆಗಗ್ಗುಬಿಸಿರ್ಪಾಗಳಾ ಸಿಂ
ಹಳೇಂದ್ರಂ ಘೂರ್ಮಿಸಿ, ನಿಜ-ಬಳಂಬೆರಸು ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಪೊಲಿಮಡಲು
ಜ್ಜುಗಿಸಿ, ಸಜ್ಜುಗೆಯ್ಯುತಿರ್ಪಿನಮಾಗಳ್ ನೀತಿಭೂಷಣನೆಂಬ ಮಂತ್ರಿ
ಪಂಕೃತಾಂಜಲಿ-ಪುಟನಾಗಿ (ಕೃತ-ಅಂಜಲಿ-), ವಿನಯದಿಂದಿಂತೆಂದಂ—

ದೇವ! ನೃಪ! ನೀತಿ-ಸಾರಮ

ನಾವಂ ನಿನ್ನಂತೆ ಬಲ್ಲನೀ ಭುವನದೊಳೇಂ? |

ನೀಂ ವಿಜ್ಞಾಪನಮಂ ಪರಿ

ಭಾವಿಸಿ, ಸಂತಕ್ಕೆ ನಡೆ, ಸಮುನ್ನತ-ಸತ್ವಾ!

|| 499 ||

ವ || ಎಂದನೇಕ-ವಿಧದಿನಾ ನೀತಿಭೂಷಣ-ಮಂತ್ರಿಪಂ ಸಾಭಿಪ್ರಾಯ-
ಹಿತ-ಮಿತ-ಪ್ರಚುರ-ವಚನ-ವಿಚಯದಿನೊಡಂಬಡಿಸುತ್ತಲಿಂತಳ್ಳದೆ,
ಕೊಳುಗುಳದೆಡೆಗೆ ತಳರ್ದು, ತನ್-ಮಂತ್ರಿಪನಂ ಸಂಧಿಸಿ, ಸಂಧಿ-ಕಾ
ರ್ಯೋಚಿತ-ವಚನ-ನಿಚಯದಿನೊಪ್ಪುಗೊಳಿಸಿ, ತತ್-ಸಮೇತಂ ಬಂ
ದು, ಮಣಿ-ರಥದೊಳರ್ಧ ರಾಜಶೇಖರ-ರಾಜೇಂದ್ರಂಗೆ ಮಣಿ-ಮಕು
ಟಮಂ ಮಣಿದು, ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಯಾಗಿ (ಬದ್ಧ-ಅಂಜಲಿ-), ನಿಂದಿಪ್ಪುದಂ
ನಿಜ-ಮಂತ್ರಿ-ವದನ-ವಿಜ್ಞಾಪನ-ವಿದಿತಾಖಿಳ-ವೃತ್ತಾಂತನುಸಂಕಾಂತ-
ಚಿತ್ತನಾಗಿ (-ವೃತ್ತಾಂತನು ಉಪಕಾಂತ-), ನಡೆ ನೋಡುತ್ತಿವೆಗಳ್

ಅಯ್ಯೆ ತಮಮಿಂದು ಚೆಂಗದಿ

ಗಗಳನುಯಿದಮಳಾಂತುಗಜಿವ ವೋಲ್; ರಿಪು-ಗರ್ವಂ |

ಕಳಯೆ, ಗತ-ರಾಗ-ನಯನಾ

ಚಳ-ರುಚಿಯಂ ತನ್-ಮುಖಾಬ್ಜಮೇಲಂ ಸೂಸಿದುದೋ? || 500 ||

ಪ. ತಮಂ ಅಯ್ಯೆ, ಇಂದು (=ಚಂದ್ರಂ) ಚಿಂಗದರ್ಗಂ ಉಪಿದು (ಬಿಟ್ಟು) ಅ
ಮಳ-ಅಂಶು-ಕಪಿನ. ನಯನ-ಅಚಳ. ಟೀ. ಇದು ಸಿಂಹಳನನ್ನು ನೋಡುವ ರಾಜಕೀಯ
ರಸ ಮುಖದ ವರ್ಣನೆ. ಚಂದ್ರನು ನಿರ್ಮಳಾಂಶುಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವಂತೆ ಅದಾಗಿತ್ತು.

ವ || (ಬಲಿಕಂ ಸಂಧಿಯಾದನಂತರಂ) ಪಟ್ಟಣಮಂ ಸಿಂಗರಿಸಿ, ನಿಜ-ಸಚಿ
ವ-ಸಾಮಂತ-ದಂಡನಾಥ-ಮಂಡಳಕರ್ವೆರಸು ವಿತತ-ಕರಿ-ತುರಗ-ರ
ಥ-ಸುಭಟ-ಪಟಲ-ಪರಿವೃತಂ ಪಟದ-ಡಿಂಡಿಮ-ಶಂಖ-ತಾಳ-ಕಹಳಾ-
ಬದುಳ-ನಾದ-ಬಧಿರೀಕೃತ-ದಿಶೇಂದ್ರಂ ಸಿಂಹಳೇಂದ್ರಂ ಸಾಂದ್ರ-ಹರ್ಷ
ಮನಾಂತು, ನಡೆದಿದಿಗೊಂಡು, ರಾಜಶೇಖರ-ರಾಜೇಂದ್ರನಂ ರಾಜ-
ವೀಧಿಯೊಳೋಜೆ ಮಿಗೆ ತರ್ಪಂ. | (ಮತ್ತಂ) ಸಿಂಹ
ಳೇಂದ್ರಂ ಮಜಿದಿವಸದುದಯ-ಸಮಯದೊಳೇಕಾಂತ-ಭವನದೊಳ್
ಮಣಿ-ಪೀಠದೊಳ್ ಕುಳ್ಳಿದು, ನಿಜಾಮಾತ್ಯನೊಡನೆ ತತ್-ಪರಿಣಯ

(ಅಂದರೆ ಸರ್ವಮಂಗಲೇ ಎಂಬ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕುದ್ರಿತಾದ ಆ ಪರಿಣಯ)
-ಪ್ರಸಂಗಂಗೈಯ್ಯತಮಿಪ್ಪರ್ವಗಳ್ (ಆ ಮಿತವಚನನೆಂಬವನ ತಂದೆಯಾದ)
ಪತಿಮೋಹಿ-ಮಂತ್ರಿಪಂ ರಾಜಶೇಖರ-ಪ್ರೇಷಿತನಲ್ಲಿಗೆಲ್ಲಿದ್ದು, ನಿಜ-
ವಿನಯಮಂ ಮೆಚ್ಚಿದು, ತನ್-ನರೇಂದ್ರ-ಸನ್ಮಾನಿತನುಚಿತ-ವಚನದಿ
ನಿಂತೆಂದಂ—

ನರ-ರಾಜಶೇಖರಂಗಲೆ,

ನರೇಂದ್ರ, ಕೊಡು ಸರ್ವಮಂಗಳೆಯನನುನಯದಿಂ! || 501 ||

ವ| ಎಂದ ಮಾತಿಗೆ ಮನೋರಥಂ ಕೈಸಾರ್ದಂತೆ ಸಂತಸಂಬಟ್ಟು,
ಕೊಟ್ಟೆಂ! ಕೊಟ್ಟೆನೆಂದು, ಸಿಂಹಳೇಂದ್ರಂ ನುಡಿದು, . . . ಮಗಳ
ಪರಿಣಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಕಲ್ಯಾಣ-ಮಂಟಪಮಂ ಕೌತುಕ-ವಹಮಪ್ಪಂತೆ
(ಕೀರ್ತಿಗೊಂಡ ಶಿಲ್ಪಿಕರಾದ) ಮಯ-ಮಾಂಡವ್ಯರಂ ಪಟ್ಟಿವ ಶಿಲ್ಪವಿದ್ಯಾ-
ವಿಶಾರದರಿಂ ರಚಿಸುವನಾದಂ.

94. DUSHTABUDDHI SENDS BY CHANDRAHASA A SEALED
LETTER TO MADANA, CONTAINING THE CRUEL ORDER TO GIVE
THE BEARER POISON (VISHA, TO EAT). CHANDRAHASA
ENTERS THE KING'S GARDEN AT KUNTALA (see No. 92)

ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಬರೆದು ಮುದ್ರಿಸಿದ
ಬಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅವನನ್ನು ಮದನನ ಬಯ್ಯಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದದು;
ಮದನನು ತಂದವನಿಗೆ (ಅವನನ್ನು ಕೊಲುವಂತೆ) ವಿಷವನ್ನು
ಕೊಡ ಬೇಕೆಂತ ಆ ಕಾಗದದ ದುರಭಿಪ್ರಾಯ

ಬಂಜೆಯಾಗದು ವಿಪ್ರರಂದೆನ್ನೊಳಿಂದ ನುಡಿ;

ರಂಜಿಸುವ ರಾಜ-ಲಕ್ಷಣದೊಳೊಪ್ಪುವನಿವಂ;

ಭಂಜಿಸದೊಡೀ ಧರಣಿಗೀತನರಸಾದಪಂ; ಬಹುಕ ತನ್ನಾತ್ಮಜಗೇರ್ |
 ಸಂಜನಿಸಲಪ್ಪಿಯದು ನೃಪಾಲತ್ವಮಗ್ಗುಚ್ಚಿಕೆ
 ಗಂಜುವವನಲ್ಲ, ಬಲವಂತನಹನೀತಂಗೆ
 ನಂಜನೂಡಿಸಿ ಕೊಲ್ವುಪಾಯಮಂ ಮಾಪ್ಪಿನೆಂದೆಣಿಸಿದಂ ದುಷ್ಟ
 [ಬುದ್ಧೀ. || 502 ||

ಪ. ನೃಪಾಲತ್ವಂ; ಅಗ್ಗುಚ್ಚಿಕೆ. ಬಲವಂತಂ ಅಹಂ; ಈತಂಗೆ.

ರಾಕಾ-ಶಶಾಂಕನಭ್ಯುದಯಮಂ ಕೆಡಿಸಿ, ತಂ
 ನಾಕಾರಮಂ ತೋರಿಸುವೆನೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯೊ
 ಲಾ ಕಮಲ-ಲೋಚನನ ಭೃತ್ಯನಂ ಕೊಲಿಸಿ, ತಾ ಬಾಪ್ಪಿನೆಂಬುಜ್ಜ
 [ಗದೊಳೊ |

ಆ ಕುಮತಿಯಹ ಮಂತ್ರಿ ಬಹುಕೊಂದು ಲೇಖನಮ
 ನೇಕಾಂತದೊಳ್ ಬರೆದು, ಮೇಣ್ ಅದಕೆ ಮುದ್ರೆಯಂ
 ಜೋರೆಯಿಂದಳವಡಿಸಿ, ಕರೆಸಿ ಶಶಿಪಾಸನಂ, ನೋಡಿ, ನಗುತಿಂತೆಂ
 [ದನೊ— || 503 ||

ಪ. ಕತ್ತಲೆಯ ಒಳ್ (=ಕತ್ತಲೆಯ ಪೊಳ್).

ಉರ್ವ-ಮಂತ್ರದ ಕಜ್ಜಮಿದು, ಚಂದ್ರಹಾಸ! ನೀ
 ನೊರ್ವನೆ ಹಯಾರೂಢನಾಗಿ, ನಾಲ್ವರು ಸೇವ
 ಕರ್ವೆರಸಿ, ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಪೋಗಿ, ತನ್ನ ಮಗ-ಮದನಂಗೆ ಮುದ್ರಿಸ
 [ಹಿತಾ, |

ಸರ್ವ-ಜನಮಪ್ಪಿಯದಂತೀವುದೀ ಪತ್ರಿಕೆಯ
 ನುರ್ವರೆಯೊಳಾವೆಸಗಿದತಿಶಯದ ಮಾಪ್ಪಿ ನಂ
 ಮಿರ್ವರೊಳ್ ಗುಪ್ತಮಾಗಿರಲೆಂದು, ಕೊಟ್ಟನಾ ಮಂತ್ರಿ ತಲ್-ಲೇ
 [ಖನವನೊ. || 504 ||

ಪ. ಅಪ್ಪಿಯದಂತೆ, ಈವುದು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯಂ, ಉರ್ವರೊಳ್ ಅಂ.

ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ಪೇಚ್ಚಿನಂತಸ್ಥಮಂ ತನ್ನೊಳ್
 ಮಾತು ನಿಶ್ಚಯಮೆಂದು, ನಂಬಿ, ಕೆಯ್ಯೊಂಡು, ಹರು
 ಪಾತಿಶಯದಿಂದ ಮಂತ್ರಿಗೆ ಮಣಿದು, ಬೀಚ್ಚೊಂಡು, ವಂದಿಸಿ ಕುಳಂ
 [ದನಡಿಗೇ, |
 ಆತನೊಳ್ ಪರಕೆವೆತ್ತೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಂಡು,
 ಮಾತೆ-ಮೇಧಾವಿನಿಗೆ ಬಂದು, ನಿರ್ಗಮಮನಾ
 ಖ್ಯಾತಿಸಿ, ಪದಾಂಬುಜಕೆ ಪಣೆಯಿಟ್ಟನಾ ಚಂದ್ರಹಾಸನಭ್ಯಗ್ರದಿಂದಾ.
 || 505 ||

ಪ. (ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ) ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ತನ್ನೊಳ್ ಅಂತಸ್ಥಮಂ ಪೇಚ್ಚಂ, ಈ ಮಾತು ನಿಶ್ಚಯಂ!
 ಎಂದು, (ಚಂದ್ರಹಾಸಂ) ನಂಬಿ. ನಿರ್ಗಮಮಂ ಆಖ್ಯಾತಿಸಿ.

ಹಯ-ವರ-ಸಮಾರೂಢನಾಗಿ ಸೇವಕ-ಚತು
 ಸ್ವಯದೊಡನೆ, ವಿಧವಿಧ-ಶುಭೋದಯದ ಶಕುನಾವ
 ಳಯನಾಲಿಸುತ, ಬಟ್ಟಿವಿಡಿದು, ಕುಂತಳ-ಪುರದ ಬಾಹ್ಯೋಪವನಕೆ
 [ಬರಲೂ, |
 ನಯ-ರಸದ ಕೋಗಿಲೆಯ ಸಾದರದ ನುಡಿಯೊಳತಿ
 ಶಯ-ಫಲೋತ್ಕರದ ತರು-ಶಾಖೆಗಳ ಕೆಯ್ಯಾಣಿ
 ಕೆಯೊಳದಿಗೊಂಡುಪಚರಿಸುವಂತೆ, ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಮುಂದೆ ಕಣ್ಣೆ
 [ಸೆದುದೂ. || 506 ||

ಪ. ಶುಭ-ಉಪಯದ ಶಕುನ-ಅವಳಿಯಂ. ಬಾಹ್ಯ-ಉಪವನಕೆ. ನುಡಿಯೊಳ್ (ಮತ್ತೆ)
 ಅತಿಶಯ-ಫಲ-ಉತ್ಕರವ . . . ಕೆಯ್ಯಾ-ಕಣಿಕೆಯೊಳ್.

ತಳುದುರ್ಬುಗಿದೆಳೆಮಾವುಗಳ ನೆಲಿಲ್ಲವಿದ ನಿ
 ಮಗಳ-ಪುಳಿಸ-ತಳದಿಂ, ತೊಡರ್ಪಡರ್ಪಲರ್ವಳ್ಳಿ
 ಗಳ ಮಂಟಪಂಗಳಿಂ, ವಿವಿಧ-ಮಣಿ-ಮಯ-ಕೃತಕ-ಗಿರಿ-ಕಂದರಂಗ
 [ಳಿಂದಾ, |

ತೊಳೆಪ ರನ್ನದ ಪಾಸಲಿಗಳಿಂದ, ರಂಜಿಸುವ
 ನಳನೋತ್ಪಲ-ಪ್ರಕರ-ಶೋಭಿತ-ಸರೋವರಂ
 ಗಳರಮ್ಯ-ಸೋಪಾನದಿಂದ ತದ-ರಾಜ-ಕೇಳೇ-ವನಂ ಕಣ್ಣೆಸೆದುದೂ.
 || 507 ||

ಪ. ತಳಿರ್-ತುಪುಗಿದ. ನಳನ-ಉತ್ಪಲ. ಪೇ. ತಳಿರ್ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಅಲರ್ (-ಬಳ್ಳಿ)
 ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಶಿಥಿಲತ್ವ.

ಸರಸ ಮಿಗೆ ನಲಿದಾಡುವಂಚಿಗಳ ಕೊಂಚೆಗಳ,
 ಬೆರಸಿ ರಮಿಸುವ ಕುಣಿವ ಕೋಕಿಗಳ ಕೇಕಿಗಳ,
 ನೆರೆನೆರೆದು ಮೊಲಿವ ಮಲಿದುಂಬಿಗಳ ಡೊಂಬಿಗಳ, ಚೀರ್ವ ಗಿಳಿ
 [ಕೋಗಿಲೆಗಳಾ, |
 ತರು-ಲತೆಯ ತುಲಿಗಲರ ಸಾಲ-ಪ್ರವಾಳ-ಪ್ರ
 ಕರದ ಶೋಭೆಗಳ, ಕುಸುಮಾಳಗಳ ಗಾಳಿಗಳ
 ಪರಿಮಳದ ಮನದಿಂದ ಸೊಗಯಿಸುವ ಬಗೆಯಿಸುವ ರಾಜೋಪವನ
 [ಮೆಸೆದುದೂ. || 508 ||

ಪೇ. ಆ ಮುಖ್ಯ ಷಷ್ಟಿಗಳು ಮನದಿಂದ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಮನ=ಅಂತಃಕ
 ರಣ, ಒಳಭಾವವೂ ಮಾನಸಸರೋವರವೂ.

95. THE RAINY SEASON IS SPENT BY RAJASEKHARA
 AND SARVAMANGALA IN SIMHALA'S PALACE (see No. 93)

(Their journey to the Husband's home is related in the
 next chapter of the poem)

ರಾಜಶೇಖರನೂ ಸರ್ವಮಂಗಳೆಯೂ ವರ್ಷಕಾಲವನ್ನು ಸಿಂಹಳನ
 ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕಳೆದದು

ವ || ಮತ್ತಂ ರಾಜಶೇಖರ ಸರ್ವಮಂಗಳೆಯರ ವಿವಾಹಮಾಗಿ, ದಂಪತಿಗಳ್ಗೆ
 ಮಾಸಂಗಳ್ ದಿವಸಂಗಳಾಗಿ, ದಿವಸಂಗಳ್ ನಿಮಿಷಂಗಳಾಗಿ ಸಲುತ
 ಮಿರೆಯಿರೆ,

ಕಂದಂ

ಧೃತ-ಚಂಚಲ-ಮತಿ ಚಪಲ-

ಸ್ಥಿತಿ ಜಡ-ಭರಿತಂ ಕಟು-ಸ್ವರಂ ಬರೆ ಮೇಘಂ, |

ನುತ-ಹಂಸಂ ತಳದೂದು; ಮಲಿ

ನತರಂ ಬರೆ, ಶುಚಿ-ಸು-ವೃತ್ತನೇನ್ ಇದರ್ಪನೇ? || 509 ||

ಟೀ. ಇದು ಮೇಘ ಬಂದು, ಸೂರ್ಯ (ಹಂಸ) ಹೋದ ವರ್ಣನೆ; ಆದರೆ ಕ್ಲೇಷಾಲಂ ಕಾರದ ಮೇಲೆ ಇದು ಹಂಸಪಕ್ಷಿ ಸಹ ಮಜಿಗಾಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ವರ್ಣನೆ; ಅದಲ್ಲದೆ ನುತಹಂಸಂ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಟ್ಟವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂತ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತು ಮೇಘಂ (ಜನರ) ಗುಂಪೆಂದು ಟೀಕಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಗ್ರಹಿಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಧೃತಚಂಚಲಮತಿ ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಸಮಾಸಗಳು ಮೇಘಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣಗಳು. ಚಂಚಲ=ಅಸ್ಥಿರವೂ ಮಿಂಚೂ; ಚಪಲ=ವೇಗವೂ ಲಕ್ಷ್ಯಹೀನತ್ವವೂ; ಜಡ=ಮೂರ್ಖತ್ವವೂ ನೀರೂ. ಸ್ವರಂ=ಶಬ್ದವೂ ಮಾತೂ

ಗಱಿ ನೆಲೆಯದ ಕಿಟುವಣಿಗಳ

ನಿಲುಂಕಿ ಪಕ್ಷದೊಳೆ, ಪಾಲಿಲಾಯಿದೆ, ಪಿರಿದುಂ |

ಮಲಿಗುವ ಮರಾಳಗಳ ನು

ಣ್ಣಿವೊತ್ತಿಡೆವಿಡದೆ ತಳದರ್ಪವಂಚೆಗಳಾಗಳ. || 510 ||

ಟೀ. ಇದು ಅಂಚೆಗಳು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವ ರೀತಿಯ ವರ್ಣನೆ. ಮರಾಳಗಳೆಂಬ ಹೆಣ್ಣಂಚೆಗಳು ತಮ್ಮ ಲೆಕ್ಕ ಮಹಿಗಳನ್ನು ಪಕ್ಷದೊಳಗೆ ಇಟ್ಟುಂಕಿ, ಚನ್ನಾಗಿ ಹಾವಿ ಕೂಡದಲ್ಲಿ ಗಂಡಂಚೆಗಳು ಅವಳ ನುಣ್ಣುಪಿಗಳನ್ನು ಪೊತ್ತು ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಮತ್ತೇಭವಿಶ್ರೇಷ್ಠತಂ

ರವಿ-ಚಂದ್ರ-ಪ್ರಚುರ-ಪ್ರಭಾ-ಪ್ರಚಯಮಂ ಮೇಘಂ ಮುಸುಂಕುತ್ತೆ
[ಕಾ

ಪೂರ್ವ-ವಿಶಿಷ್ಟಂ, ತಟದಂಕುರಾಲ್ಪ-ರುಚಿಯಂ ಬೀಜಿತ್ತುದಗ್ರ-ಸ್ಫುರತಃ-
ಕವಿ-ಕಾವ್ಯ-ಪ್ರಕಟ-ಪ್ರಭಾವಮನದಂ ಕಿಟಿ-ಕಬ್ಬಿಗಂ ಗುಪ್ತಗೈ
ದವರಾಶ್ರಯ-ಕೃತಿ-ಪ್ರಭಾವತೆಯನಾದಂ ತೋರ್ಪ ವೋಲ್ ಧಾ
[ತ್ರಿಯೊಳ್. || 511 ||

ಟೀ. ಕಾಪ್ಪ-ವಿಶ್ವನಾಥ ಮೇಘಂ ಹೇಟಿದ ಪ್ರಭೆಯ ಪ್ರಚಯಮಂ ಮುಸುಂಕುತ್ತೆ,
(ತನ್ನ) ತಟಿತ-ಅಂಕುರ-ಅಲ್ಪ-ರುಚಿಯಂ ಬೀಜಿತ್ತು; ಇದು ಕಿಚ್ಚಿಬ್ಬಿಗರು ಮಾಡುವಂತೆ ಆ
ಗುತ್ತದೆ. ಅವರ=ವರವಲ್ಲದ, ಹೀನತರ. ಆದಂ=ಹೆಚ್ಚಾಗಿ.

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಅಡಿಗಡಿಗುವಿ ಮಿಂಚುವೆಳೆಮಿಂಚು ಮರುದ್-ಭಟನೆತ್ತಿ ಬೇಗದಿಂ
ಪೊಡೆವ ಸುವರ್ಣ-ಕೋಣಮೆನೆ ತಪ್ಪಿರೆ, ತಾನೊಗೆದತ್ತು ಕಾರ್ಮು
[ಗಿ |

ಲಡಣಮೆನಿಪ್ಪ ದಂತಿ-ತತಿಯಗ್ರದ ಡಿಂಡಿಮ-ನಾವದಂತೆ ವೆ
ಗುಡುಗು, ನಿರಾಘನಂ ತಗುಳಬೈದಿದ ನೀರದ-ಕಾಲ-ರಾಜನಾ.

|| 512 ||

ಟೀ. ಅಡಿಗಡಿಗಿ ಉರ್ವಿ ಮಿಂಚುವ ಎಳೆಮಿಂಚು ಯಾತನಂತೆ ತಪ್ಪಿತ್ತು? ಮರುದ್-ಭ
ಟನೆತ್ತಿ-ಬೇಗದಿಂ ಪೊಡೆವ ಸುವರ್ಣಕೋಣದಂತೆ. ಹಾಗೆ ತಪ್ಪಿರುವಲ್ಲಿ ನಿರಾಘನಂಬ ವೈರಿ
ಯನ್ನು ತಗುಳಲೆ ಎಂಬುದ ನೀರದಕಾಲರಾಜನ ಗುರುಗು ತಾನು ಕಾರ್ಮುಗಿ-ಗಡಣಮೆನಿ
ಸುವ ದಂತಿ-ತತಿಯ ಅಗ್ರದ ಡಿಂಡಿಮ-ನಾವದಂತೆ ಬಗೆದತ್ತು (ಬಗೆಯಿತು).

ಕಂದಂ

ಗಪ್ಪಿ ಮೂಡಿದಂತೆ ಕೆಲದೊಳ್

ಕಿಚ್ಚುಮುಗಿಲಿರೆ ಜಲದ-ನೀಲ-ಗಿರಿ ನೆಗೆಯೆ, ಕರು |

ತ್ತೈದಿಗಿದ ವಜ್ರಿಯ ವಜ್ರದ

ಬಿಚ್ಚುವೊಯ್ಲ ರವಕ್ಕೆ ಬಚ್ಚಿಡಿಲ್ ಸರಿ ಬರ್ಕುಂ.

|| 513 ||

ಟೀ. ಕವಿ ಇದಕಲ್ಲಿ ಅತಿವಿಸರೀತಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ; ಏನಂದರೆ ಜಲದನೀಲ
ಗಿರಿಗೆ ರೆಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ಆಯಿತು: ಆ ರೆಕ್ಕೆ ಯಾವದು? ಅದಕು ಕೆಲದೊಳಿರುವ ಚಿಕ್ಕ ಮೋಡ
ಗಳು; ಅಂತದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾಕುವಂತಾಗೆ ಬಚ್ಚಿಡಿಲ್ ಆಯಿತು; ಯಾತನಂತೆ? ಕರುತ್ತೆಂ
ಬ ಸಪ್ಪಳಿಂದ ಅದಕು ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟ ವಜ್ರ ಎಂಬ ಗುರುಗುಮೇಯ ವಜ್ರನೆಂಬ ಸಿಡಿಲುಕೆಟ್ಟು
ನ ಪೊಯ್ಲಿನ ರವದಂತೆ. ಕವಿಯ ಮನೋರಥಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ಕುದುರೆಯಲ್ಲವೋ?

ನೆರೆದು, ಘನ-ಘನ-ಮದೇಭೋ

ತ್ವರಮಾಂಟ ಮರುತ್-ತರಂಗಿನೀ-ಜಳಮಂ, ಪೂ |

ತ್ಕರಿಸೆ, ಸಿಡಿದಿಲಿವ ಕಣ-ಗಣ

ದಿರವೆನಿಸಿದುದರರೆ ಸುರಿವ ಪೆರ್ಮಲಿ ನಭದಿಂ!

|| 514 ||

ಪ. ಘನ (=ಮೇಘವೆಂಬ)-ಘನ (=ದೊಡ್ಡ)-ಮದ-ಇಭ-ಉತ್ಕರಂ. ಕಣ-ಗಣದ ಇ
ರವು ಎನಿಸಿದುದು, ಅರೆಅರೆ! ಟೀ. ಗಾಳಿಯ ಹೊಡೆನೀರು; ಇದು ತಿರಿಗಿ ಎಂಥಾ ಭಾವನೆ!
ಅದರೆ ದಕ್ಷಿಣದಸೆಯ ಮರುತ್ತು ವೋಡವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆನ್ನ ಬಹುದು.

ಸುರಚಾಪ-ಚಂಪಕ-ಸ್ರಜ

ಕುರವಣಿಸುತ್ತಿಸಿತ-ಜಳದ-ಮದ-ಮಧುಪ-ಸಮು |

ತ್ಕರಮೆಲಿಗಿದಂತೆ ಮೆಲಿದುದು

ಪರಿಕಿಸದಾತ್ತೀಯ-ಜೀವನ-ವೈಯ-ಭಯಮಂ.

|| 515 ||

ಪ. ಸುರಚಾಪ (ಎಂಬ)-ಚಂಪಕ-ಸ್ರಜಕೆ ಉರವಣಿಸುತ್ತೆ, ಅಸಿತ. ಟೀ. ಕವ್ವಾದ
ವೋಡವು ಸೊಕ್ಕುಳ್ಳ ತುಂಬಿಯ ಸಮುತ್ಕರದಂತಿತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿ; ತುಂಬಿಗೂ ಸಂಪಗೆಗೂ ಇರು
ವ ಪರಸ್ಪರಭಾವವನ್ನು ಕವಿ 359ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದಂತಾಯಿತು.

ಮೆಲ್ಲರಿ, ಸೂಲ್ಪರಿ, ಮುಗಿಲೊ

ಲ್ಲಿಲ್ಲರಿ, ತೆಳ್ಳರಿ, ಕರಂ ಪೊನಲ್ಪರಿಯಿಪ ಬಂ |

ಬಲ್ಪರಿ, ನಿಲ್ಲದೆ ಕಾಲ್ಪರಿ,

ಸಾಲ್ಪರಿ ಸಲೆ ಸುರಿದು, ಕಪ್ಪಿದವಿರುಳುಂ ಪಗಲುಂ.

|| 516 ||

ಘುಡುಘುಡು ಛಳಿಛಟೆಲೆಂದು

ಗ್ಗಡದ ಸಿಡಿಲ್ದನಿಯೆ ಪೊಡೆಯೆ, ಗಗನ-ಸ್ಥಳದಿಂ |

ದುಡುಗಳ್ ಪಪಿಸಲಿಸುದುರ್ವ ವೊ

ಲೆಡೆವಿಡದಿಲಿವಾಲಿವರಲ ಮಲಿ ಬಗೆಗೊಳಕುಂ.

|| 517 ||

ಪ. ಉಡುಗಳ್ ಸದಸವನೆ ಉದಾರ್ವ (ಇದಲ್ಲದೆ ಇತರವು) ಪೊಲೆ ಎಡೆ-ಬಿಡದೆ ಇರುವ.

ಉತ್ಪಲಮಾಲೆ

ಎನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂ ನೆಪ್ಪಿದು, ತಾಳ್ಳು ಘನತ್ವಮನಸ್ತದೀಯ-ಮಿ
 ತ್ರೋನ್ನತ-ತೇಜಮಂ ತವಿಪನೆಂದನಿಲಂ ಮುಗಿಲಂ ಕನಲ್ದು, ಪೊ |
 ಯ್ದಂ; ನೆಗಬಿಲ್ ಘನ-ಧ್ವನಿ, ಕಳಲ್ದುದಿರ್ದತ್ತು ಘನೋಪ
 [ಲಾಚ್ಚ-ದಂ
 ತಂ. ನಿಜಮಲ್ಲದಿದೊಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿದು ನೀರದ-ನಾಮಮಾಂಪುದೇ?

|| 518 ||

ಪ. ಘನತ್ವಮಂ, ಅಸ್ತದೀಯ-ಮಿತ್ರ-ಉನ್ನತ-ತೇಜಮಂ ತವಿಪಂ! ಎಂದು, ಅನಿಲಂ.
 ಕಳಲ್ದು ಉದ್ದರ್ಪತ್ತು (ಉದರಿತು) ಘನ-ಉಪಲ-ಅಚ್ಚ-ದಂತಂ. ನಿಜಂ ಅಲ್ಲದೆ ಇದೊಡ್ಡೆ.
 ಟೀ. ಅನಿಲನ ಮಿತ್ರ=ಜಿಂಕೆ. ಮುಗಿಲು ಇದನ್ನು ಅಪಿಸುವದಿ೦ದೆ ಅನಿಲನು ಕೋಪ ಪ
 ಟ್ವು ಮೋಡಕ್ಕೆ ಹೊಯ್ದನು; ದೊಡ್ಡ ಕಬ್ಬು ನೆಗಬುವಲ್ಲಿ ಏನಾಯಿತೆಂತ ಪಾಠಕರೇ ಹೇಳಿ ಬೇಕು.
 ನೀರ-ದ=(ನೀರ ಕೊಡುವದು) ಮೋಡ; ನೀರ-ರದ=ಹಲ್ಲಿಲ್ಲದವನು. ಉದ್ದರ್ಪತ್ತು ಎಂಬಲ್ಲಿ
 ಶಿಫಲಿತ್ವ.

ಕಂದಂ

ಎಳಸಿ, ನಿಜ-ಚಂಚು-ಪುಟದೊಳ್
 ತಳೆದಿನೆಯಳ್ಳೆಪ್ಪಿದು, ಮಹಿಗಳಂ ತಣಿಪಿ, ಮನಂ |
 ಗೊಳುತಯಿಪಿ, ಸೆಳೆದು ಜಲ-ಕಣ-
 ಕುಳಮಂ, ಪೀರ್ದತ್ತು ಚಾತಕಂ ಚದುರಿಂದಂ.

|| 519 ||

ಪ. ತಳೆದು, ಇನೆಯಳ್ಳೆ ಎಪ್ಪಿದು. ಮನಂಗೊಳುತ ಅಯಿಪಿ. ಟೀ. ಚಾತಕವನ್ನೆ ತನ್ನ
 ಹೆಂಡತಿಗೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಮಡಿದನಿ ಕುಡಿಸಿ, ತಾನು ಕುಡಿಯುತ್ತದೆ. 244ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ.

ಉತ್ಪಲಮಾಲೆ

ಮಂಗಳ-ವಾದ್ಯಮಬ್ಬ-ರವಮುಣ್ಣುವ ಮಿಂಚದು ದೀಪ-ಮಾಲೆಯು
 ತ್ತುಂಗ-ಪಯೋದಮಿಟ್ಟ ತೆರೆ ತೋರಣಮಿಂದಿರವಿಲ್-ಸು-ವೃಷ್ಟಿಯೇ |

ಸಂಗತ-ಧಾರೆಯಾಲಿವರಲೊಪ್ಪುವ ಮುತ್ತಿನ ಸೇಸೆಯಾಗೆ ಕಾ
ರುಂ ಗಗನ-ಸ್ಥಳ-ರಮೆಯುಮೊಂದಿದರೊಂದು ವಿವಾಹ-ಲೀಲೆಯಂ.

|| 520 ||

ಅಣಿಯರದಿಂ ಕೇರಿ ಕುಣಿವ ನವಿಲೆಸೆದಿರ್ಕುಂ | 120

ಪ. ಮಂಗಳವಾದ್ಯಂ ಅಬ್ಬರವಂ, ಉಣ್ಣುವ ಮಿಂಚು ಅದು ದೀಪಮಾಲೆ. ಉತ್ತುಂಗ
ಪಯೋದಂ ಇಟ್ಟ ತೆರೆ ತೋರಣಂ, ಇಂದಿರವಿಲ್ (= ಇಂದ್ರವಿಲ್ಲಿನೊಡನೆಯ)-ಸುವೃಷ್ಟಿಯೇ ಸಂ
ಗತ-ಧಾರೆ, ಆಲಿ-ವರಲ್ ಒಪ್ಪುವ ಮುತ್ತಿನ ಸೇಸೆ ಆಗೇ, ಕಾರುಂ ಗಗನಸ್ಥಳರಮೆಯುಂ ಒಂ
ದಿದರ್. ಟೀ. ಕಾರಿಗೂ ಗಗನಕ್ಕೂ ಮದುವೆಯಾದಂತಾಯಿತು.

ಜಳ-ಮಯಮಿಳೆ, ಜಳದ-ಮಯಂ

ಜಳಧರ-ನಾಗರ್ಗಂ, ತಟೆನ್-ಮಯಂ ದಿಗ್-ವಳಯಂ; |

ಕೆಳೆಗೊಳೆ, ನವ-ಸೃಷ್ಟಿಯನೇಂ

ತಳೆದುದೊ ಭುವನಂ ಘನಾಗಮಾಖ್ಯ-ಪ್ರಭುವಿಂ?

|| 521 ||

ಟೀ. ಇಳಿ ಜಳ-ಮಯವಾಗಿತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿ. ಪರಸ್ಪರವಾದ ಗೆಳಿತನವಿರುವಲ್ಲಿ ಭುವನವು
ಘನಾಗಮ ಎಂಬ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಿಂದ ಇತ್ಯಾದಿ.

ವ|| ಘಣಿಯಂ ತುಂಡಿಸಿ, ವಿಷಮಂ ನೊಣೆದು ಅಣಿಯರ
ದಿಂ ಕೇರಿ [ಕೇರಿ], ಕುಣಿವ ನವಿಲೆಸೆದಿರ್ಕುಂ (335ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ) || 522 ||

ಉತ್ಪಲಮಾಲೆ

ಚಾದಗೆಯಂತೆ ಮುಂಬನಿಯನೇಂ ಬರೆ ಪೀರ್ದುದೆ? ವಲ್ಲಿಯಂತಿ
[ದೇಂ

ತೋರ್ದುದೆ ವಾರಿಯಂ? ಕಡವಿನಂತೆ ಮುಗುಳ್ಳುದೆ ತತ್-ಸಹಾಯ
[ದಿಂ? |

ಕೇದಗೆಯಂತೆ ಪೂತುದೆ? ಮುಗಿಲ್ಲಳ ಪಂಗಿನಿತುಂಟೆ? ಕೇಕಿಯಾ
ದ್ದಾದದೆ ಕೂಡು, ನರ್ತಿಪುದಿದತ್ತೆ ಸಮಾನ-ವಯಃಪ್ರವರ್ತನಂ?

|| 523 ||

ಟೀ. ಬಾವಗೆ ಮುಂತಾದಕ್ಕೆ ಮುಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಯೋಗವುಂಟು; ಆದರೆ ನ
ವಲಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಮುಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಉಂಟೇ? ಹಾಗಾದರೆ ಅದು ಕಂದೇ ನರ್ತಿ
ಸುವದು. ಇದು ಸಮಾನ-ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಪ್ರವರ್ತನವಲ್ಲವೇ?

ಮತ್ತೇಭವಿಶ್ರೇಷ್ಠತೆ

ತಳರಲ್ಕೆಂದಡಿಯಿಟ್ಟು, ಜಾವಿ, ಜವದಿಂ ಕೆಯ್ಯಾರಿ, ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟಿ, ಪಂ
ಕಿಳವನಾದಂಶುಕಮಂ ಪೊನಲ್ವರಿವ ನೀರೊಳ್ ಕರ್ಚಿ, ಮೆಯ್ಯಾರ್ಚಿ,
[ಪ |

ಲಗಳ ನಾದಂ ಪುಳಕಾಂಕುರಂ ಮೊಳೆಯೆ [ಪೊಚ್ಚಿಯೆ], ಮೇಣ್ ಆರ
[ಯ್ದ, ಕಾಲಿಟ್ಟು, ಕೋ
ಲಗಳನಾಂತೆಯ್ದವ ಪಾಂಥರಂ ನಗುವರಾ ಹವ್ಯಾಗ್ರದಬ್ಬಾಕ್ಷಿಯರ್.
|| 524 ||

ಪ. ತಳರಲ್ಕೆ (ತಳರ ಬೀಕು) ಎಂದು ಅದೆ ಇಟ್ಟು. ಪಂಕಿಳಂ ಆದ ಅಂಶುಕಮಂ. ಪ
ಳಕ-ಅಂಕುರಂ. ಹವ್ಯಾಗ್ರ-ಅಗ್ರದ ಅಬ್ಬಾಕ್ಷಿಯರ್. ಟೀ. ಎಯ್ದವ ಎಂಬದವ ವರೆಗೆ ಇ
ರುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಪಾಂಥರಂ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ. ಪಾಂಥರಂ ನಗುವರ್ = ಪಾಂಥರಂ
ಕುಣಿತು ನಗುವರ್.

ವ || ಇಂತೊಗೆತಂದ ಸಕಲ-ಜನ-ಮನೋ-ನಯನ-ಹರ್ಷ-ಪ್ರದಮಾ
ದ ವರ್ಷಾ-ಕಾಲದೊಳ್ (ರಾಜಶೇಖರಂ ತಾಂ ಮದುವೆಯಾದ) ಇನೆಯಳೊ
ಡನೆ ಸಡಗರಂ ಮಿಗೆ ಗಗನಮಂ ತುಡುಂಕುವ ಭರ್ಮ-ಹರ್ಮಮ
ನಾರೋಹಿಸಿ, ಮೇಲ್ಮೈಲೆಯ ಕನಕ-ಪರ್ಯಂಕ-ಪೀಠದೊಳ್ ಗಾಡಿ
ಯಿಂ ಕುಳ್ಳಿದ್ದು (ನೋಡುತ್ತಮಿದಂ).

96. CHANDRAHASA BEFORE DELIVERING THE LETTER IS TAKING A NAP IN THE KING'S GARDEN, WHEN HE IS SEEN BY DUSHTABUDDHI'S DAUGHTER VISHAYE, THE PLAYMATE OF THE KING'S DAUGHTER CHAMPAKAMALINI, WHO OBSERVES THE LETTER BROUGHT BY THE MESSENGER THAT IS FAST ASLEEP, TAKES AND READS IT, THINKS THAT A DREADFUL MISTAKE HAS HAPPENED, AND BY CHANGING VISHA (POISON) INTO VISHAYE GIVES A QUITE DIFFERENT MEANING TO HER FATHER'S WORDS (see No. 94)

ರಾಜವನದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಗೊಂಡಿರುವ ಚಂದ್ರಹಾಸನನ್ನು ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯ
ಮಗಳಾದ ವಿಷಯೆ ಕಂಡು, ಅವನು ಅರಿಯದಂತೆ ತಂದೆಯ ಆ ಪತ್ರವನ್ನು
ತೆಕ್ಕೊಂಡು, ಓದಿ, ತಂದೆಯಿಂದ ಒಂದು ಬರಹ ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂತ
ನೆನಸಿ, ತಿದ್ದಿ, ಪತ್ರವನ್ನು ಇದ್ದಂತೆ ಇಟ್ಟು ಹೋದದು

ಪಾರ್ಥಕಪಟ್ಟದಿ

ತೇಜಿಯಂ ಕಟ್ಟಿದೆಯೋಳ್ ಸೇವಕರನಿರಿಸಿ,
ರಾಜವನದೊಳ್ ಪೊಕ್ಕು, ಶಶಿಹಾಸನಲ್ಲಿ ವಿ
ಭ್ರಾಜಿಸುವ ನಿರ್ಮಲ-ಸರಸ-ತಿರಿದೊಳ್ ಮಿಂದು, ಶುಚಿಯಾಗಿ,
[ಸು-ಸ್ಥಳದೊಳೂ || 525 ||

ತಪ್ಪಿದೆಳೆದಳರ್ಗಳಂ ಪಾಸಿ, ಕುಳ್ಳಿದೊಯ್ಯ
ನೊಪ್ಪಿಗಲ್ಕೆ, ನಡುವಗಲ ಬಿಸಿಲಿಂದ ಮಾರ್ಗದೊಳ್
ನೆಪ್ಪಿ ಬುಲಿದು ಚಂದ್ರಹಾಸನೆ ತಣ್ಣೆಲರ ಸೊಗಸಿದ ಕಣ್ಣೆವೆಗಳೂ |
ಸೆಪ್ಪಿಗೊಂಡವಾಲಿಗಳನಾತ್ತೀಯ-ಕೃತ್ಯಮಂ
ಮೆಪ್ಪಿದು, ನಿದ್ರಾ-ಶೋಲನಾಗಿ, ಮಲಗಿದನವಂ. || 526 ||

ಪ. ಕಣ-ಎನೆಗಳು ಅಲಿಗಳಂ ಸೆಪ್ಪಿಗೊಂಡವು; ಆತ್ತೀಯ.

ಕುಂತೀಕುಮಾರ, ಕೇಳ್! ಚಂದ್ರಹಾಸಂ ಬಸದೊ
 ಳಂತು ಸುಖ-ನಿವೃತ್ತಿಯಿಂದಿರುತಿರ್ಪ ಸಮಯದೊಳ್
 ಕುಂತಳೇಂದ್ರಂಗೆ ಚಂಪಕಮಾಲಿಸೀ-ನಾಮದೊರ್ವ ಮಗಳುಂಟ
 [ವಳ್ಳೇ !
 ಸಂತತಂ ಮಂತ್ರಿ-ಸುತ-ವಿಷಯ ಸಖಿಯಾಗಿರ್ಪ
 ಳಂತರಿಸದವರಿರ್ವರುಂ ಬಂದರಲ್ಲಿಗೆ, ವ
 ಸಂತ-ಕಾಲಂ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಗಿರೆ, ಜಲ-ಪ್ರೀಡೆಗಳಾಯರ ಗಡಣದಿಂದಾ.
 || 527 ||

ಪ. ಅರ್ಗರ್ಪಣೆ; ಅಂತರಿಸದೆ.

ಅಲಗೊಯ್ಯ

ಬೇಳಂಬದಿಂದ ಕೆಲಸಿದಿದು, ಬಂದಾ ವಿಷಯ ಚೂತ-ಪ್ರಮದ ನೆನ
 [ಲೊಳೂ |
 ತೋಳ ತಲೆದಿಂಬಿನ ತಳವರ್ಸೆಯ ಮೇಲೆ ತಂ
 ಗಾಳಗೊಟ್ಟಿದ ಮೆಯ್ಯ ಸೊಗಸಿಂದ ಮಹಿಮ ನಿ
 ದ್ರಾ-ಳೋಲನಾಗಿ ಮಲಗಿದ ಚಂದ್ರಹಾಸನಂ ಕಂಡು, ಸೈವೆಜಿಗಾ
 [ದಳೂ. || 528 ||

ದಿವಿಜೇಂದ್ರತನಯ, ಕೇಳ್! ಈ ತಪದೊಳಾಗ ನವ-
 ಯುವತಿ ನಿಂದೀಕ್ಷಿಸುತ, ಕಂಡಳವನಂಗದೊಳ
 ಸೆವ ರುಚಿರ-ಕಂಚುಕದ ತುದಿಸೆಜಿಗಿನೊಳ್ ಕಟ್ಟ ಕೊಂಡಿದ್ ಪತ್ರಿ
 [ಕೆಯನೂ; |
 ತಪಕದಿಂ ಬಿಟ್ಟು, ಮುಪ್ರಿಯನೋಸರಿಸಿ, ತೆಗೆದು,
 ವಿವರದೊಳ್ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಪೆಸರ ಬರವಮಿರೆ,
 ಲವಲವಿಕೆ ಮಿಗೆ, ನೋಡಿ, ಪರುಷ-ಪುಳುಕದೊಳಂದು ನಿಂದೋದಿ
 [ಕೊಳುತಿರ್ದಳೂ. || 529 ||

ಟೀ. ಬಿಟ್ಟು=(ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು) ವಿಮೋಚಿಸಿ.

ಶ್ರೀಮತ್-ಸಚಿವ-ಶಿರೋ-ಮಣಿ-ದುಪ್ಪಬುದ್ಧಿ ಸು-
ಪ್ರೀಮದಿಂ ತನ್ನ ಮಗ-ಮದನಂಗೆ ಮಿಗೆ ಪರಸಿ,
ನೀಮಿಸಿದ ಕಾರ್ಯವಿಾ ಚಂದ್ರಪಾಸಂ ಮಹಾಹಿತನೆಮಗೆ, ಮೇಲೆ
[ನಮ್ಮಾ |

ನೀಮಿಗರಸಾದಪಂ, ಸಂದೇಹಮಿಲ್ಲಿದಕೆ,
ಸಾಮಾನ್ಯದವನಲ್ಲ, ನಮಗೆ ಮುಂದಕೆ ಸರ್ವ
ಧಾಮಿತ್ರನಪವನಂದೀತನಂ ಕಳುಹಿದವು ನಿನ್ನ ಬಯಗಿದನಪುವುದೂ;
|| 530 ||

ಪ. ಕಾರ್ಯಂ; ಈ ಚಂದ್ರಪಾಸಂ ಮಹಾ-ಅಹಿತಂ ಎಮಗೆ. ನೀಮಿಗೆ ಆರಸು ಆವಪಂ
(ಆಗುತ್ತಾನೆ). ಸರ್ವಧಾ ಅಮಿತ್ರಂ ಅಹವಂ.

ಯೊತ್ತುಗಳೆಯದೆ, ಬಂದ ಬಯಕಿವನ ಕುಲ-ಶೀಲ-
ವಿತ್ತ-ವಿದ್ಯಾ-ವಯೋ-ವಿಕ್ರಮಂಗಳನೀಕ್ಷಿ
ಸುತ್ತಿರದೆ, ವಿಪವ ಮೋಹಿಸುವಂತೆ ಕೊಡುವುದೀತಂಗೆ ನೀನ್! ಅ
[ದಯಾಳುಮೇಗೇ |

ಉತ್ತರೋತ್ತರಮಪ್ಪದೆಂದು, ಬರೆದಿಹ ಲಿಪಿಯ
ನೆತ್ತಿ. ವಾಚಿಸ ಕೊಂಡು, ತರಳಾಕ್ಷಿ ತಾನ್ ಅದಕೆ
ಮತ್ತೊಂದಭಿಪ್ರಾಯಮಂ ತಿಳಿದಳುಲ್ಲಂಘಿಸುವರುಂಟೆ ವಿಧಿ-ಕೃತ
[ವನೂ? || 531 ||

ಪ. ಉತ್ತರ-ಉತ್ತರ (=ಮೇಲಿನ ಉತ್ತರ) ಆಪ್ತರು (ಆಗ ಬಿಡು)! ತರಳ-ಅಕ್ಷಿ
(-ಅಕ್ಷಿ ಬಿಡುವರು). ತಿಳಿದಳು; ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವರು. ಟೀ. ಮೋಹಿಸುವಂತೆ=(ಚಂದ್ರಪಾ
ಸಂ) ಮತ್ತೊಂದಭಿಪ್ರಾಯವಂತೆ; ಅ ಕವಾಂ=(ನೀಂ) ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವಂತೆ.

ಈತಂ ತಮಗೆ ಮಹಾ-ಹಿತನೆಂದು, ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ
ಗೀತನರಸಪನೆಂದು, ಕುಲ-ಶೀಲ-ವಿದ್ಯೆಗಳ

ನೀತನೊಳುಸ ಬೇಡವೆಂದು, ಮುಂದಕೆ ಸರ್ವಥಾ ಮಿತ್ರನಹವ
[ನೆಂದೂ, |

ಈತಂಗೆ ವಿಷಯೆ ಮೋಹಿಸುವಂತೆ ಕೊಡುವುದೆಂ
ದಾ ತಾತನಣ್ಣಂಗೆ ಬರೆಸಿ, ಕಳುಹಿದ ಪತ್ರ
ಮೇ! ತಪ್ಪದಿದು ವರ್ಣ-ಪಲ್ಲಟದ ಮೋಸಮೆಂದಬಲೆ ಭಾವಿಸುತಿ
[ರ್ದಳೂ. || 532 ||

ಪ. ತಾತಂ(ನನ್ನ) ಅಣ್ಣಂಗೆ. ಎಂದು ಅಬಲೆ. ಟೀ. ಮೋಹಿಸುವಂತೆ=(ವಿಷಯೆ)
ಬಹುಪ್ರೀತಿ ಪಟ್ಟಂತೆ.

ಕಡುಚೆಲ್ವನಾದ ವರನಂ ಕಂಡು, ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ,
ತಡೆಯದಿಂದೀತಂಗೆ ವಿಷಯೆ ಮೋಹಿಸುವಂತೆ
ಕೊಡುವುದೆಂದಲ್ಲಿಂದ ತನ್ನ ಪಿತನೀತನಂ ಕಳುಹಿದಂ ಸುತನ ಬ
[ಯಿಗೇ, |

ಬಡಗೂಡದಿರದೆನ್ನ ಮನದೇಣಿಕೆ, ಪತ್ರಿಕೆಯೊ
ಳೆಡಹಿ ಬರೆದಕ್ಕರದ ಬೀಜಿದೊಡವುಂದ
ಕೆಡುವುದಗ್ಗದ ಕಜ್ಜಮೆಂದಾ ತರುಣಿ ತಾನ್ ಅದಂ ತಿದ್ದಲನುಗೆಯ್ದಳೂ.
|| 533 ||

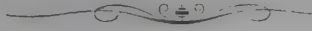
ಪ. ಬಡಗೂಡದೆ ಇರದು. ಬೀಜಿ ಇದೊಡೆ ಅದಪಿಂದ.

ತಪ್ಪಿದರ್ ಲಿಪಿಯೊಳ್ ವಕಾರಮಂ ತೊಡೆದಲ್ಲಿ
ಗೊಪ್ಪುವ ಯಕಾರಮಂ--ಕಲಬಲದ ಮಾಮರಗೊ
ಳಪ್ಪ ನಿಯಾಸಮಂ ತೆಗೆದು--ಕಿರುವೆರಲುಗುಗೊನೆಯಿಂದ ತಿದ್ದಿ,
[ಬರೆದೂ, |

ಅಪ್ಪಂತೆ ಮೊವಲಿದರ್ ಮುಪ್ರಿಯಂ ಸಂಘಟಿಸಿ,

ಕುಪ್ಪಸದ ಸೆಜಿಗಿನೊಳ್ ಕಟ್ಟಿ, ಪಯಿಯೋಲಿರಿಸಿ,
ಸೊಪ್ಪಳಾಗದ ತೆಜಿದೊಳುದು, ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಂತ್ರಿಸುತೆ ತೊಲಗಿ, ಬ
[ರುತಿರ್ದಳೊ. || 534 ||

ಪ. ತೊಡೆದು, ಅಲ್ಲಿಗೆ. ಕಿಜು-ಬಿರಲ ಉಗುರ್-ಕೊನೆಯಿಂದ. ಟೀ. ಪಜಿ ಓಲೆ =
ಪಜಿಪೋಲೆ = ಮುಂಚಿನ ಪೋಲೆ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

97. IN THE SEASON OF SPRING RAJASEKHARA GOES
WITH HIS WIFE TO THE ROYAL GARDEN AT DHARMAVATI
(see No. 77), AND ENTERS A GROVE (see No. 95)

ವಸಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಶೇಖರನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಸಂಗಡ
ರಾಯತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋದದು.

ವ || ಅಂತುಮಾ ಯುವ-ರಾಜಂ ರಾಜಿಸುತ್ತಿರ್ಪಿನಮೊರ್ವಂ ದ್ವಾರಪಾ
ಲ-ನಿವಾರಿತಂ ವೇತ್ರಧರ-ನಿವೇದಿತನಾ (ರಾಜಶೇಖರನ) ಮಹಾಸ್ಥಾನಮಂ
ಪೊಕ್ಕು, ಮೆಯ್ಯಿಕ್ಕು, ಕಯ್ಯಂ ಮುಗಿದು, ನಿಂದು,

ಮಹಾಸ್ಥಗೃಹೆ

ವನ-ಪಾಲಂ ಕಾಣ್ಣೆಗೆಯ್ದಂ ವಿಚಕಲದಲರಂ, ಪಚ್ಚೆಯಂ, ಬಾಳೆವ
[ಣ್ಣೊ
ಳ್ಳೊನೆಯಂ, ದಾಳಂಬವಣ್ಣಂ, ಸುರಯಿಯನುರು-ಚಾಂಪೇಯಮಂ,
[ಚೈತ್ರದೂತೀ- |
ಘನ-ಗುಚ್ಛ-ವ್ರತಮಂ, ಪಾಟಳಯನೆಸೆವಶೋಕ-ಪ್ರಸೂನಾಳಯಂ,
[ಮಾಂ
ಗೊನರಂ, ಮೂಧೂ-ಫಲ-ಶ್ರೇಣಿಯನರೆವಿರಿದಂಭೋಜಮಂ ಕೂರ್ಮ
[ಯಿಂದಂ; || 535 ||

ಸ. ವಿಚಕಲವ ಅಲರಂ. ಬಾಳಿ-ಪಣ್ಣಿ ಬಳ್ಳಿ (=ಬಳ್ಳಿ)-ಕೊನೆಯಂ. ಸುರಯಿಯಂ, ಉ
ರು. ಪಾಟಿಯಂ, ಎಸೆವ ಆಕಾಶ-ಪ್ರಸೂನ-ಆಳಿಯಂ. ಆರೆ-ಬಿರಿದ ಅಂಭೋಜಮಂ.
ಟೀ. ಇದು ವನವೆಂಬ ಅರಸನು ಮಧುಮಾಸದಲ್ಲಿ ತಂದ ಕಾಡ್ಡೆಯ ವರ್ಣನೆ.

ವ ಆ ನಂದನಮಂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲ್ ನಡೆ, ನೃಪತೀ! ಎಂದು, ಬಿನ್ನಪಂ
ಗೆಯ್ದು ತೋಟವಾಳಂಗೆ [-ಪಳ್ಳಂ] (ರಾಜಂ) ಪಸಾಯನಮಸಿತ್ತು, ಪ
ಟ್ಟವಣೆಯಿಂದೆಬ್ಬಿಲ್ಲೊಲಗಮಂ ಪರಯಿಸಿ, ವನ-ಕೇಳೇ-ಶೋಲ-ಮಾ
ನಸಂ ಮಾನವೇಶ್ವರಂ ಮಹೋತ್ಸವಂಜೆರಸಂತಪ್ತರಕ್ಕೇತ್ತಂದು,
ಸರ್ವಮಂಗಲಾ (ಸರ್ವಮಂಗಲೈ ಎಂಬ)-ಮಹಾದೇವಿಯರ್ಪ ಮಣಿ-ಮ
ಯ-ಮಂದಿರದೊಳಗನೆ ಪೊಕ್ಕು, ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಕೆಯ್ಯನೊಯ್ಯ
ನೆ ಪಿಡಿದು . . . ಏಬಿಲಿಯದೆ, ಮಣಿ-ಮಂಚದೊಳವಳ್ಳೂಡಿ ಗಾಡಿಯಿಂ
ಕುಳ್ಳಿದುರ್ . . . ಅರಸಿಯ ಮೊಗದಾವರೆಯಂ ನಡೆ ನೋಡಿ, ನೇಹ
ದಿಂದಿಂತೆಂದಂ| ವಿಸುತ-ಮಧು (ಮಾಸ)-ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿಜ-ನಂದನಾವಲೋಕನ
ಮನೆಳಸಿ . . . ಭೋಂಕನೆ ಬಂದು, ನಿಂದು, ಚಂದ್ರಾನನೆ, ನಿನ್ನಂ ಕ
ರೆದಪಳ; ಅದು ಕಾರಣದಿಂ, . . . ಬುಪಳೆ, ನಡೆ ನಂದನಕ್ಕ! ಎನೆ,
ನಿಜ-ವಲ್ಲಭೆ . . . ಉಚಿತ-ವಚನ-ನಿಜಯದಿನೊಡಂಬಟ್ಟುದಂ ಪ್ರ
ಕಟಿಸಲೊಡನವಳ್ಳೂಡಿ, ಗಾಡಿಯಿಂದೆಬ್ಬಿ ನಂತ-ಕಾಂತಾ-ಜನಂಬೆರಸು
ಪೊಪ್ಪಮಟ್ಟು, ಚೈತ್ರೋದ್ಯಾನ-ಕೇಳೇ-ಪ್ರಸ್ಥಾನ-ಭೇರಿಯಂ ಪೊಯ್ಸಿ
ದಂ. (ಬಹಿಷಂ ರಾಜಶೇಖರನುಂ ಸರ್ವಮಂಗಲೈಯುಮಿವಳ ಸಲಿಯುಂ ಬನಂ
ಪೂಕ್ಕು, ಸ್ಥಳಸ್ಥಳದ ಪೊಪ್ಪಿಪಂ ನೋಡುತ್ತೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರೆ, ರಾಜಶೇಖರಂ)

ವ ಸೊಂಪುಪಡೆದಲರ್ಧ ಚಂಪಮಂ ತೋಪ್ . . . ಅಲ್ಲಿಂ ತಳದುರ್,
ಮಧು-ಲಕ್ಷ್ಮಿ -ಮಧುತರ-ವಿಳಾಸಮಂ ಬಗೆಗೊಂಡು, ಪೊಗಬುತ್ತಂ ಬ
ರೆಸರೆ, ವನ-ಮಧ್ಯದ ತೆಪ್ಪಂದೊಬ್ಬಿವ ತೆಪ್ಪಿನೊಳವಟ್ಟ ಕೊಳವೇ
ರ್ಗಳ ಕೇರ್ಗಳೊಳಗೆ ತಮಾಲದೆಳೆದಳರಂ ಕೊಪ್ಪಿದು ಚಿತ್ರಪತ್ರಮ

ಪ್ಪಂತೆ ಪತ್ತಿಸಿ ನಟ್ಟ ಪೊಂಬಾಳೆಯ ಬಾಲ್ಯಂಬಂಗಳಂ | ಸೋಗೇವರ
ಸಿದ ಪುಂಡ್ರೇಕ್ಷು-ದಂಡಂಗಳನಮರ್ಚಿ ಬಾಳವೇರ್ಗಳಂ ಬಿಗಿದಡೆಯ
ಡೆಯೊಳ್ ಸಂಪಗೆಯ ಬಿರಿಮುಗುಳ್ಳಂ ತತ್ತಿಸಿ ನಿಬಿಡಮೆನಿಸಿ ನಿಮಿ
ರ್ಚಿದ ಪೊಂಗೇದಗೆಯ ನುಣ್ಣಿಯ ಬಲ್ಲಂತೆಗಳಂ | ಚಂದನ-ರಸಂ
ಗಳಂ ತೊಯ್ದೆಯ ದವನದ ಮೇಲ್ಪೊದಕೆಯಿಂದೆ | ಬಳಗೆ ಬಾಳೆ
ಲೆಯ ಪಲಗೆಗಳ ಪರಿಸರದೊಳೊಂದಿ ಸಂದುವಿಡದಂತೆ ತರಂಗೊಳಿಸಿ
ರಚಿಸಿದ ಕರ್ಣಿಕಾರದ ಪಲಗೆಗಟ್ಟಂ | ಎಡೆಯಡೆಯೊಳರೆಯಸಳ್ಳ
ಳಂ ನೆಗಪಿ ಕೀಲಿಸಿದ ಪೊಂದಾವರೆಯ ಮೊಗ್ಗೆಗಳ ನುಣ್ಣೊಗರಿಗಳಂ
ಮಲ್ಲಿಗೆಮುಗುಳ ಸೂಸಕಂಗಳಂ ತೊಡರ್ಚಿ ನಿಮಿರ್ಚಿದ ಚೂತ-ಪಲ್ಲ
ವದ ಚುಂಚುಲೋವೆಯಿಂ | ಸರಸ-ಪರಿಮಳಕೆ ಸಾಲ್ಕೊಂಡೆಪ್ಪಗಲ
ವ್ವೆಳಪಳ-ಪ್ರತಾನಮನೊಳಗಣ್ಣೆ ಪೋಗಲೀಯದೆ ಸೋದುಕಳವೆಳ
ಗಾಂಗಿನ ಬಾಗಿಲ್ವಾಡದ ಕಾಪಿನ ಚಾಂಪೇಯ-ನಿರ್ಮಿತಮಾದ ಜಂತ್ರ
ದ ಪುತ್ರಳಗಳಂ | ಕುಂಕುಮ-ರಸದೊಳ್ಪಟ್ಟಿದ ಕುಮುದ-ಮುಕುಳದ
ಮೊಳೆಗಳಂ ತೊಡರ್ಚಿ ಮಾಡಿದ ಮೃಣಾಳ-ನಾಡಿದಮುಳ್ಳದಂಗಳಂ
ರಂಜಿಸಿ, ಕಂಪಿನ ಕರಂಡಕಮುಂ ತಣ್ಣಿನ ತವರ್ಮನೆಯುಂ ಸಿಂಗರದ
ಲೀಲಾ-ಭವನಮುಮೆನಿಸಿದ ವಸಂತ-ಮಂಟಪದ ಮಧ್ಯದ ಮಕರಂ
ದ-ರಸದ ತುಂತುಲಿಂ ತೂಯಿಪ ಪಜ್ಜಳಪ ಗೊಜ್ಜಗೆಯರಲ ಜಂತ್ರದ
ಜೆಳ್ಳುಗಿಲ ಕೆಳಗಳವಡಿಸಿದ ಸುರಯಿಯರಲ ಪರಾಗದ ಪೊಂಜಗಲಿ
ಯ ಮೇಲಣಸುಗೆದಳರಲವಾಸಿನೊಳರಸಿವೆರಸಿ, ಕುಳ್ಳಿದಂ ನರೇಂ

[ಪ್ರಂ ಇತ್ಯಾದಿ. || 536 ||

98. MADANA RECEIVES THE LETTER,
 READS IT ACCORDING TO HIS SISTER'S CORRECTION,
 AND FIRMLY BELIEVING THAT HE FOLLOWS HIS FATHER'S
 INSTRUCTION, HAS CHANDRAHASA AND VISHAYE MARRIED.
 MEANWHILE DUSHTABUDDHI DEPOSES KULINDAKA
 AND RETURNS TO KUNTALA

ಮದನನು ವಿಷಯ ತಿದ್ದಿದಂತೆ ಆ ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಿ ಗ್ರಹಿಸಿ,
 ಚಂದ್ರಹಾಸನಿಗೂ ತನ್ನ ಸಹೋದರಿಗೂ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸುವಾಗ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ
 ಕುಳಿಂದಕನ ಉದ್ಘೋಷ ತೆಗೆದು, ಕುಂತಳಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದನು

ಪಾರ್ಥಕಪ್ಪದಿ

ವಿಜಯ, ಕೇಳೆ! ಇತ್ತು ಬನದೊಳ್ ಚಂದ್ರಹಾಸನಂ
 ಬುಜ-ಮಿತ್ರನಪರಾಪ್ತಕಯ್ಯಲೈ ನಿದ್ರೆಯಂ
 ತ್ಯಜಿಸಿ, ಮೊಗದೊಳೆದು, ಮುಕ್ಕುಳಿಸಿ, ಕರ್ಪುರ-ವಿಳೆಯಂಗೊಂಡು,
 [ಬಯಕೆ ಬಿಗಿಸಿ |

ನಿಜ-ವಾಜಿಯಂ, ಬಂದಡರ್ವನುಚರವೆರಸಿ,
 ರುಜುವಾದ ಶಕುನಂಗಳಂ ಕೇಳುತ್ತೊಲೆದು, ಪೌ
 ರ-ಜನಮಿವನಾರೆಂದು ನೋಡಲೈ, ನಗರಮಂ ಪೊಕ್ಕು, ನಡೆತರುತಿ
 [ದರ್ಶನಂ || 537 ||

ಪ. ಚಂದ್ರಹಾಸಂ, ಅಂಬುಜಮಿತ್ರಂ ಅಪರಾಪ್ತಕೆ ಎಯ್ದಲೈ. ಬಂದು, ಅರ್ಜುನ, ಅ
 ನುಚರರ-ಚರಸಿ.

ಕೇಳು,
 ಶಾತಕುಂಭಾಲಂಕೃತಾಸನವನಿಹಿದು, ಹರು
 ಪಾತಿಶಯದಿಂದ ಮದನಂ ಚಂದ್ರಹಾಸನನಿದಿವೆಂದು, ಕಂಡು, ನಗು
 [ತಾ, |

ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಪ್ಪಿ, ಕೆಯ್ವಿಡಿರೊಡನೆ ಸಭೆಗೆ ತಂ
 ದಾತನಂ ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಚಂದನಾವತಿಯ ತದ್-
 ಭೂತಳದ ಮೇಧಾವಿನಿಯ ಕುಳಿಂದನ ಕುಶಲದೇವ್ಕಿಯಂ ಬೆಸಗೊಂ
 [ಡನೂ. || 538 ||

ಪ. ಶಾತಕುಂಭ-ಅಲಂಕೃತ-ಅಸನ.

ವಿನಯದಿಂ ಮತ್ತೆ, ನಸುನಗೆವೆರಸಿ, ನಿನ್ನ ದರು
 ಸನಮಿಂದಪೂರ್ವವಾದುದು! ಬಂದ ಕಾರ್ಯಮಂ
 ತನಗೊರೆವುದೆಂದು, ಮದನಂ ಚಂದ್ರಹಾಸನಂ ಕೇಳೊಡಾತಂಗೆ ನಿನ್ನಾ|
 ಜನಕನೆನ್ನಂ ನಿನ್ನ ಬಯಗತಿ-ರಹಸ್ಯದಿಂ
 ದನುಮತಿಸಿ ಕಳುಹಲಾನ್ ಎಯ್ದಂದೆನೆಂದು, ಕುಱು
 ಪಿನ ಮುದ್ರೆ ಸಹಿತ ನಿಜ-ಕರದೊಳಿಹ ಪತ್ರಮಂ ಕೊಟ್ಟನಾತನ ಕೈ
 [ಯ್ಯೊಳೂ. || 539 ||

ಇವ್ವವರನಾ ಸಭೆಯೊಳಿರಿಸಿ, ಶಶಿಹಾಸನಂ
 ಗದ್ದುಗೆಗೆ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಮದನನಾಸ್ಥಾನದಿಂ
 ದೆದ್ದಮಲನೆಂಬ ತನ್ನನುಜನಂ ಕೂಡಿ ಕೊಂಡೇಕಾಂತ-ಭವನಕೆಯ್ದೊ, |
 ಹೊದ್ದಿಸಿದ ಮುದ್ರೆಯಂ ತೆಗೆದು, ಪತ್ರಮನೋದಿ,
 ತಿದ್ದಿದಕ್ಕರಮನಜಿಯದೆ, ನಿಜದ ಬರಹಮೆಂ
 ದದ್ದನತಿ-ಹರುಷಾರ್ಣವದೊಳಾಗ; ಶತಯಾಗತನಯ, ಕೇಳೆ ಕೌತು
 [ಕವನೂ! || 540 ||

ಪ. ಎದ್ದು, ಅಮಲನೆಂಬ ತನ್ನ ಅನುಜನಂ. ಅದ್ದನು (=ಅದ್ದನು) ಅತಿ-ಹರುಷ-ಅ
 ರ್ಣವದೊಳೆ. ಟೀ. ಶತಯಾಗತನಯ=ಅರ್ಜುನ.

ಲೀಸಾದುದಯ್ಯನಿಂದೆನಗೆ ನೇಮಿಸಿ ಕಳುಹಿ
 ದೀ ಸು-ವಕ್ಕಣೆಗಳ್! ಮಹಾ-ಹಿತಂ ತನಗೀತ
 ನೀ ನೀಮೆಗರಸಾದಪಂ, ಸರ್ವಥಾ ಮಿತ್ರನಪನಪುದು, ಸ್ವೀಕೃತಮಿ
 [ದೂ! |

ಮೋಸವೆ ಕುಲಾಚಾರ-ಗತಿಯನಾರಯ್ಯಾಡೆ! ವಿ
 ಲಾಸದಿಂ ವಿಷಯೆ ಮೋಹಿಸುವಂತೆ ಕೊಡುವೆನಿಡ
 ಕೋಸರಿಸಲೇಕೆ? ತಂಗಿಗೆ ತಕ್ಕ ವರನೀತನೆಂದು. ಮದನಂ ತಿಳಿದ
 [ನೂ. || 541 ||

ಪ. ಲೀಸು ಅದು ಅಯ್ಯಂ ಇಂದು ಎನಗೆ. ಅ.-ಗತಿಯಂ ಆರಯ್ಯಾಡೆ
 ಮೋಸವೆ!

ಬಂಡಾರದಖಿಳ-ವಸ್ತುಗಳೊಂದು ತೃಣಮಾಗಿ
 ಕಂಡು, ವೆಚ್ಚಿಸಿ, ಚಂದ್ರಹಾಸನ ವಿವಾಹಮಂ
 ಕೊಂಡೆಸುಗುತಿದರ್ಶನೊಲವಿಂ ಮದನಸಿತ್ತ ಕುಂತಳ-ಪುರದೊಳವನ
 [ತ್ರಲೂ |

ಅಂಡಲೆದು ಚಂದನಾವತಿಯೊಳ್, ಕುಳಂದನಂ
 ದಂಡಿಸಿದನಾ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ, ಜಹಿತಮಹಿ ಬಯ್ಯು,
 ಹಿಂಡಿ, ಹಿಡಿದರ್ಥಮಂ ತೆಗೆದು, ಸಹಿತಮನೆಗಿಕ್ಕಿ, ನಿಗಳಮಂ ಕಾಲ್ಗಿ
 [ಪೂಡಿ, || 542 ||

ಪ. ಮದನಂ ಇತ್ತು (=ಈ ದಿನೆಯಲ್ಲಿ) ಕುಂತಳಪುರದೊಳ್ ಅವಂ: ಅತ್ತಲು (=ಅ ದಿನೆ
 ಯಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿ).

ದೇಕ್ಕಳಿಸಿ ರಾಜ್ಯಮಂ ಕೊಟ್ಟರೆನ್ನಂ ಮಹಿದು,
 ಸೊಕ್ಕಿ, ತನಗೊರ್ವ ಮಗನಂ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡವನ
 ಮಕ್ಕಳಾಟಕೆಯಿಂದ ದೇವತಾಲಯ-ತಟಾಕಾರಾಮ-ಕೋಟೆಗಳಿಗೇ!

ಇಕ್ಕಿ, ಕೆಡಿಸಿದನೆಂದವನ ವಳಿತಮಂ ತೆಗೆದು,
ಕಕ್ಕಸದ ಬಂಧನದೊಳರಿಸಿ, ಕುಂತಳ-ನಗರಿ
ಗಕ್ಕಪ್ಪಿಂದೆಯ್ತಂದನಾ ದುಪ್ಪಬುದ್ಧಿ, ವಾಹಕರನವಘಡಿಸಿ, ನಡಿಸಿ.

|| 543 ||

ಪ. (ನಾನು) ಹೆಕ್ಕಳಿಸಿ ರಾಜ್ಯಮಂ ಕೊಟ್ಟರೆ (ಅವಂ) ಎನ್ನ. ತಟಾಕ-ಆರಾಮ. ವಾ
ಹಕರಂ ಅವಘಡಿಸಿ. ಟೀ. ಅವನ = ಅವನಂ ಕೊಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ (ಅಂದರೆ ಕೊಟ್ಟಿಗ
ಳ ಮೇಲೆ) ಇಕ್ಕಿ. (ಅವನು) ಕೆಡಿಸಿದಂ.

ಕೊಂದಪನೊ, ವಿಪಮನೊಡಿಸಿ, ಚಂದ್ರಹಾಸನಂ?
ಮಂದ-ಮತಿಯಾಗಿ ಮುಟ್ಟಿದಿರಪನೊ ಮಗನೆಂಬ
ಸಂದೇಹದಿಂ ಚಂದನಾವತಿಯೊಳರದೆ, ಕುಂತಳ-ಪುರಕೆ ದುಪ್ಪಬುದ್ಧಿ |
ನಿಂದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆಯ್ತರೆ; ಪಥದೊಳದಿರಾಗಿ
ಬಂದು, ನುಡಿದುದು ಸರ್ಪಮೊಂದು—ನಿನ್ನಾಲಯದೊ
ಳೆಂದುವರೆಗೊಡವೆಯಂ ಕಾದಿದೊನದು ನಿನ್ನ ಸುತನಿಂದ ಪೊರಿದುದೆಂ

[ದೂ. || 544 ||

ಪ. ಮಗಂ? ಎಂಬ. ನಿಲ್ಲದೆ ಎಯ್ತರೆ. ಇಂದು ವರೆಗೆ (ಬಂದು) ಬಡವೆಯಂ ಕಾದು
ಇರ್ದೊಂ, ಅದು. ಟೀ. ಕವಿ ಬಂದು ಸರ್ಪವನ್ನು ನುಡಿಸಿದಂತೆ ಆಯಿತು.

ಮಾನವರ ತೆಪ್ಪದೊಳಂತೆಂದೊರೆದು, ಘಣಿ ಬಿಲಕೆ
ತಾನ್ ಇಪ್ಪಿಯೆ; ಕೇಳ್ವು, ವಿಸ್ತೃತನಾಗಿ, ಮಂತ್ರಿ ದುಂ
ಮಾನದಿಂ ನಗರದ ಸಮಾಪಕೆಯ್ತರೆ; ವಾದ್ಯ-ಘೋಷಿತಂ ಕಿವಿಯೊ
[ಳಡಿಯೇ; |

ಏನಿದುತ್ತಮೂರೊಳೆನೆ; ಕಂಡವರ್ ನಿನ್ನ
ಸೂನು-ಮದನಂ ಚಂದ್ರಹಾಸಂಗೆ ತಂಗಿಯ ವಿ
ಧಾನದಿಂ ಮದುವೆಯಂ ಮಾಡಿಸಿದನದಪ್ಪಿಸಿಗೆ ಪೊಪ್ಪಲೊಳಾದಪು

[ದೆಂದರೂ. || 545 ||

ಅ. ತಂಗಿಯ ಮದುವೆಯಂ ವಿಧಾನವೆಂ.

99. SUN-SET AND MOON-RISE

(The chapter from which this is taken introduces Rajasekhara
as taking a walk through his capital by moon-light)

ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಯವೂ ಚಂದ್ರೋದಯವೂ

ವ || ಅನಂತರಮರಸನಮಾತ್ಯ-ಸುತಂಜಿರಸು ರಾಜ-ಗೃಹ-ದ್ವಾರದ
ಪಜ್ಜಳಪ. ಬಜ್ಜರದ ಸೆಜ್ಜೆ ವನೆಯೊಳೊಡ್ಡೊಲಗಂಗೊಟ್ಟರುತ್ತಮಿರೆ,

ಗಗನ-ಗಜ-ನಿಟಲ-ತಟದಿಂ

ಜಗುಬ್ಬಿಂತೆ ಪುರಾಣ-ರಶ್ಮಿ-ಮಣಿ-ಮಯ-ಮುಕುರಂ, |

ಮಿಗೆ ಮೆಪ್ಪಿದುದರರೆ ಪಶ್ಚಿಮ-

ನಗದಗ್ರದೊಳಿಹಿದು ತೋರ್ಪ ದಿನಕರ-ಬಿಂಬಂ!

|| 546 ||

ಪ. ನಗದ ಅಗ್ರದೊಳೆ. ಮೆಪ್ಪಿದುದು, ಅರರೆ! ಟೀ. ಗಗನವೆಂಬ ಗಜದ ನಿಟಲ-ತಟದೊಂದ ಪುರಾಣವಾದ ರಶ್ಮಿಯುಳ್ಳ (=ಕಾಲಗತಿಯಿಂದ ಮಂದವಾದ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ) ಮಣಿಗಳಿರುವಂಥ ಮುಕುರಂ ಜಾಹಿ ಬಿದ್ದಂತೆ. ಜಗುಬ್ಬ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲವು.

ಅರುಣಂ ಬುಬ್ಬ ತುರಗೋ

ತ್ಯರಮಂ ಮೆಯ್ದೊಳೆಯಲಬ್ಬಿಯೊಳ್ ತೆಗೆದು, ಕೆಲ |

ಕ್ಕಿರಿಸಿದ ರನ್ನದ ಪಲ್ಲಣ

ದಿರವೆನೆ, ನೆಪ್ಪಿ ನೆಗೆದ ಸಂಜೆಗೆಂಪೆನೆದಿಕ್ಕುಂ.

|| 547 ||

ಟೀ. ಸಂಜೆಗೆಂಪನ್ನು ಬಹುವಿಪರೀತವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ; ಹ್ಯಾಗಂದರೆ ಸೂರ್ಯನೆಂಬ ರಥಕನು ತನ್ನ ತುರಗ-ಉತ್ಕರವನ್ನು ತೊಳೆಯುತ್ತೆ ತೆಗೆದ್ದು ಕೆಲಕೆ ಇಟ್ಟ ರನ್ನದ ಪಲ್ಲಣದ ಇರವು ಅದಿಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂತ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ವ || ಮತ್ತಮಾಗಳ್

ಇನ-ವಿರಹಿಣಿ ತನ್ನಯೆ ಕಾಂ

ತನಗಲ್ಪೆಯನಾಂತರಸುಗೆ ಮುಳವ ನಿಶಾ-ಕಾಂ |

ತನ ಕರಕೆ ಬಿರ್ಚಿ, ಮುಚ್ಚಿದ

ಳೆನೆ, ಮೊಗವಂ ಮುಗಿವ ಪಂಕಜಂ ಕರಮೆಸೆಗುಂ.

|| 548 ||

ಪ. ಕಾಂತನ ಅಗತ್ಯಯಂ ಅಂತು, (ತನ್ನ) ಅರಸುಗೆ (ಅಂದರೆ ಇನಕ್ಕೆ) ಮುಳವ ನ
ಶಾಕಾಂತನ (ಅಂದರೆ ಚಂದ್ರನ) ಕರಕೆ (ಪ್ರಕಾಶವೆಂಬ ಕೆಯ್ಗೆ). ಟೀ. ಇದು ಇನವಿರಹಿಣಿ
ಯಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಕಮಲದ ವರ್ಣನೆ.

ಮಹಾಪ್ರಗ್ಧರೆ

ಘನ-ಸಂಧ್ಯಾ-ರಾಗ-ತೀವ್ರಾನಲನೊಳೋವಿನಿಂ ಕಾಸಿ ತಿಗ್ಮಾಂಶು
[ವೆಂದೆಂ

ಬ ನವೀನ-ಸ್ವರ್ಣ-ಸತ್-ಪಿಂಡಮನಮಳ-ನಭಃ-ಶ್ರೀಗಲಂಕಾರಮಂ
[ಮಾ |

ಲಿಪ್ಪಿನೆನುತಿಚ್ಚೈ ಸಿ, ಪೂರ್ವೇತರ-ಶರನಿಧಿಯೊಳ್ ಕಾಲಮೆಂಬೋಜನ
[ಬಿಲ್ದಲ್,

ಜನಿಸುತ್ತುರ್ಬಿಲ್ದಿ ದೋ ಕಾರ್ಬೊಗೆಯೆನೆ, ದೆಸೆದೀವಿತ್ತು ಘೋರಾಂ
[ಧಕಾರಂ. || 549 ||

ಅ. ಕಾಲಂ (ಎಂಬ) ಬಿಜಂ ಘನ-ಸಂಧ್ಯಾ-ರಾಗ (ಮೂಡಿ ಬಂದಾಗ ಬಂದು ತಿದಿಯ ಉ
ಸುರಂತೆ ಬೀಸುವ)-ತೀವ್ರ-ಅನಲನೊಳ್ ತಿಗ್ಮಾಂಶು ಎಂದೆಂಬ ನವೀನ-ಸ್ವರ್ಣ-ಸತ್ (=ಇರು
ವ)-ಪಿಂಡಮಂ ಕಾಸಿ, ಅಮಳ-ನಭಃ (ಎಂಬ)-ಶ್ರೀಗೆ (=ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀಗೆ) ಅಲಂಕಾರಮಂ
ಮಾಪ್ಪಿಂ ಎಂತ ಇಚ್ಛೈಸಿ, (ಕೆಂಪಗೆ ಕಾಸಿದಂತಿರುವ ಆ ಪಿಂಡಮಂ) ಪೂರ್ವೇತರ (=ಸತ್ತಿ
ಮ) ಶರನಿಧಿಯೊಳ್ ಅಬ್ಬಿಲ್, ಕಾರ್ಬೊಗೆ ಜನಿಸುತ್ತ ಉರ್ಬಿ ಎಬ್ಬಿದೋ? ಟೀ. ಕವಿ ಅಂಧ
ಕಾರದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಮೃತಪೂರ್ವವಿಲಂಬಿತಂ

ಬಿಗಿದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ನುಣ್ಣಣಿಯಂತೆವೋಲ್

ಭಗಣಮೊಪ್ಪಿರೆ, ಕಾಳ-ವನೇಚರಂ

ಜಗದ ಲೋಚನ-ವಿನಾಕೆ ಬೀಸಿದಾ

ನೆಗಬ್ಬಿ ಕಾರ್ಬಲೆವೋಲ್ ತಮಮೊಪ್ಪುಗುಂ.

|| 550 ||

ಟೀ. ಬೆಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದ ನುಣ್ಣುಗೆಗಳಂತೆ ಭಗಣ ಎಂಬ ವಿನಾಸಗಳ (ನಷ್ಟ ತ್ರಗಳ) ರಾಶಿ ಬಪ್ಪಿರೆ, ಬಬ್ಬ ಕರಿಮೆಯ್ಯು ಕಿರಾತನು ಬಂದು, ಜಗದ ಲೋಚನಗಳಾದ ಆ ವಿನಾಸಗಳಿಗೆ ಮತ್ಸ್ಯಗಳೆಂದು ಬಿಂಬಿದ ಆ ನೆಗಟ್ಟು ಕಾರ್ಬಲೆಯ ಹಾಗೆ ತಮಂ ಬಪ್ಪಿದಂತಾಯಿತು. ನೆಗಟ್ಟು ಎಂ ಖಟ್ಟಿ ಶಿಥಿಲತ್ವ.

ವ || ಮತ್ತಂ (ಮೃಗಧರಂ ಮೂಡೆ)

ಮಹಾಸ್ವರ್ಗರೆ

ಧರೆಯೆಲ್ಲಂ ಚಾರು-ಚಂಗ್ರೋಪಳ-ವಿರಚಿತನಾದಂತೆ ತೋರ್ದತ್ತು;

[ಮೇಲ್ ಅಂ

ಬರಮೆಲ್ಲಂ ಕೂಡೆ ಧೌತಾಂಬರದ ನವ-ವಿತಾನಂಬೊಲಿಂಬಾದುದಾ

[ಶೋ |

ತ್ಕರಮೆಲ್ಲಂ ಚಂದನಾಲೇಪನದೆ ಬಳಿದ ಮೋಲ್ ಬಪ್ಪುತಿದತ್ತು;

[ಧಾತ್ರೀ-

ನರರೆಲ್ಲಂ ಚಂದ್ರ-ಸಾರೂಪ್ಯಮನೆ ಪಡೆದರೆಂಬಂತೆ ಕಣ್ಣೊಪ್ಪುತಿದರ್

|| 551 ||

ಪ. ಧೌತ-ಅಂಬರದ ನವ-ವಿತಾನಂ-ಮೋಲ್ ಇಂಬು ಅದುದು; ಅತಾ (= ದಿತಾ)-ಉತ್ಕರಂ. ಚಂದನ-ಅಲೇಪನದೆ.

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಗಗನಮೆನಿಪ್ಪ ಪಾಪಿಷ್ಟಿಲದೊಳರ್ಕ-ಸಮುದ್ಧ ತಿಗೆಯ್ದು ಸಂಜೆಯೆಂ

ಬಗಿನಿಯನಿಟ್ಟು ಮರ್ಬೆನಿಪ ಗೊಬ್ಬರಮಂ ತಳದಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಿ ತಾ |

ರಗೆಗಳೆನಿಪ್ಪ ಬಿಟ್ಟುಗಳನಂತವರ್ಕ್ಕಂದವ-ಬಿಂಬ-ರೌಪ್ಯ-ಕುಂ

ಭ-ಗತ-ಸುಧಾ-ಮರೀಚಿ-ಜಲಮಂ ಸುರಿದಂ ಸಲೆ ಕಾಲ-ಪಾಮರಂ.

|| 552 ||

ಅ. ಕಾಲ (ಎಂಬ)-ಪಾಮರಂ ಗಗನಮೆನಿಸ್ವ ಪಾಪಿ-ಪೊಲಪೊಳ್ ಅರ್ಕ (ಅರ್ಕವೆಂಬ ಕಳೆಯ)-ಸಮುಧ್ರಲಿಗೈಯ್ದು, ಸಂಜೆ ಎಂಬ ಅಗಿನಿಯಂ ಇಟ್ಟು, ಮರ್ಬು ಎನಿಸ ಗೊಬ್ಬರ ಮಂ ತಳಿದು, ತಾರಗ್ಗಳ್ ಎನಿಸ್ವ ಬಿಟ್ಟುಗಳಂ ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿ, ಅಂತೆ ಅವರ್ಕೆ ಐಂದವ ಸಲೆ ಸುರಿದಂ. ಅವರ್ಕೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತ್ವಂ.

100. AT SUN-RISE RAJASEKHARA GOES TO HIS COURT, AS A SECOND SUN

ಸೂರ್ಯೋದಯದಲ್ಲಿ ರಾಜಶೇಖರನು ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋದುದು

ಕಂದಂ

ಜವದಿನುಷಃ-ಕಾಲ-ವೃಷಂ

ತವೆ ಕದಡಿದುದೆನಿಸಿ ಮರ್ಬುವೆಳಗಂ ತಳೆದೊ |

ಪ್ಪುವ ಬಾಂಗೈಯೊಳ್ ಮಿಂಗಳ್

ತವಕದೊಳೆ ಮುಮಿಂಗುವಂತಡಂಗಿದುವಾಗಳ್.

|| 553 ||

ಪ. ಜವದಿಂ ಉಷಃ-ಕಾಲ (ಎಂಬ)-ವೃಷಂ (=ಹೋರಿ) ತವೆ ಕದಡಿದುದು. ಟೀ. ಮಿಂಗಳೆಂಬ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಹೇಳಿದ ವೃಷದಿಂದ ಕದಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಬಾಂಗೈಯೊಳ್ ಮುಮಿಗದಂ ತಾಯಿತು.

ಬೆಳ್ಳೆಳಗಿನ ಬಾಂಪೊಳೆಯಂ,

ತಳ್ವದೆ ಬಾಂಬೊಲದೊಳರುಣಕರ-ಶಿಖಿ-ಶೆಖೆ, ಪಾ |

ಲೀಲೈನಮಳುದುರ್, ಚಿಂತೆಯ

ನಾಳ್ವಂತೆವೊಲೋಪಧೀಶ್ವರಂ ಕಳೆಗೊಟ್ಟಂ.

|| 554 ||

ಟೀ. ಬಿಷಧೀಶ್ವರಂ (=ತ್ರೂರಾಶಿಗಳನ್ನು ಅಭಿನರ್ಥಿಸುವ ಚಂದ್ರಂ) ಅಳುದುರ್, ಚಿಂತೆಯಂ ಆಳ್ವ ಅಂತೆಪೊಳ್ ಕಳೆಗೊಟ್ಟಂ; ಪಾಪಾಗಂದರೆ ಬಾಂಬೊಲಪೊಳ್ ಅರುಣಕರನ ಶಿಖಿ-ಶೆಖೆ ತಳ್ವದೆ (ಬಂದ ಕಾರಣ) ಚಂದ್ರನ ಬೆಳ್ಳೆಯಂಗೆ ಪಾಪಿ-ಬೆಳ್ಳೆಯಂ (ಅಂದರೆ ಬೆಳ್ಳೆಯಂ) ಎಂಬ ನಕ್ಷತ್ರರಾಶಿಗಳೂ ಪಾಪಿ ಎಂಬ ಗುಣಂ (=ಬಿಟ್ಟು). ಪಾಪಿ-ಬೆಳ್ಳೆಯಂ = ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗಿಂಥ ಗ್ರಹಿಸ ಬೇಕು.

ಜಳ್-ಕಣ-ಕಲಿತ-ದಳಂ ನೀ

ದಳದಿಟ್ಟಲೆಯಾಗೆ, ನಳನಿ ಕೆಲದಟ್ಟಿಗಳ |

ಟ್ಟಳಿನಿಸೆ ವಿಕಚಾಬ್ಜಂಗಳ್,

ಕೊಳನಿಸೆದುದು ರಾಜಹಂಸದೌತಣದೆಡೆವೋಲ್.

|| 555 ||

ಅ. ನೀರ್-ತಳದು ಇಟ್ಟ ಎಲೆ ಆಗೆ, ವಿಕಚ-ಅಬ್ಜಂಗಳ್ ನಳನಿ (ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀ) ಕೆಲ-ತಟ್ಟಿಗಳ್ (ತಟ್ಟಿಗಳಂ) ಇಟ್ಟಳ್ (ಎಂಬಂತೆ) ಎನಿಸೆ, ರಾಜಹಂಸದ ಔತಣದ ಎಡೆವೋಲ್ ಕೊಳಂ ಎಸೆದುದು.

ಪಾಡುವ ಪರಮೆಗಳಂದೊ

ಲ್ದಾಡುವ ಮುದ್ದಂಚೆವಳಿಗಳಂ, ನಯಗಂಪಿಂ |

ತೀಡುವೆಳೆಗಳಾಯಿಂ ಸಿರಿ

ಗೂಡಿದ ಗೃಹದಂತಿರಿದುರ್ದಲದಂಭೋಜಂ.

|| 556 ||

ಪ. ಒಲ್ಲ ಆಡುವ. ಸಿರಿ-ಕೂಡಿದ (ಬಂದು) ಗೃಹದ ಅಂತಿರೆ ಇದುರ್ದಲದ ಅಲದ ಅಂಭೋಜಂ. ಟೀ. ಅಲದ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತ್ವಂ.

ತೀರದೊಳರೆ ವಿದ್ರುಮ-ತತಿ,

ವಾರಿಯೊಳರೆ ಪದ್ಮರಾಗಮಬ್ಜಾಕರಮಾ |

ನೀರಾಕರಮೆನೆ ಕಂಣ್ಣೀಂ

ರಾ ರಾಜಿಸಿದುದೊ ಸಿತಾಬ್ಜ-ಮುಕ್ತಾಳಗಳಂ?

|| 557 ||

ಪ. ಪದ್ಮರಾಗಂ, ಅಬ್ಜ-ಆಕರಂ ಆ ನೀರ-ಆಕರಂ. ಟೀ. ತೀರದಲ್ಲಿ ವಿದ್ರುಮ ಎಂಬ ತಳರ ತತಿ, ವಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಮರಾಗ (ಬಣ್ಣ); ಇಂತು ಆ ನೀರ-ಆಕರಂ ಬಂದು ಅಬ್ಜ (ಎಂಬ ಕಮಲ)-ಆಕರಂ ಎನೆ ಸಿತ-ಅಬ್ಜ (=ತಮ್ಮನ್ನು ರಾತ್ರಿಯೊಳಗೆ ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಬಿಳಿಯ ಕಮಲವೊಳಗಿಂದ)-ಮುಕ್ತ (=ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ)-ಅಳಿಗಳಂ (=ತುಂಬಿಗಳಂ) ಏಂ ರಾ (=ವಿಭ್ರಮ) ರಾಜಿಸಿದುದೊ?—ಹೀಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡ ಬಹುದು, ಹ್ಯಾಗಂದರೆ ವಿದ್ರುಮ=ಪವಳ; ಪದ್ಮರಾಗ=ಕೆಂಬರಲು; ಅಬ್ಜ=ಕಂಬ (ಚಿಪ್ಪು); ರಾ=ಪ್ರಕಾಶ; ಸಿತ-ಅಬ್ಜ=ಬಿಳಿಯ ಕಂಬ; ಮುಕ್ತ-ಅಳಿ=ಮುತ್ತುಗಳ ರಾಶಿ. ಇದು ಸಮುದ್ರದ ಲಕ್ಷಣ ಆ ಕೆಳಗೆ ಯೋಳ್ ಇದ್ದಂತಾಯಿತು.

ವ || (ಬಲಿಕಂ) ಕುಮುದ-ವೃಂದಂ ಸಮುದಂಗುಂದೆ, ಬಂದಂ . . .
ನಿರ್ಮಲಾಂಗಂ ಪತಂಗಂ.

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಖರ-ಕರ-ಸಿದ್ಧನೈದ್ದಿ ದಿವಿಜೇಂದ್ರ-ದಿಶಾದ್ರಿ-ಗುಹಾ-ನಿವಾಸದಿಂ
ದುರು-ತಮಿರಾಭಿಭೂತ-ಭುವನೋನ್ನತ-ಲೋಹಕೆ, ತನ್ನ ವಿದ್ಯೆಯಂ
ಧರೆಗಜಿಪಟ್ಟಿ, ಮುಟ್ಟಿಸೆ ಕರೋತ್ತರ-ಸಿದ್ಧರಸ-ಪ್ರವಾಹಮಂ,
ಪಿರಿದುದು ಚೆನ್ನನಾದುದೆನೆ, ಪೊಂಬಿಸಿಲೊಂದಿರೆ ಕಣ್ಣಿ ರಂಜಿಕುಂ.

|| 558 ||

ಪ. ಖರ-ಕರ-ಸಿದ್ಧನು (=ರವಿಯೂ ಲೋಹವಿದ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಬಬ್ಬ ಪುರುಷನೂ) ಎಷ್ಟು ದಿವಿ
ಜೇಂದ್ರ (=ಪೂರ್ವ)-ದಿಶಾ (=ದಿಶೆಯು)-ಅದ್ರಿ-ಗುಹಾ-ನಿವಾಸದಿಂದೆ, ಉರು-ತಮಿರ (=ತಮಿರ
ದಿಂದೆ)-ಅಭಿಭೂತ (=ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ)-ಭುವನ (ಎಂಬ)-ಉನ್ನತ-ಲೋಹಕೆ (=ಕಬ್ಬಿಣದ ದೊ
ಡ್ಡ ತುಂಡಿಗೆ), ತನ್ನ ವಿದ್ಯೆಯಂ ಧರೆಗೆ ಅಜಿಸಿಟ್ಟಿ, ಕರ (=ಕೆಯ್, ಕಿರಣ)-ಉತ್ತರ-ಸಿದ್ಧರಸ-ಪ್ರ
ವಾಹಮಂ ಮುಟ್ಟಿಸೆ, ಪಿರಿದುದು ಚೆನ್ನಂ ಅದುದು ಎನೆ. ಟೀ. ಕವಿ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪೊಂಬಿಸಿ
ಲಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ತಮಿರ ತುಂಬಿದ ಭೂಮಿಯೆಂಬ ಕಬ್ಬಿಣಕ್ಕೆ ಬಬ್ಬ ಸಿದ್ಧನು
(=ಸೂರ್ಯನು) ಸಿದ್ಧರಸ ಮುಟ್ಟಿಸಿದಂತಾಯಿತು.

ವ || ಆಗಳ್ ಬಂದನೆಸೆವೋಲಗ-ಶಾಲೆಗಳಿಳಾಧಿನಾಯಕಂ
(ರಾಜಶೇಖರಂ). ಅಂತೇತ್ತಿಂದು, ಮಣಿ-ಗಣಾಗಣಿತ-ರುಚಿ-ನಿಜಯ-ನಿ
ಚಿತ-ಸಮುತ್ತುಂಗ-ಮಂಗಳ-ಮೃಗೇಂದ್ರ-ವಿಷ್ವರೋಪವಿಷ್ವನಾಗಿ, ಸ
ಲ್ಲಿಲೆಯಿಂ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕುಳ್ಳಿದುರ್,

ಕಂದಂ

ಉದಯಾಚಳಾಗ್ರದೊಳ್ ಮೂ

ಡಿದ ಪೂರ್ಣ-ಸುಧಾಕರಂಗೆ ದೊರೆಯಾದಂ, ತಾ |

ಳ್ಳದ ಮಣಿದೊಡವಿನ ಕೆಂಬೆಳೆ

ಗೊದವಿರೆ, ರಾಜಂ ಸಭಾ-ನಭಸ್-ಸ್ಥಳದೆಡೆಯೊಳ್.

|| 559 ||

ಟೀ. ಮೃಗೇಂದ್ರ-ವಿಷ್ವರೂಪಿಣಿ ಕುಳ್ಳಿದು ರಾಜನು ಸಭಾ-ನಭಸ್-ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ
ಸೂರ್ಯನಂತಿದ್ದನು.

101. THE WRATH OF DUSHTABUDDHI

(Who then intends to kill Chandrabasa by another scheme. He orders him to go to a jungle and worship a certain demon, at the same time sending there a band of murderers. Meanwhile the old king of Kuntala is persuaded by his Purohita to give his daughter to Chandrabasa and to appoint him as his successor, and sends Madana to call him. Madana finds Chandrabasa on his way to the jungle, sends him to the king, and goes in his stead to the temple where he is killed by the murderers. Afterwards his father goes there, and kills himself by knocking his head against the temple-posts)

ದುಷ್ಪಬುದ್ಧಿಯು ಕೋಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದದು

ವಾರ್ಧಕಷಟ್ಟದಿ

ಕೂರ್ಧಸಿಯನಿಬಿಹಿದಂತಾಯ್ತು ಕರ್ಣದೊಳಾಗ

ಕಾರ್ಧವಕ್ಷಿಗಳರುಣತೆಯನುಗ್ರ-ಕೋಪದಿಂ,

ಮಾರ್ಧನೇ ತನ್ನ ನೇಮಮನಕಟ, ಮಗನೆಂದು, ಪಲ್ಲಡಿವುತೆಯ್ತರ
[ಲೈ; |

ಸಾರ್ಧ ಸಂತೋಷದಿಂ ಬಂದು ಕಾಲ್ಗಿರಿಗಿದೊಡೆ,

ಚೇರ್ದು, ಸುತನಂ ಬಯ್ಯ, ಮಂತ್ರಿ ನಿಜ-ಸದನಮಂ

ಸೇರ್ದು, ಪೊನ್ನಂದಣಮನಿಬಿದಾತ್ಮಜಾತನಂ ನೋಡಿ, ಮುಳದೆ
[ಯ್ತಂದನೊ. || 560 ||

ಪ. ಕರ್ಣದೊಳೆ ಕೂರ್ಧ ಅಸಿಯಂ ಇಬಿಹಿದಂತೆ ಆಯಿತು; ಅಕ್ಷಿಗಳೆ ಅರುಣತೆಯಂ ಕಾರ್ಧವು. ಟೇ. ದುಷ್ಪಬುದ್ಧಿ ಬಯ್ಯ ಆ ಸುತನು ಮದನನ ತಮ್ಮನು; ಆ ಬೇಟೆ ಆತ್ಮಜನು ಮದನನು.

ಮದನನಂ, ಮದವಕ್ಕಳಂ, ಮಹಾ-ವೈಭವದ [-ವರ್ಕಳಂ]

ಮದುವೆಯಂ, ತ್ಯಾಗ-ಭೋಗಮನುಚಿತ-ರಚಿತಮಂ,

ಮುದದಿಂದ ಬಣ್ಣಿಸುವ ಭಟರನುಂ, ಬಿತ್ತರಿಸಿ ಪರಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ
[ನೊ, |

ಸುದತಿ-ವಿಷಯೆಗೆ ತಕ್ಕ ವರನಿಂದುಹಾಸನೆಂ
 ದಿದಿರಾಗಿ ಬಂದಾರತಿಯನೆತ್ತಿ ನುಡಿವ ಶಶಿ
 ವದನೆಯರನವಗಡಿಸಿ, ಮಂತ್ರಿ ಬಯ್ಯಂ ತನ್ನ ಮನೆಗಾಪ್ತರಾದವರ
 [ನೂ. || 561 ||

ಪ: ಭೋಗಮಂ, ಉಚಿತ. ವರಂ ಇಂದುಹಾಸಂ. ಶಶಿವದನೆಯರಂ ಅವಗಡಿಸಿ.

ಮೂಢ ನೀನೆಲವೆಲವೊ, ಮದನ! ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ ನಾಂ
 ಗೂಢದಿಂ ಬರೆಸಿ ಕಳುಹಿದೊಡುಯುವ ಕಜ್ಜಮಂ
 ರೂಢಿಯಂ ಮಾಡಿ ಕೆಡಿಸಿದೆ, ಪಾಪಿ! ಹೃದಯ-ಶೂಲಮನೆನೆಗೆ ಮೇ
 [ದಿನಿಯೊಳೂ |

ಗಾಢದಿಂ ಬಲಿದೆ! ಸಾವ್ರಾಜ್ಯ-ಸಿಂಹಾಸನಾ
 ರೂಢನಾಗಿರಲೊಲ್ಲ ದಾರ್ಜಿಸಿದ ವಿತ್ತಮಂ
 ವೇಡೈಸದಖಳ-ಜನಕಿತ್ತೆ! ವನವಾಸವೇ ಗತಿ ನಿನಗೆ! ಹೋಗಿಂದನೂ.
 || 562 ||

ಪಿತನ ಮಾತಂ ಕೇಳ್ವೆ, ಮದನನುಜಿ ಬೆಲಿಗಾಗಿ,
 ಖತಿಯೇಕೆ? ಜೀಯ್ಯ! ನಿಮ್ಮಡಿಗಳ ನಿರೂಪಮಂ
 ಪ್ರತಿಪಾಲಿಸಿದೆನಲ್ಲದಾನ್ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಕಜ್ಜಮೇನ್ ಇದ
 [ಓಲೊಳೂ? |

ಕ್ಷಿತಿಗೆ ಕೌತುಕಮೆ? ತಂದೆಯ ಮಾತಿಗಾಗಿ ರಘು
 ಪತಿ ವರ್ತಿಸನೆ ವಿಪಿನ-ವಾಸಮಂ? ಪತ್ರ-ಸಂ
 ಮತವಿಡಿದು, ವಿಷಯೆಗೆ ವಿನಾಹಮಂ ವಿರಚಿಸಿದೊಡಾಯ್ತೆನಗೆ ವನ
 [ಮೆಂದನೂ. || 563 ||

ಟೀ. ರಘುಪತಿ ಎಂಬವನು ದಶರಥನ ಪ್ರಥಮಜ-ಕುಮಾರನು; ತಂದೆ ಇವನಿಗೆ ಪಟ್ಟ
 ವಸ್ತ್ರ ಕಟ್ಟುವಲ್ಲಿಂದು ಕೆಲವು ವರುಷದ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿದನಂತೆ. ಸಮ್ಮತವಿಡಿದು=ಸಮ್ಮ
 ತ-ಹಿಡಿದು.

ಗನ್ನಗತಕದ ಮಾತು ಸಾಕೆನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂ
 ದಿನ್ನಿರದೆ, ಪೋಗಿಂದು, ಮಂತ್ರಿ ಮಗನಂ ಜೆಯ್ದು,
 ಮುನ್ನ ತಾಂ ಬರಸಿ ಕಳುಹಿದ ಪತ್ರಮಂ ತರಿಸಿ, ನೋಡಿ ಕೊಂಡದ
 [ಉತ್ಸಾಹದಾರ್ಥ |

ಭಿನ್ನಿಸಿದ ಭಾವಾರ್ಥಮಂ ತಿಳಿದು, ತಪ್ಪಿಲ್ಲ
 ತನ್ನ ತನಯನೊಳು!
 ಪೊಸತೆಂದು, ಬಿಸುಸುಯ್ದು, ಬೆಜಿಗಾದನೊ.

|| 564 ||

ವಿಷವೆ ಮೋಹಿಸುವಂತೆ ಕೊಡುವುದೆನಲೀತಂಗೆ
 ವಿಷಯೆ ಮೋಹಿಸುವಂತೆ ಲೇಖನದ ಬರಹ ತಾಂ
 ವಿಷಯಮಿದು ವಿಧಿ-ಕೃತವೊ? ತನ್ನ ಮೋಸವೊ? ಬರೆದವನ ಮ
 [ಉದ್ದೇಶ? ಶಶಿಹಾಸನಾ |
 ಮೃಪೆಯೊ? ಮದನನ ಮೇಲೆ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ! ಮೊದಲಿನಗೆ
 ಮುಷಿಗಳಾಡಿದ ಮಾತು ಪುನಿಯದೆಂದಾ ಮಂತ್ರಿ
 ವಿಷಮ-ಬುದ್ಧಿಯೊಳೊಂದುಪಾಯಮಂ ಮನದೊಳಗೆ ನೆನೆದು, ಚಿಂತಿ
 [ಸುತಿದರ್ಶನೂ. || 565 ||

ಪ. ವಿಷಯಂ; ಇದು.

ವಿಧುಹಾಸನಂ ಪಲವುಪಾಯದಿಂದೀಗ ನಾಂ
 ವಧಿಸದಿದೊಡೆ, ತನ್ನ ಸಂತತಿಗೆ ಧರೆಯನಾ
 ಳೈಧಿಕ-ಸಂಪದಮಾಗದದಿ೦ದ ಕುಲ-ಘಾತಕಗೆ ಮದುವೆಯಾದ ವಿ
 [ಪಯೇ |
 ವಿಧವೆಯಾಗಿರಲೆಂದು, ಹೃದಯದೊಳ್ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ,

ಮಧುರೋಕ್ತಿಯಿಂದ ಮದವಕ್ಕಳಂ ಮನ್ನಿಸಿ, ವಿ [-ವರ್ಕಳಂ]

ವಿಧ-ವೈಭವಂಗಳಂ ನಡಿಸಿ, ಜಾಮಾತನಂ ಮಂತ್ರಿ ಕರೆದಿಂತೆಂದನೂ—

|| 566 ||

ಈ ವರೆಗೆ ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ತಂದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತೀರಿಸಿ ಬಿಡೋಣ. ಆ ಮಂತ್ರಿ ತನ್ನ ಜಾಮಾತಿಗೆ—ಒಬ್ಬನೇ ಹೋಗಿ ಹೊಜಬನದೊಳಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಬಾ! ಎಂದು, ಕಳುಹಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಕೊಲುವದಕ್ಕೆ ಚಂಡಾಲರನ್ನು ಸಹ ಗುಪ್ತ ವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕುಂತಳದ ರಾಜನು ಗಾಲವನೆಂಬ ಪುರೋಹಿತನ ಆಲೋಚನೆಯ ಮೇರೆಗೆ, ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಚಂಪಕಮಾಲಿನಿಯನ್ನು ಚಂದ್ರಹಾಸನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟು ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಜೀಕೆಂದು, ಮನಸು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು, ಅವನನ್ನು ಕರೆಕೊಂಡು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಮದನನನ್ನು ಕಳುಹಿ, ಇವನು ಹೋಗಿ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಕಂಡು, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ, ಆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ತಾನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ವನದೊಳಗೊಗೆ, ಚಂಡಾಲರು ರಾಜ ಹೇಳಿದವನೆಂದು ಅವನನ್ನೇ ಕೊಂದರು. ಆಗ ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಮಂಗಳಕಾರ್ಯವಾಗುವಲ್ಲಿ ಅವನು ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಗೆ, ನಿಮ್ಮ ಮಗನು ಆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಐದಿದ್ದಾನೆಂದು, ತಿಳಿಸಿ, ಇವನು ಹೋಗಿ, ಮಗನ ಹೆಣ ಕಂಡು, ಕಂಬಕ್ಕೆ ತಲೆ ಬಡಿದು, ಸತ್ತನು. ಚಂದ್ರಹಾಸನು ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ತಿರಿಗಿ ಬದುಕಿಸಿದನೆಂದೂ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

102. GOOD COMPANY IS TO BE SOUGHT FOR

ಸತ್ಸಂಗವನ್ನು ಪಡಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು

ತ್ರಿಪದಿ

ಬಂಧನವ ಮಾಡಿದರು, ಸಂದ ಜ್ಞಾನಿಯೆ ಲೇಸು!

ಹೊಂದಿ, ಸಾಸಿರವ ಕೊಡುತಿರಲು, ಕರ್ಮಿಯ

ದಂದುಗವೆ ಬೇಡ! ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 567 ||

ಟೀ. ಮಾಡಿದರೂ, ಕೊಡುತಿರಲೂ ಎಂಬಂತೆ ದೀರ್ಘವ ತಿಳಿಯ ಬೇಕು.

ನೀರ ಬೊಬ್ಬಳ ನೆಚ್ಚಿ, ಸಾರಿ, ಕಡದಿರು, ಮರುಳೆ!

ಸಾರ-ಗುಣಿಯಾಗು! ಸರ್ವರೊಳು ನಿಜ ತಿಳಿ!

ಕಾರಣಿಕನಾಗು! ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 568 ||

ತೆಪ್ಪಿದ ಕೆಂಡವ ಮೆಟ್ಟ ಮುಗುವಾ ತೆಪ್ಪಿನಂತೆ
ಯಪ್ಪಿಯದರ ಕೂಟ; ಬಪ್ಪಿಕೂಟ ತನ್ನನೆ
ಯಿಪ್ಪಿದು ಕೊಂಡಂತೆ. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 569 ||

ಬಳ್ಳದರ ಬಡನಿದು, ಕಳ್ಳನೊಳ್ಳದನಕ್ಕು;
ಬಳ್ಳದ ಕಳ್ಳನೊಡನಾಡೆಯವ ಶುದ್ಧ
ಕಳ್ಳನೇ ಅಕ್ಕು. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 570 ||

ಬಳ್ಳೆಯನಿರದ ಊರು, ಕಳ್ಳನೊಡನಾಟವೊ,
ಸುಳ್ಳನ ಮಾತು, ಇವು ಮೂರು ಕೆಸರಿಕೊಳಗೆ
ಮುಳ್ಳ ತುಪ್ಪಿದಂತೆ. ಸರ್ವಜ್ಞ!

|| 571 ||

103. RAJASEKHARA, AGAINST

MITAVACHANA'S ADVICE, PERFORMS A HORSE-SHOW

AT WHICH THE LITTLE SON OF THE WOMAN TIRUKOLAVINACHI
IS UNFORTUNATELY KILLED BY A KICK OF MITAVACHANA'S HORSE

(The drift of the remaining portion of the poem is given in Canarese at the end of this chapter; here only so much: Rajasekhara is able to persuade his judges to believe that he is the culprit, and thus is condemned to suffer death. Then follows the description how the chief personages of the poem, including Tirukolavinachi and Rajasekhara's father, "cut their own heads off", are brought to life again, and taken up to heaven)

ವ || ಅನಂತರಮಾ ಮಹಾನುಭಾವಂ (ರಾಜಶೇಖರಂ) ಮಿತವಚನ-ಸ
ಮೇತಂ ಕರ್ಪೂರ-ತಾಂಬೂಲ-ಮುಖಾಂತರ್ವಳಯ-ವಿಳ
ಸಿತಂ (ಪೂಜಾಕಾರದ) ಅಲ್ಲಿಂದೇಲ್ಪಿಂದು, ಮುತ್ತಿನ ಕರುಮಾಡದ ಮುಂ

ದಣ ಮೊಗಸಾಲೆಯ ಪಜ್ಜಳಪ ಬಜ್ಜರದ ವೇದಿಕಾಗ್ರದ ಮಣಿ-ಮ
ಯ-ಮೃಗೇಂದ್ರ-ಪೀಠದೊಳ್ ಸಲ್ಲಿಲೆಯಿಂ ಕುಳ್ಳಿದುರ್, ಕಟ್ಟಿದೊಳ್
ಕಟ್ಟಿದರ್ ವಾಜಿಗಳಂ ನೋಡಿ,

ಕಂದಂ

ಈ ನವ್ಯ-ವಾಜಿಗಳನಿಂ

ದಾನುಂ ನೀನುಂ ವಿಳಾಸದಿಂದೇಲಿ, ಮಹಾ- |

ಸೇನೆಯೊಡಗೂಡಿ, ವಿಹರಿಪ

ಮಾ ನಗರದ ರಾಜ-ವೀಡಿಯೊಳ್ ಸಂಭ್ರಮದಿಂ!

|| 572 ||

ಪ. ಇಂದು ಆನುಂ. ವಿಹರಿಪಂ ಈ.

ವ || ಎಂದತಿ-ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ನುಡಿಯೆ, ಚತುರ-ಮತಿ-ಮಿತವಚನನುಚಿ
ತ-ವಚನ-ಜ್ಞಾನನುಚಿತಮಿದೆಂದು, ತನ್ನೊಳ್ ಭಾವಿಸಿ, ಕಾರ್ಯಮಂ
ಬಗೆದಿಂತೆಂದಂ—

ಸರಸ-ಗುಣ-ಹಾರ! ವಿನಯಾ

ಭರಣ! ವಿವೇಕೈಕ-ನಿಧಿ! ಕಳಾ-ನಿಲಯ! ದಯಾ |

ಕಠ! ಸತ್ಯ-ಶಾಲಿ! ಸು-ಯಶೋ-

ಭರಿತಾಶಾ-ವಳಯ-ಭಕ್ತ-ಶರಧಿ-ಶಶಾಂಕಾ!

|| 573 ||

ಪ. ಭರಿತ! ಆಶಾ-ವಳಯ (=ವಿಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ)-ಭಕ್ತ (=ಭಕ್ತರೆಂಬ)-
ಶರಧಿ-ಶಶಾಂಕಾ!

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಬೆಸಸಿದ ಕಜ್ಜಮಂ ನೆಗೆವುದುತ್ತರಮಿತ್ತಪನೆಂದು, ನಿನ್ನ ಮಾ

ನಸದೊಳಧೀಶ, ನೀಂ ಬಗೆಯದಿರ್, ಸಃ! ಭಕ್ತ-ಜನ-ವ್ರಜಂ ನಿಜ್ಯಂ |

ಭಿಸಿ ನೆಲಸಿದ ಪಟ್ಟಣಮಿದಿಂತಿದಪ್ಪಿಳ ಬಳಗೂಡಿ, ಗಾಡಿ ರಂ
ಜಿಸೆ, ಪೊಸ ವಾಜಿಯೇವಿ ವಿಹರಿಪ್ಪುದು ಬಲ್ಲತನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುದೇ?

|| 574 ||

ಪ. ನೆಗಟದ ಉತ್ತರಂ (ಉತ್ತರಮಂ) ಇತ್ತಪಂ (ಈ ಮಿತವಚನಂ) ಎಂದು. ಪಟ್ಟ
ಣಂ ಇದು; ಇಂತು (ಅದು) ಇದಪ್ಪಿಳ.

ವ || ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ

ಕಂದಂ

ಮೊದಲೊಳಭಿನವ-ತುರಂಗಮ

ನೊದವಿದ ಸಹಣಿಗಳನ್ನೆದೆ ತಿದಿಸಿ, ಬಸಮಾ |

ದುದನಪ್ಪಿದೇವುವದರಸ

ಗಿದು ವಿಹಿತಂ, ವಿಶ್ವ-ವಿಬುಧ-ಜನ-ಮಂದಾರಾ!

|| 575 ||

ಪ. ಅಪ್ಪಿದು ಏವುವಮ.

ಏನಾನುಮೆಮ್ಮ ದೆಸೆಯಿಂ

ದೀ ನಗರದ ಭಕ್ತ-ಜನಕೆಡವಿ ಬಂದೊಡೆ, ಮದ- |

ಭೂನಾಥಂ ಚೋಲನೃಪಂ

ತಾನೇಂ ಸೈರಿಪನೆ? ಶಾರದಾ-ಮಣಿ-ಮುಕುರಾ!

|| 576 ||

ಮಹಾಶ್ವರ

ಎನಗತ್ಯಂತ-ಪ್ರತಾಪಂಗತುಳ-ಗಜ-ಹಯಾರೋಹಣಾರೂಢ-ಸು-ಪ್ರಾ

ಥಿ-ನಿಯುಕ್ತಂಗೀ ಹಯಾರೋಹಣದೊಳವನದೇಂ ಭೀತಿಯಂ ಪೇ

[ಛಿದ್ರನೆಂಬೀ |

ಮನವಂ ನೀಂ ಮಾಡದಿರ್! ವೈಗ್ರತೆಯನುಬಿಡು, ಸಂದಿಗ್ಧ-ಕಾರ್ಯಂ
 [ಗಳಂ ಮೆ
 ಲ್ಲನೆ ಮಾಡುತ್ತೊಂದಂಗಮೆನ್ನೀ ಬಗೆಗಭಿಮತಮಾಗಿರ್ಪುದೈ, ರಾಜ-
 [ಪುತ್ರ! || 577 ||

ಪ. ಎನಗೆ, ಅತ್ಯಂತ-ಪ್ರತಾಪಂಗೆ, ಅತುಳ. ಹಯ-ಅರೋಹಣದೊಳ್ ಇವಂ ಅದು
 ಎಂ. ಮಾಯ್ವಿ ಬಂದು ಅಂಗಂ ಎನ್ನ ಈ.

ಕಂದಂ

ಕೇಳದತಿ-ಹಿತರ ವಚನಮು
 ನಾಳೋಚಿಸದಗ್ರ-ಕಾರ್ಯಮಂ, ವೈಗ್ರತೆಯಂ |
 ತಾಳಿ, ಕಡುಗಜ್ಜಮೆಸೆವುದ
 ನೇಲಿಪುದುರ್ವೀ-ಜನಂ? ಜಗನ್-ನುತ-ಚರಿತಾ! || 578 ||

ಅ. (ಯಾರಾದರೂ) ಅತಿ-ಹಿತರ ವಚನಮಂ ಕೇಳದೆ, ಅಗ್ರ-ಕಾರ್ಯಮಂ ಅಳೋಚಿ
 ಸದೆ, ... ಕಡು-ಕಜ್ಜಂ ಎಸೆವುದಂ ಉರ್ವೀಜನಂ ಎಲಿಪುದು?

ಸಿರಿಯೊಳ್ ಪರ-ಹಿತಮನಮು
 ತ್ಸರ-ಮತಿಯಂ ವಿದ್ಯೆಯೊಳ್, ವಿಭುತ್ವದೊಳೆ ನಯಾ |
 ಚರಣಮನತಿ-ಕೌರ್ಯದೊಳೊ
 ಪ್ಪಿರೆ ವಿನಯಮನಾಳ್ವ ಬಾಹ್ಲಿವಂಗೇನೆಯುಂಟೇ? || 579 ||

ಪ. ಹಿತಮಂ, ಅಮತ್ಸರ. ನಯ-ಅಚರಣಮಂ, ಅತಿ.

ಭಾವಿಯೆನಿಸಿದುದು ಪರಿ
 ಭಾವಿಸಿ ಕಳೆಯುತ್ಕ ಸಾಧ್ಯಮಾಗದು ಜಗದೊಳ್ |
 ದೇವಂಗಾದೊಡಮೆಂದೆಲೆ
 ದೇವ, ಬುಧಂ ನೆಗಜಲಕ್ಕುಮೇ ಪೊಲ್ಲದುದಂ? || 580 ||

ಟೀ. ದೇವಂಗೆ ಆದೇತಂ=ರಾಜನೆಂಬ ದೇವಂಗೆ ಆದೇತಂ=ರಾಜರಿಗಾದರೂ. ಎಲೆ, ದೇವ!=ಎಲೆ, ರಾಜಶೇಖರನೆ! ಎಂದು, ಬುಧಂ (ಹೇಬಿ,) ಫಿಲ್ಲಮದಂ ಎಂಬಂತೆ ಅನ್ವಯಂ.

ತುದಿಗೆಯ್ದಿದುದಂ, ಫಲಮಿ

ಲ್ಲದುದಂ, ಪಚ್ಚಿಗೀಡು ಮಾಯ್ಪಿದಂ, ಪರ-ಸಂತಾ |

ಪದಮಂ, ಪರ-ಗತಿ-ವಿಲಯಾ

ಸ್ವದಮಂ ಕಾರ್ಯಮನುದಾರ-ಮತಿ ನೆಗಚ್ಚಿಪನೇ? || 581 ||

ಪ. ವಿಲಯ-ಆಸ್ವದಮಂ ಕಾರ್ಯಮಂ ಉದಾರ. ಟೀ. ನೆಗಚ್ಚಿಪನೇ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತ್ವ.

ಕರಣೀಯಮಿಷ್ಟ-ಕರಣಮ

ಕರಣೀಯಮನಿಷ್ಟ-ಕರಣಮೆಂಬೀ ನಯಮಾ |

ದರಣೀಯಮಲ್ಲದುದು ಪರಿ

ಹರಣೀಯಂ ಭೂಮಿಪಂಗಿಳಾಧಿಪ-ತಿಳಕಾ! || 582 ||

ಪ. ಕರಣೀಯಂ ಇಷ್ಟಕರಣಂ, ಅಕರಣೀಯಂ. ನಯಂ ಅದರಣೀಯಂ. ಭೂಮಿಪಂಗೆ.

ಬಿಡದೆಸೆಪ ಕಜ್ಜನಾವುದ

ನಡಿಗಡಿಗಾಪ್ತರ್ಕ್ಕೊಳ್ ವಿಚಾರಿಸಿ ಮಾಯ್ಪಿಂ |

ಗೆಡೆಯಿಂಟೆ? ಕಾರ್ಯ-ಸಿದ್ಧಿಗೆ

ತೊಡಂಕು ತೋರ್ಪುದೆ? ವಿದಗ್ಧ-ಜನ-ವನ-ಚೈತ್ರಾ! || 583 ||

ಪ. ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಆಪ್ತರ್ಕ್ಕೊಳ್.

ನೆರಪಲ್ ಸಿರಿಯಂ, ದುರಿತಮ

ನುರುಪಲ್, ದಶ-ದಿಶೆಯೊಳಂದು-ಕರ-ರುಚಿ-ಯಶಮಂ |

ಪರಪಲ್, ಪರ-ನೃಪರುಮನೊ

ತ್ತರಿಸಲ್, ಸಾಲ್ವುದು ನಯಜ್ಞ-ಹಿತ-ಮಿತ-ವಚನಂ. || 584 ||

ಭ್ರಮರ-ಹಿತಾಮೋದ-ಪ್ರದ-

ಸುಮನೋ-ಗಣ-ಪೃಥ್ವಿಮವಿಕಲ-ಸ್ವಸ್ಥಮುದ |

ಗ್ರ-ಮನೋಜ್ಞ-ಫಲದಮಖಿಲಾ

ಗಮ-ವಿನುತಂ ನೀತಿ, ಸುರ-ಮಹೀ-ರುಹಮರಸಾ!

|| 585 ||

ಟೀ. ಇದಿಲ್ಲಿ ನೀತಿಯುಳ್ಳ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭ್ರಮರ=ತುಂಬಿ; ಅಮೋದ=ಪರಿಮಳ; ಸುಮನಸ್=ಹೂವು. ಅದರ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರವಾದ್ದರಿಂದ ಭ್ರಮರ=ಯಾವನನ್ನೂ, ಅಮೋದ=ಸಂತೋಷ, ಸುಮನಸ್=ಜ್ಞಾನಿ ಎಂತ ತಿಳಿಯ ಬೇಕು. ಯಾವನನ್ನರಿಗೆ ಹಿತವಾದ ಸಂತೋಷ ಕೊಡುವ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಗಣಕ್ಕೆ ಪೃಥ್ವಿವಾದಂಥದು ಎಂಬಂತೆ. ಅವಿಕಲ-ಸ್ವಸ್ಥಂ, ಉದಗ್ರ. ಅವಿಲ-ಆಗಮ. ಸುರಮಹೀರುಹಂ=ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು; ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವೆಂತಲೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

ತನುಭೃದ್-ಗಣದೊಳ್ ತೋರ್ಪಿರ್

ತನು-ಧನ-ಲೋಭಂಗಳೆಂತುಮೇಂ ತೋರ್ಕುಮೆ, ಪೇರಿಸ್, |

ನಿನಗೆ? ಭುವನಾಕ್ಷಿಗಡಸುವೆ

ಘನ-ತಿಮಿರಂ ಭುವನದಕ್ಷಿಯಂ ಮುಸುಕುಗುಮೇ?

|| 586 ||

ಪ. ಲೋಭಂಗಳೆ ಎಂತುಂ ಏಂ. ಟೀ. ಭುವನ-ಅಕ್ಷಿಗೆ=ಭುವನವೆಂಬ ಮನುಷ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಜೀವಿಗಳ ಅಕ್ಷಿಗೆ. ಭುವನದ ಅಕ್ಷಿಯಂ=ಸೂರ್ಯನಂ.

ಅದು ಕಾರಣದಿಂ ನಿಜ-ಧೈ

ರ್ಯದೆ ಗಣಿಸದೆ ಮುಂದೆ ಬರ್ಪುದಂ ಬುಧರಶ್ಚಿಂ |

ಬುದನೆಸಗದೆ ಬಿಳ್ಳಸವಾ

ಳ್ವುದು ಕಜ್ಜಂ, ಸಜ್-ಜನಾಬ್ಜ-ವನ-ದಿಸನಾಥಾ!

|| 587 ||

ಟೀ. ಈತನು ಮುಂದೆ ಬರ್ಪುದಂ ಗಣಿಸದೆ ಇರುವಂಥ ಮತ್ತೆ ಬುಧರ್ ಅತ್ತು ಎನುವಂಥ ಕಜ್ಜವಂ ಎಸಗದೆ. ಬಿಳ್ಳ-ಜನವಾಗುವ ಕಜ್ಜಂ (ಕಜ್ಜನವು) ಅಳ್ವುದು (ಅಳ ಬೇಕು). |ಅಥವಾ . . . ಎಸಗಿದ್ದರೆ ಕಜ್ಜಂ ಬಿಳ್ಳವು (ಬಿಳ್ಳನವು) ಅಳುವದು ಎನಲೂ ಬಹುದು.

ವ || ಎಂದವಂ ನುಡಿಯೆ, ಮೊಗದೊಳ್ ಮಂದ-ಸ್ಥಿತಂ ಮೊಳೆಯ, ನರೇಂದ್ರ-ತನಯನಿಂತೆಂದಂ—

ಉತ್ಪಲಮಾಲೆ

ತೀರದ ನೀರದಂ ನೆಗೆದು ಗರ್ಜಿಪುದೆಂದು, ಪೆಯೋಧಿ-ಕೇಳಿಯಂ
ಸಾರ-ಮರಾಳನೇನ್ ಉಚ್ಚಿದುದೇ? ನವ-ಚಂಪಕ-ಗಂಧ-ಭೀತಿಯಿಂ |
ಸಾರದೆ ಮಾಣ್ಣುದೇ ವನ-ವಿಹಾರಮನಾಪಡಿ? ಮುಳ್ಳಂಘ್ರಿಯಂ
ಬಾರಿಪುದೆಂದು ಬಿಟ್ಟುದೆ ಮದ-ದ್ವಿರದಂ ಗಹನ-ಪ್ರಚಾರಮಂ?

|| 588 ||

ಟೀ. ಅರ್ಥವು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಅಪಡಿ ಎಂಬ ತುಂಬಿಗೂ ಚಂಪಕಕ್ಕೂ ಇರುವ ಭಾವದ ಸ್ಥಿತಿ
ಯನ್ನು ಕುಣಿತು 51ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡು.

ವ || ಅದು ಕಾರಣದಿಂ

ಕಂದಂ

ಮುಂದೇಂ ಬರ್ಪುದೊ ಹಾನಿಯ
ದೆಂದೆಚ್ಚಿ ವಿನೋದ-ಕೇಳಿಯಂ ತೊರೆವಾತಂ |
ಪಂದೆಯಿವನೆಂಬ ನಿಂದೆಯ
ನೊಂದುವನಿದು ರಾಜ-ಧರ್ಮಮೇ, ಬಗೆವಾಗಳ್.

|| 589 ||

ಟೀ. (ಚನ್ನಾಗಿ) ಬಗೆವಾಗಳ್. ಇದು (ನಾನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿರುವದು) ರಾಜಧರ್ಮಮೇ!
ವ || ಎಂದು ತಾನೆಂದುದನಪ್ಪುಗೆಯ್ಯದೆ ನುಡಿದ ನರೇಂದ್ರ-ನಂದನಂಗೆ
ಪತಿಮೋಹಿ-ನಂದನನಿಂತೆಂದಂ -

ಉತ್ಪಲಮಾಲೆ

ಧರ್ಮಜನಂಬರ-ಧ್ವನಿಯನಾಲಿಸಿ, ತಾನ್ ಉಚ್ಚಿದಂಬು-ಪಾಸಮಂ,
ಸಿರ್ಮಳ-ಬುದ್ಧಿ ತನ್ನಸುಜರಾಯುಮನಾಗಳೆ ಸತ್-ಪ್ರಸಂಗದಿಂ |
ಕೂರ್ಮಯೊಳಲ್ಲಿ ಮೇಣ್ ಪಡೆದನಾಪ್ತ-ನಯೋತ್ತಿಯನೊರ್ಮೆ ಕೇ

[ಳ್ಳೊಡೇಂ

ಪೆರ್ಮೆಗೆ ಹಾಸಿ ಬರ್ಪುದೆ? ವಿಚಾರಿಪುದಾತ್ಮ-ಹಿತಾಹಿತಂಗಳಂ!

|| 590 ||

ಪ. ಧರ್ಮಜಂ ಅಂಬರ. ಉಬಿದು ಅಂಬು. ತನ್ನ ಅನುಜರ (ತಾನಲ್ಲದ ಬೇಜಿ ಪಾಂ
ಡವರ) ಆಯುಮಂ. ಪದೆದಂ; ಆಪ್ತ-ನಯ-ಉಕ್ತಿಯಂ ಒರ್ಮಿ ಕೇಳ್ವೊಡೆ, ಏಂ. ಟೀ. ಧ
ರ್ಮಜಂ=ಯುಧಿಷ್ಠಿರಂ; ಮಿತವಚನನು ಇವನೊಂದು ಕಥೆ ಸೂಚಿಸಿ, ರಾಜಶೇಖರನ ಮನ
ಸ್ಸನ್ನು ಬೀರ್ಪಡಿಸಲಕ್ಕೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ.

ಕಂದಂ

ವಿತತಾಭಿಮಾನ-ನೀತಿ-

ಕ್ಷತಿಗಂ, ಸದ-ಭಕ್ತಿ-ಧರ್ಮ-ನಿರ್ಮಳ-ಕೀರ್ತಿ- |

ಚ್ಯುತಿಗಧಟನವೊಡಂ, ಭೂ

ಪತಿಯಚ್ಚಿಲ್ವೊಕ್ಕುಮಮಳ-ಗುಣ-ಗಣ-ನಿಳಯಾ? || 591 ||

ಪ. ವಿತತಾಭಿಮಾನ. ಚ್ಯುತಿಗೆ, (ತಾನು) ಅಧಟಂ ಅಪ್ಪೊಡಂ, ಭೂಪತಿ ಅಪ್ಪಿಲ್-
ಬೇಜ್ಜಿಂ, ಅಮಳ.

ವಿದಿತ-ನಿಜ-ರೂಪಮಂ ಮುಕು

ರದೊಳೀಕ್ಷಿಪ ವೋಲ್ ತ್ವದೀಯ-ನಯ-ಕೌಶಲ-ಸಂ |

ಪದಮನಿದನೆನ್ನೊಳೀಕ್ಷಿಪು

ದಿದು ಯುಕ್ತಂ ನಿನಗೆ, ನೀತಿ-ವಿದ್ಯಾಭರಣಾ! || 592 ||

ಪ. ಸಂಪದಮಂ ಇದಂ ಎನ್ನೊಳ್ ಈಕ್ಷಿಪುದು! ಇದು.

ವ || ಎಂದತಿ-ಹಿತಕರ-ಪ್ರಸನ್ನತರ-ಸದರ್ಥ-ಸಮರ್ಥನ ಪ್ರಸಂಗಮನ
ವಂ ನುಡಿಯಲೊಡನೆ,

ಮಹಾಸ್ಥಗರೆ

ಪೊಸತುದ್ವೀಗಾಶ್ವಮೆಂದೇಜಿದೊಡೆ, ಸಮನಿಕುಂ ವಾಕಕತ್ವಕ್ಕೆ ಭಂ
[ಗಂ,

ನಿಸದಂ! ವೈಪಾಳಯೊಳ್ ದೇವ ಶರಣ-ಜನಂ ನೋಯೆ, ಕಾಯ್ದಪ್ಪ
ನೆಮ್ಮಿಾ |

ವಸುಧೀಶಂ ಮಾಣದೆಂದಟ್ಟುವುದನುಚಿತವಿಶಾಖಾಜ್ಞೆಯಂ ಬಲ್ಲನಾರ್?

[ಮುಂ

ದೆ ಸಮಂತಂತಾಗೆ, ತೋರ್ಪೆಂ ವಿಪುಲ-ಮಹಿಮೆಯಂ, ಮುಕ್ತಿಯಂ

[ಸೂಚಿಸಿಗೊಂಬೆಂ. 593 ||

ಪ. ಫೋಕು (ಅದ) ಬುಟ್ಟಿಂಗ-ಅಶ್ವಂ. ಕಾಯ್ದಪ್ಪಂ ಎನ್ನು ಈ ವಸುಧೀಶಂ, ಮಾಣ
ಜಿ (ಕಾಯ್ದಪ್ಪಂ ಎಂಬಂತೆ) ಎಂದು. ಅಜ್ಞಾನವು ಅನುಚಿತಂ. ಮುಂದೆ ಸಮಂತು ಅಂತೆ ಆಗಿ
(ಸಮಂತಂ ತಾಗೆ ಎಂತಲೂ ಅರ್ಥವು).

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಬಗೆಗೊಗೆದಟ್ಟಿಯಂ ಸಲಿಸವೇಟ್ಟಿದು! ಬೇಡೆನವೇಡ! ತಂದೆ ನೆ
ಟ್ಟಗೆ ಮುಳಿದಪ್ಪನೆಂದೆಣಿಸದಿರಾ! ನಿನಗಾದಪರಾಧಮೆನ್ನದೆಂ |

ದಗಣಿತ-ಸಂಭ್ರಮಂ ಮಿಗೆ ತುರಂಗಮ-ಯುಗ್ಮಸುನೇಪಿ, ನೋಪ್ಪಿ

[ರೋಳ

ನೆಗಚ್ಚಿ, ಮಹೋತ್ಸವಂ ವಿಹರಿಪಂ ಪುರದೊಳ ಪರಮಾನುರಾಗದಿಂ!

|| 594 ||

ಪ. ಬಗೆಗೆ ಬಂದ ಮಹಾ-ಉತ್ಸವಂ (= ಮಹೋತ್ಸವಮಾ) ಪರಮ-ಅನುರಾಗದಿಂ.
ವ || ಎಂದ ರಾಜೇಂದ್ರನುಕ್ತಿಯನೆಂತಾನುಂ ಮನದೆಗೊಂಡು, ನಿಜ-ಮ
ಹತ್ವ-ದರ್ಶನಾರ್ಥಮಿದು ಸೇವ-ಕೃತಮಕ್ಕುಮೆಂದು, ನಿರ್ಧರಂಗೈದು,

ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕನಿಶಿತಂ

ಇನಿತೊಂದಾಗ್ರಹಮಂ, ಮದೀಯ ನಯ-ವಾಕ್ಯೋಲ್ಲಂಘನಂಗೈದು,

[ಮಾ

ಪ್ಪನಿವಂ ನೀತಿ-ವಿದಂ! ನವಾಶ್ವ-ಗತಿಯಿಂದೇನಾನುಮೊಂದಕ್ಕುಮ

ಲೈ ನವೀನಂ? ಕಡುಗಜ್ಜ ಮೆಂದೆಣಿಸಿಯುಂ, ತಾನು ಅಪ್ಪುಕೆಯ್ದಿದನಾ

ತನ ಮಾತಂ ಪುದುವಾಳನಂ ಗಡ ಸಖರ್ಗಿಂತಾದೊಡಂ ಮಿತ್ರರೊ

[ಳ! || 595 ||

ಪ. ವಾಕ್ಯ-ಉಚ್ಚಂಘನಂ. ಮಾಘ್ನಿಂ; ಇವಂ. ಶಾನ್ ಅಪ್ಯಕೇಯ್ಷು ಇರ್ಷಂ; ಆತನ .
ಮಾತಂ (=ಮಾತು ಸಹ) ಮಿತ್ರರೋಳ್ ಸಖರ್ಗೆ (=ಅತಿಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರ್ಗೆ) ಎಂತಾದೊಡಂ
ಪುದು-ಆಶ್ಚರ್ಯಂ (=ಹೊಸ ಸೇವೆ ಎಂಬ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಮಾತುವದಕ್ಕೆ ಅಸ್ವದವಾಗುತ್ತದೆ), ಗಣ!

ವ || ಅಂತಿರ್ಪನ್ನೆಗಂ . . . (ಬರ್ವನೊರ್ವನಂ) ನಿಜ-ಪಕ್ಷದೊಳಪ್ಪಿ
. . . ಇರ್ಪ ವೇಳೆಯೊಳ್ ವನರುಹ-ಮಿತ್ರನಸ್ತ-ಗಿರಿ-ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿರೆ
. . . ತೊಲಗಿದವು ಜಕ್ಕವಕ್ಕಿಗಳ್ . . . ಬಂದುದಾಲಂಬಿತ-ರಾ
ತ್ರಿ-ರಮ್ಯ-ರಮಣೀ-ಕುಂಡಳಮಿಂದು-ಮಂಡಳಂ . . . ಶರನಿಧಿ
ಯಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷ-ತತಿಯಲ್ಲಿ ಮರುತ್ಪಥದಲ್ಲಿ ಪಂಕಜಾಕರದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು
ತಿಳಿಜೊನ್ನಮನಂಚೆಗಳಾದರಾಳಿಗಳ್ . . . ಗಜಂಗಳೊಸೆದೀಂಟ
ಪುದು . . . (ಬಲಿಕಂ ರಾಜಶೇಖರನುಂ ಸರ್ವಮಂಗಲೈಯುಂ ಒದಗಿ)
ಪರಮ-ಸುಖ-ನಿದ್ರಾನುಭವದೊಳವರ್ತಿರ್ಪನ್ನೆಗಂ,

ಮಹಾಸ್ಥಗ್ಧರೆ

ಇದೆ ಪದ್ಮಾಮೋದಮಂ ತಾಳ್ಕೊಲೆದು ಸುಖವ ಮಂದಾನಿಲಂ! ಕಾಂ
[ತಿಗುಂದು
ತ್ತಿದೆ ನಕ್ಷತ್ರಾಳಿ! ಶಂಖ-ಧ್ವನಿಯಿದೆ ಮಹ-ಗೇಹಂಗಳೊಳ್! ಕೆಂಪು
[ಮೂಡು
ತ್ತಿದೆ ಪೂರ್ವಾದ್ರೀಂದ್ರದೊಳ್! ಚಂದ್ರಿಕೆ ಕಳೆಗಳೆದೀಗಳ್ ಪೆಡಂ
[ಮೆಟ್ಟಿ, ಪೋಗು
ತ್ತಿದೆ! ತಳ್ವೇಕೀಗಳೊಬ್ಬಪ್ಪವಡಿಸು ಜಗತೀನಾನಿನೀ! ಜೀವಿತೇ
[ಶಾ! || 596 ||

ಪ. ಪದ್ಯ-ಅಮೋಘಮಂ. ಮಂದ-ಅನಿಲಂ. ಪೂರ್ವ-ಅದ್ರಿ-ಇಂದ್ರದೊಳ್ (=ಪೂರ್ವದಲ್ಲ
ಯ ಪರ್ವತಗಾಜಿನೆನ್ನಿಸುವ ಪರ್ವತದೊಳ್). ಕಳೆ-ಕಳೆದು. ತಳ್ವು ಎಕೆ?

ವ || ಎಂದುಪ್ಪವಡಮಂ ಕಾಡುವ ರಾಗಾಧರೆಯರ ರಾಗ-ರಸ-ಪೂರಂ
ಮೇರೆದಪ್ಪಿ, ಮೇಲ್ಪರಿಯೆ; (ಆರಸಂ) . . . ಮೈದುಳ-ಶಯ್ಯಾ-ತಳ

ದಿನೆಂದಿಂ (ತದಂತರಂ ಭೂಪಣಮನಾಂಶು. ತೊಳಗಿದನಿಂ
 ದ್ರನಂದನನ = ಅರ್ಜುನನ. ಮೈಸಿರಿ ಜಪಿದಾ ಮೃಗಾಂಕನುಜ್ಞಾಳಮ
 ನಿಪುಂಕೆಗೆಯ್ದು, ನಳಕೂಬರನ (ಅಂದರೆ ಕಪಿಗುರು ಕಲ್ಪಿಸುವ ದ್ರವ್ಯವೇವತೆ
 ಯಾದ ಒಬ್ಬ ರಾಜನ ಮಗನ) ಅಗ್ಗವ ಗಂಡುಗಾಡಿಯಂ ಪಡೆದುದು,
 ಕಾಯ-ಕಾಂತಿ-ಮಂಜುಳ-ವದನಾಂಶು-ವಿಭ್ರಮ-ವಿಳಾಸ-ವಿರಾಜಿತ-
 ರಾಜಶೇಖರಂ || 60 || ಆಗಳ ಮಿತವಚನ-ಕುಮಾರನಂತೆ (ಅಂದರೆ
 ರಾಜಕೀಖರನಂತೆ) ತಾನುಮನೂನಾಲಂಕಾರಾಲಂಕೃತನಾಗಿ,

ಉತ್ಪಲಮಾಲೆ

ನುಣ್ಣದಪಂ ಪಳಂಚಲೆಯೆ, ಕುಂಡಳ-ಮಂಡಳಮಾನನಾಂಬುಜಂ
 ತಣ್ಣದಿರಂಗೆ ನೋಲಮನಮರ್ಚೆ, ವಿಭೂಷಣ-ಕಾಂತಿ ಭಾನುನಂ |
 ನಾಣ್ಣೆಡಿಪಂತೆ ಪರ್ಬಿರೆ, ಕನತ್-ಕವಚಾಂಶು-ಸಮೇತಮೊಪ್ಪಮಂ
 ಕಣ್ಣಿರದೀಯೆ ರತ್ನ-ಮುಕುಟ-ದ್ಯುತಿ, ಬಂದನಮಾತ್ಯ-ನಂದನಂ.

|| 597 ||

ಪ. ಪಳಂಚೆ ಅಲೆಯೆ, ಕುಂಡಳ-ಮಂಡಳಂ (ಉಳ್ಳ) ಆನನ-ಅಂಬುಜಂ. ಕವಚ-
 ಅಂಶು-ಸಮೇತಂ (ಆದ) ರತ್ನ-ಮುಕುಟ-ದ್ಯುತಿ ಒಪ್ಪಮಂ ಕಣ್ಣಿ ಇರದೆ ಈಯೆ.

ವ || ಆನಂತಮವಂಬೆರಸಲ್ಲಿಂ ಸಲ್ಲಿಲೆಯಿಂದೇತ್ತಿಂದು, ಭದ್ರ-ಮಂ
 ಟಪದ ಮುಂದಣ ಮುತ್ತಿನ ಮೊಗಸಾಲೆಯೊಳ್ ಕತಿಪಯ-ಭಟ-ಪ
 ಟಲ-ಪರಿವೃತನೋಲಗಂಗೊಟ್ಟು, ಮಿತವಚನ-ವದನಮಂ ನಿರೀಕ್ಷಿ
 ಸಿ, ರಾಜಾಲಯದೊಳೊಜೆ ಮಿಗೆ, ರಾಜಿಪ ರಾಜ-ವಾಜಿಗಳಂ ಬರಿ
 ಸೆಂಬುದುಮವಂ ಬೆಸಸಲೊಡನೆ ಕಡುವೇಗದಿ ಕೈಗೈದು, ಪಲ್ಲಣಿಸಿ,
 ಪಟ್ಟ-ಸಪಣಿಗಳೆರ್ಕೆಲದೊಳ್ ಪಿಡಿದು, ತಡೆಯದೆ ತರ್ಪಾಗಳ್

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಮಿಸುನಿಯ ಪಕ್ಕರಕ್ಕೆ, ಪೊಸ ಮಾಣಿಕ-ವಲ್ಲಣಮಜ್ಜೆ ಮುತ್ತು ತ
ಲಿತ್ತಿಸೆವ ಮುಖ-ಪ್ರಸಾಧನಮುರ-ಸ್ಥಿತ-ಕಿಂಕಿಣಿಕಾಳಿ, ಪಕ್ಕದೊಳ್ |
ಮಿಸುಗುವ ಜಲ್ಲಿ [ಜಿಲ್ಲಿ], ಬೆಳ್ಳಿಹೊಡಂಕೆಯ ಚಾಮರಮೊಪ್ಪೆ,
[ಬಂದವಂ
ದಸದೃಶ-ವಾಜಿಗಳ್, ಸುಗುಣ-ರಾಜಿಗಳುತ್ತಮ-ಸತ್ವ-ಭಾಜಿಗಳ್.

|| 598 ||

ಪ. ಕಿಂಕಿಣಿಕಾ-ಅಳಿ. ಬಂದವು ಅಂದು ಅಸದೃಶ.

ಕಂದಂ

ನೊಸಲೊಳ್ ಮಿಸುಗುವ ಮಿಸುನಿಯ
ಪೊಸ ಕನ್ನಡಿ ಕಣ್ಣೆವಂದುದಿನ-ಬಿಂಬಂ ಬಂ |
ದೇಸೆವಂತೆ, ನಿಜ-ಸಮಸ್ವಯ-
ವಸುಧೀಶ್ವರ-ವಿಹರಣೀಕ್ಷಣಾಪೇಕ್ಷ ತೆಯಿಂ.

|| 599 ||

ಅ. ನಿಜ-ಸಮಸ್ವಯ (=ವಂಶ)-ವಸುಧೀಶ್ವರ-ವಿಹರಣ-ಈಶ್ವರ-ಅಪೇಕ್ಷ ತೆಯಿಂ ಇ
ನ-ಬಿಂಬಂ ಬಂದು ಎಸೆವಂತೆ.

ವ || ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ

ಜವದಿಂ ಗಮಿಪುದನೆನ್ನೊಳ್
ತವೆ ಕಲ್ತಂ ಪವನನವನನಹಿ ನುಂಗುಗುಮೆಂ |
ದವಧರಿಸಿ ಕರ್ಚಿದಂತಿರೆ,
ನವಾಶ್ವಮಾಸ್ಕದ ಖಲೀನದಿಂ ಕಣ್ಣೊಳಕುಂ.

|| 600 ||

ಅ. ಪವನಂ ಜವದಿಂ ಗಮಿಪುದಂ ಎನ್ನೊಳ್ ತವೆ ಕಲ್ತಂ, ಅಹಿ ಅವನಂ ನುಂಗುಗುಂ
ಎಂದು, ಅವಧರಿಸಿ. ಟೀ. ಅಹಿಗಳು ಪವನಾಶನರಂತೆ.

ವ || ಅಂತೆಸೆದು ಬಂದಾ ಸಗರ್ವ-ಗಂಧರ್ವಂಗಳಂ ಸಸಂಭ್ರಮಂ ನಿ
ರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಸಂತಸಂಬಟ್ಟು, ವಿಪರಣ-ಪ್ರಸ್ಥಾನ-ಭೇರಿಯಂ ಪೊಯ್ಸೆಂದು,
ದಂಡ-ನಾಥಂಗೆ ಧರಾಧಿಪಂ ಜೆಸಸೆ, ತನ-ಸಿರೂಪದಿಂ ಮೇಘನಾದಂ
ಬಂದು, ಭೇರಿಯಂ ಭೂರಿ-ಸ್ವನಂ ನೆಗುತ್ತ ಕನಕ-ಕೋಣಮನಡ
ಸಿ, ಪಿಡಿದು, ಪೊಡೆಯಲೊಡನೆ

ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೇಷಿತಂ

ಬಿಡುಗಣ್ಣರ್ ಕಡು ಬೆರ್ಚೆ, ಬುತ್ತಿ ದಿಗಿಭಂಗಳ್, ಭೋಗಿಪಂ ಬಾಗಿ
[ಕುಂ

ಬಿಡೆ, ಭಾಸ್ವದ್-ರಥವತ್ಸಮುತ್ತಿ, ಕದಡ್ವೆಯೋಧಿಯುಂ ತುಳ್ಳೆ, ಕ |
ಣ್ಣೆಡೆ ವಿದ್ವಿಟ್-ತತಿಯುರ್ಬಿ, ಪರ್ಬಿ, ವಿಪುಳ-ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮಂ ತುಂ

[ಬಿ, ತ

ುತ್ತಿಡೆಗೊಂಡತ್ತು ಧಯಿಂಧಯಿಂಧಯಿ-ನದದ್-ಗಂಭೀರ-ಭೇರೀ-ರವಂ.

|| 601 ||

ಪ. ಎವ್ವಿವ್-ತತ್ತಿ, ಉರ್ಬಿ. ಟೇ. ಇದಪ್ಪಿ ಕವಿಯ ಮನೋರಥವು ಎಷ್ಟೋ ಉದ್ದ
ಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು! ವಾಸ್ತವವಾದದು ಬಂದಾಪರೂ ಅವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ!

ವ || ಆಗಳಾ ವಿಪರಣ-ವಿಳಾಸ-ವಿಪುಳ-ಭೇರೀ-ರವಂಗೆಳ್ಳೆ, ಮೇಘ-
ನಾದಮಂ (=ಮೋಡದ ದನಿಯಂ) ಕೇಳ್ವ ಮಯೂರಂಗಳಂತೆ, ಕಡುನ
ಡಗರಂ ಮಿಕ್ಕು, ಪೊಕ್ಕು, ಗಂಧ-ಸಿಂಧುರಂಗಳಂ ಬಂಧುರಮೆನೆ ಪಿಂ
ಗವೆ ಸಿಂಗರಿಸಿ, ಗಜಾರೋಪಕರ್ ಪಸವನಂಬಡೆದೇವ್, ವೀವ್,
ನೆರಪಿದಾಗಳ್

ಮಹಾಶ್ವಧಿ

ಪೃಥು-ಕುಂಭಂ, ದೀರ್ಘ-ಪಸ್ತಂ, ವಿಪುಳತರ-ರದಂ, ಪೀನ-ಬದ್ಧೋ
[ದರಂ, ಸಂ

ಗ್ರಥಿತೋದ್ಯಮ-ಚಾಮರ-ಪ್ರಸ್ಫುರಿತ-ಚಕ್ರ-ಕರ್ಣಂ, ಭ್ರಮದ್-

[ಭೃಂಗ-ಸಂಗ- !

ಪ್ರಥಿತ-ಪ್ರೋದ್ಧಾನ-ಧಾರಾ-ಘಟಿತ-ತಟ-ಕಟಂ, ಮೇಚಕೋಚ್ಚಂಡ-

[ಚಂಚತ್-

ಪೃಥಿವೀಭೃತ್-ಸಾಮ್ಯ-ಕಾಯಂ, ಘನ-ವಿನದಮದೇಂ ಬಂದುದೋ

[ದಂತಿ-ಜಾಲಂ? || 602 ||

ವ || ಏತ್ತಿಂದ ಪಂಚಪಲ್ಲವದ ವಾಜಿಗಳ ರಾಜಿಗಳ ಪಿಂದೆ ಸಂದಣಿ
ಗೊಂಡು,

ಮಹಾಸ್ರಗ್ಧರೆ

ಮಿಳಿದೇತ್ತಂ ತೋಜಿ ಪೊಂಬಟ್ಟೆಯ ಪಟಿಯಿಗೆಗಳ್, ಮೇಲೆ ಮು

[ಕ್ರಾತಪತ್ರಾ.

ವಳಿ ಚೆಲ್ವಂ ಬೀಜಿ, ಚಕ್ರೋಚ್ಚಕ್ರ-ಚಟುಳ-ಚಿತ್ತಾರಮಾಶಾ-ಪ್ರ

[ದೇಶಾ |

ವಿಳಮಾಗಲಾ ಮಿಜಿ, ಸೂತ-ವ್ರಜದ ಬಗೆ ತುರಂಗಂಗಳಾದಂತೆ

[ಮುಂದು

ಜ್ಜಿಳಿಸುತ್ತಂ ಪಾಜಿ, ಕೂಡಿತ್ತಮಮ, ಪೃಥು-ವರೂಢ-ವ್ರಜಂ ಪೆ

[ಮೈಯಿಂದಂ. || 603 ||

ಪ. ಚಕ್ರ-ಉಚ್ಚಕ್ರ. ಪ್ರೋಚ-ಅವಿಳಂ ಆಗಲ್ (=ಆಸುವಂತೆ). ಕೂಡಿತ್ತು. ಅಮ
ಮ, ಪೃಥು. ಟೀ. ಮಿಳಿದು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲವು.

ವ || ಅಂತು ನೆರೆದೇತ್ತಿಂದ ಸಿಂದ ವರೂಢ-ವಾಜಿಗಳಲ್ಲದೆಯುಂ

ಮಹಾಸ್ರಗ್ಧರೆ

ಎಡಗಾಲೊಳ್ ಪೊಂದೊಡರ್ ತತ್ತಿರೆ ಝಣಝಣ-ನಿಕ್ವಾಣಮು

[ಧೋರುಕಂ ನೇ

ಪರ್ವದೇ ಚೆಲ್ವಂ ಬೀಳ್ವಿ, ಗೇಣಂ ತಳೆದು ಮಿಸುಗೆ ಕೆಂದಟ್ಟು, ಪೊಂಗು
[ಪ್ರಸಂದೊ |

ಟೊಡನಿಟ್ಟೊರಂತೆ ಮಾಣಿಕ್ಕದ ಕಿವಿದೊಡವಂ, ಸೀಸಕಂದಾಳ್ವು,
[ಕಾಲಾ

ಳ್ಳಡಣಂ ಕೈಕೊಂಡು ನಾನಾಯುಧಮನಮಮ ಬಂದತ್ತದಂ ಪೇರ್ಚಿಪ್ಪಿ
[ನೇನಂ? || 604 ||

ಪ. ನಿರ್ವಾಣಂ, ಅರ್ಥೋರುಕಂ. ಕುಪ್ಪಸಂದೊಟ್ಟು, ಮಾಣಿಕ್ಕದ ಕಿವಿದೊಡವಂ ಬಣನೆ
ಹಿರಂತೆ ಇಟ್ಟು, ಸೀಸಕಂ. ನಾನಾ-ಆಯುಧಮಂ ಕೈಕೊಂಡು, ಅಮಮ!

ವ || ಇಂತನಂತ-ಸಂಭ್ರಮದಿಂ ನೆಲನೆಲ್ಲಮನಮುರ್ಕೆಗೊಂಡು, ಘ
ಯುಘುಘಿಸಿ, ನೆರೆದು ತೆಕ್ಕನೆ ತೀವಿದ ಚತುರಂಗ-ಬಲಮಂ ಕಂಡು, ಕ
ಡುಸಂತಸಂ ಮಿಕ್ಕು,

ಕಂದಂ

ವಂದಿಗಳುಘ್ಘಗಡಿಸುತ್ತಿರೆ,

ದುಂದುಭಿ ಮಿಗೆ ಮೊಬಿಗೆ, ಬಹಳ-ಕಹಳಾ-ನಾದಂ |

ಮುಂದೆಸೆಯೊಳೆಸೆಯೆ, ನೃಪನೊಲ

ವಿಂದಡರ್ದಂ ಪವನಗಮನನಾ ಮದ-ಹಯಮಂ.

|| 605 ||

ವ || ಅಂತೇರ್ಪಿದಾಗಳಾ ಮಿತವಚನ-ಕುಮಾರಂ ಹರಿಣಗತಿಯೆಂಬೆ
ರಡನೆಯ ತುರಂಗಮನಾರೊಹಿಸಿ, ತನ್ನೊಡನೆ ಸಡಗರಂ ಮಿಕ್ಕು,
ಸುರ-ತುರಂಗಮನಡರ್ದ ಜಯಂತನೊಡನೆ (ಜಯಂತನೆಂಬವನು ಕವಿಗಳು
ಕತ್ತಿಸಿ ಹೇಳುವ ಇಂದ್ರನ ಮಗ) ಧನದಾಶ್ವಮನಡರ್ದು ತಳವರ್ ನಳಕೂ
ಬರನಂತೆನೆದು (ಇವನು ಕವಿಗಳು ಕತ್ತಿಸಿ ಹೇಳುವ ಕುಬೇರನ ಮಗ), ಬರೆ,
ನಿಜ-ಮಕುಟ-ರುಚಿರ-ರುಚಿ ರವಿ-ಕಿರಣಮಂ ಪಳಂಚಲೆಯೆ, ತೊಡೆ
ದ ಮೃಗ-ಮದ-ಕರ್ದಮದ ಕಡುಗಂಪಿಗೆ ಪಿಂಗದೆ ಭೃಂಗಾಳ ಕವಿ

ತರೆ ಪುಷ್ಕರ-ಪುಂಡರೀಕಮಿಲ್ಲಿಂಬ ಬಗೆಯನಿಲ್ಲಿನಿಪಂತೆ, ಸಲ್ಲಲಿತ-
ಮುಕ್ತಾ-ಮಯಾತಪತ್ರಂಗಳ್ ಮೇಲೆ ಲೀಲೆಯಿಂ ಬರೆ ಗಗನ-ಲಕ್ಷ್ಮಿ-
ಯ (=ಗಗನವೆಂಬ ಐಶ್ವರ್ಯ-ವೃಶ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯ) ಪಯೋಧರಮಂ ಮುಸುಂ
ಕಿದ ಚೀನಾಂಬರವ ಸೆಜಗಿನಂತೆ, ತೊಳತೊಳಪ ಪಪ್ಪಿಯಿಗೈಯ ಪಟಂ
ಗಳ್ ಮಿಳರುತ್ತಿರೆ ವಿಭವ-ರಮೆಯ (=ಉನ್ನತಿಕೆಯುಳ್ಳ ಬಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯ) ಕ
ಟಾಕ್ಷಮೆಂಬಂತೆ, ಭಾಮಿನೀ-ಚಾಲಿತ-ಚಾರು-ಚಾಮರಂ ಮುಂಬಿನೊ
ಳಂಬುವಡೆಯೆ, ಪಿರಿದು ಸಂಭ್ರಮದಿಂ ಪುರ-ವೀಡಿಯೊಳ್ ಬರ್ಪಾಗಳ್

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಮಣಿ-ಮಯ-ಭೂಷಣಾಂಶು. ಮಕುಟ-ದ್ಯುತಿ, ಹಾರ-ಮರೀಚಿ, ವಜ್ರ-

[ಕಂ

ಕಣ-ರುಚಿ, ಮಯ್ಯ ನುಣ್ಣೆಳಗು, ಕಯ್ಯ ಸಿತಾಸಿಯ ಕಾಂತಿ, ಪೊನ್ನ

[ಪೇ |

ರಣೆಯ ಪೊಗರ್ ಥಳಥಳಿಸೆ, ದಿವ್ಯ-ಪಯಂಗಳನೇಲಿ ಬಂದುದಂ
ದೇಣಿಕೆಗಳುಂಬಮಾಗಿ ವಿಭವಂ ಮಿಗೆ, ರಾಜಕುಮಾರ-ಸಂಕುಳಂ.

|| 606 ||

ಪ. ಬಂದುದು ಅಂದು, ಎಣಿಕೆಗೆ ಅಳುಂಬಮಾಗಿ. ಟೀ. ರಾಜಕುಮಾರರು = ರಾಜ
ಪುತ್ರರೆಂಬ ಕುಲವಂಶಸ್ಥರು.

ಕಂದಂ

ಆ ರಾಜಸುತರ ನಡುವೆ ಮ

ಹಾರಾಜ-ಸುತಂ ಸಿತಾಶ್ವದಗ್ರದೊಳೆಸೆದಂ, |

ಶಾರದ-ನೀರದದಗ್ರದೊ

ಳಾ ರಾಜಂ ಭಗಣ-ಪರಿವೃತಂ ರಂಜಿಪ ಮೋಲ

|| 607 ||

ಟೀ. ಆ ರಾಜಂ = ಚಂದ್ರನು.

ಕೆಂಬಯಿಗೆ ಲಂಬಿಸೆ, ತ

ತ್ತಿಂಬುಜ-ಸಪ-ಬಿಂಬಮುಕ್ತಿಗಿಂಬಾದುದು, ಕೆಂ |

ಕಂಬಡೆದೆನೆವಂಬುದದಿಂ

ಚುಂಬಿತನಾಯ್ತೆಂಬ ತೆಂಬಿದೊಳಂಬರ-ತಳದೊಳ್. || 608 ||

ಟೀ. ಕೆಂಬಯಿಗೆ ಆಗ ಹಾಪಿ, ಏಪಿ, ಆಗ ಲಂಬಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಅದು ಲಂಬಿಸೆ, ಸೂರ್ಯನ ಬಿಂಬ ಕಾಣುವದು; ಅದು ಹಾಪಿ ಹೋಗಿ ಇರುವಲ್ಲಿ ಕೆಂಕನ್-ಸದೆದು ಎಸೆವ ಪೋಡದಿಂದ (ಸೂರ್ಯನಿಗೆ) ಮುದ್ದಿಕ್ಕಲ್ಪಟ್ಟಂತಾಯಿತು.

ಮಹಾಸ್ವಗ್ಧರೆ

ವಿತತಾತೋದ್ಯ-ಪ್ರಣಾದಂ, ರಥ-ನಿಕರ-ಲಸಚ್ಚ-ಚಿತ್ಯ ತಿ-ಧ್ವಾನ
[ಮುಜ್ಜಂ

ಭಿತ-ರಾಜ್ಯದ್-ವಾಜಿ-ದೇವಾ-ರಸಿತಮಿಭ-ಘಟಾ-ಬೃಂಹಿತೋದ್ಯದ್-
[ರವಂ, ವಿ |

ಶ್ರುತ-ನಂದಿ-ವ್ರಾತ-ಕೋಲಾಹಲ-ರುತಿ, ಸು-ಭಟ-ಸ್ಥಾರ-ಕೂಂಕಾರ-
[ರಾವಂ,

ಶ್ರಿತ-ಚಂಚತ್-ಕೇತು-ಘಂಟಾರಣಿತಮಖಿಳ-ದಿಗ್-ದೇಶಮಂ ತೀವಿ

[ತಾಗಳ್. || 609 ||

ಪ. ವಿತತ-ಆತೋದ್ಯ. ಧ್ವಾನಂ, ಬುಜ್ಜಂಭಿತ. ರಸಿತಂ, ಇಭ. ಘಂಟಾ-ಆರಣಿತಂ ಅಖಿಳ.

ಮತ್ತೇಭವಪ್ರೀಡಿತಂ

ಬಳಭಾರಕ್ಕೆ ಧರಾ-ತಳಂ ಕುಸಿಯೆ, ಸೇನಾ-ಧೂಳಿಯಿಂ ಮಿಕ್ಕು ಬಾಂ
ಬೊಟಿ ಪಂಕಾವಿಳಮಾಗೆ, ಭೇರಿಯ ಗಭೀರ-ಧ್ವಾನದಿಂ ದಿಗ್-ಗಜಾ |
ವಳ ಕಂಪಂಗೊಳೆ, ದೀರ್ಘ-ಕೇತನ-ಪಟಂ ಸಂದೋಪದಿಂದೊಂದಿ
[ಮಂ

ಜುಳ-ಸೂರ್ಯಾತಪಮಿಲ್ಲಮಾಗೆ, ಪದೆದೇತ್ತಿಂದಂ ನರೇಂದ್ರಾತ್ಮಜಂ.

|| 610 ||

ಪ. ಪಂಕ-ಅವಿಳಂ ಆಗಿ. ಸೂರ್ಯ-ಆತಪಂ.

ವ || ಅಂತೇಲ್ಪಿರ್ಪಾಗಳ್ ಕಲಿಗಳ್ ಕರತಳದಿನೊಪ್ಪಿಗಳೆದು ಕುರು
ಳ್ಳವ ಕೈದುಗಳ ಬಳ್ಳವೆಳಗಿಂ ಗೊಂಚಲ್ಪಿಂಚುಗಳ್ ಸಂಚಳಿಸಿದಂತೆ
ಯುಂ | ಪಡಿತ್ತಪ್ಪಿಸಿ ನಡೆಗೊಳ್ಳು ಸಿಂಧೂರಾರುಣಿತ-ಗಂಧಸಿಂಧುರ-ಸಂ
ದೋಪದಿಂ ಸಂಧ್ಯಾರುಣಿತ-ಪ್ಚಾಮಾಚಲಂ ಪಲವು ರೂಪಾಂತು ನಡೆ
ಗೊಳ್ಳಂತೆಯುಂ | ಪಕ್ಕಜಲ್ಲಿಗಳಂ [ಜಿಲ್ಲಿ-] ಪರಿಶೋಭೆವಡೆದು ಪರಿ
ವ ತುರಂಗ-ಸಂಘದಿಂ ನೊರೆಮಾಲೆವೆರಸಿ ತರಂಗೊಂಡು ತರಂಗ-ಸಂ
ಘಾತಂ ಬಳ-ಜಳಧಿಯೊಳ್ ನೆಗೆದಂತೆಯುಂ | ಮೇಲೆ ನೆಗೆದೊತ್ತರಿ
ಸಿ ನಡೆವ ಮುತ್ತಿನ ಸತ್ತಿಗೆಗಳಂ ಚಂದ್ರರ್ ಭುವನಮವತರಿಸಿದಂತೆ
ಯುಂ | ಸಾವ್ದಿಡಿದು ಸೂಸುವ ಧವಳ-ಚಾಮರಂಗಳಿಂದಂಚೆವಿಂಡನೆ
ರ್ಬಿದಂತೆಯುಂ | ಭೋಂಕನೆ ನೂಂಕಿ ಬರ್ಪ ಮಣಿ-ಮಯನಾದ
ತೇರ್ಗಳಿಂದಿಂದ್ರಚಾಪಂಬೆತ್ತ ನೀರ ತೇರ್ಗಳೆಗಿಬ್ಬಿದು ತಳರ್ವಂತೆ
ಯುಂ | ಕವಿತರ್ಪ ಕರಿಣ-ಬೇಟಕಂಗಳಂ [ಭೇಟಕಂ-] ಕಮರ-ಕೋ
ಟ ಕಣ್ಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದಂತೆಯುಂ | ಮಕುಟ-ವರ್ಧನ-ರಮಣಿ-ಮ
ಕುಟಂಗಳಂ ಮಾತಾಂಡ-ಮಂಡಳಂಗಳಬುರ್ಕೆಗೊಂಡುದಿಸಿದಂತೆ
ಯುಂ | ನೆರೆನೆರೆದು ತರಂಬೆತ್ತು ಭರ್ಮ-ಪರ್ವ್ಯಂಗಳೊಳ್ ಕೂ
ರ್ಮಯಿಂ ನೋಲ್ಪಿ ಪೊಬಿಲ್ವಿಂಡಿರ ಕಣ್ಗೆ ಕೌತುಕಾವಪಮಾಗೆ | ಕಾ
ತುಕವಸ-] ನರೇಂದ್ರಂ ತುರಂಗಮಂ ಕರತಳಾಸ್ಥಲನಂಗೈದು, ಮಡಸ
ನ್ನೆಯಂ ಮನದೊಳ್ ನೆನೆವಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಮೆ

ಉತ್ಪಲಮಾಲೆ

ಕಂಠುಕದಂತೆ, ಪ್ರವೃತ್ತ-ತಳಕ್ಕೊಗೆದೂರ್ಮಿಕೆಯಂತೆ ಪಾಯ್ವು, ಮಿ
ನುತಿರೆ ಮಿಡುಲೆ ಲಂಘಿಸಿ, ಲಸನ್-ಮೃಗದಂತಿರೆ ತಾಂಟಿ [ದಾಂಟಿ],
[ಮಿಂಚಿದೆಂ |

ಬಂತೆ ನಭೋಂತದೊಳ್ ಪೊಯಿದು, ಸುಂಟುರೆಯಂತಿರೆ ಸುತ್ತಿ, ಪ
[ತ್ತಿ, ನಾ
ಗಾಂತಕನಂತೆ ಪಾಪಿದುದು ತುಂಗ-ತುರಂಗಮಿಳಾಧಿನಾಥನಾ. 611

ಪ. ಮಿಂಚು ಇದು ಎಂಬಂತೆ ನಭಸ್-ಅಂತರೋಳ್.

ಕಂದಂ

ಆ ವಾಜಿಯ ದೇಶಾ-ರವ

ಮಾವಾಸವನಶ್ವ-ಕರ್ಣಮಂ ಪುಗೆ, ಭಯಮು |

ತ್ತೇವೇಲಿಪ್ಪಿನಿನ್ನುಮದನೇ

ಭಾವಿಸುತುಚ್ಚೈ ಶ್ರವಸ್ವಮಾಳ್ಳುದು ತೋರ್ಕುಂ. || 612 || [ಉಚ್ಚೈಶ್ರ
ವತ್ಸಂ]

ಪ. ರವಂ ಆ ವಾಸವನ (=ಕವಿಗುಂಟಂತ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಅಗಸದ ಅರಸನ) ಅಶ್ವ. ಭ
ಯ-ಮುತ್ತಿ. ಇಷ್ಟು ಅದನೇ ಭಾವಿಸುತೆ ಉಚ್ಚೈಶ್ರವಸ್ವಂ ಅಷ್ಟು ತೋರ್ಕುಂ. ಟೀ. ಉ
ಚ್ಚೈಶ್ರವಸ್ ಎಂತಲೂ ಉಚ್ಚೈಶ್ರವಸ ಎಂತಲೂ (ಉಚ್ಚೈಶ್ರವತ್ಸ ಎಂತಲೂ?) ಕುದುರೆಗಳಲ್ಲಿ
ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದೆ ಅಂತಿತನಾಮ.

ವ || ಅಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ ತುರಗ-ಖರ-ಖರ-ಸಮುತ್ತಿತ-ಧರಾ-ರಜಂ
ನೆಗೆದು, ತೀವಿದುದು; ಆಗಳ್

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಪರಿಯಿಪ, ನೆಟ್ಟನಟ್ಟುವಿದಿರೇಲಿಪ, ಪಾಪಿಪ, ಕಿಷ್ಟು ದಾಂಟಿಪ
ಬರಿಯೊಳೆ ಸುತ್ತಿಪಾಯತಿಕೆಯಿಂ ಮಿಗೆ ನರ್ತಿಪ, ದಿಂಡುವಾಯಲು |
ಪುರಿಪ, ಜೆಡಂಗಿನಿಂ ನಡೆಯಿಪಂಗಮಲುಂಗದೆ ಪಂಚಧಾರೆಯೊಳ್
ಪರಿಣತೆದೋರ್ಪ ವಾಹಳತನಂ ಬಗೆಗೊಂಡುದು ಮಂತ್ರಿ-ಪುತ್ರನಾ.

|| 613 ||

ಪ. ನೆಟ್ಟನೆ ಅಟ್ಟುವ, ಇದಿರ್. ದಾಂಟಿಪ, ಇರ್ಬರಿ. ಸುತ್ತಿಪ, ಆಯತಿಕೆ. ನಡೆಯಿ
ಪ, ಅಂಗಂ.

ವ || ಇಂತತುಳ-ವಿಳಾಸಂಬಡೆದಶ್ವಾರೋಹಣ-ಪರಿಣತೆಯಿಂ ಪತಿ-
ಶೋಭೆವಡೆದಾ ಮಿತವಚನಂಬೆರಸು ರಾಜಶೇಖರ-ರಾಜೇಂದ್ರಂ ರಾಜ-
ವೀಧಿಯಂ ದಾಂಟೆ, ಪುರ-ಬಹಿದೇರ್ಶದ ವೈಹಾಳಯ ಬಯಲೆ ಸಸಂ
ಭ್ರಮಂ ಬರೆ, ತದ್-ಆದೇಶಮಂ ಪಡೆದು,

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಬಲಮೆರಡಾಗಿ, ಪೆರ್ಮೆವಡೆದೊಡ್ಡಿ, ವಿಳಾಸದಿ ನಿಂದು, ಬೊಬ್ಬೆಗೊ
ಟ್ಟುಲಿದು, ವಿನೋದ-ಯುದ್ಧ ಮನಮರ್ಚಲೊಡರ್ಚಿ, ಹಯಂಗಳೊಳ್
[ಹಯಾ |

ವಲಿ, ಪೊಸ ತೇರ್ಗಗಳೊಳ್ ಮಿಸುಪ ತೇರ್ಗಳುಭಂಗಳೊಳೊಲಿಭಂ
[ಗಳು

ಜ್ವಲ-ಭಟ-ರಾಜಿಯೊಳ್ ಸುಭಟ-ರಾಜಿ ಪಳಂಚಿದುದೇನನೆಂದಪೆಂ?

|| 613^b ||

ಪ. ತೇರ್ಗಳ್, ಇಭಂಗಳೊಳ್ ಒಲ್ಲ ಇಭಂಗಳ್, ಉಜ್ಜ್ವಲ.

ವ || ಅಂತುಭಯ-ವಾರ್ಧಿಗಳದಿರ್ಚಿ ಪಳಂಚುವಂತೆ ಪಳಂಚಿ, ಮಿಸು
ನಿವೆಸೆದ ಪುಟ್ಟೆಗೋಲ್ಗಳಂ ಪಿಡಿದು, ಜಡಿದೊಟ್ಟಜೆಯಿಂದಿಟ್ಟಣಿಸಿ,
ನಿಂದು,

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ತಿನಿವ ಮರಳ್ಳು ವಬ್ಬರಿಪ ಗರ್ವಿಪ ಬೊಬ್ಬಿಪ್ಪಿ ಪಾರ್ವ ಸಾರ್ವ ಮೇಣ್
ಕವಿಪ ಕಡಂಗುವಿಟ್ಟಣಿಪ ಸುತ್ತುವ ಪತ್ತುವ ನಿಲ್ವ ಗೆಲ್ವ ಪೊ |

ಋವ ಪುಟವೇಟ್ಟಿ ಪಾಯ್ವ ಮಿಗೆ ಪ್ರೇಯ್ವ ತೊಡಂಕುವ ತೋಟಗೆ
[ಯ್ವ ಕೂಂ

ಕುವ ನೆಪ್ಪಿ ನೂಂಕುವೇಟ್ಟಿಯ ಬಲಂ ಬಗೆಗೊಂಡುದು ತತ್-ಕು
[ಮಾರನಾ. || 614 ||

ವ || ಮತ್ತಮಾ ಸೇನಾ-ಚಕ್ರದೊಳುರ್ಚವೆತ್ತು,

ಕಂದಂ

ಸುಖಿಸುಖಿದಶ್ವಮನೇಯಿತೆ,

ಪೊಳಯಿಸಿ, ಮಿಗೆ ದಂಡೆಗೊಡುತಿದಿಚುತೆ, ಪೆಂಕಾ |

ಲೊಳಗಿ, ಪೆಡಂಮೆಟ್ಟುತ್ತ

ವ್ವಳಿಸುತ್ತೆ, ಪಳಂಚಿದರ್ ತುರಂಗಿಗಳದಕ್ಕೊಳ್

|| 615 ||

ಪ. ಸುಖಿದ ಅಶ್ವಮಂ. ಪೆಂಕಾ-ಅಲ್-ಕೊಳಗಿ (ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಪೆಂಕಾಲ್-ಕೊಳಗಿ ಎಂತ ಇತ್ತು). ಪೆಡಂ-ಕಾಲ್-ಕೊಳಗಿ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ವ || ಇಂತು ಪಳಂಚುವ ತುರಂಗಿಗಳಂ ಕಂಡು, ಸಡಗರಂ ಮಿಕ್ಕು,

ಅಣೆದಲೆದು, ನೂಂಕಿ, ಗರ್ಜಿಸು

ತಣಿಯರಮೆಣೆಗೊಂಡಿಭಂಗಳಂ, ಬರಿಕ್ಕೈಗಳ್ |

ಪೆಣೆದಿರೆ, ಕಾದಿಸಿತಾ ಮುಂ

ಪೊಣರ್ಧರಿಭಾರೋಹಕರ್ ವಿಳಾಸದಿನಾಗಳ್.

|| 616 ||

ಪ. ಎಣೆಗೊಂಡ ಇಭಂಗಳಂ. ಕಾದಿಸಿತು (ಬಹುವಚನಾರ್ಥವೆಂತ ತಿಳಿಯ ಬೇಕು) ಆ ಮುಂಪೊಣರ್ಧರ್ (ಅದ) ಇಭ-ಅರೋಹಕರ್.

ವ || ಇಂತು ಪೊಣರ್ಧರಿಭಾರೋಹಕರ್ ಕಡುಪಂ ನೋಡಿ, ನೀಡುಂ

[ಕಡಂಗಿ,

ಇದಿರೊಳ್ ಪರಿಯಿಸಿ ರಥಮಂ,

ತುದಿಯೊಳ್ ಮಿಳಿದಾಡೆ ಕೇತನಂ, ಪೊಸರದಿಂ | [-ಸರಲಿಂ]

ಪದೆದೆಚ್ಚಾಡಿದರಥಟಂ

ದದಲು ಪರಾಗಂ ನಿಜಾಂಗದೊಳ್ ಪೊರೆವಿನೆಗಂ. || 617 ||

ಪ. ಪದೆದು ಎಚ್ಚು ಅಡಿದರ್ ಅಥಟಂದೆ, ಅದಲ.

ವ || ಅರಥಿಕರಾಟೋಪಮನುಭಯ-ಪದಾತಿ ಕಂಡು, ಕೈಗಣ್ಣೆ ಸಿಂದು,

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಅಲರ್ಗಗಳ ಚಂಡು [ಚಿಂಡು], ಕುಂಕುಮದ ನಿರ್ಗಗಳ ಕುಪ್ಪಿಗೆ, ಚಂದ
ನ-ಚ್ಚಟಾ-
ಕಲಿತ-ಸರೋಜ-ಕೋರಕಮುದಾತ್ತ-ಮೃಗೋದ್ಭವ-ಚೂರ್ಣ-ಪೂ
[ರ್ಣಮು |

ಜ್ವಲಿತ-ರಸಾಲ-ಪಲ್ಲವದ ಪೊಟ್ಟಣಮೆಂಬಿವೆಯಿಂದಿರ್ದಿರ್ಚಿ, ತದ್-
ಬಲಮೆರಡಿಟ್ಟು, ತಪ್ಪಿಡಸಿ, ಬೊಬ್ಬಿಲಿದಾಡಿದುದೇನನೆಂದವೆಂ?

|| 618 ||

ಪ. ಕೋರಕಂ, ಉದಾತ್ತ. ಪೂರ್ಣಂ, ಉಜ್ವಲಿತ. ಪೊಟ್ಟಣಂ ಎಂಬ. ಟೀ. ಅಲ
ರ್ಗಗಳ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತ್ವ.

ವ || ಇಂತು ವಿನೋದ-ಯುದ್ಧಮಂ ಚತುರತೆಯಿಂ ರಚಿಸಿ, ಚಾತು
ರಂಗಂ ಪುರಾಭಿಮುಖಮಾಗಿ ತಿರುಗಿ, ಸರಭಸಂ ಬರೆವರೆ,

ಮಹಾಪ್ರಸಂಗ

ಕರಿ-ದಾನಾಸಾರದಿಂ ತಪ್ಪಿಳೆಬಳ-ಭರದಿಂ ತಾಂ ಬೆಮರ್ತಂತೆ ತೋರು
ತ್ತಿರೆ, ವಾಜಿ-ವ್ರಾತ-ವಕ್ತ್ರ-ಚ್ಯುತ-ಸಿತ-ವಿಸರತ್-ಫೇನ-ಪಿಂಡಾಘಮೊ
[ಕ್ತಂ |

ತಿರೆ, ಭೇರಿ-ಧ್ವಾನದಿಂದಂ ಭಗಣಮಿನನಡಂಗಿರ್ವ ವೋಲ್ ತೋರು,
[ಕೇತು

ತ್ಕರ-ಭೀತಂ ಧೂಳಿ-ಜಾಳಂ ಕವಿಯೆ, ಜವದಿನೆಯ್ದುದು ರಾಜ-
[ಸೈನ್ಯಂ. || 619 ||

ಪ. ದಾನ-ಅಸಾರದಿಂ. ಪಿಂಡ-ಘಂ. ಇನನಂ ಅಡಂಗಿ. ಕೇತು-ಉತ್ಕರ.

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಖರ-ಖರ-ಘಾತ-ಜಾತ-ಧರಣೀತಳ-ರೇಣುವಜಾಂಡ-ಪಂಕಜಾ
ತ-ರಜಮಿದೆಂಬಿನಂ ನೆಗೆದು ತೀವಿರೆ, ವೇಗಕೆ ಸೋಲ್ತು ಗೊಂಟೆನೊ
[ಳ್ |

ಮರುತನಡಂಗಿ, ಮೆಯ್ಯರೆಯೆ ಪುಲ್ಲೆ ವನಾಂತದೊಳಂದ್ರನಶ್ವಮ
ಲ್ಕಿರೆ ಸುರಲೋಕದೊಳ್, ಕಿಳಿದಿದುದೇಂ ಪರಿದತ್ತೊ ತುರಂಗಮ-
[ದ್ವಯಂ. || 620 ||

ಪ. ರೇಣು ಅಜಾಂತ. ವನಾಂತದೊಳ್, ಇಂದ್ರನ ಆಶ್ವಂ. ಕಿಳಿದುದು-ಎಂ ಪರಿದ
ತ್ತೊ?-ತುರಂಗಮ-ದ್ವಯಂ. ಟೀ. ಇದಲ್ಲ ತಿರಿಗಿ ಕವಿಯ ವಾಸ್ತವ್ಯ ವಾಪಾದ ಕಲ್ಪನೆ ಕಾ
ಣುತ್ತದೆ. ಕಿಳಿದುದು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತ್ವ.

ವ || ಮತ್ತಂ

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಸುಪ್ತಿಸುಪ್ತಿದೊತ್ತಿ, ಪತ್ತಿ, ತನೆ ಸುಪ್ತಿ, ಕಡಂಗಿ, ಬೆಡಂಗುವೆತ್ತು,
[ಸಂ
ಚಳಿಸಿ, ನಭಕ್ಕೆ ಮೀಲಿ ಮಿಗೆ ಪಾಲಿ, ಚಮತ್ಕೃತಿವೀಲಿ, ತೋಲಿ
[ತಂ |

ನಳವನಿಳಾ-ತಳಕ್ಕೆ, ಕಿಳಿದುಪ್ಪರಿಸುತ್ತುಲಿ ಮಿಂಟೆ, ದಾಂಟೆ, ಕಂ
ಟಳಿಸಿ, ಪೊದಪ್ಪಿ, ಪಾಯ್ವು, ಪರಿಯಿಟ್ಟುದು ವಾಯು-ರಯಂ ಹಯ-
[ದ್ವಯಂ. || 621 ||

ಪ. ಕಿಳಿದು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತ್ವಂ.

ವ || ಇಂತನಂತಂ ಭ್ರಮಂ ಮಿಗೆ, ಜನ-ಗಜನಮನತಿಕ್ರಮಿಸಿ (ಜನ-
ಗಜನನ್ನಾದರೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ) ಪರಿವಾ ರಾಜ-ವಾಜಿಗಳನೋಜಿ ಮಿಗೆ ರಾಜ-
ವೀಧಿಯೊಳಾ ಕುಷಾರರಿವರ್ವ ವಿವಿಧತರ-ಗತಿ-ಚತುರತೆಯನೇ
ಉತ್ತಂ ಬರ್ಪಾಗಳ್

ಮತ್ತೇಭವಿಶ್ರೇಷ್ಠತಮಂ

ಕನಕ-ಸ್ಫುಟಕ-ರತ್ನ-ಹರ್ಷ್ಯ-ಚಯಮಂ ಬಂದೇಽಽ ನಿಂದಲ್ಲಿ ಕಾ
ಮಿನಿಯರ್ ಸಾಲ್ವಿಡಿಡಿಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರೆ, ತದಾಸ್ಯ-ಶ್ರೇಣಿಯುಂ ದೀರ್ಘ-

[ಲೋ |

ಚನ-ದಿದ್ಯುಧ್-ದ್ಯುತಿಯುಂ ಪಳಂಚಲೆದುದುಧ್ಯದ್-ದರ್ಪಣೇಂದೀ

[ವರಾ

ಳ-ನಿಯುಕ್ತೋಂನತ-ಚಾರು-ತೋರಣಮನಾ ವೀರ್ಧೀ-ಪುರೋ-ಭಾ

[ಗದೋಳ್. || 622 ||

ಟೀ. ಹೇಜಿದ ಶ್ರೇಣಿಯುಂ ದ್ಯುತಿಯುಂ ಉಚ್ಛ್ರಿದ್-ದರ್ಪಣಗಳ ಆಳಿಯಿಂದಲೂ ಇಂ
ದೀವರಗಳ ಆಳಿಯಿಂದಲೂ ನಿಯುಕ್ತವಾದ ಉನ್ನತ-ಚಾರು-ತೋರಣಮಂ (ತೋರಣಮೊಳಗೆ)
ಪಳಂಚಲೆದುದು.

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಕ್ಷಿತಿ-ಪತಿ-ರಾಜಶೇಖರನಿವಂ! ನವ-ಮೌಕ್ತಿಕ-ಭೂಷಣಾಂಶು-ಭೂ
ಷಿತ-ತನು! ಮುಂದೆ ಮುಂಬರಿವ ತುಂಗ-ತುರಂಗಮನೇಽಽ ಬರ್ಪ

[ವಂ! |

ಮಿತವಚನಂ, ಮೃಗಾಕ್ಷಿ, ನಡೆ ನೋಡಿವನಲ್ಲೆ ನವೀನ-ಭೂಷಣ-
ಪ್ರತಿಯನಾಂತು ನರ್ತಿಪಸಿತಾಶ್ವಮನೇಽಽ ಪಿಂದು ಬರ್ಪವಂ?

|| 623 ||

ಟೀ. ಇವು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಮಾತುಗಳು.

ವ || ಎಂದಲ್ಲಿ ವಿಧಗೈಯರ್ (=ಬಲ್ಲವರಾದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು) ಮುಗೈಯರ್ಗೆ
(=ಅವಿಯವರಾದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ) ತೋಽಽ, ನುಡಿವುತ್ತಿರೆ; ಮಂತ್ರ-
ಲಕ್ಷ್ಯಂ ಮಿತವಚನ-ಸಮೇತಂ ವಿವಿಧ-ವಿಳಾಸಮಂ ತಳೆದು, ಮುಂದಣ್ಣಿ
ಬರೆವರೆ; . . ತಿಥುಕೊಳವಿನಾಚೆಯೆಂಬ . . ಭಕ್ತೆಯಣುಗಂ ಶಂಕರ
ನೆಂಬ ಪೆಸರ ಪಂಚ-ವರ್ಷದ ಕುಮಾರಂ ನಿಜ-ಜನನಿ ನೀರ್ಗೆ ಪೋದ

ಪೊಯ್ತಿನೊಳಾ ಕಳಕಳಮಂ ಕೇಳ್ವು, ನೋಡಲೆಳಸಿ, ಸಡಗರಂ ಮಿಗೆ
ನಡುವೀದಿಗೆ ತಡೆಯದೆ ಬಂದು, ಸಂದಣಿಪ ಮಂದಿಯೊಳಪೊಕ್ಕು,
ನಿಂದು, ನಿರೀಕ್ಷಿಪಾಗಳ್ ಕವಿವ ಪಡೆಯ ತಡೆಗಾಲ್ ಪೊಡೆಯೆ ಪೊಡ
ವಿಯೊಳ್ ಕೆಡೆದು, ಕಣ್ಣಿಟ್ಟಿಲ್ಲ, ತಾಯಂ ಕರೆಕರೆದು, ಬಾಯಂ ಬಿ
ಟ್ಟಿಲ್ಲ, ಕಯ್ಯಾರಿ, ಮೆಲ್ಲನೆಲ್ಲಿನಿತಲ್ಲ

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ದಿವಪತಿ! ಪೇಲಿಪ್ಪಿನೇನನವನೀ-ಪತಿ ತನ್ನ ತುರಂಗಮಂ ಮಹಾ-
ಜವದೊಳೆ, ಕಂಡು, ದಾಂಟಿಸಿ, ಕೆಲಂದೆಗೆಯೆಂಬನಿತರ್ಕೆ ಮುಂಚಿ
[ಮುಂ |

ನವೆ ಸಚಿವಾಶ್ವಮೆಯ್ತಿ, ಕೊಳಗಿಂ ತಲೆ ಖಂಡಿಸ ಪಾಲುತಿ ಮೆಟ್ಟಿತಂ
ದವಿರಳ-ರಕ್ತ-ಧಾರೆ ಪೊಲಿಸೂಸಿರೆ ಬಾಳನ ಕಂಠ-ನಾಯಮಂ. || 624 ||

ಟೀ. ರಾಜಶೇಖರನ ಕುದುರೆ ಶಂಕರನೆಂಬ ಹುಡುಗನನ್ನು ಮುಟ್ಟದೆ ದಾಂಟಿತು, ಮಿತ
ವಚನನೆಂಬ ಸಚಿವನದು ಅವನ ತಲೆ ಖಂಡಿಸಿತು.

ವ || ಅಂತು ಪರಿದಾ ರಕ್ತ-ರಸದೊಳಿಬ್ಬಿ ಬಿಬ್ಬಾ ಶಿರಃ-ಪುಂಡರೀಕ
ಮಂ ಕಂಡು, ಸಚಿವ-ಸುತನುಂ ತಾನುಂ ಮನಂ ನೊಂದು, ಮತಿಯು
ಡುಗಿ, ಮರುಗಿ, . . . ದೇವ-ಭಕ್ತ-ಶಿಶು-ವಧಮಾದುದಿದಂ ದೇವಂ ಬಲ್ಲ
ನೆಂದುಮ್ಮಳಿಸುತಿನಿಸಾನುಂ ಬೇಗಮಿದುರ್, ಇನ್ನಿದಕೆ ಚಿಂತೆಗೆಯ್ದೊಡೆ
ಪನ್ನತಿಕೆಗೆ ಬನ್ನವಲ್ಲೆ? . . . ದೇವಂ ನೆಟ್ಟನೆ, ಮಜ್ಜಿರೆ, ತೋರ್ಪಂ
ನಿಜ-ಸಾಹಸಮನಿದಕೆ ತಕ್ಕುಜ್ಜುಗಮಂ! ಎಂದು, ನಿಶ್ಚಿಸಿ, ಮನಸ್ತಾ
ಪಮಂ ಭೃತಿ-ಸಾಂದ್ರ-ಚಂದ್ರಿಕೆಯಿಂ ನಂದೆವೊಯ್ದು, ನಡೆತಂದು, ರಾ
ಜಾಲಯ-ದ್ವಾರೋಪಾಂತದೊಳ್ ವಾಜಿಗಳನಿಲಿದು, ದಂಡ-ನಾಥ-
ಮಂಡಳಿಕಾದಿಯಂ ಯಥಾ-ಕ್ರಮಂ ಬೀಲಿಕ್ಕೊಟ್ಟು, ನಿಜ-ಗೃಹಂಗಳಂ

ಪೊಕ್ಕಿದರ್ನ್ನೆವರಮಿತ್ತಲ್ ನೆರೆದು, ಪುರ-ಜನಮಾ ರುಂಡಮಂ ಮುಂ
ಡಮಂ ಕಂಡು,

ಕಂದಂ

ಅಕಟಕಟದಾರಣುಗನೀ

ಸುಕುಮಾರಂ ಮಡಿದನಶ್ವ-ಚುರ-ಹತಿಯಿಂ! ಬಾ |

ಲಕ-ವಧಮಿದನಱಿದೊಡೆ ತಾನ್

ಅಕುಟಲ-ಮತಿ-ಚೋಲಿ-ನೃಪತಿಯೇಂ ಸೈರಿಪನೇ? || 625 ||

ಶರಣ-ಜನ-ವನಜ-ವನ-ದಿನ-

ಕರನಾ ಸತ್ಯೇಂದ್ರ-ಚೋಲಿ-ಧರಣೀಶ್ವರನೀ |

ಶ್ವರ-ಭಕ್ತ-ವಧಮನಿದನಾರ್

ದೊರಕೊಳಸಿದರೆಂದು, ಮುಳಿಯದಿರ್ಪನೆ ಬಯ್ಯೆಯಂ? || 626 ||

ಮನು-ಚೋಲಿಂ ಮನ್ನಿಸಿದನೆ

ತನಯನನಪರಾಧ-ಯುಕ್ತನಂ? ಪಿತನೆಂದೇಂ |

ನೆನೆದನೆ ಚಂಡೇಶಂ? ತಂ

ನನೆ ಬಗೆದನೆ ಬಗೆಯೊಳಾ ಪಗಲ್ವೊಲಿ-ನೃಪಂ? || 627 ||

ಪ. ಚಂಡ-ಈಶಂ = ಘಟ್ಟಗತನವುಳ್ಳ ರಾಜಂ (ಬಬ್ಬ ಚೋಲನೃಪಂ)

ಅದಱಿಂದೇನ್ ಅಪ್ಪುದೊ? ಬ

ಪುರದನೀಶಂ ಬಲ್ಲನೆಂದು, ಮಯ್ಯಗುತ್ತಿರೆ; ತ |

ಳ್ವದೆ ಘಟಮನಿಱಿಪಿ, ಕಾಣದೆ,

ಸುದತಿ ನಿಜಾತ್ಮಜನನಱಿಸಿ, ತೊಂಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳ್. || 628 ||

ವ || ಅಂತು ತೊಂಬಿಟ್ಟು, ಕಾಣದೆ, ತಲ್ಲಣಿಸಿ, ತಳವೆಳಗಾಗಿ,

ಚಂಪಕಮಾಲೆ

ಎಲೆ, ಸು-ಕುಮಾರ! ಶಂಕರ-ಕುಮಾರಕ, ಬಾರ! ಮದೀಯ-ಲೋಚ

[ನೋ

ತ್ವಲ-ರಜನೀಶ, ನಿನ್ನ ಮೊಗದಾವರೆಯಂ ಮಿಗೆ ತೋರುತ್ತೆ ಪೋ |

ದೆ? ಲಲಿತ-ಮಂದಹಾಸ-ಲಲಿತ-ಸ್ಥಲದಕ್ಷರ-ವಾಣಿ, ಗೆಜ್ಜೆ ಮೆ

ಲ್ಲಲಿಗುಡೆ, ಬಂದು, ಬಲ್ವಿಯನಪ್ಪದೆ, ತಳ್ಳದೆಯೆಯ್, ತನೂಭವಾ?

|| 629 ||

ಪ. ಲಲಿತ-ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಲಲಿತವಾದ ಸ್ಥಲತೆ (= ಶೋಭಾಳ್ಳ) ಅಕ್ಷರದ ವಾಣಿ (ವಾಣಿಯೇ!), ಗೆಜ್ಜೆ ಮೆಲ್-ಉಲಿ-ಕುಡೆ (ಕೊಡುವಂತೆ).

ವ || ಎಂದು ನಿಡುಸರದಿಂ ಕೂಗಿ, ಕರೆಕರೆದು, ಕಾಣದೆ, ಕರಕರಿಸಿ, ರಾಜ-ಪುತ್ರನ ವಿಹರಣಮಂ ನೋಡಲೆಳಸಿ ರಾಜ-ವೀಧಿಗೆ ಬಂದನೆಂದು, ಬಗೆದು, ಬಗೆಗೆಟ್ಟು, ಬಾಯ್ವಿಟ್ಟು, ಜನನಿ ಜವದಿನೇಲ್ಲಿಂದಲ್ಲಿ ಯುಮುಪಿಸಿ, ಕಾಣದೆ,

ಕರಿಗಳ ಕಾಲ್ಗೊಳಗಾದನೊ?

ವರೂಢ-ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದನೊ? ಹಯ-ಚಂಚತ್- |

ಮರ-ಹತಿಯಿಂದಲಿದನೊ ಶಂ

ಕರನಕಟಕಟೆಂದು, ಬಗೆದು, ಬಾಯ್ವಿಡುತಿರ್ದಳ್.

|| 630 ||

ತನುಭವನೆಲ್ಲಿದನೆಲ್ಲಿದ

ನಿನಿವಾತಿನ ನೀಲನೆಲ್ಲಿದಂ ಮೆಲ್ಲಗೆಯಿಂ |

ಪಿನ ಸೊಬಗನೆಲ್ಲಿದಂ ಚೆ

ಲ್ವಿನ ಕಣಿಯೆಲ್ಲಿದನೊ, ಮನ್-ಮನೋಂಬುಜ-ಹಂಸಂ? || 631 ||

ವ || ಎಂದು ಪಲಂಬಿ ಪಲವಾಡಿ ಬರ್ಪಾಗಳಾ ಪುರ-ಜನಂ ಕಂಡೀ

ಮಡಿದ ಶಿಶುವಿವಳದೆಂದು, ತಿಳಿದಳವಳಿದು ಪಳಯಿಸುವಳಂ ಕರೆದು,
ನರೆದ ಜನದೊಳಪೊಗಿಸಿ, ನರೆಂದ್ರ-ತುರಗ-ಖರ-ಹತಿಯಿಂ ಮಡಿದ
ನೆಂದು, ತೊಟ್ಟನೆ ತೋಪಲೊಡನಾ ರುಂಡಮಂ ಮುಂಡಮಂ ಕಂಡಡ
ವಿಗಿಚ್ಚುಗೊಂಡ ಪುಲ್ಲೆಯಂತೆ ಹರಣಂ ಹಂಮೈಸಿ, ಪರ್ದೆಪಗಿದುರಗಿ
ಯಂತೆ ಮಿಡುಮಿಡನೆ ಮಿಡುಕಿ, ಕಡಿನಡೆದಳೆವಳ್ಳಯಂತೆ ಕೊಲಗಿ, ಪೊ
ಸದಿಟ್ಟ ಪೂನಾಲೆಯಂತೆ ಕಂದಿ, ಕುಂದಿ, ಮಂದೈಸಿದಲಿಲಿಂ ಮುಂದುಗೆ
ಟ್ಟು, ಕೆಟ್ಟಂ ಕೆಟ್ಟೆನೆಂದು ಬಸಿದಿಂ ಪೊನೆದು, ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ಬಾಯಂ ಬಿಟ್ಟು,
ಮೊಪ್ಪಿಯಿಟ್ಟು, ಮುಗಿದಳೆ ಇತ್ಯಾದಿ.

(ಆ ಮೇಲೆ ಸತ್ಯೇಂದ್ರಚೋಡನು ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ, ರಾಜಶೇಖರನನ್ನೂ ಮಿತವ
ಚನನನ್ನೂ ತರಿಸಿ, (XIV., v. 5), ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು “ಜಡಿದು, ನುಡಿದುಮಾ ಶಿಶುವನೀರ್ವರೊಳ್
ಅವಾತಂ ಕೊಂದನೆಂಬುದಂ ಬೇಗಂ ಜಿಸಿನೆ! ಎನೆ,” ಮಿತವಚನನು ತಾನಪರಾಧಿ ಎಂದು ಹೇ
ಯಿವಲ್ಲಿ “ಆ ಸತ್ಯೇಂದ್ರನಾ ಮಾತಂ ಬಗೆಗೊಂಡು, ನಿಜಮಂತ್ರಿಯನೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಮಾತನ ಶಿರವನ
ರಿದಿ; ಶಿಶುಶಿರಕ್ಕೆ ಪಯಿಗೊಡುವವನೆ, ಘಟಲನೆ ಪಯಿ ಘೋರದಮಳ-ಚರಿತನಿರ್ದಿಗವಂವನ್ನ
ಶಿರಮಿದರ್ಕೆ ಪಯಿಯೆಂದು, ತೋರ್ಪಂತೆ ಪಣಿವೆಚ್ಚಿಯೊಳ್ ಕರಾಂಜುಲಿಯನಮರ್ಚೆ ನಿಂದು,”
ತಾನಪರಾಧಿಯೆಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಪತಿಪೋರಿ-ಸಚಿವನು ಹೋಗಿ, “ಚಂಡಿಕೆಯಂ
ತನ್ನೆಡಗೈಯಿಂದಡಿಸಿ, ಪಿಡಿದು, ಸಾರ್ಚಿ, ಕೊರಲೆ ಕರುಗವನೆ ಘರಿಘರಿಲನೆಡೆಯುತುಗವ
ಕೊಡಿದಂ” (v. 29). ಬಲಿಕ ಸತ್ಯೇಂದ್ರನು “ಸಂದಾಯಿಯೆಂಬ ಹನಸವವನಾನನಮಂ, ಪಿಂ
ದರುಗಿ, ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಕುವರನ ಶಿರಮಂ ಮಿಗೆ ತರ್ಪದಂದು ಜಿಸಿದಂ”. ತಪುವಾಯಿಂದ ಇವ
ನು ರಾಜಶೇಖರನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದು ಹೋದಲ್ಲಿ ರಾಜಶೇಖರನೆಂಬ “ಆರಸಂ ಖಡ್ಗಮಂ ಕೊರ
ಲೊಂದಿದಂ” (v. 55). ಈಚೆ ಸುಧಾಯಿ ಸಹ ತನ್ನನ್ನು ಕೊಂದು ಕೊಂಡ ಬಲಿಕ (v. 57)
ತಿರುಕೊಳವನಾಚೆ ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಸತ್ಯೇಂದ್ರನಿಗೆ “ನಿನ್ನೊಳನಿಸಿದನೀ ಶಿರಕೆ ಮಚ್ಚೆರಮು
ಪಯಿ ನೋಟ್ಟುಂವದವಳ್; ಬಾಳನಮರ್ಚೆ, ಗೋಣ್ಣೆ ಪಿಡಿದಳ್” (v. 75). ಈಚೆ ಸತ್ಯೇಂದ್ರನೂ
(v. 77) ಮಿತವಚನನೂ (v. 81) ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶಿರವನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಕೊಂಡರು. ಆ ಮೇಲೆ
ಅರೆಮನೆಯ ಅವರವರ ಹೆಂಡರು ಸಹ ತಂತಮ್ಮನ್ನು ಕೊಂದು ಕೊಳಲಕ್ಕೆ ಖಡ್ಗಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು
ನಿಲಿ (v. 85), ದೇವನು ತಡಿಸಿ, ಏಳು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸತ್ತ ವರೈಲರನ್ನು ತಿರಿಗಿ ಬದುಕಿಸಿ (v. 92)
ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆಕ್ಕೊಂಡು ಹೋದನಂತೆ. ಇದು ಬಹು ವಿಪರೀತ.)

EMENDATIONS AND ADDITIONS.

(Observe that several emendations refer only to Punctuation).

V. 7: ಅರಿದಲ್ತೆ, and note: (instead of ತಿಳಿದು ಬಂದು) ಅರಿದು. P. 5. Before ದ್ರುತಪೂರ್ವವಿಲಂಬಿತಂ (that thus is to become No. 6) insert, as No. a, ಸ್ವಾಗತಂ. ಇದು ಪದಪದದಲ್ಲಿ 11 ಅಕ್ಷರದ್ದು

ಸ್ವಾಗತಂ

ಏಗಲುಂ ಯತಿ ದಶಾಗಜದೊಳ್ ನಿಂ
ದಾಗಳಿಗ್ಗಿ ದಿವಿಜೇಂದು ಹೆರರ್ ಸಂ |
ಯೋಗನಾಗಿರೆ, ಪಯೋರುಹ-ವಕ್ತ್ರೇ,
ಸ್ವಾಗತಂ ನೆಗಟ್ಟಿ ಪಿಂಗಲನಿಂದಂ.

ಟೀಕು. ಯತಿ ಯಾವಾಗಲೂ ದಶಾಗಜದೊಳ್ ಅಂದರೆ 8ನೆಯ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ನಿಂದಾಗಳ್ ಅಗ್ಗಿ (— —), ದಿವಿಜ (ಉಉ), ಇಂದು (— —), ಹರರ್ (— —) ಎಂಬ ಗಣಗಳು ಕೂಡಿರೆ, ಕಮಲಮುಖಿಯಾದ ಹೆಂಡತಿಯೇ, ಕೀರ್ತಿ ಪಟ್ಟ ಪಿಂಗಲಪಂಡಿತನಿಂದ ಸ್ವಾಗತಮೆಂಬುದು ಆಯಿತು. V. 13. The praise of Nāgavarma's wife in the last two lines has been somewhat altered. V. 37. Strike the stop after ಆಕಾಶಮಂ. V. 54: ನಾಟುವ. V. 62, note: ಗೆಲ್ಲಂ ಎಂದು. V. 67, note, add: ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕನೆಂಬುದು ನಳನ ದೊಂದು ಹೆಸರೂ ಉಂಟು. V. 68: ಅರಿದನಿವಂ (i. e. this strange thing). V. 133: ಸೈವಹೃದು. V. 134: ಬಳಸಿದವು, ಮೆಲುವಾಯಿದವು etc. V. 137: ಪಡಿತಹೃಸಿ. V. 145, probably: ತೆಕ್ಕೆ ಸಿಡಿಲಿತು; — — ಹೊದಪ್ಪ ಇಕ್ಕರಿಸೆ ಮೆಯ್ etc. V. 158: ಹೃಪಿವ (?). V. 167: ಮೆಹೃದವು. V. 178: ಬೀಟಿಸಿದರಹಿತರಂ, ಪೊಯ್ದಾಡಿ ತಲೆಯಂ; ನಿವಾಳಿಸಿದ — — ಕೆಯ್ದುಗಳ, ಹೋರಟಿಯ etc. V. 185: ಪಂಚಗೌಳ-ವರಾಳಪೊಡ್ಡಿಯ-ರಂಫ್ರ etc. V. 199, note, add: ಅಥವಾ ಮುಂವೆ ಬಿರ್ವಂ. V. 208, note: (ಯಾರಾದರೂ) ಅಡಗಿಸಿಯೆ (ತನ್ನನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ ಕೊಂಡ ರೀತಿಯಾಗಿಯೇ) ಹಾಲೆಹೃದು etc. V. 210: ಪಾಟಿಯಾಯ್ತು etc. V. 213: ಗುಡಿಯ, ಪಲ್ಲವ- etc. V. 217: ಬಿಂಗಾರಿಗಳ, ಮಿಸುನಿಯ etc. V. 218 disjoin ಹೊಂಟನೆವ ರಂಜಣಿಗಳ. V. 219, note: (ಯಾರೂ) ತುಡುಕಿದರೆ ತೂಳುವಂಥ ಸೂತ್ರ ಯಂತ್ರದ ಗಡಣದಲ್ಲಿ ಗತಿಗೊಂಡು (ಮತ್ತೆ) ಬೇಡಿದ (ಬೇಡಿದದಂ) ಕೊಡುವ etc. V. 262 join ವಾರಿಯಂನೀಂಟಿ (=ವಾರಿಯಂ ಈಂಟಿ). V. 269: ಕೀರ-ವಿಸರ- etc. V. 275: ಮೃಗಯಾ-ಸ್ತ್ರೀ-ವ್ಯಸನ. V. 280: ಕೀಡು. V. 303: ಎಳೆದುಂಬಿ, ತುಂಬಿಗಳ. V. 304:

ಬೆಳ್ಳಾ ವರೆಗಳಲರ್ಧಳಿಯದ. V. 305: ಮಗುಬೀಜ್ಜಿ. V. 308: ಭೂಪತಿ-ತಿಲಕ. V. 331: ತೊಳೆಪ ಕಲಿಕದ, ಗುಡಿಯ etc. V. 338 join ಎನೆವಮಂದ (= ಎನೆವ ಅಮಂದ). V. 349 join ತೆಂಗುಂಗೊಂಗು (= ತೆಂಗುಂ ಕೊಂಗು). V. 360: ಪಾಟಿಯಿಂ. V. 365, note: ಸರಿಘಾತ-ಚಯ. V. 371: ಕಳಕಳ-ರವದ. V. 425 strike the stop after ಸಮನಂ ತರದೊಳ್. V. 428: ಬೂದಿಯ. V. 430: ಉರ್ಕಟಿದರ್. V. 451: ಸೂಸುವ ಸುಯ್, ಬೆಮರೇಪುದ, and note: ಸುಯ್, ಬೆಮರ್ etc. V. 452: ಪಟಿದ(P). P. 184: ಸಂಧ್ಯಾ ರುಣಿತ (= ಸಂಧ್ಯಾ-ಅರುಣಿತ). V. 457: ಭಂಟರುವಿ, ಮಿಗೆ ಕಾಳಗಮಂ etc. V. 482: ಬಳ್ಳಿ. P. 197: ಸೆಳೆಪಿಡಿದಂಗುಟದ. P. 197: ಚಾವಟವೇಪಾಟದೊಳ್. P. 197: ಕಲಿಪ ಕಡುಬಿನ್ನೂಂ etc. P. 198: ಪಣೆವಾಸಪಿ. P. 198: ಪಿಡಿಯಲೊಡರ್ಚಿ ತಡೆದು ತೊಡಂಕಿ ತುಡುಂಕಿದ ಗೋವಳನಂ. P. 198: ಕೂಕಳಾಶ್ವಗಳನಂ (- ಗಳನ್ನಾದರೂ) ಕಣೆಯಂ. P. 200: ಪಕ್ಕರೃಪ್ಪಿಯ, ಪದ್ಮರಾಗದ. p. 199: ಪಾರಿವದ, (ಮತ್ತೆ) ಸಂಧ್ಯಾ-ರಾಗದ, (ಮತ್ತೆ) etc. P. 201: ಬೊಂಬೆಯ, ಭುಜರೇರ್ತಿ - etc. P. 201: ಪಡಿತಪಿಸೆ. P. 202, strike the comma after ಬೊಂಬುಳಿಯ. P. 202: ನಿಬಿಡತರ. P. 203: ಜಿಪ್ಪುಟಾಪ-ಕರ- etc. P. 205 in the brackets: (ಅಂದರೆ ರಾಜಶೇಖರನದು) and (ಇದ್ದು). P. 209, note: ತಳರ್-ನುಡಿಯು. V. 397: ಉರ್ವ (= ಉರ್ವಿನ) ಕೈಯು. V. 498: ಇಯಿ ಎಟ್ಟು. P. 212: ಅಲ್ಲಿಂ ತಳ್ಳಿದೆ. V. 500: ನಯನಾಚ್ಚಳ. V. 504: ಉರ್ವ (= ಉರ್ವಿನ) ಮಂತ್ರದ. V. 508: ತಪುಗಲರ, ಸಾಲ- etc. V. 512: ತಗುಲಿಲ್ಪಿದದ. P. 228: ಚಂಪಕಮಂ ತೋಪಿ. V. 548: ಮುಚ್ಚಿದಳೆನೆ ಮೊಗವಂ (= ಮೊಗವಂ ಮುಚ್ಚಿದಳೆ ಎನೆ). V. 549, in the note, strike: ಬಂದು ತಿದಿಯ ಉಸುರಂತೆ ಬೀಸುವ, and put instead: ಉರಿಯುಳ್ಳೆ ಹತ್ತಿದಂತಾದ. P. 237 not "sun", but "luminary". V. 553, note: ಕದನಲ್ಪಟ್ಟ. V. 554. The text is: ಬೆಳ್ಳಿಳಗಿನ ಬಾಬಿವಿಳಿಯಂ, ತಳ್ಳದೆ, ಬಾಂಬೊಲದೊಳರುಣ-ಕರ-ಶಿವಿ-ಶಿವಿ ಪಾಟಿಬೀಜ್ಜಿನಮಳುದರೆ, ಚಿಂತೆ etc. ಟೀ. ಬಿಷ್ಣುಧೀಶ್ವರಂ (= ತ್ರೂ etc.) ಚಿಂತೆಯಂ ಆಳ್ವ ಅಂತಮೊಲ್ ಕಳೆಗಟ್ಟಂ; (ಯಾವಾಗಂದರೆ) ಬಾಂಬೊಲದೊಳ್ ಅರುಣಕರದ ಶಿವಿಯ ಶಿವಿ, ತಳ್ಳದೆ, ಚಂದ್ರನ ಬೆಳ್ಳಿಳಗುಳ್ಳ ಬಾಬಿ-ಬಿಳಿಯಂ (ಎಂಬ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು), (ಈ ಬೆಳೆ) ಪಾಡ್ ಎದ್ದಂತೆ, ಅಳುದು ಇರುವಾಗ. ಅಳುದರೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತ್ವ. V. 557: ಕಣ್ಣೀಂ. V. 559, note: ಮೂಡಿದ ಚಂದ್ರನಂತಿ ದ್ದನು. V. 572: ವಿಳಾಸದಿಂದೇಪಿ. V. 589: ತೊಪಿವಾತಂ. V. 596: ಸುಯವಮಂದಾನಿ ಲಂ(P). V. 597: ಪಳಂಚಲೆಯ ಕುಂಡಳ - etc.; note ಕುಂಡಳ - ಮಂಡಳಂ ನುಣ್ಣದಪಂ ಪಳಂಚಿ ಅಲೆಯ, ಆನನ - etc.

ನಿ ಘಂ ಟು

ಅ

ಅ, ಅನ್. A Sanscrit prefix implying negation.

ಅಂ. The foot; the bottom (ground). 386.

ಅಂಕ. A mark, sign.

ಅಂಕಿಸು. To point out, show.

ಅಂಕುರ. A shoot, germ; a point; the hair about the body.

ಅಂಕುಶ. An iron goad.

ಅಂಗ. A member; learning (or a sentence) dependent upon the Vedas; the body; one who has a certain body.

ಅಂಗಚಿತ್ತ. (Body-thought), wish. 115.

ಅಂಗಡಿ. A shop. 205. 296. p.196.

ಅಂಗಣ. A court, yard, province.

ಅಂಗನೆ. A woman.

ಅಂಗಿ. A bodice, jacket.

ಅಂಗುಟ (ಅಂಗುಷ್ಟ). The thumb.

ಅಂಗೈಯ. The palm of the hand. 386.

ಅಂಘ್ರಿ. A foot.

ಅಂಚೆ. = ಹಂಸ. 303. 322. 342. 348. 378.

478. 508. 510. (355). 556. p. 253.

p. 261. ಅಂಚೆವಜಿ. A young, ಅಂಚೆ.

ಅಂಚೆವಿಂದು. = -ವಿಂದು.

ಅಂಜಲಿ. The cavity formed by putting the hands together (in raising them to the forehead as a salutation). ಅಂಜಲಿಪುಟ = ಕರಪುಟ; see ಪುಟ.

ಅಂಜು. To fear. 55. 60. 113. 285. 430. 502.

ಅಂಟು. Gum; bird-lime. 442.

ಅಂಡ. An egg; a terrestrial object; the world.

ಅಂಡಲೆ. To squeeze much, to vex greatly. p.198. 542.

ಅಂತ. End; extremity; border.

ಅಂತಃ, ಅಂತರ್. Within.

ಅಂತಃಕರುಣ. Compassion.

ಅಂತಃಪುರ. The inner (the queen's) apartments.

ಅಂತಃಸ್ಥ. Standing in the interior; a thought.

ಅಂತಕ. An ender, killer; death.

ಅಂತರ. The interior; an interval; a distance; foreignness.

ಅಂತರಂಗ. The heart; secrecy.

ಅಂತರಿಸು. To make an interval, to interrupt. 527.

ಅಂತರ್ವಳಯ. Enclosing, putting into.

ಅಂತಸ್ಥ. = ಅಂತಃಸ್ಥ.

ಅಂತಿರೆ (ಅಂತ-ಇರೆ). Just as, like.

ಅಂತು. (ಅಂತುಂ). In that manner,
so, so much.

ಅಂತೆ (ಅಂತು-ಎ). Just as, like.

ಅಂತೆನೋಲ್. = ಅಂತೆ. 432. 479. 550. 554.

ಅಂದ. (Right) manner, nature; beauty,
lustre. 2. 159. 199. 278. p. 198.

ಅಂದಣ. = ಅಂದಳ. 560.

ಅಂದಳ. A palankeen. 296.

ಅಂದು. That time, or day, then. 248.

257. 258. 278. 288. 324. 398. etc. 448.

466. 502. 624.

ಅಂದುಗೆ. A tie, fetter; an ornament
worn round the ancles. p. 198.

ಅಂದ್ರ. = ಅಂದ್ರ.

ಅಂಧ. Blind; obstructing the sight;
the name of a people.

ಅಂಧಕಾರ. Darkness.

ಅಂಧ್ರ. = ತೆಲುಗು.

ಅನ್ನ. What is eaten, food; boiled rice.

ಅಂಬಕ. An eye. ಅಂಬಕೆ. She who
has an eye.

ಅಂಬರ. The sky; cloth; a garment.

ಅಂಬರಮಣಿ. The sky-jewel, the sun.

ಅಂಬಲಿ. A kind of pap; rice gruel.

200.

ಅಂಬು. (A creeper), an arrow. 402.

421. 442. p. 200.

ಅಂಬು. Water.

ಅಂಬುಚರ. The water-goer, an aquatic
animal.

ಅಂಬುಜ. The water-born, a lotus. ಅಂ
ಬುಜಮಿತ್ರ, ಸಖ. The lotus-friend,
the sun.

ಅಂಬುದ. The water-giver, a cloud.

ಅಂಬುಧ. The water-hold, the ocean.
ಅಂಬುರುಹ್, -ಬೆ. = ಅಂಭೋರುಹ್.

ಅಂಬೆಗಾಲ್. (=ಹಬ್ಬೆ-). The hands and
feet used for crawling. 327.

ಅಂಭಸ್ (ಅಂಭೋ). Water.

ಅಂಭೋಜ. = ಅಂಬುಜ.

ಅಂಭೋಜಾತ. = ಅಂಬುಜ.

ಅಂಭೋಜಿನಿ (feminine). The lotus
plant; an assemblage of lotus
flowers.

ಅಂಭೋದ. = ಅಂಬುದ.

ಅಂಭೋಧ. = ಅಂಬುಧ.

ಅಂಭೋರುಹ್. The water-growing, a
lotus.

ಅಂಶ. A portion, part.

ಅಂಶು. A ray.

ಅಂಶುಕ. A garment.

ಅಕಟ, ಅಕಟಾ. Alas! 83. 326. 491.
560. 625. 630.

ಅಕರಣೀಯ. Unfit to be done.

ಅಕಳಂಕ. Spotless, pure.

ಅಕುಟಿಲ. Not crooked, upright, candid.

ಅಕೃತ್ಯ. One who does unlawful things;
unkind.

ಅಕ್ಕಟಾ. = ಅಕಟ. 476.

ಅಕ್ಕರ. = ಅಕ್ಷರ.

ಅಕ್ಕಪು, ಅಕ್ಕಪು. Emotion; love. 206.
378. 397.

ಅಕ್ಕಡು, ಅಕ್ಕಡು. To be destroyed,
finished, gone. 147.

ಅಕ್ಕಿ. Rice deprived of its husk. 77.

ಅಕ್ಕ, ಅಕ್ಕಂ, ಅಕ್ಕಿ. √ ಅಗು.

ಅಕ್ಕಳಿಸು. (ಅಕ್ಕಳಿಸು.) To draw in
or contract the body; to fear. 134.

ಅಕ್ಷ. An axle-tree; a die for gambling.

ಅಕ್ಷರ. A letter, syllable.

ಅಕ್ಷಿ. An eye; one who has eyes.

ಅಖರ್ವ. Not little, much.

ಅಖಿಲ, ಅಖಿಳ. Without remainder, all.

ಅಖ್ಯಾತಿ. Dishonor.

ಅಗ. A mountain; sin.

ಅಗಜ. The hill-born, a tree.

ಅಗಣಿತ. Numberless, immeasurable.

ಅಗರು. Red sandal wood.

ಅಗಲ, ಅಗಲ. (Space), extensiveness, breadth, (left and right); excessive.

135. 216. p.202.

ಅಗಲ್. To be far or separated from; to leave. 322. 340. 380.

ಅಗತ್ಯ. The state of being separated. 548.

ಅಗ. To chew, eat. 46. 161.

ಅಗ. To fear. 391.

ಅಗನಿ. = ಅಗ್ನಿ.

ಅಗ್. (cf. ಅಗ್). Great, large, excessive; greatness, pre-eminence. 193. 416.

p.198. 494. 533. p.254.

ಅಗ್ರರಣಿ. (cf. ಅಗ್ರ). A peg. p.198

ಅಗ್ರಾಣಿ. Greatness, power. 89. 447. 462. 502. cf. ಅಗ್ರ.

ಅಗ್ರಾಣಿ. To begin. p. 211.

ಅಗ್ನಿ. Fire.

ಅಗ್ರ. Beginning, precession; front; tip, point, summit, (the back); great.

ಅಘ, ಅಗ. Sin.

ಅಚಮತ್ಕಾರ. Not surprising, commonplace.

ಅಚಲ, ಅಚಳ. Immovable, firm; a mountain.

ಅಚ್ಚ. = ಅಚ್ಚ.

ಅಚ್ಚರಿ, (ಅಚ್ಚರಿಯ). = ಆಶ್ಚರ್ಯ.

ಅಚ್ಚಳ. = ಅಚ್ಚ.

ಅಚ್ಚ. Transparent, clear, pure, white, beautiful.

ಅಜಸ್ರ. Not being finished; continually.

ಅಜಾಂತ. = ಬ್ರಹ್ಮಾಂತ.

ಅಜಾಣ (ಅಜ್ಞಾನ). An unwise, foolish man. 298.

ಅಜೆರ. A yard, field.

ಅಟಮಟಿಸು. To deceive, play tricks. 146.

ಅಟವ. = ಅಡವಿ.

ಅಟ್ಟಳೆ. A parapet; a bastion. 211.

ಅಟ್ಟು. To run after; to drive; to drive off, (push away), persue. 156. 171. 289. 420. 450. 613.

ಅಟ್ಟು. √ ಅಡು.

ಅಟ್ಟಿ. A headless trunk. 450.

ಅಡಂಗು. = ಅಡಗು. 389. p.201. 553. 619. 620.

ಅಡಕು. To confine, ram in, pack closely, fill up to the rim. 76. 219. cf. ಅನೆ.

ಅಡಗು. To conceal one's self; to hide. 208.

ಅಡಗು. To be hidden, hide, disappear, abate. 288. 372. 399. 427.

ಅಡರ್, ಅಡರು. To ascend, rise; to be or get in possession of. 79. 122. 174.

176. 303. 322. 353. 383. 393. 399.
400. 417. 437. 476. p.197. 507. 537.
605.

ಅಡವೆವರೆ? p. 201.

ಅಡವಿ. A forest. ಅಡವಿಚ್ಚು = ಕಾಡೆಚ್ಚು.
p. 271.

ಅಡಸು. To come to close quarters; to
hold confined or firm, to grasp.
137. 328. p.196. p.208. 586. p.256.
618.

ಅಡಾಯುಧ. A drawn sword. 442. p. 201.

ಅಡಿ. The foot; a verse-foot; the
bottom. 15. 117. 141. 327. 377. 379.
436. 438. 458. 460. p.205. 505. 512.
524. 563. ಅಡೆಗಡೆಗೆ. Step by step,
gradually; continually. 122. 144.
309. 338. 399. 493. 533. ಅಡಿಯೊಳೆ
Beneath, under.

ಅಡಿಗೆ. The act of cooking; what is
cooked. 44. 209. 281.

ಅಡಿಸು. = ಅಡಸು. p. 271.

ಅಡು. To cook, dress. 44. 281. 428.

ಅಡೆ (ಅರೆ). = ಒಡೆ. If.

ಅಡ್ಡ. Half a Fanam. 205.

ಅಡ್ಡ. = ಅಡ್ಡಲ್. 477. p. 197. ಅಡ್ಡತರ
ದೊಳೆ ಇಕ್ಕು. To make kneel down (P),
p. 197.

ಅಡ್ಡಂಬರಿಯಿಸು. To make go trans-
versely. p. 199.

ಅಡ್ಡಣ. A shield. 442. p. 201. 497.

ಅಡ್ಡಲ್. Transverse, across, opposite.
476.

ಅಡ್ಡವರಿ, (-ವಯಿ). A bye-path, foot-
path (P). p. 197.

ಅಡ್ಡವಿಸು. To cross; to oppose. 242.

ಅಣಿಯರಂ. Nicely; greatly. p.187.
522. 616.

ಅಣು. An atom. ಅಣುಮಾತ್ರ. As much
as an atom.

ಅಣುಗ. A boy.

ಅಣೆ. To come in or bring into contact
with, to touch (with a pressure),
to strike. 334. p. 196. p. 197. 616.

ಅಣ್ಣ. An elder brother. 532.

ಅಣ್ಣು. To be strong or courageous.
p. 264. ಕೈಗಣ್ಣು, to exceed.

ಅಲೆ. Over, beyond, much, great.

ಅಲೆಕ್ರಮಿಸು. To transgress; to over-
come, leave behind.

ಅಲಿಜೀವ. Life remaining, or much
life-time.

ಅಲಿರೇಕ. Excess.

ಅಲಿಕಯ. Abundance; importance,
excellence.

ಅಲಿಕೋಭಿತ. Much, shining.

ಅತುಲ, ಅತುಳ. Unequalled, unrivalled.

ಅತ್ತಲ್. = ಅತ್ತು. 200. 402. 542.

ಅತ್ತು. That direction; in that direc-
tion, there. 200. 391. ಅತ್ತಣೆಂ. On
account of, for.

ಅತ್ಯಂತ. Very much, very great.

ಅದರ್, ಅದರು. To tremble. 117.

ಅದು. That, it. ಅವ. Those, they.

ಅದ್ವು. = ಅದ್ವು. To immerse. 36. 138. 196.

ಅದ್ವು. = ಅದ್ವು. Participle of √ ಆದ್ವು,
to immerse.

ಅದ್ಭುತ. Very great, monstrous;
wonder.

ಅದ್ವಿ. A mountain. ಅದ್ವೀಂದ್ರ. The chief of mountains.

ಅಧಟ. A violent man. 591.

ಅಧಟು. Might. 617.

ಅಧಮ. Low, vile; a low-minded person.

ಅಧರ. The lower lip; the lip. ಅಧರೆ.

She who has lips.

ಅಧಿಕ. Exceeding.

ಅಧಿಕತರ. Very great.

ಅಧಿಕರಿಸು. To master.

ಅಧಿನಾಯಕ. A ruler.

ಅಧಿಪ. A ruler, king.

ಅಧೀಶ, ಅಧೀಶ್ವರ. = ಅಧಿಪ.

ಅಧ್ಯಕ್ಷ. An overseer, master.

ಅಧ್ವಿ. A road.

ಅಧ್ವಿಗ. A road-goer, traveller.

ಅಧ್ವಿರ. A sacrifice.

ಅನಂತ. Endless, eternal; since very long. 180.

ಅನಂತರ. Without an interval, soon afterwards; subsequent time.

ಅನರ್ಘ್ಯ. Invaluable.

ಅನರ್ಥ. Want of means, poverty; nonsense.

ಅನಲ. Fire.

ಅನವರತ. Uninterrupted, eternal; continually.

ಅನಾಥ. Masterless; an orphan.

ಅನಿತು. So much (as that), so many, (all). 164. 165. 211. 268. 388. p.268. 624.

ಅನಿಬದ್ಧ. The violation of the rules of composition.

ಅನಿಬರ್, of ಅನಿತು. So many persons (as those), (all). 229. 231.

ಅನಿಲ. The unsteady, wind.

ಅನಿಲಜ. = ಭೀಮ.

ಅನಿಲನಂದನ. = ಭೀಮ.

ಅನಿಷ್ಟ. Not wished for, harmful.

ಅನೀಕ. A multitude.

ಅನು. Afterwards, then; after; according to; proper time. 78. 63.

ಅನುಗೇಯ. To work up to, attempt. 533.

ಅನುಚರ. A follower, servant.

ಅನುಚಿತ. Unfit, improper.

ಅನುಜ. A younger brother.

ಅನುದಿನ. Daily.

ಅನುನಯ. Courtesy, tenderness, kindness.

ಅನುಪಮ. Peerless, excellent, strange.

ಅನುಭವ. Experiencing; enjoying.

ಅನುಭವಿಸು. To experience.

ಅನುಭಾವ. Dignity, power; one who has power.

ಅನುಮತಿಸು. To assent; to give directions.

ಅನುಮಾನ. What is arrived at after proper thought; inferring, conjecture; suspicion.

ಅನುರಾಗ. Passion, love, satisfaction, good will.

ಅನೂನ. Wanting nothing, unlesened, all, perfect.

ಅನೇಗಂ. = ಅನ್ನೇಗಂ. p. 170.

ಅನೇಕ. Not (only) one, much.

ಅನ್ಯಂ. Then, at that time. 363.

ಅನ್ನೇಗಂ. Till then; meanwhile. 289. 341. 485. p. 253.

ಅನ್ನೆವರಂ. = ಅನ್ನೆಗಂ. p. 269.

ಅನ್ಯ. Other, foreign.

ಅನ್ಯಾಯ. Injustice.

ಅನ್ವಯ. Succession; lineage, race.

ಅನ್ವಿತ. Accompanied with; ಅನ್ವಿತೆ.

She who possesses.

ಅಪರ. Posterior, latter; western.

ಅಪರಾಧ. Transgression, offence.

ಅಪರಾಧ್ಯ. (Latter day-time), afternoon.

ಅಪರಿಮಿತ. Boundless.

ಅಪಶಬ್ದ. An ungrammatical or unclassical way of expression.

ಅಪಹೃತ. Captivated, enclosed (by shores, etc.); stolen.

ಅಪಾಂಗ. The outer corner of the eye; a side-glance.

ಅಪೂರ್ವ. New, uncommon; unknown; incomparable; (newly, just now).

ಅಪೇಕ್ಷೆ, ಅಪೇಕ್ಷೆ. Desire.

ಅಪ್ಪಳಿಸು. To slap, to beat. 183. 184. 185. 309. p. 197.

ಅಪ್ಪ. To embrace. 72. 227. 228. 236. 416. 443. 538. p. 253. 629.

ಅಪ್ಪ. An embrace. ಅಪ್ಪಕೆಯ, ಅಪ್ಪಗೆಯ. To embrace, lay hold of, assent to. p. 172. p. 250. 595.

ಅಪ್ಪ, ಅಪ್. Water.

ಅಪ್ಪದು, ಅಪ್ಪ. etc. √ ಅಗು. ಅಪ್ಪಂತೆ, As well as possible. 534.

ಅಪರ. A woman.

ಅಬ್ಜ. The water-born, a lotus; a conch shell. ಅಬ್ಜಾರಿ. The lotus-enemy, the moon.

ಅಬ್ಜಭವಾಂಶ. The earth.

ಅಬ್ಬ. The water-giver, a cloud.

ಅಬ್ಬಾಕರ. (Lotus-mine), a pond abounding in lotus flowers.

ಅಬ್ಜಿನಿ. = ಅಂಭೋಜಿನಿ.

ಅಬ್ಧಿ. The water-receptacle, the ocean.

ಅಬ್ಬರ. Vehemence, power; a cry, noise, report. 243. 313. 395. 401.

ಅಬ್ಬರಿಸು. To urge on, drive; to cry aloud, shout. 70. 80. 400. p. 199. 614.

ಅಭಯ. Fearlessness, confidence.

ಅಭಿಧಾನ. A name.

ಅಭಿನಯ. A gesture.

ಅಭಿನವ. Very new; very nice, interesting.

ಅಭಿಭಾತ. Overspread, covered.

ಅಭಿಮತ. Assented to, agreeing with.

ಅಭಿಮಾನ. Egotism, pride; honour, feeling of honour; affection.

ಅಭಿಮುಖ. Facing, fronting.

ಅಭ್ಯಗ್ರ. Near; proximity.

ಅಭ್ಯುದಯ. Rising; prosperity; ಅಭ್ಯುದಯತರ. Very auspicious.

ಅಭ್ರ. A cloud; the sky.

ಅಮಂದ. Not slow, brisk, lively.

ಅಮತ್ಸರ. Free from jealousy.

ಅಮಮ. Ha! ha! 603. 604.

ಅಮರ್. To be joined; to come about; to join, be accessory to. 349. 386. 393. 422. 441.

ಅಮರ. Immortal; a fabulous superior being.

ಅಮರಾರಿ. A giant.

ಅಮಚುಫ. To lay hold on, obtain;
to make obtain or suffer, to offer;
to make fit or nice; to put to;
to perform. 380. 481. p.198. p.229.
597. 613^b. p. 271.

ಅಮದುಫ. = ಅಮೃತ.

ಅಮಲ, ಅಮಳ. Spotless, pure.

ಅಮಳ್ಳೆ. (ಯಮಲ.) A pair. ಅಮಳ್ಳೆ
ದ = ಅಮಳ್ಳೆ-ಕದ.

ಅಮಾತ್ಯ. A counsellor, minister.

ಅಮಿತ್ರ. Loveless, hostile; a foe.

ಅಮೂಲ್ಯ. Inestimable; a very great
amount.

ಅಮೃತ. Ambrosia. ಅಮೃತಾನ್ನ. A
superior kind of food or rice.

ಅಮ್ಮು. To wish, desire. 188. 240.

ಅಯ್. = ಎಯ್. Five.

ಅಯ್. = ಎಯ್. Sir!

ಅಯ್ಯ. Master, (father). 541.

ಅಯೋಗ್ಯ. Unfit, unworthy, shameful.

ಅಯ್ಯಡಿ. (-ಮಡಿ). Five-fold. 434.

ಅಯ್ದೆ. = ಎಯ್ದೆ. 372.

ಅರನೇಪಿಲ್. The kingly rose-apple
tree. 349.

ಅರಮನೆ. A king's house, palace. 163.
167. 221. 226. 229. 296. 328. 470.
485.

ಅರಣ್ಯ. A forest. 430. 440.

ಅರಲ್, ಅರಲು. (ಅಲರ್.) To open, blow.
194.

ಅರಲ್. A flower. 236. p. 229.

ಅರವಿಂದ. A lotus.

ಅರಸ, ಅರಸು. A king. 53. 68. 85. 164.
205. 249. 257. 267. 275. etc. 502. etc.

ಅರಸಂಚೆ. = ರಾಜಹಂಸ. 372. 481.

ಅರಸಿ. A queen, princess. 229. 231.
338. p. 229.

ಅರಳ್. = ಅರಲ್. A flower. p. 198.

ಅರಳಿ. The Ficus Religiosa.

ಅರಿ. To cut, cut off. p. 271.

ಅರಿ. A foe.

ಅರಿದು. Great, extraordinary, wonder-
ful. 7. 68. 150. p. 197.

ಅರಿಷ್ಟ. Favourable; unfavourable.

ಅರುಗು, ಅಕುಗು. To be deminished,
cease. 489 (?).

ಅರುಣ. The sun; dark red. ಅರುಣತರ.

Very red. ಅರುಣಕರ. A sun-ray.

ಅರುಣತೆ. Redness.

ಅರುಣಿತ. Made red.

ಅರೆ. Eh! 356. 514. 546.

ಅರೆ. To grind. 240.

ಅರೆ. Half. 84. p. 184. 480. 535.
p. 229.

ಅರೆವಣ್. A fruit that is half ripe.
355.

ಅಱತು. √ ಅಱ್, to be dried.

ಅಱಬು. Drying up, dearth. 27.

ಅಱಸು. To seek, search. 120. 185. 186.
304. 314. 372. 397. 532. 628. p. 270.

ಅಱಿ. To know, learn to know, discern,
take to heart, remember; to be
able or possible. 5. 26. 44. 46. 48.
49. 52. 53. 66. 71. 72. 78. 109. 177.
179. 182. 198. 204. 247. 271. 273.
275. 276. 286. 363. 374. 379. 446.
p. 199. p. 201. 490. 502. 504. 530.
540. 569. 575. 625.

ಅಜ್ಞಪು. = ಅಜ್ಞಪು. 558.

ಅಜ್ಞಪು. = ಅಜ್ಞಪು. 286.

ಅಜ್ಞ. Six. 323.

ಅಜ್ಞಪು. To make known. 443.

ಅಜ್ಞಪು. Knowledge, wisdom. 281.

ಅಜ್ಞಿ. A (flat) rock or stone. 235.

287. p. 198. 507.

ಅಜ್ಞಿಯಟ್ಟು, ಅರೆಯಟ್ಟು. To persue.

143. p. 196.

ಅರ್ಕ. A ray of light; the sun; a weed: swallow wort.

ಅರ್ಕ (cf. ಅರ್ಕಾ). Powerful. 449.

ಅರ್ಕು. Fit to be appreciated, estimable; a respectful oblation (to friends, etc.).

ಅರ್ಥ. Meaning; means, riches; thing; business; wish; on account of.

ಅರ್ಥ. Half; a half.

ಅರ್ಧೇರುಕ. Breeches that reach only to the middle of the thighs.

ಅರ್ಬುದ. A hundred millions.

ಅರ್ಭಕ. A child.

ಅಲಂಕರಿಸು, ಅಲಂಕರಿಸು. To decorate.

ಅಲಂಕಾರ. An ornament, decoration.

ಅಲಂಕೃತಿ. = ಅಲಂಕಾರ.

ಅಲಂಕೃತ. Decorated.

ಅಲಂಘನ. Not jumping over, regard.

ಅಲಂಪು. Neatness; pleasure. 420.

ಅಲಕ. A ringlet. ಅಲಕಿ. She who has ringlets.

ಅಲರ. = ಅಲರ. 426. 428.

ಅಲರ (ಅರಲ). To open, blow, flower.

474. p. 228. 556.

ಅಲರ, ಅಲರು. A flower. 241. (ಅಲರ-

ತೊಂಗಲ್). 261. 268. 303. 304. 307.

322. 334. 340. 350. 351. 352. 372. 507.

508. 528. 535. p. 229. (ಅಲವನು = -ವನು). 618.

ಅಲಂಗು. = ಅಲಗು. 613.

ಅಲಗು. To shake. 388. 393.

ಅಲೆ (ಬಲೆ). To wave, wander about, to rove all over; to make go about (?). 120. p. 197. 597. p. 258. 616.

ಅಲ್ಲ. see ಅಲ್ಲ. 401. 495. 523. 587. 623. p. 268.

ಅಲ್ಲ. Little.

ಅಲ್ಲ, ಅಲ್ಲದು, ಅಲ್ಲ, ಅಲ್ಲದೆ. Negative forms of ✓ ಅಲೆ, to be nice, fit, true, sufficient: not (so, this, that, such a one, etc.), no; besides. 464. 518. 563. 582. 595. etc. ಅಲ್ಲೆ. Is it not true?

ಅಲ್ಲದಹುದು (ಅಲ್ಲದೆ ಅಹುದು). To prove unworthy. 298.

ಅಲ್ಲಿ. There. ಅಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೆ. Here and there, everywhere. ಅಲ್ಲಿವರಿಯಂತ. As far as that place, till that time. 328.

ಅಲ್ಲಿಗೆ, ಅಲ್ಲಿ. To that place, from—. 393. 453. 456. 466. p. 212. 527.

533. p. 228. p. 254.

ಅವ. That man, he. ಅವಳೆ. She.

ಅವಗಡಿಸು. To be quick, hasten; to urge on; to attack. 137. 180. 316. 412. 543. 561.

ಅವಗಡೆ. Haste, impulse, vehemence. 144.

ಅವಗಾಹಿಸು. To immerse; to obtain.

ಅವಘಾಹಿಸು. = ಅವಗಾಹಿಸು. 543.

ಅವತರಿಸು. To go or come down.

ಅವದೋಹ. Milking; milk. 112 (?).

ಅವಧರಿಸು. To consider, take to heart.

ಅವಧಿ. Impediment.

ಅವನತ. Bowed, bent. ಅವನತಶಿರಸ್ತ.

With (his) turban bent.

ಅವನಿ. The earth. ಅವನಿನಾಥ, ಅವನೀಪ, ಅವನೀಪತಿ, ಅವನಿಪ, ಅವನೀಶ, ಅವನೀಶ್ವರ. A king.

ಅವರ. Not desired, inferior.

ಅವಲಂಬನ. Hanging down from, laying hold on.

ಅವಲೋಕನ. Sight, observation (its being looked at).

ಅವಸ್ಥೆ. State, condition.

ಅವಸ್ಥ್ಯಂಭಿಸು. To bind; to rest on.

ಅವಿಕಲ. Unimpaired, excellent.

ಅವಿರಳ. Not separated, close, thickset, excessive, large.

ಅವಿರಳಿತ. Thickset.

ಅವಿಷಮ. Not odd; an even number or place.

ಅವುಡು. To chew. 112 (?).

ಅವ್ಯಯ. Indestructible; imperishable nature.

ಅವೈಳಿಸು. To jump up or upon. 134. 170. p. 184. p. 229. 615.

ಅಶನ. Eating.

ಅಶೋಕ, ಅಶೋಕೆ. A kind of tree.

ಅಶ್ವ. A horse.

ಅಷ್ಟ. So much (as that), (all). 44.

ಅಸದೃಶ. (ಅಸದೃಶ್ಯ). Inability; impossible. 141. p. 202.

ಅಸದೃಶ. Not similar; unequalled; unbecoming.

ಅಸನ. Shooting.

ಅಸವನ (ಅಸ್ವವಶ). Urgency, hurry, flurry. 393.

ಅಸಿ. A sword.

ಅಸಿತ. (Not white), black.

ಅಸು. Life. ಅಸುವಹಿ. To die. 189.

ಅಸುಗೆ. = ಅಶೋಕ.

ಅಸುರ. A giant.

ಅಸುವಾಸನೆ. A state without fragrance.

ಅಸೂಯೆ. Envy.

ಅಸ್ತ. Sun-set.

ಅಸ್ತಮಯ. = ಅಸ್ತ.

ಅಸ್ಥಿ. A bone.

ಅಸ್ಥಿರ. Unstable, frail.

ಅಸ್ತದೀಯ. Our.

ಅಹ, ಅಹಂ, ಅಹುದು. ✓ ಆಗು. 2. 5.

52. 72. 153. 233. 272. 287. 339(?).

363. 472. 502. 503. 530. 532. 541.

ಅಹುದು also = yes.

ಅಹಂ. I.

ಅಹಂಕಾರ. Egotism, pride.

ಅಹಹಾ. Alas!

ಅಹಿ. A serpent.

ಅಹಿತ. Not fit, wholesome, unfriendly; a foe.

ಅಹ್ನ. Day, daytime.

ಅಳ. = ಅಳತೆ, ಅಳವು.

ಅಳತೆ. Measuring; measure. 210. 366.

ಅಳವಡಿಸು (- ಪಡಿಸು). To make fit, to join, attach. 305.

ಅಳವಡು (- ಪಡು). To be equal, to come

within the limits of; to be contained in; to be nice. 366. p. 171; p. 198. p. 228. p. 229.

ಅಳವಯ್. To faint. p. 271.

ಅಳವಿ. Measure; contiguity, vicinity, friendship, confidence. 133. 311. p. 177.

ಅಳವು. (Equality), possibility; strength; possible. 436. 462. 621.

ಅಳಿ. A bee; the black bee.

ಅಳಿಯ. A son-in-law. 65.

ಅಳುಂಬ (ಅಯಿಂಬ). Surpassing, excess. 606.

ಅಳುರ (ಅಯಿರ). To cover; to abound. 439. p. 177. 554.

ಅಳುರ್ಕೆ (ಅಯಿರ್ಕೆ). Covering. p. 202. p. 258. p. 261. p. 263. ಅಳುರ್ಕೆಗೊಳ್ಳೆ, -ವೆಯ. To cover, to fill; to be under cover or hidden; to be abundant.

ಅಳ್ಳಿ. The groin or hip. 241. 277. p. 202. ಅಳ್ಳಿವಿ. To agitate, shake.

ಅಯ್. = ಅಯ್.

ಅಯ್, ಅಯಿ. (To be full of emotion); to weep. 377. 378. 379. 415.

ಅಯಿ, ಅಯಿಲು. To weep. 325. 326. 323. p. 268.

ಅಯಿ. Weeping, sorrow. 90. p. 271.

ಅಯಿ. To wear off, go off, go out, cease, faint, die, be ruined or worsted. 2. 189. 316. 320. 426. 433. 500. 630.

ಅಯಿ. Waste; vanity, faintness. 66.

ಅಯಿಸು. To cause to be ruined, to

ruin. Its participle appears as ಅಯಿಸ, 223.

ಅಯಿಸು. = ಅಯಿಸು. 376.

ಅಯಿಸು. To ruin, destroy; to cause one's self to faint, to faint. 233. 519.

ಅಯಿಸು. Pleasure; love. 405. 543.

ಅಯಿಸು. (To be affected with any emotion), to fear. 449. 463. 482. p. 196. 498. 589. 591. 593. 601. 620.

ಅಯಿ. Love, pleasure. 43. 329. 414. 594.

ಅಯಿ. To be immersed or dipped into, to immerse. p. 229. 549.

ಅಯಿ. participle of ಅಯಿಸ. p. 268.

ಆ

ಆ. That; those; = what (in ಆನದು, etc.).

ಆಂ. (ಆವು). I; we. 271. 273. 276. 572.

ಆಂಕು, ಆಂಕುದು. √ ಆನ್.

ಆಕರ. A multitude; a receptacle; a mine.

ಆಕಳಿತ. Fastened. see ಕಳಿತು.

ಆಕಾರ. Form, shape; a figure.

ಆಕೀರ್ಣ. Crowded.

ಆಕೃತಿ. = ಆಕಾರ.

ಆಕೆ. That woman, she.

ಆಕ್ರಾಂತ. Approached, seized.

ಆಖ್ಯ. Named, called; ಆಖ್ಯೆ. She who is called.

ಆಖ್ಯಾತ. Reported, named, praised.

ಆಖ್ಯಾತಿಸು. To tell. 505.

ಅಗ. At that time, then. √ ಅಗು.
 ಅಗತ. Arrived, come.
 ಅಗಮ. Advent; sacred science.
 ಅಗರ. A house, dwelling place.
 ಅಗಸ (ಅಕಾಶ). The sky.
 ಅಗಶ್ = ಅಗ. 370, etc.
 ಅಗಾರ. = ಅಗರ.
 ಅಗಸು. To make take place, cause.
 475.
 ಅಗು. To take place, become, be fit.
 ಅಗುಳಿಕೆ. Gaping, yawning. 116.
 ಅಗ್ರಹ. Seizing; pertinacious conduct.
 ಅಚರಣ. Conduct.
 ಅಚಾರ. A ceremony, observance
 ಅಜಿ. War; level ground, a field.
 ಅಜ್ಞಿ. A command.
 ಅಟ. A play. 285. 309. 446.
 ಅಟಿಕೆ. = ಅಟ. 543.
 ಅಟೀಪ. Inflation, pride, prowess.
 ಅಡಂಬರ. A display. 394.
 ಅಡಿಸು. To make play. 326.
 ಅಡು. To play; to say. 95. 149. 199.
 271. 272. 303. 330. 348. 361. 362. 375.
 508. 556. 565. 617. 618.
 ಅಡುಂಬೊಲ. A play-field, place of re-
 sort. 111. 397.
 ಅಧ್ಯ. Being in possession of, (hold-
 ing).
 ಅಣಿ. Chief, costly. p. 198. cf. ಅಣಿ
 ಯರಂ.
 ಅಣ್ಣ. A holder, ruler, king. 131.
 ಅತ. That man, he.
 ಅತಪ. Shine, heat; sunshine.
 ಅತಪತ್ರ. A parasol.

ಅತಿಥ್ಯ. Hospitality.
 ಅತೋದ್ಯ. A musical instrument.
 ಅತ್ಯ. A spirit; a person; his, her,
 its.
 ಅತ್ಯಜ, ಅತ್ಯಜಾತ, ಅತ್ಯಭವ. A son.
 ಅತ್ಯೀಯ. Own.
 ಅದ, ಅದುದು, etc. √ ಅಗು.
 ಅದಂ. Further, much. 511. cf. ಅನುಂ.
 ಅದರ. Care, love, passion.
 ಅದರಣೀಯ. Proper to be considered
 or cared for.
 ಅದರಿಸು. To lust after, love.
 ಅದಿ. Beginning; and so on.
 ಅದಿತ್ಯ. The sun.
 ಅದೇಶ. Instruction, order.
 ಅಧಿಪತ್ಯ. Government, administration.
 ಅಧೀರಣ. The driver of an elephant.
 ಅನ್. To obtain, gain (experience),
 hold, put on; to halt, stop; (to
 put down). 78. 269. 331. 332. 354.
 355. 396. 407. 459. 475. p. 197. p. 199.
 487. p. 212. 518. 524. 548. p. 261.
 623.
 ಅನಂದ. Joy.
 ಅನಂದಕರ. Pleasing.
 ಅನನ. The face, mouth. ಅನನೆ. She
 who has a face.
 ಅನೀತ. Brought.
 ಅನುಂ. = ಅದರ. 576. p. 252. 595. p. 268.
 ಅನೆ. An elephant. 227. 284. 285. 287.
 334. 397. 398. p. 197. 484.
 ಅನಗಿ. The water-goer, a river.
 ಅಪ್ತ. Desired; a friend.
 ಅಭರಣ. An ornament, decoration.

ಆಮಂತ್ರ. Calling; -ಕಾಲೆ. A drawing room.

ಆಮೂಲ. The very root; ಆಮೂಲಾಗ್.

From bottom to top.

ಆನೋದ. Fragrance; joy.

ಆಯ್. To select.

ಆಯ. Approaching (entrance?); in-come.

ಆಯತ. Extended, drawn, long; ex-tension, expanse.

ಆಯತಿಕೆ. Dignity (?); or (of √ ಆಯ್) selection, choice (?).

ಆಯಸ (ಆಯಾಸ). Fatigue, trouble.

ಆಯು. Life.

ಆಯುತ. Endowed with, (consisting of).

ಆಯುಧ. A weapon.

ಆರ್, ಆರು. The plural of ಆವೆ. Who? which? 188. 593.

ಆರ್. cf. ಆಲ್. To cry aloud. 401. 456. 614.

ಆರಂಭಿಸು. To begin.

ಆರಣಿಕ. Sound, noise.

ಆರಣ್ಯ. Related to ಅರಣ್ಯ; a forest.

ಆರತಿ. The act of waving a lamp or a certain mixture on auspicious occasions; the lamp or mixture itself.

ಆರಯ್. To look for or after; to be cautious. 379. 524. 541.

ಆರಾಜಿಸು. To shine.

ಆರಾಮ. Pleasure; a garden.

ಆರೂಢ. Mounted, taken possession by. p. 196.

ಆರೆಕಾಪ. A fosterer, tender. p. 196.

ಆರೋಹಕ. A man who mounts or is mounted.

ಆರೋಹಣ. Ascending, mounting.

ಆರೋಹಿಸು. To ascend, mount.

ಆಐಡಿ. The six-footed, the black bee. 268. 351. 353. 588.

ಆಘ್, ಆಘು. To be powerful, able or possible. 41. 42. 43. 63. 341. 342. 388. 391. 439. 510.

ಆಘ್, ಆಘು. Six.

ಆಘ್, ಅಘು. To be dried. 259. 427.

ಆರ್ಜಿಸು. To acquire.

ಆರ್ಣವ. The ocean.

ಆರ್ತ. Distressed, afflicted; ಆರ್ತೆ. She who is sorrowful.

ಆರ್ತ. = ಆಪ್ತ, √ ಆಯ್. 124.

ಆರ್ಷ. A loud cry. p. 202. 483.

ಆಲ್. cf. ಆರ್. To cry out. 338.

ಆಲ್. A cry. 615 (?).

ಆಲ. = ಆಲಯ. 360.

ಆಲ. The Banyan tree. 388.

ಆಲಂಬಿತ. Hanging; laid on; sup-ported; accompanied with.

ಆಲಯ, ಆಲಯ. A house.

ಆಲಲಿತ. Beautiful.

ಆಲವಾಲ. A water-basin round the foot of a tree.

ಆಲಿ. The eye; a row. ಆಲಿಗೊಳ್. To see; to stand in a row.

ಆಲಿಂಗಿಸು. To embrace, seize.

ಆಲಿಕಲ್. A water-stone, hail. 243.

ಆಲಿನರಲ್ (-ಪರಲ್). = ಆಲಿಕಲ್. 517. 520.

ಅಲಿಸು. To listen, hear. (Lit. to have sounded or uttered to one's self).

323. 329. p.197. 506. 590.

ಅಲೇಪನ. Smearing on; ointment.

ಅಲೋಕ. Seing; light; bright.

ಅಲೋಚಿಸು. ಅಳೋ-. To eye, consider; to put before the eyes. 485.

ಅವ (ಅ). Who? what? which? 333.

ಅವುದು. Which? what? 272. 583.

ಅವಗಂ. Always. 140. 335. 340.

ಅನರಿಸು. To surround; to be spread about.

ಅನಳಿ. A row, number, assemblage.

ಅನರ್ತ. Turning about; a whirlpool.

ಅವಹ. Bringing; causing.

ಅವಾಸ. An abode.

ಅವಿಳ, ಅವಿಲ. Turbid; without splendour.

ಅಶ. Eating; going to.

ಅಶೆ. Desire, hope; a point of the compass, direction.

ಅಶ್ಚರ್ಯ. Astonishing; wonder, surprise.

ಅಶ್ರಯ. Coming to; refuge; protection. ಅಶ್ರಯಾಶ. The eater of what he comes in contact with; fire; the south-east quarter.

ಅಶ್ರಿತ. Gone to, being.

ಅಶ್ವಾಸಿಸು. To breathe upon.

ಅಸನ. A seat; the anus.

ಅಸರ್ಪ. Fatigue, weariness. 304. 307. 315.

ಅಸಾರ. Flowing; a stream.

ಅಸುರ. Giant-like; excess. 106.

ಅಸ್ಥಾನ. An assembly; a court.

ಅಸ್ವದ. A place; what tends to.

ಅಸ್ಥಾಲನ. Flapping, patting.

ಅಸ್ಫುರಿತ. Trembling; glittering, shining.

ಅಸ್ಥಿ. The face; the mouth.

ಅಸ್ವಾದಿಸು. To taste, eat.

ಅಹವ. Calling, challenging; war, battle.

ಅಹಾರ. That which is taken, food.

ಅಹ್ಲಾದ. Gladness, joy.

ಅಹ್ವಯ. Name; named.

ಅಶೈ; ಅಳು. To obtain, hold (undertake), possess, rule; to experience, (to behave). 74. 189. 324. p.172. 446. 466. 554. 566. 579. 587. 612.

ಅಶೈ, ಅಳು. A servant, soldier. 179. 185. 243. 287. 604. p.271.

ಅಳಾಪ. Conversation; thought.

ಅಳಿ. A female friend. 527.

ಅಳಿ, ಅಲಿ. A row; a multitude; ಅಳಿ ಗೊಳೈ. To come in a line or on a par with. p.199.

ಅಳುವೇಣಿ. A rampart. 211.

ಅಳ್ಳಿ. = ಅಳ್ತನ. 491.

ಅಳ್ತನ. Ruling, mastership, reign, royalty. 178. p.197. 595.

ಅಳ್ತ. A ruler, king. 178. 240. 457. 458.

ಅಯ್. To be immersed, immerse. 124. 214. 540. p. 268.

ಇ

ಇಂ. = ಇರ್. Two.

ಇಂ. Sweet, lovely.

ಇಂಗಿತ. Gesture, hint; inquiry, thought. 57.
 ಇಂಚರ (-ಸರ). A lovely voice. 322.
 ಇಂತು. In this way, thus. 3. 17. 19. 21. 267. 288. 311. 328. p.140. 361. 362. 370. p.163. etc. 420. p.171; p.187. 498. p.213. 503. 545. ಇಂ ತುವಂ=ಇಂತು ಉವಂ. 267.
 ಇಂದಿರ.=ಇಂದ್ರ.
 ಇಂದಿರವಿಲ್.=ಇಂದ್ರಚಾಪ. 520.
 ಇಂದಿವರ. The blue lotus.
 ಇಂದು. This time or day; to-day, now. 89. 273. 533. 539. 544.
 ಇಂದುವರೆಗೆ. Till now.
 ಇಂದು. The moon. ಇಂದುಮಂಡಲ. The moon's orb.
 ಇಂದುಹಾಸ.=ಚಂದ್ರಹಾಸ.
 ಇಂದ್ರ. Strong; a king; the guardian of the east; the king of the sky or of the fabulous demigods.
 ಇಂದ್ರಗೋಪ. The firefly. 345.
 ಇಂದ್ರಚಾಪ. The rainbow.
 ಇಂದ್ರಜಾಲ. Juggling, legerdemain.
 ಇಂದ್ರನೀಲ. A sapphire.
 ಇಂಧನ. Fire-wood, fuel.
 ಇಂಪು. Sweetness, loveliness; sweet, pleasant. 303. 321. 631.
 ಇಂಬು (ಇರ್ಬು). A place, (occasion). 331. 357. 482. 551. p.259. 608. ಇಂ ಬಾಗು, ಇಂಬುವದೆ. To take place, come about; to appear.
 ಇರೇ. Lo! look here! 398.
 ಇಕ್ಕಡಿ.=ಇರ್ಕ್ಕಡಿ. 133. 398. ಇಕ್ಕಡಿಯ ತೋಡು. To cut in two.

ಇಕ್ಕಡಿ. To be compressed; (to rustle?). 145.
 ಇಕ್ಕು (ಇರ್ಕ್ಕು). To place, put, put down or on; to kill; to be 'placed. 88. 120. 133. 189. 309. 378. 391. 393. p. 171. 433. p. 196. p. 197. p. 200. 542. 543.
 ಇಕ್ಕೆ (ಇರ್ಕ್ಕೆ). A place, abode. 111. 114. 144. 212. 396. 398. 490.
 ಇಕ್ಕಲ.=ಇರ್ಕ್ಕಲ. 140. 305.
 ಇಕ್ಕು. Sugar-cane.
 ಇಚ್ಛೆ, ಇಚ್ಛೆ. A wish, desire.
 ಇಚ್ಛಿಸು. To desire.
 ಇಚ್ಛಿಸು. To be crowded, thronged, abundant; to come to close quarters. 102. 198. 289. 614.
 ಇಟ್ಟು. A form of the Adjective ಇಡು (ಇಡಿ) before vowels: (placy), thronged. ಇಟ್ಟಿದೆಗೊಳ್. To be thronged, closely follow one another. 493.
 ಇಟ್ಟು. √ ಇಡು.
 ಇಡಿ. To be or become crowded, heaped, collected; to abound. 213. 269. 304. 318. 327. 331. 339. 340. 345. 355. 357. 364. 369. 388. 399. 411. 484. 545.
 ಇಡಿರಿಪಿ. To be crowded or in large numbers. 122. 294.
 ಇಡು. To place, put, (cast), (put on), establish, give, (begin). 141. 274. 326. 334. 379. 387. 399. 401. 403. 436. 450. p.197. p.198. p.199. 498. 505. 520. 524. 552. 555. 604. p.271 (twice).

ಇಡು. A putting, (throwing); ಇಡು
ಗಲ್. 442. ಇಡುವಲೆ. 442.

ಇತರ. Other.

ಇತ್ತ. = ಇತ್ತಲ್. 452. 537. 542.

ಇತ್ತಂಡ (ಇರ್ತಂಡ). Two companies;
two persons. 402.

ಇತ್ತರ (ಇರ್ತರ). Both banks. 360.
p. 204.

ಇತ್ತಲ್, ಇತ್ತಲು. = ಇತ್ತು. This direction,
etc. 83. 84. 398. p. 269.

ಇತ್ತು. This direction, here, now,
meanwhile. 200. 402. 250. 481. ಇ
ತ್ತೂ. Of this place.

ಇತ್ತು. √ ಈ.

ಇದಿರ್. Front, presence; forwards;
opposite. 181. 240. 308. 443. p. 199.
487. p. 212. 506. 538. 544. 561.
p. 245. 613. 617. p. 271. ಇದಿರಾಗಿ
ನಡೆ. To go out and meet; ಇದಿರ್ಗೊ
ಳ್, ಇದಿರ್ಗೊವರ್, ಇದಿರ್ವರ್, ಇದಿರಾಗಿ
ಬರ್. To come and meet; ಇದಿರೇಱು
ಸು. To cause to rear up.

ಇದಿರ್ಚು. To come into hostile contact;
to oppose, resist. 454. p. 197
p. 201. p. 263. 615. 618.

ಇದು. This, it; ಇವು. These, they.

ಇದ್ದಲ್. Charcoal. 101. cf. ಇಂಧನ.

ಇದ್ದು. = ಇರ್ದು. √ ಇರ್.

ಇನ. The sun.

ಇನಂ. Now, here, then; thus, so that.
12. 241. 329. 492. 494. p. 211.
p. 227. 554. 620.

ಇನಿ. = ಇಂಪು. 348. 631. ಇನಿವಾತು = ಇ
ನಿ-ವಾತು.

ಇನಿತು. So much (as this). 341. 523. 595.

ಇನಿದು. = ಇಂಪು. 356.

ಇನಿಸು. (= ಇಂಪು?). So much (as this).
p. 268.

ಇನೆಯ. A beloved man; ಇನೆಯಳ್.
A beloved female, a wife. 518.
p. 222.

ಇನ್ಯ. Up to this time, still, yet; from
this time, hence, farther. 1. 2. 89.
301. 315. 323. 458. 465. 486. 564.
612. p. 268.

ಇನ್ನೆಗಂ. = ಇನ್ನೆಗಂ. 617.

ಇನ್ನೆಗಂ. Till now; so that. 337.

ಇಪ್ಪತ್ತು. = ಇರ್ಪತ್ತು.

ಇಪ್ಪದು, ಇಪ್ಪ, etc. = ಇರ್ಪದು, etc.
√ ಇರ್. 15. 51. 165. 267. 305.

ಇಬ್ಬಿರ್. = ಇರ್ವರ್.

ಇಭ. An elephant. (ಇಭದಲೆ = -ತಲೆ).

ಇಭಾಂತಕ. An elephant-destroyer.

ಇಭೇಂದ್ರ. A kingly elephant.

ಇಭಪುರಿ. = ಹಸ್ತಿ ನಾಪುರ.

ಇಮ್ಮಡಿ (ಇರ್ಮಡಿ). Twofold, double,
(twice as large). 250.

ಇವ. This man, he; ಇವಳ್. She.

ಇರ್. Two.

ಇರ್, ಇರು. To be; to halt, stop,
delay. 16. 19. 21. 80. 92. 126. 268.
274. 305. 326. 337. 340. 373. 457.
p. 204. 497. 544. 571. 597.

ಇರಲು. Being, staying, state. 44.

ಇರವು. = ಇರಲು. 405. 465. 514. 547.

ಇರಿಸು. To put; to let be, remain, or
grow; to keep. 205. 363. 376. 525.
534. 540. 543. 547.

ಇರುಳ್, ಇರುಳು. Night. 60. 248. 322.

411. 516.

ಇಱಿ. To pierce, stab; to peck. 148.

277. 392. p. 201. 497. 569.

ಇಱುಂಕು. To be held compressed; to hold compressed. p. 171. 510.

ಇಱುರು. The state of being compressed; a dilemma; distress; a firm hold. 136.

ಇಱುಬೆ. A compressed state; a throng, crowd, large number. 401.

ಇರ್ಕಡಿ. Two cuts or parts; in two. 450. 456.

ಇರ್ಕೆಲ. Both sides. p. 254.

ಇರ್ದಹ. Perhaps = ಇರ್ದಪ, ಇರ್ಪ. 339.

ಇರ್ಪತ್ತು. Twenty.

ಇರ್ಬರಿ. Both flanks. 613. (ಬರಿ here = ಬಯ?).

ಇರ್ವರ್. Two persons; both.

ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲದು, ಇಲ್ಲವೆ. ✓ ಇಲ್ = ಇರ್. To be: there is not; not; not being or existing. 417. 581.

ಇಲ್ಲಮಾಗು. To go away, disappear. 610.

ಇಲ್ಲೆನ್. To deny, do away with. ಇಲ್ಲೆನಿಸು. p. 259.

ಇವ. This man, he; ಇವಳ್. This woman, she.

ಇಷ್ಟ. Wished, delicious, beneficial; desire.

ಇಡು. To throw, shoot. 396. 402. 617.

ಇಡುದು, ಇಡೆಂ, ಇಡಂ, ಇಡರ್, ಇಡ, etc. = ಇರ್ಪದು (ಇಷ್ಟದು), etc. 31.

45. 93. 151. 159. 208. 236. 246. 271.

327. 330. 340. 361. 363. 375. 377.

414. 415. 467. 470. 471. 526. 531.

539.

ಇಳಾಧಿನಾಥ, ಇಳಾಧಿನಾಯಕ, ಇಳಾಧಿಪ, ಇಳಾರಮಣ. A king.

ಇಳೆ. The earth, ground; a place.

ಇಱಿ. To go down, descend. 71. 103.

141. 162. 181. 227. 255. 314. 353.

368. 416. 477. 514. 517. 538. 545.

546. 560. p. 261. p. 268.

ಇಱಿಂಕೆ. A going down; decrease.

ಇಱಿಂಕೆಗೆಯ. To surpass. p. 254.

ಇಱಿಂಕೆಯ, -ಕೈ. To subdue, surpass. p. 199.

ಇಱಿಂತರ್. To come down. 385.

ಇಱಿಪು. = ಇಯಿಪು. 140. p. 198. p. 200. 628.

ಇಱಿನಾಯ್ಕ (-ಪಾಯ್ಕ). To cast down. 498.

ಇಱಿವರು. To lower down. 498.

ಇಯಿಪು. To make descend, to let or put down; to make one's self descend, to come down. 407. p. 171. p. 197.

ಇಯಿರು. = ಇಯಿಪು. 309. 560.

ಈ

ಈ. This; these.

ಈ. To give, allow, fulfil; to bring forth. 25. 115. 234. 236. 289. 333. 339. 358. 360. 381. 420. 422. 444. 448. 458. 460. p. 187. 464. 468. 470.

475. 491. 494. 504. p.228 (twice).
 p. 229. 562. 574. 597.
 ಈಂಟು. To suckⁱⁿ, drink. 262. 449.
 514. p.253.
 ಈಕ್ಷಣ. Seeing, sight.
 ಈಕ್ಷಿಸು. To see, look at.
 ಈಗ. Now. 326. 566.
 ಈಗಲೇ. = ಈಗ. p. 170. 596.
 ಈಡು. Something put; a mark, object;
 equivalent, equal. 287. 328. 468. 581.
 ಈತ. This man, he. 530. 531. etc.
 ಈರ್. = ಇರ್. Two.
 ಈರೆಯ್ದು. Ten.
 ಈರ್ವರ್. = ಇರ್ವರ್.
 ಈಶ. Strong; ruler; God.
 ಈಶತ್ವ. Rulership, supremacy.
 ಈಶ್ವರ. = ಈಶ.
 ಈಸು. So much (as this). 103 (9).
 251. (cf. ಇನಿಸು).
 ಈಸು. To make give; to allow, let.
 203. 321.
 ಈಸು. To swim. p. 204.
 ಈಳಿ. A sour kind of orange. 349.

ಉ

- ಉಂಟು. ✓ ಉಳ್ಳೆ. 323.
 ಉಂನತ. = ಉನ್ನತ.
 ಉಂಬುದು. = ಉಣ್ಣುದು. 190. 200. 246.
 ಉಃಪ. Ugh! (an exclamation of
 horror). 426.
 ಉಕ್ತಿ. A word, expression.
 ಉಗ. To draw, pull, pull out; to seize,
 plunder; to emit, spit; to loosen.
 103. 313. 398. 400. cf. ಉಗು.

- ಉಗಬಿಗ. Pulling and tearing. 450.
 (Reeve: ಉಗಬಿಗ. Haste).
 ಉಗು. To become loose; to flow,
 emanate, proceed; to let loose,
 shoot. 88. 118. p. 184. 619.
 ಉಗುರ್. The finger or toe nail; a claw.
 400. 449. 534.
 ಉಗುಡ್. To emit, spit. 122. 341.
 ಉಗ್ಗಡ, ಉಘ್ಗಡ. An excess, overflow;
 hugeness. 87. 219. 482. 517.
 ಉಘ್ಗಡಿಸು. To make abundant, to
 repeat or declare often, (praise).
 p. 200. 605.
 ಉಗ್ಗ. Ugly, fierce; fierceness.
 ಉಗ್ರಾಣ. A store.
 ಉಚಿತ. Proper, fit, suitable.
 ಉಚ್ಚಂತ. Passionate; (= ಅವಲಂಬಿತ)
 depending; large, bulky.
 ಉಚ್ಚಯ. A gathering, collection,
 multitude.
 ಉಚ್ಚರಿಸು. To utter.
 ಉಚ್ಚಾರ. An utterance, speech.
 ಉಚ್ಚೃತ. Set out, proceeding from.
 603.
 ಉಚ್ಚೃತ, ಉಚ್ಚರಿಸು. To burst forth,
 be discharged, run over. 101. 402.
 435.
 ಉಜ್ಜಗ, ಉಜ್ಜಗ (ಉಜ್ಜಗ). Exer-
 tion. 503.
 ಉಜ್ಜಗಿಸು. To exert one's self, to
 make preparations.
 ಉಜ್ಜೃಂಭಿತ, ಉಜ್ಜೃಂಭಿತ. Yawning
 with the mouth wide open.
 ಉಜ್ಜವಿಳ, -ಲ. Splendour; radiant.

ಉಜ್ಜ್ವಲತ, -ಲಿತ. Shining.

ಉಜ್ಜ್ವಲಿಸು. To shine.

ಉಡಿ (ಉಡೆ). To break; to pull to pieces. 134. 452. p.184. p.205. see ಬಡೆ.

ಉಡಿ. The hip; the pouch formed by the folds of the garment; the lap. (442P); p.199.

ಉಡು. A star. ಉಡುಕಾಂತ. The star-friend, the moon. ಉಡುರಾಜ. The star-king, the moon.

ಉಡುಗಿಸು. To cause to shrivel up or to abate. 260. 410.

ಉಡುಗು. To contract, be diminished; to be impaired. 382. p.205. p.268. p.271.

ಉಡುಗೊಣ್ಣೆ (= ಪಾವಡ). A garment, dress. 231.

ಉಣ್ಣೆ. To eat, enjoy. 40. 44. 55. 82. 190. 200. 246. 307. 481.

ಉಣಿಸು. Eating, food. 379.

ಉಣ್ಣು. To rise up, break forth. 520.

ಉತ್ಥಂತೆ. The state of having the neck raised; longing for, desire.

ಉತ್ಥಟ. Excessive, abundant; fierce, quick.

ಉತ್ಥರ. A heap, assembly; plenty.

ಉತ್ಥೀರ್ಣ. Thrown up, sprung forth.

ಉತ್ತಮ. Highest, best, very good.

ಉತ್ತರ. Crossing; superior; fit; the north, northern; answer. ಉತ್ತರೇ ತ್ತರ. A becoming answer (or command).

ಉತ್ತರಿಸು. To cross. 409.

ಉತ್ಪಂ. High, prominent.

ಉತ್ಪನ್ನ. Produced, born.

ಉತ್ಪಲ. The blue lotus; a water-lily.

ಉತ್ಸವ. Elation (joy), festivity.

ಉತ್ಸಹ. = ಉತ್ಸವ.

ಉತ್ಸಾಹ. Effort, energy, ardour, eagerness.

ಉತ್ಸುಕ. Longing for; care; on account of.

ಉಪಂಚಿತ. Covered, filled.

ಉದಕ. Water.

ಉದಗ್ರ. Pointing upwards, lofty, excellent.

ಉದಧಿ. The water-hold, the ocean.

ಉದಯ. Rising, (dawn); one in whom has come into being.

ಉದಯಿಸು. To rise. 199. 263.

ಉದರ. The belly, centre.

ಉದಾತ್ತ. Prominent.

ಉದಾರ. Excellent, gentle.

ಉದಿತ. Risen.

ಉದಿತ. Uttered, spoken of.

ಉದಿರ್. To fall or drop down or off. 92. 398. 518.

ಉದಿರ್ಚು. To let drop. 378.

ಉದಿಸು. = ಉದಯಿಸು. 76. p.261.

ಉದು. That, (this). ಉವು, they.

ಉದುರ್. = ಉದಿರ್. 517.

ಉದ್ಗಮ. Rising, standing on end.

ಉದ್ಭ. Excellence; excellent.

ಉದ್ಭ (ಉದ್ಭವ). High, tall, proud. 50. 204.

ಉದ್ಭವ. Proud behaviour. 343.

ಉದ್ಧಂಶತನ. A high or proud behaviour or state. 82.

ಉದ್ಧಂಶತೆ. = ಉದ್ಧಂಶತನ. 240.

ಉದ್ಧಾಮ. Unfettered, long, great, generous; greatness. 228. 337. cf. ಫ್ರೋದ್ಧಾಮ.

ಉದ್ಧು. To rub. 398.

ಉದ್ಧವೆ. A running up, the tide. 292.

ಉದ್ಧತ. Raised, puffed up, haughty.

ಉದ್ಧಿತ. Raised.

ಉನ್ನತ. Raised, exalted, lofty, high, sublime.

ಉದ್ಭವ. Birth; born.

ಉದ್ಭಾಸ. A ray; lustre.

ಉದ್ಭಿನ್ನ. Broken forth; opened; budded; (tender).

ಉನ್ನದ. Great madness, fury.

ಉದ್ಯುತ (-ಚ್, -ದ್, -ನ್). Risen, exalted; shining.

ಉದ್ಯಾನ. A garden.

ಉದ್ಯುಕ್ತ. Busy.

ಉದ್ಯೋಗ. Exertion, work, occupation, business, affair.

ಉದ್ವೈಕ್ತ. Excitement, overbearing.

ಉದ್ವೇಗ. Rising; eager, violent.

ಉಪಕರಣ. An implement.

ಉಪಕರಿಸು. To benefit.

ಉಪಚರಿಸು. To serve, show kindness.

ಉಪಚಾರ. Practice; homage, kind treatment.

ಉಪಚಿತ. Loaded or endowed with.

ಉಪಟಳ. Trouble. 395 (P); 436.

ಉಪದ್ರವ. What assails; trouble, distress.

ಉಪನಯನ. Investiture with the sacrificial thread.

ಉಪಮೆ. A comparison, simile.

ಉಪಲ, ಉಪಳ. A stone. ಘನೋಪಲ, The cloud-stone, hail.

ಉಪವನ. A garden near a city.

ಉಪವಿಷ್ಟ. Seated.

ಉಪಶಾಂತ. Calmed.

ಉಪಶಾಖೆ. A twig.

ಉಪಹತಿ. Killing, death, ruin.

ಉಪಾಂತ. Proximity.

ಉಪಾಯ. A device, contrivance, expedient.

ಉಪೇಕ್ಷಿಸು. To contemn.

ಉಪೇತ. Joined; an assemblage.

ಉಪ್ಪರ. An upper portion.

ಉಪ್ಪರಿಗೆ. An upper story. 167. 212.

ಉಪ್ಪರಿಸು. To jump up; to make to rise. 368. p. 199. 613. 621.

ಉಪ್ಪವಡ. Rising; (a morning song). 596.

ಉಪ್ಪವಡಿಸು. To rise, awake. 91. 249. 596.

ಉಪ್ಪರತಿ (= ಉಲವಾರತಿ?). A wick-lamp. 230.

ಉಪ್ಪ (= ಉರುಪ್ಪ). The burning substance, salt. 163.

ಉಬ್ಬಟಿ (ಉಬ್ಬಟಿ). Swelling, excess, greatness, (pride), fullness, power, excellence. 127. p. 197.

ಉಬ್ಬರ. Swelling, etc. = ಉಬ್ಬಟಿ. 144. 196. 372.

ಉಬ್ಬರಿಸು. To be swollen (also with

trouble) or be elated with pride, courage, joy, etc. 134. 451.

ಉಬ್ಬಿಸು. Swelling (also with trouble, anxiety), excessive merriment, wantonness. 117.

ಉಬ್ಬಿಸು. To make swell (with anguish), to trouble. 401.

ಉಬ್ಬು = ಉರ್ಬು, ಉರ್ವು. 5. 132. 400. 416.

ಉಬ್ಬು. The state of being swollen with joy, etc. 70. 178. 312.

ಉಬ್ಬಣ. Swollenness from trouble, shortness of breath, anguish. 171.

ಉಬ್ಬಣ್ಣ. To become puffed up with joy, pride, etc. 70.

ಉಬ್ಬಣ್ಣ. To be elated, aroused. 178. 312.

ಉಭಯ. Both; two.

ಉಮೈಸು. To grieve. p. 268.

ಉರ. The breast.

ಉರಗ. The breast-walker, a serpent.

ಉರಗ. A female serpent; ಉರಗೇಂ

ದ್ರ. The chief of serpents.

ಉರವಣಿಸು. To be powerful, vehement. 85. 178. 515.

ಉರವಣಿ. Power, vehemence. 78. 174.

ಉರಿ. To burn, flame. 104. 268. 291. 431. 437. 440. p. 184. 498.

ಉರಿ. Burning, a flame. 95. 100. 103. 157. 169. 316. 341. 428. ಉರಿಗೊಳ್ಳೆ. To catch flames.

ಉರಿವೆಣ್ಣಿ. Blazing oil. 498. (ಅರಿವೆಣ್ಣಿ = ಅಘಾವೆಣ್ಣಿ. Oil of destruction?)

ಉರು. Broad, great, large, tall.

ಉರುಟು. Trespassing (=ಅತಿಕ್ರಮಣ), arrogant. 50.

ಉರುಪು. To cause to flame, to burn. 315. 584.

ಉರುಳ್. A noose, snare. 401.

ಉರುಳ್. To fall (or roll) down. 122. 402.

ಉರುಳು. To make fall down. p. 201.

ಉಪುಬು. To be abundant, en masse. 98.

ಉಪುಬೆ. Abundance, greatness, valour, fierceness. 143. 169. 171.

ಉಪುವು. = ಉರ್ವು. 562.

ಉಪು. Expanded, great; much, strongly. 51. 88. 137. 165. 305. 337. 373. 439. 542. 563. 621.

ಉರ್ಕು. To be puffed up, be arrogant or strong. 461.

ಉರ್ಕು. Elation, pride, arrogance. 381. 430. ಉರ್ಕುಣಿ. To be humbled.

ಉರ್ಬು. To swell, rise up, be puffed up, be massy. 380. 549. 601.

ಉರ್ವರೆ. The earth; a corn-field.

ಉರ್ವು. The large one, the earth.

ಉರ್ವುಧ್ರ. The earth-supporter, a mountain.

ಉರ್ವು = ಉರ್ಬು. 360. 457. 512.

ಉರ್ವು (=ಬೆಹಗವ್ವ ಭಾವ). Greatness, wonder, astonishment. 397. 504.

ಉಲ್. To be hot. 329.

ಉಲಿ. To cry, cry out, crow, sound, speak. 87. 110. 144. 199. 263. 613^b.

ಉಲಿ. A cry, sound. 305. 629.

ಉಲಿವು. A cry. 238.

ಉಲ್ಬಣ. Abundance.

ಉಲ್ಲಂಘನ. Transgression.

ಉಲ್ಲಂಘಿಸು. To jump over, evade, transgress.

ಉಲ್ಲಸತ್. Shining.

ಉಲ್ಲಾಸ. Moving, sport; shining, delight.

ಉಷಃ. Dawn, morning.

ಉಷ್ಣ. Heat.

ಉಸುರ್. To utter, speak. p. 186.

ಉಳ್. To be. ಉಳ್ಳ. Being. 341. 459.

ಉಳ್ಳು. To shine. 482.

ಉಯಿ. To be left, remain, survive, remain behind; to leave, leave behind, put off. 22. 81. 143. 210. 268. 269. 320. 322. 437. 444. 500. 577. 588. 590.

ಉಯಿವು. Remaining, surviving. 65.

ಉಯುಡು. To let remain, to spare. 472.

ಊ

ಊಟ. A meal. 40. 43. 54.

ಊಡಿಸು. To cause to eat. 502. 544.

ಊಡು. To eat.

ಊದು. To blow. 387. 390. 394. 434.

ಊರ್. To put down, fix firmly. 524. p. 268.

ಊರ್, ಊರು. A settlement, town, village. 45. 54. 80. 206. 303. 378. 545. 571.

ಊರ್ವಕೆ. A wave, surge.

ಊಳ್. To howl, bark. 117.

ಮು

ಮುಕ್ಕ. A bear.

ಮುತು. A season.

ಮುಷಿ. A learned man.

ಎ

ಎಂ, ಎಫ್, ಎಪ್. = ಎಂಟು.

ಎಂಟು. Eight.

ಎಂಣಿ, ಎಣ್ಣೆ. Oil. 38. 326.

ಎಂತು. What manner? in what manner? how? 251. 283. 385. 496. 596. p. 252.

ಎಂತುಂಟು. How much? 440.

ಎಂದು. At what time? when? 333. 334 (P, ಎಂದು = ಎಂದೂ, ಎಂದು; or could it be ಎಂದು, having said?) p. 187. ಎಂದಿನ ಪೊಲ್. As usually. 288.

ಎಂಬುದು, ಎಂಬಿ. etc. ✓ ಎನ್.

ಎಂಮೆ, ಎಮ್ಮೆ (= ಎರ್ಮೆ, ಎರ್ಮೈ). A female buffalo. 41. 413.

ಎಕ್ಕಡ. A kind of sandal or shoe. 115.

ಎಕ್ಕಲ. [Reeve: An elephant, (but verse 135 ಎಕ್ಕಲ is distinguished from ಕಾಡಾನೆ); Rice in his ಪದ್ಯಸಾರ ad. v. 394: a tiger, ಹುಲಿ, (but there ಫಲಿ appears side by side with it].

A wild hog. 133. 135. 137.

ಎಕ್ಕತುಳ. Excitement, haste. 145.

ಎಚ್ಚರಿಸು (ಎಚ್ಚರಿಸು). To make rise, awaken, give a warning, put in mind. 288.

ಎಚ್ಚು. ✓ ಇಸು.

ಎಡ. The left side; to the left; left.
 128. 134. 213. 323. 376. 377. p.199.
 607. p. 271.
 ಎಡಪ್ಪ. Trouble, misfortune. 576. 583.
 ಎಡಪ್ಪ. To stumble, go wrong. 533.
 ಎಡೆ. (ಇಡೆ). A place; room; (time);
 a road; a placing, an offering.
 26. 80. 81. 131. 212. 259. 303. 327.
 333. 335. 369. 376. 399. 428. 480.
 p. 205. p. 212. 525. p. 229.
 ಎಡೆಗೊಳ್ಳೆ. To obtain; to take place,
 come about; to reside, stand. 345.
 379. 480. 601.
 ಎಡೆಯಾಟ. Playing at (various) places,
 moving about. 296.
 ಎಡೆಯಾಡು. To play or move about.
 370.
 ಎಡೆಯುಡುಗು. To fall short of a time,
 to loiter. p. 271.
 ಎಡೆವರು (-ಬಿರು). To leave room, to
 loiter. 510. 517.
 ಎಡ್ಡ. (cf. the Tulu ಎಡ್ಡೆ). Nice, agree-
 able; beauty. 477. 497. (Another
 ಎಡ್ಡ = Stult, stupid).
 ಎಣ್. Eight. 332. 343. 372. 446.
 ಎಣಿಕೆ. Calculation; thought. 153. 470.
 533. 606.
 ಎಣಿಸು. To count, reckon, think. 131.
 502. 594. 595.
 ಎಣೆ. Equal, par. pair; nice proportion.
 130. 168. 327. 428. 579. 616. ಎಣೆಗೊ
 ಳ್ಳೆ. To vie with. ಎಣೆವಕ್ಕಿ. = ದಂಪತಿ
 ವಕ್ಕಿ. p. 205.
 ಎತ್ತಲ್. What manner or place? where-

to? (=ಎತ್ತಲುಂ. Everywhere). 12.
 83. 198. 260. 263. 264. 334. 433.
 ಎತ್ತು, ಎತ್ತ. = ಎಂತು. And: what place?
 what direction? 103. 171. 198. 256.
 363. 386. 393. 471. 484. 491. p. 209.
 603. 619. (ಎತ್ತಣ).
 ಎತ್ತು (ಎಯ್ದು). To lift up, raise. 137.
 200 (?). 240. 287. 329. 417. 443. 456.
 471. p. 197. p. 198. p. 199. 512. 561.
 ಎತ್ತು (ಎಯ್ದು). An ox. 60. 79. 93.
 ಎಜೆ. = ಎಜೆ. 259.
 ಎದ್ದು. = ಎಯ್ದು. ✓ ಎಯ್.
 ಎನ್, ಎನು, ಎನ್ನು. To say. 52. 240. 374.
 419. 451. p. 187. 463. 467. 491. 494.
 p. 209. p. 213. 502. 503. 545. 589.
 ಎನಿತು. How much? 363.
 ಎನಿಸು (ಎನಿಪುದು, ಎನಿಪ). To make one's
 self tell, to be called.
 ಎನ್ನ, ಎಂನ, ಎನ, ಎನ್ನು, etc. of ಅನ್. I.
 ಎಚ್ಚಿಸು. = ಎರ್ಪಿಸು. 401.
 ಎಯ್. = ಅಯ್. Sir!
 ಎಯ್. Five.
 ಎಯ್. Going, walking.
 ಎಯ್ಚಲ್. Cold, frost; cold dew. 381.
 386. 393. 409. 410.
 ಎಯ್ಚರ್. To come. 80. 121. 125. 229.
 294. 325. 371. 395. p. 179. 448.
 466. 481. 483. 485. 487. 539. 543.
 544. 545. 560. 619.
 ಎಯ್ದು. To go, walk; to go to, reach,
 come near; (to follow). 174. 328.
 376. 414. 434. 442. 446. p. 181. 451.
 457. 471. 480. 512. 524. 537. 540.
 624.

ಎಯ್ದು. Five.

ಎಯ್ವೈರ್. Five persons.

ಎಯ್ದಿ. √ ಎಯ್. Becomingly, well,
much. 9. 361. 372. 385. 411. 446.

ಎಯ್ದಿ. Five-fold.

ಎಯ್ಲಲ್. = ಎಯ್ದಿ. 316. cf. ಐಸಲೇ.

ಎರಡು. Two. ಎರಡನೆಯ. Second. ಎರ
ಡಾಗು, ಎರಡಿರು. To be divided. 613.
618.

ಎರಲೆ. An antelope or deer. 98. 413.

ಎರೆ. Bait. 442.

ಎರೆ. Black earth. 31.

ಎಜಕೆ. A wing; a branch; a roof.
146. 370. 378. 416.

ಎಜಗನು. To make come or fall down,
bend down. 260. 303.

ಎಜಗು. To come down (upon), descend,
fall down, to obeisance. 84. 198.
227. 232. 238. 319. 352. 358. 398.
419. 466. p. 200. p. 201. p. 204.
513. 515. p. 229. 560. p. 271.

ಎಜಿ. A master, lord. 198.

ಎಜಿ. To pour. 37. 92. 131. 208. 326.
519.

ಎಜೆ. The breast. 451.

ಎಜು (ಎಜ್ಜು). = ಎಜನು. 261.

ಎಜನು (ಎಜ್ಜನು). To cause to rise;
to raise, arouse. 305.

ಎಲರ್ (ಅಲರ್). Wind; breath. 259.
260. 262. 315. 348. 394. 428. 438. 526.

ಎಲಲೊ, ಎಲಾ. Ah! aha! eh! holla! 82.
156. 232. 250. 274. 496. 562.

ಎಲು. A bone. 88.

ಎಲೆ, ಎಲೇ. = ಎಲಲೊ. 71. 233. 273. 356.

365. 377. 452. 457. 468. 491. 494.

501. 580. 629.

ಎಲೆ. A leaf, (wing). 92. 241. 388. 442.
p. 198. p. 229. 554.

ಎಲ್ಲ, ಎಲ್ಲಾ. All.

ಎಲ್ಲಿ. Where? ಎಲ್ಲಿಂದೆ, ಎಲ್ಲಿಗೆ.

ಎಲ್ಲಿದ. A of-what-place-he. 631.

ಎವೆ. An eye-lid. 70. 526.

ಎಷ್ಟು. How much? 224.

ಎಸಕೆ. Shining; appearance, re-
semblance. 426.

ಎಸಗು. To make; to engage in; to
cause to shoot or flow. 384. 450.
p. 197. 504. 587.

ಎಸನು. = ಎಸಗು. 484.

ಎಸಲೆ. A leaf, petal. 101. 196. 319.
339. p. 229.

ಎಸಗು. = ಎಸಗು. 542.

ಎಸುವೈಲೆ. (?) 113.

ಎಸೆ. To shoot (= ಇನು). 399. to begin.
578 (?). to shine, be renowned or
great. 21. 122. 126. 127. 140. 163.
164. 166. 167. 196. 213. 219. 220.
239. 240. 252. 261. 262. 263. 268.
269. 289. 296. 306. 318. 322. 331.
334. 336. etc. 346. 351. 353. 354.
355. 356. 358. 362. 364. 372. 383.
391. 416. 418. p. 171. etc. 461. 487.
etc. 547. etc. 583. etc. 605.

ಎಳ. = ಎಳೆ. Tender, etc.

ಎಳವಳ್ಳಿ (-ಬಳ್ಳಿ). A tender creeper.
241.

ಎಳನೆಜಿ (-ನೇಜಿ). The young or new
moon (crescent). 241.

ಎಳಸು. (probably ಎಡಿಸು, to make one's self drawn to). To desire, long for. 35. 333. 392. 395. 402. 418. 433. p.204. 519. p.228. p.268. p.270.

ಎಳೆ, ಎಳೆಯ (ಎಳೆವೆ). Young, tender, gentle, soft, frisky, etc. 93. 195. 236. 253. 322. 325. 330. 345. 348. 349. 353. 368. 392. 396. 397. 507. 512. 526. p.228. p.229. p.271.

ಎಳೆಗಾಳಿ. A breeze. 556.

ಎಳೆದುಂಬಿ, (-ತುಂಬಿ). A youngor beautiful black bee. 264. 303.

ಎಳೆವೆಲರ್ (ಎಳೆ-ಎಲರ್). A gentle wind, breeze. 259. 334.

ಎಡಲ್. To hang down; to be drawn along. p.198 (twice). ಎಡಲೆವಿಡು. To let hang down.

ಎಡ್ತಿ. To draw, drag. 341. p.197.

ಎಡ್ತು. ✓ ಎಡ್ತು.

ಐ

ಐ. What? 240. 326. 460. 612. ಐ ಕೆ. What for? ಎತವು. Of what? etc.

ಐಕೆ. One, alone, the same.

ಐಕಾಂತ. Solitude; solitary, private.

ಐಕಾನಳಿ. A necklace formed of a single string.

ಐಡಿಸು. To vituperate; to mock threateningly. 83.

ಐನ್. An edge, point (P). 442.

ಐನ್, ಐನು.= ಐ. 251.

ಏಱ್, ಏಱು. To go up or on high, ascend; to increase. 50. 70. 72. 149. 155. 182. 193. 278. 341. 430. 451. 455. p.196. p.197. p.198. p.200. p.201. p.202. 483. 572. 574. 575. 593. p.256. 605. 615. p.266. 622.

ಏಱ್, ಏಱು. A wound. 135. 148.

ಏಱಾಟಿ. Mounting, riding. 446. p.197.

ಏಱಿಸು. To raise. 178. p.199. 613.

ಏಱಿ. Ascending. ಏಱಿದೆಗೆ. To draw up, raise. 400.

ಏಳಿದಂಗೆಯ್. To fancy, imagine. 238.

ಏಱ್. To stand up, rise. 49. 78. 83. 251. 305. 307. 332. 337. 343. 366. 389. 393. 439. 449. p.184. 466. 474. 482. p.196. p.208. 496. 524. p.228. 540. 549. 558. p.254. 601. 623. p.268.

ಏಱ್, ಏಱು. Seven.

ಏಱಿಗೇ.= ಏಱಿ^ಏ. 21. 291. 412.

ಏಱಿಸು. To raise; to extol. p.184. 578.

ಏಱಿ^ಏ. Rising, growth, greatness, glory, magnificence. 121. 538. 614.

ಏಱ್ತರ್. To come near, come. 452. p.212. p.228. p.239. p.244. p.254. p.257. 610. p.270.

ಐ

ಐಂದನ. Relating to the moon, lunar.

ಐತರ್.= ಐಱ್ತರ್. p.171.

ಐದು.= ಐಱ್ತು. Five.= ಐಱ್ತು. To go.

ಐನರ್.= ಐಱ್ತರ್.

ಐಸಲೇ. Well! bravo! cf. ಎಯ್ಸ್ಲತ್.

251.

ಬಿ

ಬಿಂ, ಬಿಮ್. = ಬರ್. (cf. ಇಂ = ಇರ್).

One.

ಬಿಂದಿಸು. To join, put to. p. 271.

ಬಿಂದು (ಬಿಂದು). One; in company with. 441. p. 197.

ಬಿಂದು. To be one, together or joined; to come about; to obtain; to perform. 352. 403. 520. p. 229. 558. 589. 610. cf. ಹೊಂದು.

ಬಿಂದುಗೂಡು. To be joined or in company. 339. p. 197.

ಬಿಂಬತ್ತು (-ಪತ್ತು). Nine.

ಬಿಕ್ಕರಿಸು. To vomit, emit. 193.

ಬಿಕ್ಕಲ್ (ಬಿಕ್ಕಲ್ ?). A tenant; tenancy. 54. 206. cf. ಬಿರ್ಸು.

ಬಿಕ್ಕಲ್. (A making loose), a threshing. 450. ಬಿಕ್ಕಲಿಕ್ಕು. To beat out; to slay. ಬಿಕ್ಕು. √ ಉಗು.

ಬಿಗು. = ಉಗು. 327.

ಬಿಗುಮಿಗು. Overflowing, surpassing. 197.

ಬಿಗು. (cf. ಉಗು, ಉಗು, ಬಿಗು). To come forth or about, be born, proceed. 335. 461. p. 204. p. 208. 512. 594. 611.

ಬಿಗು. Birth. ಬಿಗಿತರ್. To be born. p. 195. p. 222.

ಬಿಗುರಣೆ. Seasoning. 75.

ಬಿಟ್ಟಜೆ. A heap, mass; a line, row. 450. p. 197.

ಬಿಟ್ಟಲ್. = ಬಿಟ್ಟಜೆ. 368.

ಬಿಟ್ಟು. To put together. 450.

ಬಿಡು, ಬಿಡು. Together.

ಬಿಡು (ಉಡು). Breaking, cracking; broken. 53.

ಬಿಡುಬಿಡಿಸು. To make consent. p. 199. p. 212.

ಬಿಡುಬಿಡು (-ಪಡು). To be in company, accompany; to consent. 10. 131. 403. 408. p. 228.

ಬಿಡುಕು (ಉಡುಕು). A fracture, crack, the state of being broken. 55.

ಬಿಡುಗೂಡು (-ಕೂಡು). To join; to assent. 403. 533.

ಬಿಡುನಾಟ. Company. 298. 299. 571.

ಬಿಡುನೆ. Together with, in company; withal, at once; then, 79. 144. 155. 171. 208. 272. 290. 307. 311. 329. 370. 398. 401. 402. 418. 489. p. 208. 496. 498. p. 212. 505. p. 228. 570.

ಬಿಡುನಾಟು. To be in company. 570.

ಬಿಡುನೊಡೆ, ಬಿಡುನೊಡನೆ. Forthwith. 340. 401. 493.

ಬಿಡುಚುರ್. To make effort, begin; to assume. 337. 399. 426. p. 198. p. 200. p. 204. 493. 613^b.

ಬಿಡುಲ್, ಬಿಡುಲು. An aggregate; the body. 45. 374. 385. 395. 400. 402. 416. 450.

ಬಿಡುವರ್ (-ಬರ್). To come along with. p. 184. 483.

ಬಿಡುವೆ. Possession, property, substance. 209. 544.

ಬಿಡುವೆರೆ (-ಬೆರೆ). To be in company. p. 204.

ಬಿಡೆ (= ಉಡೆ, ಉಡಿ). To break, split,

burst; to break loose, up or forth, be scattered. 104. 132. 143. 144. 174. 326. 368. 383. 435. 454.

ಬಡೆ. Together with; (then) if (later: ಅಡೆ, ಅರೆ).

ಬಡೆಯ. Owner, master, king. 180. 209. 222. 363. 451. 467. 488.

ಬಡ್ಡ. A putting up, wager, bet, stake. 309. 311.

ಬಡ್ಡಣ. A mass. 477. 497.

ಬಡ್ಡಿಯ. A name of the country of the ಬಡ್ಡ tribe and of its tribe.

ಬಡ್ಡು (ಬರ್ಡು). To heap up; to place (or be placed) or put across, in opposition, before or to, (put at stake). 158. 262. 308. 312. 497. 528. 613^b.

ಬಡ್ಡು. A mass, multitude, army. (ಬಡ್ಡು ಕ್ಕು probably = ಬಡ್ಡು ಕ್ಕು: "what is the use of a soldier entering the army of a rude king?"). ಬಡ್ಡು ಮೆ ಟಿ. To shine in masses. 200. 242. 257. 477. 497.

ಬಡ್ಡು ವಲಗೆ (-ವಲಗೆ). A massy or strong shield. p. 200.

ಬಡ್ಡೋಲಗ. A general audience, an audience. cf. ಬೆಲಗ. p. 169. p. 234.

ಬಣಗಲು. Dryness; dry. 102.

ಬಣಗು. To dry up; to wither. 96.

ಬತ್ತರಿಸು. To come (or be) *en masse* or by force; to be abundant; to excel. 316. 422. 477. p. 200. p. 204. p. 261.

ಬತ್ತ (ಬರ್ಡು). To come together or upon; to heap up; to come into

close contact; to press down, subdue, rule. 108. 447. 470. 621.

ಬತ್ತು. Accumulation, closeness, nearness, union. 122. 153. 296. 331.

ಬದಗಿಸು. To make to come on, to cause. 316.

ಬದಗು. To be at or come to hand, be ready, prepared or obtained, set in. 96. 151.

ಬದಲು. To cry, shout. 309.

ಬದವಿಸು. To make ready. 468.

ಬದವು. = ಬದಗು. 20. 445. 559. To obtain. 416. 575.

ಬದೆ. To kick, knock against. 96. 117.

ಬನಕೆ. A wooden pestle. 53.

ಬಸ್ಪ. Neatness, beauty. 368. 483. 484. 597.

ಬಸ್ಪಣ (ಬರ್ಪಣ). One Fanam. 131.

ಬಸ್ಪಿಸು. To present, deliver. p. 170.

ಬಪ್ಪ (ಬರ್ಪ). To be (joined), fit or pleasant, (to shine); to agree with, assent to. 10. 164. 235. 296. 319. 346. p. 139. 349. 364. 368. 373. 380. 393. 419. 425. p. 179. 484. 502. 520. 534. 550. 551. 553. 579. 591. 598.

ಬಪ್ಪ. Agreement; lustre. 176. p. 212.

ಬಪ್ಪಗೊಳಿಸು. To make consent.

ಬಬ್ಬಿ. = ಬರ್ಪ.

ಬಬ್ಬುಳಿ. A mass, assemblage. 90.

ಬಮ್ಮೆ. = ಬರ್ಮೆ. 328.

ಬಯ್ಯ, ಉಯ್ಯ. To carry off, carry. 125 (P). 232. 376.

ಬಯ್ಯನೆ. Slowly, with leisure, gently.

81. 306. 341. 480. p. 199. p. 205. 526.
p. 228.
ಬಯ್ಯಲೆ (?). = ಬಯ್ಯನೆ (?). 125.
ಬರಸು. To rub, grind, crush. 183.
276. p. 169.
ಬರೆ. To tell, relate. 323. 539. 545.
ಬಜಗು. To lie down, be inclined. 351.
526.
ಬಜತೆ. Oozing; a spring. 314. 373.
ಬಜಲ್, ಬಜಲು. To cry out. 87. 135.
377.
ಬಜಿ. To (come forth,) ooze, trickle,
flow. 237.
ಬಜಿ. A sheath, scabbard. p. 202.
p. 261.
ಬರ್ಗು. A settlement; a mass, mul-
titude; a line. 424. 454. cf. ಬಜಗು.
ಬರ್ಮೆ. One time, once; at the same
time. 389. 590.
ಬರ್ವ. One, one person. 129. 325. etc.
ಬಲ್. = ಫೊಲ್. 293. 410. 416. 418. 503.
ಬಲ್. To be pleased; to wish, like.
11. 214. 411. 466. 556. 562. 596.
613^b.
ಬಲವು. Pleasure, love. 72. 91. 403.
542. 549. 605.
ಬಲಿ, ಬಲೆ. = ಬಲ್. To be pleased, etc.
73. 230. 265. 274. 288. 444. 537.
596 (?).
ಬಲೆ. cf. ಅಲೆ. To vibrate, wave; to
make wave. 306. 596 (?).
ಬಲೆ. A fire-place. 428. cf. ಉಲ್.
ಬಲೆದಾಡು. To wave; to make wave
or swing. 306.

ಬಲ್ಮೆ. = ಬಲವು. 93.
ಬಸಗ್. Pleasure; joyous occasion,
feast. 280. 545.
ಬಸರ್, ಬಸರು. To ooze, leak, drop.
196. 292. 377.
ಬನೆ. To be pleased, delighted. 318.
329. 466. p. 253.
ಬಳ್. Good, nice. ಬಳ್ಳೊನೆ. A beauti-
ful bunch. 535.
ಬಳ್, ಬಳ, ಬಳು. In. 27. 389. 421 (ಬ
ಳಗ್). 432. p. 198. p. 204. p. 228
(ಬಳಗನೆ). p. 229 (ಬಳಗನೆ, into).
p. 268. p. 271.
ಬಳಕೊಳ್, ಬಳಗೊಳ್. To include, con-
tain, assume. 366. p. 181. p. 205.
490.
ಬಳಗೂಡು. To prevail. 574.
ಬಳಗೆ. In, into, within. 141. 232. 484.
p. 229.
ಬಳವು. They are. ✓ ಉಳ್.
ಬಳ್ವನೆ (-ಮನೆ). An inner house or
apartment. 165.
ಬಳ್ಳಿತು. Good. 310. 378.
ಬಳ್ಳಿದ. A good man. 570.
ಬಳ್ಳಿ. Good. 571.
ಬಳ್ಳಿ. A blind worm. 168.
ಬದ್ದಲ್. Being mixed together. ಬದ್ದ
ಲ್ಲರಿ. A kind of rain. 516 (?).

ಬಿ
ಬಿ. To love, pay regard. 86. 438. p. 228
(ಬಿವಳ್).
ಬಿಸರ. Boiled rice. 32.

ಒಗು, ಒಂಗು. = ಉಗು. p. 185.

ಒಳು. A stream, flood.

ಒಜ. A clever fellow, an artisan. 549.

ಒಜಿ (ಒಜಿಸ್). Luster; valour, power; pomp; a mass. 81. p. 199. p. 202. p. 212. p. 254. p. 266.

ಒಟ. Running, a run. p. 196.

ಒಡು. To run; to run away, flee. 199. 200. 264. 342. 394. 413. 414.

ಒಡು. √ ಒ.

ಒಡು. To read, study. 34. 60. 403. 529. 540. ಒದಲ್ ಇಡು. To give one's self up to reading, to begin to study.

ಒಪುದು. √ ಒ.

ಒರ. One; equal, alike, like, fit. ಒರಂತೆ. Alike; nicely. 425. 463. 604. ಒರಗಿ. Equality, similarity. ಒರಗಿಗೊಳ್.

To be on a par with. 403. 459.

ಒರಣ. A line, row. 126. 226. 331.

ಒರಣಿಸು. To be in a line or row. 77.

ಒರೆ. = ಒರ. 184 (P).

ಒರೆ (ವಾರೆ). Uneven, slanting; something uneven. 277.

ಒಲ್. = ಲೋಲ್. 222. 364. 409.

ಒಲಗ. A service; giving an audience; an audience; a levee; an assembly. 164. 336. 257. p. 228. 558. p. 254.

ಒಲಗಿಸು. To wait on, serve. 234.

ಒಳ. = ಒ. 471.

ಒಷಧ. = ಔಷಧ. ಒಷಧೀಶ್ವರ. The lord of herbs, the moon.

ಒಷ್ಠ. The upper lip; one who has an upper lip.

ಒಸರಿಸು. To get something out of the way, do away with, remove; to keep aloof, doubt. 6. 276. 529. 541.

ಒಸುಗ. (cf. ಒಸುರ and the Tamil ಒಸರ, cause, reason; and ಉತ್ಪ್ರಕ). Cause; for, on account. 275.

ಒಳ. A row, multitude, assemblage, mass. 318.

ಒಳ್ಳೆಸು. To be together with or accompanied by. 128.

ಔ

ಔಕು. To press. 146. 253.

ಔಚಿತ್ಯ. Somebody to whom one is accustomed. 264.

ಔಡಂಬರ (= ಔದುಂಬರ). A kind of tree.

ಔತನ. A meal, feast. 555.

ಔದ್ಧತ್ಯ. Largeness, greatness.

ಔರಸ. Belonging to one's breast. -ಫಲ. A legitimate son.

ಔಷಧ. = ಔಷಧ.

ಔಷಧ. A herb; a medicine; the aggregate of all herbs. Of v. 365 the first translation is: "(The place that is) the aggregate of all the herbs (that are found on the surface) of the massy mountains, (of such herbs as are apt) to allay (the sicknesses of the body) by a great number of removing qualities."

ಕ

ಕ. This letter when the initial of the second member of a compound, often appears as ಾ.

ಕ, ಕಂ. Water.

ಕಂ. = ಕಣ್.

ಕಂಕಣ. An ornament, a bracelet.

ಕಂಕಣಿ (ಕಂಕೇಲಿ). = ಅಶೇಕ. 349.

ಕಂಚುಕ. A jacket, dress.

ಕಂಚುಕಿ. A master of ceremonies. 419.

ಕಂಜ. The water-born, a lotus.

ಕಂಜಾತ. = ಕಂಜ.

ಕಂಟ. = ಕಂಠ.

ಕಂಟಕ. A thorn; an obstacle.

ಕಂಟಳಿನು. To be vicious or capricious (P). 621.

ಕಂಠ. The throat, neck; an iron style.

ಕಂಠೀರವ. The throat-roarer, the lion.

ಕಂಡ (ಖಂಡ). Flesh. 390.

ಕಂಡು. Itching; the itch. ಭುಜಕಂಡು ಹೈತಿ. The taking away of the irritation in one's arms.

ಕಂಡು. ✓ ಕಾಣ್.

ಕಂಠುಕ. A ball. 146. 611.

ಕಂದ. A child. 227. 443.

ಕಂದ. A root.

ಕಂದರ. A cave; a valley.

ಕಂದು. To fade, become pale. 278. p. 271.

ಕಂಪ. Quaking, trembling.

ಕಂಪಿಸು. To quake, be in motion.

ಕಂಪು. A smell; fragrance. 126. 195. 307. 318. 339. 352. 422. p. 200. p. 229. 556. p. 258.

ಕಂಬ, ಕಂಭ. A post, (stem), pillar.

ಕಂಬನಿ (ಕಣ್-ಪನಿ). A tear. 416.

ಕಂನುಳ (= ಜಗ್ಗಿ). A round metal plate. 127.

ಕಕ್ಕಡೆ. A sort of weapon. p. 201.

ಕಕ್ಕನ. = ಕರ್ಕರ.

ಕಕ್ಕ. The side, flank; the armpit.

ಕಕ್ಕಯಿ. A honorary bracelet. p. 201.

ಕಚ್ಚು. = ಕಚು. 150.

ಕಚ್ಚಿ. The end of a lower garment gathered up behind and tacked into the waist-band. p. 199.

ಕಜ್ಜ. = ಕಾಯ. 408. 465. 504. 533. 563. 574. 578. etc.

ಕಜ್ಜಾಯ. Sweetmeat. 329.

ಕಜ್ಜಿ. Scab, itch. 300.

ಕಟ. The hip; the temples of an elephant; a multitude; grass.

ಕಟಕ. A ring, circle, embrace; a bracelet; the side of a hill or mountain; a province, town; an army.

ಕಟಾಕ್ಷ. A side look, glance; a gracious look; favour.

ಕಟಿಲ. A trampling or bumping noise. 178. (313).

ಕಟು. Pungent; piercing. cf. ಕಡು.

ಕಟ್ಟಾಡು. To construct and play. 267.

ಕಟ್ಟಿಸು. To make tie or construct. 260.

ಕಟ್ಟು. = ಕಡು. Fierce, etc. 171. p. 184. p. 197 (ಕಟ್ಟುಬ್ಬಿಟಿ). (ಕಟ್ಟುಳ್ಳನ) p. 201. p. 245. ಕಟ್ಟಿದರ್. The very front.

ಕಟ್ಟು. To tie, fasten; to construct, build; to be joined or collected. 35.

102. 156. 189. 224. p. 165. 441. p. 184.

463. p. 199. 525. 529. p. 245.

ಕಟ್ಟು. A fastening, building; a tie.

163. 252. 421. p. 229.

ಕಟ್ಟಿ. A building, bank, dam, seat. 267.

ಕಟ್ಟಿ. (A fastening), stipulation, order, appointed time. 44.

ಕಠಿಣ. Hard, solid; cruel. cf. ಕಟ್ಟು and ಕಡು.

ಕಠೋರ. Harsh, terrible. ಕಠೋರತರ. Very cruel.

ಕಡಂಗು. To be full of desire, zeal or lust. 456. p. 196. p. 197. p. 199. 614. p. 264. 621.

ಕಡಗ. A bracelet. 207.

ಕಡಲ್. ✓ ಕಡೆ. The sea. 121. 242. 289. 290. 366. 368. 371. 482. p. 202.

ಕಡವು. A kind of shrub or tree. 523.

ಕಡಿ, ಕಡೆ. To cut, cut-off, chop, hack, fell; to bite; to churn; to beat (or pull) the strings of a musical instrument. 92. 149. 207. p. 201. 560.

ಕಡಿ. A cutting, biting; a cut, bit. 133. 386. 398. 452. p. 184. p. 271. ಕಡಿ ವೋಸು, ಕಡಿನದೆ. To be cut, be cut off.

ಕಡಿಯಾಣ. A bridle. 71. p. 199.

ಕಡಿನಾಣ. = ಕಡಿಯಾಣ. p. 199.

ಕಡು. Fierce (dangerous), strong, great, much, very. 86. 37. 51. 95. 107. 174. 307. 316. 338. 339. 357. 377. 383. 389. 399. 428. 437. 456.

p. 196. p. 197. p. 198. p. 200. p. 204.

p. 211. 533. 578. p. 258.

ಕಡುಗ. = ಖಡ್ಗ. p. 271.

ಕಡುಪು. = ಕಡುಹು. 482. p. 264.

ಕಡುಹು. Excess, heaviness, valour. 87. 208.

ಕಡೆ. An end, extremity, (at the end of = worse than); a side; a direction, place; aside. ಕಡೆಮುಗಲ್. The whole sky round about. 19. 24. 45. 103. 160. 209. 268. 270. 315. 419. 454. p. 198. ಕಡೆವಾಯ್. To go aside, escape.

ಕಡೆಗಣಿಸು (ಕಡೆಗಣ್ಣು). To disrespect, contemn. p. 199.

ಕಡೆಗೋಲ್. A churning stick. 207.

ಕಡೆಸಾಲ್. A last or outer line. 214.

ಕಡ್ಡಾಯ. Medicine. 205.

ಕಡ್ಡಿ. A small stick. 242.

ಕಣ್ಣಿ, ಕಣ್ಣು. The eye. 52. 69. 72. 195. 198. 281. 240. 305. 318. 320. 327. 331. p. 139. 349. etc. 441. p. 184. 480. p. 198. p. 202. p. 204. 496. 526. 597. 599. ಕಣ್ಣಿವರ್. To appear.

ಕಣ. A floor for beating or treading out corn; grain; a drop; a spark.

ಕಣಜ. A granary, barn. 165.

ಕಣಾ. Indeed! 62. 64. 66. 272.

ಕಣಿ (= ಶಿಲೆ). A stone, (a trifle). p. 198. ಕಣಿಯುಂ ಬಗೆಯದೆ. Not caring for in the least.

ಕಣಿ. A mine.

ಕಣಿ. An arrow. 402. p. 199.

ಕಣ್ಣಿಡಿ. An eye-spark. 449.

ಕಣ್ಣಿಡಿಸು. To cause to become bewildered. 289.

ಕಣ್ಣಿಡು. To become bewildered. 171. 289. p. 211. 601. p. 268.

ಕಣ್ಣಿಳಿಸು. To appear. 238. 239. 319. 439. 600.

ಕಣ್ಣಿ. A kind of string or rope. 119.

ಕಣ್ಣಿವಲೆ. A variety of net or snare. 99.

ಕಣ್ಣಿಳಿಸು. An eye-washing, weeping. 379.

ಕತಿಪಯ. Some.

ಕತ್ತರಿಸು. To cut. 240.

ಕತ್ತಲೆ. = ಕದ್ದಲೆ. 138. 198. 199. 264. 268. 269. 445. 503.

ಕತ್ತುರಿ. = ಕಸ್ತುರಿ.

ಕತ್ತಿ (ಕದ್ದಿ). A donkey. 57. cf. ಸರ್ವಭ.

ಕಥಾಂತರ. An intervention.

ಕಥೆ. A tale, speech.

ಕದ. A half of a folding door. 163. p. 229.

ಕದಂಬ. A kind of tree; plenty; a multitude.

ಕದರು. To stir up, make turbid; to become stirred up or turbid. 398. 482. 553. 601.

ಕದಪ್ಪ. The cheek. 327. 597.

ಕದಳಿ. The plantain.

ಕದರ್. A ray. 359. p. 200. 500. 597.

ಕದುಬು. To show violent agitation. 134. cf. ಕದರು.

ಕದ್ದು. ✓ ಕಳ್ಳೆ.

ಕನಕ. Gold.

ಕನತಿ. Shining.

ಕನಲ್. To be angry. (c. Ac.). 518.

ಕನಸು. A dream. 248.

ಕನ್ನಡ. Canarese.

ಕನ್ನಡಿ. A mirror. 1. 123. 130. 166. 331. p. 199. 599.

ಕನ್ನೆ. = ಕನ್ನೆ.

ಕನ್ನೆ. A girl, virgin.

ಕಪ್ಪೆ, ಕಬ್, ಕರ್. Black.

ಕಪಟ. Fraud, hypocrisy. ಕಪಟಿ. A hypocrite.

ಕಪಿ. A monkey.

ಕಪಿಂಜ. The hazel hen. 100.

ಕಪಿತ್ಥ. The wood-apple.

ಕಪೋತ. A pigeon or dove.

ಕಪೋಲ. A cheek.

ಕಪ್ಪ (ಕರ್ಪ. What is called for? or ಕಪ್ಪಿ?). Tribute. 181. p. 169. p. 170. 460. 495.

ಕಪ್ಪನೆ (ಕರ್ಪನೆ). Black. 396.

ಕಪ್ಪೆ (ಕರ್ಪೆ. The caller). A frog. 32. 51.

ಕಬಳ. A mouthful; a physis-ball. p. 200.

ಕಬ್ಬಕ್ಕಿ. The black bird, a kind of partridge (?). 100.

ಕಬ್ಬಿಗ. A poet. 511.

ಕಬ್ಬು. = ಕರ್ಪ. 2. 46. 240.

ಕಟ್ಟಿಗೆ. Black smoke. 102. 106.

ಕಮಠ. A tortoise.

ಕಮನೀಯ. To be loved, beautiful.

ಕಮಲ, ಕಮಳ. The lotus. 199. ಕಮ

ಳಾಪ್ತ. The lotus-friend, the sun.

ಕಯ್. = ಕೆಯ್. 434. p. 197. p. 227. 606. p. 268.

ಕರ್. Black.
 ಕರ. The hand; an elephant's trunk;
 a ray.
 ಕರಂ. Eminently, exceedingly, much.
 9. 11. 166. 239. 336. 381. 390. 393.
 394. 454. 516. 548.
 ಕರಂಕ. A small box.
 ಕರಕ. Tribute; hail.
 ಕರಕರಿಸು. To be grieved. p. 270.
 ಕರಗಿಸು. To make liquid, melt, (make
 a paste of). 286. 315.
 ಕರಸು. To become liquid, melt; to
 pine. 30. p. 271.
 ಕರಡಿ. (A growler), a bear. 112.
 413.
 ಕರಡೆ. A double drum. 127.
 ಕರಣ. Making (giving); an action;
 a document; an organ of sense.
 ಕರಣೇಕ. An accountant.
 ಕರಣೇಯ. Proper to be done.
 ಕರತಳ. = ಕರ.
 ಕರವಾಳೆ (-ಬಾಳೆ). A scimitar. 454.
 p. 201. 496.
 ಕರಿ, ಕರಿಯ. Charred, black. 53.
 ಕರಿ. An elephant. ಕರಿರಿಪು. The ele-
 phant's foe, a lion.
 ಕರಿಕು, ಕರಕು. Charring, parching.
 432. ಕರಿಕುವರಿ (-ಪರಿ). To be parched.
 ಕರಿಣಿ. A female elephant.
 ಕರುಣಿ. Compassion. ಕರುಣಾಳು, - ಲು.
 Compassionate.
 ಕರುತ. Clashing. 513.
 ಕರುನಾಡ. An upper story. p. 244.

ಕರುವು. To plaster; to make by
 plastering. 166. (cf. ಕಾರಣಿ?).
 ಕರುಳ್. An entrail. 452. p. 184.
 ಕರೆ. To cry out, call, invite. 55. 75.
 78. 243. 263. 276. 329. 457. 467.
 481. 491. p. 228. 566. p. 268. p. 270.
 p. 271.
 ಕರೆತರಿ. To bring. 188.
 ಕರೆದೊಯ್ (ಕರೆಗು ಬಯ್). To conduct
 somebody away along with one's
 self. 232.
 ಕರೆಸು. To have called. 374. 503.
 ಕಋ. A calf. 93.
 ಕಋಬು. An envious man. 378.
 ಕಋಬು. Envy, desire. 487.
 ಕಋವ. = ಕಋಬು. 186.
 ಕಋಪಿ. To milk; to yield milk; to emit;
 to rain. 41. 198. 237. 315. 345. 373.
 500. 516.
 ಕರ್ಕಟ. A crab.
 ಕರ್ಕಟಕ. = ಕರ್ಕಟ.
 ಕರ್ಕಶ. Hard, rough; roughness, se-
 verity.
 ಕರ್ಕೇಟಕ. A bad kind of serpent.
 ಕರ್ಚು. To wash. 524.
 ಕರ್ಚು. To bite, bite off; to chew.
 391. p. 184. 455. 600.
 ಕರ್ಣ. The ear.
 ಕರ್ಣಿಕಾರ. The name of a certain tree
 and plant. p. 229.
 ಕರ್ತ. A creator, maker, master.
 ಕರ್ದಮ. Mud; a fetid exudation.
 ಕರ್ನಿಕಾರ. = ಕರ್ಣಿಕಾರ.

ಕರ್ಪು. Charred, black, dark; blackness. 355.

ಕರ್ಪುರ, ಕರ್ಪುರ. Camphor.

ಕರ್ಮ. An act, work, (bad deed); a ceremony.

ಕರ್ಮಿ. A worker; a bad man.

ಕರ್ಪು. (Milk-yielding?), the sugarcane. 305.

ಕಠ. To be hard, strong, united, mixed, adhering; to acquire, learn. 403 p. 200. 555. 600.

ಕಠ, ಕಲ್ಲ. Firm; a stone. 24. 25. 52. 264. 298. 442.

ಕಲ, ಕಳ. The hum or buzz of a crowd; the uttering of a (low) plaintive, cooing or lusty sound. 317. 320. 336. 348. 360. 409.

ಕಲಂಕು. = ಕಲಕು. 433.

ಕಲಕಂಠ. What has the ಕಲ in its throat; a cuckoo, swan or dove.

ಕಲಕು. To stir up, disturb. 156. 334. 338. cf. ಕಠ.

ಕಲಭ, ಕಳಭ. A young elephant.

ಕಲನು, ಕಳನು. A standing rice crop.

ಕಲವಿಂಕ. A sparrow.

ಕಲಿ. Hard, firm, brave, knowing; a hero.

ಕಲಿತ. ✓ ಕಠ.

ಕಲಿಸು. To teach. 328. p. 127.

ಕಲ್ಪ. A precept, order; an aeon. ಕಲ್ಪಂತ. The end of the world.

ಕಲ್ಪಭಾರುಡ. A fabulous tree yielding all wishes.

ಕಲ್ಪಿತ. Made, ordered, created.

ಕಲ್ಯಾಣಿ. Prosperous; marriage.

ಕಲ್ಲೆ. Reeve: a small bunch or cluster; a coarse net used by shepherds for carrying their cooking utensils. 442.

ಕಲ್ಲಣಿಸು. Stone-eating (a sign of sorrow). 379.

ಕಲ್ಲೇಲ. A billow.

ಕಲ್ಲೆಂಟಿ. A hard clod. 30.

ಕವಚ. A jacket; armour; a coat of mail.

ಕವಡಿಕೆ. A cowrie p. 198 (as if a heap of cowries were scattered by a stone thrown into it).

ಕವಡಿಕೆ (= ಕವಟಿಕೆ?). The state of being connected with cheating (?), or a cowrie? 270.

ಕವತೆ (?). Falling upon, attack. 183.

ಕವಲ್. A pair. p. 202. ಕವಲಿಷ್ಠಿ. To separate into branches, to be fickle.

ಕವಿ. A poet. ಕವಿಂಧ್ರ. An excellent poet.

ಕವಿ. To fall upon, attack, overspread. 102. 253. 316. 412. 454. p. 202. 507. 614. 619. p. 268.

ಕವಿ. An attack, overspreading. p. 202.

ಕವಿತರ್. To fall upon, overspread. p. 202. p. 258. p. 261.

ಕವಂಸು. = ಕವಂಸು.

ಕಸ್ತೂರಿ, ಕಸ್ತೂರಿ. Musk.

ಕದಳೆ. A horn, bugle.

ಕಹಿ. Bitter. 55. cf. ಕೆಚ್ಚಿ.

ಕಳ್. To take away by force, steal. 204.

ಕಳ (ಕಣ). A floor, field. 319.

ಕಳಂಕ. A spot, stain.

ಕಳಕಳ. A 'confuse' noise. see. ಕಲಿ,

ಕಳ. 135. 144. 226. 309. 340. 371.

p. 197. p. 202. p. 268.

ಕಳಚು. To strip or throw off, remove.
134.

ಕಳಮಿ. = ಕಲಮು.

ಕಳಲೆ. cf. ಕಳೆ. To be loosened. 518.

ಕಳವಳಿಸು. To be confused, be filled
with anxiety, faint. 147. 255.

ಕಳವು. Theft. 190. 223.

ಕಳವೆ. = ಕಳಮಿ. 77.

ಕಳಸ, ಕಳಕಳ, ಕಲಸ. A rounded pin-
nacle or ball; a vase.

ಕಳಾಪ, ಕಲಾಪ. A mass, bundle.

ಕಳಿಂಗ. The fork-tailed shrike.

ಕಳುಪು. = ಕಳುಯು. 420. p. 170. 458.

ಕಳುಹಿಸು. To have (one's self) sent. 505.

ಕಳುಹು. To send away, dismiss, send.

75. 364. 418. 468. 472. 485. 487. 530.

532. 533. 539. 541.

ಕಳೆ, ಕಳಿ. To remove, get rid of,
leave behind, loose, spend, cross,
go beyond; to go away. 2 3. 141.
156. 157. 262. 304. 307. 342. 383.
410. 436. p. 177. 474. p. 202. p. 204.
500. (p. 229?). 580. 596. p. 261.

ಕಳೆ. Brightness, lustre. 93. 289. 382.
(p. 229?). 554. 596. ಕಳೆಗಡು. To
loose one's lustre, become dim.

ಕಳ್ಳ. A robber, thief; a bad person.
204. 570. 571.

ಕಡಕಡ. = ಕಳಕಳ. 104.

ಕಡಕಡಿಸು. To utter a lusty sound. 444.

ಕಡ್ಡಲೆ. Darkness. 359.

ಕಾಂಚನ. Gold.

ಕಾಂಚಿ. A string of the flowers of
the Abrus precatorius.

ಕಾಂತ. A friend, master.

ಕಾಂತ. A stone.

ಕಾಂತಾರ. A wild, forest.

ಕಾಂತಿ. Lustre

ಕಾಂತೆ. A mistress, lady, a woman.

ಕಾರ. A crow. ಕಾರಕಳಿ. A multitude
of crows.

ಕಾರಕಿಪು. The crow-foe, a kind of bird.
99.

ಕಾಗೆ. = ಕಾರ. 390.

ಕಾಡೆ, ಕಾಡು (ಕಾಡು). A forest, wild.

59. 113. 142. 378. 401. 413. 484. 487.

ಕಾಡ್ಗಿಚ್ಚು (ಕಾಡ್ಗಿಚ್ಚು). Wild fire on
mountains, etc. 158.

ಕಾಣಿ. To perceive, see; to appear. 55.

65. 89. 131. 192. 223. 234. 237. 242.

248. 258. 296. 304. 326. 328. 329.

341. 360. 361. 371. 376. 377. 387.

389. 400. 402. etc. p. 185. 460. 471.

p. 196. p. 199. p. 202. p. 205. 486.

489. 523. 528. 529. 533. 538. 542.

545. p. 258. 617. 624. p. 268. p. 269.

628. p. 270 (twice). p. 271.

ಕಾಣಿಕೆ. (A seeing or showing), a pre-
sent. 227. 229. 230. 234. 488. 506.

ಕಾಣಿಸು. To make appear (or experi-
ence), let see, show; to make one's
self appear, to appear. 177. 263.
294. 314. 379. 397. 412. p. 201.

p. 205. 488. ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳೆ. To have shown to one's self. 231.

ಕಾಣ್ಕೆ. = ಕಾಣಿಕೆ. 419. 422. 458. 535.

ಕಾತರಿಸು. To be in a hurry, be uneasy.

ಕಾಡು. √ ಕಾಯ್.

ಕಾಡು. To fight. 180. 181. 359. 458. 497. 498.

ಕಾನನ. A forest.

ಕಾಬುರುಲೆ (?). A kind of bird. 100.

ಕಾಮ. Love, desire; desirous.

ಕಾಮಿನಿ. A woman.

ಕಾಯ್. To guard, keep in check, protect. 34. 307. 544. 593.

ಕಾಯ್. To be or become hot. 101. 316. 437.

ಕಾಯ್. To get or bear young fruits. 345. 351.

ಕಾಯ್, ಕಾಯು. An unripe fruit. 54. 321.

ಕಾಯ. The body.

ಕಾಪು (ಕಾಯ್ಪು). Guarding, watching. p. 229.

ಕಾಯ್ಪು. Heat. 316. 430. p. 196.

ಕಾರ್, ಕಾರು. Black; the dark, i. e. rainy, season. 245. 344. 352. 380. 395. 477. 497. 512. 520.

ಕಾರಂಡೆ. A sort of duck.

ಕಾರಕ. Making. ಕಾರಕವಿರಹಿತ. A sentence in which the agent is not clearly pointed out.

ಕಾರಣ. Cause, reason. (ಅಡುಕಾರಣ, p. 228 587.)

ಕಾರಣಿಕ. A man of judgment.

ಕಾರಣೆ. The red ornamental stripe or

painting upon the lower parts of the walls of a house. 126. 166. 214.

ಕಾರಿಯು. = ಕಾರ್ಯ

ಕಾರುಣ್ಯ. Pity.

ಕಾಱ್. To vomit, emit. 560.

ಕಾರ್ಪಣ್ಯ. Poverty; avariciousness.

ಕಾರ್ಬಲೆ. (Black net?), a variety of net. 550.

ಕಾರ್ಬೋಗಿ. Black smoke. 549.

ಕಾರ್ಯ. A work, business, affair.

ಕಾರ್ಪ್ಪು. Blackness, darkness.

ಕಾಲ್, ಕಾಲು. A foot, leg. 53. 232. 287.

288. 376. 386. 416. 451. etc. p. 196.

p. 197. p. 198. p. 201. 524. 542. 560.

604. 630. ಕಾಲವೆ. A foot soldier. 178.

ಕಾಲ. Time; death.

ಕಾಲ, ಕಾಳೆ. = ಕಾಳ್, ಕಾಳು.

ಕಾಲಾನುಕಾಲ. From time to time, now and then.

ಕಾಲುಗಣ್ಣಿ (-ಕಣ್ಣಿ). A variety of string or snare. 119.

ಕಾಲ್ಕುಪ್ಪನ (ಕಾಲ್-). Trowsers. p. 199.

ಕಾಲ್ಗಡು. To become lame, be impeded. 341.

ಕಾಲ್ಕೊಳ್ಳೆ. To lift up one's foot. p. 198.

ಕಾಲ್ದಿಡಿ (-ತುಡಿ). To trample upon with the feet. 240.

ಕಾಲ್ಕರಿ. A kind of rain. 516.

ಕಾವ (ಕಾಯ್ಪು). √ ಕಾಯ್.

ಕಾವಲೆ (?). = ಕಾಲುವೆ. A channel. 235.

ಕಾವಿ. Red; red chalk, (cloth coloured with it). 34.

ಕಾವ್ಯ. Poetry.

ಕಾಸರ. A buffalo.

ಕಾಸು. To heat, to boil. 106. 240.

321. 549.

ಕಾಡು. Heat. 314.

ಕಾಡುರ. Vexation, trouble. 289.

ಕಾಳ. = ಕಾಳ್.

ಕಾಳಕೂಟ. A kind of virulent poison.

ಕಾಳಗ. A war, fight.

ಕಾಳ್, ಕಾಳು. Black; very wicked. 157.

p. 184.

ಕಾಳೆ. = ಕಡಳೆ. 127.

ಕಿಂಕರ. A servant, slave.

ಕಿಂಕಿಣಿಕೆ. A small bell.

ಕಿಂಚಿತ್ತು. Whatsoever.

ಕಿಂಚುಲಕ. A worm, prawn, shrimp.

ಕಿಕ್ಕಿಣಿ. To be thickset, crowded. 239.

ಕಿಚ್ಚು. Fire. 60. 150. 291.

ಕಿಡಿ. A spark. 95. 101. 106. 107. 169.

170. 400. 449. 455. 496.

ಕಿತ್ತಳೆ. An orange. 140.

ಕಿತ್ತು. √ ಕೀಡು.

ಕಿರಣ. A ray.

ಕಿರಯ (ಕ್ರಯ). A price.

ಕಿರಾತ. A forester, fowler.

ಕಿಣಿ, ಕಿಣಿಯ. Little, small. 282. 287.

ಕಿಣು. = ಕಿಣಿ. 513.

ಕಿಣು. To be veiled, darkened; to be separated. 278.

ಕಿಣುವಣಿ. A small young one. 510.

ಕಿಣುನೆರಳೆ. The little finger. 534.

ಕಿಣುನೆಲರಿ (-ಎಲರಿ) A breeze. 260.

ಕಿರ್ಬರಿ, ಕಿಟ್ಟರಿ. The lower part of the side, the region of the stomach. 451.

ಕಿಲಕಿಲೆ. A cry expressing joy, etc. of. ಕಿಳಕಿಳ.

ಕಿವಿ. The ear. 175. 237. 304. 399. 400.

p. 198. p. 199. 545. 604. ಕಿವಿವೊಗು.

To enter or fall into the ear.

ಕಿಳಕಳ. A screeching sound. 104.

ಕಿಳಿವು, ಕಿಳಿರಿ. To neigh. p. 198. 620. 621.

ಕಿಡು. Low; base, mean. ಕಿಡುಪ್ಪಿಟ್ಟಿ. The abdomen. 393. p. 200. 511.

ಕಿಡ್ಡು. √ ಕೀಡು

ಕೀರ. A parrot.

ಕೀರ (ಕ್ಷೀರ). Milk.

ಕೀರ್ತಿ. Praise, honour.

ಕೀರ್ತ್ಯ. Praiseworthy, famous.

ಕೀಲಿಸು. To fix in. p. 229.

ಕೀಳು. = ಕಿಡು, ಕೀಡು. 280.

ಕೀಡು. To draw or pull out; (to lift up one's legs). 402. 479. p. 198. 613.

ಕು. Bad, inferior.

ಕುಂಕುಮ. A crimson powder.

ಕುಂಜರ. An elephant. ಕುಂಜರೇಂದ್ರ. The chief among the elephants.

ಕುಂಡಳ. An ear-ring; a ring.

ಕುಂಠ. A spear, lance.

ಕುಂದು. To shrivel, decrease, become fragile, fail. 93. 152. 239. 412. 455. p. 239. 596. p. 271.

ಕುಂಬು. = ಕೊಂಬು. A bow, obeisance.

ಕುಂಬಿದು. To do obeisance. 601.

ಕುಂಭ. A pot; = ಕುಂಭಸ್ಥಳ.

ಕುಂಭಸ್ಥಳ. The frontal globe of an elephant's head.

ಕುಂಭಿ. An elephant.

ಕುಂಠಿ. A kind of bird. 99.

ಕುಕ್ಕು. To peck. 390.

ಕುಕ್ಕೆ. A small basket. 206.

ಕುಗ್ಗ (ಕುಬ್ಬ). To contract, be decreased, sink. 409.

ಕುಜ್ಜು. A bunch, bouquet, tassel. 124. 166. p. 198.

ಕುಜ. A tree.

ಕುಟಜ. A thorn tree; a useful medicinal plant.

ಕುಟಿಲ. Crooked, deceitful.

ಕುಟ್ಟು. To strike, beat, pound. 146.

ಕುಡಿ. To drink. 5. 81. 427. ಕುಡಿನಾಲ್. milk to drink. 323.

ಕುಡಿ. A point; an eye, bud, germ, shoot; extremity. 243. 335. 348. 366. 496.

ಕುಡು. To give. 329. 358. p. 172. 449. p. 202. 629.

ಕುಡುಪು. The thing with which a musical instrument is struck. p. 208.

ಕುಣಿ. To dance. 335. 496. 508. 522.

ಕುತ್ತುಪ್ಪ. A thicket. 401. 402.

ಕುಡಿ. To be boiled, boil. 101. 121.

ಕುಡುರೆ. A horse. 341. 400.

ಕುಡ್ಬಲಿ. A spade.

ಕುಣಿಕೆ. A sack. 76. 77.

ಕುಣುಂಗು. To bend, stoop, couch. 449. p. 197.

ಕುಣ್ಣಿ. A (young) dog. 81. 134.

ಕುಣಿತ. Enraged.

ಕುಪ್ಪನ. = ಕೂರ್ಪನ. 534. 604.

ಕುಪ್ಪಳಿಸು. To jump up with the feet kept together; to be together or in a heap. 449. p. 184.

ಕುಪ್ಪಿಗೆ. A small vessel. 618.

ಕುಮತಿ. An evil-minded person

ಕುಮಾರ. A son. ಕುಮಾರಕ. A little son.

ಕುಮುದ. Wicked desire; the white water-lily.

ಕುರಂಗ. A monkey; an antelope (= ಎರಲೆ. 114); (a musk deer).

ಕುರುಜು. An artificial mound; a decorated ear. 123. 125.

ಕುರುಡ. A blind man; blind. 60. 130.

ಕುರುಷ. 184. An island. Bh. i. 12, 5.

ಕುರುವಕ. A crimson amaranth.

ಕುರುವು. = ಕುರುವ. 184.

ಕುರುಳ್, ಕುರುಳು. A curl of hair. 327.

ಕುರುಳ್ಳು. To turn about, flourish, brandish. p. 261.

ಕುಪ್ಪಿ. A sheep. 46.

ಕುಪ್ಪುಪು. A sign, token. 375. 376. 539.

ಕುಪ್ಪುಡು. = ಕುಪ್ಪುಪು. 46.

ಕುಲಿ, ಕುಳ. A flock, herd, tribe, family; a mass; massy.

ಕುಮರ. = ಕ.ಮಾರಂ. 94. 127.

ಕುವಲಿಯು. A water-lily.

ಕುಲಲಿ. Healthy, clever; health.

ಕುಶೀಲಿಕ (= ಕುಶೀಲವ). A dancer.

ಕುಸಿ. To be damaged, break down or sink in. p. 197. 610.

ಕುಸುಬು. To beat, strike. 134.

ಕುಸುಮ. A flower. ಕುಸುಮರಸ. The flower-essence, honey.

ಕುಸುಮಿತ. Blossomed.

ಕುಸುರಿ. The pulp or small seeds of fruit. ಕುಸುರಿದಪ್ಪ. To cut up fine. 42.

ಕುಹಕ. Fraudulence; fraudulent, hypocritical. ಕುಹಕಿ. A cheat.

ಕುಳ. A grammatical name of the true Canarese letter ಕ.

ಕುಳ್ಳಿರಾ (ಕುಳ್ಳಿರ). To be bent, sit down, sit. 361. 419. p. 196. p. 212. p. 222.

526. p. 228. p. 229. p. 239. p. 245.

ಕುಳ್ಳಿರಿಸು. To make sit down. p. 491.

ಕೂಂಕು. To soar upwards. 614.

ಕೂಗು. To cry aloud, shout. 263. 334. p. 270.

ಕೂಟ. A joining, meeting; company; a (fraudulent) admixture; deceit; arsenic (vide ಕಾಳಕೂಟ). 569.

ಕೂಡ. Together with. 299. 409.

ಕೂಡು. To come together, be joined, meet, be possible, be in company, accord as in music; to join. 149. 169. 173. 199. 259. 321. 334. 386. 446. 484. p. 228. 540. 556. 603.

ಕೂಡೆ. Together, together with; at once; at the same time. 10. 138. 174. 193. 264. 268. 269. 272. 330. 372. 378. 399. 401. 416. 418. 486. 489. 551.

ಕೂದಲ್. The hair. 136.

ಕೂರ್, ಕೂರ್ದು. Sharp, fierce; bad, rude. 54. 402. 441. 560.

ಕೂರ್ಪಾಸ. A bodice, jacket, etc.

ಕೂರ್ಮ. Love, respect. 535. 590. p. 261.

ಕೂಳಿ. A coarse net. 442.

ಕೂಡು. Boiled rice, food. 77. 81. 82. 148.

ಕೂಡು. = ಕೂರ್. p. 197.

ಕೃತಿ. Creating, making.

ಕೃತ. Made; ordered.

ಕೃತಕ. Artificial, (hypocritical); artifice.

ಕೃತಿ. A work, deed, business.

ಕೃತ್ಯ. = ಕೃತಿ.

ಕೃಪೆ. Pity, grace.

ಕೃಪಾಣ. A scimitar.

ಕೃಪಾಣು. Fire.

ಕೃಷಿಕ. An agriculturist.

ಕೃಷ್ಣ. Black. ಕೃಷ್ಣಮೃಗ. The black antelope.

ಕೆಂ, ಕೆನ್ (ಕಿಂ, ಕಿನ್). Red. 360. 368. 400. 441. p. 196. 496. 559. 604.

ಕೆಂಕಣಿ. A red (affectionate) eye (red colour). 608. ಕೆಂಕಣಿಬೆ. = ಕೆಂಕಣಿ ಪದೆ.

ಕೆಂಗೇನ. A red or shining coal. 268.

ಕೆಂಡ. A live coal. 268. 338. 387. 389. 390. 428. 569.

ಕೆಂದಳ. A red leaf. 319.

ಕೆಂದಳಿ. Red young sprouts or leaves. 241.

ಕೆಂಫಾಳೆ. Red dust. 176.

ಕೆಂಪ. Red; redness. 195; 199. 261. 264. 269. 333. 355. 357. 547. 596.

ಕೆಂಬಿಯುಗೆ. = ಕೆಂ-ಪದಿಯುಗೆ. 608.

ಕೆಡ್ಡು. Pith. p. 198.

ಕೆಟ್ಟು. √ ಕೆಡು. ಕೆಡು.

ಕೆಡಪ್ಪ. To make fall, throw down, fell. 399. p. 198.

ಕೆಡಪ್ಪ. = ಕೆಡಪ್ಪ. p. 201.

ಕೆಡಪ್ಪ. = ಕೆಡಪ್ಪ. 190. 396.

ಕೆಡಿಸು. To destroy, ruin, impair, make disappear. 131. 176. 476. p. 196.

503. 543. 562. ಕಾಲೆಡೆಸು. To retard, hinder.

ಕೆಡು, ಕೆಡು. To be ruined, go out, be impaired. 399. 476. 533 p. 271.

ಕೆಡೆ, ಕೆಡೆ. To fall, be beaten down. 456. p. 268.

ಕೆಣಕು. To provoke, irritate. 133. 158.

ಕೆತ್ತು. ✓ ಕೆಟು.

ಕೆಡಪ್ಪ. To scratch, paw; to be dishevelled, be scattered about, to spread; to throw or scatter about. 117. 119. 169. 312. 345. 378. 392. 398. p. 184. p. 198.

ಕೆನೆ. Scum, cream. 368.

ಕೆಮ್ಮನೆ. Uselessly. 476.

ಕೆಯ. The hand; the elephant's trunk. 50. 85. 156. 251. 260. 310. 332. 389. 524. p. 228. 538. ಕೆಯ್ಯ ಮುಟ್ಟು. To touch.

ಕೆಯ್ಯ. A field. 307.

ಕೆಯ್ಯಳ್. To seize, take, take possession of, hold; to regard. 260. 414. p. 199. 505. 604.

ಕೆಯ್ಯಣಿಕೆ. = ಕಾಣಿಕೆ. 506.

ಕೆಯ್ಯಡು. To loose the power (or hold) of one's hand. 399.

ಕೆಯ್ಯಿಯ, ಕೆಯ್ಯೆಗಿಯ. To rub down (a horse); to decorate. p. 197. p. 254.

ಕೆಯ್ಯಡು. To shake hands. 251.

ಕೆಯ್ಯ. A weapon. 169. 177. 178. p. 202. p. 261.

ಕೆಯ್ಯಡುಕು (-ತುಡುಕು). To stretch out the hand hastily for seizing. 389.

ಕೆಯ್ಯ. Bitterness; bitter. 36.

ಕೆಯ್ಯಾಪ್. To get or escape out of one's hands; to become excessive. 182. 386.

ಕೆಯ್ಯರ್ಪಿಸು. To deliver over. 488.

ಕೆರಳ್. To become furious or very angry. p. 185. p. 186. 492. 495.

ಕೆಟಿ. A tank. 235. 302. 314. 480.

ಕೆರ್ಪ. A sandal. 441.

ಕೆಲ. Side; left side or right side; aside; (= ಎಡೆ. A leaf-plate). 93. 186. 305. 308. 399. p. 184. p. 200. 513. 528. 534. 547. 555. 624. ಕೆಲದಿಗೆ. To go aside.

ಕೆಲವು. A few. 324.

ಕೆಲಸ. Work, business. 84.

ಕೆಸಪ್. Mud. 29. 196. p. 184. 571.

ಕೆಳಗೆ. Beneath; down. 388. p. 229.

ಕೆಳದಿ. A female friend. 230. 306. 486.

ಕೆಳಿ. Friendship, love. 382. 521. ಕೆಳಿ ಗೊಳ್. To be on intimate terms.

ಕೆಳಿಯ. A male friend. 362.

ಕೇರಿ. A peacock.

ಕೇಗು. To cry, as a peacock. 522.

ಕೇಣ. Shame, hesitation. 177.

ಕೇತರಿ. A tree, the pandanus odoratissimus.

ಕೇತನ. A banner, flag.

ಕೇತು. = ಕೇತನ.

ಕೇದಗೆ. = ಕೇತರಿ. 523.

ಕೇರ್ (= ಗೋಡೆ). A wall. p. 196. p. 228.

ಕೇರಳ. = ಮಲೆಯಾಳ.

ಕೇರಿ. A street. 124.

ಕೇಶ. The hair.

ಕೇಸರ. A mane; the filament of a lotus,

etc.; pollen. ಕೇಸರಿ. The maned one, a lion.
 ಕೇಸಿ. Red. ಕೇಸುರಿ. A red flame. 98. 106. 107.
 ಕೇಳಿ, ಕೇಳು. To hear. listen to; to ask. 20. 21. 37. 44. 74. 131. 210. 245. 258. 324. 362. p. 183. p. 187. etc. 563.
 ಕೇಳಿ. Play, sport, pleasure.
 ಕೇಳಿಸು. To play, perform. 176.
 ಕೈ. = ಕೈಯ. 433. 451. p. 201. 539.
 ಕೈಗಾಣು. To be transgressing, be overbearing. p. 264.
 ಕೈಗೈ. = ಕೈಯಿ. 433.
 ಕೈಕರ್ಯ. Service.
 ಕೈದು. = ಕೈಯು.
 ಕೈಮಿ (ಕೈಯಿ). Dexterity. 251.
 ಕೈರವ. The white water-lily. 199.
 ಕೈಸಾರಿ. To come to hand, be obtained, p. 213.
 ಕೊಂಕಣಿ. The Concan country.
 ಕೊಂಕು. To be crooked or curved. 149.
 ಕೊಂಕು. Crooked, curved, bent. 400. 441.
 ಕೊಂಬೆ. = ಕೊಂಬೆ. 100. 196. 503.
 ಕೊಂಡಾಡು (ಕೊಂಡು ಅಡು). To praise. 69. 256. 489.
 ಕೊಂಡು. ✓ ಕೊಳ್ಳಿ.
 ಕೊಂಡು. ✓ ಕೊಳ್ಳಿ.
 ಕೊಂಬು. ✓ ಕೊಳ್ಳಿ.
 ಕೊಂಬು. A horn; a branch. 241. 339. 455. cf. ಕೊಂಬು, ಕೊಂಕು.
 ಕೊಂಬುಗಾಳಿ (-ಕಾಳಿ). A curved horn. 127.

ಕೊಕ್ಕು. The beak or bill. 390. 392.
 ಕೊಟ್ಟ. A tuft, comb. 247. cf. ಕುಡಿ.
 ಕೊಟ್ಟು (=ಕೊಟ್ಟುಕೆ). A paddy bird. 100.
 ಕೊಡಂಕೆ. The ear. p. 197. 598.
 ಕೊಡ. An earthen pot. 222. 422.
 ಕೊಡಪು. = ಕೊಡಪು. 437. p. 198.
 ಕೊಡಪು. To shake off, throw off or down; (to shake). 87. 107. 137. 147.
 ಕೊಡು, ಕುಡು. To give away, give. present, emit. 24. 27. 44. 86. 88. 136. 207. 219. 229. 230. 236. 251. 297. 311. 399. 456. 458. 467. 501. 504. 531. 532. 539. p. 234. 543. p. 254. ಕೊಟ್ಟು ವೇದಿ. To upraid. 56.
 ಕೊಡೆ. A parasol. 213. 371. 378. 438.
 ಕೊತ್ತಳ. The bastion of a fort. 189.
 ಕೊತ್ತಿ. A cat. 57.
 ಕೊನರ್. A shoot, tendril. 335. 338. 535.
 ಕೊನೆ. A point, extremity, top, branch, bunch (of plantains). 332. 337. 400. 449. p. 197. 534. 535. ಕೊನೆವಸುರ್. A sharp claw.
 ಕೊಬ್ಬು (ಕೊವು). To be fat, rank, proud. 186. 400.
 ಕೊಬ್ಬು. Fat, rankness, luxuriance, pride. 240.
 ಕೊಯ್, ಕುಯ್. To cut, cut off. 158. 376. 528.
 ಕೊರಗು. To become sapless, wane, suffer pain. 268. 382. p. 271.
 ಕೊರಲ್. The neck, throat. 158. 239. 306. 400. 480. p. 197. p. 198. p. 271.

ಕೊಟಿ. To cut or saw into, to cut into pieces, to break through. p. 228. p. 271.

ಕೊವು. = ಕೊಬ್ಬು. To be fat, etc. 305.

ಕೊಲ್, ಕುಲ್. To beat down, kill. 40. 89. 202. 246. 375. 400. 413. 452. 455. 502. 544.

ಕೊಲಿಸು. To have killed. 503.

ಕೊಲಿ. Killing, murder. 395. p. 197.

ಕೈಗೊಲಿ. The act (or faculty) of killing with the trunk.

ಕೊಳ್. To take; to receive, obtain; to buy; to take possession of; to take to; to take away; to experience. 5. 37. 41. 131. 148. 229. 233. 259. 264. 268. 325. 349. 376. 388. 392. 418. 430. 458. 466. 469. p. 198. 537. 542. 593.

ಕೊಳ. A tank. 101. 235. 254. 255. 303. 304. 307. 318. 319. 334. 348. 360. 398. 432. 474. 555.

ಕೊಳಗು. A hoof. 624.

ಕೊಳವೇರಿ (= ಅಮಚ). A fragrant grass (a sort of Andropogon). p. 228.

ಕೊಳಿಸು. To make take, obtain or experience. 406. 463. p. 199. 615.

ಕೊಳುಗುಳ. = ಕೊಳಗ. p. 212.

ಕೊಳ್ಳ. (= ನಿಕುಂಜ). A thicket. 184.

ಕೊಡು. Putridness. p. 184.

ಕೊಡುಚಿ. Rot, putrid decay. 53.

ಕೊಡು. To rot, decay. 54.

ಕೋಕ. The ruddy goose.

ಕೋಕನದ. The red water-lily; the red lotus. 319.

ಕೋಕಿ. = ಚಕ್ರವಾಕ. 508.

ಕೋಕಿಲ. The cuckoo.

ಕೋಗಲಿ. = ಕೋಕಿಲ. (Regarding its eggs see v. 411.)

ಕೋಟಿ. A point; ten million.

ಕೋಟಿ. A fort. 189. 294. 332. 543. (p. 261?).

ಕೋಡು. A monkey. 59.

ಕೋಡು. A point, peak; a horn, (a husk); a branch. 264. 388. 392. p. 198.

ಕೋಣಿ. An instrument for beating a musical instrument. p. 196. 512. p. 256.

ಕೋಣಿ. A male buffalo. 60.

ಕೋದಂಡ. A bow; (the sugar-cane flag). 240.

ಕೋಪ. Anger, wrath.

ಕೋರಕ. A flower bud.

ಕೋಲ್. A stick, staff; an arrow. 232. 399. 401. 442. 524.

ಕೋಲಾಡಲ. A great and confused noise; shouting.

ಕೋಶ. A receptacle; a storehouse, store, treasure.

ಕೋಯಿ. A fowl (cock or hen). 199.

ಕೌಂಗು. The Areca nut and tree.

ಕೌಶ್ವೇಯಕ. A sword.

ಕೌತುಕ. A novelty, wonder; surprise.

ಕಾರ್ (ಕವರ್). A fetid smell. 107.

ಕೌಶಲ. Happiness; skilfulness.

ಕೌಳಿಕ. Deceit. 232. cf. ಕೂಡು. Bad.

ಕ್ರಮ. Step; order, arrangement.

ಕ್ರವ್ಯ. Raw flesh. ಕ್ರವ್ಯಾದ. Raw flesh-eater.

ಕ್ರಿಯೆ. Action; an act; the predicate.

ಕ್ರಿಯಾಳಂಕಾರಹೀನ. A sentence that does not show any elegance in the use of the predicate.

ಕ್ರೀಡಿಸು. To play.

ಕ್ರೀಡೆ. Sport.

ಕ್ರೂರ. Cruel, harsh.

ಕ್ರೋಡ. A hog.

ಕ್ರೋಶ. A measure of length of about three Eng. miles.

ಕ್ರೌಂಚ. A kind of heron or curlew.

ಕ್ಷಣ. A moment.

ಕ್ಷತಿ. Hurting, destroying, harm.

ಕ್ಷತ್ರ. The military order.

ಕ್ಷತ್ರಿಯ. A man of the ಕ್ಷತ್ರ.

ಕ್ಷಯ. Decay, annihilation.

ಕ್ಷಳ. A grammatical name of the Sanscrit letter ಲ, distinguishing it from the ಕುಳ.

ಕ್ಷಿತಿ. The earth. ಕ್ಷಿತಿನಾಥ, ಕ್ಷಿತಿಪತಿ, ಕ್ಷಿತಿಪಾಲ. A king.

ಕ್ಷೇತ್ರ. A field.

ಕ್ಷೀಣ. The earth.

ಕ್ಷೋಭ. Agitation, commotion.

ಕ್ಷೃತಿ. The earth. ಕ್ಷೃತಿಪಾಲ. A king.

ಖ

ಖ. The sky.

ಖಂಡ. A piece, part; flesh.

ಖಂಡವಲಿ. A variety of net. 119.

ಖಂಡಕರ್ಕರೆ. Sugar candy.

ಖಂಡಿಸು. To be broken or severed; to sever.

ಖಂಡೆಯ. A point. 114.

ಖಗ. The sky-goer, a bird.

ಖಚಿತ. Provided or enriched with, inlaid, tied.

ಖಡ್ಗ. A sword; a rhinoceros's horn; a rhinoceros. 98. 114.

ಖಣಿ. A rustling or clashing sound. 178.

ಖಿತಿ. Anger, passion.

ಖರ. Sharp; hot, rough.

ಖಜೂರ. The date tree.

ಖಲೀನ. The bit of a bridle.

ಖಳ (=ಕಳ್ಳ). A wicked person.

ಖಾಡಾಖಾಡಿ. A combat. 147.

ಖಾತಿ. = ಖಿತಿ. 85.

ಖಿಳಿ (=ಕಿರಿ, ವಿರಿ?). A wild boar. 112.

ಖುರ. A hoof.

ಖೋಡಿ. Evil, deceit. 271.

ಗ

ಗ. This letter when the initial of the second member of a compound, often is a substitute for ಕ.

ಗ. Going; a place to go to.

ಗಂಗ. The going or flowing one; the Ganges.

ಗಂಟು. A knot, joint. 104.

ಗಂಡ. Huge, wonderful. 120; a husband. 55.

ಗಂಡು. Valiant, great; a male; valour. 53. 450. p. 254. ಗಂಡುಗೊಳ್ಳೆ. To become courageous or fierce.

ಗಂಡೂವದ. The joint-walker, a worm.

ಗಂತು. A dance. 139.

ಗಂಧ. Fragrance, perfume; sandal.

ಗಂಧರ್ವ. A horse.

ಗಂಭೀರ. = ಗಭೀರ.

ಗಂಹರ. = ಗಂಧರ.

ಗಗನ, ಗಗನಸ್ಥಳ. The sky. ಗಗನಮಣಿ.

The sky-jewel, the sun.

ಗಜ. An elephant. ಗಜೇಂದ್ರ. The chief of all elephants. ಗಜವರಿ. The elephant-foe, a lion.

ಗಜಗಲಿಸು. To glitter. 91.

ಗಜರ, ಗಜರು. To produce a loud sound. 91. 127. p. 184. p. 185. p. 197.

ಗಜುಗ. An unnatural protuberance from a perished eye. 52.

ಗಟ್ಟಿಸು. To knock against, beat. 137.

ಗತ. Well! eh! 11. 271. 373. 382. 595.

ಗತೂ. A mass, multitude. 102. 107. 128. 141. 219. 355. 512. 527. 604.

ಗತಬದಿಸು. To be confused, (difficult?). 113.

ಗಡಿ. A frontier; (district, place). 222. (296).

ಗದ್ದ. The beard. 205.

ಗೂ. A mass, assemblage, host; a metrical foot.

ಗಣಕ, ಗಣಕ. An accountant, clerk.

ಗಣಿಕೆ. A dancing girl.

ಗಣಿಸು. To count, esteem, think of.

ಗಣ್ಯ. Fit to be counted or esteemed.

ಗತ. Gone, gone to, entered, (having obtained).

ಗತಿ. A going, course, walk, behaviour; condition, destiny. ಗತಿಗೊಳ್. To walk, move, play. 219.

ಗದೆ. A club.

ಗದ್ದೆ. A faltering voice, a sob. 416.

ಗದ್ದಿಸು. To reprove, rebuke. 343.

ಗದ್ದುಗೆ. A seat, throne. 308. 540.

ಗದ್ಯ. Prose.

ಗದ್ಯಗತಕ. Great decoit. 564.

ಗಬ್ಬಿ (ಗರ್ವ). Proud. 400.

ಗಬ್ಬರಿಸು. To dig. 279.

ಗಭೀರ. Deep; deep-toned.

ಗಮಕ. Leading; an impulse-compound, cf. Sâtras 168 seq.

ಗಮಕಿ. A lofty woman; a singer.

ಗಮನ. Going; departure.

ಗಮಿಸು To go.

ಗರಗಸು (ಕ್ರೇಟ). A saw. 158.

ಗರವೊಟ್ಟನೆ. Whirling; frenzy. 103.

ಗರಿಗ (ಗರುಗ). A kind of bird, the ಭ್ರಂಸರಾಜ. 100.

ಗರುನ (ಗರ್ವ). Haughty; a venerable person. 274. 276.

ಗಣಿ. A feather, wing; a leaf. 378. 392. 411. 440. 478. p. 199. p. 201.

510. 513. p. 229. 598. ಗಣಿಗಣಿ. A winged arrow. p. 199.

ಗರ್ಗರ. A small round bell. p. 199.

ಗರ್ಜನೆ. Rolling, roaring, shouting.

ಗರ್ಜಿತ. = ಗರ್ಜನೆ.

ಗರ್ಜಿಸು. To roar, shout.

ಗರ್ತ. A hole; a ditch.

ಗರ್ವ. Pride.

ಗರ್ವಿಸು. To be proud.

ಗವಾಪ್ಪದ. A cow-pen,

ಗಹಗಹಿಸು. To produce the sound of loud laughter. p. 205.

ಗಹನ. A forest.

ಗಹ್ವರ. A thicket; a cave.

ಗಳ, ಗಲ. The throat.

ಗಳತ. Dropped.

ಗಡಪು. To chatter. 419.

ಗಡುಗಿ. An Indian hour of twenty four Eng. minutes. 247.

ಗಾಡಿ. Beauty; nicely. p. 222. p. 228 (twice). 574. p. 254.

ಗಾಡಿಸು (ಗಾಡಿಸು). To be great or amassed. 489.

ಗಾಢ. Dived into; great, strong; excess.

ಗಾಣ. A mill. 240.

ಗಾನ. Song, music.

ಗಾಯಕ. A singer, musician.

ಗಾಲಿ. A wheel. 288. 332.

ಗಾವ. = ಗ್ರಾಮ. ಗಾವನಿಂಗ. The village lion, a dog. 130.

ಗಾವಳಿ. A sound. 296. 340.

ಗಾವು. A distance of about ten or twelve Eng. miles. 210.

ಗಾಹು. Diving into; cunning, deceit; entrance. 113.

ಗಾಳ. A hook, an angle. 442.

ಗಾಳಿ. Wind. 224. 236. 259. 267. 303. 315. 335. 345. 414. p. 197. 508.

ಗಂಟಲ್. A kind of bird. 100.

ಗಡ. A small tree, plant. 37.

ಗಡುಗ. The falcon or hawk. 146. 442.

ಗಡಿಬಿಡಿ. A small drum shaped like an hour-glass. 127.

ಗರಿ, ಗಿರ್. The sound of whirring or whirling. p. 202.

ಗರಿ. A mountain. ಗರಿವುಜ. The name of a town.

ಗರಿ. A whirring noise. 146. ಗರಿಗರಿ ಗುಟ್ಟು. To strike so that a whirling noise is heard. 146.

ಗರು. Whirling up and down. 170.

ಗರುಗಟಿ, ಗಿರು. Whirring, whirling. p. 202.

ಗಿರು. To think about, to imagine (wrongly), take for. 393. 435. p. 204. (to disrespect? '103).

ಗಿಳಿ. A parrot. 194. 238. 261. 305. 348. 350. 351. 378. 508.

ಗೀಜು. The tailor bird. 100.

ಗೀತ. Singing, a song.

ಗುಂಡು. A ball, knob. 401.

ಗುಂಡುವಲಿ. A variety of net. 119.

ಗುಂಪು. A mass, flock, multitude. 195. 366. cf. ಗುಪ್ತೆ.

ಗುಡ್ಡು. A gum or resin tree.

ಗುಟ್ಟು. A cluster of blossoms.

ಗುಡ. Jaggory.

ಗುಡಿ. A temple; an ornamental vessel. 24. 123. 213. 226. 331.

ಗುಡುಗು. Thunder. 512.

ಗುಣ. A quality, property. ಗುಣವಂತ. A man of good qualities.

ಗುಣಿ. One who has a certain property.

ಗುಡಿ. A bunch, cluster. 124.

ಗುಪ್ತ. Hidden, secret.

ಗುಪ್ತೆ. A heap, pile. ಗುಪ್ತೆಗೊಳ್. To be piled up. p. 184.

ಗುಬ್ಬಿ. An (ornamental) sparrow. p.199.

ಗುರು. Great; a teacher.

ಗುಪ್ತಿ. An aim, mark; exposition (exposed). 62. 113. 308.

ಗುಪ್ತ. A terrible form. p.181.

ಗುಹ. A cave.

ಗುಳ್ಳಿ. A bubble. 267.

ಗೂ. An owl. 322. 379.

ಗೂಡಾರ. A tent. 294. 295.

ಗೂಡು. A nest. 268. 411.

ಗೂಢ. Concealed, secret; secretly.

ಗೃಹ. A house. ಗೃಹಕಾಂತಿ. A ceremony on completing a house.

ಗೊಂಬು. Distance. p.181. 449.

ಗೊಜ್ಜಿ. A small tinkling ornament. 629.

ಗೊಣಿ. A friend. 56. cf. ಕೆಳೆ, ಗೆಳೆಯ.

ಗೊತ್ತು. √ ಗಮ.

ಗೊಯ್, ಗೊಯ್ಯ. To make, perform. ಉ

ದಯಂ ಗೊಯ್. To rise. 190. 293. 324.

329. 336. 337. 361. 398. 444. 466.

p. 196. p. 197. p. 205. p. 211. p. 213.

511. 535. p. 228. 552. p. 252. p. 268.

ಗೊಯ್ಯ. To make do or perform. 329.

ಗೊಳ್, ಗೊಲ್ಲ. To gain; to overcome. 74.

179. 181. 309. 614.

ಗೊಳೆಯ. A male friend. 341.

ಗೋಣಿ. A finger-span; a sword. 386. 604.

ಗೋಯ. A song.

ಗೋರು (= ಅರುಪ್ಪರ). The marking nut. 387.

ಗೋಹ. = ಗೃಹ.

ಗೊ. = ಗೊಯ್.

ಗೊಂಚಲ್, ಗೊಂಚಲ. A bunch, cluster.

303. 331. p. 261.

ಗೊಂಟು. A point of the compass, direction. 381. 620.

ಗೊಂದಳ. A multitude, mass, throng. 296. 331.

ಗೊಜ್ಜುಗೆ (ಗುಜ್ಜುಂಗ). A cluster.

ಗೊಜ್ಜು. Barren; (a barren cow). 28. 129. 205.

ಗೊತ್ತು. Aim, mark, knowledge. 39.

ಗೊಬ್ಬರ. Manure. 552.

ಗೊರಸು. The hoof of an animal. 53.

ಗೊಲೆ. The noose or slipknot of a bowstring, the horns of a bow. 401.

ಗೋ. A cow; the eye.

ಗೋಚರಿಸು. To enter the eye, appear.

ಗೋಣಿ. A sack. 59.

ಗೋಪುರ. A town-gate, tower.

ಗೋನಾಯು. A jackal.

ಗೋರಿ. A ridge, pass. 113.

ಗೋವಳ. A cowherd.

ಗೋಷ್ಟಿ. An assemblage; a conversation.

ಗೋರು (ಘೋಟ). A horse.

ಗೋರುಯ್ಯ. A horseman.

ಗೋರುಗೆ (ಘೋಟಕೆ). A mare. p. 198.

ಗೋರುಡು. To howl, lament. 171.

ಗಾಂಗು. = ಕಾಂಗು. 349.

ಗಾಜು. A wagtail. 100.

ಗ್ರಹ. A planet.

ಗ್ರಾಮ. A multitude, the aggregate; a village.

ಗ್ರಾಹ. A seizer; a shark; an alligator.

ಗ್ರಾಹಿ. Seizing, holding, containing.

ಗ್ರೀಷ್ಮ. Heat. ಗ್ರೀಷ್ಮಕಾಲ. The hot season, including the months of

ಜ್ಯೇಷ್ಠ and ಅಷಾಢ, from the middle of May to that of July.

ಘ

ಘಂಟೆ. A gong, bell.

ಘಟ. An earthen pot or jar.

ಘಟಿತ. Joined, put together.

ಘಟಿ. A mass, troop, herd.

ಘನ. A mass; solidity, strength, firmness; a cloud; greatness, dignity, honor; great, large. ಘನತರ.

Very massive or important.

ಘನತೆ. = ಘನತ್ವ.

ಘನತ್ವ. Greatness, etc.

ಘರಿಘರಿಸೆ. With a noise as proceeds from being grilled, ground, or cut (sawed). 431 (or = ಘರಿಸೆ, quickly?). p. 271.

ಘರ್ಮ. Heat. ಘರ್ಮಾಂಬು, (Hot water), sweat.

ಘಲ್ಲಿಸು. To strike, kill. 314.

ಘರಿಸೆ. Quickly. p. 200. p. 204. p. 271.

ಘರಿಸು. To amass, acquire. 2. 40. 190. 191.

ಘುಘುಘು. According to one Ms. = ಘುಘುಘು. p. 258.

ಘಾಟಿ. The nape of the neck.

ಘಾಡಿಸು. To become massive, strong, tight, great. 147.

ಘಾತ. A blow, stroke; murder.

ಘಾತಕ. = ಘಾತಕಿ.

ಘಾತಕಿ. A striker, slayer, destroyer.

ಘಾತಾಳಕೆ. Mischievousness. 490.

ಘಾತಿಸು. To slay.

ಘಾಯ. A stroke, wound. (ಘಾಯವೆ = ಘಾಯ-ವೆ, 135).

ಘೀಘೀ. To roar. 433.

ಘುಡುಘುಡಿಸು (cf. ಗುಡುಗು). To make water bubble; = ಘುಡಿಘುಡಿಸು.

122. p. 201. p. 202. 497.

ಘುಡುಘುಡು. Roaring. 517.

ಘುಡಿಘುಡಿಸು. To produce a bubbling, roaring, thundering or whizzing noise. 366. p. 200. p. 202. p. 205.

ಘುಡಿಘುಡಿ. The sound of running water or of large flames. 104.

ಘೂರ್ಘು. To roar.

ಘೂರ್ಘು. = ಘೂರ್ಘು. 139. 141. p. 211.

ಘೃತ. Clarified butter.

ಘೃಷ್ಣ. Ground, rubbed.

ಘೋರ. Horrible.

ಘೋಷ. A sound, roar, roaring.

ಘೋಷಣ. = ಘೋಷ.

ಘೋಷಿತ. Sounded; a sound.

ಘೋಷಾಯ್ತು. = ಗೋಷಾಯ್ತು. p. 199.

ಚ

ಚಂ (ಚಲ್). = ಚಿಂ (ಚಿಂ), ಕೆಂ (ಕೆಲ್).

ಚಂಚಲ್. Moving.

ಚಂಚರೀಕೆ. The black bee.

ಚಂಚಲ. Moving to and fro, fickle, unsteady; wind; lightning; fortune. ಚಂಚಲಮತಿ. Fickle minded; full of lightning.

ಚಂಚು. A beak.

ಚಂಚ. Flaming, hot, fierce, wrathful.

ಚಂಡು. A ball. 618.

ಚಂಡಾಂಶು. He with hot rays, the sun.

ಚಂಡಾಲ. A man of fierce, cruel manners, a tribe so called.

ಚಂಡಿಕೆ. The lock of hair left on the head. p. 271.

ಚಂದ. Beauty. 230. 354.

ಚಂದನ. Sandal; its wood, oil, etc.

ಚಂದ್ರ. The moon.

ಚಂದ್ರಕಾಂತ. The moon-stone, a kind of crystal.

ಚಂದ್ರಮ. The moon.

ಚಂದ್ರಿಕೆ. Moonlight, a moonbeam; valour.

ಚಂದ್ರೋಪಳ. = ಚಂದ್ರಕಾಂತ.

ಚಂಪಕ (ಸಂಪಗ). A kind of tree with yellow, fragrant flowers.

ಚಂಬಕ. A kind of musical instrument. 127. ಚಂಬಕವಜ್ರ. A sort of drum. p. 201.

ಚಕ್ರೋರ. The Greek partridge. 99. 292.

ಚಕ್ರ. The ruddy goose or swan; a wheel; a discus; a circle; a circular position. 199. 264. 318. 322. 484. ಚಕ್ರಾಸಿ (ಚಕ್ರ-ಅಸಿ). Discus and sword.

ಚಕ್ರವಾಕ. = ಚಕ್ರ. 99.

ಚಟುಲ. Unsteady, beautiful; piercing.

ಚಪಾಳಿಸು. To fasten, put on. 115.

ಚಣ. = ಕ್ಷಣ.

ಚತುರ್. Four.

ಚತುರ. Dexterous.

ಚತುರತೆ. Cleverness.

ಚತುರಂಗ. An army of four constituents: infantry, cavalry, elephants and chariots.

ಚತುರ್ಬಲ. = ಚತುರಂಗ.

ಚತುಷ್ಟಯ. A collection of four.

ಚಮರ್, ಚಮರ. Clever; dexterity.

ಚನ್ನ. Nice, straight. 224.

ಚನ್ನಿಗ. A handsome, happy man. 189.

ಚಪಲ, ಚಪಳ. Fickle, unsteady; swift; inconsiderate.

ಚಪಲತೆ. Fickleness, unrest, swiftness.

ಚಪ್ಪನ್ನ. Fifty-six. p. 170. 460.

ಚಪ್ಪರ. A shed. 216.

ಚಪ್ಪರಿಸು. To smack the lips. p. 197. p. 199.

ಚಮತ್ಕೃತಿ. Surprise, wonder.

ಚಮರ. The tail of the yak. 128.

ಚಮರಿ. The yak; = ಚಮರ. 331.

ಚಮು (ಚಮೂ). An army.

ಚಮ್ಮಟಿಗ. A whip. p. 199.

ಚಯ. A heap, large number

ಚರ. A walker, messenger.

ಚರಣ. A foot; a line.

ಚರಿತ. Conduct; a man who observes a certain conduct.

ಚರಿಸು. To walk, wander, roam, move.

ಚರ್ಮ. A skin; leather.

ಚಲ, ಚಳ. Moving, trembling, fickle; glittering.

ಚಲಿ (ಫಲಿ). Resolution; obstinacy, malice.

ಚಲುವು. = ಚಲ್ವು. 120. 209. 257.

ಚಲ್ವು. Beauty; beautiful, nice. 11. 12. 357.

ಚವಳು. Brackish. 58.

ಚಳಕ. Skill. 177.

ಚಳಿ. Cold. 388. 389.

ಚಳಿ. To be deprived of power, to succumb. p.199.

ಚಳಿತ, ಚಲಿತ. Moving about.

ಚಳಿಸು. To move about, go.

ಚಳಿಯು. Scattering, sprinkling. 123. 126.

ಚಾಂಪೇಯ (ಸಂಪಗೆ). = ಚಂಪಕ; a flower of the ಚಂಪಕ.

ಚಾಚು. To stretch or hold out; to offer. 107.

ಚಾಟಿ. A whip.

ಚಾಡಿ. Slander. 131.

ಚಾತಕ. A kind of cuckoo. 99. (244). 342. 343.

ಚಾತುರ. Charming.

ಚಾತುರಂಗ. = ಚತುರಂಗ.

ಚಾತುರ್ಯ. Charm, beauty; charming.

ಚಾದಗಿ. = ಚಾತಕ. 523.

ಚಾನ. A chisel.

ಚಾಪ. A bow.

ಚಾಪಳ, -ಲಿ. Fickleness, change of mind; unsteady, quick.

ಚಾಮರ. The tail of the Yak, used as a fly-brush, etc.

ಚಾರಣಿ. Moving, going; a strolling singer.

ಚಾರಿ. One who walks or roams about.

ಚಾರಿ. Observing; right aim. 177.

ಚಾರು. Beautiful. ಚಾರ್ವಾಹನಿ. She who has a lovely face.

ಚಾಲಿತ. Moved about, shaken.

ಚಾವಡಿ. An office-room.

ಚಾಳಿ. Habit, practice. 177.

ಚಿಂತಿಸು. To think; to think of, consider; to be full of care.

ಚೀನ. Chinese; a sort of cloth.

ಚಿಂತೆ. Thought, consideration; grief.

ಚಿಗುರ್, ಚಿಗುರು. To sprout, get young leaves. 303. 322.

ಚಿತ್ಕಾರ. Chirping, screaming, croaking, creaking.

ಚಿತ್ಕೃತಿ. = ಚಿತ್ಕಾರ. p. 200. p. 202. 609.

ಚಿತ್ತ. Thought, will; the heart; one who has a wish.

ಚಿತ್ತವಿಸು. To pay attention, consider. 111. 112.

ಚಿತ್ರ. Variety of colour; a picture; variegated, wonderful, extraordinary. ಚಿತ್ರತರ. Very variegated, etc. ಚಿತ್ರಪತ್ರ. A wonderful variety of leaves.

ಚಿತ್ರಭಾನು. He of various lustre, the sun.

ಚಿನ್ನ. Gold. 207. p. 198. 558.

ಚಿಪ್ಪು. A shell. 368.

ಚೀರ್. To scream, cry out. 508. 560.

ಚುಂಚು. Coping of a wall; a porch; small. p. 229.

ಚುಂಬಿತ. Kissed.

ಚುಂಬಿಸು. To kiss.

ಚುಪ್ರತನ. Niggardness.

ಚುಯ್ಹೈನ್. To hiss, fizz. 432.

ಚೂಣಿ. The front, van.

ಚೂತ. The mango tree.

ಚೂರ್ಣ. Powder.

ಚಿಂ, ಚಿಲ್. Red, (beautiful).

ಚಿಂಗದರ್. A red ray. 500.

ಚಿಂಝು. = ಚಂಝು.

ಚಿಂದಳಿರ್. A red young leaf. 303.
354.

ಚಿಂಬೋತ (ಕೆಂಬೋತ). A kind of
bird.

ಚಿಲ್. To throw away, scatter about,
disperse. 334. 479. 552.

ಚಿಲ್ವಿ. A beautiful man. 533.

ಚಿಲ್ವು. = ಚಲ್ವು. 166. 317. 329. 331.
345. 441. 603. 604. 631.

ಚೀತನ. Thought; the heart; he who
has a heart.

ಚೀಯ್. A scorpion. 150. 157. 224.

ಚೈತ್ರ, ಚೈತ್ರಮಾಸ. The first lunar
month (belonging to spring), March-
April.

ಚೈತ್ರದೂತಿ. The messenger of ಚೈತ್ರ;
a kind of flower.

ಚೊಕ್ಕ. Pure, neat, handsome. 206.

ಚೋಜಿಗ. Wonder. 184.

ಚೋರ. A thief.

ಚೌ. Four.

ಚೌಕಿಗಿ. A square room. 255.

ಚೌವಟ, ಚೌವಟ್ಟ (ಚತುಃಪಟ್ಟ). Four
methods. p. 197.

ಚ್ಯುತ. Departed, fallen.

ಚ್ಯುತಿ. Departing, deviation; perishing.

ಛ

ಛಂದ. = ಛಂದಸ್ಸು 12.

ಛಂದಸ್ಸು. Prosody; a metre.

ಛಟಫಟನೆ. With the noise of breaking
or crackling. 96. p. 198.

ಛಟಿಸು. To crackle. 96.

ಛಟಿ. A mass.

ಛತ್ರ. A parasol, used also as an
emblem of rulership.

ಛದ. A cover; a wing; a leaf.

ಛವಿ. Lustre, colour; the skin, a hide.

ಛಳಿಛಟಿಲ್. Clash! clash! 517.

ಛಳಿಯು. = ಚಳಿಯು. 214.

ಛಠಿಛಠಿಲ್. Crack! crack! 431.

ಛಾಯೆ. Shade; hue.

ಛಟಿಸು. = ಛಟಿಸು. 102.

ಛಿದ್ರ. An opening.

ಛಿಳಿಛಿಳಿ. The sound of smacking or
hissing. 104.

ಜ

ಜ. Born.

ಜಂಘೆ. The calf of the leg; the leg.

ಜಂಜಡ. Grief, scruple. 76.

ಜಂತು. A living creature; an insect
or worm.

ಜಂತೆ. A rafter. 163. p. 229.

ಜಂತ್ರ. = ಯಂತ್ರ.

ಜಂಬೀರ. The lime tree.

ಜಂಬು. The rose-apple or its tree.

ಜಕ್ಕವಕ್ಕಿ. The ruddy goose. cf. ಚಕ್ರವಾ
ಕ. p. 253.

ಜಗ. = ಜಗತ್.

ಜಗಜಂಘ. Glittering, lustre. p. 201.

ಜಗಜಗಿಸು. To glitter. 218. see ಜಗ್ಗೆ.
 ಜಗತ್ (ಜಗನ್). The world. ಜಗತ್ತಿ
 ಮಾನಿನಿ. A world-respected woman.
 ಜಗಲಿ. A raised seat, a bench of
 stones, etc. 165. 217. p. 229.
 ಜಗುಡು. To slide; to drop. 546.
 ಜಗ್ಗೆ (ಝಗ್ಗೆ). Radiance. 252.
 ಜಠರ. The belly.
 ಜಠ. Solid, rigid, material; cold; water;
 dumbness; dulness, stupidity.
 ಜಡಿ. To be shaken, tremble, quake,
 be astir, to blow; to shake; to set
 in a quick motion, urge on, chase.
 76. 79. 133. 144. 236. 270. 399. 401.
 453. 456. p.197. p.201. 496. p.271.
 ಜತಿ, ಜತೆ (ಯತಿ). A yoke, pair. p.200.
 p. 202. ಜತಿಗುಡು, ಜತಿಗೊಡು. To
 accompany, harmonize.
 ಜನ. A person; people. ಜನಪ, ಜನಪತಿ.
 A king.
 ಜನಕ. Generator, father.
 ಜನನಿ. A mother.
 ಜನಪದ. A country.
 ಜನಿತ. Born.
 ಜನಿಸು. To be born.
 ಜಮದಾಡೆ (ಯಮ-ದಂಡೆ). A fencing
 sword. p. 201.
 ಜಯ. Victory.
 ಜಯದ್ರಥ. A king of the Sindhus.
 ಜರಿ. To wear away, fall or slip down,
 drop. p. 184.
 ಜಜಿ, ಜಜಿ. To revile, (despise). 130.
 165. 237. 542. p. 254.
 ಜರ್ಜಿ. Whirring.
 ಜಲ, ಜಲ. Water.

ಜಲಚರ. The water-goer, a fish.
 ಜಲಜ, ಜಲಜ. = ಅಂಬುಜ.
 ಜಲದ. = ಅಂಬುದ.
 ಜಲಧರ, ಜಲ-. The water-carrier, a
 cloud. ಜಲಧರಮಾರ್ಗ. The sky.
 ಜಲಧಿ. = ಅಂಬುಧಿ.
 ಜಲನಿಧಿ, ಜಲ-. = ಜಲಧಿ.
 ಜಲವತ್. Full of water.
 ಜಲ್ಲಿ, ಜಿಲ್ಲಿ. Ornamental tassels of the hair
 of the yak. 123. 124. 166. 598. p.261.
 ಜವ. = ಯಮ.
 ಜವೆ. Strength, speed; quick, power-
 ful, able; greatly, much. 76. 200.
 394. 431. 414. 480. 524. 553. 600.
 619. p. 266. 624.
 ಜವಗೊಡಿಸು. To exhaust one's own
 power. 412.
 ಜವಳಿಸು (ಜ್ವಳಿಸು). To be blazing or
 glittering. 253.
 ಜವಾನಿ. Civet; ಜವಾನಿಚಿಕ್ಕು. A civet
 cat. 397.
 ಜಸ. = ಯಶ.
 ಜಲ. = ಜಲ. = ಝಲ. 315.
 ಜಾಜಿ. The great-flowered jasmine; the
 nutmeg.
 ಜಾಡಿಸು. = ಝಾಡಿಸು. p. 197.
 ಜಾಣಿ. = ಜ್ಞಾನ. 46. 484.
 ಜಾತ. Born; belonging to a race or
 caste; birth.
 ಜಾತಿ. Genus, race, caste.
 ಜಾನು. The knee.
 ಜಾಮಾತ. A son-in-law.
 ಜಾಯಿಲ. (probably = ಝಲ್ಲಿ, ಜಲ್ಲಿ, ಝಿ
 ಝಿ). The yak. 135.

ಜಾಹ್ನ, ಜಾಹ್ನ. To slide, run off, flee.

70. 524.

ಜಾಲ, ಜಾಲ. A net; a dense mass, assemblage, large number.

ಜಾಲಕ. A net.

ಜಾಲೆ. = ಜಾಲೆ.

ಜಾವ. A watch of three hours. 199. 247.

ಜಾಹ್ನವಿ. The Ganges.

ಜಾಹ್ನ. A concourse, multitude, collection. 252.

ಜಾಹ್ನು (ಜಾಹ್ನು). To shake, shake off; to subdue. 179.

ಜಿಗಿ. Sticky, glutinous, diseased. p. 184.

ಜಿನುಗು. Fine rain. 245.

ಜಿಪ್ಪು. Victorious, excelling. ಜಿಪ್ಪು ಚಾವ. The rainbow.

ಜೀಮೂತ. A cloud; ಜೀಮೂತಲತೆ. The cloud-creeper, lightning. ಜೀಮೂತ ವನನ. Cloud-dwelling.

ಜೀಯ. Father! sir! 111. 112. 120. 471. 563.

ಜೀರ್ಣ. Worn, tattered, wasted.

ಜೀವ. Life; a living creature. ಜೀವಾಳ. A host of living creatures. ಜೀವರತ್ನ. The pearl which is life.

ಜೀವನ. Life; livelihood, food.

ಜೀವಾತ್ಮ. A created sentient being, living creature; a man.

ಜೀವಿ. = ಜೀವಾತ್ಮ. One who feeds on.

ಜೀವಿತ. Living, a living being; life. ಜೀವಿತೇಶ. A king.

ಜೀವಿಸು. To live.

ಜೂಜು. Gambling.

ಜಿಲ್. To be lofty or high. 327.

ಜೀಂ, ಜೀನ್, ಜೀನು. Toney. 222. 297. 422.

ಜೀಂಗೆಡ. A vessel containing honey. (222). 422.

ಜೀಗಟಿ (= ಜಿಂಡಿಮ). A circular gong (or drum). 127. p. 201.

ಜೊಂಡು (ಜೊಳ್ಳು). Empty, dry, insipid. ಜೊಂಡೇಬಿ. To lose ones' sap. p. 184.

ಜೊಂಪ. A cluster, bunch. 351.

ಜೊತ್ತು. Closeness. 296.

ಜೊನ್ನ (ಜೊನ್ನೆನ್ನ). The moonlight; valour. 260. p. 253.

ಜೊಲ್, ಜೊಲ್ಲು. Saliva, spittle. 327.

ಜೋಕೆ (ಯೋಗ?). Care, attention. 191. 503.

ಜೋಡಿ. Union, accompanying. 161.

ಜೋಡಿಸು. To become or be joined; to be ready. 77. 173. p. 200.

ಜೋಡು. A pair, junction, conjunction, meeting, concourse. 89. 288. p. 201.

ಜೋಲಿ. Radiance, light; a lamp.

ಜೋದ. An elephant keeper. 178. 258.

ಜೋನೆಗವಳಿ. ? p. 200.

ಜೋಲ್. To wave, oscillate. 327. 400.

ಜೋಹ (ಯೋಗ, fraud?). Disguise, fancy. p. 197. ಜೋಹರಣ. A sham-fight.

ಜ್ಞ. One who knows.

ಜ್ಞಾನ. Wisdom, knowledge.

ಜ್ಞಾನಿ. A wise man, knower.

ಜ್ಯಾ. A bow-string.

ಜ್ವಾಲ, ಜ್ವಾಲೆ. Flame, heat.

ಝ

- ಝಗೇ. Radiance. 102.
 ಝಣಝಣ. Tinkling. 604.
 ಝಣಝಣಿಸು. To tinkle. p.196. p. 198.
 ಝಲ್ಲನೆ. Suddenly. p.198.
 ಝಲ್ಲಲಿ, ಝಲ್ಲರಿ. A lock or curl; ornamental tassels. 213. p.199.
 ಝಲ್ಲಿ. = ಜಲ್ಲಿ. p.200.
 ಝಳ (ಜ್ವಲ). (Blazing); heat. 101. 105. 161. 171.
 ಝಳಪಿಸು. To shine; to make shine; to brandish. 195. 253.
 ಝಳುಂಪಿಸು. = ಝಳಪಿಸು. 456. p.202.
 ಝಾಡಿ. A stream; a mass. 72. 161.
 ಝಾಡಿಸು. To flow in a stream; to shake off; to shake (so as to throw what is under uppermost). 96. 147.
 ಝೇಂಕಾರ. Humming. 336.
 ಝೇಂಕಿಸು (ಜೊಂಪಿಸು). To make start, to thrill 230.

ಞ

- ಞಿಟ್ಟಿಭ. The quail.
 ಞುಮುಕು. A tabret. 127.

ತ

- ತಳತಳತ್ಪಾರ. The sound of bursting or snapping. 104.
 ತಾತ. A place. 202. 345.
 ತೀತ. A high position. 164.

ದ

- ದಂಬರ. Gracefulness; mass, assemblage.
 ದಮದಂ. Tom, tom! p.202.
 ದಮಾನ (ದಮಾರ?). A double kettle-drum. 127.
 ದಾವರಿಸು. To fly about. 106. 170.
 ದಿಂಡಿಮ. A (small) drum. p.202. p.212. 512.
 ದೆಂಕಣಿ. The flag-staff of a fort-bastion. 332.
 ದೊಂಕಣಿ. A javelin. 177.
 ದೊಂಸುರ. A drum used in proclaiming something. 221. 243.
 ದೊಂಬಿ. A multitude. 508.
 ದೊಕ್ಕರ (= ಸುಮ್ಮ). A blow with the fist, (a blow or beating in general). 145.
 ದೊಕ್ಕರಿಸು. To box. 88.
 ದೊಳ್ಳಾಸ (= ಮಾಯೆ). Magical power, wickedness. 106.
 ದಾದೆ. A small drum beaten on one side. 127.

ಧ

- ಧಕ್ಕೆ. A small drum shaped like an hour-glass. 175.
 ಧಾಳಿಸು. To make appear or shine. 128.
 ಧೆಂಧಣಿಸು. To emit a sound like that of a large drum. 145.

ತ

ತ. This letter often appears as ದ when forming the initial of the second member of a compound.

ತಂ, ತಣ್. Cool.

ತಂಘಳಿ. A cool wind. 161. 193. 197. 264. 307. 528.

ತಂಗಿ. A younger sister 541. 545.

ತಂಗೊಳ. A cool tank. 350.

ತಂಡ. A mass, multitude. 402.

ತಂತು. A thread.

ತಂತ್ರ. An extension, a warp; a scheme, system; a ceremony; an army.

ತಂದು. √ ತರ್.

ತಂದೆ. A father. 64. 247. 326. 529. 563. 594.

ತಂಪು. Coolness; cool (coolly). 161. 193. 199. 318.

ತಂಬುಟ. A tambourine. 127. p. 202.

ತಂಬಿಲರ್ (ತಂ-ಎಲರ್). A cool wind. 291. 306. 339.

ತಕವಕನೆ. The sound of boiling or bubbling. 121.

ತಕ್ಕ. √ ತಯ್. Fit, proper. 206. p. 213. 541. 561. p. 268.

ತಕ್ಕದು. = ತಕ್ಕ + ಉದು. 574.

ತಗುಡು. To stick to; to run after, pursue. 170. 512.

ತಗುಟ್ಟು. To stick, fasten. p. 197.

ತಟ. A bank, shore; place.

ತಟಾಕ. A tank.

ತಟಿತ (-ನ್). Lightning. ,

ತಟ್ಟು. A side. ತಟ್ಟುವರಿಯಿಸು (-ವರಿಯಿಸು). To make go to one side (?). p. 197. (or ತಟ್ಟುವ, ಅರಿಯುವ? ಅ ಏರಿಯುವ?).

ತಟ್ಟು. To strike (p. 197?).

ತಟ್ಟಿ. A (metal) plate. 555.

ತಡ. Stopping. 493. ತಡಂಬಡಿಸು. To cause to stop, to perplex.

ತಡವು. To grope; to touch lightly, to stroke. 416.

ತಡಿ. = ತಟ. 122. 193. 366. p. 181. 480. p. 204.

ತಡಿಕೆ. The act of stopping or obstructing. 119. ತಡಿಕೆವಲೆ. A variety of net.

ತಡಿತ. = ತಡಿಕೆ. 103.

ತಡೆ. To stop, obstruct, restrain; to stop, wait. 70. 224. 242. 399. 427. p. 198. 533. p. 254. p. 268.

ತಡೆ. An obstacle; delay. p. 205. p. 268.

ತಡೆಗಾಲ್. A foot that meets with an obstacle. ತಡೆಗೆಡು. To be aroused.

ತಣ್. Cool. 526. 597. ತಣ್ ದಿರ. The cool-rayed, the moon.

ತಣಿಸು. To cool, satisfy. 519.

ತಣ್ಣಗೆ. Cool. 412.

ತಣ್ಣು. Coolness; happiness. p. 229.

ತತ್. (ತದ, ತನ್, ತಲ್). That; of that, of her, of him.

ತತ. Extended.

ತತಿ. Extension, multitude.

ತದೇಯ. Relating to that, her or him; that. 72.

ತನಯ. A son.

ತನಿ. Mature, ripe, perfect, great, sweet, brilliant. ತನಿಗುವಿ. To be thoroughly boiled 46. 101. 161. 186. 228. 307. 318. 329. 337. 338. 355. 428.

ತನಿವಣಿ. A ripe fruit. 329. 355.

ತನು. Small. 95.

ತನು (ತನೂ). The body. ತನುಜ. A son.

ತನುತ್ರ. Armour, mail.

ತನುಭವ. = ತನೂಭವ.

ತನುಭೃತ (-ದಿ). Body-bearing; a living creature; a man.

ತನೂಭವ. A son.

ತನ್ನ, ತನಗೆ. etc. √ ತಾಂ. ತನ್ನ ತಾನೆ. By one's self, on one's own accord. 417.

ತಪ. Heat; tormenting; penance.

ತಪ್ತ. Heated.

ತಪ್ಪದು. √ ತರಿ.

ತಪ್ಪಲ್ (ತಪ್ಪಿಲ್), ತಪ್ಪಲು. The side of a mountain; table-land. 289. 368. 396. p. 179.

ತಪ್ಪು. To be missed, slip, fail; to be amiss; to be lost. 50. 153. 191. 373. 396. 532. p. 253.

ತಪ್ಪು. A mistake, misdemeanour. 51. 534. 564.

ತಮ. = ತಮಿಸು.

ತಮಗೆ, ತಮ್ಮ. etc. √ ತಾನ್.

ತಮಾಲಿ. The Honge tree; a sign made with its juice, etc. on the forehead.

ತಮಿರ. = ತಮಿಸು.

ತಮಿಸು. Darkness.

ತಮಿಸು. A dark night.

ತರಿ (=ಕೊಂಡು ಬರಿ). To bring, (to take). 68. 69. 89. 201. 375. 463. 470. p. 199. 495. p. 212. 538.

ತರ (ತೆಜ). Manner. ತರತರ. Variety. 126. 165. 166. p. 197 (ಅದ್ವೈತರ).

ತರ. A row, line; bank. cf. ಧರ. 296. 360. p. 200. p. 261 (twice). ತರಂಗೊಳ್ಳೆ, ತರಂಜಿಮು (-ವೆಜು). To be in a line or properly arranged (or heaped?). ತರಂಗೊಳಿಸು, p. 229.

ತರಂಗ. A wave, surge.

ತರಂಗಿಣಿ. She full of waves, a river.

ತರಕಸ. A quiver (?). p. 199.

ತರಜಿಗತ್ತರಿ. (=ತ್ರಾಸ-?). A terrible sword. p. 199.

ತರಣಿ. The crosser; a ship; the sun.

ತರತಿ. Passing over, conquering.

ತರಳ. Trembling; fickle.

ತರಳ. A boy. 375.

ತರಿಸು. To have brought. 230. 231. 564.

ತರು. A tree.

ತರುಣ. Young, fresh; just risen; a young man.

ತರುಣತೆ. Freshness, tenderness.

ತರುಣಿ. Tender, fresh, new; a young; a youth either male or female; a young wife; the lately risen, or the not powerful sun; the blossom of the *Achyranthes aspera* (ಜುಬ್ಬು ಪುಷ್ಪ); the name of several flower-plants.

ತರುಣಾಯ. Succession, successive time.

ತರ್ಕ. The science of logic; disputation.
 ತರ್ಕ. ತರು. To lower. p.197.
 ತರ್ಜಿ. Menacing.
 ತರ. To cut or strip off. 186. 526.
 ತಲೆ. The head. 49. 247. 306. 398. 422. 437. p.184. p.197. p.198. p.201. 624.
 ತಲೆಗಟ್ಟು. A head-tie. 421.
 ತಲೆದಿಂಬು (-ಲಿಂಬು). A head-cushion. 528.
 ತಲ್ಲಣಿಸು. To fear. 314. 628.
 ತನಕ. Eagerness, haste. 125. 529. 553.
 ತನಕ, ತಾರ. Akin, relationship (with regard to a woman). p.229. ತನ ಮನೆ (that of ಸರ್ವಮಂಗಳ). A woman's native dwelling.
 ತನಲಾಯಿ (ತಪ್ಪಲೆ). A large metallic vessel. 218.
 ತವಿಸು. To make decrease; to appease. 342. 412. 518.
 ತವರು. = ತನಕ. 206.
 ತವೆ. Nicely, greatly, much, etc. 176. 342. 350. 452. 480. 553. 600. 621.
 ತಳೆ, ತಳ. cf. ತಡೆ, ತಳೆ, ತಾಳೆ. To sprout, bud, bloom; to shine, glitter, glimmer. 138. 195. 262. 335. cf. also ಥಳಿಸು.
 ತಳ. A place; the ground, bottom; a dale; the sole of the foot. 235. 319. 394. p.171. see ಸ್ಥಳ.
 ತಳೆ. To move; to start; to set in motion. 394. 466. 483. p.212. 509. 510. 524. p.228. p.258. p.261.

ತಳೆ. Agitation, excitement. 493.
 ತಳವಾರ. A beadle. 223.
 ತಳವೇಗ. Agitation, alarm. p.269.
 ತಳೆ. Shining, bright (?). 313.
 ತಳೆ. A metal plate. 226. 230.
 ತಳೆ. To sprout, get young leaves. 92.
 ತಳೆ. A bud, sprout, young leaf. 260. 321. 331. 338. 350. 353. 354. 507. 526. p.228. p.229.
 ತಳವನೆ (-ವನೆ). A bed of young leaves. 528.
 ತಳೆ, ತಳ. cf. ತಳೆ, ತಾಳೆ and ದಳೆ. To obtain, acquire, take, hold; to sprout, bud, bloom. 141. 259. 304. 306. 331. 364. 381. 407. 473. p.199. p.200. p.201. p.202. 518. 521. 552. 553. 555. 604. p.267.
 ತಳು. To halt, stop. p.170. p.212. 554. 628. 629.
 ತಳು. Delay. 596.
 ತಡೆ. To be held, obtained, acquired, be possessed of; to come about; to go to. 351. 386. 387. 391. 480. 484. 512. p.253. 598. 601. 604. 608. 618. 619.
 ತಡೆ. (ತಳೆ). To hold forth, evince. 137. 399.
 ತಡೆ. A hold, an embrace. 303.
 ತಾಂ, ತಾನು, ತಾ. He, she, it.
 ತಾಂಬು, ತಾಟು. To put into close contact, strike. 611 (?). see ದಾಂಬು; cf. ತಟ್ಟು.
 ತಾಂಬೂರಿ. Betel.

ತಾಗು. To touch, hit; to charge. 108.
174. 402.

ತಾತ. A father.

ತಾಪ. Heat; pain.

ತಾಮರಸ. The lotus.

ತಾಮಸ. Darkness; anger, rancour.

ತಾಯ್. A mother. 78. 326. 434. p. 268.

ತಾರ. Going through, piercing.

ತಾರಕೆ, ತಾರರೆ. = ತಾರೆ.

ತಾರಗಿ. = ತಾರಕೆ.

ತಾರೆ. A star.

ತಾವರೆ. The lotus. 161. 196. 254. 304.
348. 359. p. 228.

ತಾಳೆ, ತಾಳು. To obtain, hold, seize,
possess, put on, bear, endure, ex-
perience. 157. 269. 337. 342. 347.
380. 395. 441. 446. 453. 457. 472.
474. 518. 578. 596. 604.

ತಾಳ. A cymbal. 127. p. 212.

ತಾಳಿ, ತಾಳೆ. The palmyra. (305). 349.

ತಾಳಗಿ. The throat. 88.

ತಾಳ್ದು. = ತಾಳೆ. To put on. 559.

ತಿಂಗಳೆ. The moon; a month. See
ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳೆ.

ತಿಂತ್ರಿಣಿ. The tamarind tree.

ತಿಂಧರಿ. A multitude. 218. 335.

ತಿಂಬು. A filling; a cushion (?). 528.

ತಿಗ (ತಿಗ). A triad. 313.

ತಿಗುರು. The bark of a tree. 398.

ತಿಗ್ಗ. Sharp, hot. ತಿಗ್ಗುಂಟು, He with
hot rays, the sun.

ತಿತ್ತಿರಿ. The francoline partridge.

ತಿರು. A leather bag. 498.

ತಿರುದ್ದು, ತಿರುದ್. To make straight, rec-

tify, correct, train. 204. 208. 533.
534. 540.

ತಿನ್, ತಿನ್ನು. To eat. 81. 452.

ತಿಮಿ. A large fish, (a whale).

ತಿಮಿಂಗಿಳ. The ತಿಮಿ-swallower, a fish
greater than the ತಿಮಿ.

ತಿಮಿರ. Darkness.

ತಿರಿ (ಶ್ರೀ). Holy, (sacrificial). 148.

ತಿರಿ. To move or wander about. 325.

ತಿರಿತಿರುಗು. To move forwards and
backwards. 139.

ತಿರುಗು. To turn or go back or round;
to roam about. 88. 288. 334. 370.
373. 473. p. 265

ತಿರುಹು. To turn round, whirl. 280.

ತಿರು. To barter, pay, present. 179.
193. 495.

ತಿರ್ದಿಸು. To have corrected or trained.
575.

ತಿಲಕ, ತಿಳಕ. A certain tree with beauti-
ful flowers; an ornament; the
best man.

ತಿವಿ. To pierce, fix in; to enter in
strongly, pervade. 87. 133. 137.
253. 312. 614.

ತಿಳಿ. To become clear; to be known;
to know, learn to know, under-
stand; (to be over). 2. 39. 52. 75.
144. 204. 320. 372. 444. 474. 531.
541. 564. 568.

ತಿಳಿ. Clear, transparent. 101. 307. 334.

ತಿಳಿಗೊಳ. A clear tank. 161.

ತಿಳಿವು. Understanding, reasoning. 280.

ತಿಳುಪು. To make known; to make one's

self acquainted with, have related to one's self; (to make clear or make cheer up). 416. 472.

ತೀಡು. To blow. 161. 199. 262. 556.

ತೀರ. A shore, bank.

ತೀರ್, ತೀರು. To end, be finished or accomplished. 33. 90. 336. 465.

ತೀರ್ಥ. The place where a river is crossed and people use to bathe.

ತೀವ್ರ. cf. ತಿವಿ. To be full, abound; to fill. 129. 175. 222. 258. 269. 333.

350. 401. 412. p.202.549. p.258.609. p.262. 620.

ತೀವಿ. Abundantly. 340.

ತೀವ್ರ. Sharp, hot, blazing, (quick).

ತುಂಗ. High.

ತುಂಡಿನು. To make piece-meal. p.221.

ತುಂಡು. A fragment, piece. 53. 240.

ತುಂತುಹ, ತುಂತುಹು. A drop. 267. 366. 378. p. 229.

ತುಂಬಿ. The black bee. 101. 194. 196. 260. 290. 303. 335. 336. 352. 397.

ತುಂಬಿನು. To have filled. 184.

ತುಂಬು. To become full, to be full; to fill. 36. 44. 82. 85. 135. 206. 219. 222. 290. 356. 361. 482. 601.

ತುಂಬುರು. A kind of tree, the ಕಾಲಿ ಸ್ತಂಭ. 97.

ತುಕ್ಕು. To come in force or *en masse*. 397.

ತುಳು. To be put on; to put on; to cover. 102. 115. 171. 441. p.199. 604.

ತುಳುಕು. = ತುಳುಕು. p.171. p.197. p.198. p.204. p.222.

ತುಡುಕು. To seize hastily or vehemently; to reach to, touch. 87.116. 134. 219. 389. 399. 400. 435.

ತುಡುಬು. A double drum. 207.

ತುತ್ತು. A handful of rice to be put into the mouth, a mouthful (trifle). 83. 84. 201; (another reading is ಹುತ್ತಿನ ಹುಡುಕು ತುತಿಹುಡು).

ತುದಿ. An extremity, end, point. 20. 50. 102. 392. 416. p.197. 529. 581. 617. (ತುದಿನೆಪಗು = ನೆಪಗಿನ ತುದಿ). ತುದಿಗೆಯ್, To go to the extreme, be hazardous.

ತುಪಾಕ. A musket. 442.

ತುಪ್ಪ. Ghee. 32. 77. 81.

ತುರಂಗ. = ತುರಗ.

ತುರಂಗ. A horseman.

ತುರಗ. A horse.

ತುರಂಗವು. = ತುರಂಗ.

ತುಲುಗಲ್. Extension, multitude; (foliage). p.204.

ತುಲುಗು. To be or become extensive, much or full, be crowded together. 198. 292. 337. 392. p.199. 507.

ತುಲುಗು. Abundance. 508.

ತುಷಾರ. Thin rain.

ತುಳುಕು. To flow over. 222.

ತುಳ್ಳು. = ತುಳುಕು. 482. 601.

ತುಡು. To trample on. 240. 340.

ತೂಗು. To wave, nod; to weigh. 83. 167. 306.

ತೂಣ (ತೂಳ). Ecstasy, frenzy. 338.

ತೂತು. A hole. 47. 48. 53.

ತೂಟು. To shake, to winnow, to make to start up, to make to drop; to fly off, drop. 3. 70. 133. p. 229.

ತೂಳ್. To retreat; to spring back with elastic force. 219.

ತೂಳಿಸು (ತೂಣಿಸು?). To excite, urge on (?). 178.

ತೃಣ. Grass; a blade of grass (bagatelle).

ತೃಷ್ಣೆ. Thirst.

ತೃಷ್ಣೆ. = ತೃಷ್ಣೆ.

ತೆಂಗು. The cocoanut and its tree. 54. 140. 349. 356.

ತೆಕ್ಕನೆ (ತಟ್ಟನೆ). Tightly, strongly, densely. p. 202. p. 258.

ತೆಕ್ಕ (ತಟ್ಟ). An embrace, a coil. 113. 144. 161.

ತೆಗೆಸು. To have taken. 472.

ತೆಗೆಸು. To order to be taken. 115.

ತೆಗೆ. To lay hold of, (commence,) take, take out or away, remove; to be taken away. 76. 186. 193. 224. 240. 328. p. 171. 430. 433. 434. 443. 450. 457. p. 197. 529. 534. 540. 542. 543. 547. 624.

ತೆತ್ತಿಸು. To pierce, break through. p. 229.

ತೆತ್ತು. ✓ ತಿತ್ತು.

ತೆನೆ. An ear or spike of corn or leaves; the ramparts of a fort. 240. 305. 332. 373.

ತೆಬ್ಬು (ತಟ್ಟು). To embrace, clasp. 132.

ತೆರಳ್. To set out. 183.

ತೆರಳೆ. Setting out, marching. 183.

ತೆರಳೆತು. To set out, (march against). 103.

ತೆರೆ. A wave. 295. 360. 366. p. 200. p. 204.

ತೆರೆ. A cover, screen, curtain, (mask). 520.

ತೆಪ್ಪ. Manner. ತೆಪ್ಪತೆಪ್ಪ. Variety. 139. 166. 176. 343. 373. 378. 411. etc.

ತೆಪ್ಪಿಪಿಪಿ (-ಪಿಪಿ). To shine beautifully. p. 200. p. 228.

ತೆಪ್ಪು. = ತೆಪ್ಪು. 419. p. 228.

ತೆಪ್ಪು. An opening, interval, interruption, space. 258.

ತೆಪ್ಪಿ. To open; to uncover; to be uncovered (with ashes). 198. 292. 393. p. 184. 569.

ತೆಳ್ಳೆ. Thin, delicate, soft, gentle.

ತೆಳುವೆಲರ್ (ತೆಳ್ಳೆ-ಎಲರ್). A breeze. 262.

ತೆಳ್ಳರಿ. A kind of rain. 516.

ತೆಳೆ, ತೆಯ್. To grind (with water). 34.

ತೆಳೆಗು. A belch. 85.

ತೆಜ. Sharpness, strength; splendour, light.

ತೆಜೆ. Strong; a horse.

ತೆರ್. A (large) cart, a chariot. 160. 175. 316. 341. p. 261. 613^b.

ತೆರೈಸು, ತೆರೆಯಿಸು. To strengthen, give comfort, encourage. p. 197.

ತೈಲ. Oil.

ತೆಂಗಲ್. A cluster. 241. 336. p. 198. p. 201. ತೆಂಗಲ್ವರಜೆ. Beads in clusters.

ತೆಂಗು. To be in clusters. 140.

ತೊಟ್ಟನೆ. Readily, quickly, suddenly. p. 184. p. 271.

ತೊಂಡು. Mischievous, (cowardly?). 114.

cf. the Tamil ತೊಡು, fraud, deceit.

✓ ತುಡು.

ತೊಂಡುಗೆಡು. To prate like a parrot.

351.

ತೊಗಲ್. The skin, a hide, leather.

56.

ತೊಟ್ಟಿಲ್. A cradle. 326.

ತೊಟ್ಟು. ✓ ತುಡು.

ತೊಡಂಕು. cf. ✓ ತುಡುಕು. To become

entangled or entangling; to meet

with; to oppose, hinder. 457.

p. 198. p. 201. p. 205. 614.

ತೊಡಂಕು. Entanglement, hindrance;

perplexity. 114. 583.

ತೊಡಂಗು. = ತೊಡಗು. p. 197.

ತೊಡಕು. = ತೊಡಂಕು. 102. 136.

ತೊಡಕುವಲೆ. A variety of net. 119.

ತೊಡಗು. To be entangled, come into

close contact with, to meet; to

begin. 83. 170. 372.

ತೊಡರ್. To get entangled, knock
against, touch. 259. 339. 368. 507.

ತೊಡರ್ (= ಬಿರುದಿನ ಹಾಡೆ, -ಜೊಂಬೆ).

A honorary ornament. p. 196.

p. 200. 604.

ತೊಡಚುರ್. To be joined or tied; to

tie, join. p. 198. p. 199. p. 229

(twice).

ತೊಡವು. (Ornamental) dress; trinkets.

559. 604.

ತೊಡಿಕೆ. Dress, clothing; an orna-

ment. 213.

ತೊಡಿಗೆ. = ತೊಡಿಕೆ. 326.

ತೊಡು. = ತುಡು. 232. 399.

ತೊಡೆ. The thigh. 309. 327. 386. p. 199.

ತೊಡೆ. To rub, smear; to rub out, to

wipe away. 416. p. 200. 534. p. 258.

ತೊತ್ತು (ತೊಟ್ಟು). A female servant. 57.

ತೊದಳ್, ತೊದಳು. Entanglement; false-

hood; stammering. 17. 113. 327.

ತೊನೆ. To swing backwards and for-

wards. 449. p. 197.

ತೊಪ್ಪನೆ (ತಪ್ಪನೆ). Quickly 396.

ತೊಯ್. = ತೋ. p. 229.

ತೊಱೆ. (To run off); to leave off,

abandon, disregard. 237. 377. 380.

589.

ತೊಱೆ. A stream, river. 196. 302. 314.

371. p. 181.

ತೊಲಗು. To remove. 395.

ತೊಲಗು. To move or go away, be se-

parated; to leave. 60. 160. 238.

292. 322. 334. 452. 478. p. 201. 534.

p. 253.

ತೊಲೆ. A beam (of wood). 163.

ತೊಲೆ. Equality, likeness. 428.

ತೊಳಗು. To shine. 327. 340. 474.

p. 254.

ತೊಳನು. The act of washing (weep-

ing). 379.

ತೊಳೆ. To shine. 123. 295. 318. 319.

331. p. 259.

ತೊಳೆ. To wash. 36. 85. 416. p. 204.

537. 547. (cf. ✓ ತೊಡೆ. To rub out;

and ✓ ತೊಳೆ. To make shine).

ತೊಳೆಸು. To make one's self shine,

be brilliant. 507.

ತೋಟಿ. To roam about. 325. 370. 412.
628. p.269.

ತೋಟಿರೆ. Wandering about. ತಕ್ಕೆ ತೋ
ಟಿರೆ. Embracing; (leaving) and
beginning to roam (again). 103.
161.

ತೋಟಿರು. To make roam, send about.
65.

ತೋ. To become wet or moistened.
523. (p.229).

ತೋಟ. A garden.

ತೋಟವಾಳ. A gardener. p.228.

ತೋಟಿ (= ಹೊಡೆಕೆ). Beating, driving
or forcing (into the mouth), force.
84. 113. 310. 614.

ತೋಮರ. An iron crow.

ತೋರ. Stout, large; largeness. 226.
336.

ತೋರಣ. A festoon of leaves, flowers,
etc. 123. 126. 212. 226. 260. 331.
p.197. p.200. 520. 622.

ತೋರು, ತೋರು. To shine, glitter,
appear, be prominent; to show,
point at. 83. 87. 133. 163. 167. 199.
207. 235. 310. 332. 341. 348. 349.
357. 375. 376. 385. 386. 398. 451.
462. 465. p.197. p.202. 484. 511.
546. 551. 583. 586. 593. 603. 613.
619. 621. p.267. p.268. 629. p.271.

ತೋರು. To show. 114. 503.

ತೋರ್ಕೆ. Shining, appearance. 461.

ತೋರ್ಕೆವದೆ. To glitter, (be drawn).

ತೋರ್ಕು. To be bright, appear.
474.

ತೋರು. Reeve: Deception, guile, im-
position. 113.

ತೋಳೆ. The arm; a fore-foot. 87. 110.
203. 327. 386. p.184. p.201. 528.

ತೌಂದಲೆ, ತವಂದಲೆ. Humiliation. p.201.

ತೌಳನ. Relating to the ತುಳು country.

ತ್ಯಜಿಸು. To give up, abandon.

ತ್ಯಾಗ. Abandoning, giving away,
liberality.

ತ್ಯಾಗಿ. A liberal person.

ತ್ರಿ. Three.

ತ್ರಿಗುಣ. Three times.

ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ. Three steps; three kinds
of heroism; the sun.

ತ್ರಿವೇಣಿಕ. A certain part of a
chariot.

ತ್ರಿಶೂಲ. A trident.

ತ್ವದಿಯ. Thine.

ತ್ವರಿತ. Quick.

ಢ

ಢರ. A row, (accumulation). 343. cf.
ತರ.

ಢಳಿಸು. To shine. 606. cf. ತಳ್ಳೆ.

ದ

ದ. This letter when forming the initial
of the second member of a com-
pound, often is a substitute for ತ.

ದ. Giving; a donor.

ದಂಟು. A stalk. 119.

ದಂಡ. A staff.

ದಂಡ. = ದಂಡು. ದಂಡಾಧಿಪ. A general.

ದಂಡಿವಲೆ. A variety of net. 119.

ದಂಡಿಸು. To apply the stick, punish.

ದಂಡು. An army. 55.

ದಂಡೆ. A certain military performance.

456. 615. ದಂಡೆಗೊಡು. To execute that performance.

ದಂತ. A tooth, tusk; ivory. ದಂತಚ್ಛದ. The tooth-cover, lip.

ದಂತಿ. It with the tusk, an elephant.

ದಂದುಗ. Sport. 567.

ದಂಪತಿ. The dame and her husband.

ದಂಪತಿವರ್ಕ್. The ruddy goose or swan. 196.

ದಕ್ಷಿಣ. Right (not left); upright, true, honest; the south; a present.

ದಟ್ಟ, ದಟ್ಟಿತು. Massy, thick. 327.

ದಟ್ಟಿ. A waist-band, sash. 604.

ದಡದಡಿ. In a hurry-flurry. 493.

ದಡ್ಡಿ. A blind or screen. 216.

ದಣಿ (ಧನಿ?). A master. 52.

ದಣಿ. To be or become fatigued, tired. 186.

ದತ್ತ. Given. ದತ್ತನಂದನ = ಸ್ವಯಂದತ್ತ ಪುತ್ರ. A boy who presents himself to somebody to be his son.

ದನ, ದನವು. Cattle. 205.

ದನಿ. = ಧನಿನಿ.

ದನುಜ. A giant.

ದಯೆ. Compassion. ದಯಾಕರ. Compassionate, benevolent.

ದುರಿತ. Sin, crime.

ದರುಸನ. = ದರ್ಶನ.

ದರ್ಪಣ. A mirror.

ದರ್ಶನ. Seeing, a sight; showing, a display; a visit.

ದವ. A forest, wild.

ದವನ. A kind of fragrant shrub. p. 229.

ದಶ. Ten. ದಶರಥ. Ten chariots (ten being a numeral used in old times for denoting a good number of chariots); the name of a king.

ದಸ್ಯು. An aboriginal tribe.

ದಹನ. A burning, conflagration.

ದಹಿಸು. To burn.

ದಳ. A leaf.

ದಳೆ. To open, blow. 321. 340. 366. cf. ತಳೆ.

ದಳುಕು. An extended flame, a great blaze. 170. 171.

ದಡಿ. An army. 175. 181. 316. 320.

ದಾಂಟಿಸು. To cause to jump over. 613. 624.

ದಾಂಟು. To cross, jump over. p. 198. 611 (?). p. 263. 621.

ದಾಡೆ. The jaw. 241.

ದಾತ. = ದಾತೃ.

ದಾತಾರ. = ದಾತೃ.

ದಾತೃ. A donor, giver.

ದಾನ. A donation, gift; the fluid that flows from the temples of an elephant. 619. ದಾನಧರ್ಮ. The gift-law, liberality.

ದಾಯಾದ್ಯ. A distant relation.

ದಾಯಿಗ. = ದಾಯಾದ್ಯ.

ದಾರಿ. A road, way. 155. 345.

ದಾರಿಗ. A traveller. 305. 387.

ದಾಳಿಂಬ. The pomegranate.

ದಂಡು. The stem or trunk of a tree.

ದಂಡುಮುಟ್ಟು. To make fall down like a log, (to slay). 240.

ದಂಡುಮಾಯ. To rise straight up on the hind legs. p. 119. 613.

ದಂಡೆ. Hugeness; a large piece. 450.

ದಿಕ್, ದಿಕ್ತು, (ದಿಗ್), ದಿಶ್. A direction, point of a compass; a place; (cause).

ದಿಗಂತ. A district of one of the points of the compass.

ದಿಗಭ. = ದಿಗ್ಜ.

ದಿಗ್ಜ. A fabulous elephant belonging to a ದಿಕ್.

ದಿಗ್ವಿಜಯ. A conquest (of the countries) of the eight directions.

ದಿಟ. = ದೃಢ.

ದಿಹ್ಯುತಿ. Radiant.

ದಿನ. A day. ದಿನನಾಥ, ದಿನಪ. The day-ruler, the sun. ದಿನಮಣಿ. The day-jewel, the sun.

ದಿನಕರ. The day-maker, the sun.

ದಿವ. The sky, heaven; a day. ದಿವಪತಿ. The Lord of heaven, God.

ದಿವಾ. By day. ದಿವಾಕರ. The by-day-shiner, the sun; a crow.

ದಿವಪ. A day. ದಿವನಾಥಪ. = ದಿನಪ.

ದಿವಿಜ. A fabulous demigod.

ದಿವಿಜೇಂದ್ರ. = ಇಂದ್ರ.

ದಿವಿಜೇಂದ್ರತನಯ. A name of ಅರ್ಜುನ.

ದಿಶ್. = ದಿಕ್, ದಿಶ್. ದಿಶೇಂದ್ರ. A king of the eight ದಿಕ್.

ದಿಧಿತಿ. A ray; light, splendour.

ದೀಪ. A lamp.

ದೀರ್ಘ. Long.

ದೀವಿಗೆ. A lamp.

ದೀಹ. (= ದಿಗ್ಧ?). Smearing, poisoning. 442. (ದೀಹದ ಏಣಂ, ಏಣಂ the accusative of ಏಣ?).

ದುಂಡಿಸು. To prance (?). p. 199.

ದುಂಡುಭಿ. A kettle-drum.

ದುಮ್ಮಾನ (ದುರ್ಮಾನ). Bad i. e. broken self-confidence, humbled pride, grief.

ದುಃ (ದುರ್, ದುಃ, ದುಃ). Bad; difficult.

ದುಃಖ. (Bad-air), sorrow, affliction.

ದುಃಸ್ವಪ್ನ. A bad dream.

ದುಗ (ದ್ವಿತ್). A pair, a deuce at games. 313.

ದುಗುತ. Injury. 279.

ದುರ್ಗ. (Difficult to go to), a fortress.

ದುರ್ಗಂಧ. A bad smell.

ದುರ್ಘಟ. Difficult.

ದುರ್ಜನ. A bad man.

ದುರ್ಧರ. Intolerable.

ದುರ್ನೀತಿ. Unwholesome doctrine.

ದುರ್ಮಾರ್ಗ. Wickedness. ದುರ್ಮಾರ್ಗಿ. A wicked person.

ದುರ್ವ್ಯಸನ. Evil inclination or practice.

ದುರ್ವ್ಯಾಳಿಸು. To keep in exercise, to spur on. 178. p. 199.

ದುಷ್ಟೀತಿ (ದುಷ್ಟಾತ್ಮ?). A bad act.

ದುಷ್ಟ. Depraved, wicked.

ದುಸ್ಸಂಧ. A violation of the rules of euphony.

ದುಸ್ಸಹ. Intolerable.

ದೂತ. A male messenger; ದೂತಿ. A female messenger.

ದೂರ. Far; a great distance. 112. 193.

p. 171.

ದೂಷ್. To blame, abuse, calumniate. 223.

ದೃಢ. Strict, firm, true.

ದೃಷ್ಟಿ. Sight, look.

ದಿಶೆ. = ದಿಶೆ. In the direction, 199. ದಿಶೆ

ಗೆ. Into all directions, 132; on account of, 280.

ದೇವ. A Deity; God; a king, master;

ದೇವಿ. A queen.

ದೇವತೆ. A deity.

ದೇಶ. A place, country.

ದೇಶಿ. The language of a country.

ದೇಶಿಗ (-ಕ). A traveller, stranger.

ದೇಸಿಗಾಠಿ (= ದೇಶ್ಯ, adjoining?). A kinsman. 251.

ದೇಹ. The body.

ದೈವ. Connected with a deity; super-human.

ದೊಂದೆ (ತೊಂದೆ). The trunk of an elephant. p. 184.

ದೊಂದೆ. A bundle. 498.

ದೊಡ್ಡಿತ್ತು. Great, large, big, etc. 93.

ದೊರೆ. To be obtained, (come up to); to come about. 264. 417. 418. 488. 626. (ದೊರೆ ಕೊಳ್ಳೆ. To make one's self obtained). ದೊರಕೊಳಿಸು. To commit.

ದೊರೆ. Equal; equality. 168. 459. p. 200. 559. ದೊರೆಗೆವರ್. To liken.

ದೊರೆ. A master, king. 203. 208. 413. 459.

ದೋಣಿ. = ದ್ರೋಣಿ. 122. 196. 219.

ದೋರ್ದಂಡ. An arm. p. 202.

ದೋಷ. Treachery. 131.

ದೋಳ್. A drum. 127.

ದೌರ್ಜನ್ಯ. Wickedness. 'ದೌರ್ಜನ್ಯತಾ

ರಿ. A worker of evil.

ದ್ಯುತಿ. Splendour.

ದ್ಯುತ. Gambling.

ದ್ರವ್ಯ. Wealth, property.

ದ್ರಾಕ್ಷೆ. A grape.

ದ್ರುಮ. A tree.

ದ್ರೋಣಿ. A tub, basin; a boat; a valley, chasm.

ದ್ವಯ. A couple, pair.

ದ್ವಾರ. A door.

ದ್ವಿ. Two.

ದ್ವಿಜ. Twice-born; a bird (born of hen and egg); a tooth; a Brahmin.

ದ್ವಿಪ. Twice-drinking (with trunk and mouth); an elephant.

ದ್ವಿರದ. Two-teethed; an elephant.

ದ್ವೀಪ. An island.

ದ್ವೇಷ. Hatred, aversion, dislike.

ಧ

ಧಗಧಗ. The sound of blazing flames.

ಧಗಧಗಿಸು. To blaze. 96.

ಧಗಧಗನೆ. Flaming. 170.

ಧಟ್ಟು. An army. 174.

ಧನ. Riches. ಧನಾಧ್ಯ. Possessing wealth.

ಧನುಸ್ (ಧನುರ್). A bow.

ಧನ್ಯ. Rich, fortunate, well-fated.

ಧರ. Bearing, enduring; a mountain.

ಧರಣಿ. The earth; a country. ಧರಣಿಪ,
ಧರಣಿಪತಿ, ಧರಣೀರಮೃಣ, ಧರಣೀಶ್ವರ.

A king.

ಧರಣೀತಳ. The earth.

ಧರಿತ್ರಿ. = ಧರಣಿ. ಧರಿತ್ರಿಶ. A king.

ಧರಿಸು. To bear, endure; to put on,
wear.

ಧರೆ. = ಧರಣಿ. ಧರಾಪ, ಧರಾಧಿಪ, ಧರಾಧೀಶ.

A king. ಧರಾತಳ. = ಧರೆ.

ಧರ್ಮ. Law; virtue.

ಧರ್ಮನಂದನ. = ಯುಧಿಷ್ಠಿರ.

ಧವಳ. White.

ಧಳ್ಳುಪ್ಪಿ. = ದಳ್ಳುಪ್ಪಿ. 95.

ಧಬಂಧಬಂ. The sound emitted by a
ಭೇರಿ. 601.

ಧಾತು. An elementary thing; the
pulse.

ಧಾತ್ರಿ. A nurse; a mother; the earth.

ಧಾನ್ಯ. Corn.

ಧಾಮ. A domicile, abode; province;
splendour.

ಧಾರುಣಿ. = ಧರಣಿ.

ಧಾರೆ. A stream; a sharp edge; the
water which is poured by the
mother upon the hand of her
daughter, (which is held by the
father), the water flowing to the
hand of the bridegroom, in token
of their giving them in marriage;
520; a multitude.

ಧಾರ್ಮಿಕ. A virtuous man.

ಧಾಳಾಧಾಳಿ. A great excitement; con-
fusion. 313.

ಧಾಳ. Pillage, sacking. 179. 185.

ಧಿ. A receptacle.

ಧೀರ. Firm, courageous, brave; a hero.

ಧೀವರ. A fisherman. 425. 453.

ಧುಮ್ಮಿಕೃ. To jump down. 71.

ಧುರೀಣ. A conductor, chief.

ಧೂತ. shaken, whirled about.

ಧೂಪ. Perfume, incense.

ಧೂಮ. Fume, smoke.

ಧೂಳಿ. Dust. 176. 198. 332.

ಧೂಳಿ. Dust, pollen. 307. 334. 345. 610.
619.

ಧೃತ. Carried; maintained, kept;
ready; observed.

ಧೃತಿ. Holding; steadiness, firmness.

ಧೈರ್ಯ. Firmness, courage.

ಧೌತ. Washed, cleansed.

ಧ್ಯಾನ. Thought.

ಧ್ವಜ. A flag, standard.

ಧ್ವನಿ. A (tone), sound, voice.

ಧ್ವನ. = ಧ್ವನಿ.

ನ

ನಂಜು. Poison. 205.

ನಂದನ. Gladdening; a son; a garden.

95. 336. 329. ನಂದನೆ. A daughter.

ನಂದು. To be quenched. 385. 412.

p. 268. ನಂದೆವೊಯ್. To beat so as
to quench.

ನಂಬು. To trust. 191. 505.

ನಕುಲ. A mongoose.

ನಕ್ಕ. ✓ ನಸು.

ನಕ್ರ (ನೆಗಟಿ). A crocodile.

ನಕ್ಷತ್ರ. A star.

ನಗ. Not-going; a mountain; a tree.

ನಗೇಂದ್ರ. A kingly, beautiful hill.

ನಗರ, ನಗರಿ. A town.

ನಗು. To laugh; to deride. 43. 84.

232. 250. 272. 273. 304. 310. 362.

382. 444. p. 205. 489. 490. 503.

524. 538.

ನಗ್.=ನಗು. 55.

ನಗಿ. Laughter, a smile. 199. 327. 475.

539. 630.

ನಚ್ಚು (= ನಲ್ಚು). To wish for, love. 191.

ನಟ. An actor.

ನಡಂಬುಸು. = ನಡಿಸು. p. 199. 613.

ನಡಿಸು. To make walk, urge on, carry on, rule. 81. 222. 288. 301. 543.

566. ನಡಿಸಿ ತರ್. To drive to or near.

ನಡು. = ನೆಡು. p. 229.

ನಡು. The middle, midst; the waist, loins. 24. 340. 435. p. 184. p. 198.

p. 204. 526. p. 268. ನಡುನಡುವೆ, In

the very middle. ನಡುರಂಗ, Mid-

dle place. ನಡುವಗಲ್, Noon. ನಡು

ವೀಡು, The road in the midst (main road).

ನಡುಕ. Trembling. 386.

ನಡುಗಿಸು. To cause to tremble, etc. 410.

ನಡುಗು. To tremble, shake, shiver. 388. 389. 393. 451. p. 204.

ನಡುವೆ. = ನಡು. In the middle. 123. 319. 339. 340. 607.

ನಡೆ. To move, walk, go, march; to behave. 54. 149. 155. 175. 179. 180.

182. 194. 224. 314. 338. 341. 366.

371. 399. 454. 457. p. 205. 499. p. 228. p. 261.

ನಡೆ. Walk; conduct. 33. 128. 328.

484. p. 208. p. 261. ನಡೆಗೊಳ್. To begin to walk or move.

ನಡೆ. Straight on, continually, much, well. 357. 434. p. 196. p. 208. p. 212. p. 228. 623.

ನಡೆಗಡಿಸು. To interrupt one's walk, to cause to stop. 306.

ನಡೆತರ್. To come. 122. 181. 225. 289. 409. p. 202. p. 204. 537. p. 268.

ನದ. A river.

ನದತಿ (-ದಿ). Sounding.

ನದರ್ (ನಜರ್). A present to a superior; respectability; fear. 131. (either ನದರಿಲ್ಲವ or ನದರಿಲ್ಲದೆ).

ನದಿ. = ನದ.

ನನೆ. To become moistened or wet. 245. 378. 388.

ನನೆ. (What has moisture), a bud, germ, sprout. 350.

ನನ್ನ, ನಮ್ಮ. = ಎನ್ನ, ಎಮ್ಮ. 273.

ನಭ. = ನಭಸ್.

ನಭಸ್ (ನಭಃ, ನಭೋ). The sky. ನಭೋರ್ತ (ನಭಸ್-ಅಂತ). The sphere of the sky. ನಭೋಮಣಿ. The sky-gem, the sun.

ನಭಸ್ಕಳ. = ನಭಸ್.

ನಮಿಸು. To bow, do obeisance.

ನಮ್ಮ, ನಮಗೆ. = ಎಮ್ಮ, ಎಮಗೆ. 580.

ನಯ. Leading; a rule; political or polite conduct; nicety, polish; polite; fine.

ನಯನ. The eye; = ನಯ.

ನರ. A man. ನರನಾಥ, ನರೇಂದ್ರ. A king.

ನಜ್ಜು. Smelling. 556.

ನರ್ತನ. Dancing.

ನರ್ತಿಸು. To dance, play; to cause to dance.

ನಲೆ, ನಲಿ. To be pleased, love. cf. ನೆಚ್ಚು. 239. 326. 340. 443. 508.

ನಲವು. Pleasure. 371. 441.

ನಲಿದಾಡಿಸು. To fondle. 327.

ನಲಿನ, ನಳಿನ. A lotus flower. ನಲಿನ ಮಿತ್ರ. The lotus-friend, the sun.

ನಲಿನಿ, ನಳಿನಿ. The lotus.

ನವ. Nine; new, fresh, beautiful, wonderful.

ನವೀನ. = ನವ. New, etc.

ನವ್ಯ. = ನವೀನ.

ನವಿರ್. Hair. p. 184.

ನವಿಲ್. A peacock. 378. 435. 522.

ನಸಿಸು. To go to ruin, decay.

ನಸು. Little, slight, gentle; gently. 310. 359. 489. 490. 539.

ನಳಿ. (Pleasant), elegant, soft, delicate. 327.

ನಳಿಸು. To be (pleasing), nice, elegant. 77. 305. 331.

ನಾಂ, ನಾನ್, ನಾ; ನಾಂ, ನಾವು. I; we. see ಲಿಂ. 273.

ನಾಂದು. To moisten, cool. 381. cf. ನನೆ.

ನಾರ. The heaven, sky.

ನಾರು. = ನಾಲ್ಕು. 67.

ನಾಗ. A snake; an elephant. ನಾಗನ

ಗರ = ಹಸ್ತಿ ನಾಪುರ. ನಾಗಾಂತಕ, The brahmany kite.

ನಾಚು (ನಾಂಚು). To be ashamed, become pale. 373. cf. ನಾಣಿ.

ನಾಟ್ಯ. A dance.

ನಾಡ್, ನಾಡು, ನಾಣಿ. A country. 236. 302. 305. 307. 330. 413. 446. 487.

ನಾಣ್ಪುಡಿ. A saying of the country, a proverb. 67.

ನಾಣಿ. Shame. 597. ನಾಣಿಡಿಸು. To shame.

ನಾಳು. ✓ ನಾಳು.

ನಾಥ. A master, king.

ನಾದ. A sound.

ನಾನಾ. Various, many.

ನಾಭಿ. The navel.

ನಾಮ. A name; called.

ನಾಯ್. A dog. 224. 396. 400. 441.

ನಾಯ (ನ್ಯಾಯ). A law-suit.

ನಾಯಿ. = ನಾಯ್. 399.

ನಾರಂಗ. A kind of orange. 140.

ನಾರಾಚ. An iron arrow.

ನಾರಿ. A woman.

ನಾಚ್, ನಾಚು. see ನೆಚ್. To smell; to be fragrant; to stink. 54. 224. 266.

ನಾಲ್. Four. 402. ನಾಲ್ವರ್. Four persons. 504.

ನಾಲಿಗೆ. = ನಾಲಿಗೆ. 241. p. 184.

ನಾಲಿಗೆ. The tongue. 95. 103. 110. 202. 400.

ನಾಲ್ಕು. Four.

ನಾವ, ನಾವೆ. A (nave), boat, ship.

ನಾವಿಕ. A navigator, boat-man.

ನಾಳ. The clapper or tongue of a bell.
203.

ನಾಳೀಜಂಘ (ನಾಡ್ಲೀ-). The stalk-leg-
ged one, a crow.

ನಾಳೆ. To-morrow. (ನಾಳಿನ, ನಾಳಿನಲಿ,
etc.). 43. 68. 269.

ನಾಡಿ. A fibre, filament. p. 205; a
tubular stalk, a tube. 644.

ನಾಡ್ಲಿ. The stalk of a plant; a
lotus flower. 479.

ನಿ. Downward, into, in.

ನಿಂದು. ✓ ನಿಲ್.

ನಿಂದೆ. = ನಿಂದೈ.

ನಿಂದೈ. Blame, censure.

ನಿನ್ನೆ. Yesterday. 41.

ನಿಂಬು, ನಿಂಬೆ. The lime tree. 97.

ನಿಃ (ನಿರ್, ನಿಃ, ನಿಃ) = ನಿ. Outward,
forth; without.

ನಿಃಸ್ವನ. A noise.

ನಿಕರ. A multitude, troop, flock.

ನಿಕಾಯ = ನಿಕರ.

ನಿಕುರುಂಬ. = ನಿಕರ.

ನಿಕ್ಕಾಣಿ. A sound.

ನಿಖಿಲ, ನಿಖಿಳ. All.

ನಿಗಲ, (ನಿಗತ). A foot-fetter.

ನಿಗ್ಗನ. Ivory.

ನಿಚಯ. A heap, assemblage, plenty.

ನಿಚಿತ. Piled up, filled.

ನಿಚ್ಚ. Continual; perpetually.

ನಿಚ್ಚಯ. = ನಿಶ್ಚಯ.

ನಿಶ್ಚಳ. Firm; permanence; perma-
nently.

ನಿಜ. Own; true; truth; certainly.

ನಿಜ್ಯಂಭಿಸು. To increase.

ನಿಟಿಲಿ. The forehead; one who has a
forehead.

ನಿಟ್ಟಿಸು. To see. 205. p. 184.

ನಿಟ್ಟು. = ನಿರು. p. 196.

ನಿರು. Long; large, great, loud. 214.

338. 379. 388. 399. 421. 480. p. 270.

ನಿದಾಘ. The hot season. see ಶ್ರೇಷ್ಠ.
ನಿಶ್ರೆ. Sleep.

ನಿಧಾನ. Putting aside; a receptacle.

ನಿಧಿ. A receptacle; a treasure; an
assemblage, multitude.

ನಿನದ. A sound. ಘನನಿನದ, Thunder.

ನಿನಾದ. = ನಿನದ.

ನಿನ್ನ, ನಿಮ್ಮ, etc. are forms of ನಿಃ.

ನಿಪಾತನ. Falling; death; killing.

ನಿಪುಣತೆ. Cleverness.

ನಿಬಿಡ. Thick-set; crowded. ನಿಬಿಡತರ,
Very great.

ನಿಭ. Resembling.

ನಿಮಿರ್. To extend; to spread about.
431. 496. p. 229.

ನಿಮಿರ್ಚು. = ನಿಮಿರ್. p. 229.

ನಿಮಿಷ. A moment.

ನಿಯಮ. Rule, order.

ನಿಯುಕ್ತ. Joined, possessed of.

ನಿಯೋಗ. A joining; an appointment,
order, commission.

ನಿಯೋಗಿ. An officer. cf. ವಿನಿಯೋಗ.

ನಿಯೋಗಿಸು. To put to or down.

ನಿರಂತರ. Without any interstice;
great; continual.

ನಿರವಧಿ. Boundlessness, immensity.

ನಿರಾಕುಲ. Not bewildered, undisturb-
ed, quiet; rest, etc.

ನಿರಾಲಂಬನ. The state of having no support.

ನಿರಾಹಾರ. Being without food, fasting.

ನಿರಿಲೆ. A kind of bird. 100.

ನಿರೀಕ್ಷಿಸು. To look at, see. 162. p.172. p.184. p.187. p.228. p.254. p.256. p.268.

ನಿರುತ. Perpetual; always.

ನಿರೂಪ. Determination; order.

ನಿಱಿ. The folds in a woman's cloth tucked in in front. 629.

ನಿರ್ಗಮ. Going away.

ನಿರ್ಜರ. Not decaying; a fabulous superior being or demigod.

ನಿರ್ಧರ. Verification, ascertainment; certainty.

ನಿರ್ಮಲ, ನಿರ್ಮಲ. Spotless, pure.

ನಿರ್ಮಲತೆ. Pureness.

ನಿರ್ಮಿತ. Made, built.

ನಿರ್ಯಾತ. Tormented, afflicted.

ನಿರ್ಯಾಸ. Exudations of trees, such as gum, resin, etc.

ನಿರ್ವೃತ್ತಿಕರ. Pleasing.

ನಿಲ್, ನಿಲ್ಲು. To stand; to be, remain, stop (loiter), cease. 8. 12. 13. 84. 85. 90. 154. 230. 238. 274. 276. 289. 309. 315. 329. 362. 376. 377. 378. 380. 399. p.169. 419. 436. 439. etc. 462. etc. p.198. etc. 516. 544. 614. of. ಇಲ್, ನಿಲ್.

ನಿಲಯ, ನಿಲಯ. A house, dwelling.

ನಿಲವ. Standing; rest. 259.

ನಿಲಿಸು. To put up, to place. 73. p.200.

487.

ನಿಲುಕು. To reach, (attack). 134.

ನಿವರ್ತಿಸು. To perform.

ನಿವಹ. A multitude.

ನಿವಾರಿತ. Stopped, opposed.

ನಿವಾಸ. Dwelling; an abode. ನಿವಾಸಿ. An inhabitant.

ನಿವಾಳಿಸು (= ಲೋಹಾಭಿಸಾರ). To perform a lustration of arms. 178.

ನಿವೇದಿತ. Made known, reported, presented.

ನಿವೇಶ. Entering, place of entrance.

ನಿಶೆ. Night. ನಿಶಾಕಾಂತ. The night-lord, the moon.

ನಿಶ್ಚಯ. Well-known; certainty; certain, certainly.

ನಿಶ್ಚಯಿಸು. To ascertain; to resolve, form a resolution.

ನಿಶ್ಚಲತೆ. Immovableness, firmness, stiffness.

ನಿಷಧ. The ruler of the country ನಿಷಧ.

ನಿಷಾಧ. The name of a people.

ನಿಷ್ಕ. A weight of gold.

ನಿಷ್ಠೆ (ನಿಷ್ಠೆ). Basis; accomplishment; ascertainment.

ನಿಸದ. = ನಿಶ್ಚಯ. 593.

ನಿಷ್ಠುಹ. A man free from (bad) desire.

ನಿಸ್ಸೇಳ. A kind of ಭೇರಿ or kettle-drum. 127. p.202.

ನಿಸ್ಸೇಮ. Boundless, very great.

ನಿಞ್ಚ (ನೀಞ್ಚ). To lift on high. p.204.

ನಿಞ್ಚ. ✓ ನೀಞ್.

ನೀಂ, ನೀವು. Thou; you. 273.

ನೀಗು. To leave, forsake, loose. 63. 88.

ನೀಚ. Vile; a vile man.

ನೀಡು. To make long, stretch out;
to present. 356. 419. 433. p.204.

488. cf. ನೀಳ್, ನೀಡು.

ನೀಡುಂ. Largely, greatly. 474. p.264.

ನೀತಿ. Proper behaviour; law. ನೀತಿವಿದ.

A man who knows how to behave
well.

ನೀವ. The Cadamba tree.

ನೀರ್, ನೀರು. Water. 30. 54. 58. 267.

285. 314. 326. 368. 383. 416. 430.

484. p.204. 524. 555. 568. 618. p.267.

ನೀರ್ಗೊಳ್ಳೆ. To take water, drink.

ನೀರ.=ನೀರ್. ನೀರಾಕರ. A pond; the
ocean.

ನೀರ.=ನೀಱ. p.204.

ನೀರಡಿಕೆ. (Water-boiling), thirst. 377.

ನೀರ ತೇರ್. A water-chariot, a cloud.
p. 261.

ನೀರದ (ನೀರ-ದ). Water-giving, a cloud.

ನೀರದ (ನೀ-ರದ). Toothless.

ನೀರನ. Tastelessness; uninteresting
diction.

ನೀರಾನೆ. (Water-elephant), a kind of
aquatic animal, (a whale?). 121.
369.

ನೀರುಡು. A water-iguana. 121.

ನೀಱ. A beloved person; husband. 631.

ನೀರ್ದಾಣ. A water-place, swamp. 111.

ನೀರ್ವಕ್ಕಿ. A water-bird. 318.

ನೀರ್ವನಿ. A water-drop. 139. 366.

ನೀರ್ವಾವು. A water-snake. 121.

ನೀಲ. Dark blue; the sapphire.

ನೀಲಕಂಠ. The blue-neck, a peacock.

ನೀಲಮಣಿ. The sapphire.

ನೀಳ್. To be tall. cf. ನೀಡು. 305. p.202.

ನುಂಗು. To swallow. 108. 370. p.184.
480. 600.

ನುಗ್ಗು (ನುಬ್ಬು, ನುರ್ಗು). A bruise. 88.

ನುಡಿ. To emit a sound; to speak; to
utter, tell. 49. 61. 81. 87. 114. 144.

208. 223. 276. 311. 399. 463. 467.

490. 493. p.213. 544. p.251. p.267.

ನುಡಿ. A voice, word; language. 1. 2.

159. 208. 285. 327. 328. 364. 374.

378. 471. 493. 502. 506. 561.

ನುಣ್ಣು, ನುಂ. Smooth, soft, brilliant.

327. 335. 440. p.200. 510. p.229.

550. 597. 606.

ನುಣ್ಣು. Smoothness, elegance. 195.

ನುತ. Praised; a renowned person.

ನುತಿ. Praise.

ನುತಿಸು. To praise.

ನುರ್ಗು, ನುಬ್ಬು. To grind, crush.
p. 196.

ನುಸಿ. Powder; the state of being
broken. 88.

ನುಸುಳ್ಳೆ. To enter. 63. 117. p.197.

ನೂಂಕು.=ನೂಕು. p. 197. 498. p.261.
614. 615.

ನೂಕು. To push or pull violently; to
push on or away; to spend. 116.
248. 277.

ನೂತನ.=ನವ.

ನೂಱು. Hundred. ನೂಱಿಲೆ. The hun-
dred-leaved, a lotus. 341.

ನೃಪ, ನೃಪತಿ. A king.

ನೃಪಾಳ, -ಲಿ, ನೃಪಾಳಕ. A king. ನೃಪಾ
ಲತ್ಯ. Dominion.

ನೆಂಟ. A relation. 55.

ನೆಗವು. To raise up. p.198. p.200. p.229.

ನೆಗವು. To be or become conspicuous;
to shine, be notorious, good or
renowned; to be begun; to under-
take. 123. 170. 316. 369. 434. 445.
518. 550. 574. 580. 581. 594. p.256.

ನೆಗವು. = ನೆಗವು. 354.

ನೆಗವು. Fame, renown. 10. p.201.

ನೆಗವು. To grow lean, slip off. 380.
(or ನೆಗವು, To clear up?).

ನೆಗ. To be bright (lighted up) or
pure. 380. 474. 547.

ನೆಗ. To rise up; to leap. 170 (?). 450.
478. 513. 588. p.261 (twice). p.262.
620.

ನೆಗು (ನೆಗು). To sink in. 144.

ನೆಗು. = ನೆಗು. 568.

ನೆಗು. ✓ ನೆಗು.

ನೆಗು. Straight; nicely; straight on,
much. 594. 613.

ನೆಗು. = ನೆಗು. p.268.

ನೆಗು (ನೆಗು). To plant, fix into, put
straight up. 207. p.200.

ನೆಗು. To be planted, be fixed. 114.

ನೆಗು. Dice-playing, back-gammon. 371.
308. ನೆಗುಸಾರಿ. A die.

ನೆಗು. Blood. 377. 398. 416. p.184.

ನೆಗು. The crown of the head. 201. 435.
440. p.199.

ನೆಗು. To think of, mind, remember.
40. 192. p.202. 489. 491. 565. p.261.
627.

ನೆಗು. The water-lily. 360. 380.

ನೆಗು. = ನೆಗು. 264. 382.

ನೆಗು. To cause to assemble. p.256.
(ನೆಗು?).

ನೆಗು. An assemblage, throng. 330. 371.

ನೆಗು. To amass. 584.

ನೆಗು. = ನೆಗು. 51.

ನೆಗು. To come together, assemble. 89.

139. 210. 221. 235. 257. 264. 340.

418. p.197. p.198. p.199. 508. 514.

p.257. p.258. p.261. p.269. p.271.

ನೆಗು. To be full, ripe, mature; to be
filled or fulfilled. 235. 407. p.200 (?).
p.201 (?). 510. 518.

ನೆಗು. Fully, well, much; great. 52.
186. 195. 327. 373. 411. 419. 438.
496. 526. etc.

ನೆಗು, ನೆಗು. To make every thing
ready. p.197. p.256 (?).

ನೆಗು. ✓ ನೆಗು. Ground, floor; earth,
soil. 37. 189. 309. 345. 428. 436.
494.

ನೆಗು. A foundation. 252.

ನೆಗು. Level with the ground. 494.

ನೆಗು. To settle. 574.

ನೆಗು. ✓ ನೆಗು. A place; an upper story.
111. 124. p.222.

ನೆಗು. = ನೆಗು. 163.

ನೆಗು. To sink or go down. 395.

ನೆಗು. To fix, fasten; to make
sit down. p.198. 540.

ನೆಗು. The Emblem Myrobalan. 140.

ನೆಗು. A pretence, pretext. 383.

ನೆಗು. Shade; a shadow. 193. 255.
262. 314. 357. 436. p.197. 507.
528.

ನೇಜೆ. A lance. p. 199.

ನೇಣ. A rope. 401.

ನೇತ್ರ. An eye; a man who has an eye; ನೇತ್ರ. She who has an eye.

ನೇಮ. An order.

ನೇಮಿ. The periphery of a wheel.

ನೇಮಿಸು. To appoint.

ನೇರ. Straightness, regularity, harmony. 604. ನೇರ್ಪಡು. To be straight or exact.

ನೇರ. = ನೇರ. 336.

ನೇಪಾಲ್. The rose-apple tree. 349. 354. 355.

ನೇಡ. = ನೈಡ. p. 228.

ನೈಪಥ್ಯ. Dress.

ನೊಂದು. ✓ ನೋ.

ನೊಣೆ. To swallow. p. 221.

ನೊಯ್ಯು. = ನೋ. p. 201.

ನೊರೆ. Foam, froth. 139. 295. 366. 368. 371. p. 205 (ನೊರೆ-ಪಿಂಡು). p. 261.

ನೊಸಲ್. The forehead. p. 199. 599.

ನೋ. To suffer pain. 135. 286. 327. 377. 593. p. 268.

ನೋಡ್, ನೋಯ್, ನೋಡು. To look at, see; to search. 26. 68. 84. 155. 188. 223. 247. 250. 264. 271. 326. 330. 337. 340. 343. 356. 357. 362. 376. 377. 379. 392. 393. 398. 420. p. 172. 433. 434. 449. 452. 455. p. 185. 457. p. 187. p. 196. p. 197. p. 202. 489. p. 208. 492. p. 212. 503. 529. p. 228. 537. 564. p. 245. 594. p. 261. p. 264. 623. p. 268. p. 270.

ನೈಪ್ರೋಫ. The banyan tree.

ನೈಪ್ರೋ. Placed.

ಪ

ಪ. This letter often appears as ಹ, and, as the initial of the second part of a compound, as ಬ and ವ.

ಪ. Master, king.

ಪಂ, ಪನ್. Ten.

ಪಂಕ. Mud, mire; sin.

ಪಂಕಜ. The mud-born, a lotus flower.

ಪಂಕಜಾಕರ = ಪದ್ಮಾಕರ.

ಪಂಕಜಾತ. = ಪಂಕಜ.

ಪಂಕಿಳ. Muddy.

ಪಂಕ್ತಿ. A line, row.

ಪಂಗು. Obligation. 523.

ಪಂಚ. Five. ಪಂಚವರ್ಣಿ. Five colours.

ಪಂಚಗೌಳ. The name of a country and of its people.

ಪಂಚಧಾರೆ. The five paces of a horse, as trot, canter, etc.

ಪಂಚಪಲ್ಲವ. The aggregate of five sprouts or shoots, for instance of the spondias, rose-apple, citron and wood-apple, with which the limbs of royal horses are compared.

ಪಂಡಿತ, ಪಣ್ಣಿತ. A scholar.

ಪಂಥ. A wager, challenge. 177. 178.

ಪಂದಿ. A pig, hog. 398. 400. 413.

ಪಂದಿದಲೆ. A pig's head, (a certain means of defence). 498.

ಪಂದೆ. (ಪಂಪೆಯವನು). A mean fellow. 589.

ಪಕ್ಕ. = ಪಕ್ಕ.

ಪಕ್ಕರಕ್ಕ. = ಪಕ್ಕರಕ್ಕ, sub ಪಕ್ಕ. 598.

ಪಕ್ಕಲೆ. A vessel without a neck. 81.

ಪಕ್ಕ. = ಪಕ್ಕ.

ಪಕ್ಕ. = ಪಕ್ಕ. p. 201.

ಪಕ್ಕ. = ಪಕ್ಕ. 398.

ಪಕ್ಕ. Baked, dressed; seasoned, mature, ripe; fit, suitable.

ಪಕ್ಕ. The side; a wing; a place, site. ಪಕ್ಕರಕ್ಕ. A horse's or an elephant's trappings.

ಪಕ್ಕ. A bird.

ಪಕ್ಕ. The day time; in the day time. 322. 382. 395. 411. p. 201. p. 204. 516 526.

ಪಕ್ಕಲಿ. The name of a king who lived before ಸತ್ಯೇಂದ್ರಚೋಲ.

ಪಕ್ಕ. Enmity; an enemy. 382. 395. 491.

ಪಕ್ಕನ. Hatred. 359.

ಪಕ್ಕಳ (= ಪುಚಲ). Trembling, moving to and fro. 400.

ಪಕ್ಕ. Green; green leaves; an emerald. 124. 163. 252. 261. 355. 535.

ಪಕ್ಕಳನು (ಪ್ರಜ್ವಳನು). To begin to blaze or glitter. 291. p. 229. p. 234. p. 245.

ಪಕ್ಕ. A foot-step; a foot-print, track.

ಪಕ್ಕವಿಡಿ = ಪಕ್ಕ ವಿಡಿ. 223. 399.

ಪಕ್ಕ. Cloth; a flag.

ಪಕ್ಕ. A kettle-drum.

ಪಕ್ಕಳ, ಪಕ್ಕಲಿ. A cover (of clouds, etc.); a guard; a multitude, mass. 395 (?) p. 198, etc. p. 212.

ಪಕ್ಕ. Sharp, loud; smart, clever.

ಪಕ್ಕ. A badge of royalty; the state of royalty; a way, method. 323. p. 165. p. 197. p. 254.

ಪಕ್ಕಲಿ, ಪಕ್ಕ. A town.

ಪಕ್ಕವಣಿ, ಪಕ್ಕ (-ಮಣಿ). A royal-seat. p. 196. p. 228.

ಪಕ್ಕ. An ornamental metal plate; silk. 123. 603 (?).

ಪಕ್ಕ. V ಪಕ್ಕ.

ಪಕ್ಕ. = ಪಕ್ಕ. 124. 166. p. 199.

ಪಕ್ಕಯ, ಪಕ್ಕಯ. A sharp-edged lance. p. 201.

ಪಕ್ಕನು. To read, learn by heart.

ಪಕ್ಕ. (What obtains), a measure; (what attains to), equality, likeness. 357. 423.

ಪಕ್ಕಪಕ್ಕ. By degrees. 493.

ಪಕ್ಕತನು. To evince equality, vie with; to be great. 137. 399. p. 201. p. 261.

ಪಕ್ಕನೆಲೆ. A reflection. 357. p. 204.

ಪಕ್ಕಬಳ. A vying with, i. e. an opposing, army. p. 211.

ಪಕ್ಕ. To obtain, receive, (experience). 222. p. 171. p. 211. p. 213. p. 256.

ಪಕ್ಕ. To lie or fall down, repose; to die. ಪಕ್ಕ ಪಕ್ಕ. To sink down (from exhaustion). 386.

ಪಕ್ಕ. Sinking, setting; western; the west. 289. 290.

ಪಕ್ಕ. = ಪಕ್ಕ. To receive, etc. 10. 37. 135. 326. 339. 395. p. 169. 438. p. 177. 461. 482. p. 197. p. 198.

p. 199. p. 201. 493. p. 228. 551. 590.
 p. 261. p. 263. 613^b.
 ಪದೆ. A multitude, an army. 137. 186.
 395. p. 201. 484. 497. p. 268.
 ಪಣ. To make or become ready.
 p. 197. p. 202.
 ಪಣ. A ripe fruit. 92. 93. 321. 329.
 337. 354. 373. 387. 535.
 ಪಣ. A stake, bet. 312.
 ಪಣಿ. The forehead. 327. p. 198. 505.
 p. 271. ಪಣಿವಾನಪಿ (-ಪಾ-). The fore-
 head which is like a flag-stone.
 ಪಣಿವೆಪಿ. A moon-like forehead.
 ಪತ್ಯಂ. A bird; the sun.
 ಪತಾಕೆ. A standard, flag.
 ಪತಿ. A master, king, husband.
 ಪತಿವ್ರತೆ. She who is faithful to her
 husband.
 ಪತ್ತಿನು. To make to go to; to attach,
 etc. p. 229.
 ಪತ್ತು. To go to, begin; to adhere,
 to climb, ascend, go on high. 264.
 294. 415. p. 211. 611. 614. 621.
 ಪತ್ತು. Ten.
 ಪತ್ನಿ. A wife.
 ಪತ್ರ. A leaf; a wing; the feather of
 an arrow; a letter.
 ಪತ್ರಿಕೆ. A letter.
 ಪಥ. A path, road.
 ಪಥಕ. A traveller.
 ಪಪ. = ಹದ. 442.
 ಪದ (ಪದ). A foot; a verse-line; a
 place, site; a word.
 ಪದಪು. Radiance, lustre. 122.

ಪದಪೂರಕ. A merely expletive word.
 ಪದಕಯೆ. The placing of words.
 ಪದಾತಿ. A foot soldier.
 ಪದಾಯುಧ. He with the foot-weapon,
 a cock.
 ಪಪಿ. To be full of desire. 610. 617.
 ಪದ್ಧತಿ. A custom, practice, system.
 ಪದ್ಮ. A lotus flower. ಪದ್ಮನಖ. The
 lotus-friend, the sun.
 ಪದ್ಮರಾಗ. The lotus-coloured, a ruby.
 ಪದ್ಮಾಕರ. The lotus-mine, a lotus
 pond.
 ಪದ್ಯ. Poetry, verse.
 ಪನಸ. The jack fruit or tree.
 ಪನಿ. A drop. 245. 373. 388. 416. 435.
 478.
 ಪನ್ಯಗ. The not-foot-goer, a snake.
 ಪನ್ಯತಿಕೆ. Prowess. p. 184. p. 201. p. 211.
 p. 268.
 ಪನ್ಯೀರು. Scented water. 123. 126.
 214. 218.
 ಪನ್ಯೇರು. Twelve.
 ಪಯಣ (ಪ್ರಯಾಣ). A march, journey.
 ಪಯಸ್ (ಪಯೋ). Water; milk.
 ಪಯೋದ. The water-giver, a cloud.
 ಪಯೋಧರ. The water-bearer, a cloud.
 ಪಯೋಧಿ = ಪಯೋನಿಧಿ.
 ಪಯೋನಿಧಿ. The water-or milk-hold,
 the ocean.
 ಪರ. Opposite, other, foreign, beyond,
 following, pre-eminent, distinguish-
 ed. ಪರಬಲಾಂತಕ. A destroyer of
 the army of his enemies.
 ಪರಕೆ. A blessing. 466. 505.

ಪರಪು. To make flow or go, to spread out. p. 184. 584.

ಪರಪುಟ್ಟ (-ಪುಟ್ಟ). Who is fed by strangers; a cuckoo (cf. 411). 330.

ಪರಮ. Highest, most excellent; very much. ಪರಮಾತ್ಮ. The Supreme Spirit.

ಪರಮೆ. The black bee. 236. 556.

ಪರಯಿಸು. = ಪರಿಯಿಸು. p. 228.

ಪರಲ್. A pebble, stone. 355. 517. 520.

ಪರಶು. A hatchet, axe.

ಪರಸು. To utter a benediction, bless. 361. 530. 561.

ಪರಾಕ್ರಮ. Valour.

ಪರಾಗ. The pollen or dust of flowers.

ಪರಿ. All round; about; after; manner, kind, sort, method.

ಪರಿ. To flow; to run; to go, proceed; to go or run away; to fly about; to be spread, spread about. 235. 264. 268. 302. 307. 332. 372. 398. 432. 452 (?). 455. 481. p. 196. p. 197. p. 198. p. 200. p. 201. 516. 524. p. 253. p. 261. 620. p. 268.

ಪರಿ. A flowing, etc. 423. 443. p. 198. p. 205. 621. ಪರಿಯಿಸು. To run.

ಪರಿಕಿಸು (ಪರೀಕ್ಷಿಸು). To examine, care about.

ಪರಿಗತ. Gone round. ಪರಿಗತಬಿಂಬ. Its disk having gone all over (the sky). ಪರಿಗತವಾಗು. To arrive, reach. 68. 383.

ಪರಿಘ. A moat, ditch.

ಪರಿಘಾತ. Removing, (a removing quality).

ಪರಿಚಯ. Attendance.

ಪರಿಸನ. An attendant; a retinue.

ಪರಿಣಿತ. Bent or turned after or into; changed; advanced, mature.

ಪರಿಣತೆ. Skill.

ಪರಿಣಯ. Conducting round (the sacrificial fire), marriage.

ಪರಿತರ್. = ಹರಿತರ್. 423. p. 198.

ಪರಿತೋಷ. Joy.

ಪರಿತ್ರಾಸ. Much trembling.

ಪರಿದಳಿತ. Full-blown. 195.

ಪರಿಧಿ. That by which something is bordered; circumference.

ಪರಿಪಕ್ವ. Quite baked or cooked; quite ripe.

ಪರಿಪಾಳಿ, ಪರಿಪಾಯಿ. Proper arrangement or order. 210. see ಪಾಯಿ.

ಪರಿಭವ. Disrespect, humiliation; disregard.

ಪರಿಭವಿಸು. To disrespect.

ಪರಿಭಾವಿಸು. To think of, mind; 499. to disrespect. 580.

ಪರಿಭ್ರಮಣ. Wandering about.

ಪರಿಮಳ, ಪರಿಮಲ. Fragrance.

ಪರಿಯಂತ. Till.

ಪರಿಯಿಸು. To make go or run; to send away, dismiss. p. 197. p. 198. p. 199. p. 201. 613. 617.

ಪರಿರಂಜಿಸು. To shine.

ಪರಿವಿಡಿ (-ವಿಡಿ). The state of being methodically or regularly arranged, regularity, succession. 126. 213.

ಪರಿವಿಸ್ತರ. A great diffusion; very much.

ಪರಿವು. A flow (of water). 139.

ಪರಿವೃತ. Surrounded.

ಪರಿಶೋಭಿಸು. To shine much, be much adorned.

ಪರಿಶೋಭಿ. Great lustre.

ಪರಿಸರ. Encompassing; a border.

ಪರಿಹರಣೀಯ. Fit to be avoided or abandoned.

ಪರಿತ. Surrounded.

ಪರುತವನೆ. Readiness; pomp. p. 200.

ಪಹಿ. = ಹಹಿ. p. 196.

ಪಹಿ. A drum. p. 201.

ಪಹ್ಲಿನ್. To sneeze. 393.

ಪರ್ಣ. A wing; a leaf.

ಪರ್ವ. An eagle. p. 271.

ಪರ್ಬು. To run or spread like a creep-
er; to creep over. 381. 438. 597. 601.

ಪರ್ಬುಗಿ. Spreading; mass, multitude.
396.

ಪರ್ಯಂಕ. A couch, pillow.

ಪರ್ವತ. A mountain.

ಪರ್ವ. = ಪರ್ಬು. 305.

ಪಲ್. A tooth. 327. 393. 441. 524. 560.

ಪಲ್ಲಡಿ. To gnash the teeth.

ಪಲ, ಪಲವು. Several, sundry. 170. 395.

413. p. 200. p. 201. 566. p. 261. 270.

ಪಲವಾಡು. To utter many words.

ಪಲಗೆ. A plank, board; a shield. 124.

p. 200. p. 229. ಪಲಗೆಗಟ್ಟು. A board-
lining.

ಪಲಸು. = ಪನಸ. 349.

ಪಲಾಶ. A kind of tree.

ಪಲುಂಬಿ. A peacock. p. 201.

ಪಲುಂಬು. To grieve, (lament). p. 270.

ಪಲ್ಲಟ. Changing, mistake. 532.

ಪಲ್ಲಣ. = ಹಲ್ಲಣ. p. 200. 547. 598.

ಪಲ್ಲಣೆಸು. To saddle. p. 254.

ಪಲ್ಲವ. A sprout, shoot. ಪಲ್ಲವಝುರಿ.

Locks or curls consisting of fresh
shoots.

ಪವಡಿಸು. To lie down, sleep. 261.

ಪವನ. Wind. ಪವನಜ, ಪವನಸುತ =
ಭೀಮ.

ಪವಮಾನ. = ಪವನ.

ಪವಳ. = ಪ್ರವಾಳ.

ಪಶು. A beast; a tame animal; cattle.

ಪಶ್ಚಿಮ. Western; the west.

ಪಸದನ. = ಪ್ರಸಾಧನ. p. 201. p. 256.

ಪಸರಿಸು. = ಪ್ರಸರಿಸು.

ಪಸಾಯನ (ಪ್ರಸಾದನ). A present. p. 228.

ಪಸಾಯ್ತು (= ಪಚ್ಚಾಯ್ತು?). A toilette-man,
a male wardrobe-keeper. 234. 257.

ಪಸಾಯ್ತೆ. A female wardrobe-keeper.
231.

ಪಸಿವು. Hunger. 377.

ಪಸುರ್, ಪಸುರು. Green; greenness. 240.
305. 319.

ಪಸುರ್ವೆಳಗು. A green light used at
illuminations. 261.

ಪಸುಳಿ. A child. 325. 328. 330. 361.
363. 376. 377. 472.

ಪನೆ, ಹನೆ. A layer, bed. 528.

ಪಳಂಚು. To touch, strike; to plunge;
to dart, start suddenly and run;
to go up. 303. 456. p. 198. p. 200.
597. p. 258. 613^b. p. 263. 615. 622.

ಪಳಕು, ಪಳುಕು (ಸ್ಪಟಿಕ). Crystal; white.

163. 261.

ಪಳಚನೆ. Dartingly flashingly. 474.

ಪಳದಿ,-ಯ. Yellow. 261. p.200. p.201.

ಪಳಯಿಸು. To lament. p.271.

ಪಳಹ, ಪಟಹ. = ಪಟಹ. p.201.

ಪಟಪಟನೆ. In a rattling way. 517.

ಪಟಯಿಗ್. A flag, standard. p.200.

603. p.259. 608.

ಪಯಿ. To abuse, blame, revile. 319.

p.200. p.213. p.254.

ಪಯಿ. Blame; fault; a sin-offering.

581. p.271.

ಪಯಿ. A cloth. p.200.

ಪಯಿ. Old; former. 534. ಪಯಿಯೋಲ್,

As before.

ಪಾಂಥ. = ಪಥಕ.

ಪಾಂಡು. The name of a king.

ಪಾಕ. Baking, cooking.

ಪಾಗಾರ. = ಪ್ರಾಕಾರ.

ಪಾಠಕ. A lecturer; a bard.

ಪಾಡು. To sing. 61. 199. 264. 330.

555. p.253.

ಪಾಡು. A song; a war-cry. 177.

ಪಾಡು. ✓ ಪಡು. State, manner. 258.

ಪಾಣಿ. The hand.

ಪಾಟಲಿ. The trumpet-flower.

ಪಾತ. Falling.

ಪಾತಕ. Causing to fall; sin; sinner.

ಪಾತಾಳ. The Hades.

ಪಾತಿಪ್ರಕೃ. Truthfulness towards the husband, chastity.

ಪಾದ. A foot; a verse-line.

ಪಾದರಿ. = ಪಾಟಲಿ.

ಪಾನ. Drinking; a drink.

ಪಾನೀಯ. Water

ಪಾಪ. Sin. ಪಾಪಿ. A sinner.

ಪಾಮರ. A servant-man, field-labourer; low, sinful.

ಪಾಮರಿ. A servant-woman (watching paddy fields). 238. 305. 306. 307.

ಪಾಯ್. To pass over, cross; to go to one side; to pass by or through; to pass on, proceed, go; to make a side-thrust, to gore with the horns; to be struck. 338. 400. 450. 482. p.197. p.198. p.199. p.201. 611. 614. 621.

ಪಾರಣಿ. A breakfast.

ಪಾರಿಪ್ಲವ. Roaming about.

ಪಾರಿವ. A dove. 379. p.199 (ornamental).

ಪಾರ್ಥಿವ. Terrestrial; royal, a king; one of the military tribe.

ಪಾರ್ವ. A Brahmin.

ಪಾಙ್, ಪಾಙು. To jump; to fly; to fly about or away; to run, flee. 28. 390. 411. 435. 440. p.199. 510. 603. 611. 621. 624.

ಪಾಙಿಸು. To cause to jump or run. 613.

ಪಾಙುಂಬಳೆ. A discus. p.200.

ಪಾಲ್, ಪಾಲು. A portion, lot. 38.

ಪಾಲ್, ಪಾಲು. Milk. 5. 305.

ಪಾಲ, ಪಾಲಕ. ಪಾಳ, ಪಾಳಕ. A keeper, ruler, king.

ಪಾಲಿಸು. To protect, take care of, nurse, rule.

ಪಾಲ್ಟೆನೆ. A milky or young ear of corn. 305.

ಪಾವಕ. The purifier, fire.

ಪಾವು. A snake. 398.

ಪಾವುಡ. A cloth. p. 200.

ಪಾಶ. A string, rope, fetter.

ಪಾಪಾಣಿ. A stone.

ಪಾಸಾದ. = ಪ್ರಾಸಾದ.

ಪಾಸು (ಪಾಯ್ಸು). To make go (aside or to all sides), to spread, scatter. p. 184. 526.

ಪಾಸು. = ಹಾಸು. ಪಾಸಪಿ. A stone slab. p. 198. 507. p. 229.

ಪಾಳಿಕೆ. A margin; the lap; the haunch.

ಪಾಳಿಯ. An encampment. 138. 181. 264. 294. 296. p. 205.

ಪಾಡು. = ಹಾಡು. 478. 552. ಪಾಡ್ವಿಲ. A waste field.

ಪಾಡಿ (= ಕ್ರಮ). Order, regularity. 360. p. 201. 484. p. 205.

ಪಾಡ್ವಿಡು. To be destroyed. 554.

ಪಿಂ. = ಹಿಂ. p. 198.

ಪಿಂಗು. = ಹಿಂಗು. 224. 380. 419. p. 256. p. 258.

ಪಿಂಡ. A mass, lump.

ಪಿಂಡು. = ಹಿಂಡು. ಪಿಂಡುಗೊಳ್. To be amassed, p. 184. 478. p. 197. p. 205.

ಪಿಂತೆ. = ಪಿಂದೆ. 489.

ಪಿಂಡರುಗು. To turn backwards. p. 271.

ಪಿಂದೆ. = ಹಿಂದೆ. 483. p. 257. 623.

ಪಿಕ. The cuckoo.

ಪಿಡಿ. = ಹಿಡಿ. To seize; to hold; to occupy; etc. 303. 338. 360. 378. 381. 399. 413. p. 169. 438. 442. 453. 480. p. 196. p. 197. p. 201. p. 204. p. 228. 537. p. 254. p. 256.

ಪಿಡಿ. A seizing, holding; the grasp (the hand that holds). 36. 126. 213.

289. 434. p. 198. p. 263.

ಪಿಡಿ. A (female) elephant. 434.

ಪಿತ. = ಪಿತೃ.

ಪಿತೃ. A father.

ಪಿತ್ಯಂತ. A bird.

ಪಿರಿ, ಪಿರಿಯ, ಪಿರಿದು. = ಹಿರಿದು. Great, etc. 268. p. 199. 494. 510. 558. p. 259. ಪಿರಿದುಂ. Further, (or greatly?). See ಹಿರಿ.

ಪಿಡಿ. = ಹಿಡಿ. 432.

ಪೀಠ. A seat, throne.

ಪೀನ. Fat, bulky.

ಪೀರ್. To suck in, drink. 519. 523.

ಪೀಲಿ. A peacock. 437.

ಪುಂಡರೀಕ. A white lotus flower; a lotus; the elephant of the south-east.

ಪುಂಡ್ರೇಕಪ್ಪ. White sugarcane.

ಪುಗು. To enter; to attack. 141. 223. 301. 316. 325. 371. 383. 397. 421. p. 171. 433. 437. 455. p. 204. p. 211. 525. p. 227. p. 228. 538. p. 256. 612. p. 268. p. 269.

ಪುಗುಳ್. A boil, pustule. 433.

ಪುಚ್ಚ. A tail.

ಪುಟ. A basket, concavity, etc.; ಕರ ಪುಟಂ. A man that (for saluting) forms a concavity with his hands (putting them before his forehead).

ಪುಟಿ. Leaping, jumping, bouncing. ಪುಟವಿಡು. To leap. ಪುಟನೆಗೆ, ಪುಟನೇಡು.

To rise up with a jump. 102. 146.
170. 614.

ಪಟ್ಟಿಗೋಲ್. A staff for beating. cf.
ಘಡೆ and ಹುಟ್ಟು. p.263.

ಪಟ್ಟು. To be born, spring up. 129.

ಪಡಿ. = ಹುಡಿ. 428. 494.

ಪೂಗು. Civet. 397.

ಪೂಯ. Virtuous, good, agreeable;
a good quality; merit; beauty.

ಪತ್ತಳ. = ಪತ್ತಿಕೆ.

ಪತ್ತು. = ಹತ್ತು. 455.

ಪುತ್ರ. A son. ಪುತ್ರವತಿ. A woman who
has a son.

ಪುತ್ರಿಕೆ. A puppet, figure.

ಪದಿ. To come to, be joined, enter;
to cover, spread over. 20. 175. 385.
p.198. p.200.

ಪದು. = ಪೊನ. 595.

ಪದುಗು. To be covered, hidden; to
cover, conceal, hide, guard. 402.
411. 491.

ಪನಃ (-ರ್). Again.

ಪನರವಿ. Once more.

ಪನ್ನಾಗ. A kind of tree.

ಪರ. A town. ಪರಾಭಿಮುಖಮಾಗಿ, Turn-
ed to the town.

ಪರಸ (ಪರೋ). Before, in front.

ಪರಾಣ. Old.

ಪರುಷ. A man, person.

ಪರೋಹಿತ. (Placed before), a king's
or queen's priest.

ಪರ್ಬು. The eye-brow. ಪರ್ಬಿಕ್ಕು, To
frown. 393. 441. 496.

ಪಲ್. Grass; straw. 267. 321. 322.
391. 455. 498. cf. ಪೊಲ್.

ಪಲಿ. A tiger. 398. 400. 402. 413. p.171.
p. 201.

ಪಲಿನ, ಪಳಿನ. A sand-bank. ಪಳಿನತಳ,
ditto.

ಪಲುಕ, ಪಳುಕ. Hair standing on end.

ಪಲ್ಲಗ. = ಪಲ್ಲೆ. 463.

ಪಲ್ಲೆ. A spotted female antelope. 398.
455. 620. p.271.

ಪಪ್ಪರ. Water; a pond; also ಪಪ್ಪರ
ತಳ.

ಪಪ್ಪ, ಪಪ್ಪಿ. A flower.

ಪಪ್ಪಕ, ಪಪ್ಪಕ. The vehicle of the
fabulous demigod of riches; any
richly ornamented vehicle.

ಪಪ್ಪರಾಗ. A topaz.

ಪಸಿ. To be or become false, to lie.
565.

ಪಸಿ. A lie; hypocrisy. 471. 489.

ಪಳಿಂದ. A man of the tribe of the
ವಳಿಂದರ್.

ಪಯಿ. A worm, insect. 168.

ಪಯಿಕ್ಕು. Rottenness, baseness. 233.

ಪೂ. To flower. 345. 351. 523. 617.
p. 271.

ಪೂ. A flower. 126. 129. 307. 321. 335.
336. 339. 348. 410.

ಪೂಗ. The betel-nut tree.

ಪೂಗೊಳ. A flower-tank. 161.

ಪೂಡಿಸು. To have put together; to
have brought to; to have made
ready. 447.

ಪೂಡು. To put together, on or to; to

join; to cover; to put in order, to plan, scheme. 269. 288. 402. p.200. 542.

ಪೂತ್ಯರಿಸು. To blow the nose, sneeze. 514.

ಪೂಯಲ್. A loud cry. 334.

ಪೂರ. Filling; a stream; flood.

ಪೂರಣ. Completing; fulness.

ಪೂರಯಿಸು. To finish; to be completed; to emit a full or strong sound. 84. p. 202.

ಪೂರಾಯ. Largeness. 135.

ಪೂರೈಸು. = ಪೂರಯಿಸು. p.202.

ಪೂರ್ಣ. Filled, full; abundance. ಪೂರ್ಣೆಂದು. The full moon.

ಪೂರ್ವ. Former (customary), eastern; the east.

ಪೂರ್ವೇತರ. Western.

ಪೂಸು. To smear on (one's body). 34.

ಪೃಥಕ್, - ಗೆ. Separate, individual.

ಪೃಥಿವಿ = ಪೃಥಿವಿ. ಪೃಥಿವೀಭೃತ = ಭೂಭೃತ.

ಪೃಥು. Broad, large.

ಪೃಥುಳ. = ಪೃಥು.

ಪೃಥಿವಿ. The large one, the earth. ಪೃಥಿವೀಪಾಳ. A king.

ಪಿಂಕುಳಿನಾಯ್. A mad, furious dog.

ಪೆಂಪು. Greatness. fame, pride, finesse. 126. 366. 484.

ಪೆಗಲ್. Shoulder. p. 199.

ಪೆಚ್ಚಿಸು (ಪೆಚ್ಚೆಸು). To make many parts, to distribute. 418.

ಪೆಟಲುಪ್ಪ. Saltpetre. 498.

ಪೆಟ್ಟಿ, ಪೆಟ್ಟಿಗೆ. A box. p. 200.

ಪೆಡ, ಪೆಡಂ. = ಪೆಡಗು.

ಪೆಡಂಮೆಟ್ಟು. To retreat. 596. 615.

ಪೆಡೆ. The hood of a serpent. 314. 437. 438. 440.

ಪೆಣ್ಣಿ, ಪೆಂ. Female. a female, woman. 269. 348. 426. 486. p.261 (ಪೆಂಡಿರ್).

ಪೆಣ. A dead body, corpse. 89. p. 184.

ಪೆಣೆ. To link, plait; to be linked. 610.

ಪೆತ್ತು. √ ಪೆತ್ತು.

ಪೆರೆ. cf. ಪಿರಿ. Great, large, tall. 93. 337. 364. 366. 452. p.184. 476.

p.205. 512. 514.

ಪೆಜ. = ಪೆಜಗು. 419. 615. (ಪೆಜಕಾಲ್ ಕೊಳಸು. To cause to rise on the hind legs).

ಪೆಜಗು. Back, backwards; behind.

ಪೆಜು. To obtain; to experience, (suffer); to bring forth. 11. 331. 347. 386. 393. p.184. 466 p.197. p.201. p.202 483. 494. p.211. 505. p.261 (twice). 621.

ಪೆಜಿ. The moon. 241. p.271.

ಪೆಜು. To increase, grow; to make increase (into parts), mince; to beat incessantly. 93. 124. 369. 410.

ಪೆಜುಗೆ. Increase, growth. 292. 330.

ಪೆರ್ದಿ (- ತಿಡಿ). A large bag. 498.

ಪೆರ್ಪೆರೆ. A large wave. p.200.

ಪೆರ್ದೊಣಿ. A large stream. 302.

ಪೆರ್ದೊಲೆ. A large beam (as a means of defence). 498.

ಪೆರ್ಮೆ. Greatness. p. 202. 590. 603 613^b.

ಪೆರ್ವಡಗು. A large ship. 122.

ಪೆರ್ವೊನಲ್. A large stream. p.184.

ಪೆಸರ್. A name; renown. 9. 12. 424.

444. 529. p.267.

ಪೆಱಕು. Fight, war. 615 (?).

ಪೇರನೆ. Ornamental work in the borders of a cloth. 606.

ಪೇರ್. = ಪೆರ್. 321. 349. 388. 442.

ಪೇರಡಿ. (A large foot). Reeve: a dog. 442.

ಪೇಚುರ್. = ಪೆಚುರ್. 260. 334.

ಪೇಯ್, ಪೇಯು. To say, tell, order. 109. 246. 385. p.170. 460. p.187. 472. etc. 577.

ಪೈರು. Standing or growing corn. 222.

ಪೊಂ. = ಪೊನ್. p.199. p.208. 558.

ಪೊಂಗದ. The golden (or gilt) halves of a folding door. 163.

ಪೊಂಗಾಳೆ. A gold-horn. 127.

ಪೊಂಗೇದನೆ. = ಪೊಂ-ಕೇದನೆ. p.229.

ಪೊಂಜಲಿ. A gold-coloured bench. p.229.

ಪೊಂಜುರಿಗೆ (-ಸುರಿಗೆ). A gold knife or dagger. p.199.

ಪೊಂದಾವರೆ. A gold-coloured lotus. 261. 307. p.229.

ಪೊಂದು, ಪೊರ್ದು. The act of being joined, coalescence. 122.

ಪೊಂದೇರ್. A gilt chariot. 296.

ಪೊಂದೊಡರ್. = ಪೊಂದೊಡಿಗಿ. p.200. 604.

ಪೊಂದೊಡಿಗಿ. A gold trinket. 326.

ಪೊಂಬಟ್ಟಿ. Yellow silk (-ಪಟ್ಟಿ), or yellow cloth (ಪಟ್ಟಿ). 603.

ಪೊಂಬಣ್ಣ. Gold colour. 306.

ಪೊಂಬಾಳೆ. A red plantain. p.229.

ಪೊಂಬುಲಿ. A gold-coloured tiger. p.171.

ಪೊಕ್ಕು. ✓ ಪುಗು.

ಪೊಗರ್. Effulgence, lustre. 118. 305. 335. 606.

ಪೊಗಯ್. To praise. 167. p.228.

ಪೊಗಸು (ಪುಗಸು). To cause to enter. p.170. p.271.

ಪೊಗು. = ಪುಗು. 443. p.198.

ಪೊಗು. = ಒಗು, = ಉಗು. 335.

ಪೊಗಿ. Smoke, (steam). 123. 385. 387. 549.

ಪೊಟ್ಟ. = ಪೊನ. 261. 307.

ಪೊಟ್ಟ (ಪೊಟ್ಟಿ?). A river. 484.

ಪೊಟ್ಟಣ. An instrument for sprinkling (or squirting a coloured mixture). 618.

ಪೊಟ್ಟಿ. The belly. 393.

ಪೊಡಯಸು. To have beaten. 461.

ಪೊಡರ್. To tremble. 451.

ಪೊಡರ್ಪು. Trembling; glittering, shining, lustre. 424. p.201.

ಪೊಡವಿ. The ground, the earth; a country. 207. 326. 363. 427. p.268.

ಪೊಡೆ. To beat, strike; to make go by beating. 399. 454. p.196. p.198. p.208. 512. 517. p.256. p.268.

ಪೊಡೆ. = ಪೊಟ್ಟಿ. p.184.

ಪೊಡೆಯಸು. = ಪೊಡಯಸು. p.196.

ಪೊಣರ್. To meet together; to fight. 616. p.264.

ಪೊಣರ್ಕೆ. Assembling; a fight. 461.

ಪೊಣ್ಣು. To rise, go out or forth. 386. 430. 614.

ಪೊತ್ತು. ✓ ಪೊಯ.

ಪೊದಕೆ. A cover. p.229. ಮೇಲ್ಪೊದಕೆ.

A roof. √ ಪುದು.

ಪೊದಹು. A cover, bush, (thicket); a mass. 399. 401.

ಪೊದಹು. To be shining, notorious or well known. 385. 484. 621.

ಪೊದಿಸು, ಪುದಿಸು. To make join; to put on or over. 411. 329. 481.

ಪೊದೆ. A cover, quiver. p. 200.

ಪೊನ್. Gold. p.199. 560. 606.

ಪೊನಲ್. A stream. 373. p.184. 516.

524. ಪೊನಲ್ವರಿ. To flow in streams.

ಪೊಯ್ = ಹೊಯ್. To beat; to cast into. 177. 178. 324. 385. 399. 450.

451. 456. p.196. p.197. p.201.

498. 518. 614.

ಪೊಯ್ಲು. Beating; a blow. 332. p.204. 513.

ಪೊಯ್ಲು. To have beaten. p.228. p.256.

ಪೊರೆ. To be joined, etc.; to join, put on or over, cover; to protect, nourish; (to be satisfied). cf. ಹೊರೆ. 166. 617.

ಪೊರೆ. Nourishing; satisfaction, joy.

ಪೊರೆಯೊಡ್. To be elated. 443.

ಪೊಟ. Outside; dative: ಪೊಟಗೆ. 472. p.195. p.198. 624.

ಪೊಟಮಟ್ಟು. √ ಪೊಟಮಡು.

ಪೊಟಮಡಿಸು. To make start; to drive outside. p.199.

ಪೊಟಮಡು. To go or come forth, set out, start. 127. 260. 325. 365. 402.

411. 414. 452; p.195. 485. 487. p.211. p.228.

ಪೊಟು. To bear or carry (a burden). 268. p.197. 510.

ಪೊರೊಡ್. The navel. p.199.

ಪೊರ್ದು. To join, be connected or in company with. p.271.

ಪೊಲ್. To shine, be nice 580.

ಪೊಲ. A field. 111. 304. 307. 397. 552.

ಪೊಲಂಬು = ಹೊಲಂಬು. p.199.

ಪೊಸ. New, fresh, beautiful, wonderful. cf. ನವ. 164. 261. 318. 348. 350. 380. 437. 450. p.200. p.201. 574. 598. 599. 613^b.

ಪೊಸತು. See ಪೊಸ. 263 399. 564. 593.

ಪೊನೆ. To twist, plait. p.271. ಪೊನಡು. To plait and throw away.

ಪೊಳಯಿಸು. To make roll. p.199. 615.

ಪೊಳೆ. To roll, as a horse, etc.

ಪೊದಪು. Shine, lustre. p.204.

ಪೊದಲ್. A town. 223. 325. 363. 545. p.261.

ಪೊದಿ. To shine; (to appear). 295. 304. 327. 366. 421. p.200. 524(?). p.228. 611.

ಪೊದಿ. A river. 430. p.203.

ಪೊಯ್ಲು. Shining; the sun; time. p.199. p.268.

ಪೋಗು. To go, to go away. p.211 (c. Acc.). ಪೋದೆ = ಪೋದಯ್. 629.

ಪೋದು, ಪೋಪು. √ ಪೋಗು.

ಪೋಲ್. To resemble. 344. cf. ಪೊಲ್.

ಪೊಳ್ಳು. Empty, hollow; an avoidable thing, chaff. 3.

ಪೊರೆ. Belonging to a town.

ಪ್ರ. Before; forward; pre-eminent.

ప్రకటి. Manifest; public; spread about,
abundant. ప్రకటితర. Very natural.
ప్రకటించు. To manifest.
ప్రకర. A multitude.
ప్రచండ. Excessively violent.
ప్రచయ. A heap, multitude.
ప్రచార. Moving, roaming.
ప్రచుర. Much, many; ప్రచురతర.
Very much.
ప్రశాద. A loud noise; roaring.
ప్రతతి. Large extension, multitude.
ప్రతాన. Extending, spreading, large
number.
ప్రతాప. Lustre; renown; heat; one
full of greatness.
ప్రతిపాదించు. To execute, fulfil.
ప్రతిహారక. A door-keeper.
ప్రథమ. First.
ప్రథిత. Spread, extended; renowned.
ప్రద. Presenting.
ప్రదేశ. A district, region.
ప్రధాన. A principal, minister.
ప్రపంచ. Extent; analysis; the world;
illusion.
ప్రబంధ. Bound, fastened.
ప్రబల. Great strength; powerful.
ప్రభ. A person who has a certain
glory.
ప్రభంజన. Breaking down; wind.
ప్రభావ. Power, majesty, excellence.
ప్రభావతీ. = ప్రభావ.
ప్రభు. A lord.
ప్రభీ. Light, splendour, glory.
ప్రముఖ. Chief; and so on.

ప్రలయ, ప్రళయ. = విలయ.
ప్రవర్తన. Activity, conduct.
ప్రవర్తించు. To act, behave.
ప్రవాహ. A current, stream.
ప్రవాళ. Coral; young foliage.
ప్రవేశ. Entering.
ప్రసంగ. Reasoning; a conversation;
an address.
ప్రసన్న. Propitious. ప్రసన్నతర. Very
gratifying.
ప్రసర. Proceeding; spreading; a multi-
tude.
ప్రసరించు. To spread.
ప్రసాధన. Dressing, ornamenting; a
dress, decoration.
ప్రసూన. A flower.
ప్రస్థాన. Departing; march.
ప్రస్ఫురిత. Glittering, shining.
ప్రసేద. Put forward or down.
ప్రహార. Striking; a blow.
ప్రళయ. = ప్రలయ.
ప్రకార. A surrounding wall; a
rampart, fence, inclosure.
ప్రణ. Breath; life. ప్రాణ. A breath-
ing or living being.
ప్రతర్ (-తః). At dawn.
ప్రప్త. Obtained, attained.
ప్రాయ. Age, a year.
ప్రాస. Alliteration, especially towards
the beginning of each verse-
quarter.
ప్రాసాద. A palace, temple.
ప్రీతి. Delight; love.
ప్రీయ. = ప్రీతి.

ಪ್ರೇಮ. = ಪ್ರೀತಿ. ಪ್ರೇಮಿ. She who loves.

ಪ್ರೇರಕ. A sender, director, ruler, preserver.

ಪ್ರೇರಣೆ. Sending, directing, ordering, command.

ಪ್ರೇರಿತ. Sent; ordered.

ಪ್ರೇಷಿತ. Sent.

ಪ್ರೋದ್ಧಾನ. = ಪ್ರೋದ್ಧಾಮ? 602.

ಪ್ರೋದ್ಧಾಮ. Very long, great, huge. 12.

ಪೋಷ್ಠನ. Born.

ಪ್ರೋದ್ಧಾಸಿ. Very resplendent.

ಪ್ರಾಢ. Skilful, clever.

ಪ್ರಾಢಿ. Enterprize, skill.

ಫ

ಫಣಿ. A serpent.

ಫಲ, ಫಲ. Fruit; good fruit (581).

ಫಲಿತ, having fruit.

ಫಲದ. Giving or producing fruit.

ಫಲಿಸು. To bear fruit.

ಫೇನ. Foam, froth, vapour.

ಬ

ಬಂಜಿ (ಬಂಧ್ಯ). Barren, fruitless; a barren woman. 130. 471. 502.

ಬಂಜಿತನ. Barrenness. 443.

ಬಂಟ. A soldier. 55. 205. 200.

ಬಂಡಾರ. = ಭಂಡಾರ. 542.

ಬಂಡಿ. A cart. 76. 169. 182.

ಬಂಡು. Honey (or pollen). 340.

ಬಂಡು. V ಬರ್.

ಬಂಧ. A band, fatter, tie.

ಬಂಧನ. Binding; arrest, imprisonment.

ಬಂಧಿಸು. To tie. 89.

ಬಂಧುರ (ವಂಧುರ). A charioteer's seat.

ಬಂಧುರ, ಬಂಧೂರ. Beautiful, pleasing; beauty. 176. 194. 253. p. 256.

ಬಂದಿಲ್. A multitude, swarm. 352.

ಬಂಬಲ್ವರಿ. A kind of rain. 516.

ಬಂಫಿ. Marching; humdrum.

ಬಕ. A crane. 480.

ಬಕುಳ. A kind of tree with red, fragrant flowers.

ಬಗ. Dividing, tearing asunder. 450.

ಬಗೆ. To mind, think, consider. 12.

18. 408. 457. p. 198. p. 199. p. 245.

574. 589. 627. p. 270. 630.

ಬಗೆ. Thought, notion; manner, sort, kind. 327. 331. 417. p. 199. p. 200.

485. 517. 228. 577. 594. 603. 613.

627. p. 270. p. 271. ಬಗೆಗೊಳ್.

To appear; to think of; to be pleased with. ಬಗೆಗೆನು. To become bewildered.

ಬಗೆಯಿಸು. To make mind, to captivate. 508.

ಬಗ್ಗ (ವ್ಯಾಘ್ರ). A tiger.

ಬಗ್ಗಿಸು. To cry, coo. 351.

ಬಟ್ಟಲ್. A drain (of a bath-room). 299.

ಬಜ್ಜರ. = ವಜ್ಜರ.

ಬಟ್ಟು, ಬಟ್ಟಿತು. Stout. 327.

ಬಟ್ಟಿ. Cloth. 603 (?).

ಬಟ್ಟಿ. A road. 281. 289. p. 184. 506.

ಬಟ್ಟಿವಡಿ. To start.

ಬಡ. (Low, down); poor. 93.
 ಬಡಬಾಗಿ. The fire of the deep.
 ಬಡಿ. To beat. 5. 180. 207. 338.
 ಬಡಿ. Beating. 401. 442. ಬಡಿಕೋಲ್ =
 ಬಡಿಗೋಲ್.
 ಬಡಿಗೆ. A hammer, mallet. 207.
 ಬಡಿಕೋಲ್. A beating stick. 401.
 ಬಡ್ಡು (= ಬಂಡು, ಬಜರು). (Vain);
 obscene, rude. 205.
 ಬಣ್ಣ. Colour. cf. ಬರೆ.
 ಬಣ್ಣಿಸು. To paint, describe; to praise.
 ಬತ್ತಳಿಕೆ. A quiver. 169. 421. p. 199.
 ಬತ್ತೀಸು. Thirty-two. 103 (?).
 ಬತ್ತು, ಬರ್ತು. To dry up. 430. 432.
 445.
 ಬದ. The side. 88.
 ಬದರ. = ಬಧರ.
 ಬದುಕು. (ಬಡ್ಡುಕು; cf. ಬಾಯ್). To live.
 82.
 ಬದುಕು. Life; livelihood. 42. 43.
 ಬಧರ. Deaf. ಬಧರೀಕೃತ. Made deaf.
 ಬದ್ಧ. Bound; firm; true. ಬದ್ಧಾಂಜಲಿ.
 The palms of the hands joined.
 ಬ = ವನ. 140. 195. 236. 261. 303.
 304. 339. 345. 355. 358. etc.
 ಬನ್ನ = ಭಂಗ. p. 268.
 ಬಪ್ಪದು. V. ಬರ.
 ಬಯ. To abuse, revile. 376. 542.
 560. 561.
 ಬಯಲ್. An open space; a vacuum;
 vain. 374. p. 263.
 ಬರ, ಬರು. (ಬರೆವರ = ಬರೆ.ಬರ. To
 continue one's coming). To come.
 13. 16. 17. 66. 73. 76. 226. 234.

243. 245. 255. 259. 271. 276. 284.
 308. 315. 329. 342. 360. 362. 365.
 etc. 417. 418. 469. p. 198. 485. etc.
 505. 506. 528. 539. 587. 589. etc.
 ಬರ್ಕು = ಬರ್ಕುಂ. 22. etc.
 ಬರಹ. Writing. 529. 540. 565.
 ಬರಸು. To have written. 564.
 ಬರಸೆಡೆ. (To make somebody come
 near by drawing), to draw to one's
 bosom. 416.
 ಬರಿ = ಬಯ್. A road. p. 197.
 ಬರಿ. The side, the body below the
 arm-pit. 451. (613).
 ಬರಿಕಯ್ಯ, -ಕೈ. The trunk of an ele-
 phant, p. 197 (twice). 616.
 ಬರಿಸು. To make come. p. 196. p. 254.
 ಬರೆ. To write, paint. 166. p. 198. 503.
 533. 534. 565.
 ಬರೆಸು. = ಬರಸು. 189. 532. 562.
 ಬಜ = ಬಜ್ಜಿ. Empty, etc.; emptiness,
 fasting. 78. 198. 513.
 ಬಜರು. A vain or low-minded person.
 130.
 ಬಜ್ಜಿ, ಬಜ್ಜಿಯ. Empty, bare; useless;
 vain; spectral; dry. 78. 81. 109.
 198. 310.
 ಬಜ್ಜಿಕಯ್ಯ, -ಕೈ. To make bare, empty
 out, take away, strip, plunder.
 462.
 ಬಜ್ಜಿಗಯ್ಯ = ಬಜ್ಜಿಕಯ್ಯ. 184.
 ಬಜ್ಜಿ To become empty, barren, desti-
 tute, dry. 314.
 ಬಜ್ಜಿ = ಬಜ್ಜಿ. 569. ಬಜ್ಜಿಕೂಟ. Worth-
 less company.

ಬರ್ಚನೆ. (Writing), painting. p. 198.
 ಬರ್ಚಿಸು (ಬರ್ಚಿಸು). To paint. p. 198.
 ಬಲ್. ಬಲಿ. To be or become strong, able, great or rich; to make firm (or great), tis, etench. 84. (93). 211. 260. 562.
 ಬಲ್, ಬಲು. Great, large, much; knowing. 79. 106. 113. 123. 138. 188. 287. 380. When this Adjective is conjugated, the forms: ಬಲ್ಲ (ಬಲ್ಲಿದ), knowing, etc.; ಬಲ್ಲೆಂ, ಬಲ್ಲೆಯ್, ಬಲ್ಲಂ, ಬಲ್ಲಳ್, ಬಲ್ಲುದು, ಬಲ್ಲದು, etc. are produced. 48. 57. 58. 59. 60. 62. 69. 150. 198. 233. 282. 298. 310. 491. 499. p. 229. 593. p. 268. 628. 629.
 ಬಲ, ಬಳ. Power, force; an army; a powerful man; the right side; to the right. 128. 134. 186. 213. 534.
 ಬಲವತ್, ಬಳ-, -ದ. Strong.
 ಬಲವಂತ. Strong; force, violence, importunity. 203.
 ಬಲವರ್. To come *en masse*, be crowded; or to grow in strength. 351.
 ಬಲಾಹಕ. A cloud; -ಧ್ವನಿ. Thunder.
 ಬಲಿ. Oblation, sacrifice. 455. ಬಲಿಗೊಳ್. To seize as a sacrificial victim.
 ಬಲಹು. Strength, power. 87. 203.
 ಬಲೆ. A net. 308. 401. 442. cf. ಬಲ್
 ಬಲೆಚ್ಚು. Strong pith. p. 198.
 ಬಲ್ಪು. Strength. 433.
 ಬಲ್ಪು. Strong, rich. 222.
 ಬಲೆಸ್ತನೆ. A large pointed instrument. 498.

ಬಲ್ಲಂಬ. ? Probably ಬಲ್ಲಂಬ, A strong post. p. 196.
 ಬಲ್ಲತನ. Discrimination. 574.
 ಬಲ್ಲಣ. The name of a Dravidian country and dynasty. 216.
 ಬಲ್ಲೆಹ. A javelin, spear. p. 201.
 ಬುವಣಿ (ಭ್ರಮರಿ). Turning round. ಬವೆ
 ಷಿವರಿ. To frisk about. p. 198. p. 199.
 ಬಸ. = ವಶ.
 ಬಸವಣಿ. To lose one's power, be worn out. 426.
 ಬಸಿ. To ooze, drip. 377. 416.
 ಬಸಿಹ. = ಬಸುಹ. p. 271. ಬಸಿಹಂ ಪೊ
 ಸೆ. To twist the body, to get convulsions.
 ಬಸುಹ. The belly, womb; being with child. 42.
 ಬಹಿರ್, ಬಹಿಃ, ಬಹಿರ. Outward. ಬಹಿರಂ
 ಗ. The outside or outward appearance of something or some body.
 ಬಹು. Much, many.
 ಬಹುದು, ಬಹೆಂ, ಬಹ. = ಬಹುದು, etc.
 ✓ ಬರ್. 41. 84. 117. 156. 157. 158. 272. 413. 472.
 ಬಹುಳ. = ಬಹು.
 ಬಳಗ. A spreading, multitude. 397.
 ಬಳಸು (ಬಡಿಸು). To go, turn or wander round about; to environ; to turn or spread about; to be surrounded; to make spread; to use round about, to have in common use. 67. 77. 303. 336. 356. p. 198. p. 202.

ಬಳಸು. An encircling, covering. 348.
 ಬಳಿ. To turn round or about; to be surrounded, covered or smeared. 313. 551.
 ಬಳಿಗಿ. Turning round about; familiarity; (subjection). p.199.
 ಬಳಿಸು. = ಬಳಸು. 134.
 ಬಳೆ. Something round; an arm-ring. 421. p.200.
 ಬಳೆ. To grow. p.163. 404. p.202. p.204.
 ಬಳು. To turn, bow, bend. 393. 482.
 ಬಳು. Turning about; what turns round about, a creeper. 236. p.202. 507. p.261. p.271. ಬಳುವಳಗು. A flickering or flashing light.
 ಬಯಲೆ. To be fatigued; to fade. 129. 161. 289. 325. 412. 433. 526. 547.
 ಬಯಲಿಕೆ. Fatigue, weariness. 64.
 ಬಯಲೈ. = ಬಯಲಿಕೆ. p.204.
 ಬಯಿ. Company; place, road; = ಬಯಿಕ್ಕ. 65. 75. 303. 413. 436. 530. 533. 539. 626. ಬಯಿವಿಡಿ. To accompany. ಬಯಿಸಲೆ. To follow, persue. ಬಯಿಗೊಳ್. To take shelter.
 ಬಯಿಕ್ಕ. (Passing current); afterwards. ಬಯಿಕ್ಕು. = ಬಳು. 601.
 ಬಾಂ. = ಬಾನ್.
 ಬಾಂಗೆಯಿ. The sky looked upon as a tank. 553.
 ಬಾಂದಳ (ಬಾಂ-ತಳ). The sky. 305.
 ಬಾಂಧನ. A relation, friend.
 ಬಾಂಬೀಲ. The sky looked upon as a field. 554.

ಬಾಂಬೀಯಿ. The river that is fabled to be in the sky. 403. 478. 610.
 ಬಾಗಲ್. A door. 163. 166. 167. 255. 269. p.229. ಬಾಗಲ್ಪ್ಪಣೆ (-ಮಾತ). A door-frame.
 ಬಾಗು. To be bent, bend. 49. 140. 239. 357. 358. 400. 601.
 ಬಾಗು. A bend, leaning to one side. 184. 337.
 ಬಾಡು. To fade, be dejected; to die. 149. 199. 322. 392. 433. 434.
 ಬಾಣ. An arrow.
 ಬಾಧಿಸು. To oppose, give trouble.
 ಬಾನ್. The sky. p.202.
 ಬಾಯ್. The mouth. 25. 83. 152. 246. 260. 292. 387. 427. 428. 430. 434. p.184. p.268. p.270. 630. p.271.
 ಬಾಂಬ್ಬಿರು. To open the mouth, (to cry).
 ಬಾರ್. = ಬರ್. ಬಾರ. Oh come! 629.
 ಬಾರಿಸು. To cause one self to come or enter, to enter. 588. (Is it ಬಾಯಿಸು?).
 ಬಾಲ, ಬಾಳ. A tail. 157. 201. 224. 241. 393. 400.
 ಬಾಲ, ಬಾಳ. Young; a boy; ಬಾಲೆ. A girl. (cf. ಬಳೆ, to grow).
 ಬಾಲಕ. = ಬಾಲ.
 ಬಾಲಮೃಗ. A young wild animal, (a young antelope).
 ಬಾವನ್ನ. Sandal wood. 422.
 ಬಾವಲಿ. An ornament for the ear. p.201.
 ಬಾಪ್ಪ, ಬಾಪ್ಪಿ. A tear.
 ಬಾಸಗಿಸು. To veil. p.202.

ಬಾಸೆ (ಭಾಸೆ). Language.

ಬಾಹು. The arm. ಬಾಹುರಕ್ಕೆ. A mail for the arm.

ಬಾಹೆ. = ಬಾಹ್ಯ. 89.

ಬಾಹೆ. = ಬಾಹು.

ಬಾಹ್ಯ. Outside; a place near a town, etc.

ಬಾಳೆ, ಬಾಳ. A sword. 454. 461. 489.

ಬಾಳ (ಬಾಹುಳ). Much, many. 203.

ಬಾಳ (= ಲಾಮಚ). A scented grass (a sort of Andropogon). 339. p.229. ಬಾಳವೇರಿ. Its roots.

ಬಾಳೆ. The plantain. 2. 349. 358. 535. ಬಾಳೆವನ. A ripe plantain.

ಬಾಳೆವಾನ್. A large kind of fish. p.197.

ಬಾಹ್. To live, prosper. 203. 503. 579.

ಬಾಹ್. The act or mode of living (household); prosperity. (To pour water to another's prosperity = to hinder his prosperity). 131.

ಬಾಹ್ಯೆ. = ಬಾಹ್. 445.

ಬಾಹಿಂಬ. A living post. p.228.

ಬಾಹಿವ್ವಿಳೆ. Full-grown corn (i. e. the stars). 554.

ಬಿಂಕ. Pride; pomp. 459. p.198.

ಬಿಂಗಾರ. A battlement; a vase (ಭೃಂಗಾರ).

ಬಿಂದು. A drop. ಬೀಡ್.

ಬಿಂನಾಣಿ. = ಬಿನ್ನಾಣಿ. 177.

ಬಿಂಬ. A disk; a reflected form.

ಬಿಕ್ಕುಳ. Hicough, sobbing. 88.

ಬಿಗಿ. To be tied, be tight, be fastened; to fasten, compress. 77. 88. 145. 147. 217. p.199. p.229. 550.

ಬಿಗಿ. Firm; firmly, closely. 416. 443.

ಬಿಗಿಸು. To cause to be fastened (or saddled). 537.

ಬಿಗುಹು. Tightness; a firm hold. 146. 147. 313.

ಬಿಚ್ಚು. = ಬಿಡಿಸು (or ಬಿಡಿಚು?). 146.

ಬಿಜಯಂಗೇಯ (ವಿಜಯ-). To go in procession; to go. 250.

ಬಿಜ್ಜಣ (ವೈಜನ). A fan. 378.

ಬಿಟ್ಟು. ✓ ಬಿಡು.

ಬಿಡಯ. A swarm, flock, troop. 303. 397.

ಬಿಡಿಸು. To loosen. 260.

ಬಿಡು. To let go, to leave; to loosen, separate; to open; to put forth, to emit; to cease; to lie or settle down, halt. ಬಿಟ್ಟು ಅಡು. To slander, (deny). ದಾರಿ ಬಿಡು. To go out of the way. ಬಿಡದೆ. Without interruption. 25. 40. 41. 42. 56. 122. 156. 160. 181. 208. 209. 224. 225. 240. 289. 306. 315. 326. 335. 338. 350. 357. 386. 399. 400. 401. 412. 427. 430. 437. etc. 451. p.198. 510. 529. p.229. 583. 588. p.268.

ಬಿಡು. A looseness, an opening.

ಬಿಡುಗಣ್ಣ. A person with (always) open eyes, a fabulous demigod. 601.

ಬಿಡುವಲೆ. A variety of net. 442.

ಬಿಡುವಾಯಿ. An open mouth. 400.

ಬಿಣ್ಣು (= ಗುರು). Heaviness, weight; wonder. 195.

ಬಿತ್ತರ. = ಎತ್ತರ. 445. p.199.

ಬಿತ್ತರಿಸು. = ಎತ್ತರಿಸು. 561.

ಬಿಡರ್. To be scattered; to expand, (shake out). 392.

ಬಿದರ್. A bamboo. 96.

ಬಿಡಜುರ್. To spread, expand, (shake out). 378.

ಬಿಡು, ಎಡು. The hollow between the frontal globes of an elephant. p.197. p.198.

ಬಿಡ್ಡು. ✓ ಬೀಜ್.

ಬಿನ್ನದಿಸು (ವಿ-) To sound, cry. 318.

ಬಿನ್ನಣ (ವಿಜ್ಞಾನ). Skill, knowledge. 15. p.127.

ಬಿನ್ನಪ. (ವಿಜ್ಞಾನಪನ). = ಬಿನ್ನಹ. p.170. p.228.

ಬಿನ್ನವಿಸು. To request. 458.

ಬಿನ್ನಹ. A request, petition. 111.

ಬಿರಯ. = ಎರಹಿ.

ಬಿರಿ. To open. 199. 264. 427. 435. 440. 535.

ಬಿರಿ. An opening; open. p.229.

ಬಿರಿಡು. An honorary distinction; a badge of honor or mark. 240. p.199. p.200.

ಬಿರುಡು. = ಬಿರಿಡು. p.196. p.199. p.201.

ಬಿಡು. Harsh, violent. 285. 513.

ಬಿಡುಗಾಳಿ. A hurricane. 198. 321.

ಬಿಲ್, ಬಿಲು. A bow. 118. 413. 421. 442. 446. p.184. 520.

ಬಿಲ. A chasm, hole, cave.

ಬಿಲ್ವ. The Bel Aegle marmelos tree. 140.

ಬಿಸ (ವಿನ). The film or fibres of the stalk of the water-lily.

ಬಿಸ. = ಎಪ್.

ಬಿಸರುಹ. The water-grown, a lotus.

ಬಿಸಿ, ಬಿಸಿಯ. Hot. 321. 341. 426. 439.

ಬಿಸಿಲ್. The heat or shine of the sun. 268. 314. 315. 321. 341. 378. 392. 409. 426. 428. 431. 436. 438. 439 p.201. 526. 558.

ಬಿಸಿಲ್ಲದುರೆ. The sunshine which is the horse; mirage. 316.

ಬಿಸು. Hot, fervid. 107. 141. 315. 325. 326. 376. 426. 564.

ಬಿಸುಟು. ✓ ಬಿಸುಡು.

ಬಿಸುಡು. To throw away. 63. p.201.

ಬಿಳಿ, ಬಿಳಿಯ. White. p.197.

ಬಿಟ್ಟು. ✓ ಬೀಜ್. Seed. 552.

ಬಿಟ್ಟು. ✓ ಬೀಜ್.

ಬೀ. To go down, pass away, fail, be spoiled. 321. 322.

ಬೀಜ. Seed; cause.

ಬೀಡು. A halting place; the piles at such a place. 264. 268.

ಬೀಡೆ. A separation, crack, crevice. 427.

ಬೀದಿ. = ವೀಧಿ; the different chequered stripes on a dice cloth. 313. ಬೀದಿ ಗೇಟ್. To keep to the road or street. p.198.

ಬೀಯ. Failing, vain, fruitless. 78.

ಬೀರ. = ವೀರ. ಬೀರದಾಡೆ. (= ಬೀರ-ತಾಡೆ i. e. ತವಟಿ, ತಮಟಿ). A war drum. p.198.

ಬೀಜ್. To distribute or send forth freely, cast about, spread. 318. 511. 603. 604. 621.

ಬೀಸು. To swing, fling, toss; to blow.

137. 259. (291). 315. 321. 378. 426.

550.

ಬೀಸುವಲೆ. A variety of net. 119.

ಬೀಯ್. To fall. ತೂತು ಬೀಯ್, To fall into holes, be holed. 48. 50. 70.

243. 248. 433. 478. 524. p.268.

ಬೀಯ್, ಬೀಯು. A falling, obeisance; a mistake. 533. ಬಿಾಯ್ಕೊಡು, ಬೀಯ್ಕೊಡು. To give permission to go. 232. p.268. ಬೀಯ್ಕೊಳ್ಳಿ. To take leave. 473. 485. 505.

ಬೀಯಿಸು. To make fall, knock down. 178.

ಬುಗುರು. (ಬುಗುರಿ). A kind of flute (blown by the nose). 127.

ಬುಗುರುಗಾಳಿ (-ಕಾಳಿ). A kind of horn. 127.

ಬುದ್ಬದ. A water bubble.

ಬುಧ. Sensible; an intelligent man.

ಬುದ್ಧ. Understanding, intellect, intention; one who has understanding.

ಬೂತಾಟ. Exaggerative talk. 310.

ಬೂತು. Exaggeration, a fib.

ಬೂದಿ. Ashes.

ಬೃಂಹಿತ. Roaring.

ಬೃಹತ್. - ದ. Big, great.

ಬೆಂ. = ಬೆನ್. p.201. = ಬೆಳ್. White.

ಬೆಂಕಿ. Fire. 268.

ಬೆಂಸು. Pith; tinder. 315.

ಬೆಂಕಿ. Butter. 38.

ಬೆಂದು. ✓ ಬೇ.

ಬೆಂಬತ್ತು (-ಪತ್ತು). To follow, persue. 415.

ಬೆಂಬಯಿ. (Back-place), rear. p.201. p.202. ಬೆಂಬಯಿವಡಿ. To follow.

ಬೆಕ್ಕು. A cat. 397.

ಬೆಗಡು, ಬೆಗಡ್. Alarm, fright. 118. 463.

ಬೆಚ್ಚರ (ಬೆಚ್ಚರ). A bewildered man-ner, haste. 334.

ಬೆಡಂಗು. = ಬೆಡಗು. 613. 621.

ಬೆಡಗು. A wonder, novelty. 122.

ಬೆಣ್ಣೆ. = ಬೆಂಕಿ. 207. 326.

ಬೆದಪ್ಪ. To be afraid or frightened. 137. 143. 169. 370. 451.

ಬೆನ್, ಬೆಂನು, ಬೆನ್ನು. The back. ಬೆನ್ನನೆ ಯ್ರು. To follow. 41. 84. 400. 414.

421. p.198. p.199. p.211.

ಬೆಮರ್. Sweat. 451. 619.

ಬೆಮಿಸು. = ಭ್ರಮಿಸು.

ಬೆಯ್. = ಬಯ್. 564.

ಬೆರಲ್. A finger, toe. 83. 323. 376. 386. 534.

ಬೆರಸು. To mix; to be joined, (pos-sessed of); to meet; to overtake. 126. 158. 280. 441. 462. p.202. 490. 498. 504. 508. p.229 (twice). 537. 539. p.254. p.261.

ಬೆರಸು. Together with. 406. *p.165. p.177. 466. p.197. p.200. p.211. p.212. p.228. p.234.

ಬೆರೆ. To be mixed, joined or together with. 392.

ಬೆಡಗು. Wonder, surprise; astonished. 82. 362. 379. 528. 563. 564.

ಬೆಜಿ. To be proud or arrogant. 139. 460.

ಬೆರ್ಚು. To tremble, be afraid. 451.

548. 601.

ಬೆಲೆ. A price. 59.

ಬೆಲ್ಲ. Jaggory. 298.

ಬೆಸ (= ಪುಟ್ಟಾ). An order, command.

463. 538. ಬೆಸಗೊಳ್. To demand, ask for.

ಬೆಸಲ್. Giving birth to a child. 494.

ಬೆಸವು. Soldering, being soldered. 218.

ಬೆಸಸು. To order. 374. 375. p.196. 574.

p.254. p.256. p.271.

ಬೆನೆ. To solder. p.199. p.263.

ಬೆಳ್. cf. ಬಿಳಿ. White, clear, shining.

368. 371. p.199. p.229. 554. 587. 598.

ಬೆಳ್, ಬೆಳೆ. To become white, clear.

372. 477.

ಬೆಳಗು. To become white or bright.

293.

ಬೆಳಗು. Whiteness, brightness, dawn,

shine, light. 90. 199. 368. p.202.

554. 559. 606. p.261.

ಬೆಳದಂಗಲ್. = ಬೆಳ್ಳಿಂಗಲ್. 261.

ಬೆಳಸು. = ಬೆಳೆ. Growth, etc. 373.

ಬೆಳು. = ಬೆಳ್. White. 213.

ಬೆಳೆ. To grow, increase; to bear a

crop. 52. 235. 261. 304. 305. 340.

see ಬಳೆ.

ಬೆಳೆ. Growth; what is to grow (seedlings, etc.); standing corn, a crop.

207. 235. 302. 474. p. 202.

ಬೆಳೆವಾರ, ಬೆಳವಾರ (= ಬೇಳ್ವಾರ?). A fool.

223.

ಬೆಳೆಯಿಸು. To make grow, bring up.

337.

ಬೆಳ್ಳಾವರೆ. A white or bright lotus.

304.

ಬೆಳ್ಳಿಗಲ್. Moon-light. 263. 373. 382.

409.

ಬೆಳ್ಳು. White, pale; whiteness. 373.

476.

ಬೆಳ್ಳುಗಿಲ್. A white cloud. 477. 478.

ಬೆಳ್ಳುಳಗು. White lustre. 554.

ಬೆಳ್ಳಾರವಲೆ (ಬೇಳಾರ-). A variety of net. 98. 119. 132.

ಬೆಳ್ಳಾರಸುತ್ತ. = ಬೆಳ್ಳಾರವಲೆ. (?). 120.

ಬೆಳ್ಳಿ. Silver. 293. 550.

ಬೇ. To be burnt, burn. 108. 286. 315.

430. 431. 440.

ಬೇಂಟಿ. = ಬೇಟಿ. p. 177. 442. 471. ಬೇಂ

ಟಿ-ಪೋಗು. To go a hunting.

ಬೇರು. = ಬೇಯ್ಲುಂ, ಬೇಯ್ಲು. √ ಬೇರು (see, for instance, 467. 488. 591).

It is asked, wanted, desirable, fit;

it must. 71. 276. 310. 325. 374. 417.

446. 468.

ಬೇಗ. = ವೇಗ.

ಬೇಗಿ. Burning; flaming. 109. 430. 439.

ಬೇಟ. (Cover), disguise; a disguising look. 490.

ಬೇಟಕ. A (cover), mail-coat (?). p.261.

ಬೇಟಿ. A hunt, chase. 395.

ಬೇಡ. A hunter. 395. 413. 424. 449.

455.

ಬೇಡತಿ. A female of the ಬೇಡ tribe.

p. 204.

ಬೇಡ. = ಬೇಡದು. √ ಬೇಡು. The contrary of ಬೇರು. 47. 281. 283. 468.

594.

ಬೇಡು, ಬೇಡ್. To ask, beg; to be required. 219. 330. 467. 488. 591. 594.

ಬೇರ್, ಬೇರು. A root. 155. 339.

ಬೇಱಿ. Different; another; else; further. ಬೇಱಿಬೇಱಿ. One for one; various. 19. 24. 46. 228. 231. 233. 251. 281. 341. 374. p. 170. p. 197.

ಬೇಲಿ. A hedge. 109.

ಬೇಸಗೆ. = ಬೇಸಿಗೆ. 322. 4°6. 440.

ಬೇಸಹ. Weariness, fatigue. 342.

ಬೇಸಹ. = ಬೇಸಹ. 246.

ಬೇಸಿಗೆ. Heat, sultry weather, the hot season. 314. 315. 342.

ಬೇಸು. To injure by fire, burn. 321.

ಬೇಡುಕಾಱಿ. A spy. 138.

ಬೇಳಂಬ. Desire. 528.

ಬೇಡ್. = ಬೇಡು.

ಬೊಂಬುಳಿ. = ಬೊಂಬುಳಿ. p. 202.

ಬೊಂಬೆ. An image, figure. 166. p. 201.

ಬೊಗರಿ. A kind of small ornamental buttress at each end of the main beam. p. 229.

ಬೊಗಲ್. To bark, make a great noise. 108. 284.

ಬೊಟ್ಟು. A spot of paint on the forehead. 421.

ಬೊಬ್ಬಾಟ. Making a loud noise (by the mouth). 310.

ಬೊಬ್ಬುಳಿ. A confused noise; a multitude. 233.

ಬೊಬ್ಬುಳಿ. A bubble. 139. 366. 568.

ಬೊಟ್ಟೆ. A loud cry or noise (made by beating the mouth etc.). 132. 144. 146. 338. 395. 399. 401. 456. p. 199.

p. 202. 613^b. 614. 618. ಬೊಬ್ಬೆಡು, ಬೊಬ್ಬೆಡಿ, ಬೊಬ್ಬೆಗೊಡು. To cry out, shout.

ಬೋದಿಗೆ. The upper ornamental part of a pillar. 24.

ಬೋದುಗೆ. = ಬೋದಿಗೆ. 163.

ಬೋನ. Food. 77.

ಬೋಳ್ಳೆಸು. To caress. p. 197. p. 199.

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ. The world.

ಬೆ

ಬೆ. A star. ಬೆಗಲ್. The host of stars. 550.

ಬೆಂಗ. Breaking; a defeat; a wave.

ಬೆಜೆಸು. To break, to frustrate.

ಬೆಡಾರ. A treasury; a storehouse. 83. 222.

ಬೆತ್ತ. A devotee. ಬೆತ್ತೆ. A female devotee.

ಬೆತ್ತಿ, ಬೆತ್ತಿ. Devotion.

ಬೆತ್ತೆಸು. To eat, devour.

ಬೆತ್ತೆ. A cake.

ಬೆಜೆಸು. To adore, honour.

ಬೆಟ. = ಬಂಟ.

ಬೆಟಿ. A good report.

ಬೆದ್ರ. Excellent; safe; happiness; safety.

ಬೆದು. Fear. ಬೆದುಂಗೊಳಿಸು. To frighten. 241.

ಬೆರ. A carrying manner; swiftness; vehemence; weight.

ಬೆರಣಿ. A small box.

ಭರತ. The name of a family; an actor.
 ಭರದ್ವಾಜ. A king-crow.
 ಭರಿತ. Loaded; filled, full.
 ಭರ್ಮ. Gold.
 ಭಲ್ಲೂಕ. A bear.
 ಭವ. Birth, being; born.
 ಭವಣಿ (ಭ್ರಮಣಿ). Going round, wandering; perplexity.
 ಭವತೆ. Master; your, thine.
 ಭವನ. A place of being; a house, palace.
 ಭಾಂಡ. A pot, vessel.
 ಭಾಗ. A portion, lot.
 ಭಾಗ್ಯ. Fortune, happiness, merit.
 ಭಾಜಿ. Possessed of.
 ಭಾನು. The sun.
 ಭಾಮಿನಿ. A good woman.
 ಭಾರ. A burden, weight, load; excess.
 ಭಾರಿ. Heaviness; greatness; large, much.
 ಭಾವ. Becoming; state of being, condition, quality; emotion; the mind, heart; meaning, purpose.
 ಭಾವಿ. Future.
 ಭಾವಿಸು. To think, mind.
 ಭಾಸ್ವತಿ (-ದಿ). Shining; the sun.
 ಭಿನ್ನ. Divided, broken, neglected; difference.
 ಭಿನ್ನಿಸು. To change.
 ಭಿತ್ತಿ. A wall.
 ಭಿನ್ನಿಸು. = ಭಿನ್ನಿಸು.
 ಭೀಕರ. Causing fear, fearful, terrible.
 ಭೀತ. Frightened, afraid.

ಭೀತಿ. Fear.
 ಭೀಮ. = ಭೀಕರ.
 ಭೀಷಣ. = ಭೀಮ.
 ಭೀಷ್ಮ. = ಭೀಷಣ.
 ಭುಗಿಲ್. The puffing or roaring sound of flames. 96. 102. 170.
 ಭುಗಿಲನೆ. Puffingly. 431.
 ಭುಜ. A bending; the arm. ಭೂಜಕೀರ್ತಿ. A badge of honour worn on the arm.
 ಭುಜಗ. The bending-goer, a serpent.
 ಭುವನ. A world.
 ಭೂ. The earth; land.
 ಭೂಕಾಂತ, ಭೂನಾಥ, ಭೂಪ, ಭೂಪತಿ, ಭೂಭುಜ, ಭೂರಮಣ, ಭೂವಧೂರಮಣ.
 A king.
 ಭೂಚಕ್ರ. The orbit of the earth.
 ಭೂಜಾತ. The earth-born, a tree.
 ಭೂತ. Born; a living creature; an element; a deified element, demi-god; a goblin.
 ಭೂತಳ. The (earth-place), earth; a country.
 ಭೂಧರ. The earth-holder, a mountain.
 ಭೂಭೃತ್. The earth-bearer; a mountain; a king.
 ಭೂಮಿ. = ಭೂ.
 ಭೂಮಿಪ, ಭೂಮಿಪತಿ, ಭೂಮಿಪಾಳ, ಭೂಮಿಶ್ವರ. A king.
 ಭೂರಿ. A large number; much; gold.
 ಭೂರುಹ. The earth-grower, a tree.
 ಭೂಷಣ. An ornament.
 ಭೂಷಿತ. Decorated.
 ಭೃಂಗ. The black bee.

ಭೃಂಗಿ. = ಭೃಂಗ.

ಭೃತ್ಯ. A (hired) servant.

ಭೇದ. Dividing; distinction; variety.

ಭೇದಿಸು. To divide; to break through;
to make a difference, distinguish.

ಭೇರಿ. A kettle-drum.

ಭೀಂಕನೆ. Swiftly. 453. p. 228. p. 261.

ಭೋಗ. Enjoyment. ತ್ಯಾಗ - ಭೋಗ.
Giving and living.

ಭೋಗಿ. A snake. ಭೋಗಿಪ, Snake-king.

ಭೋಜನ. Eating; a meal.

ಭೋರ್. The sound of a horn or bugle.
p. 202.

ಭ್ರಮ. Whirling, roaming.

ಭ್ರಮತಿ (-ದ್). Flying or turning about.

ಭ್ರಮರ. Turning about; the black
bee; a youth.

ಭ್ರಮಿಸು. To fly or run about; to be
whirled about, confused, deceived.

ಭ್ರಷ್ಟ. Fallen, depraved, bad.

ಭ್ರೂಕುಟಿ, ಭ್ರೂಕುಟಿ. A frown.

ಭ್ರೂ. An eyebrow.

ಮ

ಮ. This letter when forming the
initial of the second member of a
compound, often appears as ವ.

ಮಂಗಳ. Happy, auspicious, pleasant;
happiness, welfare; a festivity;
the planet Mars. ಮಂಗಳಿ. She
who is beautiful.

ಮಂಚ. A cot.

ಮಂಜರಿ. A bunch.

ಮಂಜು. Dew, fog, mist. 380. 396.

ಮಂಜುಳ. Pleasing, beautiful. ಮಂಜು

ಳತರ. Very pleasing.

ಮಂಟಪ. A shed or hall.

ಮಂಡ. An ornament. 130.

ಮಂಡನ. = ಮಂಡ.

ಮಂಡಲಿ, -ಳ. An orbit, disk, circle,
sphere.

ಮಂಡಲಿ, -ಳಿ. A circle; a province; a
multitude; walking round. ಮಂಡ
ಳಿಸೊಳ್ಳೆ. To be in company.

ಮಂಡಲಿಕ (ಮಾಂಡಲಿಕ). The governor
of a province.

ಮಂಡಲಿಸು, -ಳಿಸು. To circle out, put
in a circle; to do something in a
nice manner; to be assembled.
77. 309.

ಮಂಡವಿಗೆಬರೆ. A variety of net. 119.

ಮಂಡಿತ. Adorned.

ಮಂತ್ರ. Advice, counsel; an incanta-
tion, prayer.

ಮಂತ್ರಿ. A counsellor, king's minister.

ಮಂತ್ರಿಪ. A premier.

ಮಂತ್ರಿಸು. To say prayers. 534.

ಮಂಥನ. Churning; the state of
being agitated.

ಮಂದ. Sluggish, slow; gentle. ಮಂ
ದಹಾಸ. A smile.

ಮಂದಪ್ರ. Slowness; gentleness.

ಮಂದರಾದ್ರಿ. A fabulous mountain
that is said to have been used as
a churning stick during the churn-
ing of the ocean after the deluge.

ಮಂದಾಕಿನಿ. The Ganges.

ಮಂದಾನಿಲ. A breeze.
 ಮಂದಾರ. A celestial tree; eminent.
 ಮಂದಿ. A person; people. 188. p.268.
 ಮಂದಿರ. = ಮಂದುರ; a house, dwelling.
 ಮಂದುರ. A horse-stable.
 ಮಂದೈಸು. To be slow, loitering, sluggish, thick. p.184. 477. p.271.
 ಮಕರ (ಮೊಸರ). An alligator; a shark.
 ಮಕರಂದ. Nectar, honey.
 ಮಕುಟ. A crown. ಮಕುಟವರ್ಧನ. A king.
 ಮಕ್ಕಳೆ. = ಮಗುಕಳೆ. Children. 54. 206. 247. 329. 330. 543.
 ಮಗ. A son. 42. 43. 288. 335. 417. 467. 504. 530. 543. 544. etc.
 ಮಗಳೆ. A daughter. 65. 487. p.213. 527.
 ಮಗುಮಾ. To return, turn round; to do something again; again. 305. 368. p.204. 496.
 ಮಗ್ಗುಲೆ. The side. 411.
 ಮಘಮಘಿಸು. To be fragrant. 218.
 ಮಜ್ಜನ. Bathing, ablution.
 ಮಠ. A habitation; a cloister, temple.
 ಮತ. The heel. 137. p.199. p.261.
 ಮತು. A wife. 209.
 ಮಡಲೆ. Spreading as a creeper.
 ಮಡಲಿಸು. To spread, prevail. 409.
 ಮಡಿ. To be put down, (to fold); to be low down or prostrated, die. 324. 359. 418. 625. p.271 (twice).

ಮಡಿ. A fold (of a newly washed cloth); a clean cloth; purity;—fold, times. 36. 67. 199. 250. 258. 329. 400.
 ಮಡಿಕೆ. An earthen vessel. 47.
 ಮಡು. A deep place in a tank or river. 363. p.184. 490. ಮಡುಗಟ್ಟು. To come together, gather in one place.
 ಮಣ್ಣು, ಮಣ್ಣು. Earth, clay. 38. 106.
 ಮಣಿ. A gem. 107. 123. 253. 314. etc. 550.
 ಮಣಿ. To bend; to make obeisance. p.169. p.171. p.212. 505.
 ಮಣಿ, ಮಣಿ. A stool, seat. p.196.
 ಮಣಿ-ಖಿಲಿಲಿ. Tinkling and clashing. 313.
 ಮನೆ (ಮದ್, ಮನ್). My.
 ಮನಿ. Understanding; one who has a mind.
 ಮತ್ತ. Mad, intoxicated, furious.
 ಮತ್ತಂ. And further. p.140. p.141. p.142. p.169.
 ಮತ್ತು. ✓ ಮಹಾ. Again, further, and; (other). 52. 458. 531.
 ಮತ್ತು. = ಮದ. (307).
 ಮತ್ತೆ (ಮತ್ತು - ಎ). = ಮತ್ತು. Again, etc. 402. 412. 445. 491. 539.
 ಮತ್ಸರ. Envy, jealousy.
 ಮತ್ಸ್ಯ. A fish.
 ಮಥನ (ಮಂಥನ). Churning; a destroyer.
 ಮದ. Madness, intoxication, (rutting), pride, passion, joy. ಮದೋತ್ಕಟ.

Excess of pride. ಮದಾಳಿ. An intoxicated bee.
 ಮದವಕ್ಕಳ್ಳಿ. The bride and bridegroom. 561. 566.
 ಮದವತ್ (-ನ್). Possessed of ಮದ.
 ಮದಿವೆ. Marriage. 41.
 ಮದೀಯ. My.
 ಮದುನೆ. = ಮದಿವೆ. 42. 545. 561. 566.
 ಮದ್ದಳೆ (ಮದ್‌ಫಲ). A small finger-drum. 127. p.202.
 ಮದ್ದು. = ಮದರ್.
 ಮಧು. Sweet, pleasing; honey; spirituous liquor; = ಮಧುಮಾಸ. ಮಧುತರ. Very sweet or agreeable.
 ಮಧುಕರ. The honey-maker, a bee.
 ಮಧುದೂತಿ. The female messenger of spring, a flower of that name.
 ಮಧುಪ. The honey-drinker, a bee.
 ಮಧುಮಾಸ. The month (season) of spring, from the middle of March to the middle of May.
 ಮಧುರ. = ಮಧು.
 ಮಧ್ಯ. The middle, midst; middle (position).
 ಮನ, ಮನಸ್ (ಮನೋ). The mind; the interior (also of a garden, 508).
 ಮನೋಂಬುಜ = ಮನಸ್-ಅಂಬುಜ. ಮನಂಗೊಳ್ಳೆ. To feel inclined; to fancy. 241. 519. ಮನಂಗೊಳಿಸು. To captivate the mind. 477.
 ಮನಸ್ತಾಪ. Mind-heat, grief.
 ಮನವಿಗೊಳ್ಳೆ. To take to one's heart. p.252.

ಮನುಚೋದಿ. The name of a king who lived before ಸತ್ಯೇಂದ್ರಚೋದಿ.
 ಮನುಜ. A man.
 ಮನೆ. A house. 42. 64. 165. 188. 189. 203. 206. 265. 330. 361. 445. 446. 487. p.229. 542. 561.
 ಮನೋಗಮನ. Fascinating, beautiful; running as quickly as thoughts.
 ಮನೋಹ್ಲ. Pleasant, lovely
 ಮನೋರಥ. Desire.
 ಮನ್ನಿಸು (ಮನ್ನಿಸು?). To honour, treat kindly. 229. 232. 376. 472. 485. 489. 491. 566. 627.
 ಮನ್ನಿಸು. To (declare), order. 485.
 ಮನ್ನೆಯ (ಮನ್ನ). A chief. 447.
 ಮನ್ನಥ. He who crushes. 228. cf. ಮಥನ.
 ಮಮತೆ. Love.
 ಮಮ್ಮರ್ (ಮಮ್ಮರ). Vexation. 489(?).
 ಮಯ್ಯ. = ಮೆಯ್ಯ. 606.
 ಮಯ. Consisting of, full of; abundance, excess.
 ಮಯಣಿ (ಮದನ). Wax. 119.
 ಮಯೂರ. A peacock.
 ಮರ. A tree; wood. 50. 84. 92. 339. 352. 353. 383. 398. 399. p.204. 534.
 ಮರಂದ, = ಮಕರಂದ.
 ಮರಕತ. An emerald.
 ಮರಕುಟಿಗ. A kind of bird. 100.
 ಮರಗೊಡಲೆ. A kind of bird. 100.
 ಮರಲ್ಪು. = ಮರಳ್ಳು. 480.
 ಮರಳೆ. To return; to turn back; to do something by turns. 78. 183. 186. 197. p.198.

ಮರಳ್ಳು. To turn away. 614.
 ಮರಾಲಿ, -ಳ. A sort of goose or swan;
 a flamingo. ಮರಾಳಿ. A female swan.
 ಮರೀಚಿ. A ray; the mirage.
 ಮರುತ್, -ದ್. Wind; the air. ಮರುತ್ತ
 ರಂಗಿಣಿ. The fabulous sky-river.
 ಮರುತ್ಯಥ. The atmosphere, sky.
 ಮರುತ. = ಮರುತ್.
 ಮರುಳ್, ಮರುಳು. (Turning round
 about), confusion, frenzy; a fool.
 233. 568.
 ಮರುಳೆ. Again. 146.
 ಮುಜಗು. = ಮುಜುಗು. 300.
 ಮುಜು. To make (forgetful or) un-
 conscious. 158.
 ಮುಜು. Forgetfulness. 565.
 ಮುಜು, ಮುಜು. Changed; again; (next),
 another; opposite. 74. 473. p.212.
 ಮುಜಿ. The young of animals. 107.
 136. 233. 392. 393. 398. 411. 413.
 434. 438. 519.
 ಮುಜಿಗೋಗಿಲೆ. A young cuckoo. 260.
 ಮುಜಿದುಂಬಿ. A young black bee. 162.
 259. 261. 306. 334. 508.
 ಮುಜುಕ. Affection, longing. 411. 438.
 ಮುಜುಗು. To be full of affection; to
 grieve, fret, sigh. 107. 141. 292.
 325. 326. 327. 328. 376. 377. 378.
 510. 569. p.268. 628. p.271.
 ಮುಜಿ. To be hidden; to forget. 157.
 158. 237. 337. 526. 528. 543. 544.
 ಮುಜಿ. Concealment; cover, shelter.
 154. 315.
 ಮರ್ತ್ಯ. Mortal.

ಮರ್ಪ. Powder; medicine. 442. p.200.
 498.
 ಮರ್ಬು (✓ ಮುಜಿ). Darkness. 380.
 552. 553. ಮರ್ಬುವೆಳಗು. A gloomy
 or dim light.
 ಮರ್ಪ. A secret; truth.
 ಮಲಗಿಸು. To make lie down. 329.
 ಮಲಗು. To lie down. 526. 528.
 ಮಲಯಜಿ. What is born on the hills
 (or in Malabar), sandal wood.
 ಮಲಯಾಚಲ. The Malabar hills.
 ಮಲಿನ. Dirty, black. ಮಲಿನತರ. Very
 black, etc.
 ಮಲಿನತೆ. Dirtiness, blackness.
 ಮಲೆ. To be puffed up; to show dis-
 obedience, fight against. 181. 447.
 450.
 ಮಲೆ. A hill; a forest. 184.
 ಮಲ್ಲ. A wrestler; wrestling. ಮಲ್ಲ
 ಗಾಳಗ. A wrestling match.
 ಮಲ್ಲಿಗೆ. A jasmine. 261. 339. 350. 353.
 p.229.
 ಮನಕ. Excitement. p.184. p.196.
 ಮನಗು. To open, extend; to be elat-
 ed, be excited, furious, exorbitant;
 to prevail. 117. 313. p.184. p.196.
 ಮನುಳ್ಳೆ. To be deprived of lustre,
 grow dim. 90. 410.
 ಮನೆ. To rub, whet. 261.
 ಮಸ್ತಕ. The head; a summit.
 ಮಹತ್ವ. Majesty.
 ಮಹಾ. Mighty, great. ಮಹಾಪ್ರಭಾ-
 ಅವನೀಪಾಲ-ಅಲಿಂಕೃತ and ಮಹಾಪ್ರ
 ಭಾವ-ನೀಪ-ಅಲಿಂಕೃತ.

ಮಹಾವೈಯ. Being called great.

ಮಹಿ. The mighty (great) one, the earth; a place. ಮಹೀಕಾಂತ. A king.

ಮಹಿತ. Mighty, renowned.

ಮಹೀಪ, ಮಹೀಪತಿ, ಮಹೀಶ. A king.

ಮಹಿಮೆ. Might, glory.

ಮಹೀಪ. A buffalo.

ಮಹೀರುಹ. The earth-grown, a tree.

ಮಡುಕೆ. Rain. 226. 235. 245. 321. 322.

335. 345. 373. 514. 517.

ಮಾ. = ಮಹಾ. ಮಾಮಸಕ = ಮಹಾ - ಮಸಕ. p.184.

ಮಾ, ಮಾಂ. A mango. 195. 338. 352.

353. 354. 534. 535.

ಮಾಂಗಲ್ಯ. Propitiousness, festive appearance.

ಮಾಕಂದ. The mango.

ಮಾಗಧ. A bard.

ಮಾಗ್ಗಿ, ಮಾಗ್ಗೆ. The cool season, from the middle of January to that of March; cold. 260. 263. 322. 390. 409. 410.

ಮಾಟ. Doing; a bad design; magic. 491.

ಮಾಡೆ. A niche; a building, frame. p.229.

ಮಾಡಿಸು. To have made. 250. 444. 489. 545.

ಮಾಡು, ಮಾಡ್. To do, perform, make, cause, create, make up, commit, appoint. 12. 26. 30. 36. 78. 86. 92. 162. 168. 180. 183. 209. 277. 306. 324. 330. 337. 381. 394. 401. 406.

411. 419. 446. 450. 463. 481. 502.

p.229. 543. 549. 562. 577. 581. 595.

ಮಾಣ್. To leave off, desist, cease, forbear, fail. 174. 314. 322. 341. 588. 593.

ಮಾಣಿಕ, ಮಾಣಿಕ್ಯ. A ruby. ಮಾಣಿಕವಲ್ಲಾ = - ಸಲ್ಲಾ.

ಮಾತಂಗ. An elephant.

ಮಾತು. A word. ಮಾತಾಡು, ಮಾತುಗಳನಾಡು. To speak. 48. 49. 50. 53.

61. 223. 308. 329. 348. 490. 493.

p.210. p.213. 505. 563.

ಮಾತುಳಂಗ. A citron.

ಮಾತೆ. A mother.

ಮಾತ್ರ, ಮಾತ್ರ. A measure; the quantity of a short metrical syllable, a mora.

ಮಾಧು. = ಮಾಧುರ್ಯ.

ಮಾಧುರ್ಯ. Sweetness, gracefulness; graceful.

ಮಾನ. Minding one's self, self-confidence; honour.

ಮಾನವ. A man. ಮಾನವೇಶ್ವರ. A king.

ಮಾನಸ. Relating to the mind; one who has a mind; the mind.

ಮಾನಿನಿ. A respectable woman, a wife.

ಮಾನಿಸ. A man (a caste). 112. 180.

ಮಾನುಷ. Connected with man, human.

ಮಾನ್ಯ. An honorable man.

ಮಾಮರ. A mango tree. 241.

ಮಾಯ. Deceit. ಮಾಯವಾದಿ. A liar.

ಮಾರ್, ಮಾರು. A fathom. 160.

ಮಾರಿ. Death (personified).

ಮಾರುತ. Related to the wind; wind; =
ಭೀಮ.

ಮಾಱ್. = ಮುಱು, ಮುಱ್. 450. p.196.
p.204. ಮಾಱಂಕ. A changed sign.

ಮಾರ್ಗ. A road.

ಮಾತಾರ್. The sun.

ಮಾರ್ಪೊದಿಪು. Reflection. p.204.

ಮಾರ್ಪಲೆ. To oppose. 450.

ಮಾಲೆ, ಮಾಳೆ. A garland, wreath,
necklace, string. ಮಾಲಿನೀ. She with
a chaplet of flowers

ಮಾಲ್ಯ. = ಮಾಲೆ.

ಮಾವ. An uncle. 311.

ಮಾವು. A mango tree. 236. 261. 303.
345. 348. 350. 507.

ಮಾವುತ (ಮಾವಂತ). An elephant dri-
ver. p.196.

ಮಾಸ. A month.

ಮಾಸು. To become dirty or dim. 321.

ಮಾಡ್ಕೆ. A work, business. 50

ಮಾಡ್ಪುದು. = ಮಾಡುವುದು.

ಮಿಂಚು. To shine, lighten. 244. 303.
343. 497. 512.

ಮಿಂಚು. Lightning. 321. 335. 497.
512. 520. p.261. 611.

ಮಿಂಚುಬುಡು. A fire-fly. 168.

ಮಿಂಡವಂದಿ. A lusty hog. 114.

ಮಿಂದು. ✓ ಮಿ.

ಮಿಕ್ಕು. ✓ ಮಿಗು.

ಮಿಗಲ್. Excessive, surpassing, great,
renowned. 67. 74.

ಮಿಗು. To be or become excessive; to
surpass; to remain; to excel. ಮಿಕ್ಕು,
ಮಿಕ್ಕಾದ. Being left; other. 72. 79.

80. 168. 225. 229. 230. 259. 330.417.

462. 471. p.196. p.197. p.202. p.212.

508. p.222. 529. 594. p.256. p.258.

610. p.266.

ಮಿಗೇ. Excessively, much. 102. 113.147.

279. 309. 327. 335. 377. 380. 395.

412. 427. 431. etc.

ಮಿಟ್ಟಿ. Projecting. 442.

ಮಿಡಿ. To strike or propel with the
fingers. p.199.

ಮಿಡಿ. An unripe (grit-like) fruit. 93.
338. 355.

ಮಿಡಿವಿಲ್. A pellet bow. 442.

ಮಿಡುಕು (= ಸರಾಕ್ರಮ). Great strength.
116.

ಮಿಡುಕು (= ಬಸವದಿ). To become un-
conscious, faint. 435. p.271.

ಮಿಡುಮಿಡನೆ. In a grievous manner (P).
p.271.

ಮಿಡೆ. A rope, strap. 56.

ಮಿಡ. Measured, temperate.

ಮಿತ್ರ. Friendship; a friend; the sun.

ಮಿಡುಳ್. = ಮಿಡುಳ್. p.184.

ಮಿಡುಗು. To glitter. 295.

ಮಿಡುಗು. To glitter. 260.

ಮಿಡುಪು. Glittering, radiance. 373.

(This form, however, like ಮಿಸುವ
(ಮಿಸುಗು), may be the Future of
ಮಿಡುಗು. See rule 232).

ಮಿಲಿಗ. A kind of bird. 100.

ಮಿಸುಗು. To glitter, shine. 164. 327.
p.201. 598. 599. 604. 613^b. (For ಮಿ
ಸುವ of. ಮಿಡುಪು).

ಮಿಸುನಿ. Gold. (The bad persons' ill-

will was not understood by Yudhis-
thira). 217. 276. p.198. 598. 599.
p.263.

ಮಿಳತ್. Mixed, associated.

ಮಿಳಿತ. = ಮಿಳತ್.

ಮಿಳಿರ್. To move to and fro. 213. 241.
p.198. 603. p.259. 617.

ಮಾ. To bathe. 29. 36. 141. 525.

ಮಾಂ, ಮಾನ್, ಮಾನು. A fish; a star.
32. 58. 285. 360. 368. 369. p.197. 611.

ಮಾಂಟು. To draw out; to take a run
(? for jumping). 621.

ಮಾಂಬುಲಿಗ. A kind of bird. 100.

ಮಾನ. = ಮಾಂ.

ಮಾಪ್, ಮಾಪು. To go beyond, cross,
surpass; to be or become excessive
or elated. 182. 288. 332. 341. 366.
p.198. 560. p.256. 603. 611. 621.

ಮಾಸಲ್. Something not to be eaten;
an unclean thing 57.

ಮಾಸೆ. Whiskers. 441. 496.

ಮುಂ, ಮುನ್. See ಮುಂದೆ. p. 198.

ಮುಂಗಡಿ (ಮುಂ-ಗಡಿ? ಮುಂ-ಕಡಿ? ಮುಂ-
ಕಡೆ?). The front. 296.

ಮುಂಗಡೆ. The front. p.200.

ಮುಂಗುಡಿ (ಮುಂ-ಕುಡಿ). The front,
van. 243.

ಮುಂಗೈಯ. To perform before (form-
erly). 488.

ಮುಂಗೊಳ್. To come to the front; to
commence. p.198.

ಮುಂಚು. To be before, precede; to
go forward or beyond; to excel.
70. 243. 414.

ಮುಂಡ. The head.

ಮುಂಡಿಗೆ. A post in a wall. p.198.

ಮುಂತೆ. = ಮುಂದೆ. 12.

ಮುಂದಳಿ (ಮುಂ-ತಳಿ). To proceed. 141.

ಮುಂದು. = ಮುಂ. p.196. ಮುಂದಕೆ,
530. ಮುಂದಣ, p.244. p.254. p.271.

ಮುಂದಣ್ಣ, p.267. ಮುಂದುಗಾಣ್. To
be with foresight, to know what
to do. ಮುಂದುಗೇರು. To despair.

ಮುಂದುಗಡೆ (ಮುಂದು-ಕಡೆ). In front.
399.

ಮುಂದೆ (ಮುಂದು+ಎ). Forwards, in
front, before, further on, here-
after. ಮುಂದಿರು. To offer for con-
sideration. 6. 180. 199. 270. 301.
311. 317. 374. 443. 451. p.184. 466.
587. 593. 603. 623.

ಮುಂದೆನೆ. The front. 605.

ಮುಂದೋಪ್. To appear in front, be
expected. 199. (The form ಮುಂದೋ
ವ್, however, may mean ಮುಂದೆ
ಓರ್ವ, i.e. hereafter somebody).

ಮುಂನ. = ಮುನ್ನ.

ಮುಂಪುಗು. To go forwards, jut, pro-
ject. 370.

ಮುಂಪೊಣ್. To fight in the front. 616.

ಮುಂಬಿನಿ (ಮುಂ-ಪಿನಿ). Drops that pre-
cede (a shower). 245. 523.

ಮುಂಬರಿ (ಮುಂ-ಪರಿ). To go in front;
to set out. 264. 623.

ಮುಂಬು. The front. p.259.

ಮುಕುಟ. A crest, diadem.

ಮುಕುರ. A mirror; a bud; the
Arabian jasmine.

ಮುಕುಳ. = ಮುಗುಳ್. p. 229.

ಮುಕ್ಕುಳಿಸು. To rinse the mouth with water. 537.

ಮುಕ್ತ. Loosened, released, freed.

ಮುಕ್ತಿ. Release, relief.

ಮುಕ್ತೆ. = ಮುತ್ತು.

ಮುಖ. The face, mouth. ಮುಖಿ. She who has a face.

ಮುಖ್ಯ. Chief; and so on.

ಮುಗ. To be contracted, to shut up; to join, put together, shut. 269. 290. 382. 451. p. 187. 480. p. 227. 548.

ಮುಗಿಲ್. A cloud; the sky. 167. 211. 242. 243. 321. 335. 343. 345. 352. 373. 380. 477. p. 200. 497. 512. 513. 516. 518. 523. p. 229.

ಮುಗುರ್. To fall or settle upon. 305.

ಮುಗುಳ್. To be shut, shut; to bud. 353. 523.

ಮುಗುಳ್. A bud. 338. 353. 380. p. 229.

ಮುಗ್ಗು. To stumble, fall. 107.

ಮುಗ್ಧ. Stupid. ಮುಗ್ಧೆ. A not-knowing female.

ಮುಚ್ಚಲ್. A covering, cover. 124.

ಮುಚ್ಚು. To cover. 77. 548.

ಮುಟ್ಟಿಸು. To cause to touch, apply. 558.

ಮುಟ್ಟು. To touch; to put to. 156. 167.

ಮುಡಿ. To tie (the hair); to insert in (the hair). 58.

ಮುಡಿ. A top-knot, coiffure of hair. 307.

ಮುಡಿವಾಳ (ಮುಡಿ-ಬಾಳ). A fragrant grass. 339.

ಮುಡುಪು. = ಮುಡುಕು. p. 184.

ಮುಡುಕು. The back of the neck, shoulder. 144.

ಮುತ್ತು. To come upon in large numbers; to cover so as to obstruct, to besiege. 324. 335. p. 211. 498. 612.

ಮುತ್ತು. A pearl. 122. 166. 213. 226. 253. 331. 368. 398. 421. 422. 435. p. 198. 520.

ಮುದ. Joy.

ಮುದಯಿಸು. To be happy, play about. 369.

ಮುದ್ದರ. A mallet, mace.

ಮುದ್ದಿಸು. To kiss. 325.

ಮುದ್ದು. A kiss; love; loveliness. ಮುದ್ದುಮೋಹಿಸು. To love so much as to kiss. 329. 330. 337. 556.

ಮುದ್ರಿಸು. To be sealed, be wrapt. p. 171.

ಮುದ್ರೆ. A seal.

ಮುನಿ. A learned man.

ಮುನ್ನ. (ಮುನ್ನಿನ). Before, formerly (in former times), ere, first. 30. 31. 86. 189. 311. 323. p. 198. 487. 491. 564. p. 261. 624.

ಮುರಿ. To bend, meander, wind; to stretch out (one's limbs); to twist. 83. 84. 144. 145. p. 184. 496.

ಮುರಿವು. A bend, turn, carve. 139.

ಮುಡಿ. To break (in two); to overcome; to be broken (also in spirit

or strength). 53. 83 (? probably ಮುರಿ, to stretch one's limbs). 179. 183. 186. 242. 248. 264. 320. 381. p. 196. p. 198. p. 204.

ಮುಚುರ್. To make turn about; to wrench, writhe. 381.

ಮುಷ್ಟಿ. The fist.

ಮುಸಲಿ. A pestle, club.

ಮುಸುಂಕು. = ಮುಸುಕು. 381. 384. p. 198. 510. p. 259.

ಮುಸುಕು. To cover, veil; to be hidden. 172. 175. 176. 228. 263. 316. 586.

ಮುಸುರು. The face, head. 278. 280.

ಮುಹೂರ್ತ. Time.

ಮುಳ್ಳೆ, ಮುಳು, ಮುಳ್ಳು. A thorn. 136. 451. 571. 588.

ಮುಳಿ. To become or be irritated or angry. 86. 171. 304. 548. 560. 594. 626.

ಮುಯುಂಗು. = ಮುಯುಗು. p. 204. 553.

ಮುಯುಗು. To immerse one's self; to sink under. 30. 290. 439. 478.

ಮೂ. Three. 288. 410. ಮೂವರ್. Three persons.

ಮೂಕ. A dumb man.

ಮೂಗು. The nose. 88.

ಮೂಡಲ್. Rising; the east; in or to the east. 91. 183.

ಮೂರು. To become apparent, to rise. 176. 199. 288. 290. 291. 433. 446. 489. 513. 559. 596.

ಮೂರು. = ಮೂಡಲ್. (ಮೂಡಣ). 264. 394.

ಮೂಢ. Foolish; a fool.

ಮೂದಲಿಸು. To taunt, upbraid. p. 201.

ಮೂರುತಿ. = ಮೂರ್ತಿ.

ಮೂಱು. Three.

ಮೂರ್ತಿ. A body; person.

ಮೂಲ. Root; capital; permanent tenancy. ಮೂಲನಕ್ಷತ್ರ. The 17th lunar mansion called ಮೂಲ. 203.

ಮೂಲೆ. A corner. 104. 216.

ಮೂಷಕ. A mouse, rat.

ಮೂಳ. = ಮೂಢ. 157.

ಮೃಗ. A (wild) animal; an antelope. ಮೃಗವತಿ, ಮೃಗೇಂದ್ರ. A lion. ಮೃಗಧರ. The antelope-carrier, the moon. ಮೃಗಾಕ್ಷಿ. She who has eyes like an antelope.

ಮೃಗಯೆ. Chase, hunting.

ಮೃಗಾಂಕ. The antelope-marked, the moon. cf. ಶಕಾಂಕ.

ಮೃಗಾದನ. The animal-eater, a hyena or leopard.

ಮೃಗೋದ್ಭವ. Musk.

ಮೃಣಾಲ-ಳ. The stalk of a lotus.

ಮೃತ್ಯು. Death.

ಮೃದಂಗ. A small drum.

ಮೃದು. Mild, soft. ಮೃದುತರ. Very mild.

ಮೃದುಳ. = ಮೃದು.

ಮೃಷೆ. Falsehood.

ಮೆಚ್ಚು (ಮೆಲ್ಲು?). To be pleased. 310. 487.

ಮೆಟ್ಟಿಸು. To make tread or walk. p. 197.

ಮೆಟ್ಟು. To pace; to trample or tread upon; (to put on); to put

down. 287. 441. p.197. p.198. 569.
596. 624.

ಮೆತ್ತು. To force or press into. 83.

ಮೆದುಳೆ. The brain, marrow. 398.

ಮೆಯ್. The body. 107. 113. 145. 159.
161. 193. 262. 373. 386. 411. 416.
p.204. 528. 547. ಮೆಯ್ಯ ಮುಪಿ. To
be unconscious.

ಮೆಯ್ಯೊಡು. = ಮೆಯ್ಯೊಡು. 88.

ಮೆಯ್ಯರೆ. To hide one's self. 620.

ಮೆಯ್ಯೊಡು. To contract one's self. 147
cf. ಮೆಯ್ಯಾಚುರ್

ಮೆಯ್ಯೊಡು. To present or put one's
body (or shoulders) to; (to come
to close quarters). 208.

ಮೆಯ್ಯೆರೆ. To take one's self off, run
away, keep from. 114.

ಮೆಯ್ಯೊಕ್ಕು. To place one's body, to
posture one's self, to stand; or
to make an obeisance. p.227.

ಮೆಯ್ಯಾಚುರ್. To draw in one's body.
524.

ಮೆಪಿ. To be public, to shine, sparkle;
to show. 125. 165. 167. 218. 237.
242. 254. 302. 327. 345. 350. 367.
372. 373. 423. 424. 432. p.200.
p.201. p.212. 515. 546.

ಮೆಲ್, ಮೆಲು. Mild, soft, gentle, plea-
sant. 484. 629. 631.

ಮೆಲ್. To reduce to pap (by the
tongue), to sip, eat. 329.

ಮೆಲಿನಾಯ್ (-ಹಾಯ್). To walk gently
or cautiously. 134.

ಮೆಲ್ಲಡಿ. A soft voice. 378.

ಮೆಲ್ಲನೆ. Softly, gently, slowly. 289.
290. 325. 362. 391. 393. p.171. 446.

534. p.239. 577. p.268.

ಮೆಲ್ಲಿತು. Mild, soft, gentle. 348

ಮೆಲ್ವಾಸು (-ಹಾಸು). A soft bed. 329.

ಮೆಲ್ಲರಿ. A kind of rain. 516.

ಮೆಳೆ. A bush. 96. 396.

ಮೇ. To eat as beasts do. 390.

ಮೇಕೆ. A goat. 114.

ಮೇಘ. A cloud; a demon; the rainy
season.

ಮೇಘನಾಡ. The cloud-voice, thunder.

ಮೇಚಕ. Black; a cloud.

ಮೇಣ್. = ಮೇಲ್ 106. 271. 275. 393.
410. 417. 503. 524. 590. 614.

ಮೇದಿನಿ. The earth.

ಮೇರು. A fabulous mountain round
which the sun is said to move.
(ಮೇರುವೆಯೋ? Perhaps = Indeed
it is the ಮೇರು! Is it not? 124).

ಮೇರುವೆ. An artificial mound. 124.

ಮೇರೆ. A measure, boundary. p.253.

ಮೇಲ್, ಮೇಲು. Above; on, upon, up-
wards; further; after; afterwards;
upper; excellent, an excellent
person. 5. 21. 110. 163. 185. 393.
484. p.229 (twice). 551. p.253.
(ಮೇಲಣ). ಮೇಲ್ವಾಯ್ (-ಪಾಯ್).
To jump above (the surface). ಮೇ
ಲ್ವರಿ. To flow upwards, ascend.

ಮೇಲುಕಟ್ಟು. = ಮೇಲ್ಕಟ್ಟು. 216.

ಮೇಲೆ. = ಮೇಲ್. 36. 44. 194. 196. 243.
288. 294. 319. 328. 332. 356. 373.
387. 400. p.198. p.200. 530. 565. 603.

ಮೇಲ್ಮಟ್ಟು. An awning, ceiling. 166.

ಮೇಡು. Pasturage. 113.

ಮೇಳ. A union, concourse. ಮೇಳಂಗೊಳ್. To be united, closed. 393.

ಮೈ. = ಮೆಯ್. p. 197. p. 199. p. 254.

ಮೈಯಕ್ಕು. = ಮೆಯ್ಯಕ್ಕು. p. 171.

ಮೈನಳಗೆ (-ಬಳಗೆ?) ತರ್. To get power over one's body. p. 199.

ಮೈವೆಪ್ಪು, ಮೆಯ್ಯೆಪ್ಪು. To obtain a body, appear. p. 181.

ಮೊನೆ (cf. ಮುನ್ನ). The day before yesterday. 41.

ಮೊಗ. = ಮುಖ. 170. 315. p. 228. 537. 548. p. 249. etc. 629. ಮೊಗದಾವರೆ = -ತಾವರೆ.

ಮೊಗರಂಬ. A bridle-bit. p. 199.

ಮೊಗಸಾಲೆ. A front verandah. p. 245. p. 254.

ಮೊಗಸು. To engage in or plan a business. 170. 399.

ಮೊಗೆ. To remove water with a scoop, (to drain, make dry); to draw water. 170. 327. 368.

ಮೊಗೆ. A small earthen vessel. ಮೊಗೆ ಪಾಲ್. Milk in such a vessel. 5 53.

ಮೊಗ್ಗೆ. = ಮುಗುಳ್. A bud. p. 229.

ಮೊತ್ತ. V ಮುತ್ತು. A multitude, assemblage. 201. p. 211.

ಮೊದಲ್, ಮೊದಲು. Beginning; at the beginning, at first. 15. 20. 21. 100. 385. 413. 434. 534. 565. 575.

ಮೊನೆ. A point; a pointed instrument. 171. 338. 350. p. 197. 498. cf. ಮುನ್. ಮುಂ.

ಮೊದಲು. Brawling, roaring, a loud cry or noise. 116.

ಮೊದಿ. To brawl, murmur, roar, hum, hiss. 82. 139. 162. 194. 264. 292. 335. 336. 340. 378. 389. p. 200. p. 201. 508.

ಮೊದಿ. Brawling, etc. p. 271. ಮೊದಿ ಯಿರು. To cry, lament.

ಮೊಲ. A hare. 98. 114. 413.

ಮೊಲೆ. The breast, nipple. 136. 247.

ಮೊಲ್ಲೆ. The many flowered jasmine. 380.

ಮೊಸಳೆ (ಮಾಚಲ). An alligator. 121.

ಮೊಳೆ. To germ, sprout, be born, come forth or about. 304. 524 (?). p. 249.

ಮೊಳೆ. A sprout, shoot; a point, nail. 114. 474. p. 200. p. 229. ಮೊಳೆಪೋಗು (- ಪೋಗು). To sprout.

ಮೊಳೆವಲ್. A coming forth or pointed tooth. 327.

ಮೊದಿಗು. To roar, thunder. 243. 343. p. 201. 605.

ಮೋದ. Joy.

ಮೋದಿ. The face. 55. 134. 278.

ಮೋಸ. Deceit, trick. 532. 541. 565.

ಮೋಹ. Love. 416.

ಮೋಹಿಸು. To love; (to be deprived of consciousness). 333. 531. 541. 565.

ಮೋರು. To strike, pierce. 91.

ಮೌಕ್ತಿ ಕ. = ಮುಕ್ತಿ.

ಮೌನ. Silence.

ಮೌದಿ. kind of hautboy, a musical pipe. 127.

ಯ

ಯ. This letter, in new Canarese, appears before ಅ in ಯಾವದು, etc. (ಎನದು, ಎನ್).

ಯಂತ್ರ. Machinery, an apparatus.

ಯಕ್ಷ ಕರ್ಪಮ. A perfumed paste.

ಯಜಮಾನಿ. A mistress. 188.

ಯಜ್ಞಾಳಿ. The various sacrifices.

ಯತಿ. Restraining; an ascetic; a pause or Cæsura (in verses).

ಯಥಾ. How. ಯಥೋಚಿತ. Proper. ಯಥಾಕ್ರಮ. In the proper way.

ಯಮ. Twin; a pair; a subduer; death.

ಯಮಕ. The repetition of the same or similar syllables in the course of a sentence. Cf. rules 18. 19.

ಯಶ. = ಯಶಸ್.

ಯಶಸ್ (ಯಶೋ). Glory, fame.

ಯಾಚಕ. A beggar.

ಯಾತಕಿ, ಯಾತಕೆ are cases of ವಿ.

ಯಾತ್ರಿ. Going, travelling, marching round, a march.

ಯಾಮ. A watch of three hours.

ಯಾಮಿನಿ. Night.

ಯುಕುತಿ. = ಯುಕ್ತಿ.

ಯುಕ್ತ. Yoked to, being endowed with, in possession of; fit, proper.

ಯುಕ್ತೆ. She who possesses.

ಯುಕ್ತಿ. Union; suitable manner; an expedient, scheme.

ಯುಗ. A yoke; a pair. ಯುಗಾಕ್ಷ (ಯುಗ-ಅಕ್ಷ). Yoke and axle-tree.

ಯುಗಿ. She who has a pair.

ಯುಗ್ಮ. = ಯುಗ.

ಯುತ. = ಯುಕ್ತ.

ಯುದ್ಧ. A war, battle.

ಯುವ. Young; a young man. ಯುವ

ತಿ. A maiden, young woman or wife.

ಯೆಕಾರ. The letter ಯೆ.

ಯೋಜನ. A measure of distance equal to about ten English miles.

ಯೌವನ. Youth. ಯೌವನೆ. A young female, maiden.

ರ

ರಂಗ. Colour; a place, site; a stage; dancing.

ರಂಜಣಿಗೆ. A water-trough. 218.

ರಂಜನ. Shining, glittering.

ರಂಜಿಕೆ. = ರಂಜಕ. Gunpowder (?). 169.

ರಂಜಿತ. Illuminated, shining.

ರಂಜಿಸು. To shine; to be pleased.

ರಂಧ್ರ. A hole; a defect, weakness. 185.

ರಂಘಿಸು. To bore, enter into. 106.

ರಕ್ತೆ. = ರಕ್ತ.

ರಕ್ತ. Blood.

ರಕ್ಷಿಣಿ. A protectress.

ರಕ್ಷಿಸು. To protect, take care of.

ರಕ್ಷೆ. Protection, saving; an amulet.

ರಚನೆ. A construction; a nice array, display.

ರಚಿತ. Made; a construction; decoration.

ರಚಿಸು. To make, construct.

ರಜ. = ರಜನ್.

ರಜನಿ. Night; ರಜನೀಶ. The night-lord,
the moon.

ರಜನ್, ರಜಃ. Dust, pollen.

ರಜಿತ, ರಜತ. Silver.

ರಚನ. A peal of applause. p.202.

ರಣ. Pleasure; a noise, sound; the
bow of a lute; war. ರಣಾಜಿ = ರಣ-
ಅಜಿ.

ರಣಿ. A sling (?) . 401. (Whether ಅ
ರಣಿ?).

ರತ್ನ, ರತುನ. A jewel, gem.

ರಥ. A chariot. ರಥಾಂಗ. The different
parts of a chariot (wheels, etc.).

ರಥಿಕ. The rider in a car.

ರದ. = ರದನ.

ರದನ. A tooth.

ರನ್ನ. = ರತ್ನ

ರಭಸ. Passion, joy; velocity; a loud
sound or cry.

ರಮಣ. A husband, master; ರಮಣಿ,
a wife; = ರವ್ಯ.

ರಮಿಸು. To be delighted; to be plea-
sant.

ರಮಿ. A woman, wife, mistress.

ರಮ್ಯ. Lovely, beautiful.

ರಮ್ಯಕ. Pleasing.

ರಯ. Velocity.

ರಯ್ಯ (ರೈ). Wealth; beauty.

ರವ. A sound, report, voice.

ರವಸ. = ರಭಸ.

ರವಿ. The sun.

ರಶನಿ (ರಶನೆ). A woman's girdle.

ರಶ್ಮಿ. A ray.

ರಸ. Juice, fluid, water; emotion,
taste, pleasure.

ರಸದಾಳೆ. A juicy sugarcane. 305.

ರಸನೆ. The tongue.

ರಸಭಾಂಡ. A vessel for keeping
liquids.

ರಸಿತ. A roar, sound.

ರಸಾತಳ. The hades.

ರಸಾಯನ. An elixir, or a medicine
prolonging life.

ರಸಾಲ. cf. ರಸದಾಳೆ. The sugar-cane;
the mango.

ರಹಸ್ಯ. Secresy.

ರಹಿ. Wonder, surprise. 112.

ರಾಕೆ. Full moon, the day of full
moon.

ರಾಗ. Redness, colour; passion, wrath,
affection, desire; love; a song.

ರಾಗ. Impassioned; one agitated by
desires.

ರಾಜ. A king. ರಾಜೇಂದ್ರ. Chief of
kings.

ರಾಜಧಾನಿ. The king's abode, a capital.

ರಾಜಹಂಸ. A white swan with red
legs and beak (ಅರಸಂಟೆ); an emi-
nent man.

ರಾಜಿ. A row, multitude.

ರಾಜಿಸು. To shine.

ರಾಜೀವ. A lotus; a large fish.

ರಾಜ್ಯ. A kingdom.

ರಾಜ್ಯತೆ (-ದ್). Shining.

ರಾಣಿ. A queen.

ರಾತ್ರಿ. Night.

ರಾಯ. = ರಾಜ.

ರಾವ. = ರವ.

ರಾವುತ. A horseman, rider. 178.

ರಾವ್ತ. = ರಾವುತ. 258.

ರಾಸಿ, ರಾಶಿ. A heap, large number.

ರಾಷ್ಟ್ರ. = ರಾಜ್ಯ.

ರಾಹು. The fabulous giant who is said to produce the eclipses.

ರಿಣ (ಮಿಣ). Debt, obligation; guilt.

ರಿಫ. A foe.

ರಿಸಿ. = ಮಿಸಿ.

ರುಂಠ. A headless body.

ರುಚಿ. Splendour; a ray; appearance; taste.

ರುಚಿರ. Brilliant.

ರುಜು. Right, proper.

ರುಜಿ. Disease.

ರುತಿ. A cry. 609.

ರುಧಿರ. Blood.

ರುರು. A sort of deer.

ರುಹ, ರುಹ. Growing.

ರೂಢಿ. Custom, common way; publicity.

ರೂಢಿಸು. To be customary; to be frequented. 147. 330.

ರೂಪ. Form.

ರೂಢ. = ರೂಪ. 240. 395. p.177. p.261.

ರೇಖೆ. A line.

ರೇಣು. Dust.

ರೇವಂತ. Brilliant; a certain constellation of stars.

ರೇಕ. Money. 206.

ರೇಜು. Mire. 299.

ರೋಚಿ. Light, luster.

ರೋದನ. Weeping.

ರೋಮ. Hair

ರೋಲಂಬಿ. A bee.

ರೋಹಿತ. Red; blood.

ರೌಪ್ಯ. Of silver; silver.

ಱ

ಱ. An old Canarese letter, represented by ಱ in new Canarese. 7.

ಱ

ಲಂಘಿಸು. To jump over or up; to curvet.

ಲಂಚ. A bribe. 131.

ಲಂಪಟ. Greedy for.

ಲಂಬಿಸು. To hang or fall downwards, hang on, be suspended.

ಲಕ್ಷ್ಯ. Having a characteristic property.

ಲಕ್ಷ್ಯಣ. A peculiarity, property, indication, mark, sign.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ. Riches; beauty.

ಲಕ್ಷ್ಯ. Deserving to be regarded; a mark; regard.

ಲಗ್ನ (= ಧಾಳಿ). Pillage; (= ಲಗ್ನ), opportunity. 132; ascending, soiling. p.211.

ಲಘು. Light; metrically short; quick. 295.

ಲಜ್ಜೆ. Shame.

ಲಟಲಟಿಸು. To stretch out the body with a noise. 146.

ಲಡ್ಡು. A sweetmeat ball. 242.

ಲತೆ. A creeper; a blade.

ಲಲಾಮು. A mark; chief, principal.

ಲಲಿತ, ಲಲಿತ. Pleasant, beautiful.

ಲವಂಗ. The clove tree.

ಲವಲವಿಕೆ. Excitement. 529.

ಲಸತೆ (-ಚ್, -ದ್, -ನ್). Radiant, brilliant; sporting; pleasant.
 ಲಹರಿ. A wave (of beauty).
 ಲಾಂಛನ. A mark, sign.
 ಲಾಸು. Leaping. 95.
 ಲಾಘವ. Sleight of hand, dexterity.
 ಲಾಜಿ. Fried grain.
 ಲಾಭಿಸು. To gain. 342.
 ಲಾಮಚ, ಲಾಮಂಚ. A fragrant kind of grass (the *Andropogon muricatus*).
 ಲಾಲನೆ. A friendly play; caressing. 114. 328.
 ಲಾಲಿತ್ಯ. Lovely; loveliness.
 ಲಾಲಿಸು. To caress.
 ಲಾನಣಿ. Beautiful.
 ಲಾನಣಿಗಿ. Loveliness, beauty. 114.
 ಲಾವುಗಿ. A quail. 100.
 ಲಾಸ್ಯ. Dancing.
 ಲಿಂಗ. A mark; a verbal theme.
 ಲಿಪಿ. Writing; a letter.
 ಲೀಲೆ. Play, ease; loveliness.
 ಲುಬ್ಧಕ. A greedy man; a huntsman.
 ಲುಲಾಯ, ಲೂಲಾಯ. A buffalo.
 ಲೆಕ್ಕ. = ಲೇಖನ.
 ಲೇಖನ. Writing; a letter; an account.
 ಲೇಪನ. Smearing; ointment.
 ಲೇಪಿಸು. To smear; to stick like smear. 29.
 ಲೇಸು. Handsome, precious, good; nicety, etc. 6. 251. 274. 402. 408. 487. 541.
 ಲೋಕ. The world; a man. ಲೋಕಾಂತರ. Another part of the world.

ಲೋಚನ. Sight; an eye; he who has eyes. ಲೋಚನೆ. She who has eyes.
 ಲೋಭಿ. An avaricious person.
 ಲೋಲ. Shaking; desiring.
 ಲೋವೆ. The eves of a house, the cornice of a wall, the frame-work of a roof. 124. 252. p. 229.
 ಲೋಹ. Iron; any metal.
 ಲೌಡಿ. An iron club. p. 201.

ವ

ವ. This letter, as the initial of the second part of a compound, may be a substitute of ವ, ಬ, ಮ, or ಹ.
 ವಂಕೆ. The pommel of a saddle.
 ವಂಗರ. A multitude.
 ವಂಚಿಸು. To deceive; to play tricks.
 ವಂದಿ. A panegyrist, bard.
 ವಂದಿಸು. To salute.
 ವಂಶ. A lineage.
 ವಕಾರ. The letter ವ.
 ವಕ್ಯಣಿ. A saying, word, order. 541.
 ವಕ್ತ್ರ. The mouth, face.
 ವಚನ. A word; a sentence.
 ವಚನ. = ವಚನ.
 ವಚಿಲಿ. A kind of bird. 100.
 ವಜ್ರರ. = ವಜ್ರ.
 ವಜ್ರ. Hard; a thunderbolt; a diamond.
 ವಜ್ರಿ. The bearer of a thunderbolt (Indra).
 ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿ. A boxer's artificial knuckles.
 ವಟ. The Banyan tree.

ವತ್ಸರ. A year.

ವದನ. The mouth; the face. ವದನೆ.

She who has a face.

ವಧ. A slaughter, murder.

ವಧಿಸು. To kill.

ವಧು. A wife.

ವಧೆ. = ವಧ.

ವನ. A garden, grove; a forest; water; a residence. ವನಾಂತ. The region of a forest. ವನವಾಸ. Dwelling in a forest. ವನರುಹ. Water-growing, a lotus. ವನಜ. Water-born, a lotus.

ವನಚರ. A jungle-man.

ವನಪಾಲ. A gardener.

ವನಿತೆ. A woman, wife.

ವನೇಚರ. = ವನಚರ.

ವಯಸ್ಸು, ವಯಸ್ (ವಯೋ). Youth; age; a bird. ವಯಸ. A man who has a certain age.

ವರ. Solicited, lovely, excellent; chief; a gift; a bridegroom; a husband, master; an enclosure.

ವರಲೆ. A kind of bird. 100.

ವರಾಳ (ವರಾಟ). The name of a country and its people.

ವರಿಸು. To solicit, woo.

ವರುಷ. = ವರ್ಷ.

ವರ್ಷ, ವರ್ಷೆ. Rain; the rainy season, from the middle of July to that of September; a year.

ವರಾಧ. A carriage, chariot.

ವರೆ, ವರೆಗೆ. As far as, till. 544. p.201 (?).

ವರೇಣ್ಯ. Superior, excellent.

ವರ್ಗ. A tribe; a class.

ವರ್ಣ. Colour; a letter.

ವರ್ತಿಸು. To stay, abide; to be occupied; to turn, (deliver to); to go to.

ವರ್ಧನ. Growing, increasing; causing to increase.

ವಲಿಯು. = ವಳಯ.

ವಲ್ಲಭ. A lord, master, husband. ವಲ್ಲಭೆ. A wife.

ವಲ್ಲರಿ. = ಬಳ್ಳಿ.

ವಲ್ಲಿ. = ಬಳ್ಳಿ; the earth.

ವಶ. Will; power; willing, manageable, tamed, subject to, in the power of; grasp; possession.

ವಸಂತ. Spring-time, from the middle of March to that of May.

ವಸತಿ. A house.

ವಸು. Wealth.

ವಸುಧಾಧೀಶ, ವಸುಧೇಶ. ವಸುಧೇಶ್ವರ. A king.

ವಸುಧೆ. Wealth-holding, the earth.

ವಸುಮತಿ. Wealth-possessing, the earth.

ವಸ್ತು. A thing, substance.

ವಸ್ತುಕ. A substantial, true or real thing, a thing corresponding to essential property.

ವಸ್ತ್ರ. Cloth.

ವಹ. Carrying, causing.

ವಹಿತ್ರ. A boat, vessel.

ವಹಿಲ. Haste.

ವಹ್ನಿ. Fire.

ವಳಯ. Surrounding, encircling, cir-

cumference; sphere, circuit, range;
district; encircled.

ವಳಿತ. Surrounded; administration,
administrative power. 414. 543.

ವಳ್ಳಿ. = ವಲ್ಲಿ.

ವಾಕ್ಯ. A word.

ವಾಗ್ಮಿ. A rhetorician.

ವಾಘೆ. The reins of a horse's bridle.

ವಾಚ್ (ವಾಗ್). A word.

ವಾಚಾಟ. A babbler.

ವಾಚಿಸು. To speak, read.

ವಾಜಿ. Swift; a horse; a hero; an
arrow; a bird.

ವಾಣಿ. Speaking, one who speaks.

ವಾದಿ. A speaker, expounder.

ವಾದ್ಯ. A musical instrument; music.

ವಾನರ. A monkey.

ವಾಮ. Left (not right); beautiful.

ವಾಯನ. A crow.

ವಾಯು. Wind.

ವಾರವಧು. The head of a set of har-
lots.

ವಾರಿ, ವಾರ್. Water.

ವಾರುವ (ವಾರು, ವಾರ). A king's ele-
phant. 160.

(ವಾರ್ಧಿ. = ವಾರ್ಧ).

ವಾರ್ಧ. The water-hold, ocean.

ವಾಸ. Dwelling, living; an abode.

ವಾಸನೆ. Smell, odour.

ವಾಸಿ. An inhabitant.

ವಾಸ್ತು. A house.

ವಾಹಕ. A porter; a horseman.

ವಾಹಕತ್ವ. The act or art of mount-
ing.

ವಾಹನ. Carrying; any vehicle.

ವಾಹನತನ. Horse-exercise. p.199. 613.

ವಾಹಿನಿ. A river; an army.

ವಿ. Away; different; spread, much.

ವಿಕಚ. Expanded, blown.

ವಿಕಲ. Defective.

ವಿಕಾರ. Ugly.

ವಿಕಿರ. Scattering.

ವಿಕ್ರಮ. A step; heroism, valour.

ವಿಕ್ಷೇಪಣ. Casting, (moving).

ವಿಖ್ಯಾತ. Renowned.

ವಿಘಾತ. Opposition; the place where
one is opposed.

ವಿಚಕಲ. A variety of the jasmine.

ವಿಚಯ. Search, research; enumera-
tion.

ವಿಚಾರ. Inquiry, investigation; curios-
ity; sorrow.

ವಿಚಾರಿಸು. To examine, seek for.

ವಿಚಿತ್ರ. Variety; a wonderful thing;
variegated, wonderful, strange.

ವಿಜಯ. Victory; a victor.

ವಿಜಾತಿ. Heterogeneousness, low caste;
wickedness.

ವಿಜಿತ, ವಿಜಿತಬಲ. A victor. 91. 423.

ವಿಜೃಂಭಿಸು. To yawn; to sport.

ವಿಜ್ಞಾನ. Informing, communication;
an advice, request.

ವಿಟ. A whoremaster, catamite.

ವಿತ್ತ. Known; acquired; wealth.

ವಿತತ. Extended, abundant, great.

ವಿತಾನ. Extension, spreading out; an
assemblage, multitude.

ವಿದ. Knowing.

ವಿದಗ್ಧ. Burnt, inflamed; digested;
clever. ವಿದಗ್ಧಿ. A knowing female.
ವಿದಿತ. Known.
ವಿದೇಹ. The name of a country (Tir-
hut).
ವಿದ್ಯುತೆ. Lightning.
ವಿತ್ಯ. (Wit), knowledge; art.
ವಿದ್ರುಮ. Coral; a tender leaf; a tree
bearing gems.
ವಿದ್ವಿಷ. An enemy.
ವಿಧ. Manner, kind.
ವಿಧವೆ. A widow.
ವಿಧಾನ. (Proper) form, ordinance,
ceremony.
ವಿಧಿ. Order; destiny (divine will);
misfortune; the place where one's
lot is to be.
ವಿಧು. The moon.
ವಿಧುಹಾಸ. = ಚಂದ್ರಹಾಸ.
ವಿನಯ. Good, modest or gentle be-
haviour, civility.
ವಿನದ. = ವಿನಾದ.
ವಿನಾದ. A sound.
ವಿನಿಹಿತ. Put on or to.
ವಿನಿಷ್ಕೇಗ. An office, service.
ವಿನುತ. Much praised.
ವಿನೋದ. Play, pastime, joy.
ವಿಸತೆ, ವಿಸತ್ತು. Misfortune, trouble.
ವಿಸಿನ. A forest.
ವಿಸಿರ. = ವಿಸ್ತರ.
ವಿಸ್ತರ, -ಲ. Large, great. ವಿಸ್ತರತರ.
Very great.
ವಿಸ್ತ. A brahmin.
ವಿಬುಧ. = ಬುಧ.

ವಿಭವ. Magnificent display, pomp,
magnificence; magnanimity; power.
ವಿಭಿನ್ನ. Pierced.
ವಿಭು. A ruler, king.
ವಿಭುತ್ವ. Power.
ವಿಭೂಷಣ. An ornament.
ವಿಭ್ರಮ. Going round, play; error,
doubt; beauty.
ವಿಭ್ರಾಜಿಸು. To shine brilliantly.
ವಿಮಲ, ವಿಮಲ. Spotless, pure.
ವಿಮೋಚನ. Release, removal.
ವಿಯಚ್ಚರ. The sky-goer, a bird.
ವಿಯತ್. The sky.
ವಿಯತಿ. A violation of the rules of
ಯತಿ (Cæsura).
ವಿಯೋಗ. = ವಿರಹಿ.
ವಿರಚಿತ. Made, built.
ವಿರಚಿಸು. To make, prepare, perform.
ವಿರತಿ. Rest; a pause, Cæsura.
ವಿರಹಿ. A being that is separated
from or devoid of (what it loves
or wants).
ವಿರಹಿಣಿ. She who is separated
from.
ವಿರಾಜಿತ. Irradiated, made beautiful.
ವಿರಾಜಿಸು. To shine.
ವಿರುದ್ಧ. Opposite. ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥ. A mean-
ing that is contradictory to com-
mon notions or that may be con-
tradicted.
ವಿಲಯ. Dissolution, destruction (of
the world by fire, etc.).
ವಿಲಸತೆ, ವೀಳತೆ (-ದಿ, -ನ್). Resplendent,
splendid.

ವಿಲಸಿತ. Resplendent; rejoiced. ವಿಲಸಿತೆ. She who shines.

ವಿಲಾಸ, ವಿಲಾಸ. Beauty; merriness, play, joy; pleasing.

ವಿಲಾಸಿನಿ. A woman, a female attendant.

ವಿಲೋಲ. Tremulous, sparkling.

ವಿವರ. Separation, detail, peculiar feature.

ವಿವಾಹ. Marriage.

ವಿವಿಧ. Various; variety. ವಿವಿಧತರ. Very various.

ವಿವೇಕ. Discrimination, judgment.

ವಿಚಾರವ. A learned man.

ವಿಕಾಲ. Extension, greatness; great, large.

ವಿಶಿಷ್ಟ. Being distinguished.

ವಿಶೇಷಕ. Discriminating, distinguishing, speciality.

ವಿಕ್ರಮ, ವಿಕ್ರಮಣ, ವಿಕ್ರಮ. = ವಿರತಿ.

ವಿಕ್ರಾಂತ. Celebrated.

ವಿಶ್ವ. All; the world.

ವಿಷ. Water; poison.

ವಿಷಮ. Odd, uneven, rough, strange. bad; an odd number; a strange object.

ವಿಷಯ. A country; an object (of the senses); a concern.

ವಿಷ್ಣುರ. A couch, seat.

ವಿಸಟ, ಬಿಸುಟ. A free, uncontrolled act; according to one's pleasure.

p. 197. p. 198. (cf. ವಿಷ್ವಂಚ?).

ವಿಸರ. A flowing about, abundance, multitude.

ವಿಸರತೆ. Spreading.

ವಿಸ್ತರ. A stretching or spreading about, dilatibility; detail; prolixity, tediousness.

ವಿಸ್ತರಣ. = ವಿಸ್ತರ.

ವಿಸ್ತರಿಸು. To spread; to perform to a great extent; to detail.

ವಿಸ್ತಾರ. = ವಿಸ್ತರ.

ವಿಸ್ಫುರಿತ. Tremulous; glittering.

ವಿಸ್ಮಿತ. Surprised.

ವಿಹಗ. A bird.

ವಿಹರಣ. = ವಿಹಾರ.

ವಿಹರಿಸು. = ವಿಹಾರಿಸು.

ವಿಹಾರ Walking, going about. ವಿಹಾರಿ. One who roams about.

ವಿಹಾರಿಸು. To go or walk about.

ವಿಹಿತ. Fixed, appointed; proper. ವಿಹಿತಾವ್ಯಯ. The part of a verb which is ordained to be unflected i. e. the Gerund. Rule 236.

ವೀಚಿ. A wave.

ವೀಣೆ. The Indian lute.

ವೀಥಿ. A line, street; a road, path.

ವೀರ. A hero; brave; heroism; ostentation, pomp.

ವೀರಣ. A kind of musical instrument.

127.

ವೀಳಯ, ವೀಳೆಯ. The betel leaf.

ವೈಂದ. A heap, multitude.

ವೈಂದಾರಕ. Great; an eminent person.

ವೃಕ. A wolf.

ವೃಕ್ಷ. A tree.

ವೃತ್ತ. Done; practice; round; a sort of metre; one who acts or behaves.

ವೃತ್ತಾಂತ. Occurrence; tidings; one that has the knowledge of occurrences.

ವೃತ್ತಿ. Action, activity.

ವೃಷ. A bull.

ವೃಷ್ಟಿ. Rain.

ವೆಗ್ಗಳಿಕೆ. Excess, mass, power. 195.

ವೆಗ್ಗಳಿಸು. To be excessive, increase; to be implusive. 134. 373.

ವೆಚ್ಚಿಸು. To spend. 542.

ವೆರ್ಥ (ವ್ಯರ್ಥ). Vain, useless, miserable.

ವೆವವಾರ (ವ್ಯವ-). Dealing, transaction, trade.

ವೇಗ. Quickness, haste; quick.

ವೇಡೆ. An ambushade (P). 120. 132.

ವೈಡೈಸು. To hide, care about. 562.

ವೇಣಿ. Braided or plaited hair.

ವೇಣು. A bamboo.

ವೇತ್ರ. cf. ಬಿದರ್, ಬಿದರ್, ಬಿತ್ತ. A cane, reed. ವೇತ್ರಧರ. A cane-bearer, peon.

ವೇದ. (Wit), knowledge; a Veda.

ವೇದನೆ. Woe, pain.

ವೇದಿ. A raised floor, bench.

ವೇದಿಕೆ. = ವೇದಿ

ವೇಳೆ, ವೇಳ್ಯ. Time, opportunity.

ವೈರೂಯ, ವೈರೂಯಿ. The Lapis lazuli.

ವೈರೇಹಿ. = ನೀತೆ.

ವೈಭವ. = ವಿಭವ.

ವೈರ. Enmity.

ವೈರಿ. An enemy. ವೈರಿಸದ. A word that is out of place or wrong in itself.

ವೈರಾಳಿ (ವೈರಾಳಿ). Running round, as a horse. 593. p. 263.

ವೊಲ್. = ವೋಲ್. 264. 288. 343. 352.

353. 403. 449. etc. 485.

ವೋಲ್. As, like as. 5. 356. etc.

ವ್ಯಗ್ರತೆ. Bewildered or zealous occupation.

ವ್ಯಯ. (An outlet); expenditure, loss.

ವ್ಯಸನ. Passion.

ವ್ಯಾಘ್ರ. A tiger.

ವ್ಯಾಜ. Deceit; pretence.

ವ್ಯಾಧ. = ಜೇಡ (ಬ್ಯಾಡ).

ವ್ಯಾಲೋಲ. Shaking, waving.

ವ್ಯೂಹ. Military array; a multitude.

ವ್ಯಾಳ. A snake.

ವೃಜ. A multitude, mass, flock, herd.

ವ್ರತ. A vow.

ವ್ರಾತ. A multitude.

ಶ

ಶಂಕಿಸು. To fear.

ಶಂಕೆ. Doubt; fear.

ಶಂಖ. A conch shell.

ಶಕುನ. An omen (of birds, etc.).

ಶಕುನಿ. A bird.

ಶಕ್ತಿ. An iron spear or dart.

ಶಕ್ರಧನು. The rainbow.

ಶಶ. A wicked person.

ಶತ. Hundred. ಶತಪತ್ರ. The hundred-leaved, a lotus.

ಶತಯಾಗತನಯ. = ಅರ್ಜುನ.

ಶತ್ರು. An enemy.

ಶಫರಿ. A small fish.

ಶಬರ. = ಪಳಿಂಡ. 113. (111). 441. (442).

452. ಶಬರೇಶ. The ಶಬರ chief.

ಶಬ್ದ. A sound, word, a noise, cry; grammar.

ಶಮನ. Tranquillity; tranquillising, allaying.

ಶಯನ. Sleeping, reposing,

ಶಯಿ. Reposing; (placing).

ಶಯ್ಯ. A bed, couch.

ಶರ. An arrow; water.

ಶರತ್ (-ದ್, -ನ್). Autumn, from the middle of September to that of November.

ಶರಣ. Refuge; a refugee.

ಶರದ. = ಶರತ್.

ಶರಧಿ. The water-hold, the ocean.

ಶರನಿಧಿ. = ಶರಧಿ.

ಶರಭ. A fabulous animal with eight legs.

ಶರಾಸನ. The arrow-shooter, a bow.

ಶರ್ಮ. Blessing; happiness, delight.

ಶಲ. The quill of a porcupine; a porcupine. 98.

ಶಲ್ಯಹ. An arrow, dart.

ಶಶ. A hare.

ಶಶಾಂಕ. The hare-marked, the moon.

ಶಶಿ. It with the hare, the moon.

ಶಶಿಕಾಂತ. = ಚಂದ್ರಕಾಂತ.

ಶಶಿಹಾಸ. = ಚಂದ್ರಹಾಸ.

ಶಸ್ತ್ರ. A sword; a weapon.

ಶಾಂತಿ. Appeasing; tranquillity, peace.

ಶಾಕ. Roots, leaves and other such vegetable substance.

ಶಾಖೆ. A branch.

ಶಾಡ್ವಲ. Verdure.

ಶಾಣೀಪಲ. A grind-stone.

ಶಾತಕುಂಭ. Gold.

ಶಾರದ. Autumnal; ಶಾರದೆ. Deified speech.

ಶಾರ್ದೂಲ. The royal tiger.

ಶಾಲಿ. Endowed with.

ಶಾಲಿ, ಶಾಳಿ. Paddy.

ಶಾಲೂರ. A frog.

ಶಾಲೆ. A hall, room.

ಶಾಸನ. An order, grant, deed.

ಶಾಸ್ತ್ರ. An order, precept.

ಶಿಕ್ಷೆ. Learning; training.

ಶಿಖರ. A point, top.

ಶಿಖಿ. Flame, fire; flaming; a peacock.

ಶಿಥಿಲಶ್ವ. The mode of fleetingly pronouncing certain double consonants. Rules 42, seq.

ಶಿಬಿರ. An encampment, camp.

ಶಿರ, ಶಿರಸ್ (ಶಿರಃ, ಶಿರೋ). The head, top; one who has a head; chief.

ಶಿರಸ್ತ. A helmet, turban.

ಶಿರಿಸ. The tree Mimosa sirisha.

ಶಿರೋಮಣಿ. A crest gem; the chief person or thing.

ಶಿಲೆ. A stone. cf. ಶಿಲ್.

ಶಿಲ್ಪ. Mechanical art.

ಶಿಲ್ಪಿ. A mechanic.

ಶಿಶಿರ. The cool or cold season, from the middle of January to that of March.

ಶಿಶು. A child.

ಶೀಕರ. Spray.

ಶೀತ. Cold; chillness.

ಶೀತಳ. = ಶೀತ.

ಶೀರ್ಷ. Decayed.

ಶ್ರೀಲ. Disposition, character; inclined to.

ಶ್ರೀಲ. = ಸೀಲ. 148.

ಶುಕ. A parrot.

ಶುಕಿ. Resplendent, pure.

ಶುಕ್ಲ. = ಶುಕಿ; complete.

ಶುನಕ. A dog.

ಶುಭ. Shining, auspicious, good; auspiciousness.

ಶುಭ್ರ. White; shining.

ಶೂಕರ. A hog.

ಶೂಕಳ, ಸೂಕಳ. Impracticable, savage.

ಶೂರ. A hero.

ಶೂಲ. A pin, point; a pike; sharp pain.

ಶೃತಿ. The ear.

ಶಬಿ. Flame; heat.

ಶೇಖರ. A crest; chief.

ಶೇಷ. A remnant; left.

ಶೈಥಿಲ್ಯವರ್ಣ. Inexactness regarding letters.

ಶೈಲ. A mountain.

ಶೈವಾಲ. A place in which a ಶಿವ idol is.

ಶೈಶವ. Childhood.

ಶೈಶಿರ. Relating to ಶಿಶಿರ, cold.

ಶೋಕ. Grief.

ಶೋಣಿ. Crimson colour.

ಶೋಧಿಸು. To examine, search for. 186.

ಶೋಭಿತ. Shining.

ಶೋಭಿಸು. To shine.

ಶೌರ್ಯ. Heroism, strength.

ಶ್ರಮ. Weariness, fatigue.

ಶ್ರತ. Gone to, joined with, contiguous to.

ಶ್ರೀ. Wealth, excellence, honour, beauty; excellent; an excellent female. ಶ್ರೀಮತಿ. Honorable.

ಶ್ರೀಕರ. A splendid object.

ಶ್ರೀಪರ್ಣಿ. A tree the wood of which is used to procure fire by attrition.

ಶ್ರೇಣಿ. A line, row, multitude.

ಶ್ರೇಷ್ಠ. Pre-eminent, best.

ಶ್ರೋತ್ರಿಯ. A man whose office is to perform the precepts of the Vedas.

ಶ್ಲೋಕ. A verse; (a eulogist).

ಶ್ವನ. A dog.

ಷ

ಷೋಡಶ. Sixteen.

ಸ

ಸ, ಸಂ (ಸನ್, ಸಮ್, ಸಲ್). With, together; much; well.

ಸಂಕಲೆ (ಶೃಂಖಲ). A fetter, chain.

ಸಂಕುಳ, -ಲಿ. A mass, assemblage, flock.

ಸಂಖ್ಯತ. Counted.

ಸಂಖ್ಯೆ. A number, amount. ಸಂಖ್ಯೆಯ ೧. Persons that number.

ಸಂಗ. A meeting, company, crowd.

ಸಂಗದ. Together. 440.

ಸಂಗದಿಸು. To be one, joined or together; to affix. 175. 440.

ಸಂಗತ. Entered into, joined.

ಸಂಗತಿ. A meeting, union, accumulation.

ಸಂಗಮ. A union, confluence.

ಸಂಗಳಿಸು, ಸಂಗಟಿಸು. = ಸಂಗಡಿಸು.

p. 200.

ಸಂಗೀತ. A harmonious song.

ಸಂಗ್ರಹತ. Tied together.

ಸಂಘ. A mass.

ಸಂಘಟಿಸು. = ಸಂಗಡಿಸು.

ಸಂಘಾತ. A striking together; killing; a multitude.

ಸಂಚರಿಸು. To wander about, roam.

ಸಂಚರಣ. Roaming, travelling.

ಸಂಚರಿಸು. To move about.

ಸಂಚು. A device, stratagem. p. 201.

ಸಂಘಾಧತ. Put on as a covering.

ಸಂಜನಿಸು. To be born, produced.

ಸಂಜಾತ. Born, existing; birth; multitude.

ಸಂಜೆ. = ಸಂಧ್ಯೆ. 269. 290. 547.

ಸಂಜ್ವರ. One who has a bad fever.

ಸಂತ. Peace, agreement. 499.

ಸಂತತ. Extended; continually.

ಸಂತತಿ. Extension; assemblage; = ಸಂತಾನ.

ಸಂತಪ್ತ. Well feeding, satisfying.

ಸಂತಪಿಸು. To stow away. 85.

ಸಂತಸ(ಸಂತೋಷ). Joy. 236. p. 213. etc.

ಸಂತಾನ. Extension; progeny; a row, lineage, family; a multitude.

ಸಂತಾಪ. Affliction. ಸಂತಾಪದ. Giving pain.

ಸಂತೈಸು. To become calm. 146.

ಸಂದಣಿ. A crowd, mass, throng. 124.

296. p. 169. p. 257.

ಸಂದಣಿಸು. To come together, come to

close quarters, be crowded, throng. 174. 176. 230. 234. 354.

p. 268.

ಸಂದಿ. = ಸಂಧಿ.

ಸಂದಿಗ್ಧ. Dubious.

ಸಂದಿಸು. = ಸಂಧಿಸು.

ಸಂದು. = ಸಂಧಿ. ಸಂದುವಿಡು = ಬಿಡು. p. 229.

ಸಂದು. ✓ ಸಲ್.

ಸಂದೇಹ. Doubt, distrust.

ಸಂದೋಹ. = ಸಂದೋಹನ.

ಸಂದೋಹನ. A multitude, mass, assemblage.

ಸಂಧಿ. Joining; euphony; peace; a confluence; a chasm, fissure, hole.

ಸಂಧಿಸು. To be together or joined; to come together, meet.

ಸಂಧ್ಯೆ. Twilight, dawn.

ಸಂಪಗೆ. = ಚಂಪಕ. 261. 322. p. 229.

ಸಂಪದ (ಸಂಪತ್). Gain, wealth, power.

ಸಂಪನ್ನ. Obtained; possessed of; complete.

ಸಂಪ್ರಿಯ. A very lovely thing.

ಸಂಭಾಳಿ. Perfection. 216.

ಸಂಮತ. Opinion; agreement.

ಸಂಮದ. Intoxication; joy.

ಸಂಭ್ರಮ. Turning round; cheerful quickness, elation.

ಸಂಯುತ. Yoked to, possessed of.

ಸಂಸ್ಕಾರ. Accomplishing; the ripening cause.

ಸಂಸ್ಕೃತ. Accomplished; Sanscrit.

ಸಂಹತಿ. A multitude.

ಸಂಹಾರ. Destruction, ruin.

ಸಂಹೃತಿ = ಸಂಹಾರ.

ಸಕಲ. All.
 ಸಕ್ಕರೆ. Sugar.
 ಸಖ. A male friend. ಸಖಿ. A female friend.
 ಸಗರ್ವ. Proud.
 ಸಗ್ಗಲೆ. A hide; a skin flask. 416.
 ಸಚಿವ. A friend; a counsellor, minister.
 ಸಜ್ಜು (ಸಜ್ಜ). Armed; ready; readiness. p. 211.
 ಸಜ್ಜು. Decoration, beauty. 213.
 ಸಜ್ಜರ. Elation; pomp, decoration. 219. p. 196. p. 222. p. 256. p. 258. p. 268.
 ಸಜ್ಜರಿಸು. To be elated. p. 204.
 ಸಡಿಲ್ (or ಸಿಡಿಲ್?). To become slack, untied, uncoiled. 145.
 ಸಣ್ಣ (ಕರಣ, ಶೀರ್ಣ?). Small. 400.
 ಸಣ್ಣಗೆ. Fineness. 318.
 ಸತ್ (ಸಜ್, ಸದ್, ಸನ್). Being, good, nice, well.
 ಸತತ. = ಸಂತತ.
 ಸತಿ. A wife.
 ಸತಿಸ್ತಮಿ. The local case expressed by certain verbal affixes. Rule 246.
 ಸತ್ಕರಿಸು. To treat well, show honour.
 ಸತ್ಕಾರ. = ಸತ್ಕ್ರಿಯೆ; politeness.
 ಸತ್ಕ್ರಿಯೆ. A good, virtuous deed.
 ಸತ್ಕೃತ. Well treated.
 ಸತ್ಕಿಗೆ. A parasol. 194. p. 201. p. 261.
 ಸತ್ತು. ✓ ಸಾಯ್.
 ಸತ್ಪದ. A proper verse or verse-foot.
 ಸತ್ಯ. Truth; truthful.
 ಸತ್ಯ. Strength, vigour, valour.

ಸದ. One who is seated.
 ಸದನ. A dwelling.
 ಸದಾ. Always. ಸದಾನಂದ. Perpetual joy.
 ಸದೆ. To crush. ಸದೆಬಡಿ. To crush by beating. 78. 180. 181. p. 201.
 ಸದ್ಭಾವ. An excellent nature.
 ಸದ್ಯ. Present time.
 ಸನ್ನದ್ಧ. Ready, armed.
 ಸನ್ನಾಹ. Preparing, arming, assembling.
 ಸಮೃತ, ಸಂನುತ. Much praised.
 ಸನ್ನೆ (ಸಂಕ್ಷೇ). Knowledge; a sign.
 ಸನ್ನೆ. A lever. 287.
 ಸನ್ಮಾನ. Honour.
 ಸನ್ಮಾನಿತ. Honoured.
 ಸಪ್ತ. Seven.
 ಸಪ್ತಚ್ಛದ. Seven leaved, a kind of tree = ಸಪ್ತಪರ್ಣ, the echites sepholaris.
 ಸಬಳ. A javelin, spear. 133. 295. p. 201.
 ಸಬುದ. = ಕಬ್ಬ.
 ಸಬ್ಬ (ಸರ್ವ). All. 132.
 ಸಭೆ. An assemblage; a hall.
 ಸಮ. Same, even, equal, good, well.
 ಸಮಂಚಿತ. Compressed, including.
 ಸಮಂತ. Entire, all; (good end). 593 (?).
 ಸಮಂತು (ಸಮಂತು) Like, so, thus.
 ಸಮಗ್ನ. Entireness; all, whole, complete.
 ಸಮದ. Intoxicated, delighted.
 ಸಮನಂತರ. The time immediately or without delay following.

ಸಮನಿಸು. To be obtained, to occur;
to exist. 359. 384. 593.

ಸಮನ್ವಯ. Lineage, race.

ಸಮಯ. Opportunity, time.

ಸಮರ. Fight, battle.

ಸಮರ್ಥ. Adequate; expert, strong.

ಸಮರ್ಪಿಸು. To offer, present.

ಸಮಸಂಸ್ಕೃತೀಶ್ವರೈ. A word that is a
Tatsama.

ಸಮಸ್ತ. All.

ಸಮಾನ. Same, equal; good, friendly.

ಸಮಾರೋಹ. Having mounted.

ಸಮಾಶ್ರಯ. A dwelling place; pro-
tection.

ಸಮಾಶ್ರಿತ. Gone to, entered, joined,
protected.

ಸಮಾಸ. A compound.

ಸಮೀಪ. Nearness; near.

ಸಮುಂನತ. High, sublime, prominent.

ಸಮುಚಿತ. Proper.

ಸಮುಚ್ಚಾಮರ. 1) = ಸಮುಚ್ಚ, Very great +
ಅಮರ, A demigod, powerful per-
son; 2) = ಸಮುದ್, Very great +
ಬಾಮರ, The tail of the yak.

ಸಮುತ್ಕರ. A large multitude.

ಸಮುತ್ಥಿರ್ಣ. Raised, high. ಸಮುತ್ಥಿ-
ರ್ಣ-ಧರಾವ-ರಾಗ and ಸಮುತ್ಥಿರ್ಣ-
ಧರಾ-ಸರ-ಲಗ.

ಸಮುತ್ತುಂಗ. Very high.

ಸಮುತ್ಥಿತ. Raised.

ಸಮುತ್ಪುಕ. = ಉತ್ಪುಕ.

ಸಮುದ್ರ. Great excitement or fier-
ceness.

ಸಮುದಯ. An assemblage.

ಸಮುದಿತ. Risen together, risen.

ಸಮುದ್ಘೋಷ. Accompanying loud
sound.

ಸಮುದ್ಧೃತಿ. Pulling out.

ಸಮುದ್ಭುತ. Very high.

ಸಮುದ್ರ. The ocean.

ಸಮುದ್ವಿಲಿತ. Mixed together.

ಸಮುದ್ಲಾಸ. Great delight.

ಸಮೂಹ. A multitude.

ಸಮೇತ. Together with.

ಸಮ್ಭವಿ. Facing; presence.

ಸಮ್ಮೇಳ. Mixing, communion.

ಸರ. A wreath.

ಸರ. = ಸ್ವರ.

ಸರ. = ಸರಸ್.

ಸರಕು. An article, goods. 85.

ಸರಣಿ. A road, path, custom (verse 4
another division is possible,
namely: ದೇಶಿ-ಸರಣಿ-ಶಬ್ದಾರ್ಥ, and
ಉಪಮಾ-ಬಾತುರ್ಯ, and ಮಾಧು-
ರ್ಯ etc.)

ಸರಪಳಿ. A chain. p. 201.

ಸರಭಸ. With velocity, quickly.

ಸರಸ್. A pond; water.

ಸರಸ. Sapid, tasteful, charming;
beauty.

ಸರಸರನೆ. Hastily, speedily. p. 197.

ಸರಸಿ. A tank, lake.

ಸರಸಿಜ. The tank-born, a lotus.

ಸರಶ್ವೆ, ಸರಳು. An arrow. 118. 399.
p. 184.

ಸರಳ. Straight (on), even, proper. 4.

ಸರಳಿಸು. To (fly,) leap, jump. p. 199.

ಸರಿ. Rain. 368. 516.

ಸರಿ. Equal; evenness, finish. ಸರಿಗಾಣಿ,
ಸರಿನೋಡು. To compare. 167. 168.

252. 356. 405. 428. 494. 513.

ಸರಿಸ. Exactness; suitableness; near-
ness, proximity. 158. 402. p.197.
p.199.

ಸರಿಸೃಪ. = ಸರ್ಪ.

ಸರೋಜ. The water-born, a lotus.

ಸರೋಧಿ. The water-hold, the ocean.

ಸರೋವರ. The water-enclosure, a tank,
lake.

ಸರ್ಪ. A serpent.

ಸರ್ವ. All.

ಸರ್ವಜ್ಞ. Omniscient.

ಸರ್ವಥಾ. In all ways.

ಸಲ್, ಸಲು. To go, go on, be or be-
come current or fit, come to pass,
be obtained, be acknowledged or
known. 9. 27. 32. 89. 413. 424. 442.
p.216. 567. cf. ಸಾಲ್.

ಸಲಕ್ಷಣ. Having marks, being dis-
tinguished by.

ಸಲಪು. = ಸಲಪು. 358.

ಸಲಪು. To make go on, bring up,
nourish, foster, protect. 64. 239.

ಸಲಿಲ. Water.

ಸಲಿಸು. To make to go, perform; to
pay. 468. 594.

ಸಲಿ. V ಸಲ್. (Passably), well, (entire-
ly). 247. 303. 334. 337. 445. 455.
516. 552.

ಸಲ್ಲಲಿತ. Pleasant, fine.

ಸಲ್ಲಾಪ. A familiar discourse, talk.

ಸಲ್ಲೀಲಿ. Great loveliness.

ಸಲ್ಲೆಹ. = ಕಲ್ಯಾಣ.

ಸವಗ. = ಕವಚ.

ಸವಿ. To taste, eat. 61. 297. 299.
340.

ಸವಿ. Taste, sweetness; sweet. 40.
152.

ಸವಿ. To be finished; to be made
ready, be prepared. 163. 210.

ಸವೈಳಿ (ಸಂವಳಿ). A ruffle on the sur-
face of water. 121.

ಸಸಂಭ್ರಮ. With elation.

ಸಹ. Together; also.

ಸಹ. Suffering.

ಸಹಕಾರ. A fragrant kind of mango.

ಸಹಣಿ. A groom. 575. p.254.

ಸಹಾಯ. (Going together), help.

ಸಹಿತ. Together with.

ಸಹೋದರ. One of the same womb, a
brother.

ಸಹ್ಯ. Powerful; (fit to be overcome),
bearable, not offensive.

ಸಾಂಪು. Thick; stout; much.

ಸಾಂಪ್ರಣಿ. Benzoin. p.199.

ಸಾಕಾರ. The state of having one's
real or proper form.

ಸಾಕು. = ಸಲಪು. 37. 325.

ಸಾಕು (ಸಾಕುಂ). An old future of
ಸಾಲ್, ಸಲ್: = it is passable, suffi-
cient, enough; there has been
enough of. 80.

ಸಾಗರ. The ocean.

ಸಾಕಿಶಯ. Very excellent.

ಸಾಮರ. Passion, love.

ಸಾಮರ. ಸಾಮರ.

ಸಾಧನ. Accomplishing, readiness; exercise; a performance; a means, expedient; ready.

ಸಾಧಿಸು. To achieve; to charge upon another.

ಸಾಧು. Tame; virtuous.

ಸಾಧ್ಯ. Possible.

ಸಾಂದ. Joyfulness.

ಸಾನು. A tableland.

ಸಾಭಿಪ್ರಾಯ. Full of opinion; resolute.

ಸಾನುಂತ. A chief (of a district); a leader.

ಸಾಮಜ. An elephant.

ಸಾಮ್ಯ. Equality, likeness; similar.

ಸಾಮಾನ್ಯ. Common; common character.

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ. An empire.

ಸಾಯ್. To die. 39. 41. 42. 43. 50. 80. 300.

ಸಾಯ. = ಸಹಾಯ.

ಸಾರ್, ಸಾರು (ಸೇರ್). To go or come near or to; to go; to reach; to arrive; to enter; to go to one side, make place. 63. 64. 65. 72. 80. 160. 161. 262. 289. 343. 381. 387. 416. 419. 455. 456. 480. p.200. p.213. 560. 568. 588. 614.

ಸಾರ. A fluid, essence; honey; water; excellent.

ಸಾರಂಗ. A deer.

ಸಾರಣಿ. A smearing or washing (of walls, etc.) 126. 166. 214.

ಸಾರಥಿ. A charioteer.

ಸಾರಸ. The Indian crane.

ಸಾರಿ (ಕಾರಿ). A piece or man at chess,

draughts, etc. ನೆತ್ತ ಸಾರಿ. A die. 270. 308. 309. 312. 313.

ಸಾರೂಪ್ಯ. Likeness.

ಸಾರ್ಕೆ. Nearness. p.179.

ಸಾರ್ಜು. To draw near; to make go (or to put) into, to or near. 399. 480. p.200. 524. p.271.

ಸಾರ್ವಭೌಮ. Relating to the whole earth.

ಸಾಜ್, ಸಾಜು. To shout, proclaim in a loud voice.

ಸಾಜಿಸು. To have proclaimed in a loud voice. 260.

ಸಾಲ್. To be current, (sufficient), accepted or desirable. 584.

ಸಾಲ್, ಸಾಲು. A row, line. 163. 211. 294. 295. 331. 332. 349. 440. 480. p.198. 496. p.229. p.261. 622. ಸಾಲಿ. To put, be or go in rows; to beam. ಸಾಲ್ಪಿಡಿ. To form a line. ಸಾಲ್ಪಿಳ್. To be in rows or large numbers.

ಸಾಲ. A debt. 44.

ಸಾಲ. The sal tree.

ಸಾಲಭಂಜಿಕೆ. A puppet.

ಸಾಲಮ. ✓ ಸಾಲ್, ಸಲ್. It does not pass, is not sufficient or possible. 2. 266. 288.

ಸಾಲ್ಪಿರಿ. A kind of rain. 516.

ಸಾಲೆ. = ಕಾಲೆ.

ಸಾವಿರ. Thousand.

ಸಾಸಿ. = ಸಾಹಸಿ.

ಸಾಸಿರ. = ಸಾವಿರ.

ಸಾಹಸ. Effort; daring.

ಸಾಹಸಿ. A man of effort or prowess.

ಸಾಳು. A kind of bird. 100.

ಸಿಂಹ. = ಸಿಂಹ.

ಸಿಂಗರ (ಕೃಂಗಾರ). Decoration.

ಸಿಂಗರಿಸು. To decorate.

ಸಿಂಧ. A kind of flag. 169. 176.

ಸಿಂಧು. The ocean.

ಸಿಂಧುರ. An elephant.

ಸಿಂಧೂರ. Red lead.

ಸಿಂಹ. A lion.

ಸಿಂಹಳ. The name of Cylon and that of its king.

ಸಿಂಹಾಸನ. A lion-seat, throne.

ಸಿಕ್ಕು. = ಸಿಲುಕು. 88. 145. 190. 413.

ಸಿಗುರ್. = ಸಿಬರ್ (P). 2.

ಸಿಡಿ. To be scattered, snap, burst forth; fly about, spring aside, spring. 93. 101. 122. 368. 399. 414. 439. 514. 528.

ಸಿಡಿಸುಂಡು. A kind of ball. 401.

ಸಿಡಿಮಿಡಿ. (Starting up and shaking), confusion, perplexity, consternation. 171. 388.

ಸಿಡಿಲ್ (?). To burst open, be suddenly unloosed. 145. cf. ಸಡಿಲ್.

ಸಿಡಿಲ್. A thunder-bolt. ಬಿಜಿಸಿಡಿಲ್. Lightning unaccompanied by rain. 116. 198. 243. 321. p.201. 497. 513. 517.

ಸಿಡುಂಬು. Bursting forth, projecting (?). 451.

ಸಿಹ. White; moonlight.

ಸಿದ್ಧಾಯ (ಸಿದ್ಧ-ಆಯ). Tribute. 467. 468.

ಸಿದ್ಧ. Accomplished, ready; possessed

of; an alchemist. ಸಿದ್ಧಾಂತ. An established thing; astrology.

ಸಿದ್ಧರಸ. Mineral; chemical fluid; quicksilver.

ಸಿದ್ಧಿ. Accomplishment; discharge.

ಸಿಬರ್. The outer coat of sugar-cane. 2.

ಸಿಮಿಸು. To fall or pour down. 96.

ಸಿರಿ. = ಶ್ರೀ.

ಸಿರಿಗಂಧ. Scented sandal.

ಸಿರಿದ. A giver of wealth or welfare.

ಸಿಲುಕು, ಸಿಲು. To be caught in, be entangled, be seized. 136. 138. 308. p. 196. p.197. 630.

ಸೀಕರ. = ಶೀಕರ.

ಸೀಗುರಿ. A kind of fan. 169. 213. 331.

ಸೀತಾರ. Sighing, groaning. 379. 386.

ಸೀದು. √ ಸೀಯ.

ಸೀಮಂತ. The parting of the hair on the top of the head; the head.

ಸೀಮೆ. A seam, a boundary; a country.

ಸೀಯ. To be singed. 101. 440.

ಸೀವರಿಸು. To hiss. 170.

ಸೀನಕ. A helmet.

ಸೀಯ. To spilt, tear asunder. 137. 287. 430. 449. 457. p.196. p.197.

ಸೀಯ. A split, a piece rent off. 148.

ಸು. Good; well.

ಸುಂಟುರೆ. A whirl (-wind). p.197. 611.

ಸುಂಮಾನ, ಸುಮ್ಮಾನ. Joy. 76. 225.

ಸುಕರ. Practicable, convenient, beneficial.

ಸುಕುಮಾರ. A good son.

ಸುಖ. (Good air), joy, happiness.

ಸುಖಿಸು. To rejoice.

ಸುಕೋದಂತ. = ಸು-ಕೋದಂತ.

ಸುಗುಣ. A good nature.

ಸುಜನ. A good man.

ಸುಟ್ಟು. √ ಸುಡು.

ಸುಡು. To burn. 171. 224. 391. 435.

436. 439.

ಸುತ. A son. ಸುತೆ. A daughter.

ಸುತ್ತಲೆ. = ಸುತ್ತ. Round about. 291. 470.

ಸುತ್ತಿಸು. To cause to turn round. 613.

ಸುತ್ತ. To go round; to surround. 170.

p.197. p.199. 483. p.211. 611. 621.

ಸುತ್ತ. Round about; a surrounding, fetter, tie (?). 120. 217. 218. 219.

p.197. p.199. (ಸುತ್ತಣ).

ಸುದತಿ. She with beautiful teeth.

ಸುಧಾಕರ. The nectar-rayed, the moon.

ಸುಧೆ. Water; nectar.

ಸುದ್ದಿ. News, report. 66.

ಸುನಿಕಯ. A handsome house.

ಸುಪರ್ಣ. The brahmany kite.

ಸುಬುದ್ಧಿ. Good or prominent intellect.

ಸುಬ್ಬಲೆ. ? 113.

ಸುಭಟ. = ಸು-ಭಟ.

ಸುಮನಸಿ. A good or wise man; a flower.

ಸುಮ್ಮನೆ. Quietly, without emotion. 224.

ಸುಯ. To sigh, breathe deeply. 67.

107. 141. 325. 326. 376. 426. 564.

ಸುಯ. A sigh; the breath. 315. 451.

ಸುಯಿದಾನ (ಸಂವಿದಾನ). Joining; meditation.

ಸುಯೋಧನ. A nick name of ದುರ್ಯೋಧನ.

ಸುರ. A fabulous demigod; ಸುರೇಂದ್ರ.

The king of such demigods.

ಸುರಗ. A sword, knife. 133. 177.

ಸುರಗ. A variety of the jasmine. 535.

ಸುರಜಾವ. The rainbow.

ಸುರಯ. = ಸುರಗ. Jasmine. p.229.

ಸುರಿ. To flow, (fall); to pour or throw forth; to give in large quantities. 81. 170. 227. 296. 336. 452. 498. 516. 552.

ಸುರಿಗ. = ಸುರಗ. Knife. p.199.

ಸುಕುರ್. Shrivelling, a feeling of emptiness or uneasiness. 393.

ಸುಲಭ. Easy to be obtained; easy; delicious.

ಸುಲಲಿತ, ಸುಲಲಿತ. Very beautiful.

ಸುಲಿ. To peel. 2.

ಸುಲಿ. Peeling; uncovering, showing. 441.

ಸುವರ್ಣ. = ಸ್ವರ್ಣ.

ಸುಮಾರಿ. Nice water; an excellent vegetable perfume.

ಸುವ್ಯಲೆ. ? 113.

ಸುಹೃದಯ. A good hearted person.

ಸುಳ್ಳ. A liar. 571.

ಸುಯಿ. To move about, roam; to be quick; to shine, to begin to appear, to peep. 75. 139. 263. 302. 303. 307. 335. 370. p. 197. 596. 615. 621.

ಸುಯಿ. Rambling or flying about; an eddy; a curve. 121. 138. 139. 295. 327. 366.

ಸೂಚನ. A hint, sign, intimation.

ಸೂಚಿಸು. To hint, indicate.

ಸೂತ. A charioteer; the sun.

ಸೂತ್ರಯಂತ್ರ. A thread-mechanism.

ಸೂನು. A son.

ಸೂನುಗಗತ್ತಿ, ಸೂನಗಿ-. A kind of sword. p.197.

ಸೂಪ. Cooking.

ಸೂಟಿ. Plunder. ಸೂಟಿಗೊಳ್. To plunder, to acquire; ಸೂಟಿವರು (-ಬಿರು). To give to be plundered. 182. 186. 260. 593.

ಸೂರ್ಯ. The sun.

ಸೂಸಕ. A flower. 213. p. 229.

ಸೂಸು. To flow over or forth, to drop down, to be scattered or spread; to make flow, to scatter or spread about. 106. 107. 132. 246. 321. 352. 388. 393. 451. p.205. 498. 500. 624.

ಸೂಳಿಸು. To sound, clang. p.202.

ಸೂರು. A turn, time. p.199.

ಸೂರ್ದರಿ. A kind of rain. 516.

ಸೃಜಿಸು. To create.

ಸೃಷ್ಟಿ. Creation.

ಸಿಗಕಕೆ. Vapours arising in sultry weather. 193.

ಸಿಜ್ಜೆ. = ಕಯ್ಯ. ಸಿಜ್ಜೆನನೆ, A dormitory. p.234.

ಸಿಡೆ. To become stiff; to suffer consternation, to fear. cf. ಸಿಡಿಮಾಡಿ. 112. 389. 399. 482.

ಸಿಡೆ. Contraction, curvature. 224.

ಸಿರಿಸು. To provoke. 343.

ಸೆಟಗು. Border, end, edge, boundary.

24. 529. 534. p.259.

ಸೆಜಿ. Hold, captivity, imprisonment; captive; the palm of the hand bent so as to hold something. 186. 260. 268. 313. 463. p.197. 526. 542. ಸೆಜಿ ಗಟ್ಟು, -ಗಯ್, -ಗೊಳ್, -ವಡಿ (-ಪಿಡಿ). To take captive.

ಸೆಳೆ. To pull, draw, drag, (take in); to carry away, to take by force. 71. 134. 180. 181. 195. 366. 388. 400. 498. 519.

ಸೇಡು. Stiffness; consternation. 392.

ಸೇಣೆ. A line, row.

ಸೇನೆ. An army, a multitude.

ಸೇರ್ (ಸಾರ್). To reach, arrive; to join, enter, agree to, be obedient, follow. 51. 151. 155. 160. 256. 387. 560.

ಸೇವಕ. A servant.

ಸೇವನ. Enjoying.

ಸೇವೆ. Service.

ಸೇವಿಸು. To enjoy, eat or drink. 139. 307.

ಸೇವಿಸು. To serve.

ಸೇಸೆ. A pouring or sprinkling (on the heads of persons). 520.

ಸೈ (ಸರಿ, ಸಹಿ). ಸೈನೆಟಗು (-ಟಿಟಗು). Greatly surprised. 528.

ಸೈನಿಕ. A body of forces in array, an army. 198.

ಸೈನ್ಯ. = ಸೇನೆ.

ಸೈರಿಭ. A buffalo.

ಸೈರಿಸು (ಸಹಿಸು). To bear, put up with, be patient.

ನೈಪು (ನಹಿಪು). Calmness, goodness, merit, truth; happiness; beauty.

ನೈಪಿತು. To calm, appease. 416.

ನೈಪು. = ನೈಪು. ನೈವಣಿ (-ರಿ). To distinguish one's self. 133.

ನೊಂಕು (ನೋಕು). To come into contact, be contagious, to meet with, knock against. 112. 144. 339.

ನೊಂಪು. Beauty, charm sweetness. 126. 195. 264. 321. 331. 333. 345. p.228.

ನೊಕ್ಕು. = ನೊಂಕು. 133.

ನೊಕ್ಕು (ನೋಕು). To be insolent or proud. 54. 543.

ನೊಕ್ಕು. = ನೋಕು. cf. ಮದ. 334. 397. 410.

ನೊಗಡು. A peculiar fetid smell. 397. 410.

ನೊಗಯಿಸು. To be pleasant; to cause pleasant feelings. 218. 327. 335. 346. 424. 508.

ನೊಗಸು. To be pleasant. 193. 216. 217. 340. 490.

ನೊಗಸು. Pleasant; nicely; loveliness, beauty. 69. 162. 211. 262. 306. 526. 528.

ನೊಡರಿ. A lamp. 138. 267. 442.

ನೊನ. = ನ್ವನ.

ನೊಪ್ಪ. = ನ್ವಪ್ಪ.

ನೊಪ್ಪಳೆ. cf. ನಬುದ. Noise. 534.

ನೊಪ್ಪ. Foliage. 396.

ನೊಬಗ (ನುಭಗ). A beautiful person. 631.

ನೊಬಗು. Beauty. 327.

ನೊಯಂವರ (ನ್ವ-). Self-selection (of a husband).

ನೊರ. = ನ್ವರ.

ನೊರೆ. = ನೋರೆ. 36.

ನೊರ್ಕು. Pride, insolence, (strength), (rutting). ನೊರ್ಕುಮದು (= ಬಳಮದು). Gunpowder. 442. 461.

ನೊರ್ಗ. = ನ್ವರ್ಗ.

ನೊಲ್. To sound, speak. 329.

ನೊಲ್, ನೊಲ್ಲು. A sound, voice, speech. 202.

ನೊಲ್ಲಿಸು. To make say. 282.

ನೊಸ್ತ. = ನ್ವಸ್ತ.

ನೋ. = ನೋವು. 238.

ನೋಕು. To touch; to affect. 67.

ನೋಗೇ. The peculiar branch or leaf of the palm, sugar-cane, etc.; a peacock. 46. 240. 305. 335. 437. p. 229.

ನೋಜಿಗ. Wonder. 202.

ನೋಕು. ✓ ನೋಲ್.

ನೋದು. = ನ್ವದು.

ನೋನ. = ನ್ವನ.

ನೋನೆ. A thin, but incessant rain. 170.

ನೋಪಾನ. A flight of steps. 101. 217. 318. 507.

ನೋಮ. The moon.

ನೋರೆ. A gourd. 55.

ನೋಲ್. To loose, be overcome. 62. 620.

ನೋಲ. Losing, defeat. 597.

ನೋವು. To drive or chase away or in; to beat. 306. 315. 396. 401.

ನೋಪ್ಪ (ನ-ಉಪ್ಪ). Hot.

ಸೋಹು. = ಸೋವು. 113.

ಸೋಹು. Chasing, a chase. 132.

ಸೋಹೆ. A (beaten track,) trace, mark.
111.

ಸೌಖ್ಯ, ಸೌಕ್ಯ. Pleasure, happiness.

ಸೌಧ. A grand edifice, an upstairs house.

ಸೌಭಾಗ್ಯ. Good fortune; beauty, charm.

ಸೌರಭ, ಸೌರಂಭ. Fragrance, odour; pleasingness, beauty; pride.

ಸ್ತಲಿ. Stumbling, stuttering, faltering.

ಸ್ತಂಭ. A pillar.

ಸ್ತುತಿ. Praise.

ಸ್ತೋಕ. Little, small, few.

ಸ್ತೋಮ. A mass, assemblage.

ಸ್ಥ. Standing.

ಸ್ಥಳ. A place; the floor, ground, bottom.

ಸ್ಥಾನ. A place, spot.

ಸ್ಥಿತ. Placed, standing, dwelling.

ಸ್ಥಿತಿ. A state; a place; a standing; honour; one being in a state.

ಸ್ಥೂಲ. Bulky, big, huge.

ಸ್ನೇಹ. Attachment, love.

ಸ್ಪಂದ, ಸ್ಪಂದನ. Trembling.

ಸ್ಫಟಿಕ. Crystalline; crystal.

ಸ್ಫುರ. Large, great.

ಸ್ಫುರತಿ. Trembling, sparkling, shining.

ಸ್ಫುಲಿಂಗ. A spark.

ಸ್ಫರಿಸು. To remember.

ಸ್ಮಿತ. Smiling; a smile; ಸ್ಮಿತೆ. She who smiles.

ಸ್ರಜೆ, ಸ್ರಜ್ಜು (ಸ್ರಗ್). A wreath, garland.

ಸ್ರಜ. = ಸ್ರಜೆ. 515.

ಸ್ವ. Self. ಸ್ವಸ್ಥ. Standing in one's own nature, easy (in mind or body), healthy, beneficent; health.

ಸ್ವಚ್ಛತೆ. Whiteness, pureness.

ಸ್ವನ. A sound.

ಸ್ವಪ್ನ. Sleep; a dream.

ಸ್ವರ. A voice, sound, word.

ಸ್ವರ್ಗ. The sun-going (place), heaven.

ಸ್ವರ್ಣ. Gold.

ಸ್ವಂತ. The mind; one who has a mind.

ಸ್ವಾದು. Sweet, agreeable.

ಸ್ವಾಮಿ. An owner, master.

ಸ್ವೈರ. Self-will, unrestraint.

ಪ

ಹ. This letter often appears in the form of ಪ, and when forming the initial of the second part of a compound, in that of ವೆ.

ಹಂತಿ. = ಪಂಕ್ತಿ.

ಹಂಮೈಸು. To faint, despair of. p.271.

ಹಂಸ, ಹಂಸೆ. A goose or swan; the sun; the best of.

ಹಕ್ಕರಿಕೆ. A horse's or an elephant's trappings. 169. cf. ಪಕ್ಕರಕ್ಕೆ.

ಹಕ್ಕೆ. = ಪಕ್ಕೆ. 111.

ಹಗಲ್, = ಪಗಲ್. 60. 193. 196.

ಹಗ್ಗ. (ಪ್ರಗ್ರಹ?). A rope. 79.

ಹಜ್ಜೆ. = ಪಜ್ಜೆ. 193. p.199.

ಹಡಗು. A ship. 122.

ಹಡಪ. A betel-pouch. p.271.

ಹಣ್ಣಿ, ಹಂಣು. = ಪಣ್ಣಿ. 38.

ಹಣ. Money; a Fanam. 41. 131.

ಹಣುಗು. To look slily. 134.

ಹತ. Beaten, struck, killed; a stroke, blow. ಹತೋದ್ದಿತ. = ಹತದಿಂದ ಉದ್ದಿತ.

ಹತಿ. A stroke, blow.

ಹತ್ತು. = ಪತ್ತು. Ten.

ಹದ. The state of being tempered; hardness, sharpness, strength. ಹದವಿಲು. A strong bow. 117.

ಹಬ್ಬ (ಪರ್ವ). A festivity. 43. 132.

ಹಬ್ಬು. = ಪರ್ಬು. 145.

ಹಬ್ಬುಗೆ. = ಪರ್ಬುಗೆ. 103. 400.

ಹಯ. A horse.

ಹರಡೆ. The Indian (Numidian) crane. 99.

ಹರಣ. Taking away, carrying off.

ಹರಣ. = ಪ್ರಾಣ. p.271.

ಹರವಿ. An earthen vessel. 55. 77. 81.

ಹರಸು. = ಪರಸು, 78. 229.

ಹರಿ. = ಪರಿ. To flow, etc. 30. 33. 73. 109. 110. 158 (?). 183. 185. 193. 289. 300. 325.

ಹರಿ. Running. 79.

ಹರಿಗೆ. (cf. ಪಲಗೆ). A shield. 169.

ಹರಿಣ. A buck deer; = ಎರಲೆ. 415.

ಹರಿತರ್. To come quickly. 79.

ಹರಿವು. Turmeric, yellow.

ಹರಿಯಂತರ (= ಹರಿದಾರಿ?). A measure of about two miles and a half, a coos. 258. (cf. ಕ್ರೋಶ. 252).

ಹರಿಸು. = ಪರಿಯಿಸು. 80.

ಹರುಷ. = ಹರ್ಷ.

ಹರುಸ. = ಹರ್ಷ.

ಹರಿಕು. A rent, slit; rent, torn. 56.

ಹರಿ. To tear. 117. 132. 148. 158 (?).

ಹರಿವು. The act of being torn. 117.

ಹಮ್ಯು. A palace, mansion.

ಹರ್ಷ. Joy.

ಹರ್ಷಿತ. Joyful.

ಹಲ್, ಹಲ್ಲು. = ಪಲ್. 202.

ಹಲ, ಹಲವು, ಹಲು. = ಪಲ, ಪಲವು. 77. 82. 247. 308.

ಹಲಗೆ. = ಪಲಗೆ. 309.

ಹಲಿಗೆ. = ಹಲಗೆ. 79.

ಹಲ್ಲಣ. A saddle. 169.

ಹವಣಿ, ಹವಣು (ಪ್ರಮಾಣ). Decision; intention, purpose. 71.

ಹವಿ. Clarified butter.

ಹಸನು. Tilled; in good order or state. 42.

ಹಸರ. = ಪ್ರಸರ.

ಹಸಿವು. = ಪಸಿವು. 83.

ಹಸು. = ಪಸು. 117.

ಹಸುರ್. = ಪಸುರ್. 115.

ಹಸ್ತ. The hand; an elephant's trunk.

ಹಸ್ತಿ. An elephant.

ಹಳ್ಳಿ. A village. 65.

ಹಯವ. A forest. 65. 141.

ಹಾಕು. = ಹಾಯ್ಕು. 189.

ಹಾದಿ. A road. 26. 390.

ಹಾದು. = ಹಾಯ್ದು. ✓ ಹಾಯ್.

ಹಾನಿ. Hurt, injury, loss.

ಹಾಯ್. = ಪಾಯ್. 132. 134. 137. 143. 145. 196. 255. 298.

ಹಾಯಿಕು. A throw. 313.

ಹಾಯ್ಕು. (To make go); to throw, cast; to be cast. 309. 313. 498.

ಹಾರ. Taking, comprising; one who possesses; a string of pearls, a garland.

ಹಾಱ್, ಹಾಱು. = ಪಾಱ್. 280. 313.

ಹಾಲ್. = ಪಾಲ್. Milk. 2. 43. 57. 77. 81.

ಹಾವನೆ. Duck-weed. 193.

ಹಾಸ. Laughing; sport. 116.

ಹಾಸ. = ಹಾಸು. 134.

ಹಾಸಂಗಿ. A die; a dice cloth. 270. 313.

ಹಾಸು (ಹಾಯ್ಕು). Something spread or laid flat; a bed, couch; a dog's collar (rope). 117. 329. 396. 400.

ಹಾಱ್, ಹಾಱು. Destruction, ruin. 45. 203.

ಹಿಂ. Behind; (off).

ಹಿಂಗು (= ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗು). To remain behind; to go or be backwards; to leave off, let go; to cease. 87. 140. 209.

ಹಿಂದು. To wring out, squeeze; to milk; to punish. 82. 240. 542.

ಹಿಂದು. A mass, multitude, herd, flock. 114. 132. 261. 303. 305.

ಹಿಂದುವಲೆ. A variety of net. 119.

ಹಿಂದೆ. Behind. 89.

ಹಿಂದೆಯಾಡು. cf. ಬಿಟ್ಟಾಡು. To calumniate. 159.

ಹಿಗ್ಗು. To be elated. 325. 328.

ಹಿಡಿ. = ಹಿಡಿ. To seize, etc. 79. 86. 87. 106. 137. 164. 185. 201. 202. 223. 224. 242. 563.

ಹಿಡಿ. Seizing, holding; what is seized.

ಹಿಡಿತರ್. To bring what is seized, (to seize and bring). 156.

ಹಿಡಿವುಗ. A beast that has been taught to seize wild animals. 117.

ಹಿಡಿಯಾಳ್. A person that is going to catch. 242.

ಹಿಡಿಸು. To cause to be received, to make go in. 76.

ಹಿತ. Put down; fit; beneficial, good; a friend; welfare.

ಹಿತಕರ. Beneficial.

ಹಿಮ. Cold (cool); snow; winter; the moon (the cool-rayed).

ಹಿಮಕರ. The cool-rayed, the moon.

ಹಿರಿ. Great; old; much. 1. 30. 282.

ಹಿಳ. To burst. 101. 104.

ಹಿಡ್. (cf. ಹಿಂದು). To empty, take out, make dry. 542.

ಹೀನ. Deprived, being without something; deficient, dim, low, vile.

ಹುಗು. = ಪುಗು. 46. 88. 109. 120. 133. 143. 197. 255.

ಹುಟ್ಟು. = ಪುಟ್ಟು. 43.

ಹುಟ್ಟು. A ladle. 281.

ಹುಡಿ. Powder, dust. 180.

ಹುತ್ತು. A white ant's nest or a snake's hole. 105. 106. 156.

ಹುದ. = ಪುದ. 280.

ಹುದುಗು. = ಪುದುಗು. 136.

ಹುರಿ. Twine. 79

ಹುಲಿಮುಖ. (Tiger-face), the ornamental work over the gate of a fort. 211.

ಹುಲ್ಲೆ. = ಪುಲ್ಲೆ. 136.

ಹುಹು. Ugh! ugh! 386.

ಹೂ. = ಪೂ. 266.

ಹೂಂಕಾರ. Hum. murmur. 609.

ಹೂಡಿಸು. = ಪೂಡಿಸು. 185.

ಹೂಡು. = ಪೂಡು. 68. 69. 76. 79. 80. 309.

ಹೂವು. = ಹೂ. 58.

ಹೂಸು. To sizzle. 106.

ಹೈತಿ. Taking away.

ಹೃದಯ. The heart; knowledge.

ಹೃದ್ಯ. Belonging to the heart, heart-ty; dear, pleasant.

ಹೃಷ್ಟ. Gladdened, joyful.

ಹೆಂ. Female.

ಹೆಂ, (ಹೆಕ್), ಹೆಗ್, ಹೆಜ್, ಹೆದ್, ಹೆಬ್, ಹೆ ವಸ್. = ಹೆರ್.

ಹೆಂಟಿ. A clod. 30.

ಹೆಂಡತಿ. A wife. 247.

ಹೆಕ್ಕಳಿಸು. To act overbearingly. 543.

ಹೆಗ್ಗಣ. (The great mass), a bandi-coot. 131.

ಹೆಗ್ಗಾಳಿ. A large horn. 127.

ಹೆಚ್ಚು. = ಪೆಚು. 83. 146.

ಹೆಜ್ಜೆ. = ಪಜ್ಜೆ. 111. 193.

ಹೆಜ್ಜೇನ್. Great i. e. excellent honey. 299.

ಹೆಡ. = ಪೆಡ.

ಹೆಡತಲೆ. The back of the neck. 43.

ಹೆಡೆ. = ಪೆಡೆ. 51. 107.

ಹೆಡೆಗೆ. A basket. 77.

ಹೆಡ್ಡ. Stupid; a fool. 51. 205.

ಹೆಣ್ಣಿ, ಹೆಣ್ಣು. = ಪೆಣ್ಣಿ. 52.

ಹೆಣ್ಣ. = ಪೆಣ್ಣ. 60.

ಹೆಬಿ. A bow-string. 117.

ಹೆಬ್ಬಿದೆ. A big or stout thigh. 145.

ಹೆಬ್ಬಲ್. A large too'h. 400.

ಹೆಬ್ಬಿದರ್. A big or tall bamboo. 104.

ಹೆಬ್ಬಂದಿ. A large hog. 143.

ಹೆಮ್ಮರ, ಹೆಂಮರ. A tall tree. 86. 102. 144. 287.

ಹೆನ್ನಾರಿ. A big bad woman. 55.

ಹೆರ್. = ಪೆರ್.

ಹೆಸರ್. = ಪೆಸರ್. 47. 117.

ಹೆಸರಿಸು. To name, appoint. 312.

ಹೇಡಿ. A coward. 59.

ಹೇನ್. A louse. 58.

ಹೇಮ. Gold.

ಹೇಮಂತ. The wintry season, from the middle of November to that of January.

ಹೇಪಿಸು. To make lade or load. 182. 183.

ಹೇಪಿ. To lade, load, burden. 28.

ಹೇವ. Shame.

ಹೇವೆ. The neighing of a horse.

ಹೇಯ್. = ಪೇಯ್. 71. 181. 216. 243. 271. 309. 311.

ಹೈನು. (A cow) giving milk. 28.

ಹೈಮು. = ಹೇಮಂತ.

ಹೊಂ, ಹೊನ್, ಹೊಂನು. = ಪೊಂ. 31. 38. 41. 309. 373.

ಹೊಂಗಣ್ಣಿ. A gold coloured arrow-feather. 118.

ಹೊಂಗೇಸರ. Gold coloured filament or pollen. 319.

ಹೊಂಚು. To lurk, spy. 244. 322.

ಹೊಂದು. = ಪೊಂದು.

ಹೊಂದೇರ್. = ಪೊಂದೇರ್. 69.

ಹೊಂದೋಣಿ. A golden basin or trough.

219.

ಹೊಕ್ಕರಣಿ (ಪುಕ್ಕರಣಿ). A lotus tank.

ಹೊಕ್ಕು. ✓ ಹುಗು.

ಹೊಗದ್. = ಪೊಗದ್. 255.

ಹೊಗು. = ಹುಗು. 83. 170.

ಹೊಗೆ. To smoke. 170.

ಹೊಗೆ. = ಪೊಗೆ. Smoke. 103. 170.

ಹೊದೆ. = ಪೊದೆ. 81. 87.

ಹೊತ್ತು. ✓ ಹೊಲು.

ಹೊತ್ತು. = ಪೊತ್ತು. 44. 57. 246. 279. 530.

ಹೊದಕುಳಿ. Torment, great distress. 171.

ಹೊದಡ್. = ಪೊದಡ್. 96. 102. 106. 133.

145.

ಹೊದಡ್ಕು. To be thick set or in a heap together. 112. (cf. ಹೊದಡ್ಕುರಿನು. 145.)

ಹೊದೆ. To put on; to cover. 34.

ಹೊದೆ. A (cover), quiver. 118. cf. ಪದಿ.

ಹೊದ್ದಿಸು, ಹೊಂದಿಸು. To attach. 540.

ಹೊಯ್, ಹುಯ್. = ಪೊಯ್. ಕೆಯ್ ಹೊಯ್. To clap hands. 80. 87. 146.

180. 182. 195. 310. 311.

ಹೊಯ್. A blow. 86.

ಹೊಯ್ಕಿ. A cast, image, representation. (ಹೊಯ್ಕಿ = ಹೊಯ್ಕಿ. ಎಯ್!).

254.

ಹೊಯ್ಲು. = ಪೊಯ್ಲು. 243.

ಹೊಯ್ಲು. = ಪೊಯ್ಲು. 221.

ಹೊರಳಿ. To roll about. 171.

ಹೊರಳಿ. A heap, mass, assemblage. 102. 106.

ಹೊರೆ. = ಪೊರೆ. 197. 214.

ಹೊಜ. = ಪೊಜ. 46. 106. 189. 258. 294.

(ಹೊಜಗಣ, ಹೊಜಗೆ).

ಹೊಜತು. Outside, except. 207.

ಹೊಜವಂದಿಸು. = ಪೊಜವಂದಿಸು. 80.

ಹೊಜು. = ಪೊಜು. 57. 110.

ಹೊಜಿ. = ಹೊಜು. 208.

ಹೊಲ. = ಪೊಲ. 112.

ಹೊಲಬು. Proper way or limit; concern. 49. 69.

ಹೊಲಿಸು. Fetid matter or smell. 53.

ಹೊಲ್ಲೆ. Nastiness, wickedness, falsehood. 272.

ಹೊಸ. = ಪೊಸ. 42.

ಹೊಬಲ್. = ಪೊಬಲ್. 65.

ಹೊಬಹು. Glittering, flashing. 114.

ಹೊಬಿ. = ಪೊಬಿ. 215. 319.

ಹೋಗು. = ಪೋಗು. ಹೋಗಾಡು. To wander about. 50.

ಹೋರಟಿ. A strife, battle. 178.

ಹೋರಿ. A bull, bullock. 80.

ಛ

ಛೋಲ. = ಲೋಲ.

ಛ

ಛ. An old letter instead of which ಛ is used in new Canarese.

